LENIN

OPERE COMPLETE

www.dacoromanica.ro

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

16

www.dacoromanica.ro

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÎNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.Ş.

V. I. LENIN

OPERE COMPLETE

EDIŢIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREŞTI — 1963
www.dacoromanica.ro

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

16

Iunie 1907 — martie 1908

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1963

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Volumul al şaisprezecelea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el în perioada iunie 1907—martie 1908. În volumul de faţă, precum şi într-o serie din volumele care urmează sînt incluse lucrările create în anii reacţiunii — una dintre cele mai grele perioade din istoria partidului bolşevic.

În urma loviturii de stat, care a avut loc la 3 (16) iunie 1907, guvernul ţarist a pornit o campanie de crunte represiuni împotriva muncitorilor şi ţăranilor revoluţionari. Curţile marţiale şi expediţiile de pedepsire, care se soldau cu împuşcarea a mii de muncitori şi ţărani, locurile de deportare şi închisorile tixite cu revoluţionari, prigoana sălbatică împotriva organizaţiilor de masă ale muncitorilor şi ţăranilor şi împotriva presei muncitoreşti — acestea sînt trăsăturile caracteristice ale situaţiei politice existente în ţară în această perioadă.

Totodată, aceasta a fost o etapă distinctă în dezvoltarea ţarismului pe calea monarhiei burgheze, a parlamentarismului burghezo-ultrareacţionar, a politicii burgheze duse de ţarism la sate. Vrînd să-şi creeze un sprijin de clasă în chiaburime, ţarismul a pornit la distrugerea prin violenţă a obştii ţărăneşti, la aplicarea unei noi politici agrare, pe care V. I. Lenin a numit-o „bonapartism agrar". Aceasta a fost o încercare de a adapta ţarismul la noile condiţii, de a deschide ultima supapă pentru a împiedica izbucnirea unei revoluţii în viitor.

Ofensiva politică a guvernului ţarist împotriva clasei muncitoare şi a organizaţiilor ei a fost însoţită de ofensiva

www.dacoromanica.ro

economică a capitaliștilor, care căutau să lichideze cuceririle obținute în cursul revoluției. Salariul era pretutindeni scăzut, ziua de muncă prelungită, aveau loc pe scară largă lock-outuri de masă, muncitorii cu stare de spirit revoluționară erau concediați, sistemul „listelor negre" luase extindere etc. În perioada 1907—1909 industria se afla în depresiune ; într-o serie de ramuri industriale avea loc o restrîngere a producției și a numărului de muncitori ; șomajul lua proporții.

Cu o deosebită furie guvernul țarist s-a năpustit asupra bolșevicilor — inițiatorii luptei împotriva absolutismului, dușmanii cei mai neîmpăcați ai vechiului regim. Ohrana țaristă voia să pună mîna pe V. I. Lenin, care se afla atunci în ilegalitate în Finlanda. Pe baza unei hotărîri a Centrului bolșevic, Lenin se mută în interiorul Finlandei, iar apoi, în decembrie 1907, plecă în străinătate.

În condițiile grele ale reacțiunii aflate în ofensivă, Lenin a desfășurat o uriașă muncă teoretică și organizatorică pentru întărirea partidului bolșevic, pentru pregătirea și unirea strînsă a forțelor în vederea viitoarei revoluții. Ulterior, caracterizînd această perioadă, în cartea „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului", Lenin scria : „Anii reacțiunii (1907—1910). Țarismul a învins. Toate partidele revoluționare și de opoziție sînt înfrînte. În loc de politică — decădere, demoralizare, sciziuni, haos, renegare și pornografie. Atracția idealismului filozofic sporește, misticismul servește ca veșmînt al stărilor de spirit contrarevoluționare. Dar în același timp, tocmai această mare înfrîngere dă partidelor revoluționare și clasei revoluționare o lecție adevărată și extrem de folositoare, o lecție de dialectică istorică, o lecție care le face să înțeleagă și să învețe arta de a duce lupta politică. Prietenii se cunosc la nenorocire. Armatele înfrînte învață bine" (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 11).

În lucrările cuprinse în volumul de față, Lenin elaborează problemele programatice, tactice și organizatorice ale bolșevismului, susține și dezvoltă teoria marxistă în lupta împotriva ideologiei burgheze, împotriva oportunismului și revizionismului. El acordă o deosebită atenție aprecierii din punct de vedere marxist a situației create și a sarcinilor

www.dacoromanica.ro

care revin partidului ca urmare a ofensivei reacţiunii, face analiza economiei şi a repartizării forţelor de clasă în ţară, precum şi bilanţul primei revoluţii ruse şi a perspectivelor luptei revoluţionare.

Caracterizînd specificul economiei din Rusia, Lenin a relevat existenţa unei contradicţii profunde care determină particularităţile revoluţiei ruse : „cea mai înapoiată proprietate funciară, satul cel mai înapoiat alături de cel mai înaintat capitalism industrial şi financiar!" (volumul de faţă, pag. 422—423). O dată cu trecerea ţării în stadiul monopolist al capitalismului, a luat amploare procesul de concentrare a producţiei în industrie. Acest proces s-a accelerat îndeosebi în urma crizei industriale din 1900—1903, care a dus la ruinarea şi înlăturarea unui mare număr de întreprinderi mici, la creşterea rapidă a uniunilor monopoliste. În sindicate şi în celelalte forme de monopol erau cuprinse marea industrie, transporturile şi băncile. Totodată, în economia Rusiei se menţineau forme extrem de înapoiate de gospodărie cum sînt proprietatea funciară moşierească iobăgistă şi gospodăria ţărănească ruinată, cu uneltele ei primitive.

Numai revoluţia putea să rezolve contradicţiile tot mai adînci dintre forţele de producţie care se dezvoltau pe o bază capitalistă şi rămăşiţele iobăgiei care le încătuşau şi care apăreau sub forma proprietăţii funciare moşiereşti şi a ţarismului. Arătînd că sarcinile pe care mersul obiectiv al istoriei şi situaţia maselor largi populare le-au pus în faţa revoluţiei ruse nu au fost rezolvate, Lenin a subliniat că în viitorul apropiat în Rusia va avea loc în mod inevitabil o revoluţie victorioasă. „*Rusia* — scria el în octombrie 1907 — *nu poate să iasă pe cale paşnică din criza prin care trece*" (pag. 147).

Lenin considera partidul proletariatului, partid credincios principiilor marxiste, o puternică armă pentru obţinerea victoriei revoluţiei. „Noi am ştiut să lucrăm ani îndelungaţi înainte de revoluţie. Nu degeaba s-a spus despre noi : tari ca piatra. Social-democraţii au făurit un partid proletar care nu se va lăsa descurajat de eşecul primului asalt militar, nu-şi va pierde capul, nu se va lăsa antrenat pe calea aventurilor. Acest partid păşeşte spre socialism fără a se

www.dacoromanica.ro

lega pe sine și fără a-și lega soarta de rezultatul cutărei sau cutărei perioade a revoluțiilor burgheze. Tocmai de aceea el nu are nici părțile slabe ale revoluțiilor burgheze. Și acest partid proletar se îndreaptă spre victorie" (pag. 426).

Partidul clasei muncitoare, arată Lenin, trebuie să-și elaboreze tactica ținînd seama de inevitabilitatea unei noi crize revoluționare, care își are rădăcinile în condițiile obiective ale realității ruse și nu se va lăsa mult așteptată. Sarcina partidului este de a se pregăti în vederea acestei crize, de a păstra și a consolida organizațiile de partid ilegale, de a îmbina munca ilegală cu munca în tot felul de organizații legale, iar acolo unde există mase muncitorești — de a pregăti aceste mase în vederea unui nou avînt al mișcării revoluționare.

În anii reacțiunii, Lenin a dus o luptă energică împotriva menșevicilor și a celorlalți oportuniști. Întrucît nu credeau că un nou avînt al mișcării revoluționare este posibil, menșevicii au renunțat la principalele revendicări ale programului partidului, luptînd pentru lichidarea partidului revoluționar ilegal al clasei muncitoare, pentru crearea în locul lui a unui larg „partid" fără partid, după tipul partidului laburist din Anglia. Dînd la iveală rădăcinile sociale ale lichidatorismului, V. I. Lenin scria : „Lichidatorismul este un profund fenomen social, indisolubil legat de starea de spirit contrarevoluționară a burgheziei liberale, de destrămarea și dezagregarea din rîndurile micii burghezii democratice" (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 91).

Luptînd cu hotărîre împotriva lichidatorilor, bolșevicii i-au demascat totodată și pe otzoviști (adepții rechemării deputaților social-democrați din Dumă) — „lichidatori pe de-a-ndoaselea", cum îi numea V. I. Lenin. Prin faptul că refuzau să folosească posibilitățile legale (printre altele, tribuna Dumei de stat, diferitele organizații muncitorești legale etc.) în vederea activității revoluționare, otzoviștii împingeau pe bolșevici să se rupă de mase, să transforme partidul într-o sectă. V. I. Lenin acorda o mare importanță luptei împotriva sectarismului ; numai în lupta pe două fronturi — împotriva aripii de dreapta și împotriva secta-

www.dacoromanica.ro

riștilor — a fost creat partidul marxist cu adevărat revoluționar al clasei muncitoare.

Ulterior, lichidatorii și otzoviștii au demonstrat înrudirea dintre ei, unindu-se în Blocul antipartinic din august, organizat de dușmanul leninismului L. Troțki.

Lenin îndemna la studierea minuțioasă a experienței luptei neîmpăcate împotriva a tot felul de oportuniști și revizioniști. În „Prefața la culegerea «În 12 ani»", care a fost de fapt prima ediție a Operelor lui V. I. Lenin, se subliniază că acest lucru „este necesar pentru consolidarea marxismului revoluționar, pentru călirea clasei muncitoare ruse în lupta ei de eliberare" (volumul de față, pag. 115). În această lucrare sînt tratate principalele probleme referitoare la istoria partidului bolșevic și la teoria leninistă — marxismul noii epoci istorice. Făcînd bilanțul luptei ideologice duse în perioada 1895—1907 împotriva „marxiștilor legali", „economiștilor" și menșevicilor, V. I. Lenin scria că întreaga istorie „ne dovedește valoarea politică practică a polemicii teoretice intransigente" (pag. 99). În anii reacțiunii, importanța acestei lupte teoretice a crescut foarte mult : contrarevoluția pornise ofensiva și pe frontul ideologic. Încercările de „a critica" — de a revizui bazele marxismului deveneau tot mai frecvente. La campania pornită împotriva marxismului s-au alăturat și o parte dintre publiciștii de partid, care încercau să revizuiască marxismul sub paravanul „apărării" lui. Lupta pe tărîm teoretic devine principala sarcină a bolșevicilor. Lenin a demascat și a zdrobit pe „criticii" marxismului, apărînd bazele teoretice ale partidului marxist.

O mare atenție acorda Lenin analizei rezultatelor primei revoluții ruse. El îndemna partidul bolșevic să păstreze și să cultive tradițiile revoluționare în rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii, considerînd că aceasta este una dintre principalele sarcini ale partidului pe tărîmul agitației și propagandei în perioada reacțiunii. Noi trebuie, arăta el, să folosim perioadele de acalmie vremelnică pentru a studia în mod critic experiența acestei revoluții, pentru a o verifica, pentru a o curăți de zgură și a o transmite maselor ca o călăuză în lupta viitoare.

www.dacoromanica.ro

În articolul „Revoluția și contrarevoluția", făcînd bilanțul principalelor rezultate ale primei revoluții ruse, Lenin relevă în primul rînd că „revoluția a confirmat teoria noastră, deoarece ea este singura teorie cu adevărat revoluționară" (pag. 121). Viața a confirmat întru totul teza bolșevică cu privire la rolul conducător (de hegemon) al proletariatului în revoluție. În fapt, proletariatul a pășit tot timpul în fruntea revoluției, iar partidul său marxist a fost în fapt avangarda ideologică a clasei muncitoare. Toate cuceririle mișcării de eliberare din Rusia au fost obținute exclusiv datorită luptei revoluționare a maselor, în frunte cu proletariatul. Lenin scria că proletariatul, fiind luptătorul de avangardă al poporului, trebuie să-și întărească organizația sa, să-și unească strîns forțele pentru a duce și pe viitor aceeași luptă consecventă și îndîrjită: „Chezășia invincibilității proletariatului o constituie dezvoltarea economică din Rusia, ca și din întreaga lume" (pag. 127).

Experiența primei revoluții ruse a confirmat justețea tezei leniniste potrivit căreia în revoluția burghezo-democratică țărănimea este aliatul credincios și sigur al proletariatului. Lenin releva că „principala și unica bază a democrației burgheze ca forță istorică în Rusia este masa țărănească" (pag. 127). Prima revoluție rusă a arătat în fapt că numai proletariatul poate fi conducătorul acestei mase, că numai el poate duce după sine țărănimea în lupta împotriva moșierilor și țarismului.

Revoluția a arătat în mod concludent caracterul reacționar al burgheziei ruse, slugărnicia ei în fața țarismului. Interesele marii burghezii și ale moșierilor-latifundiari se împleteau tot mai mult; ei acționau în comun în lupta împotriva proletariatului și a țărănimii; capitaliștii se uneau mai strîns cu guvernul. De aceea este necesar ca proletariatul nostru, scria Lenin în „Însemnările unui publicist", să iasă din revoluția burgheză „cu o întreită ură împotriva burgheziei și cu o întreită hotărîre de a lupta împotriva ei". Partidele mic-burgheze au vădit o mare lașitate și lipsă de caracter în luptă, s-au manifestat ca niște renegați, slugarnici față de reacționari. De aceea, spunea Lenin, proletariatul nostru trebuie să iasă din

www.dacoromanica.ro

această revoluție burgheză „cu un întreit dispreț față de nestatornicia și neputința mic-burgheză". Lenin își exprima convingerea fermă că, indiferent de felul cum se va dezvolta revoluția rusă pe viitor, oricît de grele vor fi vremurile prin care va trebui să treacă proletariatul, ura față de burghezie și disprețul față de partidele mic-burgheze „îi vor cimenta rîndurile, îl vor curăți de elementele nedemne provenite din alte clase, îi vor spori forțele, îl vor călii pentru loviturile cu care se va năpusti, cînd va sosi vremea, asupra întregii societăți burgheze" (pag. 68).

Lenin acordă o mare atenție examinării problemelor privind caracterul viitoarei revoluții în Rusia, analizei condițiilor și perspectivelor dezvoltării ei. Pe baza sintetizării experienței primei revoluții ruse, Lenin a tras concluzia că revoluția poate fi victorioasă numai ca o revoluție țărănească agrară, înfăptuită sub conducerea proletariatului ; în condițiile istorice date, această revoluție burghezo-democratică se va transforma inevitabil într-o revoluție socialistă. Tezele respective au fost fundamentate sub toate aspectele în lucrarea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907", publicată în volumul de față. „Problema agrară — scria Lenin — stă la baza revoluției burgheze din Rusia și determină particularitatea națională a acestei revoluții. Esența acestei probleme o constituie lupta țărănimii pentru desființarea proprietății funciare moșierești și a rămășițelor iobăgiei din orînduirea agrară a Rusiei și, prin urmare, și din toate instituțiile ei sociale și politice" (pag. 409).

Noua lucrare în problema agrară se sprijină pe concluziile cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia", în care se face o caracterizare marxistă a economiei și a structurii de clasă existente în țară la sfîrșitul secolului al XIX-lea și se arată care era repartizarea forțelor de clasă în ajunul primei revoluții ruse. Analiza făcută de Lenin dădea un răspuns clar la problema caracterului revoluției iminente, a rolului diferitelor clase în această revoluție. Toate acestea au fost întru totul confirmate în cursul revoluției din 1905—1907. Lucrarea lui Lenin „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907" este consacrată în cea mai mare parte studierii principalelor

www.dacoromanica.ro

rezultate ale revoluției burghezo-democratice și lămuririi perspectivelor de victorie pe care le are în viitor.

Lenin analizează și generalizează din punct de vedere teoretic experiența luptei duse de bolșevici pentru cîștigarea țărănimii ca aliat al clasei muncitoare, urmărește sub toate aspectele dezvoltarea luptei țăranilor pentru pămînt în anii primei revoluții ruse. El arată care este substratul economic al tuturor programelor agrare din această perioadă și scopul urmărit de măreața luptă de importanță istorică. Lenin dă o serie de date cu privire la repartizarea pămîntului : un mănunchi de moșieri și alți mari proprietari au acaparat o suprafață de pămînt aproape egală cu cea pe care o dețineau milioanele de gospodării țărănești. Țărănimea ruinată suferea de pe urma exploatării iobăgiste a moșierilor și de pe urma înrobirii de către chiaburi.

Experiența celor doi ani de revoluție a demonstrat în mod concludent uriașa însemnătate a mișcării țărănești, a luptei țărănimii pentru pămînt în Rusia. În cursul revoluției s-a văzut că rămășițele iobăgiei la sate erau mult mai puternice decît se presupunea înainte ; ele au provocat o mișcare a țărănimii pe scară națională. Proletariatul trebuia să ducă după sine țărănimea și să lupte pentru dezvoltarea cu succes a revoluției burgheze. Lenin enunță și fundamentează teza potrivit căreia lichidarea proprietății funciare moșierești și a celorlalte rămășițe ale iobăgiei va curăța terenul pentru lupta de clasă dintre proletariat și burghezie, va înlesni lupta proletariatului, în alianță cu țărănimea săracă, pentru revoluția socialistă.

În lucrarea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907", Lenin dezvoltă teza cu privire la cele două tipuri de dezvoltare a capitalismului și cu privire la lupta proletariatului și a țărănimii în revoluție pentru calea țărănească, democratică a acestei dezvoltări.

Lenin a demonstrat că lichidarea rămășițelor iobăgiei, care frînau dezvoltarea economică a Rusiei, se putea înfăptui pe două căi : pe calea unei reforme în interesul moșierilor sau pe calea unei revoluții în interesul țărănimii. În concordanță cu aceasta s-au conturat două linii pe care le urmau programele agrare : 1) programul moșieresc de

www.dacoromanica.ro

expropriere și ruinare a țărănimii, precum și programul cadet, care i se alătura și care prevedea și el menținerea gospodăriilor moșierești și apărarea privilegiilor moșierilor ; 2) programul țărănesc de expropriere a moșierilor, de desființare a proprietății funciare moșierești. Politica agrară stolîpinistă, care aproba jefuirea maselor țărănești de către moșieri și chiaburi și care urmărea distrugerea cu forța a obștii țărănești corespundea intereselor moșierilor.

Lenin sublinia că în Rusia programul țărănesc revoluționar de transformări radicale în agricultură nu poate fi înfăptuit fără transformări politice radicale. „Țărănimea nu poate înfăptui revoluția agrară fără a înlătura vechea putere, armata permanentă și birocrația, deoarece toate acestea reprezintă reazemul de nădejde al proprietății funciare moșierești, sînt legate de ea prin mii de fire" (pag. 335).

Lenin examinează în amănunțime principalele etape ale dezvoltării programului agrar al social-democrației ruse, analizează învățămintele care se trag din verificarea acestui program în anii primei revoluții ruse. Viața a confirmat justețea revendicării programatice a bolșevicilor cu privire la confiscarea pămînturilor moșierești și naționalizarea întregului pămînt. Această revendicare ținea seama de cerințele actuale ale dezvoltării economice a țării și corespundea intereselor țărănimii. Dînd la iveală cauzele obiective care i-au făcut pe micii proprietari-țărani să se pronunțe pentru naționalizarea pămîntului, Lenin arată că numai naționalizarea pămîntului putea să desființeze complet proprietatea funciară moșierească și să elibereze țărănimea de sub jugul moșieresc, să înlăture celelalte piedici care stăteau în calea dezvoltării libere a gospodăriei țărănești, inclusiv proprietatea în obște, ca rămășiță a iobăgiei.

În lucrarea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907", Lenin a dezvoltat fundamentarea teoretică a naționalizării pămîntului, a arătat ce importanță prezintă ea din punct de vedere economic și politic. Lenin considera că programul de naționalizare a pămîntului reprezintă aplicarea creatoare a teoriei lui Marx la condițiile din Rusia. În lucrarea sa, el dezvoltă teoria rentei funciare a lui K. Marx și susține teza potrivit

www.dacoromanica.ro

căreia proprietatea privată asupra pământului constituie o piedică în calea dezvoltării libere și rapide a capitalismului, adîncește opoziția dintre oraș și sat, accentuează rămînerea în urmă a agriculturii față de industrie. Lenin demonstrează în mod convingător că desființarea proprietății private asupra pământului (naționalizarea pământului) asigură dezvoltarea rapidă a forțelor de producție ale țării. Totodată, naționalizarea pământului, scria Lenin, ar ajuta proletariatul să dea uneia dintre formele proprietății private o lovitură „care în mod inevitabil va avea răsunet în lumea întreagă" (pag. 310).

Lucrarea lui Lenin dă un răspuns limpede și la întrebarea în ce condiții poate fi înfăptuită naționalizarea pământului în Rusia: ea este posibilă numai în condițiile unei revoluții țărănești victorioase, în condițiile dictaturii democratice a proletariatului și a țărănimii.

Programul agrar al bolșevicilor, programul lichidării proprietății funciare moșierești și al naționalizării întregului pămînt, avea în vedere posibilitatea și inevitabilitatea transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. În postfața la cartea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907", scrisă în septembrie 1907, Lenin arăta că în condițiile revoluției socialiste iminente „naționalizarea pământului capătă... în mod necesar o altă formulare în programul agrar, și anume: naționalizarea pământului este nu numai «ultimul cuvînt» al revoluției burgheze, ci și *un pas spre socialism*" (pag. 418).

Critica făcută de Lenin adversarilor naționalizării pământului prezintă o uriașă însemnătate științifică și politică. Analizînd programul menșevic de municipalizare a pământului, Lenin dă în vileag totala lui inconsistență și caracterul greșit din punct de vedere teoretic. Negînd teoria lui Marx cu privire la renta funciară, teoreticienii menșevici ai municipalizării pământului, P. Maslov și alții, repetau scornelile apologeților burghezi și ale revizioniștilor cu privire la „legea fertilității descrescînde a solului", născocită de ei pentru a camufla cauzele sociale și istorice ale înapoierii agriculturii și ale stării de mizerie a oamenilor muncii (proprietatea privată asupra pământului,

www.dacoromanica.ro

renta ridicată, rămășițele feudalismului în agricultură), aruncînd vina asupra „conservatismului forțelor naturii". Municipaliștii menșevici au introdus în programul agrar ideile reformiste ale „socialismului municipal". Burghezia, scria Lenin, „admite, rabdă" acest „socialism", deoarece el urmărește să tocească lupta de clasă, să mențină dominația burgheziei. Și în prezent, adeseori, cînd îi convine, burghezia folosește acest gen de „socialism" pentru a înșela masele muncitoare și pentru a-și camufla dictatura.

Sub raport politic, în programul de municipalizare se reflecta orientarea greșită și dăunătoare a menșevicilor, care decurgea din negarea importanței hotărîtoare a alianței dintre proletariat și țărănime pentru victoria revoluției burghezo-democratice, a rolului conducător al proletariatului în această revoluție. Lenin arăta că programul de municipalizare nu corespunde intereselor cuceririi puterii de către proletariat și țărănime, că el fărîmițează mișcarea țărănească în mici pîrîiașe provinciale și naționale. „Municipalizarea — scria Lenin — este o lozincă *reacționară* care idealizează izolarea medievală a regiunilor și face să slăbească în rîndurile țărănimii conștiința necesității unei revoluții agrare centralizate" (pag. 322).

Viața a răsturnat și argumentele de ordin practic aduse de menșevici împotriva naționalizării pămîntului, invocarea de către ei a intereselor și revendicărilor țărănimii, a primejdiei de a face ca țărănimea să devină ostilă proletariatului și revoluției. În realitate, țărănimea s-a pronunțat pentru naționalizarea pămîntului. Lenin a demonstrat în mod convingător acest lucru, analizînd cuvîntările rostite de deputații țăranilor în Dume și proiectele lor agrare care reflectau interesele țărănimii. Examinînd aceste proiecte agrare, Lenin a arătat că ele sînt superioare municipalizării, propuse de menșevici, a pămîntului, a scos la iveală conținutul democrat-revoluționar progresist al proiectelor agrare ale țăranilor prin care se urmărea desființarea proprietății funciare moșierești și a celorlalte rămășițe ale iobăgiei.

Analizînd diferitele forme de folosire a pămîntului moșieresc confiscat, Lenin avea o atitudine negativă față de împărțirea acestui pămînt țăranilor. Dar el nu excludea posibilitatea acestei împărțiri în cazul cînd vor exista alte

www.dacoromanica.ro

condiții. „Social-democrația nu poate renunța dinainte la sprijinirea împărțirii. Într-un alt moment istoric, pe o altă treaptă a evoluției agrare, împărțirea poate deveni inevitabilă“ (pag. 276—277).

Lucrarea lui V. I. Lenin „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“ reprezintă o contribuție prețioasă la tezaurul marxismului, o continuare a studierii legilor dezvoltării capitalismului în agricultură, o dezvoltare a teoriei transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Concomitent cu această lucrare capitală cu privire la programul agrar, Lenin a continuat să lucreze la „Problema agrară și «criticii lui Marx»“. În 1907—1908 el a scris și a publicat ultimele capitole (X—XII) ale acestei lucrări (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 221—268). Toate acestea arată ce mare atenție acorda Lenin elaborării și fundamentării programului agrar al partidului muncitoresc revoluționar, susținerii și dezvoltării teoriei marxiste cu privire la problema agrară, țărănească : despre clase și lupta de clasă la sate, alianța dintre proletariat și țărănime sub conducerea proletariatului, lupta lor comună împotriva moșierilor și capitaliștilor, pentru democrație și socialism. Aceste probleme au devenit deosebit de actuale în epoca imperialismului și a revoluțiilor proletare. Tocmai de aceea economiștii burghezi, reformiștii și revizioniștii și-au intensificat atunci atacurile lor furibunde împotriva marxismului în problema agrară.

În lucrările sale cu privire la problema agrară, Lenin combate teoriile burghezo-reformiste și zdrobește argumentele apologeților capitalismului și ale „criticilor lui Marx“ cu privire la faimoasa „lege a fertilității descrescînde a solului“, concepțiile malthusianiste cu privire la cauzele mizeriei oamenilor muncii, atacurile revizioniștilor împotriva teoriei lui Marx cu privire la renta funciară și legile concentrării producției în agricultură, demască apologia burgheză cu privire la „trăinicia“ și „prosperitatea“ micilor gospodării în agricultură în condițiile capitalismului etc. Lucrările lui Lenin constituie un exemplu minunat de analiză cu adevărat științifică a relațiilor agrare. În opoziție cu afirmațiile economiștilor burghezi, ale reformiștilor și

www.dacoromanica.ro

revizioniștilor potrivit cărora legile generale ale capitalismului nu se aplică la agricultură, pe baza unor date incontestabile, Lenin a demonstrat în mod convingător că și în agricultură marea producție capitalistă este mai productivă decît mica producție, pe care o înlătură în mod inevitabil ; mica gospodărie țărănească este expropriată de către marele capital, țărănimea muncitoare se ruinează și se proletarizează. Aceasta este *legitatea generală* a dezvoltării capitaliste a agriculturii și se manifestă în *formele* ei *variate* în diferite țări.

Indicațiile programatice ale lui Lenin în problema agrară înarmează partidele comuniste și muncitorești din țările capitaliste și coloniale cu priceperea de a rezolva în mod just importanta problemă a atitudinii clasei muncitoare față de țărănime ca aliat în lupta pentru democrație și socialism. Critica făcută de Lenin teoriilor antimarxiste în problema agrară servește și azi ca exemplu strălucit de luptă intransigentă împotriva ideologiei dușmane, împotriva apologeticii burgheze, împotriva reformismului și revizionismului contemporan.

Lucrările cuprinse în volumul de față sînt consacrate în mare parte elaborării și fundamentării noului plan tactic al bolșevicilor, prezentat de Lenin la începutul perioadei de reacțiune. Volumul începe cu articolul „Împotriva boicotului", scris curînd după lovitura de stat contrarevoluționară de la 3 iunie. În acest articol, precum și în alte lucrări publicate în acest volum („Tezele raportului cu privire la atitudinea partidului muncitoresc social-democrat față de Duma a III-a, prezentat la Conferința organizației orășenești Petersburg. 8 iulie", „Proiect de rezoluție cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat", propus Conferinței a treia a P.M.S.D.R., și altele), Lenin demonstrează că în situația politică creată partidul trebuie să participe activ la campania alegerilor pentru Duma a III-a de stat, să caute să-și trimită reprezentanți în această instituție reacționară, pentru a o folosi ca tribună de agitație pe întreaga Rusie. Analizînd în mod temeinic și zdrobind argumentele boicotiștilor, V. I. Lenin demonstrează în mod convingător că bolșevismul nu trebuie confundat cu boicotismul. Bolșevicii aplicau tactica boico-

www.dacoromanica.ro

tului activ în condițiile avîntului revoluției. Prin boicot, arăta Lenin, bolșevicii înțelegeau boicotul activ, adică îl legau de insurecția armată a maselor împotriva vechilor autorități. Iată de ce boicotul nu poate fi un mijloc universal de luptă, bun pentru toate perioadele. Criticînd pe adepții boicotului pentru dogmatismul lor, Lenin scria că marxismul cere „revoluționarilor să știe *să gîndească, să analizeze* condițiile folosirii vechilor metode de luptă, iar nu să repete pur și simplu lozinci bine cunoscute" (pag. 26).

Conferința a treia a P.M.S.D.R. („A doua Conferință generală"), care a fost convocată în iulie 1907 a adoptat, pe baza raportului lui V. I. Lenin, proiectul lui de rezoluție, și linia tactică a bolșevicilor a triumfat pe scara întregului partid ; boicoțiștii au fost zdrobiți din punct de vedere ideologic. Tactica leninistă a îmbinării metodelor de luptă legale cu cele ilegale a permis bolșevicilor să se retragă în cea mai mare ordine, fără prea multe pierderi și să acumuleze forțe în vederea unui nou avînt al mișcării revoluționare.

Într-o serie de lucrări cuprinse în volumul de față, V. I. Lenin demască componența reacționară și activitatea antipopulară a Dumei a III-a de stat și continuă elaborarea bazelor tacticii parlamentare a bolșevicilor. Printre aceste articole sînt „Duma a III-a", „Duma a III-a de stat și social-democrația", rapoartele și rezoluțiile propuse de V. I. Lenin la Conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R. și la Conferința a patra a P.M.S.D.R. („A treia Conferință generală"), articolul „Pregătirea unei «orgii respingătoare»" și altele.

Caracterizînd componența Dumei a III-a, V. I. Lenin arăta că ea corespunde dorințelor inspiratorilor și autorilor legii electorale reacționare de la 3 iunie. În Dumă s-au format două majorități, contrarevoluționare prin esența lor de clasă : o majoritate ultrareacționară octombristă și o majoritate octombristă-cadetă ; pe acestea se sprijinea guvernul țarist în politica sa antipopulară.

Pornind de la aprecierea de clasă a componenței de partid a Dumei a III-a de stat, V. I. Lenin elaborează tactica pe care partidul bolșevic trebuie să o aplice în Dumă. Lenin considera că principala condiție pentru ca fracțiunea so-

www.dacoromanica.ro

cial-democrată să-şi desfăşoare munca cu succes este riguroasa ei subordonare faţă de conducerea de către C.C. al partidului. În întreaga lor activitate, deputaţii social-democraţi trebuie să se călăuzească după acea parte din rezoluţia Congresului al V-lea (de la Londra) unde se spune că sarcinile generale ale luptei din Dumă trebuie să fie subordonate sarcinilor luptei proletariatului în afara Dumei. Pe primul plan trebuie pusă, arată Lenin, munca de agitaţie şi propagandă, prin care să fie demascate politica antipopulară a guvernului ţarist şi slugărnicia partidelor liberale. Această latură a activităţii trebuie completată cu prezentarea de interpelări şi proiecte de lege, încheind în acest scop un bloc cu deputaţii situaţi mai la stînga decît cadeţii (dar nu cu cadeţii).

V. I. Lenin demască oportunismul şi dogmatismul teoreticienilor menşevici care afirmau că deputaţii social-democraţi trebuie să desfăşoare în Dumă o muncă „legislativă". El face o critică vehementă menşevicilor, care şi în anii reacţiunii continuau să urmeze vechea lor tactică oportunistă, înclinînd tot mai mult spre cadeţi, luptînd pentru crearea de blocuri şi încheierea de acorduri cu aceştia. V. I. Lenin sublinia că trebuie să fie demascată demagogia cadeţilor, cărora le plăcea să se deghizeze ca „opoziţie de stînga", că trebuie izolaţi cadeţii pentru a li se răpi posibilitatea de a exercita influenţă asupra maselor, că trebuie *„dusă nu numai împotriva guvernului, ultrareacţionarilor şi octombriştilor, dar şi împotriva cadeţilor o luptă dîrză pentru înfăptuirea sarcinilor democratice şi revoluţionare"* (pag. 149).

Lucrările „În legătură cu dezbaterile privitoare la lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget", „O demonstraţie poliţist-patriotică aranjată la comandă" şi altele vădesc cu cîtă atenţie urmărea zi cu zi V. I. Lenin activitatea fracţiunii social-democrate din Duma a III-a, criticîndu-i greşelile şi lipsurile şi arătînd calea pentru îndreptarea lor. Printre altele, el recomanda să se folosească discutarea problemei drepturilor Dumei în ceea ce priveşte bugetul pentru a demasca acţiunea de sprijinire a regimului ţarist reacţionar de către ţările capitaliste din Occident, care se făleau cu democratismul lor. Guvernul ultrareac-

www.dacoromanica.ro

ționar al țarului, scria Lenin, nu se poate menține fără sprijinul capitalului mondial. Burghezia din întreaga lume acordă împrumuturi de miliarde țarului, în mod evident falit, nu numai pentru a obține profituri ridicate, ci și pentru că este interesată ca vechile rînduieli să învingă revoluția din Rusia, deoarece în fruntea acestei revoluții păşeşte proletariatul.

Tactica elaborată de V. I. Lenin pentru bolşevici în perioada reacțiunii stolîpiniste prezintă și în zilele noastre o mare însemnătate pentru partidele muncitorești din țările capitaliste. V. I. Lenin scria mai tîrziu că în nici o țară mișcarea revoluționară nu a avut o experiență atît de bogată, nu a cunoscut schimbări atît de rapide și de variate ale diverselor ei forme, desfășurîndu-se pașnic și impetuos, ilegal și legal, în cadrul unor cercuri și în rîndurile maselor, așa cum a fost în Rusia. Partidele comuniste și muncitorești de azi învață din experiența partidului bolşevic arta de a aprecia în mod just situația politică care se creează în fiecare moment al luptei, de a aplica cu succes metodele și procedeele de luptă care decurg din analiza condițiilor istorice concrete.

Un mare număr din lucrările cuprinse în volumul de față sînt consacrate problemelor legate de Congresul al VII-lea (de la Stuttgart) al Internaționalei a II-a: două articole intitulate „Congresul socialist internațional de la Stuttgart", „Note la rezoluția Congresului de la Stuttgart cu privire la «Militarism și conflictele internaționale»", „Note la articolul Clarei Zetkin «Congresul socialist internațional de la Stuttgart»", „Propaganda antimilitaristă și uniunile tineretului muncitoresc socialist", „Cum scriu istoria «socialiștii-revoluționari»", „Prefață la broșura lui Voinov (A. V. Lunacearski) despre atitudinea partidului față de sindicate", „Neutralitatea sindicatelor". Unele dintre aceste lucrări se publică pentru prima oară.

Acesta era primul congres socialist internațional la ale cărui lucrări V. I. Lenin a luat parte personal. Congresul s-a întrunit în condiții istorice cînd începuseră să se manifeste cu o deosebită forță principalele contradicții ale capitalismului, intrat în stadiul imperialist. Acestea erau contradicțiile dintre muncă și capital, dintre popoarele

www.dacoromanica.ro

coloniale înrobite și țările imperialiste, dintre puterile imperialiste. Principala problemă de pe ordinea de zi a congresului era problema luptei clasei muncitoare și a partidului ei împotriva militarismului și războiului, pe care imperialiștii din întreaga lume îl pregăteau tot mai fățiș.

Lenin a luat parte activă la lucrările comisiei congresului care a elaborat proiectul de rezoluție cu privire la „Militarism și conflictele internaționale", căruia i-a adus importante amendamente și completări principiale. Lenin pornea de la premisa că războaiele imperialiste, care aduc maselor muncitoare și în special clasei muncitoare calamități și suferințe fără număr, însoțesc în mod inevitabil capitalismul. În același timp, el arăta că muncitorii pot și trebuie să lupte împotriva pericolului de război și îi demasca pe oportuniștii care negau importanța reală a acestei lupte, condamnîndu-i, prin aceasta, pe muncitori la pasivitate. Lenin considera că principala sarcină a social-democrației revoluționare este să desfășoare propaganda antimilitaristă și să sădească în mase conștiința solidarității internaționale a oamenilor muncii.

După o luptă îndîrjită împotriva oportuniștilor, Lenin, cu sprijinul social-democraților germani de stînga și al social-democraților polonezi, a reușit să obțină adoptarea de către congres a unei rezoluții în spiritul marxismului revoluționar, care stabilea direcția luptei clasei muncitoare internaționale pentru un număr de ani. În rezoluție se arată că lupta împotriva războiului imperialist trebuie să constea în desființarea capitalismului și instaurarea socialismului și se explică necesitatea metodelor revoluționare de luptă împotriva războiului ; ea conține un îndemn de a se folosi criza revoluționară generată de război pentru a grăbi răsturnarea burgheziei.

Congresele următoare, care au avut loc la Copenhaga și Basel, au confirmat rezoluția Congresului de la Stuttgart cu privire la lupta împotriva războaielor imperialiste. Dar, cînd a început primul război mondial, majoritatea oportunistă din partidele social-democrate ale Internaționalei a II-a a încălcat hotărîrile sale anterioare și a trecut de partea guvernelor lor imperialiste. Numai partidul bolșevic,

www.dacoromanica.ro

în frunte cu V. I. Lenin, s-a situat în mod consecvent pe o poziție internaționalistă, revoluționară.

Indicațiile lui Lenin cu privire la necesitatea luptei împotriva pericolului unor conflicte militare sînt deosebit de actuale în momentul de față, cînd puterea și influența sistemului mondial-socialist cresc tot mai impetuos pe scară internațională, cînd se manifestă tot mai mult superioritatea forțelor socialismului față de imperialism, a forțelor păcii față de forțele războiului, cînd există posibilitatea de a opune imperialismului internațional nu numai forța muncitorilor organizați din țările capitaliste, dar și forța militară a statelor socialiste, care au ca principiu de bază în politica externă lupta pentru consolidarea păcii.

În articolele consacrate lucrărilor Congresului de la Stuttgart, V. I. Lenin acordă o mare importanță problemei colonialismului. În aceste articole se arată lupta îndîrjită care s-a dus între marxiștii revoluționari și oportuniști cu prilejul discutării și adoptării rezoluției în problema colonială, sînt date la iveală rădăcinile de clasă ale oportunismului, se trasează sarcinile unirii strînse a clasei muncitoare din toate țările în vederea luptei hotărîte împotriva colonialismului. Servindu-se de exemplul problemei coloniale, Lenin demască slugărnicia față de propria burghezie imperialistă a oportuniștilor, care la congres au căutat să justifice războaiele coloniale și să înfrumusețeze regimul sălbatic din colonii printr-o frazeologie despre rolul „civilizator" al imperialismului. Lenin a apreciat foarte mult rezoluția cu privire la problema colonială, în care era condamnată cu vehemență și fără rezerve orice politică colonială. Ca urmare a luptei îndîrjite împotriva colonialismului, dusă ani îndelungați de popoarele din colonii în alianță cu mișcarea muncitorească revoluționară, avînd în frunte partidele comuniste și muncitorești, în zilele noastre au fost obținute succese mărețe : și-au cîștigat independența popoarele din Asia, se prăbușesc rînduielile coloniale din Africa, popoarele din America Latină luptă pentru deplina lor independență națională. Prăbușirea completă a sistemului robiei coloniale se apropie ; ideile pe care le-au susținut și le-au apărat marxiștii revoluționari la Congresul de la Stuttgart sînt aplicate cu succes în viață.

www.dacoromanica.ro

O mare importanță a avut rezoluția cu privire la relațiile dintre partidele socialiste și sindicate adoptată de congres. Într-o serie de lucrări publicate în volumul de față, V. I. Lenin susține și propagă principiul partinității sindicatelor și face o critică aspră adepților menșevici ai „neutralității" sindicatelor, printre care și lui G. V. Plehanov, care și la congres s-a pronunțat pentru neutralitatea acestora. Lenin arată că activitatea desfășurată de partid în rîndurile sindicatelor capătă o importanță tot mai mare, că bolșevicii trebuie să ducă această activitate în spiritul apropierii sindicatelor de partid, să dezvolte conștiința socialistă și înțelegerea de către proletariat a sarcinilor sale revoluționare. Ideea neutralității și nepartinității sindicatelor, spunea Lenin, a adus pretutindeni uriașe prejudicii intereselor clasei muncitoare, deoarece ea contribuie la alunecarea spre oportunism a sindicatelor. Lenin îndemna pe bolșevici să ducă o activitate susținută în sindicate, să muncească „pe *toate* tărîmurile pentru a răspîndi în rîndurile proletariatului teoria revoluționară a marxismului și pentru a crea «fortăreața» organizației lui *de clasă*. Restul va veni de la sine"(pag. 197).

*

* *

În volumul al șaisprezecelea sînt incluse pentru prima oară cinci noi documente ale lui V. I. Lenin. În patru dintre ele, „Note la rezoluția Congresului de la Stuttgart cu privire la «Militarism și conflictele internaționale»", „Note la articolul Clarei Zetkin «Congresul socialist internațional de la Stuttgart»", „Propaganda antimilitaristă și uniunile tineretului muncitoresc-socialist", „Cum scriu istoria «socialiștii-revoluționari»", sînt analizate lucrările Congresului de la Stuttgart al Internaționalei a II-a și sînt propagate hotărîrile acestuia. Cel de-al cincilea document — articolul „Duma a III-a de stat și social-democrația" — este consacrat caracterizării componenței de partid a Dumei și elaborării tacticii bolșevicilor cu privire la Dumă.

Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

ÎMPOTRIVA BOICOTULUI

(ÎNSEMNĂRILE UNUI PUBLICIST SOCIAL-DEMOCRAT) [1]

Scris la 26 iunie (9 iulie) 1907

Publicat la sfîrşitul lunii iulie 1907 în broşura: „Boicotarea Dumei a III-a", editată la Petersburg
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul broşurii

www.dacoromanica.ro

Recentul congres al corpului didactic [2], la care majoritatea s-a aflat sub influenţa socialiştilor-revoluţionari [3], a adoptat, cu participarea directă a unui reprezentant de vază al partidului socialist-revoluţionar, o rezoluţie în legătură cu boicotarea Dumei a III-a. Învăţătorii şi profesorii social-democraţi, precum şi reprezentantul P.M.S.D.R. s-au abţinut de la vot, considerînd că o problemă de felul acesta trebuie rezolvată la un congres sau la o conferinţă de partid, iar nu în cadrul unei asociaţii profesionale politice fără partid.

Aşadar, problema boicotării Dumei a III-a apare pe scenă ca o problemă imediată de tactică revoluţionară. Judecînd după cuvîntarea rostită de reprezentantul său la sus-amintitul congres, se pare că partidul socialist-revoluţionar şi-a fixat poziţia în această problemă, deşi nu ne-a parvenit încă nici o hotărîre oficială a acestui partid şi nici documente publicistice de la cercurile eseriste. Social-democraţii au pus problema în discuţie.

Să vedem prin ce argumente îşi fundamentează socialiştii-revoluţionari poziţia. În rezoluţia congresului corpului didactic se vorbeşte, în fond, despre caracterul cu totul impropriu al Dumei a III-a, despre esenţa reacţionară şi contrarevoluţionară a cîrmuirii care a săvîrşit lovitura de stat de la 3 iunie [4], despre caracterul moşieresc al noii legi electorale etc. etc.* Argumentarea este astfel construită ca

* Iată textul acestei rezoluţii : „Luînd în consideraţie : 1) că noua lege electorală, pe baza căreia urmează să fie convocată Duma a III-a de stat, răpeşte maselor muncitoare pînă şi puţinele drepturi electorale pe care le avuseso

www.dacoromanica.ro

şi cum din caracterul ultrareacţionar al Dumei a III-a ar decurge de la sine necesitatea şi legitimitatea unui astfel de mijloc de luptă sau a unei astfel de lozinci cum este boicotul. Inconsistenţa unui asemenea raţionament este cît se poate de evidentă pentru orice social-democrat, întrucît aici lipseşte cu desăvîrşire analiza condiţiilor istorice în care poate fi aplicat boicotul. Situîndu-se pe poziţiile marxismului, social-democratul deduce necesitatea boicotului nu din gradul de reacţionarism al cutărei sau cutărei instituţii, ci din existenţa unor condiţii speciale de luptă, în care, după cum a arătat recent şi experienţa revoluţiei ruse, poate fi utilizată metoda specifică denumită boicot. Cît priveşte pe cei ce se lansează în discuţii pe tema boicotului, fără a ţine seama de experienţa celor doi ani de revoluţie din ţara noastră, fără a aprofunda această experienţă, trebuie să spunem că au uitat o mulţime de lucruri, iar de învăţat n-au învăţat nimic. Întrucît ne priveşte, vom începe examinarea problemei boicotului printr-o încercare de analiză a acestei experienţe.

I

Cea mai importantă experienţă a revoluţiei noastre în aplicarea boicotului a fost, fără îndoială, boicotarea Dumei lui Bulîghin [5]. Această boicotare a fost totodată încununată de cel mai deplin şi mai evident succes. De aceea prima noastră sarcină este examinarea condiţiilor istorice în care a avut loc boicotarea Dumei lui Bulîghin.

La examinarea acestei probleme, două împrejurări apar de la bun început pe primul plan. În primul rînd, boicotarea Dumei lui Bulîghin a fost o luptă împotriva trecerii (fie şi temporare) a revoluţiei noastre pe făgaşul unei constituţii monarhice. În al doilea rînd, această boicotare s-a

---

pînă acum şi pe care le dobîndise cu atîtea sacrificii ; 2) că această lege este o falsificare evidentă şi grosolană a voinţei poporului în interesul păturilor celor mai reacţionare şi mai privilegiate ale populaţiei ; 3) că, prin modul în care va fi aleasă şi prin compoziţia ei, Duma a III-a va fi rodul loviturii de stat reacţionare ; 4) că guvernul va profita de participarea maselor populare la alegerile pentru Dumă pentru a atribui acestei participări semnificaţia unei sancţionări a loviturii de stat de către popor, — cel de-al IV-lea Congres general al Asociaţiei corpului didactic din Rusia hotărăşte : 1) să nu stabilească nici un fel de relaţii cu Duma a III-a şi cu organele acesteia ; 2) să nu participe la alegeri, ca organizaţie, nici direct şi nici indirect ; 3) să propage ca organizaţie punctul de vedere expus în rezoluţia de faţă în legătură cu Duma a III-a de stat şi cu alegerile pentru această Dumă".

www.dacoromanica.ro

desfăşurat în condiţiile unui avînt revoluţionar cît se poate de larg, general, puternic şi impetuos.

Să ne oprim asupra primei împrejurări. Orice boicot nu este o luptă desfăşurată în cadrul unei anume instituţii, ci împotriva apariţiei sau, într-un sens ceva mai larg, împotriva realizării instituţiei respective. De aceea, toţi cei care, asemenea lui Plehanov şi multor altor menşevici, au combătut boicotul prin consideraţii de ordin general în legătură cu faptul că un marxist trebuie să folosească instituţiile reprezentative n-au făcut decît să-şi dea pe faţă doctrinarismul ridicol. A raţiona astfel înseamnă a rumega adevăruri incontestabile şi a ocoli esenţa problemei controversate. Fără îndoială că un marxist trebuie să folosească instituţiile reprezentative. Dar rezultă oare de aici că, în anumite condiţii, el nu se poate pronunţa pentru desfăşurarea luptei nu în cadrul unei anume instituţii, ci împotriva introducerii ei în viitor? Nu rezultă cîtuşi de puţin, deoarece acest considerent de ordin general nu e valabil decît în cazurile cînd nu se poate lupta împotriva apariţiei unei atari instituţii. În ceea ce priveşte boicotul, o problemă controversată era aceea dacă se poate lupta sau nu împotriva însăşi apariţiei unor atare instituţii. Prin argumentele *lor* împotriva boicotului, Plehanov & Co. n-au făcut decît să dovedească că nu înţeleg însuşi modul de a pune problema.

Mai departe. Dacă orice boicot este o luptă care se desfăşoară nu în cadrul unei anume instituţii, ci împotriva introducerii ei în viitor, boicotarea Dumei lui Bulîghin a fost în acelaşi timp şi o luptă împotriva introducerii unui întreg sistem de instituţii de tip monarhic-constituţional. Anul 1905 a arătat în modul cel mai evident că se poate duce o luptă de masă directă, sub forma de greve generale (valul de greve de după 9 ianuarie) şi de răscoale armate („Potemkin"). Lupta revoluţionară directă a maselor a fost, aşadar, un fapt cert. Pe de altă parte, un fapt tot atît de cert a fost şi legea din 6 august, prin care s-a încercat trecerea mişcării de pe făgaşul ei revoluţionar (în sensul direct şi cel mai restrîns al cuvîntului) pe făgaşul unei constituţii monarhice. Lupta dintre cele două căi: cea a luptei revoluţionare directe a maselor şi cea a constituţiei monarhice —

www.dacoromanica.ro

era obiectiv inevitabilă. Urma, ca să spunem aşa, *să fie aleasă calea* dezvoltării imediate a revoluţiei, iar cuvîntul decisiv în această alegere urma să-l aibă, fireşte, nu voinţa diverselor grupuri, ci forţa claselor revoluţionare şi a celor contrarevoluţionare. Iar forţa nu ţi-o puteai măsura şi încerca decît în luptă. Lozinca boicotării Dumei lui Bulîghin a fost tocmai o lozincă a luptei pentru *calea* luptei revoluţionare directe împotriva căii monarhice, constituţionale. Fireşte că lupta era posibilă şi pe această din urmă cale ; şi nu numai posibilă, dar chiar inevitabilă. Continuarea revoluţiei şi pregătirea unui nou avînt al ei sînt posibile şi în cadrul unei constituţii monarhice ; şi în cadrul unei constituţii monarhice, lupta social-democraţiei revoluţionare este posibilă şi obligatorie, — acest adevăr elementar, pe care Akselrod şi Plehanov l-au demonstrat atît de stăruitor şi de inoportun în 1905, rămîne adevăr. Dar alta e problema pe care o punea atunci istoria ; atît Akselrod cît şi Plehanov „se abăteau de la subiect", sau, cu alte cuvinte, în locul problemei pe care istoria o punea spre rezolvare forţelor aflate în luptă, ei ridicau o problemă scoasă din ultima ediţie a cine ştie cărui manual social-democrat german. *Lupta pentru alegerea căii de desfăşurare a luptei* în viitorul apropiat era istoriceşte inevitabilă. Va convoca vechea putere prima instituţie reprezentativă din Rusia şi va abate astfel revoluţia, pentru un timp (pentru un timp foarte scurt sau, poate, relativ îndelungat), pe făgaşul monarhic-constituţional, sau poporul, printr-un asalt direct, va răsturna — sau în cazul cel mai rău : va zdruncina — vechiul regim, îi va răpi posibilitatea de a abate revoluţia pe făgaşul monarhic-constituţional şi va asigura maselor (tot pentru un timp mai mult sau mai puţin îndelungat) calea luptei revoluţionare directe ? Iată problema care se punea istoriceşte, în toamna anului 1905, în faţa claselor revoluţionare din Rusia şi pe care Akselrod şi Plehanov n-au sesizat-o atunci. Propagarea boicotului activ de către social-democraţie era forma în care a fost pusă această problemă, forma în care ea a fost pusă în mod conştient de partidul proletariatului, era lozinca de luptă *pentru alegerea căii de desfăşurare a luptei.*

www.dacoromanica.ro

Propagandiştii boicotului activ, bolşevicii, au înţeles just problema pusă în mod obiectiv de istorie. Lupta din octombrie-decembrie 1905 a fost într-adevăr o luptă pentru alegerea căii de desfăşurare a luptei. În această luptă, sorţii au fost nestatornici : la început izbînda a fost de partea poporului revoluţionar, care a răpit vechiului regim posibilitatea de a abate imediat revoluţia pe făgaşul monarhic-constituţional, şi, în locul instituţiilor reprezentative de tip liberal-poliţienesc, a creat *tot instituţii reprezentative* de tip pur revoluţionar, Sovietele de deputaţi ai muncitorilor etc. Perioada octombrie-decembrie a fost o perioadă de maximă libertate şi iniţiativă din partea maselor, cînd pe terenul curăţat — datorită asaltului poporului — de instituţiile, de legile şi de obstacolele monarhice-constituţionale, pe terenul „interregnului", mişcarea muncitorească a cunoscut cea mai largă şi mai impetuoasă dezvoltare, cînd vechea putere *nu mai* avea destulă forţă, iar noua putere revoluţionară a poporului (Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, ţăranilor, soldaţilor etc.) *nu* prinsese *încă* destulă forţă pentru a înlocui întru totul vechea putere. Lupta din decembrie a rezolvat problema în alt sens : vechea putere a învins, respingînd asaltul poporului şi menţinîndu-şi poziţiile. Dar se înţelege de la sine că atunci nu existau încă motive pentru a considera această victorie drept o victorie decisivă. Insurecţia din decembrie 1905 a fost continuată printr-o serie întreagă de răscoale în armată şi greve răzleţe şi parţiale din vara anului 1906. Lozinca boicotării Dumei lui Witte [6] era lozinca de luptă pentru concentrarea şi generalizarea acestor răscoale.

Aşadar, prima concluzie care se desprinde din analiza experienţei revoluţiei ruse în ceea ce priveşte boicotarea Dumei lui Bulîghin este că substratul obiectiv al boicotului a fost lupta — pusă de istorie la ordinea zilei — pentru forma căii imediate de dezvoltare, lupta pentru a decide cui va reveni convocarea primei adunări reprezentative din Rusia : vechii puteri sau noii puteri, puterii populare, create din iniţiativa maselor, lupta pentru calea direct-revoluţionară sau (pe un anumit timp) pentru calea constituţiei monarhice.

www.dacoromanica.ro

Strîns legată de aceasta este problema simplităţii, a clarităţii şi a „caracterului rectiliniu“ al lozincii boicotului — problemă care s-a ridicat adeseori în publicistică şi la care se revine ori de cîte ori se discută tema de care ne ocupăm —, precum şi problema dezvoltării în linie dreaptă sau în zigzag. Răsturnarea directă sau, în cel mai rău caz, slăbirea şi istovirea vechii puteri, crearea directă, de către popor, a unor noi organe ale puterii, — toate acestea reprezintă, fără îndoială, calea cea mai *dreaptă*, cea mai avantajoasă pentru popor, dar care cere în schimb şi forţele cele mai masive. Cînd superioritatea de forţe este covîrşitoare, se poate învinge şi printr-un atac frontal direct. Dar atunci cînd nu există forţe suficiente, sînt necesare uneori şi căile ocolite, expectativa, zigzagurile, retragerile etc. etc. Fireşte, calea constituţiei monarhice nu exclude cîtuşi de puţin revoluţia ; această cale pregăteşte şi dezvoltă *şi ea*, în mod indirect, elementele revoluţiei, dar este o cale mai lungă, în zigzag.

Întreaga literatură menşevică, în special cea din 1905 (dinainte de octombrie), e străbătută ca de un fir roşu de acuzaţii aduse bolşevicilor pentru „atitudinea lor rectilinie“, de povaţa că trebuie să ţină seama de drumul în zigzag al istoriei. Această trăsătură a literaturii menşevice este o mostră de raţionament de genul : calul se hrăneşte cu ovăz sau Volga se varsă în Marea Caspică, raţionament prin care, rumegîndu-se adevăruri indiscutabile, se estompează un fond discutabil. Că istoria urmează în mod obişnuit o linie în zigzag şi că un marxist trebuie să ţină seama de cele mai complicate şi mai bizare zigzaguri ale ei este indiscutabil. Dar această indiscutabilă rumegare nu are nici o legătură cu problema cum trebuie să procedeze un marxist atunci cînd aceeaşi istorie pune forţele aflate în luptă să aleagă între drumul drept şi drumul în zigzag. În momentele sau în perioadele cînd apare o asemenea situaţie, a te mulţumi să raţionezi despre obişnuitul drum în zigzag al istoriei nu înseamnă altceva decît a deveni un om în carapace, care se cufundă în contemplarea unor adevăruri de genul : calul se hrăneşte cu ovăz. Or, perioadele revoluţionare sînt prin excelenţă perioade istorice în care, la intervale relativ scurte, ciocnirea dintre forţele sociale aflate în luptă este cea care rezolvă problema alegerii

www.dacoromanica.ro

pentru țară a unei căi de dezvoltare drepte sau în zigzag pe un timp mai îndelungat. Necesitatea de a ține seama de calea în zigzag n-o exclude nicidecum pe aceea ca marxiștii să știe să explice maselor, în momentele hotărîtoare ale istoriei lor, că drumul drept e de preferat, să ajute masele în lupta lor pentru alegerea acestui drum drept, să lanseze lozincile în vederea unei asemenea lupte etc. Numai niște filistini iremediabili și niște pedanți cu totul obtuzi pot ca, *după terminarea* bătăliilor istorice hotărîtoare care în locul căii drepte au stabilit o cale în zigzag, să ia în derîdere pe cei ce au luptat pînă la capăt pentru prima cale. Această atitudine ar fi asemănătoare cu atitudinea de zeflemea adoptată de către istoricii oficiali îmbibați de spirit polițienesc ca Treitschke față de lozincile revoluționare și de atitudinea revoluționară rectilinie a lui Marx din 1848.

Atitudinea marxismului față de drumul în zigzag al istoriei este, în fond, similară cu atitudinea lui față de compromisuri. Orice zigzag al istoriei este un compromis, un compromis între vechiul care nu mai dispune de suficiente forțe pentru a nega complet noul, și noul care nu dispune încă de suficiente forțe pentru a răsturna complet vechiul. Marxismul nu renunță în principiu la compromisuri, el consideră necesară folosirea lor, ceea ce nu exclude cîtuși de puțin faptul că marxismul, ca o forță istorică vie și activă, luptă cu toată energia împotriva compromisurilor. Cine nu e în stare să înțeleagă această pretinsă contradicție înseamnă că nu cunoaște abc-ul marxismului.

Engels a exprimat o dată cît se poate de concret, clar și concis atitudinea marxismului față de compromisuri, anume într-un articol al său despre manifestul blanquiștilor aflați în emigrație după înfrîngerea Comunei (1874) *. Aceștia scriau, într-unul din manifestele lor, că nu admit nici un fel de compromisuri. Engels a ridiculizat acest manifest. Nu este vorba, spunea el, să renunți anticipat la folosirea compromisurilor *la care ne condamnă împrejurările* (sau la care ne silesc împrejurările: să mă scuze cititorul că,

* Acest articol a intrat în culegerea germană „Internationales aus dem «Volksstaat»" („Pe teme internaționale din ziarul «Volksstaat»". — *Nota trad.*). Traducerea rusă: „Articole din «Volksstaat»", ed. „Znanie".

www.dacoromanica.ro

neavînd la îndemînă respectivul text, sînt nevoit să citez din memorie). Este vorba să înţelegi limpede adevăratele ţeluri revoluţionare ale proletariatului şi să ştii să urmăreşti realizarea lor în orice împrejurări, cu toate zigzagurile şi compromisurile [7].

Numai din acest punct de vedere pot fi apreciate simplitatea, consecvenţa şi claritatea lozincii boicotului, lozincă care se adresează maselor. Toate însuşirile sus-menţionate ale acestei lozinci sînt preţioase nu luate ca atare, ci numai în măsura în care, în situaţia obiectivă în care ea este aplicată, există condiţii de luptă pentru alegerea unei căi de dezvoltare drepte sau în zigzag. În perioada Dumei lui Bulîghin, această lozincă a fost justă, şi a fost singura lozincă revoluţionară a partidului muncitoresc, nu pentru că era cea mai simplă, mai rectilinie şi mai clară, ci pentru că condiţiile istorice au pus atunci în faţa partidului muncitoresc sarcina de a participa la lupta pentru o cale revoluţionară simplă şi dreaptă împotriva căii în zigzag a constituţiei monarhice.

Se pune întrebarea : care este criteriul ce permite să se afirme că atunci au existat aceste condiţii istorice deosebite ? Care e principalul indiciu că, în situaţia obiectivă dată, a existat o particularitate datorită căreia această lozincă simplă, directă şi clară, n-a fost o simplă frază, ci singura lozincă corespunzătoare luptei reale ? De această chestiune ne vom ocupa în cele ce urmează.

II

Dacă aruncăm o privire retrospectivă asupra luptei astăzi încheiate (încheiată cel puţin sub forma ei directă şi nemijlocită), nimic nu e mai uşor, firește, decît să tragem concluzii generale din diferitele indicii şi simptome contradictorii ale epocii. Deznodămîntul luptei rezolvă dintr-o dată totul şi înlătură foarte uşor orice îndoieli. Acum trebuie să stabilim însă anumite caracteristici ale fenomenului care să ne ajute să înţelegem situaţia *dinainte* de luptă, ca să putem aplica învăţămintele experienţei istorice la Duma a III-a. Am arătat mai sus că o condiţie a succesului boicotului în 1905 a fost existenţa unui avînt revoluţionar

www.dacoromanica.ro

larg, general, deosebit de puternic şi impetuos. Trebuie să examinăm, în primul rînd, care este legătura dintre existenţa unui avînt deosebit de puternic al luptei şi boicot, iar în al doilea rînd care sînt trăsăturile caracteristice şi simptomele distinctive ale unui avînt deosebit de puternic.

Boicotul este, după cum am mai spus, o luptă desfăşurată nu în cadrul unei anume instituţii, ci împotriva apariţiei ei. Orice instituţie poate emana numai de la regimul existent, adică de la vechiul regim. Rezultă că boicotul este un mijloc de luptă prin care se urmăreşte de-a dreptul răsturnarea vechiului regim sau, în cel mai rău caz, adică atunci cînd asaltul nu este destul de puternic pentru a-l răsturna, o slăbire a lui în aşa măsură, încît să nu poată asigura crearea acestei instituţii, introducerea ei în viaţă *. Prin urmare, pentru a avea succes, boicotul presupune o luptă directă împotriva vechiului regim, o insurecţie împotriva lui şi nesupunere în masă faţă de el într-o serie întreagă de împrejurări (această nesupunere în masă fiind una din condiţiile care pregătesc insurecţia). Boicotul înseamnă refuzul de a recunoaşte vechiul regim, şi, fireşte, nu un refuz în vorbe, ci în fapte, adică un refuz care să se manifeste nu numai prin declaraţii sau prin lozinci lansate de diverse organizaţii, ci printr-o mişcare a *maselor poporului*, care încalcă sistematic legile vechiului regim, creează sistematic instituţii noi, contrare legii, dar avînd o existenţă reală etc. etc. Legătura dintre boicot şi un larg avînt revoluţionar este, aşadar, evidentă : boicotul este cel mai hotărît mijloc de luptă, care respinge nu forma de organizare a unei anume instituţii, ci însăşi existenţa ei. Boicotul înseamnă declararea unui război făţiş vechiului regim, un atac direct împotriva lui. Dacă nu există un larg avînt revoluţionar, dacă masele nu sînt cuprinse de o stare de efervescenţă care se revarsă pretutindeni, ca să zicem aşa, peste marginile vechii legalităţi, nici nu poate fi vorba de o reuşită a boicotului.

* Peste tot în text este vorba de boicotul activ, adică nu de simpla neparticipare la instituţiile vechiului regim, ci de un asalt împotriva acestui regim. Ţinem să amintim cititorilor care nu sînt familiarizaţi cu literatura social-democrată din perioada boicotării Dumei lui Bulîgbin că social-democraţii vorbeau atunci deschis de un *boicot activ*, opunîndu-l cu hotărîre boicotului pasiv şi, mai mult decît atît, legînd în mod categoric boicotul activ de *insurecţia armată*.

www.dacoromanica.ro

Trecînd la problema caracterului şi simptomelor avîntului din toamna anului 1905, e lesne de văzut că atunci a avut loc o *ofensivă* de masă şi neîntreruptă a revoluţiei, care hărţuia sistematic pe inamic silindu-l să bată în retragere. Represiunile nu au slăbit mişcarea, ci au lărgit-o. După 9 ianuarie s-a pornit un uriaş val de greve, s-au ridicat baricade la Lodz, a izbucnit răscoala de pe „Potemkin". Pe tărîmul presei, al asociaţiilor, al învăţămîntului, pretutindeni cadrul legal stabilit de vechiul regim era încălcat în mod sistematic, şi nu numai de „revoluţionari", ci şi de cetăţeanul de rînd, deoarece vechiul regim era într-adevăr slăbit, scăpa într-adevăr hăţurile din mîinile-i devenite nevolnice. Un indiciu cît se poate de sigur şi de caracteristic (din punctul de vedere al organizaţiilor revoluţionare) al tăriei acestui avînt a fost faptul că lozincile revoluţionarilor nu numai că nu găseau răsunet, dar rămîneau pur şi simplu *în urma* vieţii. 9 ianuarie, ca şi grevele de masă care i-au urmat, ca şi „Potemkin", — toate aceste fenomene au anticipat chemările directe ale revoluţionarilor. *N-a fost chemare* lansată de ei *în cursul anului 1905* pe care masele s-o fi întîmpinat în mod pasiv, prin tăcere, prin refuzul de a participa la luptă. În asemenea condiţii, boicotul a fost o *completare* firească a atmosferei încărcate cu electricitate. Această lozincă nu „născocea" nimic pe vremea aceea; ea nu făcea decît să formuleze precis şi fidel avîntul nestăvilit, continuu spre un asalt direct. În postura de „născocitori" s-au aflat, dimpotrivă, menşevicii noştri, care, îndepărtîndu-se de avîntul revoluţionar, s-au încrezut în promisiunile deşarte făcute de ţar sub forma manifestului sau sub forma legii din 6 august şi au luat în serios *făgăduiala* că se va săvîrşi o cotitură spre monarhia constituţională. Menşevicii (şi Parvus) şi-au întemeiat atunci tactica lor nu pe existenţa celui mai larg, mai puternic şi mai impetuos avînt revoluţionar, ci pe făgăduiala ţarului că se va săvîrşi o cotitură spre monarhia constituţională! Nu e de mirare că o asemenea tactică s-a dovedit a fi oportunism ridicol şi neputincios. Nu e de mirare că, în toate consideraţiile lor cu privire la boicot, menşevicii evită astăzi cu grijă analiza boicotării Dumei lui Bulîghin, adică a celei mai importante

www.dacoromanica.ro

experienţe de boicot în timpul revoluţiei. Dar nu e de ajuns să constaţi această greşeală a menşevicilor în domeniul tacticii revoluţionare, care e, poate, cea mai mare greşeală a lor. Trebuie să ne dăm limpede seama că izvorul ei l-a constituit neînţelegerea situaţiei *obiective* care făcea din avîntul revoluţionar o realitate, iar din cotitura spre monarhia constituţională o promisiune poliţienească deşartă. S-a dovedit că menşevicii nu au avut dreptate nu pentru că ar fi manifestat, în această problemă, o atitudine lipsită de revoluţionarism subiectiv, ci pentru că, în ideile lor, aceşti cvasirevoluţionari au rămas în urma situaţiei obiective revoluţionare. Aceste două cauze ale greşelii menşevicilor pot fi uşor confundate, ceea ce nu-i este permis însă unui marxist.

III

Legătura dintre boicot şi condiţiile istorice deosebite dintr-o anumită perioadă a revoluţiei ruse trebuie examinată şi sub un alt aspect. Care a fost conţinutul politic al campaniei social-democrate de boicot din toamna anului 1905 şi din primăvara anului 1906 ? Conţinutul acestei campanii n-a constat, fireşte, în repetarea cuvîntului boicot sau în îndemnul de a nu participa la alegeri. Acest conţinut nu se limita nici la îndemnuri la un asalt direct, care să ignoreze căile ocolite şi pe cele în zigzag oferite de absolutism. În afară de aceasta şi nu numai paralel cu tema arătată, ci mai degrabă în centrul întregii agitaţii în jurul boicotului s-a aflat *lupta împotriva iluziilor constituţionaliste*. Această luptă a fost cu adevărat sufletul boicotului. Amintiţi-vă de cuvîntările boicotiştilor şi de întreaga lor agitaţie, parcurgeţi principalele lor rezoluţii, şi vă veţi convinge de justeţea acestei afirmaţii.

Menşevicii n-au fost niciodată în stare să înţeleagă această latură a boicotului. Lupta împotriva iluziilor constituţionaliste în perioada de naştere a constituţionalismului li s-a părut întotdeauna o absurditate, un nonsens, „anarhism". Acest punct de vedere al menşevicilor este exprimat limpede în cuvîntările rostite la Congresul de la Stockholm [8], în special — după cîte îmi amintesc — în

www.dacoromanica.ro

cuvîntările lui Plehanov, ca să nu mai vorbim de literatura menşevică.

La prima vedere, poziţia menşevicilor în această problemă poate părea într-adevăr tot atît de puţin discutabilă ca şi poziţia unuia care, plin de mulţumire de sine, demonstrează celor din jurul său : calul se hrăneşte cu ovăz. A proclama în perioada de naştere a constituţionalismului lupta împotriva iluziilor constituţionaliste nu înseamnă anarhism ? Nu-i o absurditate ?

Această bagatelizare a problemei, la care se ajunge invocînd prin asemenea raţionamente aparent plauzibile bunul-simţ elementar, se datoreşte faptului că o perioadă specifică a revoluţiei ruse *este trecută sub tăcere*, că *boicotarea Dumei lui Bulîghin este ignorată*, că, în loc să se arate treptele concrete ale drumului străbătut de revoluţia noastră, se fac referiri generale la întreaga noastră revoluţie, trecută şi viitoare, luată în ansamblu, ca revoluţie care generează constituţionalismul. Iată o mostră de încălcare a metodei materialismului dialectic de către unii oameni care, asemenea lui Plehanov, au pledat cu mult patos în favoarea acestei metode.

Într-adevăr, revoluţia noastră burgheză, privită în ansamblu, este, în ultimă analiză, ca orice revoluţie burgheză, un proces de creare a unui regim constituţional, şi nimic mai mult. Acesta este adevărul, un adevăr folositor pentru a demasca alura pretins socialistă a diferitelor programe, teorii, tactici etc. burghezo-democratice. Dar acest adevăr vă poate fi oare de vreun folos în problema : spre *ce fel* de constituţionalism trebuie să îndrepte partidul muncitoresc ţara în perioada revoluţiei burgheze ? în problema : *cum anume* trebuie să lupte el pentru un anumit constituţionalism (adică pentru constituţionalismul republican) în anumite perioade ale revoluţiei ? Nu. Acest adevăr, atît de îndrăgit de Akselrod şi de Plehanov, vă lămureşte tot atît de puţin în privinţa respectivelor probleme pe cît de puţin vă poate ajuta convingerea potrivit căreia calul se hrăneşte cu ovăz să alegeţi un cal bun şi să învăţaţi a-l călări.

Lupta împotriva iluziilor constituţionaliste, spuneau bolşevicii în 1905 şi la începutul anului 1906, trebuie să devină lozinca momentului, întrucît tocmai în această perioadă

www.dacoromanica.ro

situaţia obiectivă pune spre rezolvare forţelor sociale aflate în luptă problema dacă în perioada următoare va triumfa calea directă a luptei revoluţionare nemijlocite şi a unor instituţii reprezentative create nemijlocit de revoluţie pe baze deplin democratice, sau calea ocolită, în zigzag, a constituţiei monarhice şi a unor instituţii poliţieneşti-„constituţionale" (în ghilimele !) de tipul „Dumei".

Această problemă a fost oare într-adevăr pusă de situaţia obiectivă, sau a fost o „născocire", o zburdălnicie teoretică a bolşevicilor ? Istoria revoluţiei ruse a şi dat răspunsul la această întrebare.

Lupta din octombrie 1905 a fost tocmai o luptă împotriva unei cotituri a revoluţiei în direcţia monarhiei constituţionale. Perioada octombrie-decembrie a fost tocmai o perioadă de înfăptuire a constituţionalismului proletar, cu adevărat democratic, larg, liber şi cutezător, care exprima într-adevăr voinţa poporului, spre deosebire de falsul constituţionalism al constituţiei dubasoviste şi stolîpiniste. Lupta revoluţionară pentru un constituţionalism cu adevărat democratic (cu alte cuvinte, pentru un constituţionalism care să fiinţeze pe un teren curăţat complet de vechiul regim şi de toate ticăloşiile acestuia) impunea cea mai hotărîtă luptă împotriva momirii poporului cu o constituţie monarhică poliţienească. Adversarii social-democraţi ai boicotului n-au putut pricepe cu nici un chip un lucru atît de elementar.

Astăzi apar cît se poate de clar în faţa noastră două faze în dezvoltarea revoluţiei ruse. Faza de avînt (anul 1905) şi faza de declin (1906—1907). O fază de maximă înflorire a iniţiativei poporului, a organizaţiilor libere şi largi ale tuturor claselor populaţiei, de maximă libertate a presei, de maximă ignorare de către popor a vechiului regim, a instituţiilor şi a dispoziţiilor lui, toate acestea în condiţiile inexistenţei vreunui constituţionalism recunoscut în mod birocratic sau exprimat în legi sau dispoziţii formale. Apoi o fază de minimă dezvoltare şi de slăbire continuă a iniţiativei poporului, a spiritului său de organizare, a libertăţii presei etc., fază în care a existat o — ne fie cu iertare — „constituţie" elaborată de Dubasovi şi Stolîpini, recunoscută şi păzită de ei.

www.dacoromanica.ro

Acum, cînd, *privind în urmă*, vedem totul atît de simplu, de limpede şi de desluşit, probabil că nici un pedant nu se va încumeta să nege legitimitatea şi necesitatea luptei revoluţionare a proletariatului împotriva unei întorsături a evenimentelor în direcţia monarhiei constituţionale, legitimitatea şi necesitatea luptei împotriva iluziilor constituţionaliste.

Acum, desigur, nici un istoric cît de cît rezonabil nu va putea să nu distingă în desfăşurarea revoluţiei ruse, din 1905 pînă în toamna anului 1907, tocmai aceste două perioade: perioada de avînt „anticonstituţionalist" (dacă îmi este permis să mă exprim astfel) şi perioada de declin „constituţionalist", perioadă cuceririi şi înfăptuirii de către popor a libertăţii fără constituţionalism poliţienesc (monarhist) şi perioada de îngrădire şi de înăbuşire a libertăţii poporului cu ajutorul „constituţiei" monarhice.

Acum, cînd perioada iluziilor constituţionaliste, perioada Dumelor I şi a II-a [9], ni s-a conturat cît se poate de limpede, nu ne mai este greu să înţelegem semnificaţia luptei duse *atunci* de social-democraţii revoluţionari împotriva iluziilor constituţionaliste. Dar *atunci*, în 1905 şi la începutul anului 1906, n-au înţeles acest lucru nici liberalii, în lagărul burghez, şi nici menşevicii, în lagărul proletar.

Or, perioada Dumelor I şi a II-a a fost, în toate sensurile şi în toate privinţele, o perioadă de iluzii constituţionaliste. Promisiunea solemnă că „nici o lege nu va intra în vigoare fără aprobarea Dumei de stat" nu a fost încălcată în această perioadă. Ceea ce înseamnă că constituţia exista pe hîrtie, înduioşînd fără încetare toate inimile de slugă ale cadeţilor ruşi [10]. Atît Dubasov cît şi Stolîpin încercau în fapt, probau, experimentau în această perioadă constituţia rusă, străduindu-se s-o adapteze şi s-o ajusteze pe vechiul absolutism. Ei, d-nii Dubasov şi Stolîpin, care păreau a fi în perioada aceea oamenii cei mai puternici, s-au străduit din răsputeri să transforme „iluzia" în realitate. Dar iluzia a rămas iluzie. Istoria a confirmat întru totul justeţea lozincii social-democraţiei revoluţionare. Dar nu numai Dubasovii şi Stolîpinii au încercat să înfăptuiască „constituţia", nu numai slugoii cadeţi au elogiat-o şi s-au străduit să demonstreze cu zel slugarnic (aşa cum a

www.dacoromanica.ro

făcut d-l Rodicev în Duma I) că monarhul nu este responsabil şi că ar fi o insolenţă să-l consideri răspunzător de pogromuri. Nu. În decursul acestei perioade, şi masele largi populare au continuat, fără îndoială, într-o măsură mai mare sau mai mică, să se încreadă în „constituţie", să se încreadă în Dumă, în ciuda avertismentelor date de social-democraţi.

Se poate spune că perioada iluziilor constituţionaliste în revoluţia rusă a fost o perioadă în care întreaga naţiune era stăpînită de un fetiş burghez, aşa cum uneori naţiuni întregi din Europa occidentală se lasă stăpînite de fetişul naţionalismului burghez, al antisemitismului, al şovinismului etc. Iar meritul social-democraţiei este că numai ea nu s-a lăsat înşelată de burghezie, că în perioada iluziilor constituţionaliste numai ea a ţinut tot timpul desfăşurat steagul luptei împotriva iluziilor constituţionaliste.

Se pune acum întrebarea : de ce a fost boicotul un mijloc specific de luptă împotriva iluziilor constituţionaliste ?

Boicotul are o trăsătură datorită căreia dintr-o dată, de la prima privire, el repugnă în mod involuntar oricărui marxist. A boicota alegerile înseamnă a respinge parlamentarismul, înseamnă un fel de renunţare pasivă, de abţinere, de eschivare. Aşa privea lucrurile, în toamna anului 1905, Parvus, care a învăţat numai după modelele germane ; pe vremea aceea el se agita, pe cît de furios pe atît de zadarnic, încercînd să demonstreze că boicotul activ este un lucru rău *prin însuşi faptul că e boicot*... Aşa priveşte lucrurile şi Martov, care nici pînă azi n-a învăţat nimic din experienţa revoluţiei şi care se transformă tot mai mult în liberal, dovedind prin ultimul său articol din ziarul „Tovarişci" [11] că nici măcar nu ştie să pună problema aşa cum trebuie s-o pună un social-democrat revoluţionar.

Dar această trăsătură a boicotului, care este, cum s-ar spune, cea mai antipatică pentru marxişti, găseşte o explicaţie suficientă în particularităţile perioadei care a generat un asemenea mijloc de luptă. Prima Dumă monarhistă, Duma lui Bulîghin, era o momeală menită să abată poporul

www.dacoromanica.ro

de pe calea revoluţiei. Drept momeală a servit un manechin înveşmîntat în haina constituţionalismului. Toată lumea părea să se lase momită. Unii din interese egoiste de clasă, alţii din prostie, erau gata să se agaţe de Duma-manechin a lui Bulîghin, iar apoi de Duma-manechin a lui Witte. Toată lumea se lăsa furată de iluzii, cu toţii nutreau o încredere neprefăcută. Participarea la alegeri nu era o simplă îndeplinire uzuală a unor obişnuite obligaţii cetăţeneşti. Ea echivala cu o consfinţire a constituţiei monarhice, însemna o cotitură de la calea revoluţionară directă la aceea a monarhiei constituţionale.

Într-o asemenea perioadă, social-democraţia *era datoare* să-şi desfăşoare steagul de protest şi de avertizare într-un mod cît mai energic şi mai demonstrativ. Or, asta însemna tocmai să refuzi să participi, să nu participi tu, îndemnînd, totodată, poporul să nu participe nici el, să lansezi chemarea la un asalt împotriva vechiului regim, *în loc* să-ţi desfăşori activitatea în cadrul unei instituţii create de acest regim. Iluziile pe care şi le făcea întregul popor în legătură cu fetişul burghezo-poliţienesc al monarhiei „constituţionale" cereau ca social-democraţia, partid al proletariatului, „să manifesteze" în faţa întregului popor expunîndu-şi ideile protestatare care demascau acest fetiş, cereau ca ea să desfăşoare o luptă înverşunată împotriva creării unor instituţii care întruchipau acest fetiş.

Iată care este deplina justificare istorică nu numai a boicotului declarat împotriva Dumei lui Bulîghin, care a fost încununat de un succes imediat, ci şi a boicotului împotriva Dumei lui Witte, care, *evident,* s-a soldat printr-un insucces. Acum ne dăm seama de ce acest insucces nu a fost decît *aparent,* de ce era datoare social-democraţia să persevereze *pînă la capăt* în protestul ei împotriva cotiturii revoluţiei noastre în direcţia monarhiei constituţionale. Această cotitură a fost *în fond* o cotitură spre *un impas.* Iluziile cu privire la constituţia monarhică s-au dovedit a nu fi decît un preludiu sau o firmă, o găteală, menită să distragă atenţia, pentru a se putea pregăti abrogarea acestei „constituţii" de către vechiul regim...

Am spus că social-democraţia era datoare să persevereze pînă la capăt în protestul ei împotriva înăbuşirii libertăţii

www.dacoromanica.ro

cu ajutorul „constituției". Ce înseamnă acest „pînă la capăt" ? Înseamnă : să perseverezi atîta timp cît instituția *împotriva* căreia au luptat social-democrații n-a devenit realitate *în pofida* lor, atîta timp cît cotitura revoluției ruse spre monarhia constituțională — cotitură care, fără doar și poate, însemna *(pentru un anumit timp)* declinul revoluției, înfrîngerea ei — n-a devenit realitate în pofida social-democrației. Perioada iluziilor constituționaliste a fost o tentativă de *compromis*. Noi am luptat — și trebuia să luptăm — din răsputeri împotriva acestui compromis. Și dacă a trebuit să participăm la alegerile pentru Duma a II-a, dacă a trebuit să ținem seama de compromis, e pentru că împrejurările ni *l-au impus* împotriva voinței noastre, în pofida eforturilor noastre, ca preț al înfrîngerii suferite în lupta noastră. Cît timp va trebui să ținem seama de el, este, firește o altă problemă.

Ce concluzie decurge din toate acestea în legătură cu boicotarea Dumei *a III-a* ? Poate aceea că boicotul, necesar la începutul perioadei de iluzii constituționaliste, este necesar și la sfîrșitul acestei perioade ? Ar fi un „joc mintal" în spiritul „sociologiei analogice", iar nu o concluzie serioasă. Astăzi, boicotul *nu mai poate avea același* conținut pe care-l avea la începutul revoluției ruse. Astăzi nu mai e vorba nici să pui în gardă poporul împotriva iluziilor constituționaliste, nici să lupți împotriva cotiturii făcute de revoluție spre impasul monarhiei constituționale. Boicotul nu mai poate avea conținutul de odinioară. Chiar dacă va fi declarat, el va dobîndi, în orice caz, *altă* semnificație, *alt* conținut politic.

Și nu numai atît. Specificul istoric al boicotului — analizat de noi — ne oferă un argument împotriva boicotării Dumei a III-a. În perioada de început a cotiturii constituționale, atenția întregii națiuni era în mod necesar concentrată asupra Dumei. Prin boicot noi am luptat — și trebuia să luptăm — împotriva acestei concentrări a atenției în direcția impasului, împotriva iluziilor legate de Dumă, care erau un rezultat al înapoierii, al ignoranței, al slăbiciunii sau al contrarevoluționarismului interesat. Astăzi, nici nu poate fi vorba nu numai de iluzii generale, dar nici măcar

www.dacoromanica.ro

de iluzii cît de cît răspîndite în legătură cu Duma în general sau cu Duma a III-a. Din acest punct de vedere boicotul nu mai e necesar.

IV

Aşadar, condiţiile în care poate fi folosit boicotul trebuie căutate, fără îndoială, în situaţia obiectivă din momentul respectiv. Comparînd din acest punct de vedere toamna anului 1907 cu toamna anului 1905, ajungem în mod necesar la concluzia că nu avem motive să declarăm *acum* boicotul. Privită atît sub aspectul corelaţiei dintre calea revoluţionară directă şi „zigzagul" monarhic-constituţional, cît şi sub aspectul avîntului de masă şi din punctul de vedere al sarcinii specifice de luptă împotriva iluziilor constituţionaliste, situaţia de astăzi se deosebeşte în modul cel mai evident de situaţia care a existat acum doi ani.

Pe atunci, cotitura istorică spre monarhia constituţională nu era decît o făgăduială poliţienească. Astăzi, ea a devenit realitate. A refuza să recunoşti deschis această realitate înseamnă a manifesta o ridicolă teamă de adevăr. Dar ar fi o greşeală ca din recunoaşterea acestei realităţi să se tragă concluzia că revoluţia rusă a luat sfîrşit. Nu. Nu există încă date care să ne permită să tragem această din urmă concluzie. Marxistul este dator să lupte pentru calea revoluţionară directă de dezvoltare atunci cînd o asemenea luptă îi este dictată de situaţia obiectivă ; dar, repetăm, asta nu înseamnă că nu trebuie să ţinem seama de cotitura în zigzag care s-a conturat în mod concret. Din acest punct de vedere, mersul revoluţiei ruse s-a precizat pe deplin. La începutul revoluţiei avem linia unui avînt de scurtă durată, dar neobişnuit de larg şi ameţitor de impetuos. Apoi, începînd cu insurecţia din decembrie 1905, avem în faţă linia unui declin extrem de lent, dar neîntrerupt. La început o perioadă de luptă revoluţionară directă a maselor, apoi o perioadă de cotitură în direcţia monarhiei constituţionale.

Înseamnă deci că această din urmă cotitură este o cotitură definitivă ? Că revoluţia a luat sfîrşit şi că a început o perioadă „constituţională" ? Că nu avem motive să

www.dacoromanica.ro

aşteptăm un nou avînt şi nici să-l *pregătim?* Că trebuie să renunţăm la caracterul republican al programului nostru?

Nimic din toate acestea. Astfel de concluzii pot trage numai nişte liberali mărginiţi cum sînt cadeţii noştri, gata să-şi justifice slugărnicia şi ploconeala invocînd primul argument care le vine în minte. Nu. Înseamnă numai că, susţinînd întru totul *întregul* nostru program şi *toate* concepţiile noastre revoluţionare, trebuie să punem de acord chemările noastre directe cu situaţia obiectivă din momentul respectiv. Propagînd inevitabilitatea revoluţiei, pregătind sistematic şi fără încetare acumularea de material inflamabil în toate domeniile, păstrînd în acest scop, cu grijă şi cultivînd, curăţind de paraziţi liberali tradiţiile revoluţionare din cea mai bună perioadă a revoluţiei noastre, noi nu renunţăm cîtuşi de puţin la munca prozaică din faza prozaică a cotiturii spre monarhia constituţională. Asta-i tot. Trebuie să pregătim un nou şi larg avînt, dar nu avem nici un motiv să lansăm lozinca boicotului fără a vedea mai întîi dacă este sau nu cazul s-o facem.

După cum am arătat, în Rusia, boicotul poate avea sens în momentul de faţă numai ca boicot *activ*. Ceea ce nu înseamnă un refuz pasiv de a participa la alegeri, ci ignorarea alegerilor în interesul realizării sarcinii unui asalt direct. În acest sens, boicotul echivalează în mod necesar cu *o chemare* la ofensiva cea mai energică şi mai hotărîtă. Dar există, în momentul de faţă, un asemenea avînt larg şi general fără de care această chemare ar fi lipsită de sens? Fireşte că nu.

În general, în ceea ce priveşte „chemările", diferenţa existentă sub acest aspect între situaţia de astăzi şi cea din toamna anului 1905 este deosebit de pregnantă. Pe atunci, după cum am mai arătat, nu a fost în tot cursul anului precedent o chemare la care masa să fi răspuns prin tăcere. Energia ofensivei de masă anticipa chemările lansate de diferitele organizaţii. Astăzi ne aflăm într-o perioadă de pauză a revoluţiei, cînd *numeroase chemări* au rămas de regulă *fără răsunet în mase*. Aşa s-a întîmplat cu chemarea de a înlătura Duma lui Witte (începutul anului 1906), cu chemarea la insurecţie după dizolvarea Dumei I (vara anului 1906), *cu chemarea la luptă* lansată ca răspuns la dizol-

www.dacoromanica.ro

varea Dumei a II-a şi la lovitura de stat de la 3 iunie 1907. Examinaţi manifestul dat de Comitetul nostru Central în legătură cu aceste din urmă acte [12]. Veţi găsi în el o chemare directă la luptă în forma posibilă în condiţiile locale (demonstraţii, greve, luptă deschisă împotriva forţei armate a absolutismului). Asta a fost o chemare în vorbe. Răscoalele din armată care au avut loc în iunie 1907 la Kiev şi în rîndurile flotei din Marea Neagră au fost chemări prin intermediul unei acţiuni. Nici prima şi nici cea de-a doua chemare nu s-au bucurat de răsunet în mase. Dacă cele mai făţişe şi mai directe atacuri ale reacţiunii împotriva revoluţiei — dizolvarea celor două Dume şi lovitura de stat — nu au declanşat un avînt în momentul respectiv, atunci pe ce temei să ne repetăm imediat chemarea proclamînd boicotul ? Nu este oare limpede că situaţia obiectivă este de aşa natură încît o asemenea „proclamare" riscă să rămînă un strigăt în pustiu ? Cînd lupta este în plină desfăşurare, cînd ea se extinde, creşte, înaintează din toate părţile, atunci „proclamarea" este legitimă şi necesară, atunci e de datoria proletariatului revoluţionar să lanseze o chemare la luptă. Această luptă nu poate fi însă nici născocită, nici provocată printr-o simplă chemare. Şi din moment ce o serie întreagă de chemări la luptă, lansate de noi cu prilejuri mai directe, au rămas fără rezultat, trebuie, firește, să căutăm motive foarte serioase pentru „proclamarea" unei lozinci, care poate deveni lipsită de sens atunci cînd nu există condiţii pentru înfăptuirea chemărilor la luptă.

Cine vrea să convingă proletariatul *social-democrat* de justeţea lozincii boicotului nu trebuie să se lase amăgit de sonoritatea unor cuvinte care au avut la vremea lor un rol revoluţionar glorios şi măreţ, ci trebuie să reflecteze asupra condiţiilor obiective în care este aplicabilă o asemenea lozincă şi să înţeleagă că a o lansa înseamnă a presupune implicit existenţa condiţiilor unui avînt revoluţionar larg, general, puternic, impetuos. Dar în perioade ca cea prin care trecem astăzi, perioade de pauză vremelnică a revoluţiei, o asemenea condiţie nu poate fi în nici un caz presupusă implicit, ci trebuie s-o constaţi în mod direct şi precis, să ţi-o lămureşti ţie însuţi şi întregii clase muncitoare. Altfel

www.dacoromanica.ro

rişti să te pui în postura unuia care face uz de vorbe mari, a căror semnificaţie reală n-o cunoaşte şi nu cutează să spună lucrurilor pe nume direct, fără ocolişuri.

V

Boicotul este una dintre cele mai valoroase tradiţii revoluţionare ale perioadei celei mai eroice şi mai bogate în evenimente din revoluţia rusă. Spuneam mai sus că una dintre sarcinile noastre este aceea de a păstra cu grijă toate aceste tradiţii în general, de a le cultiva, de a le curăţa de paraziţii liberali (şi oportunişti). E necesar să insistăm puţin asupra analizei acestei sarcini pentru a defini în mod just conţinutul ei şi a înlătura orice răstălmăciri şi nedumeriri, care pot apărea lesne.

Marxismul se deosebeşte de toate celelalte teorii socialiste printr-o minunată îmbinare de luciditate ştiinţifică desăvîrşită cu care analizează situaţia obiectivă şi evoluţia obiectivă şi recunoaştere categorică a importanţei energiei revoluţionare, creaţiei revoluţionare şi iniţiativei revoluţionare a maselor, precum şi, bineînţeles, a diferitelor personalităţi, grupuri, organizaţii, partide capabile să sesizeze şi să realizeze legătura cu diversele clase sociale. Înalta preţuire acordată perioadelor revoluţionare în dezvoltarea omenirii rezultă din întreaga concepţie istorică a lui Marx : tocmai în asemenea perioade se rezolvă multiplele contradicţii ce se acumulează treptat în perioadele de aşa-numită dezvoltare paşnică. Tocmai în asemenea perioade se manifestă cu cea mai mare forţă rolul direct al diferitelor clase în statornicirea formelor de viaţă socială, se creează temeliile „suprastructurii" politice, care se menţine mult timp după aceea, pe baza relaţiilor de producţie înnoite. Şi, spre deosebire de teoreticienii burgheziei liberale, Marx considera că aceste perioade nu reprezintă nici devieri de la calea „normală", nici manifestarea unei „boli sociale", nici consecinţele nefaste ale unor extremisme şi erori, ci sînt cele mai importante, mai vitale, mai esenţiale şi mai hotărîtoare momente din istoria societăţilor omeneşti. În însăşi activitatea lui Marx şi Engels, perioada participării lor la lupta revoluţionară de masă din 1848—1849 se reliefează ca un

www.dacoromanica.ro

punct central. Acesta este punctul de la care pornesc ei ori de cîte ori este vorba să stabilească destinele mişcării muncitoreşti şi ale democraţiei din diferite ţări. La acest punct revin mereu pentru a defini natura intrinsecă a diferitelor clase şi tendinţele acestora în forma cea mai evidentă şi mai pură. Prin prisma perioadei revoluţionare de atunci au apreciat ei totdeauna formaţiile, organizaţiile, sarcinile politice şi conflictele politice de mai mică importanţă care se conturau ulterior. Nu degeaba conducătorii ideologici ai liberalismului de teapa lui Sombart urăsc din suflet această trăsătură a activităţii şi a publicisticii lui Marx, atribuind-o unei „înrăiri de emigrant". A reduce la o chestiune de iritare personală, la greutăţile personale legate de situaţia de emigrant ceea ce constituie la Marx şi Engels o parte integrantă, indisolubilă a întregii lor concepţii revoluţionare despre lume este un obicei propriu moliilor ştiinţei universitare poliţieneşti burgheze !

Într-una din scrisorile sale, adresată, pare-mi-se, lui Kugelmann, Marx face, în treacăt, o remarcă foarte caracteristică şi deosebit de interesantă pentru problema de care ne ocupăm. El spune că în Germania reacţiunea a reuşit să şteargă aproape cu totul din conştiinţa poporului amintirea şi tradiţiile perioadei revoluţionare a lui 1848 [13]. Aici se conturează cel mai pregnant deosebirea dintre sarcinile reacţiunii şi sarcinile partidului proletariatului în ceea ce priveşte tradiţiile revoluţionare ale ţării. Sarcina reacţiunii este de a şterge aceste tradiţii, de a prezenta revoluţia ca o „stihie a nebuniei", cum traduce Struve pe „das tolle Jahr" („anul de nebunie" — caracterizare făcută de istoricii burghezo-poliţieneşti germani, mai mult chiar : de savanta istoriografie universitară germană a anului 1848). Sarcina reacţiunii este de a face ca populaţia să dea uitării formele de luptă, formele de organizare, ideile şi lozincile pe care perioada revoluţionară le-a generat într-un număr atît de însemnat şi într-o atît de mare diversitate. Aşa cum soţii Webb, apologeţi obtuzi ai filistinismului englez, caută să prezinte cartismul — perioadă revoluţionară în mişcarea muncitorească engleză — drept o copilărie, drept un „păcat al tinereţii", o acţiune naivă, care nu merită prea multă atenţie, o deviere accidentală şi anormală, tot astfel

www.dacoromanica.ro

tratează şi istoricii burghezi germani anul 1848 în Germania. Reacţiunea are aceeaşi atitudine şi faţă de marea revoluţie franceză, care îşi dovedeşte pînă în zilele noastre viabilitatea şi forţa ei de influenţare a omenirii prin faptul că stîrneşte şi astăzi ura cea mai înverşunată. Tot astfel şi eroii contrarevoluţiei din ţara noastră, mai ales dintre foştii „democraţi" de ieri — ca Struve, Miliukov, Kizevetter şi tutti quanti —, se întrec cît pot în ponegrirea mîrşavă a tradiţiilor revoluţionare ale revoluţiei ruse. N-au trecut nici doi ani de cînd, prin lupta de masă directă a proletariatului, a fost cucerită fărîma de libertate de care se arată încîntate slugile liberale ale vechiului regim, şi în publicistica noastră a şi luat naştere un puternic curent care-şi zice *liberal* (! !), care este cultivat de presa cadetă şi care îşi consacră forţele exclusiv prezentării revoluţiei noastre, a metodelor revoluţionare de luptă, a lozincilor revoluţionare drept ceva josnic, elementar, naiv, spontan, dement etc. ...şi chiar criminal... De la Miliukov la Kamîşanski il n'y a qu'un pas * ! Dimpotrivă, succesele reacţiunii — care mai întîi a silit poporul să renunţe la Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi ţăranilor şi să participe la Dumele lui Stolîpin şi Dubasov, iar acum îl sileşte să participe la Duma octombristă — sînt prezentate de eroii liberalismului rus drept un „proces de creştere a conştiinţei *constituţionale* în Rusia".

Social-democraţiei ruse îi revine, incontestabil, obligaţia de a studia cît mai amănunţit şi sub toate aspectele revoluţia noastră, de a face ca masele largi să cunoască formele ei de luptă, formele ei de organizare etc., de a consolida tradiţiile revoluţionare în popor, de a sădi în mase convingerea că numai prin luptă revoluţionară pot fi dobîndite îmbunătăţiri cît de cît serioase şi trainice, de a demasca cu hotărîre toată mîrşăvia acelor liberali mulţumiţi de sine care infectează atmosfera socială cu miasmele ploconirii, trădării şi molcealinismului „constituţional". În istoria luptei pentru libertate, o singură zi a grevei din octombrie sau a insurecţiei din decembrie a preţuit şi preţuieşte de o sută de ori mai mult decît luni întregi de discursuri slu-

* — nu-i decît un pas. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

garnice rostite de cadeţi în Dumă pe tema monarhului iresponsabil şi a regimului monarhic constituţional. Va trebui să ne îngrijim — căci nimeni nu se poate îngriji în afară de noi — ca aceste zile fremătînd de viaţă, pline de conţinut şi măreţe prin însemnătatea şi consecinţele lor să fie mult mai amănunţit şi mai temeinic cunoscute de popor decît lunile de sufocare „constituţională" şi de prosperitate balalaikinistă-molcealinistă *, pe care, cu îngăduinţa binevoitoare a lui Stolîpin şi a suitei lui de cenzori şi de jandarmi, le proslăvesc cu atîta zel la noi organele de presă finanţate de partidul liberal şi cele „democratice" (ptiu ! ptiu !) fără partid.

Nu încape îndoială că simpatia pentru boicot a multora se datorează tendinţei, demne de tot respectul, a revoluţionarilor de a păstra tradiţiile celui mai valoros trecut revoluţionar, de a scoate masele din marasmul dezolant al zilelor cenuşii de azi, întreţinînd flacăra luptei dîrze, făţişe, hotărîte. Dar tocmai pentru că ne e scumpă atitudinea plină de grijă faţă de tradiţiile revoluţionare trebuie să protestăm cu hotărîre împotriva părerii potrivit căreia folosirea uneia dintre lozincile unei anumite perioade istorice ar putea contribui la renaşterea condiţiilor esenţiale din acea perioadă. Una e păstrarea tradiţiilor revoluţionare, priceperea de a le folosi pentru propagandă şi agitaţie permanentă, pentru a face cunoscute maselor condiţiile luptei directe, ofensive împotriva vechii societăţi, şi alta e repetarea numai a uneia dintre lozinci, ruptă de complexul de condiţii care au generat-o şi care i-au asigurat succesul, şi folosirea ei în condiţii cu totul diferite.

Acelaşi Marx, care preţuia atît de mult tradiţiile revoluţionare şi biciuia fără cruţare filistinismul şi orice atitudine de renegare faţă de ele, cerea, totodată, revoluţionarilor să ştie *să gîndească, să analizeze* condiţiile folosirii vechilor metode de luptă, iar nu să repete pur şi simplu lozinci bine cunoscute. Tradiţiile „naţionale" ale anului 1792 din Franţa vor rămîne pentru totdeauna *un model* al anu-

* *Balalaikin* — personaj din opera lui M. E. Saltikov-Şcedrin, „Idilă contemporană" ; tipul flecarului liberal, aventurier şi mincinos. *Molcealin* — personaj din comedia „Prea multă minte strică" de Griboedov — tipul omului servil faţă de superiori, lipsit de principialitate, carierist. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

mitor metode de luptă revoluţionară, ceea ce nu l-a împiedicat pe Marx ca în 1870, în celebra „Adresă" a Internaţionalei, să prevină proletariatul francez împotriva unei transpuneri greşite a acestor tradiţii la condiţiile unei alte epoci [14].

La fel stau lucrurile şi la noi. Trebuie să studiem condiţiile folosirii boicotului ; trebuie să înrădăcinăm în mase ideea că, în momentele de avînt revoluţionar, boicotul constituie o metodă întru totul legitimă şi uneori necesară (orice ar spune pedanţii care iau în deşert numele lui Marx). Dar, dacă există un asemenea avînt, care constituie condiţia fundamentală a proclamării boicotului, asta este o problemă pe care trebuie să ştii s-o pui în mod independent şi s-o rezolvi pe baza unei profunde analize a faptelor. Datoria noastră este să pregătim apariţia unui asemenea avînt, în măsura în care acest lucru ne stă în puteri, şi să nu ne dăm în lături de la boicot, în momentul în care el este necesar ; dar ar fi incontestabil o greşeală să considerăm lozinca boicotului aplicabilă, în general, la orice instituţie reprezentativă, fie ea proastă sau chiar foarte proastă.

Analizaţi argumentele pe baza cărora se preconiza şi se demonstra necesitatea boicotului în „zilele de libertate", şi veţi înţelege de îndată imposibilitatea unei simple transpuneri a acestor argumente la actuala stare de lucruri.

Participarea la alegeri — spuneam noi susţinînd boicotul în 1905 şi la începutul lui 1906 — face să scadă moralul, cedează poziţii inamicului, derutează poporul revoluţionar, facilitează încheierea unei tranzacţii între ţarism şi burghezia contrarevoluţionară etc. Care era premisa fundamentală a acestor argumente, nu totdeauna exprimată, dar întotdeauna presupusă ca de la sine înţeleasă *pe atunci ?* Această premisă o constituia nestăvilita energie revoluţionară a maselor, care căuta şi îşi găsea o ieşire *directă* în afara oricăror canale constituţionale. Această premisă o constituia *ofensiva* neîntreruptă a revoluţiei împotriva reacţiunii, ofensivă a cărei slăbire — prin ocuparea şi apărarea unei poziţii oferite intenţionat de inamic cu scopul de a slăbi asaltul general — ar fi însemnat o crimă. Încercaţi să repetaţi aceste argumente *rupte* de condiţiile acestei pre-

www.dacoromanica.ro

mise fundamentale, şi veţi simţi imediat cît de falsă e întreaga voastră „muzică", cît de falsă e tonalitatea ei principală.

Încercarea de a justifica boicotul prin deosebirea dintre Duma a II-a şi Duma a III-a ar fi şi ea tot atît de lipsită de sorţi de izbîndă. A considera serioasă şi radicală deosebirea dintre cadeţi (care în Duma a II-a au dat definitiv poporul pe mîna ultrareacţionarilor) şi octombrişti [15], a atribui o cît de mică însemnătate reală faimoasei „constituţii" abrogate prin lovitura de stat de la 3 iunie, — toate acestea concordă, în general, mai mult cu spiritul democratismului vulgar decît cu acela al social-democraţiei revoluţionare. Noi am arătat, am declarat sus şi tare, am repetat mereu că „constituţia" Dumelor I şi a II-a nu este decît o fantomă, că palavrageala cadeţilor nu este decît un paravan pentru camuflarea esenţei lor octombriste, că Duma este un mijloc cu totul impropriu pentru satisfacerea revendicărilor proletariatului şi ale ţărănimii. 3 iunie 1907 a fost pentru noi consecinţa firească şi inevitabilă a înfrîngerii din decembrie 1905. Noi nu ne-am lăsat niciodată „vrăjiţi" de splendorile constituţiei „Dumei"; de aceea trecerea de la reacţiunea vopsită, lustruită de frazeologia lui Rodicev, la reacţiunea nudă, făţişă, brutală nu este în măsură să ne dezamăgească prea tare. Se poate chiar ca aceasta din urmă să fie un mijloc mult mai bun pentru dezmeticirea diferiţilor prostănaci liberali slugarnici sau a grupurilor populaţiei derutate de ei...

Comparaţi rezoluţia menşevică de la Stockholm cu rezoluţia bolşevică de la Londra cu privire la Duma de stat. Veţi vedea că, în timp ce prima este pompoasă, înzorzonată cu fraze bombastice despre însemnătatea Dumei, copleşită de conştiinţa măreţiei lucrărilor Dumei, cealaltă este simplă, aridă, lucidă, modestă. Prima rezoluţie este pătrunsă de triumful mic-burghez, prilejuit de cununia social-democraţiei cu constituţionalismul („noua putere, care emană din adîncurile poporului" etc. etc. în spiritul aceleiaşi ipocrizii oficiale). A doua poate fi redată aproximativ astfel: dacă blestemata de contrarevoluţie ne-a vîrît în această cocină infectă, vom lucra şi aici în folosul revoluţiei, fără să ne văicărim, dar şi fără să ne împăunăm.

www.dacoromanica.ro

Apărînd Duma împotriva boicotării ei încă în perioada luptei revoluționare directe, menșevicii și-au luat, cum s-ar zice, angajamentul în fața poporului că Duma va fi un instrument al revoluției. Și ei s-au dus în mod solemn de rîpă cu acest angajament al lor cu tot. Noi, bolșevicii, însă, dacă ne-am angajat cu ceva, apoi numai cu declarații categorice în sensul că Duma este o creație a contrarevoluției, de la care nu ne putem aștepta la nimic bun. Pînă în momentul de față, punctul nostru de vedere a fost confirmat în mod strălucit și putem garanta că el va fi confirmat și de evenimentele ulterioare. Fără „corectarea" și repetarea, pe baza noilor date, a strategiei din octombrie-decembrie nu va fi libertate în Rusia.

De aceea, cînd mi se obiectează că Duma a III-a nu va putea fi folosită așa cum a fost folosită Duma a II-a, că necesitatea intrării în această Dumă nu poate fi explicată maselor, sînt tentat să răspund: dacă „folosirea" Dumei este înțeleasă în spiritul grandilocvent menșevic, ca și cum Duma ar fi un instrument al revoluției etc., atunci obiecția e, firește, justă. Dar și primele două Dume s-au dovedit a fi în realitate doar niște trepte care duceau spre Duma octombristă, și cu toate acestea noi le-am folosit pentru un scop simplu și modest * (pentru propagandă și agitație, pentru critică și pentru lămurirea maselor asupra celor ce se petrec), pentru care vom ști totdeauna să folosim și cele mai proaste instituții reprezentative. O cuvîntare rostită în Dumă nu poate provoca o „revoluție", și propaganda *în legătură cu Duma* nu se deosebește prin nici un fel de însușiri speciale, dar folosul pe care social-democrația îl va trage și din una și din alta va fi același, și uneori chiar mai mare decît din orice altă cuvîntare publicată sau rostită la vreo adunare.

Tot atît de simplu trebuie să explicăm maselor și participarea noastră la alegerile pentru Duma octombristă. Ca

* Comp. „Proletarii" (de la Geneva) din 1905 [16], articolul despre boicotarea Dumei lui Bulighin, în care se arată că noi nu renunțăm în principiu să folosim Duma, dar că în momentul de față avem de rezolvat o altă sarcină: sarcina luptei pentru calea revoluționară directă. Comp. de asemenea „Proletarii" (din Rusia) [17] din 1906, nr. 1, articolul „Despre boicot", în care se subliniază *cît de neînsemnat* este folosul pe care-l aduce activitatea noastră în Dumă. (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 162—170; vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 337—344. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

urmare a înfrîngerii din decembrie 1905 şi a nereuşitei încercărilor din anii 1906—1907 de „a îndrepta" această înfrîngere, reacţiunea ne-a silit în mod inevitabil, şi *ne va sili* mereu *şi pe viitor*, să participăm la instituţii cvasi-constituţionale din ce în ce mai rele. Noi ne vom susţine totdeauna şi pretutindeni convingerile şi ne vom promova concepţiile, repetînd într-una că, atîta timp cît se va menţine vechiul regim, atîta timp cît el nu va fi smuls din rădăcini, nu ne putem aştepta la nimic bun. Vom pregăti condiţiile unui nou avînt, iar pînă la venirea lui şi pentru venirea lui trebuie să muncim cu mai multă dîrzenie, fără să lansăm lozinci care nu au sens decît în condiţiile unui avînt.

Tot atît de greşit ar fi să privim boicotul ca *o linie tactică* care opune proletariatul şi o parte a democraţiei burgheze revoluţionare liberalismului şi reacţiunii. Boicotul nu este o linie tactică, ci o metodă de luptă specifică, potrivită în anumite condiţii. A confunda bolşevismul cu „boicotismul" este tot atît de greşit ca şi a-l confunda cu „lupta cu orice preţ". Deosebirea dintre *linia tactică* a menşevicilor şi aceea a bolşevicilor a devenit evidentă şi s-a cristalizat pe deplin în rezoluţiile principial diferite din primăvara anului 1905, în timpul Congresului al III-lea bolşevic de la Londra şi al conferinţei menşevice de la Geneva. Pe atunci nu era şi nici nu putea fi vorba de boicot sau de „luptă cu orice preţ". Iar în timpul alegerilor pentru Duma a II-a, cînd n-am fost boicotişti, precum şi în cadrul acestei Dume, *linia* noastră *tactică*, precum ştie absolut toată lumea, s-a deosebit în modul cel mai categoric de cea a menşevicilor. *Liniile tactice* se deosebesc în ceea ce priveşte toate metodele şi mijloacele de luptă, în ceea ce priveşte fiecare domeniu de luptă fără a crea procedee speciale de luptă, proprii cutărei sau cutărei linii. Şi dacă boicotarea Dumei a III-a ar fi justificată sau determinată de risipirea speranţelor *revoluţionare* puse în *Duma I sau a II-a*, de falimentul constituţiei „legale", „puternice", „trainice" şi „reale", asta ar fi menşevism de cea mai proastă speţă.

www.dacoromanica.ro

VI

Am lăsat la urmă examinarea argumentelor celor mai puternice şi singurele marxiste în favoarea boicotului. Boicotul activ nu are sens în afara unui larg avînt revoluţionar. Fie. Dar un astfel de avînt ia amploare dintr-un avînt mai puţin larg. Simptomele unui oarecare avînt există. Trebuie să lansăm lozinca boicotului pentru că această lozincă sprijină, dezvoltă şi lărgeşte avîntul care începe.

Iată, după părerea mea, *principala* argumentare care explică, într-o formă mai mult sau mai puţin clară, înclinarea spre boicot existentă în cercurile social-democrate. Totodată, trebuie menţionat că tovarăşii care se află cel mai aproape de activitatea proletară propriu-zisă nu pornesc de la argumentări „construite" pe un anumit calapod, ci de la o sumă de impresii culese de ei din contactul cu masa muncitorească.

Una din puţinele probleme asupra cărora, pe cît se pare, nu există şi nu au existat pînă acum divergenţe între cele două fracţiuni ale social-democraţiei este aceea privitoare la cauza îndelungatei pauze survenite în dezvoltarea revoluţiei noastre. „Proletariatul nu şi-a revenit" — iată cauza. Şi, într-adevăr, greul luptei din octombrie-decembrie a apăsat aproape în întregime *exclusiv* pe umerii proletariatului. Proletariatul a fost singurul care a luptat în mod sistematic, organizat şi fără încetare pentru întreaga naţiune. Era firesc ca, în ţara cu cel mai scăzut procent de populaţie proletară (pe scară europeană), proletariatul să iasă cu totul istovit din această luptă. În afară de aceasta, forţele unite ale reacţiunii guvernamentale şi burgheze s-au năpustit, după decembrie, şi de atunci încoace se năpustesc mereu tocmai asupra proletariatului. Prigoana poliţienească şi execuţiile au decimat proletariatul timp de un an şi jumătate, iar lock-outurile sistematice, începînd cu închiderea, „ca pedeapsă", a uzinelor statului şi sfîrşind cu comploturile capitaliştilor împotriva muncitorilor, au făcut

www.dacoromanica.ro

ca mizeria maselor muncitoreşti să atingă proporţii fără precedent. Şi iată că acum, după cum afirmă unii activişti social-democraţi, în rîndul maselor se observă semnele unei redresări a stării de spirit, ale unei acumulări de forţe în rîndurile proletariatului. Această impresie, care nu e pe deplin precizată şi nici întru totul sesizabilă, este completată printr-un argument mai puternic : în unele ramuri ale industriei se constată o înviorare neîndoielnică. Cererea crescută de braţe de muncă va intensifica în mod inevitabil mişcarea grevistă. Muncitorii vor trebui să încerce să compenseze măcar o parte din uriaşele pierderi suferite de ei în perioada de represiuni şi de lock-outuri. În sfîrşit, al treilea argument şi cel mai puternic constă în aceea că nu e vorba de o mişcare grevistă problematică şi care e de aşteptat în genere, ci de o grevă de mari proporţii, hotărîtă deja de organizaţiile muncitoreşti. Încă la începutul anului 1907, reprezentanţii a 10 000 de muncitori textilişti au examinat situaţia lor şi au adoptat unele măsuri pentru întărirea sindicatelor din această ramură industrială. A doua oară s-au întrunit reprezentanţii a 20 000 de muncitori şi au hotărît să declare, în iulie 1907, *o grevă generală* a muncitorilor textilişti. Această mişcare poate cuprinde de la bun început pînă la 400 000 de muncitori. Ea urmează să pornească din regiunea Moscova, adică din cel mai puternic centru al mişcării muncitoreşti din Rusia şi cel mai mare centru comercial şi industrial. La Moscova, şi numai la Moscova, poate mişcarea muncitorească de masă să capete cel mai repede caracterul unei largi mişcări populare, de o însemnătate politică hotărîtoare. Din întreaga masă a muncitorilor, textiliştii sînt elementul cel mai prost salarizat, cel mai puţin ridicat, cu cea mai slabă participare la mişcările precedente şi cel mai strîns legat de ţărănime. Iniţiativa acestor muncitori poate constitui un indiciu că mişcarea va cuprinde pături proletare incomparabil mai largi decît înainte. Cît priveşte legătura dintre mişcarea grevistă şi avîntul revoluţionar de masă, ea a fost dovedită în repetate rînduri în istoria revoluţiei ruse.

www.dacoromanica.ro

O datorie directă a social-democraţiei este să acorde o serioasă atenţie acestei mişcări şi să-şi concentreze în mod deosebit eforturile asupra ei. Activitatea în acest domeniu trebuie să capete incontestabil prioritate faţă de alegerile pentru Duma octombristă. Trebuie sădită adînc în mase convingerea că este necesar ca această mişcare grevistă să se transforme într-un asalt larg şi general împotriva absolutismului. A lansa lozinca boicotului înseamnă tocmai a strămuta atenţia, de la Dumă, asupra luptei de masă directe. A lansa această lozincă înseamnă a imprima noii mişcări un conţinut politic şi revoluţionar.

Iată, aproximativ, înlănţuirea de idei care-i face pe unii social-democraţi să ajungă la convingerea că boicotarea Dumei a III-a e necesară. Această argumentare în favoarea boicotului este, fără îndoială, o argumentare marxistă şi nu are nimic comun cu simpla repetare a lozincii respective, luate în afara legăturii ei cu condiţiile istorice deosebite.

Dar, oricît de solidă ar fi această argumentare, totuşi, după părerea mea, ea nu este încă suficientă pentru a ne face să adoptăm *chiar acum* lozinca boicotului. Ea subliniază un fapt care, în general, ar trebui să fie neîndoielnic pentru social-democratul rus care a reflectat asupra învăţămintelor revoluţiei noastre, şi anume că nu putem renunţa în principiu la boicot, că trebuie să fim gata să lansăm această lozincă la momentul oportun, că modul în care punem noi problema boicotului nu are nimic comun cu modul liberal, filistin, mărginit şi lipsit de orice conţinut revoluţionar de a pune problema: ne abţinem sau nu ne abţinem ? *

Să considerăm că tot ceea ce spun adepţii boicotului din rîndurile social-democraţiei despre schimbarea ivită în starea de spirit a muncitorilor, despre înviorarea în industrie şi despre greva din iulie a muncitorilor textilişti este dovedit şi corespunde întru totul realităţii.

* Vezi în ziarul „Tovarişci" o mostră de raţionamente *liberale* ale lui L. Martov, în trecut colaborator la publicaţiile social-democrate, astăzi colaborator al unor ziare liberale.

www.dacoromanica.ro

Ce rezultă de aici ? Că ne aflăm la începutul unui avînt parţial, care prezintă o importanţă revoluţionară *. Nu este oare de datoria noastră să depunem toate eforturile pentru a-l sprijini şi dezvolta, căutînd să-l transformăm într-un avînt revoluţionar general, iar apoi într-o mişcare de tip ofensiv ? Fără îndoială că da. În rîndurile social-democraţilor (în afară doar de cei care colaborează la ziarul „Tovarişci") nu pot fi două păreri în această privinţă. Dar *în momentul de faţă,* la începutul acestui avînt parţial, înainte ca el să se fi transformat definitiv într-un avînt general, este oare nevoie de lozinca boicotului pentru ca mişcarea să ia amploare ? Această lozincă este oare în măsură să contribuie la dezvoltarea mişcării actuale ? Asta-i altă întrebare, şi, după părerea mea, răspunsul la ea nu poate fi decît negativ.

Dezvoltarea avîntului general dintr-un avînt parţial poate şi trebuie să fie obţinută prin argumente şi lozinci directe şi nemijlocite fără nici o legătură cu Duma a III-a. Întregul mers al evenimentelor de după decembrie n-a făcut decît să confirme concepţiile social-democrate cu privire la rolul constituţiei monarhice, la necesitatea luptei directe. Cetăţeni, vom spune noi, dacă nu vreţi ca în Rusia cauza democraţiei să regreseze necontenit, cu aceeaşi repeziciune crescîndă cu care a regresat după decembrie 1905, în timpul hegemoniei domnilor cadeţi asupra mişcării democratice, dacă nu vreţi acest lucru, sprijiniţi avîntul incipient al mişcării muncitoreşti, sprijiniţi lupta directă de masă. În afara ei nu există şi nu poate exista chezăşie a libertăţii în Rusia.

Agitaţia de tipul acesta va fi, fără îndoială, o agitaţie social-democrată revoluţionară pe deplin consecventă. Este

* Există părerea că greva muncitorilor textilişti este o mişcare de tip nou, care separă mişcarea pentru revendicări profesionale de cea revoluţionară. Noi nu acceptăm acest punct de vedere, în primul rînd, pentru că a interpreta în spirit pesimist toate simptomele fenomenelor complexe este, în genere, un procedeu periculos, care a derutat adesea pe mulţi social-democraţi nu tocmai „fermi pe poziţie". În al doilea rînd, dacă greva muncitorilor textilişti ar avea trăsăturile arătate, atunci noi, social-democraţii, ar trebui fără doar şi poate să le combatem în modul cel mai energic. În cazul în care am încheia cu succes această luptă, problema s-ar pune întocmai aşa cum o punem noi.

www.dacoromanica.ro

oare necesar să adăugăm şi îndemnul : nu vă încredeţi, cetăţeni, în Duma a III-a ; priviţi cum o boicotăm noi, social-democraţii, spre a ne manifesta astfel protestul !

În condiţiile de astăzi, un asemenea adaos nu numai că nu e necesar, dar ar suna chiar ciudat, aproape a bătaie de joc : doar şi fără asta nimeni nu se încrede în Duma a III-a ; cu alte cuvinte, păturile populaţiei capabile să alimenteze mişcarea democratică nu au şi nu pot avea, în privinţa instituţiei constituţionale care e Duma a III-a, iluzii de felul acelora — destul de mari — pe care le-a nutrit, fără îndoială, în legătură cu Duma *I*, cu *primele* încercări de a crea în Rusia numai instituţii *constituţionale* oricare ar fi fost ele.

În 1905 şi la începutul lui 1906, în centrul atenţiei păturilor largi ale populaţiei se afla *prima* instituţie reprezentativă, deşi convocată pe baza unei constituţii monarhice. Iată cum stau lucrurile. Social-democraţii trebuiau să lupte împotriva acestei stări de lucruri adoptînd o atitudine cît mai demonstrativă.

Astăzi, situaţia este alta. Nu iluziile legate de *primul* „parlament", nu încrederea în Dumă sînt cele care constituie trăsătura caracteristică a momentului, ci *neîncrederea în avînt.*

În asemenea condiţii, lansînd înainte de vreme lozinca boicotului, n-am întări cîtuşi de puţin mişcarea, n-am paraliza cîtuşi de puţin impedimentele reale care stau în calea acestei mişcări. Mai mult decît atît : în felul acesta riscăm chiar să slăbim forţa agitaţiei noastre, deoarece boicotul este o lozincă ce însoţeşte un avînt care s-a conturat ; or, toată nenorocirea este acum că păturile largi ale populaţiei nu cred în avînt, nu-i văd forţa.

Trebuie, mai întîi, să avem grijă ca forţa acestui avînt să fie dovedită *în mod concret*, iar apoi vom avea oricînd posibilitatea să lansăm o lozincă prin care să fie exprimată indirect această forţă. De altfel, rămîne de văzut dacă o mişcare revoluţionară cu caracter ofensiv va avea nevoie de o lozincă specială care *să abată* atenţia de la...

www.dacoromanica.ro

Duma a III-a. S-ar putea să nu fie nevoie de aşa ceva. Pentru ca să nu fie luată în seamă o instituţie importantă şi într-adevăr în stare să atragă o mulţime lipsită de experienţă şi care nu a văzut încă parlamente, este necesar, poate, *să boicotezi* acea instituţie. Dar, pentru ca să nu fie luată în seamă o instituţie cu totul incapabilă să atragă mulţimea democratică sau semidemocratică de azi, nu este neapărat nevoie să proclami boicotul. Nu boicotul constituie acum elementul esenţial, ci eforturile directe depuse pentru a transforma avîntul parţial într-un avînt general, mişcarea pentru revendicări profesionale într-o mişcare revoluţionară, apărarea împotriva lock-outurilor într-o ofensivă împotriva reacţiunii.

VII

Rezumăm. Lozinca boicotului este produsul unei anumite perioade istorice. În 1905 şi la începutul anului 1906 situaţia obiectivă a pus în faţa forţelor sociale aflate în luptă problema alegerii căii imediate: calea revoluţionară directă sau cotitura spre monarhia constituţională. Conţinutul agitaţiei boicotiste îl reprezenta pe atunci, în primul rînd, lupta împotriva iluziilor constituţionaliste. Condiţia succesului boicotului era: un avînt revoluţionar larg, general, puternic şi impetuos.

Situaţia existentă în pragul toamnei 1907 privită sub toate aceste aspecte nu determină cîtuşi de puţin necesitatea unei asemenea lozinci şi nu o justifică.

Continuîndu-ne munca de zi cu zi pentru pregătirea alegerilor şi fără a renunţa cu anticipaţie să participăm la cele mai reacţionare instituţii reprezentative, trebuie să folosim întreaga noastră propagandă şi agitaţie pentru a arăta poporului legătura dintre înfrîngerea din decembrie şi toată perioada ulterioară de restrîngere a libertăţilor şi de batjocorire a constituţiei. Trebuie să înrădăcinăm în mase convingerea fermă că, fără o luptă directă de masă, această batjocură va continua şi de aici înainte şi se va accentua în mod inevitabil.

www.dacoromanica.ro

Fără a renunța în principiu la folosirea lozincii boicotului în momentele de avînt, cînd s-ar ivi o necesitate serioasă de a recurge la această lozincă, trebuie să depunem, în momentul de față, toate eforturile pentru ca, printr-o înrîurire directă și nemijlocită, să transformăm orice avînt al mișcării muncitorești într-o mișcare revoluționară și ofensivă largă, generală, împotriva întregii reacțiuni, împotriva temeliilor ei.

26 iunie 1907

www.dacoromanica.ro

ÎN AMINTIREA CONTELUI HEIDEN

(CE ÎNVAŢĂ POPORUL „DEMOCRAŢII" NOŞTRI FĂRĂ PARTID ?) [18]

„Întreaga presă progresistă şi-a exprimat profundele ei regrete pentru greaua pierdere pe care a suferit-o Rusia prin moartea contelui P. A. Heiden. Figura luminoasă a lui Piotr Aleksandrovici atrăgea pe toţi oamenii oneşti, fără deosebire de partid sau de orientare. Rar şi fericit destin ! ! !" Urmează un lung citat din „Russkie Vedomosti" [19], ziarul cadeţilor de dreapta, în care viaţa şi activitatea acestui „om minunat" constituie un obiect de admiraţie pentru prinţul Pav. Dm. Dolgorukov, vlăstar din neamul Dolgorukovilor, ai cărui reprezentanţi au mărturisit fără ocol de unde-şi trage rădăcinile democratismul lor ! Mai bine te înţelegi paşnic cu ţăranii decît să aştepţi să-şi ia singuri pămîntul... „Împărtăşim sincer mîhnirea pe care moartea contelui Heiden o pricinuieşte tuturor celor ce s-au obişnuit să aprecieze *omul,* indiferent de apartenenţa sa politică. Iar defunctul Heiden a fost, înainte de toate, *un om*".

Iată ce scrie ziarul „Tovarişci" nr. 296 cu data de marţi 19 iunie 1907.

Publiciştii de la „Tovarişci" nu sînt numai cei mai fervenţi democraţi din presa noastră legală. Ei se consideră socialişti, — socialişti critici, fireşte. Ei sînt aproape social-democraţi ; iar menşevicii Plehanov, Martov, Smirnov, Pereiaslavski, Dan etc. etc. se bucură de cea mai călduroasă ospitalitate în ziarul lor, ale cărui coloane sînt ornate cu semnăturile d-lor Prokopovici, Kuskova, Portugalov şi ale altor „foşti marxişti". Într-un cuvînt, nu încape nici cea

www.dacoromanica.ro

mai mică îndoială că publiciştii de la „Tovarişci" sînt reprezentanţii cei mai „de stînga" ai societăţii * noastre „culte", „democratice", străine de îngusta mişcare ilegală etc.

Iar cînd întîmplător îţi cad sub ochi rînduri de felul celor reproduse mai sus, cu greu te poţi reţine să nu exclami la adresa acestor domni: ferice de noi, bolşevicii, că sîntem cu totul în afara cercului de *oameni oneşti* de la „Tovarişci"!

Domnilor „oameni oneşti" din rîndurile democraţiei culte din Rusia! Voi prostiţi poporul rus şi-l infectaţi cu miasmele ploconirii şi slugărniciei de o sută de ori mai rău decît faimoşii ultrareacţionari Purişkevici, Kruşevan, Dubrovin, împotriva cărora duceţi un război atît de amarnic, atît de liberal, atît de ieftin, de avantajos şi lipsit de primejdii pentru voi. Voi ridicaţi din umeri în faţa tuturor „oamenilor oneşti" din societatea voastră şi afişaţi un zîmbet de superioritate la adresa acestor atît de „absurde paradoxe"? Ei da, ştim prea bine că nimic pe lume nu poate clinti triviala voastră automulţumire liberală. Tocmai de aceea ne bucurăm că, prin întreaga noastră activitate, am reuşit să ne separăm printr-un zid gros de cercul oamenilor oneşti ai societăţii culte din Rusia.

Pot fi oare găsite exemple care să arate că ultrareacţionarii au reuşit să pervertească şi să deruteze pături cît de cît largi ale populaţiei? Nu.

Nici presa, nici asociaţiile, nici întrunirile lor, nici alegerile pentru Duma I sau a II-a nu au putut oferi asemenea exemple. Ultrareacţionarii întărîtă populaţia prin acte de violenţă şi atrocităţi, la care participă poliţia şi armata. Ultrareacţionarii provoacă ură şi dispreţ prin înşelătoriile, uneltirile şi corupţia la care se dedau. Ei organizează, cu banii cîrmuirii, cete şi bande de beţivi în stare să acţioneze numai cu permisiunea poliţiei şi instigaţi de ea. În toate acestea nu există nici urmă de influenţă ideologică cît de cît periculoasă asupra unor pături mai largi ale populaţiei.

* Aici şi în alte locuri din acest volum, Lenin foloseşte cuvîntul societate nu în sensul obişnuit, ci într-un sens mai restrîns, înţelegînd prin acest termen pătura politiceşte activă din rîndurile claselor dominante, burghezia liberală, intelectualii, funcţionarii din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Şi, dimpotrivă, este tot atît de neîndoielnic că presa noastră legală, liberă şi „democratică" exercită o asemenea influenţă. Alegerile pentru Duma I şi a II-a de stat, întrunirile, asociaţiile, învăţămîntul, — toate dovedesc acest lucru. Iar reflecţiile ziarului „Tovarişci" cu prilejul morţii lui Heiden arată cît se poate de limpede ce fel de influenţă ideologică este aceasta.

„...O grea pierdere... figură luminoasă... fericit destin... a fost, înainte de toate, *un om*".

Pînă la revoluţia din octombrie, contele-moşier Heiden afişa, cu un aer de nobilă distincţie, idei liberale. Îndată după prima victorie a poporului, după 17 octombrie 1905, el a trecut însă fără şovăială în lagărul contrarevoluţiei, în partidul octombrist, partidul moşierului şi al marelui capitalist, partid plin de ură faţă de ţărani şi faţă de democraţie. În Duma I, acest nobil bărbat a apărat cîrmuirea, iar după dizolvarea acestei Dume el a dus tratative pentru a ajunge — fără să reuşească însă — la o tranzacţie privitoare la intrarea în guvern. Iată care sînt în mare principalele etape din cariera acestui moşier contrarevoluţionar tipic.

Şi iată că-şi fac apariţia nişte domni culţi şi luminaţi, bine îmbrăcaţi, pe ale căror buze flutură fraze despre liberalism, democratism, socialism şi care rostesc discursuri pe tema simpatiei lor pentru cauza libertăţii, a luptei ţăranilor pentru pămînt, împotriva moşierilor, nişte domni care în realitate deţin monopolul opoziţiei legale în presă, în asociaţii, la întruniri, în alegeri şi care, ridicîndu-şi ochii spre cer, ţin predici norodului: „Rar şi fericit destin!... Defunctul conte a fost, înainte de toate, *un om*".

Da, Heiden n-a fost numai un om, ci şi un cetăţean care a ştiut să se ridice la înălţimea înţelegerii intereselor generale ale clasei sale şi să le apere cu destulă pricepere. Iar voi, domnilor democraţi culţi, nu sînteţi altceva decît nişte proştănaci plîngăreţi, care sub faţada imbecilităţii liberale îşi ascund incapacitatea de a fi altceva decît nişte lachei culţi ai aceleiaşi clase moşiereşti.

Influenţa moşierilor asupra poporului nu este o influenţă de temut. Ei nu vor reuşi niciodată să înşele un timp mai

www.dacoromanica.ro

îndelungat mase muncitoreşti şi chiar ţărăneşti cît de cît largi. Dar influenţa *intelectualităţii,* care nu participă direct la exploatare şi este învăţată să opereze cu cuvinte şi noţiuni generale, care este obsedată de tot felul de „bune" precepte şi care, uneori din sinceră prostie, ridică situaţia ei de pătură intermediară la rangul de *principiu* al partidelor în afara claselor şi al politicii în afara claselor, — influenţa acestei intelectualităţi burgheze asupra poporului este primejdioasă. Aici, şi numai aici, asistăm la o infectare a maselor largi, care poate aduce prejudicii reale şi care necesită încordarea tuturor forţelor socialismului pentru combaterea acestei otrăvi.

— Heiden a fost un om instruit, cult, uman, tolerant — rostesc printre lacrimi toţi aceşti papă-lapte liberali şi democraţi, închipuindu-şi că s-au ridicat deasupra oricărei „partinităţi", la un punct de vedere „general-uman".

Vă înşelaţi, stimabililor. Acesta nu este un punct de vedere general-uman, ci unul general-slugarnic. Sclavul care este conştient de situaţia sa de sclav şi luptă împotriva ei e un revoluţionar. Sclavul care nu-şi dă seama că se află în sclavie şi vegetează, ducînd o viaţă de sclav supus, inconştient şi necuvîntător, este un sclav şi nimic mai mult. Sclavul căruia îi lasă gura apă atunci cînd, mulţumit de sine, descrie frumuseţea vieţii de sclav şi este încîntat de stăpînul său bun şi îngăduitor este un slugoi, o fiinţă slugarnică. Asemenea fiinţe slugarnice sînteţi şi voi, domnilor de la „Tovarişci". Cu o placiditate dezgustătoare vă lăsaţi mişcaţi de faptul că un moşier contrarevoluţionar, care a sprijinit un guvern contrarevoluţionar a fost o persoană cultă şi umană. Voi nu vă daţi seama că, în loc să transformaţi pe sclav în revoluţionar, transformaţi pe sclavi în slugoi. Vorbele voastre despre libertate şi democraţie nu sînt decît un lustru de faţadă, frazeologie învăţată pe de rost, flecăreală la modă sau făţărnicie. O firmă înzorzonată. Iar voi înşivă sînteţi doar nişte sicrie poleite. Sînteţi mici de suflet şi slugoi din cap pînă-n picioare, iar întreaga voastră instrucţie, cultură şi educaţie nu este decît o varietate de prostituţie calificată. Căci voi vă vindeţi sufletele, şi le vindeţi nu numai de nevoie, ci şi de „amorul artei" !

www.dacoromanica.ro

— Heiden a fost un constituţionalist convins — spuneţi voi, plini de înduioşare. Aici, ori minţiţi, ori aţi fost prostiţi de-a binelea de tot felul de Heideni. A declara în mod public în faţa poporului despre fondatorul unui partid care a sprijinit guvernul lui Witte, Dubasov, Goremîkin şi Stolîpin că e un constituţionalist convins este tot una cu a spune despre un cardinal oarecare că e un luptător convins împotriva papei. În loc să ajutaţi poporul să înţeleagă just ce este constituţia, voi, democraţii, în scrierile voastre, reduceţi constituţia la păstrugă cu hrean. Căci nu încape îndoială că pentru moşierul contrarevoluţionar constituţia nu este decît păstrugă cu hrean, o perfecţionare la maximum a metodelor de jecmănire şi de supunere a ţăranului şi a întregii mase a poporului. Dacă Heiden a fost un constituţionalist convins, înseamnă că Dubasov şi Stolîpin sînt şi ei constituţionalişti convinşi, deoarece politica lor a fost sprijinită *în mod efectiv* şi de Heiden. Dubasov şi Stolîpin n-ar fi putut să fie ceea ce au fost, nu şi-ar fi putut promova politica fără sprijinul octombriştilor, al lui Heiden inclusiv. După ce criterii, o, prea înţelepţi democraţi din rîndurile oamenilor „oneşti", trebuie să apreciem fizionomia politică a unui om (a unui „constituţionalist") ? după vorbele lui, după felul cum se bate cu pumnul în piept şi varsă lacrimi de crocodil ? sau după activitatea lui concretă pe arena socială ?

Ce este caracteristic, ce este tipic în activitatea politică a lui Heiden ? Oare faptul că n-a căzut la înţelegere cu Stolîpin în ceea ce priveşte intrarea în guvern după dizolvarea Dumei I, sau faptul că după un asemenea act *s-a dus* să trateze cu el încheierea unei tranzacţii ? Oare faptul că înainte, la cutare sau cutare dată, a rostit cutare fraze liberale, sau faptul că imediat după 17 octombrie a devenit octombrist (=contrarevoluţionar) ? Numind pe Heiden constituţionalist convins, voi faceţi poporul să creadă că primul fapt este caracteristic şi tipic. Voi repetaţi fără noimă frînturi de lozinci democratice, dar nu înţelegeţi *abc-ul* democraţiei.

Căci democraţia — reţineţi bine acest lucru, o, voi domni cumsecade dintr-o societate cumsecade — înseamnă tocmai lupta împotriva dominaţiei moşierilor contrarevoluţionari

www.dacoromanica.ro

asupra țării, această dominație pe care contele Heiden a sprijinit-o și a întruchipat-o în întreaga sa carieră politică.

— Heiden a fost un om instruit — rostesc înduioșați democrații noștri de salon. Da, noi am recunoscut acest lucru și recunoaștem bucuroși că a fost mai instruit și *mai inteligent* (însușire care nu este neapărat legată de instrucție) decît democrații înșiși, căci a înțeles mai bine interesele clasei *sale* și ale mișcării *sale* sociale contrarevoluționare decît înțelegeți voi, domnilor de la „Tovarișci", interesele mișcării de eliberare. Acest moșier contrarevoluționar instruit a știut să apere cu fineță și cu viclenie interesele clasei sale, camuflînd cu abilitate, sub vălul unor cuvinte nobile și al unui gentlemanism de suprafață, tendințele egoiste și poftele rapace ale iobăgiștilor și insistînd (în fața Stolîpinilor) ca aceste interese să fie apărate prin forme mai civilizate ale dominației de clasă. Heiden și cei de o teapă cu el și-au pus întreaga lor „instrucție" în slujba intereselor *moșierești*. Pentru un publicist cu adevărat democrat, iar nu pentru un slugoi „cumsecade" din rîndul radicalilor ruși de salon, asta ar putea constitui o temă admirabilă pentru a înfățișa *prostituarea* culturii în societatea actuală.

Cînd un „democrat" flecărește despre cultură, el vrea să trezească în mintea cititorului imaginea unor cunoștințe bogate, a unui orizont larg, a înnobilării minții și inimii. Pentru domnii de teapa lui Heiden, cultura este o spoială, un dresaj, „deprinderea" de a aranja în manieră de gentleman cele mai murdare și mai grosolane gheșefturi politice. Căci întreg octombrismul, toată „înnoirea pașnică"[20] a lui Heiden, toate tratativele lui cu Stolîpin după dizolvarea Dumei I aveau în esență drept scop să tranșeze cea mai grosolană și mai murdară afacere : asigurarea unei apărări cît mai temeinice, mai viclene, mai iscusite, mai solide pe dinăuntru și mai puțin vizibile pe dinafară *a drepturilor* nobilei boierimi ruse asupra sîngelui și sudorii milioanelor de „mujici", pe care acești Heideni i-au jefuit întotdeauna și fără încetare și înainte de 1861, și în 1861, și după 1861, și după 1905.

www.dacoromanica.ro

Încă Nekrasov şi Saltîkov au arătat societăţii ruse cum trebuie să distingă, sub exteriorul spilcuit şi pomădat al moşierului iobăgist instruit, interesele lui hrăpăreţe, au învăţat-o să urască făţărnicia şi micimea de suflet a unor asemenea tipuri, pe cînd intelectualul rus de astăzi, care se consideră păstrătorul moştenirii democratice şi care face parte din partidul cadet * sau se numără printre ciracii acestui partid, învaţă poporul să fie slugarnic şi este încîntat de imparţialitatea sa de democrat fără partid. Priveliştе aproape mai dezgustătoare încă decît aceea a isprăvilor lui Dubasov şi Stolîpin...

— Heiden a fost un „om" — zice, în culmea extazului, democratul de salon. — Heiden a fost uman.

Această înduioşare în faţa umanitarismului lui Heiden ne aduce aminte nu numai pe Nekrasov şi pe Saltîkov, ci şi „Povestirile unui vînător" de Turghenev. Aici avem de-a face cu un moşier civilizat, cult, instruit, cu maniere alese, cu lustru european. Moşierul îşi serveşte musafirul cu vin şi discută cu el probleme înalte. „De ce nu-i încălzit vinul ?", întreabă el pe lacheu. Lacheul tace şi păleşte. Moşierul sună şi, fără să ridice glasul, spune slugii care a intrat : „E vorba de Feodor... să se ia măsuri" [21].

Iată o mostră de „umanitarism" à la Heiden. Moşierul lui Turghenev este şi el o persoană „umană"... în comparaţie cu Saltîciha, de exemplu, atît de uman, încît nu se duce personal la grajd să supravegheze dacă s-au luat măsurile cuvenite pentru biciuirea lui Feodor. Este atît de uman, încît nu se îngrijeşte de înmuierea în apă sărată a nuielelor cu care va fi biciuit Feodor. Acest moşier nu-şi permite nici să-l lovească şi nici măcar să-şi certe lacheul, ci, ca un om cult ce este, cu maniere alese şi umane, „ia măsuri" de departe, fără zgomot, fără scandal, fără „demonstraţii în public"...

La fel şi cu umanitarismul lui Heiden. El n-a participat personal la biciuirea şi torturarea ţăranilor împreună cu

* Cadeţii au dat dovadă de o slugărnicie de o sută de ori mai mare în aprecierea lui Heiden decît d-nii de la „Tovarişci". Noi i-am luat pe aceştia din urmă drept prototip de „democratism" al „oamenilor cumsecade" din „societatea" rusă.

www.dacoromanica.ro

de-alde Lujenovski şi Filonov. El n-a participat la expediţii de pedepsire împreună cu de-alde Rennenkampf şi Meller-Zakomelski. El n-a participat, împreună cu Dubasov, la masacrele de la Moscova. A fost atît de uman, încît s-a abţinut de la asemenea isprăvi, lăsînd acestor eroi din „grajdul" marii Rusii dreptul de „a lua măsuri" şi conducînd doar, din liniştea cabinetului său de om paşnic şi cult, un partid politic care sprijinea guvernul Dubasovilor şi ai cărui conducători ridicau paharul în sănătatea lui Dubasov, învingătorul Moscovei... Într-adevăr, nu este oare mai uman să-l trimiţi pe unul ca Dubasov „să ia măsuri în privinţa lui Feodor", în loc să te duci tu însuţi la grajd? Pentru babele care se ocupă de rubrica politică în presa noastră liberală şi democratică, acesta este un model de umanitarism... — Era un om cu suflet de aur, nu s-ar fi atins nici de o muscă! „Rar şi fericit destin" să-i sprijini pe Dubasovi, să te foloseşti de roadele masacrelor lor fără să fii răspunzător pentru faptele comise de ei.

Democratul de salon consideră drept culme a democratismului să se întrebe, oftînd adînc, de ce nu ne guvernează oameni ca Heiden (căci unui asemenea prostănac de salon nici prin gînd nu-i trece că există o „firească" diviziune a muncii între Heiden şi Dubasovi). Ascultaţi:

„...Şi ce păcat că el (Heiden) a murit tocmai acum, cînd ar fi fost mai util decît oricînd. Astăzi el ar fi luptat împotriva celor de extremă dreaptă, dezvăluind laturile cele mai alese ale sufletului său, apărînd principiile constituţionale cu toată energia şi ingeniozitatea care îl caracterizau" („Tovarişci" nr. 299, vineri 22 iunie, „În amintirea contelui Heiden", corespondenţă din gubernia Pskov).

Ce păcat că preacultul şi umanul Heiden, înnoitorul paşnic nu reuşeşte să acopere cu frazeologia sa constituţionalistă goliciunea Dumei a III-a, octombristă, goliciunea absolutismului care lichidează Duma! Sarcina publicistului „democrat" nu este să sfîşie veşmintele minciunii, să arate poporului, în toată goliciunea lor, pe duşmanii care îl asupresc, ci să regrete lipsa unor ipocriţi versaţi care să împodobească rîndurile octombriştilor... Was is der Philister? Ein hohler Darm, voll Furcht und Hoffnung, dass

www.dacoromanica.ro

Gott erbarm ! Ce este filistinul ? Un maţ gol, plin de frică şi de nădejdea că dumnezeu se va îndura[22]. Ce este filistinul rus liberal-democrat din tabăra cadeţilor şi a celor din preajma lor ? Un maţ gol, plin de frică şi de nădejdea că moşierul contrarevoluţionar se va îndura de el !

Iunie 1907

Publicat la începutul lunii septembrie 1907, în culegerea „Golos jizni", vol. I, Petersburg

Se tipăreşte după textul culegerii

www.dacoromanica.ro

TEZELE RAPORTULUI CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT FAŢĂ DE DUMA A III-A, PREZENTAT LA CONFERINŢA ORGANIZAŢIEI ORĂŞENEŞTI PETERSBURG. 8 IULIE [23]

1. Aşa cum a arătat experienţa revoluţiei ruse, boicotarea Dumei este singura hotărîre justă a social-democraţiei revoluţionare în condiţii istorice în care boicotul este un boicot cu adevărat activ, adică exprimă forţa unui avînt revoluţionar larg şi general, care evoluează spre un asalt direct împotriva vechiului regim (adică spre insurecţia armată). Boicotul are un rol istoric deosebit de important atunci cînd, prin conţinutul său, constituie un act prin care proletariatul previne întregul popor să nu se lase atras orbeşte de mirajul mic-burghez al iluziilor constituţionaliste şi al primelor instituţii, pretins constituţionale, acordate de vechiul regim.

2. A considera boicotul drept mijloc care acţionează de la sine, în afara condiţiilor unui avînt revoluţionar larg, general, puternic şi impetuos şi în afara unui asalt direct al întregului popor, asalt îndreptat spre răsturnarea vechiului regim, — în afara sarcinii de a lupta împotriva mirajului unei constituţii acordate, miraj care exercită o puternică atracţie asupra poporului, — înseamnă a acţiona din imboldul sentimentelor, iar nu al raţiunii.

3. De accea, a boicota Duma pe motiv că legea electorală favorabilă cadeţilor a fost înlocuită cu una favorabilă octombriştilor — pe motiv că locul Dumei a II-a, care vorbea în spirit cadet şi acţiona în spirit octombrist şi la care social-democraţii au participat nu fără folos pentru

www.dacoromanica.ro

cauza revoluţiei, îl ia o Dumă făţiş octombristă —, a proclama boicotul pe asemenea motive înseamnă nu numai a înlocui munca revoluţionară consecventă prin nervozitate revoluţionară, ci şi a da dovadă că înşişi social-democraţii sînt stăpîniţi de iluzii nefaste în ceea ce priveşte Duma cadetă şi constituţia cadetă.

4. Punctul central al întregii munci de agitaţie a social-democraţiei revoluţionare trebuie să fie acela de a explica poporului că lovitura de stat de la 3 iunie 1907 este rezultatul direct şi cu totul inevitabil al înfrîngerii insurecţiei din decembrie 1905. Învăţămintele celei de-a doua perioade a revoluţiei ruse — perioada anilor 1906 şi 1907 — constau în aceea că o ofensivă tot atît de sistematică a reacţiunii şi o retragere tot atît de sistematică a revoluţiei ca aceea care a avut loc în decursul acestei întregi perioade sînt inevitabile atunci cînd domină credinţa în constituţie, atunci cînd domină metodele de luptă pretins constituţionale, sînt inevitabile atîta timp cît mase incomparabil mai largi ale proletariatului, după ce acesta îşi va reveni de pe urma înfrîngerilor suferite şi-şi va regrupa forţele, nu vor porni la un asalt revoluţionar mai energic şi mai ofensiv îndreptat spre răsturnarea regimului ţarist.

5. Mişcarea grevistă care s-a declanşat în momentul de faţă în regiunea industrială Moscova şi care începe să cuprindă şi alte regiuni din Rusia trebuie privită drept cea mai bună chezăşie a unui avînt revoluţionar posibil în viitorul apropiat. De aceea social-democraţia trebuie să depună toate eforturile nu numai pentru sprijinirea şi dezvoltarea luptei economice a proletariatului, ci şi pentru transformarea acestei mişcări, care are deocamdată un caracter pur profesional, într-un larg avînt revoluţionar şi într-o luptă directă a maselor muncitoreşti împotriva forţei armate a ţarismului. Numai atunci cînd eforturile social-democraţiei în această direcţie vor fi încununate de succes, numai pe baza unei mişcări revoluţionare ofensive bine conturate poate căpăta o semnificaţie serioasă lozinca

www.dacoromanica.ro

boicotului indisolubil legată de chemarea directă a maselor la insurecția armată, la răsturnarea regimului țarist și la înlocuirea lui printr-un guvern revoluționar provizoriu, care să convoace o adunare constituantă pe baza votului universal, egal, direct și secret.

Scris înainte de 8 (21) iulie 1907

Publicat în iulie 1907, în foaie volantă

Se tipărește după textul foii volante

www.dacoromanica.ro

PROIECTE DE REZOLUŢII PENTRU CONFERINŢA A TREIA A P.M.S.D.R. („A DOUA CONFERINŢĂ GENERALĂ") [24]

Scris în iulie 1907

Publicat pentru prima oară în 1933, în „Culegeri de Lenin", vol. XXV

Se lipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

1

PROIECT DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-A DE STAT

Luînd în consideraţie

1) că, după cum a arătat experienţa revoluţiei ruse, boicotul activ este o tactică justă a social-democraţiei numai în condiţiile unui avînt revoluţionar larg, general şi impetuos care se transformă în insurecţie armată, şi numai legat de sarcina ideologică a luptei împotriva iluziilor constituţionaliste atunci cînd vechiul regim convoacă pentru prima oară o adunare reprezentativă ;

2) că, în lipsa acestor condiţii, tactica justă a social-democraţiei revoluţionare cere, chiar atunci cînd există toate condiţiile caracteristice unei perioade revoluţionare, participarea la alegeri, aşa cum s-a întîmplat şi în timpul Dumei a II-a ;

3) că social-democraţia, care a subliniat întotdeauna esenţa octombristă a partidului cadet şi şubrezenia legii electorale cadete (din 11.XII.1905) [25] în condiţiile existenţei absolutismului, nu are nici un motiv să-şi schimbe tactica în urma înlocuirii acestei legi printr-o lege electorală octombristă ;

4) că mişcarea grevistă care se înteţeşte în momentul de faţă în regiunea industrială centrală a Rusiei, fiind cea mai bună chezăşie a unui avînt revoluţionar posibil în viitorul apropiat, reclamă totodată o muncă susţinută pentru transformarea mişcării, care are deocamdată un caracter pur profesional, într-o mişcare politică şi direct revoluţionară, legată de insurecţia armată, conferinţa hotărăşte :

www.dacoromanica.ro

a) să se participe la alegeri şi la lucrările Dumei a III-a ;

b) să se explice maselor legătura dintre lovitura de stat de la 3.VI.1907, pe de o parte, şi înfrîngerea insurecţiei din decembrie 1905 şi trădările burgheziei liberale, pe de altă parte, arătîndu-le totodată că lupta pur profesională este cu totul insuficientă şi tinzînd spre transformarea mişcării greviste pentru revendicări profesionale într-o luptă politică şi într-o luptă revoluţionară directă a maselor pentru răsturnarea guvernului ţarist prin insurecţie ;

c) să se explice maselor că boicotarea Dumei ca atare nu poate ridica mişcarea muncitorească şi lupta revoluţionară pe o treaptă superioară şi că tactica boicotului ar putea deveni oportună numai în cazul cînd eforturile noastre de a transforma avîntul luptei pentru revendicări profesionale într-un asalt revoluţionar vor fi încununate de succes.

www.dacoromanica.ro

2

SCHIȚĂ DE PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONGRESUL GENERAL AL SINDICATELOR DIN RUSIA

Conferința consideră că toți membrii partidului sînt obligați să aplice în practică cu toată energia rezoluția Congresului de la Londra cu privire la sindicate, ținînd seama de totalitatea condițiilor locale atunci cînd este vorba de stabilirea practică a legăturilor organizatorice ale sindicatelor cu partidul social-democrat sau de recunoașterea de către sindicate a conducerii partidului și veghind cu maximum de atenție întotdeauna și în toate împrejurările ca în cadrul sindicatelor social-democrații să nu se mulțumească să se adapteze în mod pasiv la platforma „neutralității", atît de agreată de curentele burghezo-democratice de toate nuanțele (cadeții, progresiștii fără partid [26], socialiștii-revoluționari etc.), ci să susțină ferm concepțiile social-democrate în totalitatea lor, să contribuie necontenit la recunoașterea de către sindicate a conducerii ideologice a social-democrației și la stabilirea unor legături organizatorice permanente și efective cu ele.

---

www.dacoromanica.ro

ÎNSEMNĂRILE UNUI PUBLICIST

După dizolvarea Dumei a II-a, deprimarea, căinţa şi renegarea au devenit nota predominantă şi caracteristică a literaturii politice. Începînd cu d-l Struve, continuînd cu ziarul „Tovarişci" şi terminînd cu o serie de publicişti aderenţi la social-democraţie, avem de-a face cu o renegare a revoluţiei, a tradiţiilor ei, a metodelor ei de luptă, cu tendinţa de a se situa, într-un fel sau altul, cît mai la dreapta. Spre a caracteriza felul în care vorbesc şi scriu astăzi unii social-democraţi, vom lua la întîmplare două din articolele lor apărute în presa periodică curentă : articolul d-lui Nevedomski din „Obrazovanie" [27] nr. 7 şi pe acela al d-lui Vl. Gorn din „Tovarişci" nr. 348.

D-l M. Nevedomski îşi începe articolul printr-o critică acerbă la adresa cadeţilor din Duma a II-a, susţinînd cu tărie tactica blocului de stînga şi comportarea social-democraţiei. Dar iată cum îşi încheie el articolul :

„Vorbind la modul indicativ, vom spune că pentru orice social-democrat trebuie să fie evident un lucru : în actualul stadiu al evoluţiei politice, partidele socialiste, prin activitatea lor, nu fac, în ultimă analiză, decît să croiască drum partidelor burgheze, să pregătească triumful lor vremelnic.

De aici decurge următorul imperativ : orice ar reprezenta în sine acest «mimetic» partid cadet («cînd blond, cînd brunet»), atîta timp cît el este singurul partid de opoziţie, activitatea socialistă trebuie coordonată cu activitatea lui. Această coordonare este dictată de principiul economiei de forţe"... „În general, vorbind fără o ironie" (d-l M. Nevedomski trebuie să facă această remarcă pentru că el nu poate scrie fără întortocheri şi floricele, care derutează şi pe cititor şi pe autorul însuşi), „această frază a lui Miliukov defineşte cît se poate de

www.dacoromanica.ro

just în trăsăturile ei esențiale corelația dintre aceste partide"... (este vorba de următoarea frază a lui Miliukov : „amenințarea cu intervenția poporului poate fi pusă în practică numai atunci cînd această intervenție a fost pregătită în prealabil — și tocmai această pregătire trebuie să constituie scopul activității tuturor acelora cărora forțele proprii ale Dumei li se par insuficiente pentru îndeplinirea marilor ei sarcini" ; stînga să pregătească și să creeze mișcarea — tălmăcește just această frază d-l Nevedomski —, „iar domnii cadeți și Duma să țină seama de această activitate")... „Poate că aceste cuvinte nu sînt lipsite de cinism atunci cînd sînt rostite de reprezentantul unui partid care ține seama de această activitate, dar cînd problema este pusă astfel de Plehanov, bunăoară, ea nu reprezintă decît o definire precisă și realistă a liniei de conduită pe care trebuie s-o urmeze social-democrația și a metodei folosirii forțelor opoziției liberale".

Sîntem dispuși să credem că Plehanov încearcă un anume sentiment,... ca să ne exprimăm mai delicat, de jenă atunci cînd acești domni îl bat pe umăr cu condescendență. Dar prin lozincile sale cadete, de felul platformei unice a social-democraților și cadeților sau al păstrării Dumei, Plehanov le-a dat, fără îndoială, dreptul *să interpreteze* tocmai în felul acesta spusele lui.

Ascultați acum pe d-l Vl. Gorn :

„E clar că pentru a o birui" (e vorba de coaliția antidemocratică a proprietarilor funciari și a marii burghezii, creată prin legea electorală de la 3 iunie) „sînt necesare două condiții. În primul rînd, toate păturile democrației, inclusiv proletariatul, trebuie să ajungă la o înțelegere pentru a opune unei coaliții o altă coaliție, și, în al doilea rînd, trebuie să desfășoare lupta *nu născocind lozinci cît mai categorice care să ducă la desprinderea elementelor nu îndeajuns de revoluționare și la forțarea mișcării unei evidente minorități revoluționare* (subliniat de d-l Gorn), ci printr-o luptă reală, concretă, care să antreneze masele însești împotriva măsurilor tot atît de concrete ale coaliției antidemocratice. Pentru a crea o coaliție democratică nu este necesară o fuziune, ci doar un acord cu privire la căile și obiectivele imediate ale luptei. Și asemenea acorduri sînt întru totul posibile dacă reprezentanții conștienți ai maselor — partidele — se situează pe terenul obținerii unor schimbări reale în condiții de existență socială, iar nu numai pe un punct de vedere agitatoric".

Nu reiese oare limpede din aceste extrase că ambii noștri eroi ai frazeologiei cadete la modă spun în fond unul și același lucru ? Atît doar că d-l Gorn, care este ceva mai sincer, s-a dat oarecum în vileag ; încolo deosebirea dintre

www.dacoromanica.ro

el şi d-l Nevedomski nu este cu nimic mai mare decît aceea dintre d-l Struve şi d-l Nabokov, sau d-l Maklakov.

Politica îşi are logica ei internă. Şi noi am arătat de nenumărate ori că între social-democraţi şi liberali sînt posibile acorduri *tehnice* care să nu ducă cîtuşi de puţin la un *bloc politic*, împotriva căruia s-au pronunţat întotdeauna toţi social-democraţii partinici (de cei nepartinici sau de cei care fac un dublu joc, spunînd una în partid şi alta într-un ziar „liber", fără partid, nu ne ocupăm aici). Viaţa a năruit întotdeauna aceste splendide eşafodaje şi aceste frumoase deziderate, căci de după paravanul acordurilor „tehnice" şi-au croit mereu drum ideile unui bloc politic. Într-o ţară mic-burgheză, în perioada revoluţiei burgheze, cînd partidul muncitoresc abundă în intelectuali mic-burghezi, tendinţa de subordonare politică a proletariatului faţă de liberali are rădăcini cît se poate de reale. Această tendinţă, care-şi are rădăcinile în situaţia obiectivă, constituie conţinutul real al oricărui politicianism *cvasi*socialist pe tema coaliţiilor cu cadeţii. D-l Gorn, cu naivitatea intelectualului la care numai vorbele sînt social-democrate, în timp ce toate concepţiile, tot substratul ideologic, tot „conţinutul" sînt pur liberale sau mic-burgheze, pledează făţiş pentru un bloc politic, pentru o *„coaliţie democratică"*, nici mai mult, nici mai puţin.

Este cît se poate de caracteristic că d-l Gorn *a fost nevoit* să vină cu o rezervă : „nu este necesară o fuziune" ! Prin această rezervă, el nu a făcut decît să scoată în vileag rămăşiţele unei conştiinţe socialiste încărcate. Căci spunînd : „nu este necesară o fuziune, ci doar un acord", el ne-a oferit pe loc o descriere a acestui „acord", ne-a dat o definire a *conţinutului* lui care arată cu deplină claritate că el a renegat social-democraţia. Căci aici nu importă un cuvînt sau altul, nu importă dacă lucrurile sînt denumite „fuziune" sau „acord". Ceea ce importă este conţinutul real al acestei *„împreunări"*. Ceea ce importă este *preţul* pe care-l oferiţi partidului muncitoresc social-democrat ca să accepte rolul de întreţinut al liberalismului.

Acest preţ este arătat limpede.

1) Să fie părăsit punctul de vedere agitatoric.

2) Să se renunţe la „născocirea" unor lozinci categorice.

www.dacoromanica.ro

3) Să se pună capăt desprinderii elementelor nu îndeajuns de revoluţionare.

4) Să se renunţe la „forţarea" mişcării unei evidente minorităţi revoluţionare.

Ofer un premiu aceluia care ar fi în stare să întocmească un program mai clar şi mai precis al acestei totale şi mîrşave renegări. D-l Gorn nu se deosebeşte de d-l Struve decît prin faptul că acesta din urmă vede bine pe ce drum merge şi, într-o anumită măsură, îşi îndreaptă „singur" paşii pe acest drum, în timp ce pe d-l Gorn îl duc pur şi simplu de căpăstru dădacele lui cadete.

— Trebuie părăsit punctul de vedere agitatoric — iată sfatul pe care-l dădeau într-una poporului cadeţii din Duma a II-a. Ceea ce nu înseamnă a dezvolta conştiinţa *şi spiritul revendicativ* al maselor muncitoreşti şi al ţărănimii, ci a face ca amîndouă să scadă, a le înăbuşi, a le stinge, a propaga pacea socială.

— A nu născoci lozinci categorice înseamnă a renunţa — cum, de altfel, au şi făcut cadeţii — la propagarea unor lozinci pe care social-democraţii le-au lansat cu mult înainte de revoluţie.

— A nu desprinde elementele insuficient revoluţionare înseamnă a nu mai critica de loc în faţa maselor minciuna, ipocrizia şi reacţionarismul cadeţilor, înseamnă a te îmbrăţişa cu d-l Struve.

— A nu forţa mişcarea revoluţionară a unei evidente minorităţi înseamnă, în fond, a renunţa la metodele de luptă revoluţionare. Căci este absolut indiscutabil că la acţiunile revoluţionare din tot cursul anului 1905 a participat *o evidentă minoritate revoluţionară ;* tocmai datorită faptului că, deşi de luptat au luptat masele, aceste mase constituiau totuşi o minoritate, lupta lor n-a fost încununată de un succes deplin. Dar toate succesele pe care le-a repurtat în general mişcarea de eliberare din Rusia, toate cuceririle ei, — totul a fost dobîndit, *în întregime şi fără excepţie, numai* prin această luptă a maselor care erau în minoritate. Asta în primul rînd. Iar în al doilea rînd, ceea ce liberalii şi acoliţii lor numesc „mişcări forţate" a fost *singura* mişcare la care masele au participat (deşi în acest prim caz, din păcate, în număr mic) în mod de

www.dacoromanica.ro

sine stătător, iar nu prin reprezentanţi, singura mişcare care nu *se teme*ă de popor, singura mişcare care exprima interesele maselor şi care (după cum au dovedit alegerile pentru Duma I şi, în special, pentru Duma a II-a) se bucura de simpatia unor mase uriaşe, care nu au participat direct la lupta revoluţionară.

„Forţarea mişcării unei evidente minorităţi revoluţionare", despre care vorbeşte d-l Gorn, este o denaturare pur bureninistă dintre cele mai răspîndite. Cînd ziarul lui Burenin [28] a dus campania împotriva lui Aleksinski în perioada Dumei a II-a, el căuta să prezinte întotdeauna lucrurile în aşa fel, încît să reiasă că ostilitatea lui faţă de Aleksinski nu este determinată de lupta acestuia pentru libertate politică, ci de faptul că Aleksinski vrea libertatea... de a sparge geamuri, de a se căţăra pe felinare etc. Publicistul de la „Tovarişci" pregăteşte şi el atmosfera în acelaşi spirit ultrareacţionar. El caută să înfăţişeze lucrurile în aşa fel încît să rezulte că ceea ce stă în calea unui acord între socialişti şi liberali nu este cîtuşi de puţin faptul că socialiştii sînt şi vor fi întotdeauna pentru dezvoltarea conştiinţei revoluţionare şi a activităţii revoluţionare a maselor în genere, ci numai faptul că ei *forţează*, adică amplifică, umflă în mod artificial mişcarea, faptul că ei aţîţă mişcări *vădit* lipsite de orice şanse de succes.

La aceste atacuri vom răspunde pe scurt. Atît în perioada Dumei I cît şi în perioada Dumei a II-a, toată presa socialistă, atît cea menşevică cît şi cea bolşevică, s-a pronunţat împotriva oricărei „forţări" a mişcării... Atît în Duma I cît şi în Duma a II-a cadeţii au luptat împotriva social-democraţilor nu pentru că aceştia ar forţa mişcarea, ci pentru că ei *dezvoltă* conştiinţa revoluţionară şi spiritul revendicativ al maselor, *demască* reacţionarismul cadeţilor şi mirajul iluziilor constituţionaliste. Aceste fapte istorice, îndeobşte cunoscute, nu pot fi ocolite prin nici un fel de echilibristică gazetărească. Cît priveşte forma de manifestare a d-lui Gorn, ea este cît se poate de caracteristică pentru vremea noastră, cînd „societatea cultă", renegînd revoluţia, se apucă de pornografie. Un individ care se pretinde social-democrat se duce la un ziar fără partid şi vorbeşte în faţa unui public larg, în spiritul celor de la „Novoe

www.dacoromanica.ro

Vremea", despre „forţarea" de către partidul muncitoresc a mişcării unei „evidente" minorităţi ! La noi, tendinţele de renegare creează şi moravuri de renegat.

*
* *

Să abordăm acum problema sub un alt aspect. Vederile unor domni din categoria lui Nevedomski şi Gorn, vederi care provoacă atîta dezgust cînd cei ce le etalează se pretind social-democraţi, sînt, fără îndoială, vederi fireşti şi cît se poate de tipice pentru cercuri largi ale intelectualităţii noastre burgheze, ale „societăţii" liberalizante, ale cinovnicilor care fac frondă etc. Nu e suficient să caracterizăm aceste vederi ca o expresie a micii burghezii, neputincioasă politiceşte, nestatornică şi lipsită de caracter. Ele trebuie explicate şi din punctul de vedere al actualei stări de lucruri în dezvoltarea revoluţiei noastre.

De ce tocmai acum, în preajma alegerilor pentru Duma a III-a, anumite cercuri ale micii burghezii vin cu asemenea vederi ? Pentru că aceste cercuri, schimbîndu-şi docil convingerile la fiecare cotitură survenită în politica guvernului, cred în Duma octombristă, adică socotesc că ea îşi va îndeplini misiunea şi se grăbesc să se acomodeze „reformelor octombriste", se grăbesc să fundamenteze şi să motiveze din punct de vedere ideologic adaptarea lor la octombrism.

Cîrmuirea a hărăzit Dumei octombriste misiunea de a pune capăt revoluţiei printr-o tranzacţie directă între vechiul regim, de o parte, şi moşierii şi marea burghezie, de altă parte, pe baza unui minimum de reforme constituţionale. Abstract vorbind, nu este un lucru cu totul imposibil, deoarece în apusul Europei o serie de revoluţii burgheze s-au încheiat prin statornicirea unor rînduieli constituţionale „octombriste". Problema e numai dacă în Rusia de azi sînt posibile „reforme" octombriste care să oprească revoluţia. Dată fiind profunzimea revoluţiei noastre, nu sînt condamnate oare „reformele" octombriste la acelaşi eşec ca şi „reformele" cadete ? Nu va fi oare Duma octombristă un episod pe calea restaurării dominaţiei ultrareac-

www.dacoromanica.ro

ţionarilor şi absolutismului, un episod tot atît de scurt ca şi Dumele cadete ?

Am trecut printr-o perioadă de luptă revoluţionară directă a maselor (anul 1905), în cursul căreia au fost cucerite unele libertăţi. Apoi am avut o perioadă de stagnare a acestei lupte (anul 1906 şi prima jumătate a anului 1907). Această perioadă a adus o serie de victorii reacţiunii şi nici o victorie revoluţiei, care a pierdut cuceririle din prima perioadă. A doua perioadă a fost o perioadă cadetă, o perioadă a iluziilor constituţionaliste. Într-o măsură mai mare sau mai mică, masele continuau să creadă în posibilitatea unui „parlamentarism" în condiţiile existenţei absolutismului, în timp ce absolutismul, dîndu-şi seama de pericolul unei dominaţii exclusive a ultrareacţionarilor, încerca să cadă la învoială cu cadeţii, făcea experienţe, *proba* diferite tipuri de costume constituţionale, căuta să vadă ce fel de reforme sînt în stare să accepte domnii mari moşieri, „stăpînii" Rusiei. Experienţa constituţiei cadete s-a soldat printr-un eşec, deşi în Duma a II-a cadeţii au avut o comportare pur octombristă şi nu numai că nu au atacat guvernul, nu au aţîţat masele împotriva lui, dar au căutat chiar în mod sistematic să potolească masele, luptînd împotriva „stîngii", adică împotriva partidelor proletariatului şi ale ţărănimii, sprijinind direct şi cu hotărîre acest guvern (votînd bugetul etc.). Într-un cuvînt, experienţa constituţiei cadete a dat greş nu pentru că guvernul sau cadeţii ar fi fost lipsiţi de bunăvoinţă, ci pentru că contradicţiile obiective ale revoluţiei ruse s-au dovedit *mult prea profunde*. Aceste contradicţii *s-au dovedit* atît de profunde, încît a fost imposibil să se arunce o punte cadetă peste prăpastie. Experienţa a arătat că, chiar în condiţiile înăbuşirii totale, pentru un timp, a luptei de masă, chiar în condiţiile arbitrarului absolut, cu care vechiul regim a procedat la falsificarea alegerilor etc., masele ţărăneşti (şi în revoluţia burgheză deznodămîntul depinde în primul rînd de ţărănime) au prezentat revendicări pe care nici un fel de artă diplomatică a intermediarilor cadeţi *nu este în stare* să le adapteze la dominaţia moşierilor privilegiaţi. Dacă acum d-l Struve spumegă de furie împotriva trudovicilor [29] (ca să nu mai vorbim de social-democraţi), dacă „*Reci*" [30]

www.dacoromanica.ro

desfăşoară o adevărată campanie împotriva lor, — nu este un fapt întîmplător şi nu este pur şi simplu expresia necazului unui avocat burghez pe ţăranul care i-a respins serviciile. Acesta este un pas politic inevitabil în evoluţia cadeţilor : dacă nu s-a putut ajunge la o împăcare între moşieri şi trudovici, *înseamnă* (pentru intelectualitatea burgheză concluzia nu poate fi alta) că nu trebuie ridicate mase mai largi la lupta împotriva moşierilor, ci trebuie *reduse* revendicările trudovicilor, trebuie făcute *mai multe concesii* moşierilor, trebuie „să se renunţe la utopiile revoluţionare", după cum declară Struve şi ziarul „Reci", sau să se termine cu născocirea de lozinci categorice şi cu forţarea mişcării, după cum scrie noua slugă a cadeţilor, d-l Gorn.

Guvernul *se adaptează* moşierilor prin faptul că lasă alegerile cu totul pe mîna lor, lipsind în mod efectiv ţărănimea de drepturi electorale. Cadeţii se adaptează moşierilor atacînd pe trudovici pentru revoluţionarismul şi intransigenţa lor. Politicienii fără partid, cum sînt colaboratorii ziarului „Tovarişci", în general, şi d-l Gorn, în special, se adaptează moşierilor îndemnînd proletariatul şi ţărănimea „să-şi pună de acord" („să-şi coordoneze", cum spune d-l Nevedomski) politica lor cu cea cadetă, să intre într-o „coaliţie democratică" cu cadeţii, să renunţe la „lozinci categorice" etc. etc.

Guvernul acţionează în mod sistematic. Pas cu pas el răpeşte cuceririle obţinute de „mişcarea forţată" şi rămase fără apărare atunci cînd această mişcare a intrat în acalmie. Pas cu pas, el încearcă să vadă care sînt „reformele" în privinţa cărora s-ar putea obţine şi consimţămîntul domnilor moşieri. De ce n-au putut cadeţii să facă acest lucru ? Oare n-au putut să-l facă, în pofida năzuinţei lor sincere şi a eforturilor pe care le-au depus, din cauza piedicilor puse de cei de stînga ? Înseamnă că trebuie ciuntite drepturile electorale ale „stîngii", că trebuie lăsaţi să decidă octombriştii. Numai în cazul cînd *nici această încercare* nu va reuşi, guvernul va fi nevoit să se dea cu totul pe mîna „Consiliului nobilimii unite" [31].

În acţiunile guvernului există un sens, un sistem, o logică. Este logica intereselor de clasă ale moşierului. Aceste inte-

www.dacoromanica.ro

rese trebuie apărate şi trebuie protejată într-un fel dezvoltarea burgheză a Rusiei.

Înfăptuirea acestor planuri ale guvernului cere înăbuşirea *prin violenţă* a intereselor şi a mişcării *maselor*, răpirea drepturilor lor electorale, cere ca aceste mase să fie lăsate la bunul plac al celor 130 000. Dacă aceste planuri vor fi înfăptuite sau nu — asta-i o problemă pe care nimeni nu o poate rezolva în momentul de faţă. Este o problemă care nu va putea fi rezolvată decît *prin luptă*.

Noi, social-democraţii, rezolvăm această problemă prin lupta *noastră*. Cadeţii însă o rezolvă *prin lupta... împotriva stîngii*. Ei luptă pentru rezolvarea acestei probleme *pe cale guvernamentală*: aşa au procedat ei în mod sistematic pe arena parlamentară în Duma a II-a, aşa procedează în mod sistematic şi acum prin lupta lor ideologică împotriva social-democraţilor şi a trudovicilor.

Fireşte, pentru intelectualul rus de rînd, ca şi pentru orice mic-burghez semidoct, sună destul de paradoxal: cadeţii, care îşi zic democraţi, care ţin discursuri liberale, luptă pentru rezolvarea problemei pe cale guvernamentală! Asta-i o inepţie fără seamăn! Din moment ce sînt democraţi, trebuie să intre şi ei în „coaliţia democratică"! Asta-i o concluzie cît se poate de clară pentru naivii în ale politicii, pe care nici cei doi ani de revoluţie rusă nu i-au învăţat să caute în *lupta dintre diferitele clase* adevăratul substrat atît al măsurilor guvernamentale cît şi al vorbăriei liberale. Şi cîţi dintre „marxiştii" noştri din tabăra intelectualilor nu proclamă principiul luptei de clasă, iar în fond au părere de-a dreptul liberală despre cadeţi, despre rolul Dumei şi despre boicot! Şi de cîte ori vor mai trebui cadeţii să voteze în favoarea bugetului pentru ca aceşti naivi în ale politicii să-şi dea seama de existenţa unui fenomen de mult cunoscut în Europa: liberalul care perorează împotriva guvernului şi care sprijină guvernul în orice problemă importantă.

Înlocuirea Dumei a II-a prin Duma a III-a înseamnă înlocuirea cadetului care acţionează în chip octombrist prin octombristul care acţionează cu ajutorul cadetului. În Duma a II-a a predominat partidul intelectualilor burghezi, care în numele poporului îşi ziceau democraţi şi în numele bur-

www.dacoromanica.ro

gheziei sprijineau guvernul. În Duma a III-a trebuie să predomine partidul moşierilor şi al marii burghezii, care năimesc intelectualitatea burgheză în vederea unei opoziţii de faţadă şi a unor servicii reale. Acest lucru elementar a fost dovedit de întreaga comportare politică a partidului cadet şi de Duma a II-a în special. Acest lucru elementar a început să-l priceapă astăzi pînă şi filistinul : vom invoca un martor ca d-l Jilkin care în nici un caz nu poate fi bănuit de simpatie pentru bolşevism sau de ostilitate preconceptă şi neîmpăcată faţă de cadeţi.

Iată cum redă el în numărul de astăzi al ziarului „Tovarişci" (nr. 351), impresiile unui provincial „optimist" (sic ! „optimismul" d-lui Jilkin este cam în spiritul lui Gorn şi Nevedomski) :

„Moşierii octombrişti cu care am avut prilejul să stau de vorbă raţionează astfel : «pe cadeţi îi putem alege. De ce sînt ei buni ? Fiindcă sînt concesivi. În Duma I au cerut multe. În Duma a II-a au lăsat-o mai moale. Şi-au tăiat pînă şi din program. Ei bine, în Duma a III-a vor face noi concesii. Şi, mai ştii, poate că în cele din urmă o să încheie tîrgul. Şi apoi, la drept vorbind, dintre octombrişti n-ai pe cine promova.

...Las' să fie aleşi cadeţii. Deosebirea dintre noi şi ei nu e o deosebire chiar atît de mare. În Duma a III-a o vor lua şi ei mai spre dreapta... Cu octombriştii sîntem prieteni de nevoie... Dar unde-s oratorii sau oamenii lor de vază ?»"

Cine judecă partidele după denumirile, programele, făgăduielile şi discursurile lor, sau cine se mulţumeşte cu un „marxism" vulgar, bernsteinizat, constînd în repetarea adevărului referitor la sprijinirea democraţiei burgheze în revoluţia burgheză, poate nutri speranţa unei coaliţii democratice între stîngă şi cadeţi în Duma a III-a. Dar cine are un pic de simţ revoluţionar şi a reflectat cît de cît serios asupra învăţămintelor revoluţiei noastre, cine se călăuzeşte într-adevăr după principiul luptei de clasă şi apreciază partidele după caracterul lor de clasă nu se miră cîtuşi de puţin că partidul intelectualităţii burgheze nu este bun decît să aducă servicii de lacheu partidului marii burghezii. Domnii Gorn, Nevedomski şi cei de o teapă cu ei sînt în stare să creadă că divergenţa dintre cadeţi şi democraţie este o excepţie, pe cînd divergenţa dintre ei şi octombrişti constituie regula. Lucrurile stau tocmai invers.

www.dacoromanica.ro

Cadeţii se înrudesc într-adevăr cu octombriştii prin întreaga lor natură de clasă. Democratismul cadet nu e decît o spoială, o reflectare temporară a democratismului maselor sau o înşelătorie făţişă în care se lasă prinşi bernsteinienii şi filistinii ruşi, în special cei de la „Tovarişci".

Şi iată, dacă priviţi sub acest aspect problema care ne interesează, dacă înţelegeţi adevăratul rol istoric al cadetului — acest intelectual burghez care ajută pe moşier să mulţumească pe ţăran cu o reformă mizeră —, atunci va ieşi la iveală, în toată goliciunea ei, înţelepciunea domnilor Gorn şi Nevedomski, care povăţuiesc proletariatul *să-şi coordoneze* acţiunile cu acţiunile cadeţilor ! Tabloul „reformelor" octombriste ce ni se promit este cît se poate de limpede. Moşierul „aranjează" pe ţăran, şi îl aranjează aşa de bine, încît populaţia nu poate fi silită să accepte reformele fără expediţii de pedepsire, fără biciuirea ţăranilor şi masacrarea muncitorilor. Profesorul cadet face opoziţie : el demonstrează că, din punctul de vedere al ştiinţei moderne a dreptului, este necesar ca expediţiile de pedepsire să fie reglementate pe cale constituţională şi condamnă excesul de zel al poliţiei. Avocatul cadet face opoziţie : el demonstrează că, după lege, trebuie să se aplice 60 de lovituri de nuia, şi nu 200, şi că nu trebuie să se acorde guvernului bani pentru vergi decît cu condiţia ca el să respecte legea. Medicul cadet este gata să ia pulsul celui biciuit şi să scrie un studiu în care să demonstreze necesitatea de a reduce la jumătate numărul maxim de lovituri.

Oare nu în felul acesta s-a manifestat opoziţia cadetă în Duma a II-a ? Şi nu este limpede că pentru o asemenea opoziţie moşierul octombrist nu numai că-l va alege pe cadet în Dumă, dar va fi gata chiar să-i plătească o leafă de profesor universitar sau orice altă leafă ?

O coaliţie democratică între socialişti şi cadeţi în Duma a II-a, după Duma a II-a sau în Duma a III-a nu înseamnă de fapt, dată fiind situaţia obiectivă, nimic altceva decît transformarea partidului muncitoresc într-o anexă jalnică şi oarbă a liberalilor, decît trădarea completă de către socialişti a intereselor proletariatului şi a intereselor revoluţiei. Se prea poate ca d-nii Nevedomski, Gorn şi cei de teapa lor să nu-şi dea seama ce fac. La asemenea oameni,

www.dacoromanica.ro

adeseori adîncimea convingerilor nu trece de vîrful limbii. În fond însă, tendinţa lor este să lichideze partidul de sine stătător al clasei muncitoare, să lichideze social-democraţia. Social-democraţia, care-şi înţelege sarcinile, trebuie să se descotorosească de aceşti domni. La noi, din păcate, şi astăzi categoria revoluţie burgheză este prea unilateral înţeleasă. De pildă, se pierde din vedere că această revoluţie trebuie să arate proletariatului — şi numai ea îi poate arăta pentru prima dată — cum se înfăţişează *în realitate* burghezia din ţara *respectivă*, care sînt particularităţile *naţionale* ale burgheziei şi ale micii burghezii în respectiva revoluţie burgheză *naţională*. Separarea efectivă, masivă şi definitivă a proletariatului ca clasă, opoziţia lui faţă de toate partidele burgheze poate să se producă numai atunci cînd istoria *propriei lui* ţări îi va arăta *întreaga fizionomie* a burgheziei ca clasă, ca tot politic, întreaga fizionomie a micii burghezii ca pătură, ca o anumită entitate ideologică şi politică ce se manifestă în cutare sau cutare acţiuni politice largi şi deschise. Trebuie să explicăm neîncetat proletariatului adevărurile teoretice privitoare la esenţa intereselor de clasă ale burgheziei şi ale micii burghezii în societatea capitalistă. Dar aceste adevăruri vor pătrunde adînc în conştiinţa unor mase proletare cu adevărat largi numai atunci cînd aceste clase vor vedea şi vor simţi pe propria lor piele comportarea partidelor reprezentînd diferitele clase, cînd la conştiinţa limpede a naturii de clasă a acestora se va adăuga reacţia psihologică directă a proletarului faţă de întreaga fizionomie a partidelor burgheze. Poate nicăieri în lume burghezia nu a dat dovadă, în revoluţia burgheză, de atîta sălbăticie reacţionară, nu s-a aliat într-o măsură atît de mare cu vechiul regim, nu „s-a eliberat" în aşa măsură de tot ce aduce, fie şi pe departe, o simpatie sinceră pentru cultură, pentru progres, pentru apărarea demnităţii umane aşa cum a făcut la noi; de aceea proletariatul nostru va trebui să iasă din revoluţia burgheză rusă cu o întreită ură împotriva burgheziei şi cu o întreită hotărîre de a lupta împotriva ei. Probabil că nicăieri în lume mica burghezie — începînd cu „socialiştii-populişti" [32] şi cu trudovicii şi terminînd cu intelectualii strecuraţi în rîndurile social-democraţiei — nu a dat dovadă de atîta laşitate şi

www.dacoromanica.ro

lipsă de caracter în luptă, nu şi-a dezvăluit în chip atît de mîrşav tendinţele de renegare, n-a manifestat atîta slugărnicie faţă de eroii modei burgheze sau ai violenţei reacţionare ; de aceea, proletariatul nostru va trebui să iasă din revoluţia noastră burgheză cu un întreit dispreţ faţă de nestatornicia şi neputinţa mic-burgheză. Oricare va fi calea viitoare a revoluţiei noastre, oricît de vitrege vor fi vremurile prin care va trebui să treacă uneori proletariatul, această ură şi acest dispreţ îi vor cimenta rîndurile, îl vor curăţi de elementele nedemne provenite din alte clase, îi vor spori forţele, îl vor căli pentru loviturile cu care se va năpusti, cînd va sosi vremea, asupra întregii societăţi burgheze.

Scris la 22 august (4 septembrie) 1907

Publicat la începutul lunii septembrie 1907, în culegerea „Golos jizni", vol. I, Petersburg
Semnat : N. L.

Se tipăreşte după textul culegerii

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL SOCIALIST INTERNAŢIONAL DE LA STUTTGART [33]

Congresul socialist internaţional de la Stuttgart, care a avut loc în august anul acesta, s-a remarcat prin numărul neobişnuit de mare de participanţi şi prin caracterul său deosebit de reprezentativ. Toate cele cinci continente şi-au trimis aici delegaţi, al căror număr a fost de 886. Dar pe lîngă faptul că a constituit o grandioasă demonstraţie a unităţii internaţionale de luptă a proletariatului, acest congres a jucat un rol de seamă în stabilirea tacticii partidelor socialiste. Congresul a adoptat rezoluţii generale într-o serie întreagă de probleme, care pînă acum erau rezolvate exclusiv în cadrul diferitelor partide socialiste. Cimentarea socialismului într-o forţă internaţională unică este exprimată deosebit de pregnant în creşterea numărului de probleme care reclamă o rezolvare principială identică în ţări diferite.

Publicăm mai jos textul complet al rezoluţiilor adoptate la Stuttgart [34]. Deocamdată ne vom opri pe scurt asupra fiecăreia dintre ele pentru a releva principalele puncte litigioase şi caracterul dezbaterilor congresului.

Nu este pentru prima oară cînd congresele internaţionale se ocupă de problema colonială. Toate hotărîrile lor de pînă acum au însemnat o condamnare categorică a politicii coloniale burgheze, politică de jaf şi de violenţă. De data aceasta comisia congresului a fost astfel constituită, încît elementele oportuniste, în frunte cu olandezul Van Kol, au reuşit să aibă precumpănire. În proiectul de rezoluţie a fost inserată o frază în sensul că, în principiu, congresul nu condamnă orice politică colonială, deoarece aceasta într-un

www.dacoromanica.ro

regim socialist poate avea un rol civilizator. Minoritatea din comisie (germanul Ledebour, social-democraţii polonezi şi ruşi şi mulţi alţii) a protestat energic împotriva admiterii unei asemenea idei. Problema a fost adusă în faţa congresului, şi forţele celor două curente s-au dovedit atît de apropiate numericeşte, încît lupta s-a încins cu o nemaipomenită pasiune.

Oportuniştii s-au unit în jurul lui Van Kol. În numele majorităţii delegaţiei germane, Bernstein şi David au pledat în favoarea recunoaşterii „politicii coloniale socialiste" şi au acuzat cu vehemenţă pe radicali că au o atitudine negativistă, neconstructivă, că nu înţeleg importanţa reformelor, că nu vin cu un program practic în problema colonială etc. Ei au fost combătuţi, printre alţii, de Kautsky, care a fost nevoit să roage congresul să se pronunţe *împotriva* majorităţii delegaţiei germane. Kautsky a arătat, pe bună dreptate, că nu e vorba nicidecum de negarea luptei pentru reforme : acest lucru este indicat cu toată precizia în celelalte pasaje ale rezoluţiei, care nu au stîrnit nici o controversă. Problema este dacă trebuie să facem concesii actualului regim de jaf şi violenţă burgheză. Ceea ce va forma obiectul dezbaterilor la congres este actuala politică colonială ; or, această politică se bazează pe înrobirea directă a indigenilor : burghezia introduce de fapt sclavia în colonii, aplică băştinaşilor un regim de persecuţii şi violenţe nemaipomenite, „civilizîndu-i" prin răspîndirea alcoolului şi a sifilisului. Şi, în această situaţie, socialiştii să rostească fraze evazive despre posibilitatea recunoaşterii principiale a politicii coloniale ! Asta ar fi de-a dreptul o trecere la punctul de vedere burghez, ar fi un pas hotărît în direcţia subordonării proletariatului faţă de ideologia burgheză, faţă de imperialismul burghez, care îşi ridică acum capul cu multă trufie.

Propunerea comisiei a fost respinsă la congres cu 128 de voturi contra 108 şi 10 abţineri (Elveţia). Relevăm că, în cadrul votărilor care au avut loc la Stuttgart, partidele diferitelor naţiuni au dispus pentru prima oară de un număr diferit de voturi, variind între 20 (partidele naţiunilor mari, inclusiv Rusia) şi 2 (Luxemburgul). Numărul total de voturi al partidelor reprezentînd naţiunile mici —

www.dacoromanica.ro

națiunile care nu duc o politică colonială, sau cele care suferă de pe urma acestei politici — a precumpănit asupra aceluia al statelor în care chiar și proletariatul s-a molipsit întrucîtva de pasiunea cuceririlor.

Acest vot în problema colonială este de o mare însemnătate. În primul rînd, aici s-a demascat într-un mod cît se poate de evident oportunismul socialist, care cedează la ademenirile burgheziei. În al doilea rînd, s-a manifestat aici o trăsătură negativă a mișcării muncitorești din Europa, trăsătură care merită o serioasă atenție, deoarece poate pricinui mult rău cauzei proletariatului. Marx citează în repetate rînduri o cugetare a lui Sismondi, care are o deosebită semnificație. Proletarii lumii antice — glăsuiește această cugetare — trăiau pe socoteala societății. Societatea modernă trăiește pe socoteala proletarilor [35].

Clasa celor neavuți, dar care nu muncesc, nu este în stare să răstoarne pe exploatatori. Numai clasa proletarilor, care întreține întreaga societate, este în stare să înfăptuiască revoluția socială. Or, politica colonială desfășurată pe scară largă a făcut ca proletarul european să ajungă, *în parte*, în situația ca întreaga societate să *nu* fie întreținută prin munca lui, ci prin munca băștinașilor din colonii, aduși aproape în sclavie. Burghezia engleză, de pildă, stoarce mai multe venituri din munca zecilor și sutelor de milioane de locuitori ai Indiei și ai celorlalte colonii ale ei decît din cea a muncitorilor englezi. În aceste condiții se creează, în anumite țări, o bază materială, economică pentru molipsirea de șovinism colonial a proletariatului dintr-o țară sau alta. Asta poate fi, desigur, doar un fenomen trecător ; totuși trebuie să vedem limpede răul, să înțelegem cauzele lui pentru a ști să unim proletariatul din toate țările în vederea luptei împotriva unui asemenea oportunism. Iar această luptă va duce inevitabil la victorie, deoarece națiunile „privilegiate" formează un procent tot mai mic în totalitatea națiunilor capitaliste.

Problema dreptului de vot pentru femei aproape că n-a constituit un obiect de discuții la congres. S-a găsit doar o singură englezoaică din arhioportunista „Societate fabiană" [36] care a încercat să susțină admisibilitatea luptei socialiste pentru un drept de vot limitat al femeilor, adică

www.dacoromanica.ro

nu pentru votul universal, ci pentru un vot cenzitar. Fabiana a rămas complet izolată. Substratul părerilor ei este cît se poate de simplu : doamnele burgheze din Anglia speră să obţină pentru ele drepturi electorale, de care să nu beneficieze însă şi femeile proletare.

Concomitent cu congresul socialist internaţional a avut loc la Stuttgart, în aceeaşi clădire, prima conferinţă socialistă internaţională a femeilor. La această conferinţă, ca şi în cadrul comisiei congresului, au avut loc, cu prilejul discutării rezoluţiei amintite, interesante controverse între social-democraţii germani şi cei austrieci. Luptînd pentru votul universal, aceştia din urmă au lăsat oarecum pe planul al doilea revendicarea egalităţii femeii cu bărbatul ; din practicism, ei n-au insistat asupra revendicării dreptului de vot universal, ci a dreptului de vot pentru bărbaţi. În cuvîntările lor, Clara Zetkin şi alţi social-democraţi germani au arătat, pe bună dreptate, austriecilor că au procedat greşit, că au slăbit forţa mişcării de masă întrucît n-au formulat cu toată energia revendicarea de drepturi electorale nu numai pentru bărbaţi, ci şi pentru femei. Ultimele cuvinte ale rezoluţiei de la Stuttgart („trebuie formulată revendicarea dreptului de vot universal, *concomitent* pentru bărbaţi şi pentru femei") sînt evident legate de acest episod de „practicism" excesiv din istoria mişcării muncitoreşti austriece.

Rezoluţia cu privire la relaţiile dintre partidele socialiste şi sindicate prezintă o importanţă cu totul deosebită pentru noi, ruşii. Congresul de la Stockholm al P.M.S.D.R. s-a pronunţat pentru sindicate *fără partid*, adoptînd astfel punctul de vedere al neutralităţii. Acest punct de vedere a fost preconizat întotdeauna şi de democraţii fără partid, bernsteinienii şi socialiştii-revoluţionari de la noi. Congresul de la Londra a formulat un cu totul alt principiu : apropierea sindicatelor de partid, mergînd pînă la recunoaşterea (în anumite condiţii) a partinităţii sindicatelor. La Stuttgart, subsecţia social-democrată din cadrul secţiei ruse (la congresele internaţionale, socialiştii din fiecare ţară formează secţii aparte) s-a scindat cu prilejul discutării acestei probleme (în celelalte probleme nu s-au produs sciziuni). Şi anume : Plehanov a susţinut în principiu neutralitatea, bolşevicul

www.dacoromanica.ro

Voinov a susținut punctul de vedere antineutralist al Congresului de la Londra și al rezoluției belgiene (publicată, împreună cu raportul lui De-Brouckère, în materialele congresului ; raportul va apărea în curînd în limba rusă). C. Zetkin a relevat, pe drept cuvînt, în ziarul ei „Die Gleichheit“ [37], că argumentele lui Plehanov în favoarea neutralității au fost tot atît de inconsistente ca și cele ale francezilor. Iar rezoluția Congresului de la Stuttgart, după cum a remarcat, pe bună dreptate, Kautsky și după cum se va convinge oricine o va citi cu atenție, pune capăt recunoașterii principiale a „neutralității“. În ea nu se pomenește nimic de neutralitatea sau de nepartinitatea sindicatelor. Dimpotrivă, se recunoaște în modul cel mai categoric necesitatea unor strînse legături între sindicate și partidul socialist și a consolidării acestor legături.

Rezoluția de la Londra a P.M.S.D.R. cu privire la sindicate are acum în rezoluția de la Stuttgart o bază principială temeinică. Rezoluția de la Stuttgart stabilește necesitatea unor legături trainice și strînse între sindicate și partidul socialist în general și pentru toate țările ; rezoluția de la Londra arată că pentru Rusia forma acestei legături trebuie să fie, în cazul cînd există condiții favorabile, partinitatea sindicatelor și că activitatea membrilor de partid trebuie orientată în această direcție.

Menționăm că la Stuttgart principiul neutralității și-a dezvăluit laturile lui negative prin aceea că jumătate din delegația germană — reprezentanți ai sindicatelor — a susținut cu cea mai mare îndîrjire punctul de vedere oportunist. De aceea, în timp ce la Essen, de pildă (unde a avut loc numai congresul partidului, nu și al sindicatelor), germanii au luat poziție împotriva lui Van Kol, la Stuttgart s-au situat de partea lui. Propaganda în favoarea neutralității a dat *efectiv* rezultate negative în Germania, făcînd jocul oportunismului din rîndurile social-democrației. Acest fapt nu mai poate fi ignorat de azi înainte ; de el trebuie să se țină seama mai ales în Rusia, unde povățuitorii burghezo-democrați ai proletariatului, care îi recomandă „neutralitatea“ mișcării sindicale, sînt în număr atît de mare.

Despre rezoluția cu privire la emigrație și imigrație vom spune doar cîteva cuvinte. În cadrul comisiei s-a făcut și

www.dacoromanica.ro

în această problemă încercarea de a susţine concepţii înguste, de breaslă, de a face să fie votată interzicerea imigrării muncitorilor din ţările înapoiate (culii din China etc.). Avem de-a face aici cu acelaşi spirit aristocratic existent în rîndurile proletarilor din unele ţări „civilizate", care trag anumite foloase de pe urma situaţiei lor privilegiate şi care, de aceea, înclină să dea uitării cerinţele solidarităţii internaţionale de clasă. La congres nu s-au găsit apărători ai acestui îngust spirit de breaslă şi mic-burghez. Rezoluţia adoptată corespunde întru totul cerinţelor social-democraţiei revoluţionare.

Să trecem la ultima şi, poate, cea mai importantă rezoluţie a congresului: rezoluţia în problema antimilitarismului. Faimosul Hervé, care a făcut atîta vîlvă în Franţa şi în Europa, a susţinut în această problemă un punct de vedere semianarhist, propunînd cu naivitate ca la orice război „să se răspundă" prin grevă şi insurecţie. El n-a înţeles, pe de o parte, că războiul este un produs necesar al capitalismului şi că proletariatul nu poate renunţa să participe la un război revoluţionar, deoarece asemenea războaie sînt posibile şi au avut loc în societatea capitalistă. Pe de altă parte, el n-a înţeles că posibilitatea de „a răspunde" la război depinde de caracterul crizei pe care o provoacă războiul. De aceste condiţii depinde alegerea mijloacelor de luptă, această luptă trebuind să constea (şi aici avem cel de-al treilea punct al nedumeririlor sau al confuziilor hervéismului) nu în simpla înlocuire a războiului prin pace, ci în înlocuirea capitalismului prin socialism. Esenţialul nu este numai să împiedici izbucnirea războiului, ci să foloseşti criza provocată de război pentru a grăbi răsturnarea burgheziei. Dar toate absurdităţile semianarhiste ale hervéismului aveau un substrat just din punct de vedere practic: acela de a da un impuls socialismului, în sensul de a nu ne limita la mijloacele de luptă parlamentare, ci de a dezvolta în mase conştiinţa necesităţii unor mijloace de acţiune revoluţionare legate de crizele pe care războiul le aduce inevitabil după sine, — în sfîrşit, în sensul de a răspîndi în mase o conştiinţă mai vie a solidarităţii inter-

www.dacoromanica.ro

naționale a muncitorilor și a falsității patriotismului burghez.

Rezoluția lui Bebel, pe care au propus-o germanii și care coincidea în toate punctele esențiale cu rezoluția lui Guesde, suferea tocmai de neajunsul că nu conținea nici o indicație cu privire la sarcinile active ale proletariatului, ceea ce crea posibilitatea ca tezele ortodoxe ale lui Bebel să fie citite prin ochelari oportuniști. Vollmar a transformat imediat această posibilitate în realitate.

De aceea Rosa Luxemburg și delegații social-democrați ruși au prezentat amendamente la rezoluția lui Bebel. În aceste amendamente 1) se arăta că militarismul este unul dintre principalele instrumente ale asupririi de clasă ; 2) se trasa sarcina de a desfășura o muncă de agitație în rîndurile tineretului ; 3) se sublinia că sarcina social-democrației este nu numai de a lupta împotriva izbucnirii războaielor sau pentru încetarea cît mai grabnică a războaielor începute, ci și de a folosi criza creată de război pentru a grăbi răsturnarea burgheziei.

Subcomisia (aleasă de comisia pentru problema antimilitarismului) a inclus toate aceste amendamente în rezoluția lui Bebel. În afară de aceasta, Jaurès a venit cu un plan fericit : în loc să se indice mijloacele de luptă (greva, insurecția), să se dea exemple istorice de luptă a proletariatului împotriva războiului, începînd cu demonstrațiile din Europa și terminînd cu revoluția din Rusia. În urma tuturor acestor transformări a rezultat o rezoluție, ce-i drept, extrem de lungă, dar care, în schimb, este într-adevăr bogată în idei și arată cu precizie sarcinile proletariatului. În această rezoluție, rigurozitatea analizei ortodoxe, singura analiză științifică marxistă, se îmbină cu recomandarea ca partidele muncitorești să folosească mijloacele de luptă cele mai hotărîte și mai revoluționare. Această rezoluție nu poate fi citită așa cum a citit-o Vollmar, după cum nu poate fi nici încadrată în cadrul îngust al hervéismului naiv.

În genere, într-o serie întreagă de probleme extrem de importante, Congresul de la Stuttgart a scos în relief

www.dacoromanica.ro

opoziția dintre aripa oportunistă și cea revoluționară a social-democrației internaționale, rezolvînd aceste probleme în spiritul marxismului revoluționar. Rezoluțiile acestui congres, privite în lumina dezbaterilor de la congres, trebuie să devină călăuza permanentă a fiecărui propagandist și a fiecărui agitator. Unitatea tactică și unitatea de luptă revoluționară a proletarilor din toate țările vor face ca opera realizată la Stuttgart să fie încununată de noi și rapide succese.

Scris la sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1907

Publicat la 20 octombrie 1907, în ziarul „Proletarii" nr. 17

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

NOTE
LA REZOLUȚIA CONGRESULUI DE LA STUTTGART CU PRIVIRE LA „MILITARISM ȘI CONFLICTELE INTERNAȚIONALE“

Avînd în vedere caracterul de clasă al societății burgheze, congresul consideră de datoria clasei muncitoare, și în special a reprezentanților ei în parlamente, să lupte pe toate căile împotriva politicii de cotropire a statelor, refuzînd totodată să acorde vreun sprijin în înfăptuirea acestei politici, *și să acționeze astfel încît tineretul muncitor să fie educat în spiritul socialismului și al frăției între popoare* *).

• • •

*) În amendamentul prezentat de ruși figura și teza: „astfel încît clasele dominante să nu cuteze a-l folosi (tineretul) ca instrument pentru consolidarea dominației lor de clasă împotriva proletariatului luptător“. Aceste cuvinte au fost scoase de comisie nu pentru că cineva n-ar fi fost principial de acord cu ele, ci pentru că germanii au declarat că ele contravin legii și ar putea constitui un motiv de dizolvare a organizațiilor social-democrate germane. Această tăietură nu modifică ideea principală din pasajul respectiv al rezoluției.

. . .

În caz de pericol de război, clasa muncitoare și reprezentanții ei în parlamente sînt obligați ca, avînd sprijinul Biroului internațional, să facă tot ce e posibil pentru a împiedica declararea războiului, recurgînd la toate *mijloacele* ce li se par raționale și *care depind de gradul de ascuțire a luptei de clasă și de situația politică generală* *).

www.dacoromanica.ro

. . .

*) În amendamentul prezentat de ruşi se spunea că aceste mijloace (pentru preîntîmpinarea războiului) se schimbă şi *se intensifică* (sich ändern und *steigern)* în funcţie de ascuţirea luptei de clasă etc. Comisia a tăiat cuvintele „se intensifică", lăsînd numai cuvintele „se schimbă".

Scris în a doua jumătate a lunii august 1907

Publicat la începutul lunii septembrie 1907 în culegerea „Golos jizni", vol. I, Petersburg

Se tipăreşte după textul culegerii

www.dacoromanica.ro

Цѣна 25 коп.

Coperta „Almanahului pentru toți pe 1908", în care a fost publicat articolul lui Lenin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart". Exemplar personal al lui Leuin

Micșorat

www.dacoromanica.ro

CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART [38]

Congresul de la Stuttgart, care și-a încheiat de curînd lucrările, a fost al doisprezecelea congres al Internaționalei proletare. Primele cinci congrese au avut loc în perioada Internaționalei I (1866—1872), pe care a condus-o Marx, încercînd — după expresia atît de nimerită a lui Bebel — să creeze de sus unitatea internațională a proletariatului luptător. Această încercare nu putea fi încununată de succes atîta timp cît partidele socialiste naționale nu erau închegate și consolidate, dar activitatea Internaționalei I a adus mari servicii mișcării muncitorești din toate țările și a lăsat urme adînci.

Internaționala a II-a își are începutul la Congresul socialist internațional de la Paris din 1889. La congresele următoare, care au avut loc la Bruxelles (1891), Zürich (1893), Londra (1896), Paris (1900) și Amsterdam (1904), această nouă Internațională, care se sprijină pe partide naționale bine închegate, s-a consolidat definitiv. La Stuttgart au fost 884 de delegați, reprezentînd 25 de popoare din Europa, Asia (Japonia și o parte din India), America, Australia și Africa (un delegat din partea Africii de sud).

Marea importanță a Congresului socialist internațional de la Stuttgart constă tocmai în faptul că el a marcat consolidarea definitivă a Internaționalei a II-a și transformarea congreselor internaționale în adunări de lucru, care exercită o puternică influență asupra caracterului și orientării activității socialiste în întreaga lume. Deși sub aspectul

www.dacoromanica.ro

formal, hotărîrile congreselor internaţionale nu sînt obligatorii pentru partidele diferitelor naţiuni, forţa morală a acestor hotărîri este atît de mare, încît nerespectarea lor este de fapt o excepţie mai rară chiar decît nerespectarea de către diferite partide a hotărîrilor adoptate la congresele proprii. Congresul de la Amsterdam a realizat unirea socialiştilor francezi, iar prin rezoluţia lui împotriva ministerialismului a exprimat într-adevăr voinţa proletariatului conştient din întreaga lume şi a stabilit politica partidelor muncitoreşti.

Congresul de la Stuttgart a realizat un mare pas înainte în această direcţie, dovedindu-se a fi forul suprem care stabileşte linia politică a socialismului într-o serie întreagă de probleme importante. Congresul de la Stuttgart a stabilit cu mai multă fermitate încă decît cel de la Amsterdam această linie, în spiritul social-democraţiei revoluţionare împotriva oportunismului. „Die Gleichheit" („Egalitatea"), revistă a muncitoarelor social-democrate germane, redactată de Clara Zetkin, scrie, pe drept cuvînt, în legătură cu aceasta : „în toate problemele, diferitele devieri spre oportunism ale unor partide socialiste au fost îndreptate în sens revoluţionar datorită colaborării socialiştilor din toate ţările".

Demn de semnalat şi regretabil totodată este faptul că social-democraţia germană, care pînă acum a susţinut întotdeauna punctul de vedere revoluţionar în marxism, s-a dovedit nestatornică sau situată pe o poziţie oportunistă. Congresul de la Stuttgart a confirmat o profundă remarcă făcută de Engels cu privire la mişcarea muncitorească germană. La 29 aprilie 1886 Engels scria lui Sorge, unul dintre veteranii Internaţionalei I : „În general e bine că germanilor, mai ales după ce au trimis în Reichstag un număr atît de mare de filistini (ceea ce de altfel era inevitabil), li se contestă rolul de conducători ai mişcării socialiste internaţionale. În perioadele de acalmie, în Germania totul devine filistin ; şi în asemenea momente este absolut necesar ascuţişul concurenţei franceze, de care nu se va duce lipsă".

www.dacoromanica.ro

Ascuțișul concurenței franceze n-a lipsit nici la Stuttgart, și el s-a arătat într-adevăr necesar, deoarece germanii au dat dovadă de mult filistinism. Pentru social-democrații ruși este deosebit de important să aibă în vedere toate astea, deoarece liberalii noștri (și nu numai liberalii) nu scapă niciodată prilejul să dea drept exemplu demn de urmat tocmai laturile cele mai puțin strălucite ale social-democrației germane. Cei mai de seamă și mai clarvăzători exponenți ai gîndirii social-democrate germane au subliniat ei înșiși această împrejurare și, lăsînd la o parte orice pudoare prost înțeleasă, au arătat cu toată hotărîrea că ea constituie un avertisment. „La Amsterdam — scrie revista Clarei Zetkin — laitmotivul revoluționar al tuturor dezbaterilor în parlamentul proletariatului mondial l-a constituit rezoluția de la Dresda ; la Stuttgart, cuvîntările rostite de Vollmar în comisia pentru problema militarismului, de Peplov în comisia pentru problema emigrației, de David (și de Bernstein, adăugăm noi) în comisia pentru problema colonială au făcut la congres o neplăcută disonanță oportunistă. În majoritatea comisiilor, în majoritatea problemelor, reprezentanții Germaniei au fost de data aceasta exponenți ai oportunismului". Iar K. Kautsky apreciază astfel lucrările Congresului de la Stuttgart : „rolul conducător în Internaționala a II-a, deținut pînă acum de fapt de social-democrația germană, nu s-a manifestat de data aceasta în nici un fel".

Să trecem la examinarea diferitelor probleme dezbătute la congres. În problema colonială, divergențele nu au putut fi înlăturate în cadrul comisiei. Controversa dintre oportuniști și revoluționari a fost soluționată de congresul însuși în favoarea revoluționarilor, și anume cu o majoritate de 127 de voturi contra 108 și 10 abțineri. Menționăm, cu acest prilej, fenomenul îmbucurător că socialiștii din Rusia au votat *cu toții,* unanim, în *toate* problemele, în spirit revoluționar (Rusia dispune de 20 de voturi, dintre care 10 au fost atribuite P.M.S.D.R., fără polonezi, 7 — socialiștilor-revoluționari și 3 — reprezentanților sindicatelor. Apoi, Polonia dispune de 10 voturi : social-democrații polonezi de 4 voturi, iar P.P.S. și părțile neruse ale Poloniei

www.dacoromanica.ro

de 6 voturi. În sfîrşit, cei doi reprezentanţi ai Finlandei au dispus de 8 voturi).

În problema colonială s-a format în cadrul comisiei o majoritate oportunistă, şi în proiectul de rezoluţie a apărut o frază pur şi simplu monstruoasă : „congresul nu condamnă în principiu şi o dată pentru totdeauna orice politică colonială, deoarece aceasta într-un regim socialist poate avea un rol civilizator". Această teză echivala în fond cu o trecere directă de partea politicii burgheze şi a concepţiei burgheze despre lume, care justifică războaiele şi atrocităţile coloniale. Un delegat american a spus că ea înseamnă o trecere de partea lui Roosevelt. Încercările de a justifica această trecere prin sarcinile unei „politici coloniale socialiste" şi ale unei activităţi reformatoare pozitive în colonii au fost cît se poate de nereuşite. Socialismul nu a renunţat şi nu va renunţa vreodată la apărarea reformelor şi în colonii, ceea ce însă nu înseamnă şi nu trebuie să însemne nicidecum slăbirea poziţiei noastre principiale împotriva cuceririlor, împotriva subjugării unor popoare străine, împotriva violenţei şi a jafului, care caracterizează „politica colonială". Programul-minimum al tuturor partidelor socialiste are în vedere atît metropolele cît şi coloniile. Însăşi noţiunea de „politică colonială socialistă" denotă o totală confuzie. De aceea, congresul a procedat cît se poate de bine scoţînd din rezoluţie cuvintele citate mai sus şi înlocuindu-le printr-o condamnare, şi mai aspră decît în rezoluţiile anterioare, a politicii coloniale.

Rezoluţia cu privire la atitudinea partidelor socialiste faţă de sindicate prezintă o deosebită importanţă pentru noi, ruşii. La noi, această problemă este la ordinea zilei. Congresul de la Stockholm a rezolvat-o declarînd *nepartinitatea* sindicatelor, adică confirmînd poziţia adepţilor *neutralităţii* de la noi, în frunte cu Plehanov. Congresul de la Londra a făcut un pas în direcţia sindicatelor *partinice,* declarîndu-se *împotriva* neutralităţii. Rezoluţia de la Londra a stîrnit, precum se ştie, vii controverse şi mari nemulţumiri în unele sindicate şi îndeosebi în presa burghezo-democrată.

www.dacoromanica.ro

La Stuttgart, problema s-a pus, în fond, astfel : neutralitatea sindicatelor, sau o tot mai strînsă apropiere a lor de partid ? Și congresul socialist internațional, după cum lesne se poate convinge oricine citește rezoluția respectivă, s-a pronunțat pentru o mai strînsă apropiere a sindicatelor de partid. În rezoluție nu se vorbește nici de neutralitatea sindicatelor, nici de nepartinitatea lor. De aceea, Kautsky, care în cadrul social-democrației germane a susținut apropierea sindicatelor de partid, împotriva neutralității preconizate de Bebel, a fost cu totul îndreptățit să declare în darea de seamă asupra Congresului de la Stuttgart prezentată în fața muncitorilor din Leipzig („Vorwärts“ [39], 1907, nr. 209, Beilage) :

„Rezoluția Congresului de la Stuttgart spune tot ce ne trebuie. *Ea pune capăt neutralității o dată pentru totdeauna*“. Clara Zetkin scrie : „În principiu, nimeni nu a mai obiectat (la Stuttgart) împotriva tendinței istorice fundamentale a luptei de clasă a proletariatului de a împleti lupta politică cu cea economică, de a uni cît mai strîns organizațiile politice și cele economice într-o singură forță a clasei muncitoare socialiste. Numai reprezentantul social-democraților ruși, tov. Plehanov“ (trebuia spus : reprezentantul menșevicilor, care l-au trimis pe Plehanov în comisie ca susținător al „neutralității“), „și majoritatea delegației franceze au încercat, prin argumente destul de inconsistente, să justifice necesitatea limitării într-o oarecare măsură a acestui principiu, invocînd particularitățile din țările lor. Majoritatea zdrobitoare a congresului s-a pronunțat pentru o politică fermă de unire a social-democrației cu sindicatele...“

Trebuie să arătăm că argumentul lui Plehanov — argument inconsistent, după cum just a remarcat Clara Zetkin — a apărut în ziarele ruse legale în forma următoare. În comisia Congresului de la Stuttgart, Plehanov a invocat faptul că „în Rusia există 11 partide revoluționare“ ; „cu care dintre ele trebuie să se unească sindicatele ?“ (citățm după „Vorwärts“ nr. 196, 1. Beilage). Acest motiv invocat de Plehanov este inexact atît sub aspectul stării de fapt cît și sub aspect principial. În cadrul fiecărei naționalități

www.dacoromanica.ro

din Rusia nu există de fapt decît cel mult două partide care luptă pentru a cîştiga influenţă asupra proletariatului socialist: social-democraţii şi socialiştii-revoluţionari, social-democraţii polonezi [40] şi p.p.s. [41], social-democraţii letoni [42] şi socialiştii-revoluţionari letoni (aşa-numita „uniune social-democrată letonă"), social-democraţii armeni şi daşnacţutiunii [43] etc. La Stuttgart, delegaţia Rusiei s-a secţionat şi ea de la bun început în două părţi. Cifra 11 este întru totul arbitrară şi induce în eroare pe muncitori. Plehanov nu are dreptate nici sub aspectul principial, deoarece în Rusia lupta între socialismul proletar şi socialismul mic-burghez este inevitabilă peste tot, inclusiv în sindicate. Englezilor, de pildă, nu le-a trecut prin gînd să se ridice împotriva rezoluţiei, cu toate că şi la ei există două partide socialiste în luptă, social-democraţii (S.D.F.) [44] şi „independenţii" (I.L.P.) [45].

Că ideea neutralităţii, care a fost respinsă la Stuttgart, a adus pînă acum multe prejudicii mişcării muncitoreşti rezultă cît se poate de limpede din exemplul Germaniei. Aici ideea neutralităţii a fost propagată mai intens şi a căpătat o mai largă aplicare decît oriunde. Ca urmare, sindicatele din Germania au deviat spre oportunism într-un mod atît de vădit, încît această deviere a fost recunoscută deschis chiar şi de un om atît de precaut în această problemă cum e Kautsky. În darea de seamă prezentată în faţa muncitorilor din Leipzig, el declară de-a dreptul că „conservatorismul" manifestat de delegaţia germană la Stuttgart „devine explicabil dacă aruncăm o privire asupra componenţei acestei delegaţii. Jumătate din ea era formată din reprezentanţi ai sindicatelor, şi în felul acesta «aripa dreaptă» a partidului nostru a dovedit că dispune de forţe mai numeroase decît cele pe care le are în mod efectiv în partid".

Rezoluţia Congresului de la Stuttgart trebuie, fără îndoială, să grăbească respingerea categorică de către social-democraţia rusă a ideii neutralităţii, idee atît de scumpă liberalilor noştri. Acţionînd cu toată prudenţa necesară şi fără a ne pripi, evitînd orice acţiuni nechibzuite şi lipsite de tact, trebuie să desfăşurăm o muncă neobosită în sindi-

www.dacoromanica.ro

cate în direcția apropierii lor tot mai strînse de partidul social-democrat.

Mai departe, în cadrul comisiei Congresului de la Stuttgart pentru problema emigrației și a imigrației a ieșit la iveală cu toată claritatea divergența dintre oportuniști și revoluționari. Primii preconizau ideea *limitării* libertății de migrațiune pentru muncitorii înapoiați, cu nivel scăzut — în special pentru japonezi și chinezi. La acești oameni, spiritul îngust, de breaslă, exclusivismul trade-unionist a precumpănit asupra conștiinței sarcinilor socialiste, care constau în a desfășura o muncă de lămurire și de organizare a păturilor proletare încă neatrase în mișcarea muncitorească. Congresul a respins toate tentativele făcute în acest spirit. Chiar și în comisie voturile în favoarea limitării libertății de migrațiune au rămas cu totul izolate, iar rezoluția congresului internațional este pătrunsă de ideea recunoașterii luptei de clasă unite a muncitorilor din toate țările.

În problema dreptului de vot pentru femei, rezoluția a fost de asemenea adoptată în unanimitate. Numai o engleză din „Societatea fabiană" — organizație semiburgheză — a susținut lupta nu în vederea obținerii de drepturi electorale depline pentru femei, ci în vederea unui drept de vot limitat, pentru femeile avute. Congresul a respins în mod categoric această propunere și s-a pronunțat în sensul că muncitoarele trebuie să lupte pentru dreptul de vot nu alături de adeptele burgheze ale egalității în drepturi a femeii, ci laolaltă cu partidele de clasă ale proletariatului. Congresul a stabilit că în campania pentru obținerea dreptului de vot pentru femei trebuie susținute integral principiile socialismului și egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul, fără a denatura aceste principii din nici un fel de considerente de comoditate.

În legătură cu această problemă s-a produs în cadrul comisiei o divergență interesantă. Austriecii (Viktor Adler, Adelheid Popp) au căutat să-și justifice tactica lor în lupta pentru obținerea dreptului de vot universal pentru bărbați: pentru cucerirea acestui drept, ei au socotit că este oportun să nu pună, în agitația lor, pe primul plan revendicarea

www.dacoromanica.ro

drepturilor electorale şi pentru femei. Social-democraţii germani, în special Clara Zetkin, au protestat împotriva acestei atitudini încă de pe cînd austriecii au început să-şi desfăşoare campania pentru dreptul de vot universal. Clara Zetkin a declarat în presă că revendicarea drepturilor electorale pentru femei nu trebuie lăsată în nici un caz pe planul al doilea, că austriecii au sacrificat în mod oportunist acest principiu din considerente de comoditate şi că ei nu ar fi slăbit, ci, dimpotrivă, ar fi sporit amploarea agitaţiei şi forţa mişcării populare dacă ar fi revendicat cu aceeaşi energie şi dreptul de vot pentru femei. În cadrul comisiei, Clarei Zetkin i s-a alăturat fără rezerve o altă social-democrată germană de vază, Zitz. Amendamentul lui Adler, care în mod indirect a căutat să justifice tactica austriecilor (în acest amendament se specifică numai că nu trebuie să existe întreruperi în lupta pentru obţinerea dreptului de vot efectiv pentru toţi cetăţenii, iar nu că lupta pentru dreptul de vot trebuie dusă întotdeauna concomitent cu revendicarea egalităţii în drepturi a femeii cu bărbatul), *a fost respins* cu 12 voturi contra 9. Punctul de vedere al comisiei şi al congresului poate fi exprimat cu toată exactitatea prin următoarele cuvinte rostite de susmenţionata Zitz în cuvîntarea ei la conferinţa internaţională a femeilor socialiste (conferinţă care a avut loc la Stuttgart concomitent cu congresul) : „În principiu, trebuie să cerem tot ce socotim că este just — a declarat ea —, şi numai în cazul cînd nu avem destule forţe de luptă să acceptăm ceea ce putem obţine. Aceasta a fost întotdeauna tactica social-democraţiei. Cu cît mai modeste vor fi revendicările noastre, cu atît mai modeste vor fi şi concesiile guvernului..." Din această controversă între femeile social-democrate austriece şi cele germane cititorul poate vedea cît de intransigentă este atitudinea celor mai buni dintre marxişti faţă de cele mai mici abateri de la tactica revoluţionară consecventă, principială.

Ultima zi a congresului a fost consacrată problemei militarismului, problemă care interesa pe toată lumea în cea mai mare măsură. Faimosul Hervé s-a situat pe o poziţie foarte şubredă, căci el nu înţelege legătura dintre războaie

www.dacoromanica.ro

și regimul capitalist în general și nu e în stare să lege agitația antimilitaristă de activitatea socialistă în ansamblu. Proiectul lui Hervé — „a răspunde" prin grevă sau insurecție la orice fel de război — vădea o neînțelegere totală a faptului că folosirea unui anumit mijloc de luptă nu este în funcție de o hotărîre adoptată în prealabil de revoluționari, ci de condițiile obiective ale crizei economice și politice pe care o va provoca războiul.

Dar, dacă Hervé a dat dovadă, fără îndoială, de ușurință, de superficialitate și de o anumită predilecție pentru fraze răsunătoare, ar însemna totuși o mare miopie să-i replicăm printr-o simplă expunere dogmatică a unor adevăruri generale ale socialismului. În această greșeală (de care nu au fost scutiți cu totul nici Bebel și nici Guesde) a căzut în special Vollmar. El s-a pornit să-l atace vehement pe Hervé cu nemaipomenita mulțumire de sine a omului îndrăgostit de parlamentarismul șablon, fără să-și dea seama că îngustimea și rigiditatea propriului său oportunism te fac să descoperi în el o pîlpîire vie de hervéism, *cu tot* modul teoreticește absurd în care pune problema însuși Hervé. Sînt cazuri cînd absurdițățile teoretice ascund un anumit adevăr practic la o nouă cotitură a mișcării. Și această latură a problemei, îndemnul de a pune preț nu numai pe metodele parlamentare de luptă, îndemnul de a acționa potrivit noilor condiții ale viitorului război și ale viitoarelor crize, a fost subliniată de social-democrații revoluționari, în special de Rosa Luxemburg în cuvîntarea ei. Împreună cu delegații social-democrați ruși (Lenin și Martov au fost solidari în această problemă), Rosa Luxemburg a propus o serie de amendamente la rezoluția lui Bebel, amendamente în care se sublinia necesitatea de a desfășura o muncă de agitație în rîndurile tineretului, necesitatea de a folosi criza provocată de război în scopul de a grăbi prăbușirea burgheziei, necesitatea de a avea în vedere schimbarea inevitabilă a metodelor și mijloacelor de luptă pe măsură ce lupta de clasă se ascute și se produc schimbări în situația politică. Pornindu-se de la rezoluția lui Bebel, unilaterală și sterilă din cauza dogmatismului ei și care se preta la o interpretare în spiritul ideilor lui Vollmar, s-a

www.dacoromanica.ro

ajuns, în cele din urmă, la cu totul altă rezoluţie. În ea au fost repetate toate adevărurile teoretice, spre a da astfel o lecţie hervéiştilor, care sînt în stare să uite socialismul de dragul antimilitarismului. Dar aceste adevăruri servesc ca introducere nu pentru a justifica cretinismul parlamentar, nu pentru a consfinţi mijloacele exclusiv paşnice, nu pentru a admite ploconirea în faţa situaţiei actuale, relativ paşnice şi calme, ci pentru a recunoaşte valabilitatea tuturor mijloacelor de luptă, pentru a lua în considerare experienţa revoluţiei din Rusia, pentru a dezvolta latura activă, creatoare a mişcării.

În revista redactată de Clara Zetkin, la care ne-am mai referit pînă aici, este admirabil sesizată tocmai această trăsătură cu totul remarcabilă şi deosebit de importantă a rezoluţiei congresului cu privire la antimilitarism. „Şi aici — spune Clara Zetkin despre rezoluţia antimilitaristă — a învins în cele din urmă energia (Tatkraft) revoluţionară şi încrederea nestrămutată a clasei muncitoare în capacitatea ei de luptă, biruind, pe de o parte, evanghelia pesimistă a neputinţei şi năzuinţa anchilozată de a se limita la metodele vechi, exclusiv parlamentare de luptă, iar pe de altă parte, biruind şi simplistul sport antimilitarist practicat de semianarhiştii francezi de teapa lui Hervé. Rezoluţia, adoptată în cele din urmă în unanimitate, atît de comisie cît şi de cei aproape 900 de delegaţi din toate ţările, exprimă în termeni energici avîntul uriaş al mişcării muncitoreşti revoluţionare în perioada care s-a scurs de la ultimul congres internaţional ; rezoluţia scoate în relief, ca principiu al tacticii proletare, elasticitatea ei, capacitatea ei de dezvoltare, *ascuţirea* ei (Zuspitzung) pe măsură ce se maturizează condiţiile necesare aplicării ei".

Hervéismul a fost respins, dar nu în favoarea oportunismului, nu din punctul de vedere al dogmatismului şi al pasivităţii. Năzuinţa vie spre noi metode de luptă, din ce în ce mai energice, este în întregime recunoscută de proletariatul internaţional şi pusă în legătură cu întreaga ascuţire a contradicţiilor economice, cu toate condiţiile crizelor generate de capitalism.

www.dacoromanica.ro

Nu deșartele amenințări hervéiste, ci conștiința limpede a inevitabilității revoluției sociale, hotărîrea fermă de a duce lupta pînă la capăt, de a folosi mijloacele de luptă cele mai revoluționare — iată semnificația rezoluției Congresului socialist internațional de la Stuttgart cu privire la militarism.

Armata proletariatului se întărește în toate țările. Conștiința, coeziunea și hotărîrea ei cresc văzînd cu ochii. Și capitalismul se străduiește cu succes să facă și mai frecvente crizele, pe care această armată le va folosi pentru distrugerea capitalismului.

Scris în septembrie 1907

Publicat în octombrie 1907, în „Almanahul pentru toți pe 1908", apărut la Petersburg în editura „Zerno"
Semnat: N. L. — Ъ.

Se tipărește după textul „Almanahului"

www.dacoromanica.ro

NOTE LA ARTICOLUL CLAREI ZETKIN „CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART“ [46]

CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART *)

. . .

*) Articolul de față reprezintă traducerea unui editorial apărut în bisăptămînalul social-democrat german „Die Gleichheit“, redactat de Clara Zetkin, care este organul de presă al mișcării muncitorești a femeilor din Germania. Articolul, scris cu mult talent, face o apreciere cît se poate de justă asupra lucrărilor Congresului de la Stuttgart: bogatul conținut de idei al discuțiilor purtate și al rezoluțiilor adoptate de congres este rezumat în puține cuvinte, clar și pregnant. Ținem să însoțim articolul de cîteva note din partea noastră spre a atrage atenția cititorului rus asupra unor fapte cunoscute din presa socialistă vest-europeană, în cea mai mare parte denaturate de ziarele cadete și semicadete de la noi (de genul ziarului „Tovarișci“), care au debitat o sumedenie de minciuni pe seama Congresului de la Stuttgart.

. . .

Problema relațiilor dintre social-democrație și sindicate a arătat cît se poate de clar că proletarii conștienți din toate țările se situează pe un punct de vedere comun. De data aceasta, nimeni nu a obiectat în principiu împotriva tendinței istorice fundamentale a luptei de clasă proletare, tendința de a împleti cît mai strîns lupta politică cu cea economică, precum și de a uni cît mai strîns organizațiile politice și cele economice într-o singură forță a clasei muncitoare socialiste. Numai reprezentantul social-democraților ruși, Plehanov, precum și majoritatea delegației franceze au încercat să justifice, prin argu-

www.dacoromanica.ro

mente destul de inconsistente *, necesitatea limitării într-o oarecare măsură a acestui principiu, invocînd particularităţile din ţările lor.

. . .

*) Delegaţia social-democrată rusă la Congresul de la Stuttgart a discutat în prealabil problemele în fond, pentru a-şi desemna reprezentanţii în comisie. În comisia pentru examinarea problemei relaţiilor dintre sindicate şi partidele socialiste, Plehanov nu a reprezentat pe toţi social-democraţii ruşi, ci numai pe menşevici. El a intrat în comisie pentru a susţine principiul „*neutralităţii*". Bolşevicii l-au trimis în comisie pe Voinov, care a susţinut *punctul de vedere al partidului*, adică adoptarea unei hotărîri în spiritul Congresului de la Londra împotriva neutralităţii şi pentru o cît mai strînsă apropiere între sindicate şi partid. „Inconsistente" i s-au părut deci Clarei Zetkin *nu* argumentele reprezentantului P.M.S.D.R., ci ale reprezentantului opoziţiei menşevice din P.M.S.D.R.

. . .

Şi aici, în cele din urmă, energia revoluţionară şi încrederea nestrămutată a clasei muncitoare în capacitatea sa de luptă a învins, pe de o parte, mărturisirea pesimistă a neputinţei proprii şi susţinerea rutinară a vechilor metode de luptă, exclusiv parlamentare, iar pe de altă parte simplistul sport antimilitarist practicat de semianarhiştii francezi à la Hervé *).

. . .

*) Autoarea articolului face o paralelă între cele două devieri de la socialism, respinse de congres : semianarhismul lui Hervé şi oportunismul, care constă în forma de luptă „exclusiv parlamentară", fără a numi vreun reprezentant al acestui oportunism. În cadrul comisiei Congresului de la Stuttgart care examina problema militarismului, aceeaşi paralelă a fost făcută de Vandervelde, care a ripostat împotriva cuvîntării oportuniste a lui Vollmar. Vollmar face aluzie la excluderea lui Hervé — a spus Vandervelde —, eu protestez împotriva acestui lucru şi îl avertizez pe Vollmar că excluderea celor de extremă stîngă poate sugera

www.dacoromanica.ro

ideea excluderii şi a celor de extremă dreaptă (Vollmar este unul dintre oportuniştii germani cei mai „de dreapta").

. . .

În sfîrşit, şi în problema dreptului de vot pentru femei, punctul de vedere strict principial de clasă, care consideră dreptul de vot pentru femei doar ca o parte organică a dreptului de clasă şi a luptei de clasă a proletariatului, a învins concepţia burgheză oportunistă care speră să obţină prin tocmeală cu clasele stăpînitoare drepturi electorale deformate, limitate pentru femei *).

. . .

*) La Congresul de la Stuttgart, acest punct de vedere burghez a fost susţinut numai de o englezoaică din Fabian Society („Societatea fabiană" — organizaţie cvasisocialistă din Anglia, formată din intelectuali care se situează pe poziţiile unui oportunism extrem).

. . .

Totodată, congresul — confirmînd în această privinţă hotărîrea conferinţei internaţionale a femeilor — a declarat fără echivoc că, în lupta lor pentru dreptul de vot, partidele socialiste trebuie să prezinte şi să susţină revendicarea principială a dreptului de vot pentru femei, fără a ţine seama de nici un fel de „considerente de comoditate" *).

. . .

*) Aluzie la social-democraţii austrieci. Atît la conferinţa socialistă a femeilor, cît şi în cadrul comisiei congresului pentru examinarea problemei femeii, social-democratele germane au polemizat cu social-democratele austriece. Încă înainte C. Zetkin a reproşat în presă social-democraţilor austriece că în agitaţia pentru dreptul de vot ele au trecut pe planul al doilea revendicarea dreptului de vot *pentru femei*. Austriecii n-au găsit argumente consistente în apărarea poziţiei lor şi amendamentul lui Viktor Adler, în care „oportunismul austriac" în această problemă era susţinut cu multă prudenţă, a fost respins în comisie cu 12 voturi contra 9.

Scris în septembrie — începutul lunii octombrie 1907

Publicat în octombrie 1907, în culegerea „Zarnițî", vol. I, Petersburg

Se tipăreşte după textul culegerii

www.dacoromanica.ro

Вл. Ильинъ.

За 12 лѣтъ

СОБРАНІЕ СТАТЕЙ.

Томъ первый.

Два направленія
въ русскомъ марксизмѣ
и русской соціалдемократіи.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типографія В. Безобразова и К° В. О., Большой пр., д. № 61.
1908.

Coperta culegerii din operele lui V. I. Lenin
„În 12 ani"
Micșorat
www.dacoromanica.ro

PREFAŢA LA CULEGEREA „ÎN 12 ANI“ [47]

Culegerea de articole şi broşuri pe care o supunem atenţiei cititorului îmbrăţişează o perioadă de timp cuprinsă între anii 1895 şi 1905. Tema lucrărilor publicistice adunate în culegere o constituie problemele programatice, tactice şi organizatorice ale social-democraţiei ruse. Aceste probleme se pun şi se elaborează neîncetat în lupta împotriva aripii de dreapta a curentului marxist din Rusia.

La început, această luptă se desfăşoară pe plan pur teoretic împotriva d-lui Struve, principalul reprezentant al marxismului legal de la noi din ultimul deceniu al secolului trecut. Sfîrşitul anului 1894 şi începutul anului 1895 au marcat o perioadă de cotitură bruscă în publicistica noastră legală. Pentru prima oară în coloanele ei îşi face loc marxismul, reprezentat nu numai de militanţii din străinătate ai grupului „Eliberarea muncii“, ci şi de social-democraţii din Rusia. Înviorarea produsă în literatură şi disputele aprinse ivite între marxişti şi vechii conducători ai narodnicismului, care pînă atunci exercitaseră o dominaţie aproape exclusivă în literatura progresistă (N. K. Mihailovski, de pildă), au constituit ajunul avîntului mişcării muncitoreşti de masă în Rusia. Manifestările publicistice ale marxiştilor ruşi au preces direct intrarea în luptă a proletariatului, vestitele greve din 1896 de la Petersburg, care au deschis era mişcării muncitoreşti — cel mai puternic factor al întregii noastre revoluţii —, mişcare ce s-a dezvoltat apoi continuu.

www.dacoromanica.ro

Condiţiile în care se afla pe atunci literatura impuneau social-democraţilor să folosească un limbaj esopic şi să se limiteze la tezele cele mai generale şi mai depărtate de practică şi de politică. Această împrejurare a facilitat în mare măsură unirea elementelor eterogene ale marxismului în lupta împotriva narodnicismului. La această luptă participau, alături de social-democraţii din Rusia şi de cei din străinătate, şi oameni ca d-nii Struve, Bulgakov, Tugan-Baranovski, Berdeaev etc., democraţi burghezi, pentru care ruptura cu narodnicismul nu însemna — ca pentru noi — trecerea de la socialismul mic-burghez (sau ţărănesc) la socialismul proletar, ci trecerea la liberalismul burghez.

Istoria revoluţiei ruse în general, istoria partidului cadet în particular, evoluţia d-lui Struve (pînă aproape de octombrism) în special au făcut ca astăzi acest adevăr să se impună de la sine, să devină monedă curentă în publicistică. Pe atunci, în anii 1894—1895, el trebuia însă dovedit pe baza unor abateri relativ mici ale cutărui sau cutărui publicist de la marxism, atunci această monedă abia trebuia să fie bătută. De aceea, retipărind astăzi integral lucrarea mea îndreptată împotriva d-lui Struve (articolul „Conţinutul economic al narodnicismului şi critica lui în cartea d-lui Struve“ *, apărut sub semnătura K. Tulin în culegerea „Materiale cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei“, Petersburg, 1895, culegere arsă de cenzură), urmăresc un triplu scop. În primul rînd, în măsura în care publicul cititor a luat cunoştinţă de conţinutul cărţii d-lui Struve şi al articolelor scrise de narodnici împotriva marxiştilor în 1894—1895, prezintă importanţă şi critica punctului de vedere al d-lui Struve. În al doilea rînd, avertismentul dat d-lui Struve de către un social-democrat revoluţionar, *concomitent* cu acţiunile noastre comune împotriva narodnicilor, prezintă importanţă atît pentru răspunsul pe care-l dăm acelora care ne-au făcut, în repetate rînduri, o vină din alianţa noastră cu aceşti domni, cît şi pentru aprecierea carierei politice foarte semnificative a d-lui Struve. În al treilea rînd, polemica veche — şi, în multe privinţe, învechită — cu Struve are

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 1 Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 335—510. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

importanța unui exemplu instructiv. Acest exemplu ne dovedește valoarea politică practică a polemicii teoretice intransigente. Social-democraților revoluționari li s-a reproșat de nenumărate ori că au făcut exces de asemenea polemici cu „economiștii", cu bernsteinienii și cu menșevicii. Aceste reproșuri sînt și astăzi o marfă foarte prețuită printre „împăciuitoriștii" dinăuntrul partidului social-democrat și printre „simpatizanții" semisocialiști din afara lui. La noi se obișnuiește să se afirme adesea că rușii în general, social-democrații în particular și bolșevicii în special înclină excesiv spre polemică și sciziuni. În afară de asta, se uită tot atît de des că condițiile din țările capitaliste în general, condițiile revoluției burgheze din Rusia în particular și condițiile de viață și de activitate ale intelectualității noastre în special creează o situație favorabilă unor treceri bruște de la socialism la liberalism. Din acest punct de vedere este cît se poate de util să cunoști ce s-a petrecut cu 10 ani în urmă, ce divergențe teoretice cu „struvismul" s-au conturat încă de pe atunci, de la ce divergențe mici (mici la prima vedere) s-a ajuns la delimitarea politică totală a partidelor și la lupta necruțătoare în parlament, într-o serie întreagă de organe de presă, la întruniri populare etc.

În legătură cu articolul împotriva d-lui Struve trebuie să mai menționez, totodată, că el are la bază un referat prezentat de mine în toamna anului 1894, într-un cerc restrîns de marxiști. Dintre membrii grupului social-democrat care activa pe atunci la Petersburg și care a creat, un an mai tîrziu, „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" participau la acest cerc St., R. și cu mine, iar dintre publiciștii marxiști legali — P. B. Struve, A. N. Potresov și K. În cadrul cercului, am prezentat un referat intitulat: „Oglindirea marxismului în literatura burgheză". Polemica cu Struve, după cum se vede și din titlul expunerii, a fost atunci incomparabil mai tăioasă și mai categorică (în ceea ce privește concluziile social-democrate) decît în articolul publicat în primăvara anului 1895. Atenuările au fost făcute, în parte, din considerente de cenzură, în parte de dragul „alianței" cu marxiștii legali în vederea luptei comune împotriva narodnicismului.

www.dacoromanica.ro

Că „impulsul spre stînga" pe care social-democraţii din Petersburg l-au dat atunci d-lui Struve nu a rămas fără rezultat o dovedeşte limpede articolul acestuia din culegerea care a fost arsă (1895) şi cîteva din articolele lui apărute în „Novoe Slovo" [48] (1897).

În afară de aceasta, la lectura articolului din 1895, îndreptat împotriva d-lui Struve, trebuie avut în vedere că el constituie în multe privinţe conspectul unor lucrări economice ulterioare (în special al lucrării „Dezvoltarea capitalismului"). În sfîrşit, e cazul să atrag atenţia cititorului asupra ultimei pagini din articol, în care sînt subliniate trăsăturile şi laturile *pozitive* — pentru un marxist — ale narodnicismului, curent democrat-revoluţionar într-o ţară care se află în ajunul revoluţiei burgheze. Găsim aici formularea teoretică a unor teze care după 12—13 ani au căpătat o expresie politică practică în „blocul de stînga" la alegerile pentru Duma a II-a şi în tactica „blocului de stînga". Acei menşevici care au combătut ideea dictaturii revoluţionar-democratice a proletariatului şi a ţărănimii şi au preconizat inadmisibilitatea totală a unui bloc de stînga au trădat, sub acest aspect, o veche şi însemnată tradiţie a social-democraţilor revoluţionari, care a fost intens sprijinită de „Zarea" [49] şi de vechea „Iskră" [50]. Se înţelege de la sine că admisibilitatea condiţionată şi limitată a tacticii „blocului de stînga" decurge inevitabil din aceleaşi concepţii teoretice fundamentale ale marxismului asupra narodnicismului.

După articolul împotriva lui Struve (1894—1895) urmează broşura „Sarcinile social-democraţilor ruşi" *, scrisă la sfîrşitul anului 1897, pe baza experienţei căpătate din activitatea desfăşurată de social-democraţi la Petersburg în 1895. Aici sînt expuse la forma pozitivă concepţii care în celelalte articole şi broşuri din prezenta culegere iau forma de polemică cu aripa dreaptă a social-democraţiei. Am retipărit diferitele prefeţe la „Sarcinile social-democraţilor ruşi" pentru a arăta legătura dintre această lucrare şi diferitele perioade din dezvoltarea partidului nostru (de pildă, prefaţa scrisă de Akselrod subliniază legătura dintre

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 427—463. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

această broșură și lupta împotriva „economismului", iar prefața din 1902 subliniază evoluția narodovoliștilor și narodopraviștilor).

Articolul „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului" a apărut în 1901, în revista „Zarea" din străinătate *. Acest articol lichidează, ca să zicem așa, relațiile social-democrației cu Struve ca om politic. Dacă în 1895 i-am dat un avertisment și ne-am delimitat de el cu precauție, ca de un aliat, în 1901 i-am declarat război, ca unui liberal care nu este în stare să apere cît de cît consecvent nici măcar revendicările pur democratice.

În 1895, cu cîțiva ani înainte de „bernsteiniada" [51] din Apus și înainte de ruptura definitivă cu marxismul a unui șir întreg de publiciști „progresiști" din Rusia, arătam că d-l Struve este un marxist nestatornic, de care social-democrații trebuie să se delimiteze. În 1901, cu cîțiva ani înainte ca partidul cadet să se manifeste în revoluția rusă și înainte de falimentul politic al acestui partid în Dumele I și a II-a, am relevat tocmai acele trăsături ale liberalismului burghez din Rusia care în 1905—1907 și-au găsit expresia în acțiuni și manifestări politice de masă. Articolul „Hanibalii liberalismului" critică raționamentele greșite ale unui liberal, iar astăzi această critică este aproape întru totul aplicabilă politicii celui mai mare partid liberal din revoluția noastră. Celor ce înclină să creadă că, luptînd fără cruțare împotriva iluziilor constituționaliste și împotriva partidului cadet, în 1905—1907, noi, bolșevicii, am fi trădat vechea politică social-democrată față de liberalism, articolul „Hanibalii liberalismului" le va arăta că greșesc. Bolșevicii au rămas fideli tradițiilor social-democrației revoluționare și nu s-au lăsat amețiți de iluziile burgheze întreținute de liberali în epoca „zigzagului constituțional", iluzii care au întunecat vremelnic conștiința aripii drepte a partidului nostru.

Broșura următoare „Ce-i de făcut ?" a apărut în străinătate la începutul anului 1902 **. Ea nu mai este consacrată criticii aripii drepte din publicistică, ci celei din organizația

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 21—71. — *Nota red.*

** Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

social-democrată. În 1898 a avut loc primul congres al social-democraţiei, care a pus bazele Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. „Uniunea social-democraţilor ruşi", care activa în străinătate şi care cuprindea şi grupul „Eliberarea muncii", a devenit organizaţia din străinătate a partidului. Dar instituţiile centrale ale partidului au fost distruse de poliţie, nemaiputînd fi refăcute. Concret vorbind, o unitate a partidului nu a existat: ea a rămas doar o idee, o directivă. Exagerarea importanţei mişcării greviste şi a luptei economice generase pe atunci o formă deosebită de oportunism social-democrat, aşanumitul „economism". *La sfîrşitul* anului 1900, cînd grupul „Iskra" şi-a început activitatea în străinătate, scindarea pe acest tărîm era fapt împlinit. *În primăvara* anului 1900, Plehanov a ieşit din „Uniunea social-democraţilor ruşi", care activa în străinătate, înfiinţînd o organizaţie aparte, „Soţial-demokrat".

Formal, „Iskra" şi-a început activitatea independent de cele două fracţiuni; în fond însă, ea a început-o împreună cu grupul lui Plehanov şi împotriva „Uniunii". Încercarea de fuziune (iunie 1901, congresul „Uniunii" şi al organizaţiei „Soţial-demokrat" de la Zürich) a eşuat. În broşura „Ce-i de făcut?" sînt expuse sistematic cauzele divergenţei şi caracterul tacticii şi al activităţii organizatorice iskriste.

Broşura „Ce-i de făcut?" este invocată deseori de menşevici, actualii adversari ai bolşevicilor, precum şi de publiciştii din lagărul burghezo-liberal (cadeţii, „bezzaglavţii [52]" de la ziarul „Tovarişci" etc.). De aceea o retipăresc cu foarte mici prescurtări, omiţînd doar amănuntele legate de relaţiile organizatorice sau micile remarci cu caracter polemic. În ceea ce priveşte conţinutul esenţial al acestei broşuri, trebuie să atragem atenţia cititorului de azi asupra celor ce urmează.

Greşeala fundamentală a celor care polemizează astăzi împotriva broşurii „Ce-i de făcut?" constă în aceea că ei desprind cu totul această lucrare din legătura ei cu o anumită situaţie istorică, cu o anumită perioadă — de mult trecută — din dezvoltarea partidului nostru. Această greşeală este deosebit de evidentă la Parvus, de pildă (ca să nu mai vorbim de numeroşi menşevici), care la mulţi

www.dacoromanica.ro

ani după apariția broșurii a afirmat că ea conține idei nejuste sau exagerate cu privire la organizația de revoluționari de profesie.

Astăzi, asemenea afirmații sînt de-a dreptul ridicole: ca și cum acești oameni ar vrea să facă abstracție de o întreagă fază în dezvoltarea partidului nostru, de cuceriri care cîndva au fost obținute prin luptă, iar acum sînt de mult consolidate, îndeplinindu-și rolul.

A afirma astăzi că „Iskra" a exagerat atunci cînd *(în 1901 și 1902!)* a emis ideea unei organizații de revoluționari de profesie este ca și cum *după* războiul ruso-japonez li s-ar reproșa japonezilor că au exagerat în evaluarea forțelor armate ruseți, că înainte de război au făcut pregătiri exagerate în vederea luptei împotriva acestor forțe. Pentru a repurta victoria, japonezii trebuiau să-și adune toate forțele spre a face față unor forțe ruseți oricît de mari. Din păcate, mulți privesc partidul nostru cu ochii omului care se ține deoparte, fără a cunoaște lucrurile și fără a vedea că *acum* ideea unei organizații de revoluționari de profesie a și repurtat o victorie deplină. Or, victoria nu ar fi fost posibilă dacă, la timpul său, această idee n-ar fi fost pusă pe *primul plan*, dacă nu s-ar fi depus străduințe „exagerate" pentru a o vîrî în capul celor ce împiedicau înfăptuirea ei.

„Ce-i de făcut?" este o *expunere rezumativă* a tacticii iskriste, a politicii organizatorice iskriste din 1901 și 1902. O *„expunere rezumativă"*, atît și nimic mai mult. Cine își va da osteneala să răsfoiască numerele „Iskrei" pe 1901 și 1902 se va convinge cu siguranță de acest lucru *. Iar cine judecă această expunere rezumativă fără a cunoaște lupta dusă de „Iskra" împotriva „economismului", care era *predominant* pe atunci, și fără a înțelege această luptă, acela pur și simplu aruncă vorbe în vînt. „Iskra" a luptat pentru crearea unei organizații de revoluționari de profesie, a luptat cu o deosebită energie în anii 1901 și 1902, a învins „economismul" — predominant pe atunci —, *a creat* în mod definitiv această organizație în 1903, a menținut-o, cu toată sciziunea ce s-a produs ulterior în rîn-

* În volumul al 3-lea al ediției de față vor fi retipărite cele mai importante articole apărute în cursul acestor ani în „Iskra" [53].

www.dacoromanica.ro

durile iskriştilor, cu toate frămîntările care au avut loc în perioada de furtună şi avînt, a menţinut-o în tot cursul revoluţiei ruse, a menţinut-o şi păstrat-o din 1901—1902 pînă în 1907.

Şi iată că acum, cînd lupta pentru această organizaţie a fost de mult încheiată, după ce sămînţa a fost aruncată, spicele au dat în pîrg şi secerişul a fost terminat, apar nişte oameni care proclamă sus şi tare: „s-a exagerat atunci cînd s-a emis ideea unei organizaţii de revoluţionari de profesie!". Nu e oare ridicol?

Luaţi întreaga perioadă prerevoluţionară şi primii doi ani şi jumătate de revoluţie (1905—1907) în ansamblu. Faceţi o comparaţie, de-a lungul acestei perioade, între partidul nostru social-democrat şi celelalte partide în ceea ce priveşte coeziunea, organizarea şi integritatea lui statornică. Va trebui să recunoaşteţi că, *în această* privinţă, superioritatea partidului nostru asupra *tuturor* celorlalte partide — cadeţi, socialişti-revoluţionari etc. — *este incontestabilă*. Partidul social-democrat a elaborat înainte de revoluţie un program recunoscut în mod formal de către toţi social-democraţii şi, aducîndu-i modificări, nu s-a scindat pe motive de program. Partidul social-democrat, cu toată sciziunea care a existat în cadrul lui din 1903 pînă în 1907 (formal în 1905—1906), a dat publicului cele mai multe informaţii cu privire la situaţia sa internă (procesele-verbale ale Congresului al II-lea (comun), ale Congresului al III-lea, bolşevic, ale Congresului de la Stockholm sau Congresul al IV-lea (comun)). Cu toată sciziunea care a existat în cadrul lui, partidul social-democrat a fost primul dintre toate partidele care s-a folosit de vremelnica licărire de libertate pentru a-şi crea o organizaţie legală, cu o structură democratică ideală, cu un sistem de eligibilitate, cu o reprezentare la congrese proporţională cu numărul membrilor de partid organizaţi. Aşa ceva nu există pînă acum nici la socialiştii-revoluţionari şi nici la cadeţi — acest partid burghez aproape legal şi cel mai bine organizat, care dispune de mijloace financiare incomparabil mai mari ca ale noastre, de largi posibilităţi de a folosi presa şi de a avea o existenţă legală. Iar alegerile pentru Duma a II-a, la care au participat toate partidele, nu au dovedit

www.dacoromanica.ro

oare în mod concret că coeziunea organizatorică a partidului nostru și a fracțiunii noastre din Dumă este superioară celei existente în toate celelalte partide ?

Se pune întrebarea : cine a realizat, cine a transpus în fapt această coeziune, această trăinicie și statornicie maximă a partidului nostru ? Organizația de revoluționari de profesie, la a cărei creare a contribuit în primul rînd „Iskra". Pentru cine cunoaște bine istoria partidului nostru, pentru cine a participat personal la construirea lui e de ajuns să arunce o simplă privire asupra componenței delegației oricăreia din fracțiuni, să zicem de la Congresul de la Londra, pentru a se convinge de acest lucru, pentru a observa din capul locului vechiul nucleu, nucleul de bază, care, cu mai multă perseverență decît ceilalți, a purtat de grijă partidului și a contribuit la dezvoltarea lui. Firește, o condiție fundamentală a acestui succes a fost faptul că, datorită unor cauze economice obiective, dintre toate clasele societății capitaliste, clasa muncitoare, a cărei parte înaintată a făurit social-democrația, dispune de cea mai mare capacitate de organizare. Fără această condiție, organizația de revoluționari de profesie ar fi fost o fantoșă, o aventură, o simplă firmă, iar în „Ce-i de făcut ?" se subliniază în repetate rînduri că numai în legătură cu „o clasă într-adevăr revoluționară și care se ridică spontan la luptă" are un sens organizația preconizată în această broșură. Dar capacitatea obiectiv-maximă a proletariatului de a se uni într-o clasă este realizată de oameni vii, și nu se realizează altfel decît prin anumite forme de organizare. Și în condițiile noastre istorice, în Rusia anilor 1900—1905, nici o altă organizație, în afară de cea iskristă, *nu ar fi putut* crea *un astfel* de partid muncitoresc social-democrat ca acela de astăzi. Revoluționarul de profesie și-a săvîrșit opera în istoria socialismului proletar rus. Și nici un fel de forțe nu vor putea distruge acum această operă, care a depășit de mult cadrul îngust de „cerc" din 1902—1905, nici un fel de lamentări tardive pe tema exagerării sarcinilor de luptă de către cei care numai prin luptă au putut asigura, la timpul lor, trecerea justă la îndeplinirea acestor sarcini nu vor diminua importanța unor cuceriri obținute.

www.dacoromanica.ro

Am amintit mai sus de cadrul îngust de cerc din vremea vechii „Iskre" (la sfîrşitul anului 1903, începînd cu nr. 51, „Iskra" a cotit spre menşevism, declarînd că „între vechea şi noua «Iskră» s-a deschis o prăpastie", cum se exprimă Troţki într-o broşură care s-a bucurat de aprobarea redacţiei menşevice a „Iskrei"). În legătură cu această perioadă a cercurilor trebuie să adăugăm pentru cititorul nostru de astăzi o scurtă lămurire. Atît în broşura „Ce-i de făcut ?", cît şi în broşura „Un pas înainte, doi paşi înapoi"* — inclusă şi ea în cuprinsul culegerii — cititorul are în faţă tabloul unei lupte pasionate, uneori înverşunate, necruţătoare între *cercurile din străinătate.* Această luptă prezintă, fără îndoială, numeroase aspecte puţin atrăgătoare. Desigur că această luptă între cercuri constituie un fenomen posibil numai atunci cînd mişcarea muncitorească din ţara respectivă este încă foarte tînără, nematurizată. Iar militanţii de azi ai mişcării muncitoreşti din Rusia trebuie să rupă fără doar şi poate cu multe din tradiţiile perioadei cercurilor, să uite şi să se dezbare de multe meschinării ale vieţii de cerc şi ale ciorovăielilor de cerc, pentru a putea îndeplini cu şi mai mult succes sarcinile social-democraţiei în perioada actuală. Lărgirea partidului cu elemente *proletare,* ca urmare a activităţii de masă legale, este singura în măsură să stîrpească orice urmă a spiritului de cerc, care este o moştenire a trecutului şi nu corespunde sarcinilor prezentului. Şi trecerea la o organizare democratică a partidului muncitoresc — trecere proclamată de bolşevici în „Novaia Jizn" [54] în noiembrie 1905 **, de îndată ce s-au creat condiţiile pentru o activitate legală — a însemnat în fond ea însăşi o ruptură definitivă cu ceea ce era perimat în vechea mentalitate de cerc...

Da, „cu ceea ce era perimat", căci nu e suficient să condamni cercurile, ci trebuie să fii în stare să înţelegi însemnătatea lor în condiţiile specifice ale perioadei anterioare. Într-o anumită perioadă, cercurile au fost necesare şi au jucat un rol pozitiv. În genere, într-o ţară cu un regim

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 187—414. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 81—91. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

absolutist și mai cu seamă în condițiile create de întreaga istorie a mișcării revoluționare *ruse*, partidul muncitoresc socialist *nu se putea* dezvolta altfel decît prin cercuri. Cercurile, adică grupuri restrînse, închise, formate dintr-un mic număr de persoane și întemeiate aproape întotdeauna pe prietenie personală, au fost o etapă necesară în dezvoltarea socialismului și a mișcării muncitorești din Rusia. Pe măsura creșterii ei s-a pus sarcina unificării acestor cercuri, a creării unei legături trainice între ele, a stabilirii unei continuități în activitatea lor. Această sarcină nu putea fi rezolvată fără crearea unei puternice baze de operații „dincolo de limitele accesibile" absolutismului, *adică în străinătate*. Așadar, cercurile din străinătate au apărut în virtutea unei necesități. Între aceste cercuri nu existau legături ; ele nu se aflau sub autoritatea partidului din Rusia și erau, inevitabil, în divergență în ceea ce privește înțelegerea sarcinilor fundamentale ale mișcării în momentul respectiv, adică modul de a concepe *cum anume* trebuie construită cutare sau cutare bază de operații și în ce direcție trebuie ajutată construcția generală de partid. În asemenea condiții, lupta dintre aceste cercuri era inevitabilă. Aruncînd astăzi o privire retrospectivă, vedem limpede care cerc a fost într-adevăr în stare să îndeplinească funcția de bază de operații. Dar atunci, la începutul activității diferitelor cercuri, nimeni nu putea spune acest lucru, și controversa nu putea fi rezolvată decît prin luptă. Îmi amintesc cum Parvus s-a apucat să reproșeze ulterior vechii „Iskre" că a dus o luptă de cerc distrugătoare și să predice, post festum, o politică de conciliere. E ușor însă să faci astfel de afirmații post festum, iar cine le face dă dovadă de o neînțelegere a condițiilor de atunci. În primul rînd, nu exista nici un criteriu pentru aprecierea forței și *seriozității* diferitelor cercuri. Erau multe cercuri fictive, care acum sînt uitate, dar care, la vremea aceea, țineau să-și afirme prin luptă dreptul la existență. În al doilea rînd, divergențele dintre ele priveau modul cum trebuia *orientată* activitatea pe atunci nouă încă. Eu am relevat încă de pe atunci (în „Ce-i de făcut ?") că divergențele par neînsemnate, dar în realitate ele sînt de mare importanță, deoarece la începutul unei activități noi, la

www.dacoromanica.ro

începutul mişcării social-democrate, stabilirea caracterului general al activităţii şi al mişcării va avea efectele cele mai puternice asupra propagandei, agitaţiei şi organizării. Toate discuţiile ulterioare dintre social-democraţi s-au purtat în jurul chestiunii cum trebuie orientată activitatea politică a partidului muncitoresc în cutare sau cutare caz concret. Tot atunci era vorba de stabilirea bazelor celor mai generale şi a sarcinilor de căpetenie ale *oricărei* politici social-democrate *în general.*

Cercurile şi-au îndeplinit misiunea şi astăzi, fireşte, ele reprezintă o fază depăşită. Dar ele reprezintă o fază depăşită pentru că — şi numai pentru că — lupta dintre ele a pus în modul cel mai acut problemele cardinale ale social-democraţiei, a rezolvat aceste probleme în spirit revoluţionar intransigent, creînd astfel o bază trainică pentru o amplă muncă de partid.

Dintre problemele particulare ridicate în publicistică în legătură cu broşura „Ce-i de făcut ?" menţionez numai următoarele două. Într-un număr al ziarului „Iskra" pe 1904, curînd după apariţia broşurii „Un pas înainte, doi paşi înapoi", Plehanov a declarat că este în divergenţă principială cu mine în problema spontaneităţii şi a conştiinţei. Nu am răspuns la această declaraţie (cu excepţia unei note publicate în ziarul „Vpered" [55], care apărea la Geneva) şi nici la numeroasele reveniri pe această temă din publicistica menşevică, nu am răspuns, deoarece critica lui Plehanov avea în mod vădit un caracter de simplă şicană şi se baza pe fraze luate în afara legăturii lor cu contextul, pe expresii izolate, formulate de mine într-un mod nu tocmai reuşit sau nu tocmai precis, şi ignorînd în acelaşi timp conţinutul general şi întregul spirit al broşurii. „Ce-i de făcut ?" a apărut în martie 1902. Proiectul de program al partidului (proiectul întocmit de Plehanov, cu îndreptările aduse de redacţia „Iskrei") a fost publicat în iunie sau iulie 1902. Raportul dintre spontan şi conştient a fost formulat în acest proiect, cu asentimentul întregii redacţii a ziarului „Iskra" (discuţiile între mine şi Plehanov cu privire la program au fost purtate în cadrul redacţiei, dar nu în această problemă, ci în aceea a eliminării micii producţii de către marea producţie (eu ceream o formulare

www.dacoromanica.ro

mai precisă decît cea dată de Plehanov), precum și în problema deosebirii dintre punctul de vedere al proletariatului și cel al claselor de oameni ai muncii în general (eu insistam asupra necesității unei definiții mai concise a caracterului pur proletar al partidului)).

Prin urmare, nici vorbă nu putea fi de vreo deosebire principială în această problemă între proiectul de program și „Ce-i de făcut ?". La Congresul al II-lea (august 1903), Martînov, pe atunci adept al „economismului", s-a apucat să combată concepțiile noastre despre spontaneitate și conștiință, concepții exprimate în program. Împotriva lui Martînov au luat atitudine toți iskriștii, așa cum am subliniat în broșura mea „Un pas înainte etc." *. De aici reiese limpede că, în fond, divergența a fost între iskriști și „economiști", care atacau *ceea ce era comun* în „Ce-i de făcut ?" și în proiectele de program. Nici la Congresul al II-lea nu m-am gîndit în mod special să fac din formulările date de mine în „Ce-i de făcut ?" elemente „programatice", care să constituie principii deosebite. Dimpotrivă, am folosit expresia „îndreptarea bățului", care ulterior a fost frecvent citată. În „Ce-i de făcut ?" este îndreptat bățul strîmbat de „economiști", declaram eu (vezi procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. din 1903, Geneva, 1904), și tocmai pentru că noi îndreptăm energic bățul strîmbat, „bățul" nostru va fi întotdeauna cel mai drept **.

Sensul acestor cuvinte este clar : broșura „Ce-i de făcut ?" îndreaptă „economismul" prin polemică, și este greșit să se analizeze conținutul ei în afara acestei sarcini. Menționez că articolul lui Plehanov împotriva broșurii „Ce-i de făcut ?" *nu* a fost retipărit în culegerea noii „Iskre" („În doi ani"), și de aceea nu mă ocup acum de argumentele cuprinse în el, ci mă mărginesc doar să explic fondul chestiunii cititorului de azi, care poate întîlni referiri la această problemă în numeroase lucrări ale menșevicilor.

Cealaltă observație se referă la problema luptei economice și la problema sindicatelor. În publicistică, adeseori

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 211—212. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 265. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

concepţiile mele în această problemă sînt prezentate în mod denaturat. De aceea socot necesar să subliniez că numeroase pagini din „Ce-i de făcut?" sînt consacrate explicării *uriaşei* însemnătăţi a luptei economice şi a sindicatelor. Printre altele, mă pronunţam atunci pentru *neutralitatea* sindicatelor. De atunci, contrar numeroaselor afirmaţii ale oponenţilor mei, *am susţinut mereu acelaşi lucru* şi în broşuri, şi în articole de ziar. Numai Congresul de la Londra al P.M.S.D.R. şi Congresul socialist internaţional de la Stuttgart m-au făcut să ajung la concluzia că neutralitatea sindicatelor nu poate fi susţinută din punct de vedere *principial*. Apropierea cît mai strînsă a sindicatelor de partid — iată singurul principiu just. Tendinţa de a apropia şi a lega sindicatele de partid — iată care trebuie să fie politica noastră, şi această politică trebuie aplicată în mod perseverent şi consecvent în întreaga noastră propagandă şi agitaţie, în activitatea organizatorică, fără a alerga după simple „recunoaşteri" şi fără a izgoni din sindicate pe cei ce nu gîndesc în felul acesta.

*
* *

Broşura „Un pas înainte, doi paşi înapoi" a apărut la Geneva în vara anului 1904. Ea descrie primul stadiu al sciziunii dintre menşevici şi bolşevici, care a început la Congresul al II-lea (1903). Am suprimat aproape jumătate din această broşură, deoarece micile amănunte ale luptei organizatorice, în special ale luptei duse în jurul componenţei instituţiilor centrale de partid, nu mai prezintă interes pentru cititorul de azi şi în fond merită să fie date uitării. Esenţiale mi se par aici analiza luptei de concepţii duse la Congresul al II-lea în problemele de tactică şi în alte probleme, precum şi polemica împotriva concepţiilor menşevice în problemele organizatorice : şi una şi cealaltă sînt necesare pentru înţelegerea menşevismului şi a bolşevismului, curente care şi-au pus amprenta pe întreaga activitate a partidului muncitoresc în revoluţia noastră.

www.dacoromanica.ro

Din dezbaterile la Congresul al II-lea al partidului social-democrat menționez pe cele cu privire la programul agrar. Evenimentele au arătat incontestabil că programul nostru de atunci (restituirea pămînturilor răpite) era din cale-afară de îngust și *subaprecia* forțele mișcării țărănești democrat-revoluționare — lucru de care voi vorbi mai amănunțit în volumul al doilea al acestei ediții *. Important aici este să subliniez că atunci aripii de dreapta a partidului social-democrat chiar *și acest* program agrar, *din cale-afară de îngust*, i se părea un program *prea larg*. Martînov și ceilalți „economiști" l-au combătut pe motiv că ar merge prea departe ! De aici se poate vedea ce importanță practică deosebită a avut întreaga luptă a vechii „Iskre" împotriva „economismului", împotriva restrîngerii și minimalizării întregului caracter al politicii social-democrate.

Divergențele cu menșevicii se limitau pe atunci (în prima jumătate a anului 1904) la problemele organizatorice. Eu am definit poziția menșevicilor drept „oportunism în problemele organizatorice". Obiectînd împotriva acestei definiții, P. B. Akselrod i-a scris lui Kautsky : „cu mintea mea proastă, nu-s în stare să pricep ce-o mai fi și expresia asta : «oportunism în problemele organizatorice» — scoasă ea singură în scenă, fără nici o legătură organică cu concepțiile programatice și tactice" (scrisoarea din 6 iunie 1904, reprodusă în culegerea noii „Iskre", „În doi ani", partea a II-a, pag. 149).

Întreaga istorie a menșevismului din anii 1905—1907 ne-a arătat îndeajuns care este legătura organică dintre oportunismul în concepțiile organizatorice și oportunismul în concepțiile tactice. Cît privește „expresia greu de priceput" „oportunism în problemele organizatorice", viața a confirmat justețea aprecierii mele într-un mod mai strălucit decît m-aș fi așteptat. Este suficient să arăt că pînă și *menșevicul* Cerevanin este nevoit acum să recunoască (vezi broșura lui despre Congresul P.M.S.D.R. din 1907 de la Londra) că planurile organizatorice ale lui Akselrod (faimosul „congres muncitoresc" etc.) nu pot duce decît la

* Vezi volumul de față pag. 238—240. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

sciziuni nefaste pentru cauza proletariatului. Dar nu numai atît. Acelaşi menşevic Cerevanin relatează, în aceeaşi broşură, că la Londra Plehanov a avut de luptat, în cadrul fracţiunii menşevice, împotriva *„anarhismului organizatoric"*. Aşadar, nu degeaba am luptat eu în 1904 împotriva „oportunismului în problemele organizatorice" dacă în 1907 atît Cerevanin cît şi Plehanov s-au văzut siliţi să recunoască „anarhismul organizatoric" al unor menşevici de vază.

De la oportunism în problemele organizatorice, menşevicii au trecut la oportunism în problemele de tactică. Broşura „Campania zemstvelor şi planul «Iskrei»" * (apărută la Geneva la sfîrşitul anului 1904, prin noiembrie sau decembrie) marchează primul lor pas pe această cale. În publicistica de azi poţi întîlni adesea pasaje în care se afirmă că divergenţele în problema campaniei zemstvelor au fost provocate de faptul că bolşevicii contestau că demonstraţiile în faţa zemţilor ar fi de vreun folos. Cititorul va constata că această părere e cu totul greşită. Divergenţa a fost provocată de faptul că menşevicii au început să susţină atunci că nu trebuie stîrnită *panica* în rîndurile liberalilor, şi, într-o măsură şi mai mare, de faptul că, după greva de la Rostov din 1902, după grevele şi baricadele din vara anului 1903, în ajunul lui 9 ianuarie 1905, menşevicii au proslăvit demonstraţiile în faţa zemţilor ca fiind demonstraţii *de tip superior*. În nr. 1 al ziarului bolşevic „Vpered" (Geneva, ianuarie 1905), această apreciere a „planului campaniei zemstvelor" preconizat de menşevici a fost exprimată în titlul unui foileton consacrat acestei probleme: „Despre bunele demonstraţii ale proletarilor şi proastele raţionamente ale unor intelectuali"**.

Ultima broşură retipărită în culegerea de faţă: „Două tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratică" a apărut la Geneva în vara anului 1905 ***. În ea sînt expuse, de data aceasta sistematizat, divergenţele tactice *funda-*

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 75—98. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 138—144.

*** Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 1—127. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

mentale cu menșevicii ; rezoluțiile „Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.", congres (bolșevic) care a avut loc în primăvara acelui an la Londra, și acelea ale Conferinței menșevice de la Geneva au concretizat pe deplin aceste divergențe și le-au transformat într-un dezacord *fundamental* în aprecierea întregii noastre revoluții burgheze din punctul de vedere al sarcinilor proletariatului. Bolșevicii au arătat proletariatului rolul său de *conducător* în revoluția democratică. Menșevicii au redus rolul lui la sarcinile de „opoziție extremă". Bolșevicii au definit în mod pozitiv caracterul de clasă și semnificația de clasă a revoluției spunînd : o revoluție victorioasă înseamnă „dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii". Menșevicii au interpretat întotdeauna atît de greșit noțiunea de revoluție burgheză, încît au ajuns să accepte că rolul proletariatului în revoluție este un rol subordonat și dependent de burghezie.

Se știe cum s-au reflectat în practică aceste divergențe principiale. Boicotarea Dumei lui Bulîghin de către bolșevici și oscilările menșevicilor. Boicotarea Dumei lui Witte de către bolșevici și oscilările menșevicilor, care îndemnau pe alegători să aleagă, dar nu pentru Dumă [56]. Sprijinirea lozincii formării unui guvern cadet și a politicii cadete în Duma I de către menșevici și demascarea hotărîtă a iluziilor constituționaliste și a contrarevoluționarismului cadet de către bolșevici, concomitent cu propagarea ideii formării unui „comitet executiv al stîngii" [57]. Apoi, blocul de stînga format de bolșevici în alegerile pentru Duma a II-a și blocurile încheiate de menșevici cu cadeții etc. etc.

Acum se pare că „perioada cadetă" a revoluției ruse (expresie folosită în broșura : „Victoria cadeților și sarcinile partidului muncitoresc", martie 1906)* a luat sfîrșit. Contrarevoluționarismul cadeților a fost complet demascat. Cadeții înșiși încep să recunoască că au luptat tot timpul împotriva revoluției, iar d-l Struve exprimă fățiș gîndurile cele mai ascunse ale liberalismului cadet. Cu cît proletariatul conștient va cerceta acum mai atent toată această perioadă cadetă în ansamblu, tot acest „zigzag constituțio-

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 263—341. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

nal", cu atît va deveni mai evident că bolşevicii au apreciat din timp şi în mod absolut just atît această perioadă cît şi esenţa partidului cadet, că menşevicii au dus într-adevăr o politică greşită, a cărei semnificaţie obiectivă echivala cu înlocuirea politicii proletare de sine stătătoare printr-o politică de subordonare a proletariatului faţă de liberalismul burghez.

*
* *

Aruncînd o privire generală asupra luptei purtate, timp de 12 ani (1895—1907), între cele două curente din marxismul rus şi din social-democraţia rusă, ajungi în mod necesar la concluzia că „marxismul legal", „economismul" şi „menşevismul" reprezintă diferite forme de manifestare ale aceleiaşi tendinţe istorice. „Marxismul legal" al d-lui Struve (1894) şi al celor de teapa lui a fost *o reflectare a marxismului în literatura burgheză.* „Economismul", ca orientare aparte în activitatea social-democrată din 1897 şi din anii următori, a realizat în practică programul *„Credo"-ului * burghezo-liberal :* pentru muncitori — lupta economică, pentru liberali — lupta politică. Menşevismul este nu numai un curent publicistic, nu numai o orientare în activitatea social-democrată, ci o fracţiune constituită, care în cursul primei perioade a revoluţiei ruse (1905—1907) a dus o politică proprie, *de subordonare în fapt a proletariatului faţă de liberalismul burghez* **.

În toate ţările capitaliste, proletariatul este inevitabil legat, prin mii de trepte tranzitorii, de vecinul său din dreapta : de mica burghezie. În toate partidele muncitoreşti este inevitabilă formarea unei aripi de dreapta mai mult sau mai puţin precis conturate, care în concepţiile ei, în tactica

* — simbol de credinţă, program, expunere a concepţiei despre lume. — *Nota trad.*

** Analiza luptei diferitelor curente şi nuanţe la Congresul al II-lea al partidului (vezi broşura „Un pas înainte, doi paşi înapoi", 1904) arată, incontestabil, legătura directă şi nemijlocită dintre „economismul" din 1897 şi din anii următori şi „menşevism". Cît priveşte legătura „economismului" din cadrul social-democraţiei cu „marxismul legal sau cu struvismul" din 1895—1897, am arătat-o în broşura „Ce-i de făcut ?" (1902). Între marxismul legal, economism şi menşevism există nu numai o legătură pe plan ideologic, ci şi o succesiune istorică directă.

www.dacoromanica.ro

ei, în „linia" ei organizatorică exprimă tendințele oportunismului mic-burghez. Într-o țară mic-burgheză ca Rusia, în perioada revoluției burgheze, în perioada primelor începuturi ale tînărului partid muncitoresc social-democrat, aceste tendințe nu puteau să nu se manifeste mai pronunțat, mai precis, mai pregnant decît în oricare altă parte a Europei. Cunoașterea diferitelor forme de manifestare a acestei tendințe în rîndurile social-democrației ruse, în diferitele ei perioade de dezvoltare este necesară pentru consolidarea marxismului revoluționar, pentru călirea clasei muncitoare ruse în lupta ei de eliberare.

Septembrie 1907

Publicat în noiembrie 1907, la Petersburg, în culegerea: „În 12 ani", apărută în editura „Zerno"

Se tipărește după textul culegerii

www.dacoromanica.ro

PROPAGANDA ANTIMILITARISTĂ ŞI UNIUNILE TINERETULUI MUNCITORESC SOCIALIST

La Congresul socialist internaţional de la Stuttgart s-a discutat, după cum se ştie, problema militarismului şi, legată de ea, problema propagandei antimilitariste. În rezoluţia adoptată în această problemă se arată, între altele, că congresul consideră o datorie a claselor de oameni ai muncii „să-şi aducă aportul în educarea tineretului muncitor în spiritul frăţiei între popoare şi al socialismului şi să sădească în el conştiinţa de clasă". Congresul consideră aceasta o garanţie că armata va înceta să fie un instrument docil în mîinile claselor cîrmuitoare, un instrument de care ele dispun după bunul lor plac şi pe care îl pot folosi în orice clipă împotriva poporului.

A face propagandă printre soldaţii care îşi fac stagiul militar este un lucru extrem de greu, uneori aproape imposibil. Viaţa de cazarmă, supravegherea severă, învoirile rare împiedică în foarte mare măsură stabilirea de legături cu lumea din afară ; disciplina militară şi muştruluiala absurdă îi sperie pe soldaţi ; comandanţii depun toate eforturile pentru a scoate din capetele „vitelor necuvîntătoare" orice idee de progres, pentru a le înăbuşi orice sentiment uman, pentru a le sădi sentimentul supunerii oarbe şi ura absurdă şi sălbatică faţă de duşmanii „externi" şi „interni"... De soldatul smuls din mediul său obişnuit, izolat, înapoiat, timorat şi căruia i-au fost băgate în cap concepţiile cele mai monstruoase asupra lumii înconjurătoare e mult mai greu să te apropii decît de tineretul de vîrsta recrutării, care trăieşte în familie şi în cercul său de prieteni, fiind strîns

www.dacoromanica.ro

legat de ei prin interese comune. Propaganda antimilitaristă în rîndurile tineretului muncitoresc dă pretutindeni rezultate excelente. Şi aceasta are o mare importanţă. Muncitorul care intră în armată fiind social-democrat conştient nu constituie de loc un sprijin de nădejde pentru cei ce deţin puterea.

Uniuni ale tineretului muncitoresc socialist există în toate ţările europene. În unele ţări, cum ar fi, de pildă, Belgia, Austria şi Suedia, aceste uniuni reprezintă mari organizaţii care desfăşoară o muncă de mare răspundere pe linie de partid. Desigur, principalul scop al uniunilor de tineret îl constituie educarea tineretului, formarea la acest tineret a unei concepţii socialiste clare şi unitare despre lume. Dar, în afară de aceasta, uniunile de tineret desfăşoară şi o muncă practică. Ele luptă pentru îmbunătăţirea situaţiei ucenicilor, caută să-i apere de exploatarea nemiloasă a patronilor. Uniunile tineretului muncitoresc socialist consacră încă şi mai mult timp şi acordă o şi mai mare atenţie propagandei antimilitariste.

În acest scop, ele caută să stabilească legături strînse cu tinerii soldaţi. Iată cum realizează ele această legătură. Pînă a intra în armată, tînărul muncitor este membru al uniunii, plăteşte cotizaţia de membru. Cînd e luat la armată, uniunea continuă să ţină o legătură permanentă cu el, îi trimite regulat o mică sumă de bani („sou-ul soldatului", cum i se spune în Franţa), care, oricît de neînsemnată ar fi, are pentru el o mare importanţă. La rîndul său, el se angajează să comunice uniunii tot ceea ce se întîmplă în cazarmă, să-şi împărtăşească impresiile. Astfel, chiar şi atunci cînd se află în armată, ostaşul nu rupe legătura cu organizaţia din care a făcut parte.

Se ştie că soldaţii sînt întotdeauna trimişi să-şi satisfacă serviciul militar cît mai departe de locul de baştină. Aceasta se face cu scopul ca soldatul să nu fie legat prin nici un fel de interese de localnici, să se simtă străin de ei. Astfel el poate fi mai uşor silit să se supună ordinului de a trage în mulţime. Uniunile tineretului muncitor se străduiesc să lichideze această izolare a soldatului de populaţia locală. Uniunile de tineret sînt legate între ele. Cum vine într-un oraş nou, soldatul care a fost membru al uniunii tinere-

www.dacoromanica.ro

tului din localitatea de baştină este întîmpinat de uniunea locală ca un oaspete mult aşteptat, el este de îndată introdus în sfera intereselor locale şi este ajutat cu tot ce se poate. El nu mai este un străin, un venetic. El ştie de asemenea că, dacă i se întîmplă un necaz, va fi ajutat, sprijinit. Asta îl îmbărbătează, îl face să se poarte mai curajos în cazarmă, să-şi apere cu mai multă cutezanţă drepturile şi demnitatea de om.

Legăturile strînse pe care le întreţin cu tinerii ostaşi permit uniunilor de tineret să desfăşoare o largă propagandă antimilitaristă în rîndurile acestora. Ea se realizează mai ales cu ajutorul publicaţiilor antimilitariste pe care le editează şi le difuzează pe scară largă în special uniunile de tineret din Franţa, Belgia, precum şi din Elveţia, Suedia etc. Aceste publicaţii au formele cele mai variate : cărţi poştale ilustrate cu conţinut antimilitarist, cîntece ostăşeşti antimilitariste (multe dintre aceste cîntece sînt foarte răspîndite printre soldaţi), „catehismul soldatului" (care în Franţa a fost difuzat în peste 100 000 de exemplare), broşuri de tot felul, manifeste şi foi volante ; gazete şi reviste săptămînale, bisăptămînale şi lunare pentru soldaţi, unele dintre ele ilustrate. Publicaţiile „Cazarma", „Recrutul", „Tînărul Soldat", „Bobocul" (diminutiv dat recruţilor), „Înainte" sînt difuzate pe scară foarte largă. În Belgia, de pildă, publicaţiile „Recrutul" şi „Cazarma" apar într-un tiraj de 60 000 de exemplare fiecare. Un număr destul de însemnat de reviste apare în perioada recrutărilor. Ziarele ostăşeşti scot numere speciale, pe care le expediază pe adresa tinerilor ce au recrutat. Publicaţiile antimilitariste sînt trimise soldaţilor în cazărmi, le sînt distribuite pe stradă, soldaţii le găsesc în cafenele, birturi, oriunde se duc.

O deosebită atenţie se acordă recruţilor. Ei sînt conduşi cu mare alai. La încorporare în oraşe au loc procesiuni. Astfel, în Austria, de pildă, recruţii, în haine de doliu, străbat întregul oraş în sunetele unui marş funebru. În faţa lor merge o căruţă pavoazată în roşu. Pe ziduri se lipesc pretutindeni afişe roşii, pe care sînt tipărite cu litere mari următoarele cuvinte : „Să nu trageţi în popor !". În cinstea recruţilor se organizează şezători la care se rostesc înflăcărate discursuri antimilitariste. Într-un cuvînt, se face

www.dacoromanica.ro

totul pentru a trezi conştiinţa recrutului, pentru a-l feri de influenţa dăunătoare a ideilor şi sentimentelor care îi vor fi insuflate prin toate mijloacele în cazarmă.

Şi activitatea pe care o desfăşoară tineretul socialist nu rămîne fără roade. În Belgia există deja în rîndurile soldaţilor circa 15 uniuni ale soldaţilor strîns legate între ele şi care în majoritate aderă la partidul muncitoresc social-democrat. Există regimente în care două treimi din soldaţi sînt organizaţi. În Franţa, starea de spirit antimilitaristă a devenit un fenomen de masă. În timpul grevelor de la Dunkerque, Creusot, Longwy şi Monceau-le-Mine, soldaţii care au fost trimişi împotriva greviştilor s-au declarat solidari cu ei...

Pe zi ce trece sporeşte numărul social-democraţilor în rîndurile armatei, iar armata devine din ce în ce mai puţin sigură. De partea cui va fi armata atunci cînd burghezia va sta faţă în faţă cu clasa muncitoare organizată ? Tineretul muncitoresc socialist activează cu toată energia şi cu tot elanul specific tineretului pentru ca armata să fie de partea poporului.

„Vpered" nr. 16 din 8 octombrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

REVOLUŢIA ŞI CONTRAREVOLUŢIA

În octombrie 1905 Rusia a cunoscut perioada de avînt maxim al revoluţiei. Proletariatul a măturat din calea sa Duma lui Bulîghin şi a antrenat masele largi populare la lupta directă împotriva absolutismului. În octombrie 1907 avem, pe cît se pare, perioada de declin maxim, al luptei de masă deschise. Perioada de declin, care a început după înfrîngerea din decembrie 1905, a adus însă cu sine nu numai înflorirea iluziilor constituţionaliste, ci şi totala lor spulberare. Duma a III-a, convocată după dizolvarea celorlalte două Dume şi după lovitura de stat de la 3 iunie, pune în mod evident capăt perioadei în care s-a crezut că este posibilă o convieţuire paşnică a absolutismului şi a reprezentanţilor poporului şi inaugurează o nouă perioadă în dezvoltarea revoluţiei.

Într-un moment ca cel prin care trecem se impune de la sine o comparaţie între revoluţia şi contrarevoluţia din Rusia, între perioada de asalt revoluţionar (1905) şi perioada jocului contrarevoluţionar de-a constituţia (1906 şi 1907). Orice definire a liniei politice pentru viitorul apropiat implică neapărat o asemenea comparaţie. Literatura politică de astăzi opune — acesta este laitmotivul ei — „greşelilor revoluţiei" sau „iluziilor în legătură cu revoluţia" „activitatea constituţională pozitivă". Pe această temă fac agitaţie cadeţii la întrunirile electorale. Pe această temă cîntă, vociferează şi perorează presa liberală. Aici îl găsim şi pe d-l Struve, care îşi varsă cu patimă şi furie necazul asupra revoluţionarilor din cauza pierderii tuturor spe-

www.dacoromanica.ro

ranțelor într-un „compromis". Aici este și Miliukov, pe care, cu toată fandoseala și iezuitismul lui, mersul evenimentelor l-a făcut să ajungă la o concluzie clară, precisă și — ceea ce e mai important — sinceră : „dușmanul e la stînga". Aici se află și publiciști de genul acelora de la „Tovarișci", Kuskova, Smirnov, Plehanov, Gorn, Iordanski, Cerevanin etc., care consideră că în lupta din octombrie-decembrie s-a dat dovadă de ușurință și dezaprobă această luptă, preconizînd, mai mult sau mai puțin fățiș, o coaliție „democratică" cu cadeții. Elementele autentic cadete din cadrul acestui torent tulbure exprimă interesele contrarevoluționare ale burgheziei și slugărnicia fără margini a intelectualității mic-burgheze. Iar trăsătura predominantă la elementele care nu s-au dat încă cu totul după Struve este *neînțelegerea* legăturii dintre revoluția și contrarevoluția din Rusia, incapacitatea de a privi toate cele întîmplate ca o mișcare socială unitară, care se dezvoltă în virtutea logicii ei interne.

Perioada de asalt revoluționar a arătat, *în desfășurarea acțiunii*, care este compoziția de clasă a populației din Rusia și atitudinea diferitelor clase față de vechiul absolutism. Evenimentele au învățat acum pe toată lumea, chiar și pe cei care sînt cu totul străini de marxism, să înceapă cronologia revoluției de la 9 ianuarie 1905, adică de la prima mișcare politică *conștientă a maselor* aparținînd unei anumite *clase*. Cînd, pe baza analizei realităților economice din Rusia, social-democrația a ajuns la concluzia că proletariatului îi revine rolul conducător, hegemonia în revoluția noastră, asta li s-a părut unora a fi o născocire livrescă a unor teoreticieni. Revoluția a confirmat teoria noastră, deoarece ea este singura teorie cu adevărat revoluționară. Proletariatul a pășit tot timpul efectiv în fruntea revoluției. Social-democrația a fost în fapt avangarda ideologică a proletariatului. Lupta maselor s-a dezvoltat, sub conducerea proletariatului, extraordinar de repede, mai repede decît se așteptau mulți revoluționari. În decurs de un an ea s-a ridicat pînă la formele cele mai hotărîte de asalt revoluționar pe care le cunoaște istoria, greva de masă și insurecția armată. Organizarea maselor proletare s-a dezvoltat cu o repeziciune uimitoare chiar în cursul luptei.

www.dacoromanica.ro

Urmînd proletariatul, au început să se organizeze şi alte pături ale populaţiei, care alcătuiau cadrele de luptă ale poporului revoluţionar. S-a organizat masa semiproletară a funcţionarilor de tot felul, apoi s-a organizat democraţia ţărănească, s-au organizat intelectualii profesionişti etc. Perioada victoriilor proletare a fost în general o perioadă de creştere a organizării maselor cum n-a mai cunoscut Rusia, o perioadă de creştere uriaşă chiar privită din punct de vedere european. În acest răstimp, proletariatul a obţinut o serie întreagă de îmbunătăţiri în ceea ce priveşte condiţiile sale de muncă. Masa ţărănească a obţinut „reducerea" arbitrarului moşierilor, scăderea arenzilor şi a preţurilor de vînzare a pămîntului. Întreaga Rusie a obţinut într-o măsură însemnată libertatea întrunirilor, a cuvîntului şi a asociaţiilor, a obţinut ca absolutismul să renunţe în mod public la vechile rînduieli şi să recunoască constituţia.

Tot ce a fost cucerit pînă acum de mişcarea de eliberare din Rusia a fost cucerit în întregime şi exclusiv prin lupta revoluţionară a maselor în frunte cu proletariatul.

Cotitura în dezvoltarea luptei începe o dată cu înfrîngerea insurecţiei din decembrie. Contrarevoluţia trece la ofensivă pas cu pas, pe măsură ce lupta de masă slăbeşte. În perioada Dumei I această luptă şi-a mai găsit încă o puternică expresie în intensificarea mişcării ţărăneşti, în nimicirea pe scară largă a cuiburilor moşierilor iobăgişti, într-o serie întreagă de revolte ale soldaţilor. Reacţiunea înainta pe atunci cu încetul, necutezînd să săvîrşească dintr-o dată o lovitură de stat. Ea devine mai îndrăzneaţă abia după înăbuşirea insurecţiilor de la Sveaborg şi Kronstadt din iulie 1906 ; ea instaurează regimul curţilor marţiale, începe să suprime treptat dreptul de vot (interpretările senatului [58]), în sfîrşit, strînge cu totul în cercul asediului poliţist Duma a II-a şi anulează în întregime faimoasa constituţie. Locul diferitelor organizaţii libere, create din iniţiativa maselor, îl ia în această perioadă „lupta legală" în limitele unei constituţii poliţiste, tălmăcită de alde Dubasov şi Stolîpin. Hegemoniei social-democraţiei îi ia locul hegemonia cadeţilor, care au predominat în ambele Dume. Perioada de declin a mişcării maselor a fost perioada de maximă înflorire a partidului cadet. El a ex-

www.dacoromanica.ro

ploatat acest declin, dîndu-se drept „luptător" pentru constituție. El s-a străduit din răsputeri să întreţină în popor credinţa în această constituţie, susţinînd că totul trebuie să se limiteze la lupta „parlamentară".

Falimentul „constituţiei cadete" este falimentul tacticii cadete şi al hegemoniei cadeţilor în lupta de eliberare. Caracterul egoist, de clasă al tuturor raţionamentelor liberalismului nostru pe tema „iluziilor revoluţionare" şi a „greşelilor revoluţiei" apare în mod evident cînd comparăm cele două perioade ale revoluţiei. Lupta proletară de masă s-a soldat cu cuceriri pentru întregul popor. Conducerea liberală a mişcării n-a adus nimic altceva decît înfrîngeri. Asaltul revoluţionar al proletariatului a ridicat necontenit nivelul de conştiinţă şi de organizare al maselor, punînd în faţa lor sarcini tot mai înalte, lărgind participarea lor independentă la viaţa politică, învăţîndu-le să lupte. Hegemonia liberalilor în perioada ambelor Dume a coborît nivelul de conştiinţă al maselor, a descompus organizarea lor revoluţionară, a slăbit conştiinţa necesităţii sarcinilor democratice.

Conducătorii liberali din Duma I şi a II-a au demonstrat cum nu se poate mai bine în faţa poporului că „lupta" legală este lupta unor supuşi preaplecaţi, care s-a soldat cu rezultatul că iobăgiştii absolutişti au suprimat dintr-o trăsătură de condei paradisul constituţional al flecarilor liberali, rîzîndu-şi de diplomaţia subtilă a celor care făceau anticameră pe la ministere. Liberalii n-au la activul lor nici o cucerire în tot decursul revoluţiei ruse, nici un succes, nici o acţiune cît de cît democratică, care să organizeze forţele populare în lupta pentru libertate.

Pînă în octombrie 1905 liberalii au avut uneori o atitudine de binevoitoare neutralitate faţă de lupta revoluţionară a maselor, dar încă de pe atunci au început să ia poziţie împotriva ei, trimiţînd la ţar o delegaţie ca să facă declaraţii mîrşave şi sprijinind Duma lui Bulîghin nu din prostie, ci din duşmănie făţişă faţă de revoluţie. După octombrie 1905, liberalii n-au făcut altceva decît să trădeze în mod infam cauza libertăţii poporului.

În noiembrie 1905 ei l-au trimis în taină pe d-l Struve la d-l Witte ca să aibă o convorbire intimă cu el. În primăvara

www.dacoromanica.ro

anului 1906 au subminat boicotul revoluționar și, prin refuzul lor de a se pronunța deschis în fața Europei împotriva împrumutului, au ajutat guvernul să obțină miliarde pentru a ține sub călcîi Rusia. În vara anului 1906 s-au tocmit pe ascuns cu Trepov asupra portofoliilor ministeriale și au luptat în Duma I împotriva „stîngii", adică împotriva revoluției. În ianuarie 1907 au luat din nou contact cu autoritățile polițienești (vizita lui Miliukov la Stolîpin). În primăvara anului 1907 *au sprijinit* guvernul în Duma a II-a. Revoluția a demascat foarte repede liberalismul, arătînd în fapt natura lui contrarevoluționară.

Sub *acest* raport, perioada iluziilor constituționaliste n-a fost de loc inutilă pentru popor. Experiența Dumei I și a Dumei a II-a nu numai că a arătat cît de neînsemnat este rolul liberalismului în revoluția noastră. Nu, această experiență a lichidat în fapt și încercarea de a conduce mișcarea democratică, încercare făcută de un partid pe care numai pruncii politici sau senilii îl pot considera un partid într-adevăr constituțional-„*democrat*".

În 1905 și la începutul anului 1906, compoziția de clasă a democrației burgheze nu era încă limpede pentru toată lumea. Nu numai locuitorii înapoiați și abrutizați din cine știe ce colțuri îndepărtate ale țării împărtășeau iluzia că absolutismul ar putea fi îmbinat cu o reprezentanță reală a unor mase populare mai largi. Nici cercurile conducătoare ale absolutismului nu erau străine de această iluzie. De ce legea electorală a acordat țărănimii o reprezentanță substanțială atît în Duma lui Bulîghin cît și în Duma lui Witte? Pentru că se mai credea că satul are tendințe monarhiste. „Țăranul ne va scoate din încurcătură" — această exclamație a unui ziar guvernamental, în primăvara anului 1906, exprima speranța guvernului în conservatorismul masei țărănești [59]. Pe atunci cadeții nu numai că nu sesizau antagonismul dintre democratismul țăranilor și liberalismul burghez, dar se temeau chiar de starea de înapoiere a țăranilor și doreau un singur lucru: cu ajutorul Dumei să facă din țăranul conservator sau indiferent un liberal. D-l Struve a exprimat în primăvara anului 1906 o dorință cutezătoare scriind: „în Dumă, țăranul va fi cadet". În vara anului 1907, același domn Struve a ridicat steagul luptei împotriva

www.dacoromanica.ro

partidelor trudovice sau de stînga, considerîndu-le principala piedică în calea realizării unei tranzacții între liberalismul burghez și absolutism. În decurs de un an și jumătate liberalii au trecut de la lozinca luptei pentru luminarea politică a țăranilor la lozinca luptei împotriva țăranului „prea" luminat politicește și „prea" exigent!

Înlocuirea primei lozinci cu cea de-a doua exprimă cum nu se poate mai clar falimentul total al liberalismului în revoluția rusă. Antagonismul de clasă dintre masele populației rurale democratice și moșierii iobăgiști s-a dovedit a fi infinit mai profund decît își închipuiau cadeții lași și mărginiți. Tocmai de aceea a eșuat atît de repede și definitiv încercarea lor de a-și asuma hegemonia în lupta pentru democrație. Tocmai de aceea a dat greș întreaga lor „linie", care tinde la împăcarea masei democratice mic-burgheze a poporului cu moșierii octombriști și ultrareacționari. Marea cucerire, deși negativă, din perioada contrarevoluționară a celor două Dume, constă în acest faliment al trădătorilor „luptători" pentru „libertatea poporului". Lupta de clasă pornită de jos i-a aruncat peste bord pe acești eroi ai anticamerelor ministeriale, i-a transformat, din pretendenți la conducere, în *simpli lachei ai octombrismului*, cu o spoială subțire de constituționalism.

Cine nu vede nici acum acest faliment al liberalilor, care au dovedit în practică că nu sînt capabili să fie luptători pentru democrație și nici măcar luptători în rîndurile democrației, nu a înțeles absolut nimic din istoria politică a celor două Dume. Repetarea fără sens a acestei formule învățate pe de rost — sprijinirea democrației burgheze — se transformă la acești oameni într-o văicăreală contrarevoluționară. Social-democrații nu trebuie să regrete falimentul iluziilor constituționaliste. Ei trebuie să spună, cum spune Marx despre contrarevoluția din Germania: ceea ce a cîștigat poporul e că și-a pierdut iluziile [60]. Ceea ce a cîștigat democrația burgheză din Rusia e că și-a pierdut conducătorii netrebnici și aliații neputincioși. Cu atît mai bine pentru dezvoltarea politică a acestei democrații.

Rămîne ca partidul proletariatului să se îngrijească ca masele largi să aprofundeze în mai mare măsură și să-și însușească mai temeinic importantele învățăminte politice

www.dacoromanica.ro

pe care le oferă revoluția și contrarevoluția de la noi. În perioada asaltului împotriva absolutismului, proletariatul și-a desfășurat forțele și și-a dat seama care sînt bazele tacticii revoluționare, care sînt condițiile succesului luptei directe a maselor, singura în stare să ducă la îmbunătățiri mai substanțiale. Acțiunile întreprinse de sute de mii de muncitori care au dat lovituri de moarte vechiului absolutism din Rusia au fost urmarea unei îndelungate perioade de pregătire a forțelor proletariatului, de educare și de organizare a acestuia. O îndelungată și insesizabilă muncă de conducere a tuturor formelor de manifestare a luptei de clasă a proletariatului, muncă de creare a unui partid trainic, ferm, a precedat izbucnirea luptei cu adevărat de masă și a asigurat condițiile pentru transformarea acestei izbucniri într-o revoluție. În prezent, proletariatul, luptătorul de avangardă al poporului, trebuie să-și întărească organizația, să se cureţe de tot putregaiul oportunismului intelectualist, să-și adune forțele pentru o muncă tot atît de consecventă și de perseverentă. Sarcinile pe care mersul istoriei și situația obiectivă a maselor largi populare le-a pus în fața revoluției ruse n-au fost rezolvate. Elementele noii crize politice, care va cuprinde întregul popor, nu numai că n-au fost înlăturate, ci, dimpotrivă, s-au accentuat și mai mult, au luat o și mai mare amploare. Venirea acestei crize va aduce din nou proletariatul în fruntea mișcării întregului popor. Partidul muncitoresc social-democrat trebuie să fie pregătit pentru îndeplinirea acestui rol. Sămînța aruncată pe terenul îngrășat de evenimentele din 1905 și din anii următori va da un rod de zece ori mai bogat. Dacă la sfîrșitul anului 1905, cînd număra cîteva mii de reprezentanți de frunte și conștienți ai clasei muncitoare, partidul nostru a fost urmat de un milion de proletari, astăzi, cînd el numără zeci de mii de muncitori social-democrați care au trecut prin focul revoluției și care chiar în cursul luptei s-au legat și mai strîns de mase, partidul nostru va duce după sine 10 000 000 de oameni și-l va zdrobi pe dușman.

Sub influența evenimentelor revoluționare, atît sarcinile socialiste cît și sarcinile democratice ale mișcării munci-

www.dacoromanica.ro

torești din Rusia s-au conturat incomparabil mai precis, s-au situat mai imperios pe primul plan. Lupta împotriva burgheziei se ridică pe o treaptă superioară. Capitaliștii se grupează în uniuni pe întreaga Rusie, se unesc mai strîns cu guvernul, recurg mai des la metodele extreme ale luptei economice, mergînd pînă la lock-outurile în masă pentru „a ține în frîu" proletariatul. Dar prigoana înspăimîntă numai clasele care și-au trăit traiul, pe cînd proletariatul își sporește rîndurile și coeziunea cu atît mai repede cu cît mai rapide sînt succesele domnilor capitaliști. Chezășia invincibilității proletariatului o constituie dezvoltarea economică din Rusia, ca și din întreaga lume. În revoluția noastră, burghezia a început pentru prima oară să se constituie ca clasă, ca forță politică unică și conștientă. Cu atît mai mult succes se va desfășura și organizarea muncitorilor din întreaga Rusie într-o clasă unică. Cu atît mai adîncă va deveni prăpastia dintre lumea capitalului și lumea muncii, cu atît mai clară va deveni conștiința socialistă a muncitorilor. Agitația socialistă în rîndurile proletariatului, îmbogățită prin experiențele revoluției, va căpăta un caracter mai precis. Organizarea politică a burgheziei este cel mai bun impuls pentru formarea definitivă a partidului muncitoresc socialist.

De acum înainte sarcinile acestui partid în lupta pentru democrație nu mai pot provoca controverse decît în rîndurile intelectualilor „simpatizanți", care sînt gata să treacă de partea liberalilor. Pentru masele de muncitori, aceste sarcini au devenit clare, concrete, evidente în focul revoluției. Proletariatul știe din proprie experiență că principala și unica bază a democrației burgheze ca forță istorică în Rusia este masa țărănească. Proletariatul și-a îndeplinit pe scară națională rolul de conducător al acestei mase în lupta împotriva moșierilor iobăgiști și împotriva absolutismului țarist, și nici o forță nu va putea abate acum partidul muncitoresc de pe calea cea dreaptă. Partidul liberal al cadeților, care, sub steagul democratismului, s-au străduit să arunce țărănimea în brațele octombrismului, și-a încheiat rolul, iar social-democrația, în pofida unor plîngăreți aflați pe ici, pe colo, va continua să explice maselor acest faliment al liberalilor, să le arate că democrația burgheză nu-și va

www.dacoromanica.ro

putea îndeplini rolul dacă nu va renunţa definitiv la alianţa cu lacheii octombrismului.

Nimeni nu poate spune de pe acum care va fi în viitor soarta democraţiei burgheze din Rusia. E posibil ca falimentul cadeţilor să ducă la crearea unui partid ţărănesc democrat, care să fie un partid cu adevărat de masă, şi nu o organizaţie de terorişti, cum continuă să fie partidul socialiştilor-revoluţionari. E posibil, de asemenea, ca greutăţile obiective care stau în calea unirii politice a micii burghezii să nu permită formarea unui astfel de partid, făcînd ca democraţia ţărănească să rămînă multă vreme în actuala ei stare de masă trudovică informă, neînchegată, difuză. Şi într-un caz, şi în celălalt, linia noastră rămîne aceeaşi : să călim forţele democratice prin critica necruţătoare a oricăror şovăieli, prin luptă neîmpăcată împotriva alăturării democraţiei la liberalism, care şi-a dovedit caracterul contrarevoluţionar.

Cu cît reacţiunea merge mai departe, cu atît mai mult îşi dă frîu liber moşierul ultrareacţionar ; cu cît acesta îşi va subordona mai mult absolutismul, cu atît mai lent se va desfăşura procesul dezvoltării economice a Rusiei şi al eliberării ei de rămăşiţele iobăgiei. Iar asta înseamnă : cu atît mai puternic şi mai amplu se va dezvolta democratismul conştient şi combativ în rîndul maselor micii burghezii de la oraşe şi sate. Cu atît mai puternică va fi împotrivirea maselor faţă de foametea, batjocurile şi silniciile la care octombriştii condamnă ţărănimea. Social-democraţia va avea grijă ca, în momentul avîntului inevitabil al luptei democratice, haita de carierişti liberali, denumită partidul cadet, să nu reuşească să dezbine din nou democraţia şi să semene discordie în rîndurile ei. Ori cu poporul, ori împotriva poporului — social-democraţia a pus de mult această alternativă în faţa diferiţilor pretendenţi la rolul de conducători „democratici" ai revoluţiei. Nu toţi social-democraţii au ştiut pînă acum să urmeze consecvent această linie ; unii s-au lăsat înşelaţi şi ei de promisiunile liberalilor, alţii n-au vrut să vadă că aceşti liberali cochetează cu contrarevoluţia. Acum sîntem edificaţi de experienţa primelor două Dume.

www.dacoromanica.ro

Revoluția a învățat proletariatul să ducă lupta de masă. Revoluția a dovedit că el poate antrena după sine masele țărănești în lupta pentru democrație. Revoluția a unit și mai strîns partidul pur proletar, îndepărtînd de el elementele mic-burgheze. Contrarevoluția a dezvățat democrația mic-burgheză să-și mai caute conducători și aliați la liberali, care se tem de lupta maselor ca de foc. Bizuindu-se pe aceste învățăminte ale evenimentelor, putem spune cu cutezanță, adresîndu-ne guvernului moșierilor ultrareacționari: continuați în același spirit, domnilor Stolîpini! Noi vom culege roadele a ceea ce semănați!

„Proletarii" nr. 17
din 20 octombrie 1907

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CUM SCRIU ISTORIA „SOCIALIŞTII-REVOLUŢIONARI"

În numărul cinci al ziarului „Znamea Truda" [61], organul central al socialiştilor-revoluţionari, găsim un articol de fond cu privire la Congresul de la Stuttgart, care excelează prin frazeologie şi prin lăudăroşenia fără seamăn, proprie socialiştilor-revoluţionari. Ziarul reproduce telegrama prin care C.C. al partidului socialiştilor-revoluţionari a făcut cunoscut întregii Europe că „lupta revoluţionară îi porunceşte să rămînă la datorie". Acelaşi C.C. se declară întru totul satisfăcut de „energia de care dă dovadă în permanenţă" reprezentantul socialiştilor-revoluţionari din Birou. „În rezoluţia sa, Internaţionala socialistă a aprobat punctul de vedere asupra mişcării sindicale, pe care noi îl preconizăm dintotdeauna", ţine să ne asigure „Znamea Truda". În problema introducerii pe cale legislativă a minimului de salariu, congresul, în pofida dogmaticului Kautsky, „a fost de partea noastră". În decurs de trei ani, „noi, socialiştii ruşi", „am devenit un mare partid de masă. Fapt pe care Internaţionala l-a recunoscut deschis şi respectuos (! ! !)".

Într-un cuvînt, 30 000 de curieri au fost trimişi din Europa pentru a-şi exprima respectul faţă de socialiştii-revoluţionari.

Iar afurisiţii de social-democraţi au venit în secţia rusă cu „micile lor intrigi", şi anume : s-au opus cererii socialiştilor-revoluţionari ca social-democraţii şi socialiştii-revoluţionari să dispună de acelaşi număr de voturi. Social-democraţii au cerut ca ei să dispună de 11 voturi, socialiştii-revoluţionari de 6 voturi, iar sindicatele de

www.dacoromanica.ro

3 voturi. Biroul a hotărît : social-democrații să dispună de 10 voturi, socialiștii-revoluționari de 7 voturi și sindicatele de 3 voturi. „Adler și Bebel, care au votat împotriva revendicării noastre, au declarat cu acest prilej că ei nu intenționează nicidecum să minimalizeze însemnătatea P.S.R., pe care îl consideră un factor important în cadrul socialismului rus și al revoluției ruse. Dar ei vor să fie imparțiali și să constate raportul de forțe aproximativ" („Znamea Truda").

Imprudenți, o, cît de imprudenți sînt Hlestakovii noștri ! În Birou nu a fost și *nici nu putea fi* vorba nici de însemnătatea socialiștilor-revoluționari și de nici un „factor important". Din moment ce un partid a fost admis la congres și în Birou, nu mai este cazul ca Biroul și membrii congresului să facă aprecieri asupra însemnătății acestui partid. Biroul poate face numai o apreciere în ceea ce privește *forța* pe care o reprezintă partidele atunci cînd repartizează numărul de voturi. Bebel și Adler au fost de acord cu argumentele reprezentantului nostru social-democrat din Birou atunci cînd acesta a demonstrat că social-democrații și socialiștii-revoluționari *nu* reprezintă o forță *egală*. Declarîndu-se de acord cu aceste argumente, ei au subliniat, firește, că nu se pronunță asupra principiilor și asupra curentelor, că nu rezolvă controversa dintre programul social-democraților și cel al socialiștilor-revoluționari, ci nu fac altceva decît să cîntărească forțele pentru a repartiza voturile. A deduce din această rezervă — de la sine înțeleasă — că socialiștii-revoluționari sînt considerați un „factor important" înseamnă a proceda ca Hlestakov.

Și este o imprudență cu atît mai mare din partea socialiștilor-revoluționari, că, redînd din memorie și inexact sensul rezervei formulate de Bebel și Adler, trec sub tăcere *argumentele privind fondul problemei*. Rezervele lui Bebel le descriu cu înfloriturі, dar despre fondul discuțiilor purtate cu noi nu suflă o vorbă. De ce-or fi procedînd astfel ?

De fapt, reprezentanții noștri au discutat în cadrul Biroului în felul următor. Social-democratul a invocat numărul de deputați din Duma a II-a ca cel mai sigur criteriu pentru aprecierea forței unui partid, menționînd că legea

www.dacoromanica.ro

electorală este mai avantajoasă pentru țărani decît pentru muncitori. Socialistul-revoluționar a obiectat că, în afară de fracțiunea socialiștilor-revoluționari, în Dumă au existat și trudovici și socialiști-populiști, care sînt și ei aproape socialiști-revoluționari. O mică parte din ei, a spus el, trebuie adăugată la socialiștii-revoluționari ! Socialiștii-populiști mai au și — aici citez exact cuvintele socialistului-revoluționar — „publiciști de mîna întîi" („écrivains de premier ordre", a spus Rubanovici).

Reprezentantul social-democrației a răspuns : da, socialiștii-populiști au „publiciști de mîna întîi", după cum și radical-socialiștii și radicalii francezi [62], de pildă, au un publicist de talia lui Clemenceau (și el „publicist de mîna întîi" !). Dar cum se poate ca un partid de sine stătător să se refere la un *alt* partid pentru a-și demonstra forța ? Cum se face că „publiciștilor de mîna întîi" din rîndurile socialiștilor-populiști nici nu le trece prin gînd să ceară să fie admiși la congres ?

Cum se poate, adăugăm noi, ca în Rusia să te consideri ultrarevoluționar, iar în Europa să tragi de păr pe socialiștii-populiști ca să-ți sară în ajutor ?

„Proletarul" nr. 17
din 20 octombrie 1907

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CONFERINŢA ORGANIZAŢIEI PETERSBURG A P.M.S.D.R.[63]

27 OCTOMBRIE (9 NOIEMBRIE) 1907

www.dacoromanica.ro

1

RAPORT CU PRIVIRE LA DUMA A III-A DE STAT

EXTRAS DIN DAREA DE SEAMĂ APĂRUTĂ ÎN PRESĂ

Raportorul a făcut mai întîi o caracterizare a compoziţiei Dumei a III-a. Pe cale pur empirică, guvernul a întocmit legea electorală din 3 iunie în aşa fel, încît în Dumă au apărut *două majorităţi posibile:* o majoritate octombristă-ultrareacţionară şi alta octombristă-cadetă. Şi una şi cealaltă sînt, fără doar şi poate, contrarevoluţionare. Guvernul se va sprijini în politica sa reacţionară cînd pe una din ele, cînd pe cealaltă. În acelaşi timp, el îşi va masca acţiunile sale de guvern absolutist-iobăgist printr-o frazeologie despre „reforme", sortite să rămînă doar pe hîrtie, în timp ce cadeţii, care în realitate duc politica trădătoare a contrarevoluţiei, se vor erija în vorbe în partid de opoziţie cu adevărat democratică.

Tranzacţia dintre cadeţi şi octombrişti în Dumă este inevitabilă, iar raportorul arată, invocînd o serie de citate din ziarele de partid ale cadeţilor şi octombriştilor, precum şi o serie de fapte din viaţa acestor partide şi unele relatări de la ultimul congres al partidului cadet, că primii paşi în această direcţie au şi fost făcuţi. Politica cadetă, care urmăreşte să încheie o tranzacţie cu vechiul regim în Duma a III-a, se conturează şi mai precis decît pînă acum, şi nimeni nu are nici cea mai mică îndoială asupra adevăratului ei caracter.

Dar, în mod obiectiv, nici prima, nici cea de-a doua majoritate din Dumă nu este în stare să satisfacă revendicările economice şi politice arzătoare ale unor mase mai largi ale proletariatului, ţărănimii şi democraţiei orăşe-

www.dacoromanica.ro

neşti. Exponentul nevoilor acestor pături ale poporului va fi, ca şi pînă acum, în primul rînd social-democraţia. Compoziţia şi activitatea Dumei a III-a promit să furnizeze din belşug social-democraţiei un excelent material de agitaţie, care trebuie să fie folosit împotriva guvernului ultrareacţionar, împotriva moşierilor-iobăgişti notorii, împotriva octombriştilor şi cadeţilor. Sarcina social-democraţiei continuă să fie, ca şi pînă acum, aceea de a populariza în masele cele mai largi ale poporului ideea convocării unei adunări constituante a întregului popor pe baza dreptului de vot universal etc. De aceea, nici nu poate fi vorba de a sprijini în Dumă pe octombriştii „de stînga" sau pe cadeţi. Social-democraţii, oricît de puţin numeroşi ar fi ei în Duma a III-a, trebuie să promoveze o linie independentă, socialistă şi consecvent democratică, folosind în acest scop tribuna Dumei, dreptul de interpelare etc. Sînt admisibile unele acorduri numai cu grupul deputaţilor de stînga (mai ales dată fiind necesitatea de a avea treizeci de semnături pentru a face o interpelare), dar numai acorduri care nu contravin programului şi tacticii social-democrate. În acest scop este necesar să se organizeze un birou informativ, care să nu lege pe nimeni cu nimic, dînd în schimb social-democraţilor posibilitatea de a exercita o influenţă asupra deputaţilor de stînga.

În rîndurile social-democraţilor — a relevat apoi raportorul — încep să se facă auzite glasuri care cer sprijinirea octombriştilor „de stînga" (de pildă la alegerea prezidiului), organizarea unui birou informativ comun cu cadeţii şi aşa-zisa „menţinere" a fracţiunii noastre din Dumă. Discuţiile iniţiate de menşevici pe tema sprijinirii octombriştilor dovedesc cum nu se poate mai concret eşecul total al tacticii menşevice. Cînd Duma era cadetă, menşevicii susţineau în gura mare că trebuie sprijiniţi cadeţii. A fost de ajuns ca Stolîpin să modifice legea electorală în favoarea octombriştilor, pentru ca ei să fie gata să-i sprijine pe octombrişti. Unde vor ajunge, în cele din urmă, menşevicii dacă vor persevera pe această cale?

Raportorul consideră inadmisibilă organizarea unui birou informativ comun cu cadeţii, întrucît aceasta ar însemna să informăm pe duşmanii noştri inveteraţi.

www.dacoromanica.ro

În legătură cu „menținerea" fracțiunii, raportorul declară : fracțiunea trebuie într-adevăr menținută. Dar în ce scop ? Numai pentru a ține sus, în Dumă, steagul social-democrației, numai pentru a duce, în cadrul Dumei, o luptă intransigentă împotriva contrarevoluționarilor de toate soiurile și de toate nuanțele, începînd cu aliații și terminînd cu cadeții. În nici un caz însă pentru a sprijini pe octombriștii „de stînga" și pe cadeți. Dacă existența ei ar fi condiționată de necesitatea de a sprijini aceste grupuri, adică de a sprijini tranzacția cu absolutismul stolîpinist, atunci ar fi mai bine ca ea să-și înceteze total și în mod onorabil existența, explicînd întregului popor de ce a fost izgonită din Dumă, în cazul cînd acest lucru va avea loc.

În cuvîntul său de încheiere, Lenin s-a oprit în special asupra greșelii de căpetenie a menșevismului : ideea unei „opoziții cu caracter general-național". Burghezia rusă nu a fost niciodată revoluționară în adevăratul sens al cuvîntului, și asta din motive lesne de înțeles : datorită locului pe care-l ocupă clasa muncitoare în Rusia și datorită rolului ei în revoluție. Analizînd pe rînd toate celelalte argumente ale menșevicilor, Lenin a propus adoptarea rezoluției publicate în ziarul „Proletarii" nr. 19.

„Proletarii" nr. 20
din 19 noiembrie 1907

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

2

REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA DUMA A III-A DE STAT

Considerînd că fracțiunea social-democrată din Duma a III-a este obligată să se călăuzească după rezoluția Congresului de la Londra cu privire la Duma de stat, precum și după rezoluția cu privire la partidele neproletare, Conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R. socoate necesar să declare următoarele în completarea acestor rezoluții :

1. În Duma a III-a s-au precizat de pe acum două majorități : o majoritate ultrareacționară-octombristă și alta octombristă-cadetă. Prima este contrarevoluționară și preconizează mai cu seamă intensificarea represiunilor și apărarea privilegiilor moșierești, manifestînd chiar tendința de restabilire totală a absolutismului. Cea de-a doua majoritate este și ea, indiscutabil, contrarevoluționară, dar tinde să-și camufleze lupta ei împotriva revoluției prin niște „reforme" birocratice iluzorii.

2. O asemenea situație în Dumă este extrem de favorabilă jocului politic dublu practicat atît de guvern cît și de cadeți. Intensificînd represiunile și continuînd „să cucerească" Rusia prin forța armelor, guvernul ține în același timp să se erijeze în adept al reformelor constituționale. Votînd de fapt cu octombriștii contrarevoluționari, cadeții vor în același timp să se erijeze nu numai în opoziție, ci și în reprezentanți ai democrației. În aceste condiții, social-democraților le revine sarcina cît se poate de imperioasă de a demasca fără cruțare acest joc, de a demasca în fața

www.dacoromanica.ro

poporului atît silniciile moşierilor ultrareacţionari şi ale guvernului, cît şi esenţa contrarevoluţionară a cadeţilor. Sprijinirea — directă sau indirectă — a cadeţilor (fie sub forma votului dat cadeţilor de dreapta sau octombriştilor „de stînga" în vederea alegerii lor în prezidiu, fie sub forma unui birou informativ la care participă şi cadeţii, a coordonării acţiunilor noastre cu politica lor etc.) de către social-democraţi ar constitui în momentul de faţă un prejudiciu direct adus muncii de educare a maselor muncitoreşti în spirit de clasă, precum şi cauzei revoluţiei.

3. Susţinîndu-şi ţelurile socialiste neştirbite şi criticînd din acest punct de vedere toate partidele burgheze, chiar şi pe cele mai democratice şi mai „trudovice", social-democraţii trebuie, în cadrul activităţii lor de agitaţie în primul rînd să explice maselor largi populare că Duma a III-a nu corespunde nicidecum intereselor şi revendicărilor poporului şi, în legătură cu aceasta, [trebuie] să propage în mod energic şi pe scară largă ideea convocării unei adunări constituante pe baza votului universal, direct, egal şi secret.

4. Una din principalele sarcini ale social-democraţiei în Duma a III-a este aceea de a demasca substratul de clasă al propunerilor făcute de guvern şi de liberali, acordînd o deosebită atenţie problemelor care privesc interesele economice ale maselor largi populare (problema muncitorească, problema agrară, bugetul etc.), — cu atît mai mult cu cît compoziţia Dumei a III-a promite să ofere un material extrem de abundent pentru activitatea agitatorică a social-democraţilor.

5. Social-democraţia trebuie să folosească în special în cadrul Dumei dreptul de interpelare, iar în acest scop sînt necesare acţiuni comune cu celelalte grupuri situate la stînga faţă de cadeţi, fără să se abată întru nimic de la programul şi tactica social-democraţiei şi fără să încheie vreun bloc cu aceste grupuri.

Pentru a evita repetarea greşelilor comise de social-democraţi în Duma a II-a, fracţiunea social-democrată tre-

www.dacoromanica.ro

buie să propună imediat deputaţilor de stînga din Dumă, şi numai celor de stînga (adică celor care sînt în stare să lupte împotriva cadeţilor), să formeze un birou informativ, care să nu lege prin nimic pe cei ce participă la el, dînd în schimb deputaţilor muncitorimii posibilitatea de a influenţa sistematic democraţia în spiritul politicii social-democrate.

„Proletarii" nr. 19 din 5 noiembrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

3

RAPORT CU PRIVIRE LA COLABORAREA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR LA PRESA BURGHEZĂ

EXTRAS DIN DAREA DE SEAMĂ APĂRUTĂ ÎN PRESĂ

În cel de-al doilea raport al său, tov. Lenin a tratat problema colaborării social-democraților la presa burgheză. Raportorul a expus punctul de vedere al celor două aripi ale social-democrației internaționale în această privință, și în special vederile ortodocșilor și ale revizioniștilor din Partidul social-democrat german. La Parteitag-ul [64] de la Dresden, ortodocșii au căzut de acord cu formula potrivit căreia colaborarea la publicațiile care nu sînt ostile social-democrației e admisibilă, motivînd acest fapt prin afirmația că în practică o asemenea formulă echivalează cu o interdicție totală, deoarece în societatea capitalistă dezvoltată din zilele noastre nu există ziar burghez care să nu fie ostil social-democrației.

Raportorul se situează pe punctul de vedere că colaborarea *politică* la presa burgheză, în special la pretinsa presă independentă, este cu totul inadmisibilă. Ziare ca „Tovarișci", de pildă, prin lupta lor fățarnică, dusă pe ascuns împotriva social-democrației îi aduc acesteia prejudicii mult mai serioase decît ziarele burgheze de partid, care îi sînt vădit ostile. Cea mai bună ilustrare a acestei afirmații ne-o oferă articolele lui Plehanov, Martov, Gorn, Kogan etc. apărute în „Tovarișci". Toate aceste articole sînt îndreptate împotriva partidului, și în realitate nu tovarășii social-democrați au folosit ziarul burghez „Tovarișci", ci acest ziar i-a folosit pe sus-numiții tovarăși

www.dacoromanica.ro

împotriva P.M.S.D.R., pe care-l detestă atît de mult. Pînă în prezent n-a apărut în ziarul „Tovarişci" un singur articol al social-democraţilor care să nu fi fost pe placul redacţiei.

„Proletarii" nr. 20 din 19 noiembrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

DUMA A III-A [65]

Guvernul culege roadele infamei nelegiuiri pe care a săvîrşit-o la 3 iunie împotriva poporului : monstruoasa lege electorală, care făcînd pe placul unui mănunchi de moşieri şi capitalişti, denaturează cu desăvîrşire nu numai voinţa întregului popor, dar şi voinţa minorităţii care beneficiază de drepturi electorale, şi-a dat roadele rîvnite de ţarism. În momentul cînd scriem acest articol, din cei 442 de deputaţi care urmau să fie aleşi în Dumă au fost declaraţi aleşi 432 ; urmează să mai fie aleşi 10, aşa încît rezultatele generale ale alegerilor se pot considera precizate de pe acum. După calcule aproximativ exacte, rezultă că au fost aleşi : social-democraţi — 18[66] ; alţi deputaţi de stînga — 13 ; cadeţi — 46 ; membri ai unor grupuri apropiate de aceştia — 55 ; octombrişti — 92 ; membri ai unor grupuri cu o orientare apropiată de a lor — 21 ; deputaţi de dreapta de toate nuanţele — 171, dintre care 32 aparţinînd „Uniunii poporului rus" ; deputaţi fără partid — 16.

Aşadar, excluzînd din calcul pe puţinii deputaţi fără partid, toţi ceilalţi deputaţi pot fi împărţiţi în 4 grupuri : extrema stîngă, care reprezintă în total ceva mai mult de 7% ; centrul de stînga (cadet) — 23% ; centrul de dreapta (octombrist) — 25,1% ; dreapta — 40% ; deputaţii fără partid reprezintă mai puţin de 4%.

Luat în parte, nici unul dintre aceste grupuri nu deţine majoritatea absolută. Dar acest rezultat corespunde oare întru totul dorinţelor şi aşteptărilor inspiratorilor şi autorilor noii legi electorale ? Noi credem că la această întrebare

www.dacoromanica.ro

trebuie să se dea un răspuns afirmativ şi că, pentru grupurile guvernante, care sprijină ţarismul absolutist, noul „parlament" rus este o adevărată chambre introuvable*.

Fapt e că la noi, ca în orice ţară cu regim absolutist sau semiabsolutist, există propriu-zis două guverne: unul oficial — consiliul de miniştri, şi altul în culise — camarila. Aceasta din urmă se sprijină întotdeauna şi pretutindeni pe cele mai reacţionare pături ale societăţii, pe nobilimea feudală — nobilimea ultrareacţionară cum îi spunem noi în Rusia —, care îşi trage forţa ei economică din marea proprietate funciară şi din economia semifeudală legată de ea. Depravat, degenerat, cuprins de moleşeală, acest grup social constituie un viu exemplu de cel mai odios parazitism. La ce grad de depravare duce aici degenerarea ne-o arată scandalosul proces Moltke-Garden de la Berlin, care a scos la iveală ce cloacă infectă era camarila influentă de la curtea împăratului semiabsolutist german Wilhelm al II-lea. Nu este un secret pentru nimeni că nici la noi, în Rusia, ticăloşiile de felul acesta nu constituie o excepţie în cercurile respective. Marea masă a „dreptei" din Duma a III-a va fi, dacă nu în întregime, cel puţin în majoritatea ei covîrşitoare, apărătoarea intereselor acestui putregai şi ale acestei rugine sociale, ale acestor „cosciuge poleite", lăsate nouă moştenire de trecutul întunecat. Menţinerea economiei feudale, a privilegiilor nobiliare şi a regimului absolutist-nobiliar este o chestiune de viaţă şi de moarte pentru aceşti mastodonţi şi ihtiozauri, cărora le-am face o prea mare cinste denumindu-i „zimbri" **.

De obicei, mastodonţii şi ihtiozaurii se străduiesc din răsputeri ca, profitînd de atotputernicia lor la curte, să pună stăpînire deplină şi exclusivă şi pe guvernul oficial — consiliul de miniştri. În mod obişnuit, o parte considerabilă din consiliul de miniştri sînt creaturi de-ale lor. Totuşi, de foarte multe ori, prin componenţa sa, majoritatea consiliului de miniştri nu corespunde pe deplin pretenţiilor camarilei. Jefuitorul antediluvian, jefuitorul din epoca iobăgiei, este concurat în acest caz de jefuitorul din

* O cameră cum nu se mai găseşte alta : aşa a numit Ludovic al XVIII-lea în 1815 camera franceză ultrareacţionară. — *Nota trad.*

** În sens figurat — retrograd, ultrareacţionar. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

epoca acumulării primitive, care e şi el un jefuitor brutal, avid, parazitar, dar cu o oarecare spoială de civilizaţie şi — lucrul principal — animat de dorinţa de a înhăţa şi el o bucată bună din caşcavalul statului sub formă de garanţii, subvenţii, concesiuni, tarife protecţioniste etc. Această pătură a burgheziei funciare şi industriale, tipică pentru epoca acumulării primitive, îşi găseşte expresia în octombrism şi în curentele înrudite cu el. Ea are multe interese comune cu ultrareacţionarii sans phrases * ; parazitismul economic, privilegiile şi patriotismul retrograd sînt tot atît de necesare din punctul de vedere al octombristului ca şi din punctul de vedere al ultrareacţionarului.

Aşa se formează majoritatea ultrareacţionară-octombristă în Duma a III-a de stat : ea se ridică la impunătoarea cifră de 284 de deputaţi din 432, adică la 65,7%, peste 2/3 din numărul total de deputaţi.

Iată o citadelă care asigură guvernului, în politica sa agrară, posibilitatea de a ajuta pe moşierii ruinaţi să-şi vîndă pămînturile în mod avantajos, despuind, cu acest prilej, pînă la piele pe ţăranii cu pămînt puţin, posibilitatea de a face din legislaţia muncii un instrument de crîncenă exploatare a proletariatului de către capital, de a asigura, prin politica sa financiară, menţinerea principalei poveri a impozitelor pe umerii maselor populare. Iată o citadelă a protecţionismului şi a militarismului. Caracterul contrarevoluţionar al majorităţii ultrareacţionare-octombriste nu este contestat de nimeni.

Trebuie subliniat însă că aceasta nu este unica majoritate existentă în Duma a III-a. Există şi o altă majoritate.

Ultrareacţionarii sînt un aliat de nădejde al octombriştilor, după cum camarila este aliatul consiliului de miniştri în ceea ce priveşte apărarea ţarismului. Dar, aşa cum camarila are o tendinţă organică, nu atît spre alianţa cu consiliul de miniştri cît spre dominaţia asupra lui, la fel şi ultrareacţionarii aspiră la dictatura asupra octombriştilor, îi tiranizează, caută să-i doboare.

Interesele capitalismului — chiar ale unui capitalism prădalnic, brutal, parazitar — nu se împacă cu dominaţia

* — în cazul de faţă — faţiş, fără mască. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

absolută a proprietății iobăgiste. Fiecare dintre aceste două grupuri sociale înrudite caută să înșface o bucată cît mai mare și mai bună din cașcaval ; de aici dezacordul inevitabil dintre ele în problemele autoadministrării locale și ale organizării puterii de stat centrale. Pentru ultrareacționari în zemstvă și în Duma orășenească nu e nevoie de nimic altceva decît de ceea ce există, iar la centru — „jos cu blestemata de constituție !". Pentru octombriști, important este să-și întărească influența atît în zemstvă, cît și în Dumă, iar la centru este nevoie de o „constituție", oricît ar fi ea de amputată și de fictivă pentru mase.

Nu degeaba ponegrește „Russkoe Znamea" [67] pe „octombriști", iar „Golos Moskvî" [68], la rîndu-i, găsește că în Duma a III-a sînt prea mulți deputați de dreapta.

Și iată că mersul obiectiv al lucrurilor îi obligă pe octombriști să-și caute aliați în acest scop. Ei ar fi putut fi găsiți de mult în centrul de stînga (cadet), care își afirmă de multă vreme devotamentul sincer față de constituție, dar partea proastă e că tînăra burghezie rusă din epoca acumulării capitaliste, reprezentată astăzi prin cadeți, a păstrat din trecut niște prieteni cît se poate de incomozi și unele tradiții dezagreabile. De altfel, în sfera politică, renunțarea la tradiții s-a dovedit a fi un lucru destul de ușor : cadeții și-au afirmat de multă vreme, încă dinainte de Duma I, ataşamentul lor față de monarhie ; în Duma a II-a, ei au renunțat tacit la revendicarea unui guvern responsabil, iar proiectele lor în legătură cu diferite „libertăți" conțin atîtea bariere, atîtea baraje de sîrmă ghimpată și curse împotriva acestor libertăți, încît există toate speranțele într-un progres continuu în această privință. Față de insurecție și față de grevă, cadeții aveau și înainte o atitudine de reproș — la început tandru, apoi melancolic ; după decembrie 1905, atitudinea de reproș s-a transformat pe jumătate în dispreț, iar după dizolvarea Dumei I, ea a făcut loc unei atitudini de categorică negare și dezaprobare. Diplomația, tîrgul, tocmeala cu puternicii zilei — iată baza tacticii cadete. Cît privește prietenii incomozi, de multă vreme nu li se mai spune decît „vecini" și atît, iar de curînd ei au fost declarați, în auzul lumii întregi, „dușmani".

www.dacoromanica.ro

Asta înseamnă că se poate ajunge la o înţelegere, şi iată cum se formează o nouă majoritate, tot contrarevoluţionară, o majoritate octombristă-cadetă. Ce-i drept, deocamdată această majoritate reprezintă ceva mai puţin de jumătate din numărul deputaţilor aleşi — 214 din 432 —, dar, în primul rînd, nu încape îndoială că i se vor alătura, dacă nu toţi deputaţii fără partid, cel puţin o parte din ei, iar în al doilea rînd avem toate motivele să credem că această majoritate va creşte în cursul alegerilor, deoarece oraşele şi o mare parte din adunările electorale guberniale în care încă nu s-au ţinut alegeri vor alege, în marea lor majoritate, ori octombrişti, ori cadeţi.

Guvernul se consideră stăpîn pe situaţie. Burghezia liberală, pe cît se pare, consideră că asta-i realitatea. În asemenea condiţii, tîrgul trebuie să poarte, mai mult ca oricînd, pecetea unui compromis din cele mai murdare şi mai trădătoare, mai precis pecetea cedării tuturor poziţiilor liberalismului care conţine o cît de slabă urmă de democratism. Este clar că printr-un astfel de tîrg şi fără o nouă mişcare de masă nu poate fi înfăptuită o organizare cît de cît democratică a administraţiei locale şi a organelor legislative centrale. O majoritate octombristă-cadetă nu ne poate da aşa ceva. Dar putem aştepta oare de la o majoritate ultrareacţionară-octombristă, de la nişte moşieri barbari aliaţi cu nişte capitalişti prădalnici o rezolvare cît de cît acceptabilă a problemei agrare şi o uşurare a situaţiei muncitorilor? E o întrebare la care nu se poate răspunde decît printr-un zîmbet amar.

Situaţia este limpede: *această chambre introuvable de la noi nu este în stare să înfăptuiască, nici măcar în forma cea mai denaturată, sarcinile obiective ale revoluţiei.* Ea nu poate tămădui nici măcar în parte rănile larg deschise, pricinuite Rusiei de vechiul regim; ea nu poate decît să acopere aceste răni cu ajutorul unor nenorocite de reforme fictive.

Rezultatul alegerilor confirmă o dată mai mult convingerea noastră fermă: *Rusia nu poate să iasă pe cale paşnică din criza prin care trece.*

În asemenea condiţii sînt absolut clare sarcinile imediate care stau astăzi în faţa social-democraţiei. Punîndu-şi drept

www.dacoromanica.ro

scop final triumful socialismului, fiind convinsă că pentru atingerea acestui scop este nevoie de libertate politică şi ţinînd seama de împrejurarea că în momentul de faţă această libertate nu poate fi obţinută pe cale paşnică, fără acţiuni de masă deschise, social-democraţia este datoare acum să continue a pune pe primul plan sarcinile democratice şi revoluţionare, bineînţeles, fără a renunţa nicidecum la propagarea socialismului şi la apărarea intereselor de clasă proletare în sensul restrîns al cuvîntului. Ca reprezentantă a clasei celei mai înaintate şi mai revoluţionare a societăţii contemporane — proletariatul, care în revoluţia rusă şi-a dovedit prin fapte capacitatea de a îndeplini rolul de conducător în lupta de masă —, social-democraţia este obligată să contribuie prin toate mijloacele ca el să-şi păstreze acest rol şi în noul stadiu al luptei revoluţionare, care se apropie, stadiu care se caracterizează printr-o precumpănire, mult mai mare ca înainte, a elementului conştient asupra elementului spontan. În acest scop, *social-democraţia este obligată să tindă din toate puterile spre hegemonia asupra masei democratice şi spre dezvoltarea energiei revoluţionare în rîndurile acestei mase.*

Această tendinţă duce partidul proletariatului la o ciocnire violentă cu celelalte organizaţii politice de clasă, pentru care, potrivit intereselor grupurilor pe care le reprezintă, revoluţia democratică este odioasă şi periculoasă nu numai luată ca atare, ci mai ales datorită hegemoniei proletariatului în această revoluţie, care aduce cu sine pericolul socialist.

Este cu desăvîrşire limpede şi nu încape nici o îndoială că ambele majorităţi din Dumă — majoritatea ultrareacţionară-octombristă şi cea octombristă-cadetă —, pe care intenţionează să se sprijine succesiv guvernul Stolîpin spre a-şi menţine echilibrul, ambele aceste majorităţi — fiecare în felul ei, în diferite probleme — vor fi contrarevoluţionare. De o *luptă* împotriva guvernului din partea unei majorităţi sau a celeilalte, sau chiar din partea unor elemente izolate din rîndurile lor, de o luptă cît de cît sistematică şi metodică nici nu poate fi vorba. Sînt posibile numai conflicte izolate, vremelnice. Asemenea conflicte sînt posibile, în primul rînd, între elementul ultrareacţionar al

www.dacoromanica.ro

primei majorităţi şi guvern. Dar nu trebuie să uităm că ele nu pot fi cîtuşi de puţin profunde şi că guvernul, fără a părăsi nicidecum terenul contrarevoluţionar, poate ieşi foarte uşor şi comod învingător din aceste conflicte, sprijinindu-se pe cea de-a doua majoritate. Social-democraţia revoluţionară şi, împreună cu ea, toate celelalte elemente cu stare de spirit revoluţionară din Duma a III-a, în pofida dorinţei lor, nu pot folosi aceste conflicte în interesul revoluţiei altfel decît în scopuri pur agitatorice; aici nu poate fi vorba de „sprijinirea" vreuneia din părţile aflate în conflict, deoarece un asemenea sprijin ar constitui în sine un act contrarevoluţionar.

În mai mare măsură ar putea fi folosite cu iscusinţă eventualele conflicte dintre diferitele elemente ale celei de-a doua majorităţi — dintre cadeţi, pe de o parte, şi octombrişti şi guvern, pe de altă parte. Dar şi aici situaţia este de aşa natură, încît nu numai în virtutea intenţiilor şi tendinţelor subiective, ci şi datorită condiţiilor obiective conflictele vor fi trecătoare şi nu prea profunde, constituind doar un mijloc menit să înlesnească samsarilor politici să încheie tîrgul în condiţii în aparenţă mai decente, dar care în esenţă contravin intereselor democraţiei. Prin urmare, fără a renunţa la folosirea chiar şi a unor astfel de conflicte superficiale şi puţin frecvente, *social-democraţia trebuie să ducă nu numai împotriva guvernului, ultrareacţionarilor şi octombriştilor, dar şi împotriva cadeţilor o luptă dîrză pentru înfăptuirea sarcinilor democratice şi revoluţionare.*

Iată principalele *scopuri* pe care trebuie să şi le pună social-democraţia în Duma a III-a de stat. Scopurile sînt în mod cu totul evident aceleaşi care au stat în faţa partidului proletariatului şi în Duma a II-a. Ele sînt formulate cît se poate de clar în primul punct al rezoluţiei Congresului de la Londra cu privire la Duma de stat. În acest punct se arată: „social-democraţiei îi revin în Dumă următoarele sarcini politice directe: a) să lămurească poporul că Duma este cu totul improprie ca mijloc de înfăptuire a revendicărilor proletariatului şi ale micii burghezii revoluţionare, mai cu seamă ale ţărănimii; b) să lămurească poporul că, atîta timp cît puterea reală rămîne în mîinile guvernului ţarist,

www.dacoromanica.ro

libertatea politică nu poate fi înfăptuită pe cale parlamentară şi să arate inevitabilitatea luptei deschise a maselor populare împotriva forţei armate a absolutismului, luptă care are drept scop asigurarea unei victorii depline — trecerea puterii în mîinile maselor populare şi convocarea adunării constituante pe baza votului universal, egal, direct şi secret".

În această rezoluţie, în special în ultimele ei cuvinte, este formulată şi o extrem de importantă sarcină *specială* a activităţii social-democraţiei în Duma a III-a, sarcină pe care trebuie s-o îndeplinească deputaţii social-democraţi în vederea demascării întregii ticăloşii a fărădelegii de la 3 iunie. Ei trebuie să demaşte această fărădelege, fireşte, nu din punctul de vedere liberal, al încălcării formale a constituţiei, ci ca pe o încălcare insolentă şi brutală a intereselor maselor largi populare, ca pe o falsificare neruşinată şi revoltătoare a reprezentanţei naţionale. De aici trebuie să decurgă şi *sarcina de a explica maselor largi populare că Duma a III-a nu corespunde cîtuşi de puţin intereselor şi revendicărilor poporului şi de a desfăşura, în legătură cu aceasta, o amplă şi energică activitate pentru propagarea ideii unei adunări constituante cu puteri depline, aleasă prin vot universal, egal, direct şi secret.*

Aceeaşi rezoluţie de la Londra defineşte foarte lămurit caracterul muncii partinice social-democrate în Duma de stat prin următoarele cuvinte: „pe primul plan trebuie să fie pus rolul critic, propagandistic, agitatoric şi organizatoric al fracţiunii social-democrate în Dumă"; „caracterul general al luptei din Dumă trebuie subordonat întregii lupte duse de proletariat în afara Dumei, deosebit de importantă fiind folosirea luptei economice de masă şi slujirea intereselor ei". Legătura strînsă, indisolubilă dintre acest caracter al muncii din Dumă şi ţelurile pe care, după cum e arătat mai sus, trebuie să şi le propună în Dumă social-democraţia în momentul de faţă este absolut evidentă. O activitate legislativă paşnică a social-democraţilor în Duma a III-a, în condiţii care fac ca mişcările de masă să fie foarte probabile, ar fi nu numai inutilă, ar fi nu numai un donchişotism ridicol, ci şi o trădare directă a intereselor proletare. Ea ar duce în mod inevitabil social-democraţia

www.dacoromanica.ro

la o „minimalizare a lozincilor sale, ceea ce n-ar face decît să discrediteze social-democraţia în ochii maselor şi s-o rupă de lupta revoluţionară a proletariatului“ [69]. O mai mare crimă n-ar putea săvîrşi reprezentanţii proletariatului în Dumă.

Activitatea critică a social-democraţiei trebuie desfăşurată în toată amploarea ei şi cu maximum de acuitate, cu atît mai mult cu cît în Duma a III-a ea va avea la îndemînă un material deosebit de bogat. Social-democraţii din Dumă sînt obligaţi să demaşte pînă la capăt substratul de clasă al măsurilor şi propunerilor cu care vor veni în faţa Dumei atît guvernul cît şi liberalii, şi, în deplină concordanţă cu rezoluţia congresului, trebuie să acorde o deosebită atenţie măsurilor şi propunerilor care privesc îndeaproape interesele economice ale maselor largi populare ; aici intră problema muncitorească şi problema agrară, problema bugetului etc. În toate aceste probleme, social-democraţia este datoare să opună punctului de vedere oficial şi celui liberal revendicările ei socialiste şi democratice ; aceste probleme constituie nervul cel mai sensibil al vieţii poporului şi, totodată, punctul cel mai vulnerabil al guvernului şi al grupurilor sociale pe care se sprijină ambele majorităţi din Dumă.

Toate aceste sarcini agitatorice, propagandistice şi organizatorice vor fi îndeplinite de social-democraţii din Dumă atît prin cuvîntările rostite de la tribuna Dumei, cît şi prin depunerea de proiecte de legi şi prin interpelări adresate guvernului. Aici se iveşte însă o dificultate serioasă : pentru a depune un proiect de lege sau pentru a face o interpelare este nevoie de semnăturile a cel puţin *treizeci* de deputaţi.

În Duma a III-a nu sînt şi nu vor fi treizeci de deputaţi social-democraţi, lucru în afară de orice îndoială. Înseamnă că social-democraţia *singură*, fără sprijinul altor grupuri, nu poate să depună proiecte de legi şi nici să facă interpelări. Este limpede că asta îngreuiază şi complică mult lucrurile.

Firește că este vorba de proiecte de legi şi de interpelări cu caracter consecvent democratic. Poate oare social-democraţia să conteze în această privinţă pe sprijinul parti-

www.dacoromanica.ro

dului constituţional-democrat ? Desigur că nu. Se vor încumeta oare cadeţii, care în momentul de faţă sînt gata să încheie un compromis făţiş în condiţii în care din revendicările lor programatice, şi aşa mutilate şi reduse la minimum prin tot soiul de rezerve şi excepţări, nu va rămîne nimic —, se vor încumeta ei oare să mînie guvernul adresîndu-i interpelări democratice ? După cum ne amintim cu toţii, încă în Duma a II-a discursurile oratorilor cadeţi care făceau interpelări erau cît se poate de şterse şi uneori se transformau fie într-o bîiguială puerilă, fie în întrebări politicoase, ba chiar respectuoase, însoţite de uşoare reverenţe. Iar acum, cînd „capacitatea de lucru" a Dumei în ceea ce priveşte împletirea unor mreje pentru popor, a unor mreje mai trainice şi mai sigure, care să devină pentru el nişte lanţuri, a ajuns obiectul discuţiilor generale — excelenţele lor domnii miniştri pot dormi liniştiţi : ei nu vor fi decît rareori deranjaţi de către cadeţi — căci, vezi bine, trebuie să se şi legifereze ! —, şi, chiar de vor fi deranjaţi, se va ţine seama de toate regulile de politeţe. Nu degeaba promite Miliukov, la întrunirile electorale, că „va păstra nestinsă flăcăruia". Şi parcă numai Miliukov ? Dar ce înseamnă negarea categorică de către Dan a lozincii „jos Duma" ? Nu înseamnă oare ea tot păstrarea flăcăruii ? Şi Plehanov, cu „sprijinirea burgheziei liberale", a cărei „luptă" se reduce doar la reverenţe şi adînci plecăciuni, nu îndeamnă el oare social-democraţia să meargă pe aceeaşi cale a „politeţei" ?

Despre o alăturare a cadeţilor la propunerile de legiferare ale social-democraţilor nici nu poate fi vorba : proiectele de legi prezentate de aceştia vor avea, vezi bine, un pronunţat caracter agitatoric net conturat şi vor exprima în toată plinătatea lor revendicările consecvent democratice, ceea ce va provoca, firește, în mediul cadet tot atîta iritare ca şi în cel octombrist sau chiar ca şi în cel ultrareacţionar.

Aşadar, nici din acest punct de vedere cadeţii nu trebuie puşi la socoteală. În ceea ce priveşte prezentarea de interpelări şi depunerea de proiecte de legi, social-democraţia nu poate conta decît pe sprijinul grupurilor situate la stînga faţă de cadeţi. Pe cît se pare, acestea împreună cu social-

www.dacoromanica.ro

democraţii vor însuma cam 30 de deputaţi şi, prin urmare, se va crea deplina posibilitate tehnică de a veni cu iniţiative în această direcţie. Este vorba, desigur, nu de încheierea vreunui bloc, ci de „acţiuni comune", care, după cum se arată în rezoluţia Congresului de la Londra, „trebuie să excludă orice posibilitate de abatere de orice fel de la programul şi tactica social-democrată, servind doar scopurile unui asalt comun îndreptat împotriva reacţiunii, cît şi împotriva tacticii trădătoare a burgheziei liberale" [70].

„Proletarii" nr. 18
din 29 octombrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ÎN LEGĂTURĂ CU UN ARTICOL AL LUI PLEHANOV [71]

În articolul publicat în numărul din 20 octombrie al ziarului „Tovarişci", Plehanov îşi continuă campania de minciuni şi de batjocorire a disciplinei din partidul social-democrat. Iată o mostră de asemenea minciună : „«Tovarişci» a fost, precum se ştie, organul blocului de stînga" — răspunde Plehanov la acuzaţia ce i se aduce de a fi devenit colaboratorul permanent al d-lor Prokopovici, Kuskova & Co. Asta-i minciună. În primul rînd, „Tovarişci" nu a fost niciodată organul blocului de stînga. Acest bloc nu putea să aibă un organ comun. În al doilea rînd, bolşevicii nu au dus niciodată o campanie politică în coloanele ziarului „Tovarişci", nu au publicat niciodată în acest ziar vreun material îndreptat împotriva unor membri ai partidului social-democrat. În al treilea rînd, organizînd blocul de stînga, bolşevicii *au scindat* redacţia ziarului „Tovarişci", *izgonind* (cei drept, numai pentru o săptămînă) pe aceia care erau de partea cadeţilor. Plehanov însă *împinge* atît proletariatul cît şi democraţia mic-burgheză la o atitudine de servilism faţă de cadeţi. Fără a colabora la „Tovarişci", bolşevicii au determinat acest ziar să evolueze spre stînga. Plehanov colaborează la el şi îl trăşte spre dreapta. Bine o mai întoarce el cu blocul de stînga, n-avem ce spune !

Ocolind astfel faptul că este solicitat de un ziar burghez să scrie lucruri plăcute burgheziei, Plehanov face o şi mai mare plăcere liberalilor, vorbind în batjocură despre disciplina partidului muncitoresc. Nu sînt obligat să mă supun

www.dacoromanica.ro

— exclamă el — atunci cînd mi se cere să-mi trădez principiile !

Asta nu-i decît o banală frază anarhistă, stimabile, deoarece în perioada dintre două congrese Comitetul Central este acela care veghează asupra respectării principiilor *partidului* şi le interpretează. Dv. sînteţi în drept să refuzaţi a vă supune atunci cînd C.C. ar încălca voinţa congresului, statutul partidului etc. Dar în cazul de faţă nimeni nu s-a apucat măcar să afirme că C.C. ar fi încălcat voinţa congresului prin directivele sale cu privire la alegeri. Rezultă că prin cuvintele „trădarea principiilor" Plehanov încearcă să mascheze faptul că el *a trădat partidul.*

În sfîrşit, Plehanov vrea să arunce o săgeată la adresa Comitetului din Petersburg, reproşîndu-i că în alegerile pentru Duma a II-a el însuşi nu s-a supus Comitetului Central. În primul rînd, răspundem noi, Comitetul din Petersburg a refuzat să îndeplinească cererea de a diviza organizaţia, adică a respins orice amestec în autonomia sa, care este *garantată de statutul partidului.* În al doilea rînd, în alegerile pentru Duma a II-a menşevicii *au scindat* organizaţia : dar despre acest aspect al conflictului care s-a produs atunci Plehanov nu suflă o vorbă în sus-amintitul ziar burghez ! Iată ce vrea să zică el prin argumentele pe care le invocă : dacă în alegerile pentru Duma a II-a menşevicii au scindat organizaţia de partid din Petersburg — înseamnă că acum am şi eu dreptul să scindez întregul partid ! ! Asta-i logica lui Plehanov şi astea sînt faptele lui. *Plehanov sădeşte dezbinarea :* e un fapt la care trebuie să luăm cu toţii aminte. Numai că el se teme să spună lucrurilor pe nume.

„Proletarii" nr. 18
din 29 octombrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PREGĂTIREA UNEI „ORGII RESPINGĂTOARE"

Făcînd o apreciere asupra sarcinilor social-democraţiei în Duma a II-a din Rusia şi asupra tendinţelor liberalilor ruşi, cunoscutul marxist german Franz Mehring scria că de 60 de ani încoace liberalismul german urmează o cale jalnică şi ruşinoasă, camuflîndu-se sub lozinca „activitate pozitivă". În vara anului 1789, cînd Adunarea naţională a realizat într-o singură noapte eliberarea ţăranilor francezi, venalul şi genialul aventurier Mirabeau, cel mai mare dintre eroii democraţiei constituţionale, a caracterizat acest eveniment printr-o expresie de efect: „o orgie respingătoare". După noi însă (adică din punct de vedere social-democrat), această eliberare a fost o activitate pozitivă. Dimpotrivă, eliberarea ţăranilor prusieni, care s-a desfăşurat cu paşi de melc de-a lungul a şase decenii, din 1807 pînă în 1865, în care timp au fost nimicite cu brutalitate şi fără cruţare nenumărate vieţi de ţărani, a fost, din punctul de vedere al liberalilor noştri, o „activitate pozitivă", pe care ei o trîmbiţează la toate răspîntiile. După noi, ea a fost însă o „orgie respingătoare".

Aşa scria Mehring [72]. Şi nu poţi să nu-ţi aduci aminte de cuvintele lui acum, cînd se deschide Duma a III-a, cînd octombriştii vor să dezlănţuie cu orice preţ o orgie respingătoare, cînd cadeţii sînt gata să participe la ea cu un zel servil, cînd şi printre social-democraţi se găsesc (spre ruşinea noastră) plehanovişti gata s-o sprijine. Să examinăm mai îndeaproape toate aceste pregătiri.

www.dacoromanica.ro

Ajunul începerii lucrărilor Dumei a III-a a fost marcat prin consfătuiri intense între diferite partide cu privire la tactica pe care ele trebuie s-o urmeze în Dumă. În cadrul consfătuirii lor de la Moscova, octombriştii au elaborat un proiect de program al fracţiunii parlamentare a Uniunii 17 octombrie, iar un orator al lor, d-l Plevako, a ridicat, la banchetul de la Moscova, „steagul partidului liberal-constituţional rus". Cadeţii şi-au încheiat aşa-zisul Congres al V-lea „al partidului" în trei sau patru zile. Cadeţii de stînga au fost zdrobiţi cu totul şi izgoniţi din C.C. al cadeţilor (Comitetul lor Central e alcătuit din 38 de membri, care fac ce vor în „partid"). Cadeţii de dreapta au căpătat deplină libertate de acţiune în spiritul „raportului cu privire la tactica în Duma a III-a", această remarcabilă justificare „istorică" a „respingătoarei orgii". Social-democraţii au început să discute, în cadrul C.C. şi la conferinţa organizaţiei Petersburg a P.M.S.D.R., tactica pe care trebuie s-o urmeze în Duma a III-a.

Programul parlamentar al octombriştilor se caracterizează printr-o *recunoaştere* făţişă a politicii contrarevoluţionare pe care şi cadeţii au dus-o de fapt în Duma a II-a, camuflîndu-se prin tot soiul de fraze şi pretexte. Octombriştii, de pildă, declară făţiş că revizuirea legilor fundamentale şi a legii electorale este „inoportună": mai întîi, spun ei, este necesar ca „printr-o serie de reforme urgente" să se ajungă la o „liniştire a spiritelor şi să fie înlăturată ciocnirea de pasiuni şi de interese de clasă". Cadeţii nu au declarat acest lucru, dar au acţionat în Duma a II-a tocmai aşa, şi nu altfel. Alt exemplu. Octombriştii sînt „pentru atragerea la autoadministrare a unui cerc de persoane cît mai larg cu putinţă", dar în acelaşi timp sînt şi pentru „asigurarea unei reprezentări corespunzătoare" a nobilimii. Acest contrarevoluţionarism făţiş este mai sincer decît politica cadetă, care constă în a făgădui votul universal, direct, egal şi secret, iar în practică în a lupta cu înverşunare atît în Duma I cît şi în Duma a II-a împotriva alegerii în acest fel a comitetelor agrare locale şi în a propune comitete formate dintr-un număr egal de ţărani şi moşieri, adică aceeaşi „asigurare a reprezentării nobilimii". Încă un exemplu. Octombriştii resping făţiş

www.dacoromanica.ro

exproprierea pămînturilor moşiereşti. Cadeţii o „recunosc", dar o recunosc în aşa fel, încît în Duma a II-a votează împreună cu cei de dreapta împotriva trudovicilor şi a social-democraţilor pentru încheierea dezbaterilor în problema agrară printr-o formulă generală în care să se recunoască înstrăinarea forţată.

Octombriştii sînt gata să promită orice reforme liberale, cu condiţia ca ele să consolideze „victoriile" contrarevoluţiei. Printre aceste reforme se enumeră „lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget" (fără glumă !), „lărgirea drepturilor ei de control asupra legalităţii actelor organelor puterii de stat", asigurarea independenţei justiţiei, „încetarea stînjenirii organizaţiilor economice muncitoreşti şi a grevelor economice" („care nu periclitează interesele obşteşti şi de stat"), „consolidarea bazelor libertăţii cetăţeneşti legitime" etc. etc. Partidul octombrist, partid de guvernămînt, debitează fraze „liberale" cu aceeaşi dărnicie ca şi guvernul d-lui Stolîpin.

Cum au ridicat însă cadeţii la congresul lor problema atitudinii faţă de octombrişti ? Micul grup al cadeţilor de stînga s-a dovedit a fi alcătuit din palavragii, care nici n-au ştiut măcar să pună problema judicios. Cît priveşte masa cavalerilor de dreapta ai octombrismului deghizat, aceştia s-au unit strîns întru cocoloşirea cea mai murdară a adevărului. Neputinţa cadeţilor de stînga este exprimată în modul cel mai pregnant în proiectul lor de rezoluţie : primul punct al acestei rezoluţii recomandă cadeţilor „să se situeze pe poziţii strict opoziţioniste, fără a căuta o apropiere de octombrişti, care-i sînt străini (partidului cadet) prin spiritul şi programul lor". Punctul al doilea însă cere „să nu se refuze sprijinirea proiectelor de lege care îndreaptă ţara pe drumul eliberării şi al reformelor democratice, indiferent de unde ar emana aceste proiecte". Aici este ceva de-a dreptul comic, întrucît nişte proiecte de legi care pot să întrunească majoritatea *nu pot* emana în Duma a III-a decît numai de la octombrişti ! D-nii cadeţi de stînga şi-au meritat pe deplin înfrîngerea, deoarece s-au comportat ca nişte laşi mizerabili sau ca nişte nătîngi care nu ştiu să spună clar şi răspicat că într-o Dumă ca aceasta este nedemn să te pregăteşti de legiferare, că a vota cu

www.dacoromanica.ro

octombriştii înseamnă a sprijini contrarevoluţia. Se pare că unele persoane izolate dintre cadeţii de stînga au înţeles acest lucru, dar, ca nişte democraţi de salon ce sînt, s-au dovedit laşi la congres. Cel puţin, d-l Jilkin reproduce în ziarul „Tovarişci" următoarele cuvinte rostite de cadetul Safonov într-o convorbire *particulară:* „După părerea mea, fracţiunea cadetă trebuie să adopte acum poziţia pe care s-a situat Grupul trudovic în Duma I. Opoziţie, discursuri tari şi atît. *Ei însă se pregătesc să legifereze.* Dar cum ? Prietenie, *alianţă cu octombriştii ?* Ciudată gravitare spre dreapta. Toată ţara e de stînga, iar noi o luăm la dreapta" („Tovarişci" nr. 407). Probabil că d-l Safonov are momente de luciditate în care i se face ruşine şi începe să-l mustre conştiinţa... dar asta numai în particular !

În schimb, d-l Miliukov şi banda lui şi-au manifestat în toată splendoarea vechile lor însuşiri de carierişti fără obraz şi fără scrupule. În rezoluţia pe care au adoptat-o, ei au cocoloşit fondul chestiunii spre a înşela publicul larg, aşa cum au înşelat întotdeauna poporul eroii liberali ai prostituţiei parlamentare. În rezoluţia („tezele") congresului *n-ai să găseşti nici măcar un cuvînt despre octombrişti ! !* E de necrezut, dar asta-i realitatea. Problema centrală a congresului cadet a fost să hotărască dacă cadeţii vor vota sau nu cu octombriştii. Toate dezbaterile s-au învîrtit în jurul acestui punct. Dar toată arta politicienilor burghezi constă tocmai în *a înşela* masele, în *a le ascunde* tertipurile lor parlamentare. „Tezele cu privire la tactică", adoptate la 26 octombrie de congresul cadeţilor, sînt un document clasic, care arată, în primul rînd, cum cadeţii se contopesc cu octombriştii şi, în al doilea rînd, cum se scriu rezoluţiile destinate înşelării maselor de către liberali. Acest document trebuie comparat cu „programul parlamentar" al „Uniunii 17 octombrie". El trebuie comparat cu „raportul cu privire la tactică", prezentat de Miliukov la congresul cadeţilor („Reci" nr. 255). Iată cele mai importante pasaje din acest raport :

„Pus în situaţia de opoziţie, partidul, cu toate acestea" (chiar aşa : cu toate acestea !), „nu va juca rolul unei minorităţi lipsite de răspundere în sensul în care a folosit el însuşi acest termen pentru a caracteriza comportarea extre-

www.dacoromanica.ro

miştilor de stînga în Dumă" (ceea ce, tradus din limbajul parlamentar în vorbirea de toate zilele, pe şleau, sună cam aşa: milostiviţi-vă de noi şi ne daţi un locşor, domnilor octombrişti, căci doară noi nu sîntem opoziţie decît cu numele!). „El nu va privi Duma ca un mijloc de pregătire a unor acţiuni în afara ei, ci ca un organ suprem de stat care deţine o parte — precis stabilită prin lege — din puterea supremă" (nu sînt oare mai cinstiţi octombriştii, care spun deschis: revizuirea legilor fundamentale este inoportună?). „Ca şi în primele două Dume, partidul vine în Duma a III-a cu intenţia fermă de a lua parte activă la munca ei legislativă. Partidul a considerat întotdeauna că acest gen de activitate este principal şi fundamental, opunîndu-l în egală măsură atît scopurilor agitatorice ale stîngii cît şi activităţii conspirative a dreptei". În ceea ce priveşte „conspiraţia", dv., domnilor, spuneţi o minciună, deoarece în *ambele* Dume *aţi conspirat* cu miniştrii sau cu lacheii lor! Iar renegarea agitaţiei nu înseamnă altceva decît o renegare totală şi irevocabilă a *democraţiei*.

Pentru a legifera în Duma a III-a trebuie ca, într-un fel sau altul, direct sau indirect, să te uneşti cu octombriştii şi să te situezi în întregime pe poziţia contrarevoluţiei şi a menţinerii victoriilor ei. Cadeţii caută să treacă sub tăcere acest lucru atît de evident. Ei însă se dau de gol în alt pasaj al raportului: „Folosirea iniţiativei în materie de legiferare trebuie să fie în funcţie de lămurirea prealabilă a *posibilităţii practice de a obţine adoptarea proiectelor* propuse de partid". Posibilitatea practică de a obţine adoptarea proiectelor depinde de octombrişti. A lămuri această posibilitate înseamnă a da fuga pe uşa din dos la octombrişti. A pune iniţiativa ta în funcţie de această lămurire înseamnă a-ţi mutila proiectele *după placul* octombriştilor, înseamnă a face ca politica ta să fie în funcţie de octombrişti.

Cale de mijloc nu există, domnilor. Ori sînteţi un partid de adevărată opoziţie, şi atunci reprezentaţi o minoritate lipsită de răspundere. Ori sînteţi un partid de legiferare contrarevoluţionară activă, şi în cazul acesta daţi dovadă de servilism faţă de octombrişti. Cadeţii au ales cea de-a doua alternativă, şi, pe cît se vorbeşte, drept răsplată,

www.dacoromanica.ro

Duma ultrareacţionară îl va introduce în prezidiu pe cadetul de dreapta Maklakov ! E o răsplată binemeritată.

Dar cum de se găsesc social-democraţi în stare să mai vorbească şi astăzi despre o sprijinire a cadeţilor ? Asemenea social-democraţi sînt produsul filistinismului intelectualist, al filistinismului întregii vieţi din Rusia. Ei sînt produsul vulgarizării plehanoviste a marxismului. La conferinţa organizaţiei social-democrate din Petersburg s-a văzut limpede că menşevicii, călcînd pe urmele Dumei de dreapta, cotesc şi mai mult spre dreapta. Ei sînt gata să-i sprijine pe octombrişti, adică partidul *guvernamental !* De ce atunci să nu voteze social-democraţii pentru Homeakov, care este mai bun decît Bobrinski ? Asta-i o chestiune de oportunitate ! De ce să nu voteze pentru Bobrinski, dacă nu este de ales decît între el şi Purişkevici ? De ce să nu sprijine pe octombrişti împotriva ultrareacţionarilor din moment ce Marx ne-a învăţat să sprijinim burghezia împotriva feudalilor [78] ?

Da, e ruşinos să recunoşti, dar ar fi o greşeală să tăinuieşti că Plehanov i-a adus pe menşevicii săi într-o situaţie care face cu totul de ocară social-democraţia. Ca un veritabil om în carapace, repetînd într-una cuvintele învăţate pe de rost cu privire la „sprijinirea burgheziei", prin *pisălogeala* lui el a împiedicat orice înţelegere clară a sarcinilor specifice şi a condiţiilor specifice ale luptei proletariatului în revoluţie şi ale luptei împotriva contrarevoluţiei. La Marx, întreaga analiză a epocilor revoluţionare se centrează în jurul luptei adevăratei democraţii şi în special a proletariatului, împotriva iluziilor constituţionaliste, împotriva trădărilor liberalismului, împotriva contrarevoluţiei. Plehanov acceptă un Marx falsificat în spiritul lui Struve. Prin urmare, nu-i rămîne decît să culeagă ce a semănat !

Caracterul contrarevoluţionar al liberalismului în revoluţia rusă a fost dovedit de întregul mers al evenimentelor dinainte de 17 octombrie şi mai ales după 17 octombrie. Duma a III-a îi va face să vadă chiar şi pe orbi. Apropierea cadeţilor de octombrişti este un fapt politic, care nu poate fi ascuns prin nici un fel de subterfugii şi tertipuri. „Tovarişci", acest ziar al bernsteinienilor obtuzi, n-are decît să se mulţumească cu sfîncete neputincioase pe această

www.dacoromanica.ro

temă, îmbinate cu îndemnuri adresate cadeţilor să se apropie de octombrişti şi împletite cu diverse manevre de proxeneţi politici.' Social-democraţia trebuie să înţeleagă mobilurile de clasă ale contrarevoluţionarismului rus. Ea trebuie să demaşte fără cruţare, în cadrul Dumei, toate încercările cadeţilor de a se apropia de octombrişti, toată josnicia aşa-zisului liberalism democratic. Partidul muncitoresc va respinge cu dispreţ orice considerente cu privire la „păstrarea flăcăruii" şi va desfăşura larg steagul socialismului şi steagul revoluţiei !

„Proletarii" nr. 10
din 5 noiembrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CINE NE JUDECĂ PE NOI!

Chicotelile răutăcioase pe tema sciziunii dintre menşevici şi bolşevici în cadrul P.M.S.D.R., în general, şi pe tema luptei aprige purtate la Congresul de la Londra, în special, au devenit un fenomen constant în presa burgheză. Nimănui nu-i dă prin gînd să studieze divergenţele, să analizeze cele două tendinţe, să înfăţişeze publicului cititor istoricul sciziunii şi întregul caracter al divergenţei dintre menşevici şi bolşevici. Publiciştii de la „Reci" şi „Tovarişci", d-nii Verghejski, E. K., Pereiaslavski şi ceilalţi penny-a-liner-i (scribi plătiţi pe numărul de rînduri) nu fac decît să prindă din zbor diferite zvonuri, să culeagă pentru blazaţii palavragii de salon amănunte „picante" ale „scandalurilor" şi să încerce în fel şi chip să împuieze capetele oamenilor cu tot soiul de anecdote pe seama luptei noastre.

Socialiştii-revoluţionari se dedau şi ei la zeflemeli ordinare de acest soi. Editorialul din nr. 6 al ziarului „Znamea Truda" reproduce relatarea lui Cerevanin despre o criză de isterie la Congresul de la Londra, face glume răutăcioase pe socoteala „zecilor de mii" cheltuite, savurează „tabloul amuzant al situaţiei interne a social-democraţiei ruse în momentul de faţă". Asemenea introduceri servesc liberalilor ca să treacă la elogierea oportuniştilor de genul lui Plehanov, iar socialiştilor-revoluţionari ca să treacă la criticarea fulminantă a acestora (socialiştii-revoluţionari repetă *acum* argumentele social-democraţilor împotriva congresului muncitoresc! Bine că şi-au adus aminte!). Dar

www.dacoromanica.ro

şi unora şi altora lupta grea din rîndurile social-democraţiei le prilejuieşte aceeaşi bucurie răutăcioasă.

Nu vom spune aici decît cîteva cuvinte despre eroii liberali ai acestei campanii, oprindu-ne mai amănunţit asupra eroilor socialişti-revoluţionari ai „luptei împotriva oportunismului".

Liberalii fac haz de lupta din sînul social-democraţiei, pentru a masca astfel acţiunea lor sistematică de *înşelare* a opiniei publice în privinţa partidului cadet. Ei practică înşelăciunea pe toată linia; lupta din rîndurile cadeţilor înşişi şi tratativele lor cu autorităţile sînt sistematic ascunse opiniei publice. Toată lumea ştie că cadeţii de stînga îi dojenesc pe cei de dreapta, toată lumea ştie că d-nii Miliukovi, Struve & Co. au făcut anticameră la domnul Stolîpin. Dar faptele precise sînt ascunse publicului. Divergenţele sînt cocoloşite, iar despre discuţiile dintre d-nii Struve şi cadeţii de stînga nu s-a comunicat absolut nimic. Procese-verbale ale congreselor cadeţilor nu există. Liberalii nu comunică nici numărul total al membrilor partidului lor, nici numărul lor pe organizaţii. Orientarea diferitelor comitete nu e cunoscută. Obscuritate generală, minciună oficială a ziarului „Reci" pe toată linia, înşelare permanentă a democraţiei de către interlocutorii ministeriali — iată ce caracterizează partidul cadet. Avocaţii şi profesorii care îşi fac din parlamentarism o carieră, condamnînd în mod fariseic activitatea ilegală, ridică în slăvi activitatea legală a partidelor, dar în practică îşi bat joc de principiul democratic al publicităţii, ascunzînd opiniei publice diferitele tendinţe politice din partidul lor. Trebuie să fii stăpînit de totala miopie a lui Plehanov, care se prosternează în faţa lui Miliukov, ca să nu vezi această înşelare a democraţiei de către cadeţi, înşelare grosolană, murdară, cu spoială de civilizaţie.

Dar socialiştii-revoluţionari? Îşi fac ei oare datoria de *democraţi* cinstiţi (nu putem spune de socialişti atunci cînd e vorba de socialiştii-revoluţionari), aceea de a expune *clar şi deschis* în faţa poporului lupta dintre diferitele tendinţe politice existente în mijlocul acelora care cheamă poporul să-i urmeze?

Să vedem ce ne arată faptele.

www.dacoromanica.ro

Congresul din decembrie 1905 al partidului socialist-revoluţionar. Este primul şi unicul congres care şi-a publicat procesele-verbale. D-l Tucikin, delegat al Organului Central, exclamă : „Cîndva, social-democraţii erau, pare-se, cît se poate de sincer convinşi că ivirea unei perioade de libertăţi politice va însemna moartea politică a partidului nostru... Perioada de libertăţi a dovedit contrarul" (pag. 28 din anexa la procesele-verbale). Ei nu zău, chiar aşa o fi, d-le Tucikin ? Asta a dovedit oare perioada de libertăţi ? Asta ne-a dovedit adevărata politică a partidului socialist-revoluţionar din 1905 ? din 1906 ? din 1907 ?

Să vedem ce ne spun faptele !

În procesele-verbale ale congresului socialiştilor-revoluţionari *(decembrie* 1905, publicate în *1906 !)* citim că după 17 octombrie un grup de publicişti cu drept de vot consultativ la acest congres *„a insistat pe lîngă C.C. al socialiştilor-revoluţionari să se organizeze un partid legal"* (procesele-verbale, pag. 49 ; citatele ce urmează sînt luate tot de acolo). Comitetului Central al socialiştilor-revoluţionari *„i s-a propus să creeze nu o organizaţie legală a partidului socialist-revoluţionar, ci un partid socialist-populist aparte, care să fiinţeze paralel cu primul"* (51). C.C. s-a opus însă şi a adus această problemă în faţa congresului. Congresul *a respins* propunerea socialiştilor-populişti cu o majoritate covîrşitoare de voturi, 1 vot contra şi 7 abţineri (66). „Este oare de conceput să faci parte în acelaşi timp din două partide ?" — a exclamat bătîndu-se cu pumnul în piept d-l Tucikin (pag. 61). Iar d-l Şevici a făcut aluzie la afinitatea socialiştilor-populişti cu liberalii, aşa încît socialistul-populist Rojdestvenski, care a încercat să dea asigurări că „nimeni nu are dreptul" să-i numească *„semiliberali", a început să-şi piardă calmul (59)**.

Iată care sînt faptele. În 1905, socialiştii-revoluţionari *au rupt* legăturile cu socialiştii-populişti „semiliberali". Dar le-au rupt ei oare cu adevărat ?

* În faţa acestei *supărări* a socialistului-populist care şi-a pierdut calmul, d-l Şevici şi-a retractat în parte afirmaţia şi „a făcut o rectificare" — pag. 63 — spunînd *„sub formă de explicaţie personală (!!)" :* „nu a fost în intenţia mea să afirm că vorbitorul face parte din partidul liberal".

www.dacoromanica.ro

În 1905, un foarte puternic mijloc de înrîurire fățișă a partidului asupra maselor a fost presa. În „zilele de libertate" ale lui octombrie, socialiștii-revoluționari au editat — ce-i drept, pînă la congresul din decembrie — un ziar *în bloc cu socialiștii-populiști. Formal*, socialiștii-revoluționari au avut aici dreptate. În fond însă, în perioada celor mai mari libertăți, în perioada celei mai fățișe înrîuriri asupra maselor, ei *au ascuns* publicului cele două tendințe deosebite din cadrul partidului. În partidul lor au existat nu mai puține divergențe decît în rîndurile social-democrației, dar social-democrații au fost preocupați să le scoată la lumină, în timp ce socialiștii-revoluționari au căutat să le ascundă în mod diplomatic. Acestea sînt faptele din 1905.

Să luăm anul 1906. Perioada Dumei I, perioada „micilor libertăți". Reînvie ziarele socialiste. *Socialiștii-revoluționari sînt iarăși în bloc cu socialiștii-populiști și au un ziar comun.* Nu degeaba ruptura lor cu „semiliberalii" la congres a fost o ruptură diplomatică : dacă vreți, e ruptură ; dacă nu vreți, nu-i nici o ruptură ! Ei au respins propunerea, au ridiculizat ideea de „a face parte în același timp din două partide" și... și au continuat să facă parte în același timp din două partide, cuvîntînd cu evlavie : slavă ție, doamne, că nu sîntem ca social-democrații care se bat între ei ! Iată care sînt faptele. În Rusia, ambele perioade de libertate a presei au fost marcate prin faptul că socialiștii-revoluționari au mers în bloc cu socialiștii-populiști, ascunzînd democrației, prin înșelăciune („diplomație"), cele două tendințe profund deosebite care s-au manifestat în cadrul partidului lor.

Să luăm anul 1907. După Duma I, socialiștii-populiști și-au creat în mod formal un partid propriu. Acest lucru era inevitabil, deoarece în Duma I, într-o perioadă cînd partidele s-au prezentat pentru prima oară în fața alegșilor țărănimii din întreaga Rusie, socialiștii-populiști și socialiștii-revoluționari au prezentat proiecte agrare *diferite* (proiectul celor 104 și proiectul celor 33). Socialiștii-populiști *au învins* pe socialiștii-revoluționari în fața deputaților trudovici, strîngînd un număr de peste trei ori mai mare de semnături pe proiectul lor, pe programul lor agrar. Or, acest program, după mărturisirea socialistului-revolu-

www.dacoromanica.ro

ţionar Vihleaev („Naşa mîsl", culegerea nr. 1, Petersburg, 1907, articolul : „Partidul socialist-populist şi problema agrară"), *„la fel"* ca şi legea din 9 noiembrie 1906, „ajunge la negarea principiului fundamental al folosirii pămîntului în obşte". Acest program consfinţeşte *„manifestările de individualism egoist"* (articolul d-lui Vihleaev, pag. 89), *„tulbură largul şuvoi ideologic cu mîlul individualist"* (pag. 91 din acelaşi articol), porneşte pe *„calea stimulării curentelor individualiste şi egoiste în rîndurile maselor populare"* (ibid., pag. 93).

E limpede, nu ? Deputaţii ţărănimii au dat dovadă, în *marea* lor majoritate, de individualism burghez. Prima manifestare a socialiştilor-revoluţionari în faţa aleşilor ţărănimii din întreaga Rusie a fost o strălucită confirmare a teoriei social-democraţilor,transformînd în fapt pe socialiştii-revoluţionari în aripa de extremă stîngă a democraţiei mic-burgheze.

Dar poate că, cel puţin după ce socialiştii-populişti s-au îndepărtat de ei şi au făcut ca programul lor să fie adoptat de Grupul trudovic, socialiştii-revoluţionari s-au delimitat în mod categoric de socialiştii-populişti ? Nu. Alegerile de la Petersburg pentru Duma a II-a au dovedit tocmai contrarul. Blocurile cu cadeţii au fost pe atunci cea mai puternică manifestare a oportunismului socialist. Pericolul ultrareacţionar era o ficţiune care *camufla* politica de subordonare faţă de liberali. Presa cadetă a relevat destul de limpede acest lucru, subliniind „moderaţia" menşevicilor şi a socialiştilor-populişti. Cum s-au comportat socialiştii-revoluţionari ? „Revoluţionarii" noştri au mers în bloc cu socialiştii-populişti şi cu trudovicii ; iar condiţiile acestui bloc au fost ascunse publicului. *Revoluţionarii noştri se tîrau în coada cadeţilor* întocmai ca şi menşevicii. Reprezentanţii socialiştilor-revoluţionari au propus cadeţilor un bloc (consfătuirea din 18 ianuarie 1907. Comp. broşura lui N. Lenin : „De-auzi părerea unui prost", Petersburg, 15 ianuarie 1907 *, în care se constată că în problema acordurilor socialiştii-revoluţionari au avut o comportare *necinstită din punct de vedere politic,* ducînd concomitent

* Vezi V. *I. Lenin,* Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediţia a doua, pag. 283—302. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

tratative şi cu social-democraţii, care la 7 ianuarie 1907 declaraseră război cadeţilor, şi cu *cadeţii*). Socialiştii-revoluţionari au nimerit în blocul de stînga *împotriva* voinţei lor datorită refuzului cadeţilor.

Aşadar, după ruptura totală cu socialiştii-populişti, socialiştii-revoluţionari duc *de fapt* politica socialiştilor-populişti şi a menşevicilor, adică a oportuniştilor. „Superioritatea" lor constă în faptul că ascund lumii mobilurile acestei politici şi curentele din cadrul partidului lor.

Congresul extraordinar al partidului socialist-revoluţionar care a avut loc în februarie 1907 nu numai că n-a ridicat această problemă a blocurilor cu cadeţii, nu numai că n-a făcut o apreciere a semnificaţiei unei asemenea politici, ci, dimpotrivă, *a confirmat*-o ! Amintim cuvîntarea rostită la acest congres de G. A. Gherşuni, cuvîntare pe care „Reci" a lăudat-o atunci aşa cum îl laudă mereu şi pe Plehanov. Gherşuni a declarat că el rămîne „la vechea părere : deocamdată, cadeţii nu ne sînt duşmani" (broşura : „Cuvîntarea lui G. A. Gherşuni la congresul extraordinar al partidului socialist-revoluţionar", 1907, pag. 1—15, pe copertă figurează deviza partidului socialist-revoluţionar : „dreptatea se dobîndeşte prin luptă", pag. 11). Gherşuni a arătat primejdia unei eventuale lupte reciproce în sînul opoziţiei, spunînd : „nu-şi va pierde oare poporul încrederea în însăşi posibilitatea guvernării prin intermediul unei reprezentanţe naţionale ?" (ibid). După cît se vede, în spiritul acestui cadetofil a fost redactată rezoluţia adoptată de congresul socialiştilor-revoluţionari, în care se spune, printre altele :

„Congresul consideră că o grupare riguroasă a partidelor în cadrul Dumei în condiţiile acţiunii izolate a fiecărui grup şi ale luptei ascuţite dintre fracţiuni ar putea paraliza cu desăvîrşire activitatea majorităţii opoziţioniste, discreditînd astfel în ochii claselor de oameni ai muncii însăşi ideea de reprezentanţă naţională" (ziarul „Partiinîe Izvestiia" al partidului socialist-revoluţionar nr. 6 din 8 martie 1907).

Avem de-a face aici cu un oportunism de cea mai pură speţă, mai rău chiar decît menşevismul nostru. Gherşuni a silit, într-un mod ceva mai grosolan, congresul socialiştilor-revoluţionari să repete *plehanovismul*. Şi întreaga activi-

www.dacoromanica.ro

tate a fracţiunii socialist-revoluţionare din Dumă a oglindit acest spirit al tacticii cadete de asigurare a unităţii opoziţiei naţionale. Deosebirea dintre social-democratul Plehanov şi socialistul-revoluţionar Gherşuni este *doar* că primul face parte dintr-un partid care nu acoperă un asemenea decadentism, ci îl demască şi luptă împotriva lui, pe cînd cel de-al doilea face parte dintr-un partid în care toate principiile tactice şi toate concepţiile teoretice sînt încîlcite şi ascunse de ochii publicului prin cortina groasă a diplomaţiei de cerc. „Să nu-şi scoată gunoiul din casă", la asta se pricep prea bine domnii socialişti-revoluţionari. Dar ei nici *nu-l pot* scoate, căci în afară de gunoi nu mai au nimic altceva ! Ei nu au putut să spună tot adevărul despre relaţiile lor cu socialiştii-populişti în anii 1905, 1906 şi 1907. Ei nu pot să arate cum de e în stare un *partid*... un partid şi nu un cerc... să adopte azi cu 67 de voturi contra 1 o rezoluţie arhioportunistă, pentru ca mîine să se epuizeze în tirade „revoluţionare".

Da, domnilor „judecători", noi nu pizmuim dreptul vostru formal de a jubila la vederea luptei acerbe şi a sciziunilor din rîndurile social-democraţiei. Ce-i drept, această luptă are multe aspecte urîte. Şi este incontestabil că aceste sciziuni au multe urmări nefaste pentru cauza socialismului. Totuşi, noi n-am dori nici o clipă să schimbăm acest adevăr amar pe minciuna voastră „dulce". Boala grea de care suferă partidul nostru este boala de creştere a unui partid *de masă*. Căci nu poate exista un partid de masă, un partid al clasei fără o clarificare deplină a nuanţelor fundamentale, fără o luptă făţişă între diferitele tendinţe, fără a face cunoscut *maselor* care militanţi ai partidului, care organizaţii ale partidului urmează o linie sau alta. Fără o asemenea clarificare nu poate fi făurit un partid demn de acest nume, iar noi *îl făurim*. Noi am reuşit să facem ca concepţiile ambelor curente din partidul nostru să fie arătate în mod veridic, clar, precis în faţa tuturor. Ieşirile personale, intrigile şi gîlcevile fracţioniste, scandalurile şi sciziunile, — toate astea nu sînt decît amănunte în comparaţie cu faptul că din experienţa celor *două tactici* învaţă realmente masele proletare, învaţă realmente toţi aceia care sînt în stare să adopte o atitudine conştientă

www.dacoromanica.ro

în politică. Peste ciorovăielile şi sciziunile noastre se va aşterne vălul uitării. Principiile noastre tactice, modelate şi călite, vor intra ca pietre unghiulare în istoria mişcării muncitoreşti şi a socialismului din Rusia. Vor trece ani, poate chiar decenii, şi influenţa unuia sau altuia dintre aceste curente va fi urmărită într-o sută de probleme practice diferite. Clasa muncitoare din Rusia şi întregul popor *ştiu* cu cine au de-a face atunci cînd li se vorbeşte de bolşevism sau de menşevism.

Dar pe cadeţi îi cunosc ele oare ? Întreaga istorie a partidului cadet este o continuă jonglerie politică, în care se trece sub tăcere principalul şi în care există o preocupare unică şi permanentă : aceea de a ascunde adevărul cu orice preţ.

Dar pe socialiştii-revoluţionari îi cunosc ? Nu vor merge ei mîine oare iarăşi în bloc cu social-cadeţii ? Nu participă ei oare în momentul de faţă la un asemenea bloc ? Se scutură ei de „mîlul individualist" al trudovicilor sau îşi îngreuiază şi mai mult partidul cu acest mîl ? Nu continuă să se situeze şi acum pe poziţia teoriei unităţii opoziţiei naţionale ? N-au adoptat ei oare această teorie abia ieri ? Nu vor renunţa la ea pentru cîteva săptămîni chiar mîine ? Asta n-o poate şti nimeni, n-o ştiu nici d-nii socialişti-revoluţionari, căci întreaga istorie a partidului lor este, de la un capăt la altul, o sistematică şi neîntreruptă estompare, cocoloşire, muşamalizare a divergenţelor prin cuvinte, fraze şi iar fraze.

Cum se explică această atitudine ? Nu cumva prin faptul că socialiştii-revoluţionari sînt nişte carieristi burghezi, cum sînt cadeţii ? Nu, sinceritatea lor, ca cerc, *nu trebuie* pusă la îndoială. Nenorocirea lor este că sînt în imposibilitate de a crea un partid de masă, de a deveni partidul unei *clase*. Situaţia obiectivă este de aşa natură încît ei nu pot fi decît *o aripă* a democraţiei ţărăneşti, o anexă dependentă, inegală, un „grup pe lîngă" trudovici, iar nu un tot de sine stătător. Perioada de furtună şi avînt nu i-a ajutat pe socialiştii-revoluţionari să se ridice cu toată puterea ; ea i-a aruncat în braţele socialiştilor-populişti, care îi ţin atît de strîns la piept încît nici măcar sciziunea nu-i poate despărţi. Perioada războiului contrarevoluţionar nu a în-

www.dacoromanica.ro

tărit legătura lor cu anumite pături sociale ; ea nu a făcut decît să provoace noi ezitări şi şovăieli (pe care acum socialiştii-revoluţionari se străduiesc din răsputeri să le ascundă) în ceea ce priveşte atitudinea socialistă a ţăranului. Iar astăzi, cînd citeşti articolele pline de patos din „Znamea Truda" cu privire la eroii terorii socialist-revoluţionare, îţi spui fără să vrei : terorismul dv., domnilor, nu este o urmare a revoluţionarismului dv. Revoluţionarismul dv. se limitează la terorism.

Hotărît lucru, asemenea judecători sînt cel mai puţin în măsură să judece social-democraţia !

„Proletarii" nr. 19
din 5 noiembrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CONFERINȚA A PATRA A P.M.S.D.R. („A TREIA CONFERINȚĂ GENERALĂ")[74]

5—12 (18—25) NOIEMBRIE 1907

Publicat la 19 noiembrie 1907 în ziarul „Proletarii" nr. 20

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

1

RAPORT CU PRIVIRE LA TACTICA FRACŢIUNII SOCIAL-DEMOCRATE ÎN DUMA A III-A DE STAT

EXTRAS DIN DAREA DE SEAMĂ APĂRUTĂ ÎN PRESĂ

Tov. Lenin porneşte de la premisa că sarcinile obiective ale revoluţiei ruse nu au fost rezolvate, că în actuala perioadă de reacţiune proletariatului îi revine sarcina de a apăra cu toată fermitatea, în opoziţie cu oscilările generale, cauza democraţiei şi cauza revoluţiei. De aici ideea că Duma trebuie folosită în scopurile revoluţiei, folosită în special în direcţia unei largi răspîndiri a concepţiilor politice şi socialiste ale partidului, şi nu în direcţia unor „reforme" legislative, care, în orice caz, ar însemna sprijinirea contrarevoluţiei şi ciuntirea în fel şi chip a democraţiei.

După părerea tov. Lenin, „miezul" problemei Dumei trebuie să-l constituie elucidarea următoarelor trei chestiuni: a) care este compoziţia de clasă a Dumei, b) care trebuie să fie şi va fi atitudinea centrelor Dumei faţă de revoluţie şi faţă de democraţie şi c) în ce constă importanţa activităţii desfăşurate în Dumă în cursul dezvoltării revoluţiei ruse.

În legătură cu prima chestiune — pe baza analizei compoziţiei Dumei (potrivit datelor referitoare la apartenenţa de partid a deputaţilor), tov. Lenin a subliniat că promovarea concepţiilor faimoasei „opoziţii" în Duma a III-a este posibilă numai într-un singur caz, şi anume cînd cel puţin 87 de octombrişti vor colabora cu cadeţii şi cu stînga. Pentru a obţine majoritatea necesară la votarea proiectelor de legi, cadeţilor şi stîngii le mai trebuie 87 de voturi.

www.dacoromanica.ro

Ceea ce înseamnă că, de fapt, activitatea legislativă în Dumă este posibilă numai cu participarea neapărată a majorității covîrșitoare a octombriștilor. Este limpede ce formă poate să capete o asemenea activitate legislativă și cît de ruşinos ar fi ţintuită social-democraţia la stîlpul infamiei dacă ar intra în cîrdăşie cu octombriştii. Aici nu e vorba de un principiu abstract. Abstract vorbind, sprijinirea reprezentanţilor marii burghezii este posibilă, iar uneori chiar necesară. Dar în cazul de faţă trebuie să ţinem seama de condiţiile concrete ale dezvoltării revoluţiei burghezo-democratice din Rusia. Burghezia rusă a păşit de mult pe calea luptei împotriva revoluţiei, pe calea compromisurilor cu absolutismul. Ultimul congres cadet a smuls definitiv toate frunzele de viţă cu care se acopereau domnii Miliukovi; el constituie un eveniment politic de o deosebită importanţă, deoarece cadeţii au declarat cu o cinică francheţe că se duc în Duma octombristă-ultrareacţionară pentru a legifera şi că vor porni lupta împotriva „duşmanilor de la stînga". Aşadar, cele două majorităţi posibile în Dumă — majoritatea ultrareacţionară-octombristă şi cea octombristă-cadetă — se vor strădui amîndouă, pe căi diferite, să lege cît mai strîns nodul reacţiunii: prima — prin tendinţa ei de a restaura absolutismul, iar cea de-a doua — prin tranzacţii cu guvernul şi prin reforme iluzorii, menite să mascheze tendinţele contrarevoluţionare ale burgheziei. Prin urmare, social-democraţia nu poate adopta punctul de vedere al sprijinirii reformelor legislative, întrucît asta ar echivala cu sprijinirea partidului *guvernamental*, octombrist. Calea „reformelor" în actuala situaţie politică şi în condiţiile existenţei actualului raport de forţe înseamnă nu o îmbunătăţire a situaţiei maselor şi nici lărgirea libertăţilor, ci o reglementare birocratică a lipsei de libertate şi a aservirii maselor. Aşa sînt, de pildă, reformele agrare ale lui Stolîpin, efectuate potrivit prevederilor articolului 87 [75]. Ele sînt progresiste, deoarece netezesc calea capitalismului, dar nici un social-democrat n-a putut sprijini un asemenea progres. Menşevicii repetă într-una fraza

www.dacoromanica.ro

șablon : interesele de clasă ale burgheziei *trebuie* să se ciocnească cu absolutismul ! În acest cvasimarxism vulgar nu există nici un dram de adevăr istoric. Oare Napoleon al III-lea și Bismarck n-au știut să satisfacă, pentru un timp, poftele marii burghezii ? Oare ei, prin „reformele" lor, n-au pus lațul de gît maselor muncitoare pentru ani îndelungați ? Ce motive am mai avea astăzi să credem că, în tranzacția lui cu burghezia, guvernul rus ar fi în stare să accepte reforme de alt gen ?

www.dacoromanica.ro

2

REZOLUȚIE DESPRE TACTICA FRACȚIUNII SOCIAL-DEMOCRATE ÎN DUMA A III-A DE STAT

Pornind de la rezoluțiile Congresului de la Londra cu privire la Duma de stat și cu privire la partidele neproletare, Conferința generală a P.M.S.D.R., în completarea acestor rezoluții, consideră necesar să declare următoarele :

1) în Duma a III-a, care este rezultatul loviturii de stat de la 3 iunie, sînt posibile două majorități : o majoritate ultrareacționară-octombristă și alta octombristă-cadetă. Prima, exprimînd în special interesele moșierilor iobăgiști, este contrarevoluționară și preconizează mai cu seamă apărarea intereselor moșierești și intensificarea represiunilor, manifestînd chiar tendința de restabilire totală a absolutismului ; cea de-a doua majoritate, exprimînd mai ales interesele marii burghezii, este și ea, indiscutabil, contrarevoluționară, dar înclină să-și camufleze lupta ei împotriva revoluției prin niște reforme birocratice, iluzorii ;

2) o asemenea situație în Dumă este extrem de favorabilă jocului politic dublu practicat atît de guvern, cît și de cadeți. Intensificînd represiunile și continuînd „să cucerească" Rusia prin forța armelor, guvernul ține în același timp să se erijeze în adept al reformelor constituționale. Votînd de fapt cu octombriștii contrarevoluționari, cadeții vor în același timp să se erijeze nu numai în opoziție, ci și în reprezentanți ai democrației. În aceste condiții, social-democraților le revine sarcina cît se poate de imperioasă de a demasca fără cruțare acest joc, de a demasca în fața poporului atît silniciile moșierilor ultrareacționari și ale guvernului, cît și politica contrarevoluționară a cadeților.

www.dacoromanica.ro

Sprijinirea, directă sau indirectă, a cadeților — sub forma unui birou informativ la care participă și cadeții ori prin adaptarea acțiunilor noastre la politica acestora etc. — de către social-democrați ar constitui în momentul de față un prejudiciu direct adus muncii de educare a maselor muncitorești în spirit de clasă, precum și cauzei revoluției ;

3) susținîndu-și țelurile socialiste și criticînd din acest punct de vedere toate partidele burgheze, social-democrații trebuie, în cadrul activității lor de agitație, în primul rînd, să explice maselor largi populare că Duma a III-a nu corespunde nicidecum intereselor și revendicărilor poporului și, în legătură cu aceasta, să propage în mod energic și pe scară largă ideea convocării unei adunări constituante pe baza votului universal, direct, egal și secret ;

4) una din principalele sarcini ale social-democrației în Duma a III-a este aceea de a demasca substratul de clasă al propunerilor făcute de guvern și de liberali și de a le contrapune sistematic revendicările cuprinse în programul-minimum social-democrat, fără nici un fel de ciuntiri, acordînd o deosebită atenție problemelor care privesc interesele economice ale maselor largi populare (problema muncitorească și problema agrară, bugetul etc.) — cu atît mai mult cu cît compoziția Dumei a III-a promite să ofere un material extrem de abundent pentru activitatea agitatorică a social-democraților ;

5) fracțiunea social-democrată trebuie să vegheze cu o deosebită grijă ca, atunci cînd, într-un caz sau altul, votul social-democraților coincide aparent cu votul blocului ultrareacționar-octombrist sau al blocului octombrist-cadet, acest lucru să nu poată constitui un sprijin acordat vreunuia dintre aceste blocuri ;

6) social-democrații din Dumă trebuie să depună proiecte de legi și să folosească dreptul de interpelare, iar în acest scop sînt necesare acțiuni comune cu celelalte grupuri situate la stînga față de cadeți, fără să se abată întru nimic de la programul și tactica social-democraților și fără să încheie vreun bloc cu aceste grupuri. Fracțiunea social-democrată trebuie să propună imediat deputaților de stînga din Dumă să formeze un birou informativ care să nu lege prin nimic pe cei ce participă la el, dînd în schimb deputa-

www.dacoromanica.ro

ţilor muncitorimii posibilitatea de a influenţa sistematic democraţia în spiritul politicii social-democrate ;

7) dintre primele măsuri concrete ale fracţiunii social-democrate în Dumă, conferinţa consideră necesar să sublinieze în mod deosebit necesitatea : 1) de a face o declaraţie specială, 2) de a face o interpelare în legătură cu lovitura de stat din 3 iunie, 3) de a ridica în Dumă, în forma cea mai adecvată, problema procesului intentat fracţiunii social-democrate din Duma a II-a de stat [76].

www.dacoromanica.ro

DUMA A III-A DE STAT ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA

La 1 noiembrie 1907 şi-a început lucrările Duma a III-a de stat, convocată în baza legii electorale promulgate de ţar la 3 iunie 1907, după dizolvarea Dumei a II-a. Vechea lege electorală, promulgată la 11 decembrie 1905, nu acorda nici ea dreptul de vot universal, egal, direct şi secret, falsifica voinţa poporului, făcea ca Duma să fie o expresie denaturată a acestei voinţe — în special după „interpretarea" acestei legi în faţa Dumei a II-a de către senatul format din cinovnici şi magistraţi de factură veche, senat docil faţă de absolutismul ţarist. La 3 iunie, ţarul a privat pe muncitori, ţărani şi sărăcimea de la oraşe de bruma de drepturi electorale pe care o mai avuseseră pînă atunci. Absolutismul a comis încă o crimă odioasă împotriva poporului, falsificînd reprezentanţa naţională, dînd Duma pe mîinile moşierilor şi capitaliştilor, pe mîinile acestor sprijinitori ai absolutismului ţarist, al acestor asupritori de veacuri ai poporului. Se putea prevedea dinainte că ei vor domina în Dumă, ceea ce s-a şi întîmplat.

Pînă în prezent se ştie că au fost aleşi 439 de deputaţi în Dumă. Lăsînd de o parte pe cei 8 deputaţi fără partid, rămîn 431 de persoane, care se împart în *patru* grupuri principale: 1) grupul cel mai numeros — deputaţii *de dreapta*, ultrareacţionari — 187 de deputaţi, 2) apoi *octombriştii* şi partidele apropiate de ei — 119, 3) cadeţii şi cei cu concepţii apropiate de ale lor — 93, 4) stînga — 32 (dintre care 16—18 social-democraţi).

www.dacoromanica.ro

Cine sînt ultrareacţionarii ştie toată lumea. Deşi e drept că lor li se alătură şi o anumită parte din muncitorii şi ţăranii înapoiaţi, inconştienţi şi din sărăcimea de la oraşe, partea lor principală, conducătoare o formează moşierii iobăgişti, pentru care menţinerea absolutismului constituie unica salvare, deoarece numai cu ajutorul absolutismului pot ei să jefuiască statul, primind subvenţii, împrumuturi, lefuri bune şi pomeni de tot soiul ; numai absolutismul cu poliţia şi armata sa îi permite să ţină în robie ţărănimea, ce suferă din lipsă de pămînt şi e încătuşată de clăci, de datorii care nu pot fi plătite şi de impozitele restante.

Printre octombrişti — în parte moşieri şi ei — sînt mai ales cei care fac comerţ angros cu cereale de pe moşiile proprii şi au nevoie de protecţia guvernului pentru ca ţările străine să nu le perceapă taxe vamale mari la aceste cereale, pentru a plăti mai ieftin transportul în străinătate al cerealelor pe căile ferate ruseşti, pentru ca statul să plătească mai scump pentru monopolul băuturilor spirtoase, pentru alcoolul distilat din cartofi şi cereale de către mulţi moşieri în fabricile lor de spirt. Dar, în afară de aceşti moşieri lacomi şi hrăpăreţi, în rîndurile octombriştilor se află un număr destul de mare de capitalişti — fabricanţi, industriaşi şi bancheri — tot atît de lacomi şi de hrăpăreţi. Şi ei au nevoie de protecţia guvernului pentru ca mărfurile importate să fie supuse la taxe vamale ridicate, astfel ca mărfurile ruseşti să poată fi vîndute la preţuri fabuloase, pentru ca statul să dea comenzi avantajoase pentru capitalişti în fabricile acestora etc. Ei au nevoie ca poliţia şi armata să facă din muncitori nişte robi ai lor, tot astfel cum ţăranii sînt robi la moşierii iobăgişti.

Se înţelege cît de apropiaţi sînt octombriştii de ultrareacţionari. Cînd se va discuta în Dumă problema veniturilor şi cheltuielilor statului, şi unii şi alţii se vor îngriji ca întreaga povară a impozitelor să cadă asupra ţăranilor, muncitorilor şi asupra sărăcimii de la oraşe, iar veniturile să ajungă în mîinile capitaliştilor, moşierilor şi ale funcţionarilor superiori. Dacă se va discuta despre înzestrarea cu pămînt a ţăranilor sau despre îmbunătăţirea situaţiei muncitorilor, ultrareacţionarii şi octombriştii vor acţiona în comun pentru a vinde la preţuri fabuloase numai pămîntu-

www.dacoromanica.ro

rile de care nu au nevoie, jefuind crunt cu acest prilej ţărănimea, şi aşa secătuită ; ei vor căuta să lege de mîini şi de picioare pe muncitori, care gem sub povara exploatării capitaliste. Şi, desigur, şi ultrareacţionarii, şi octombriştii vor depune toate eforturile ca să existe o armată şi o poliţie cît mai numeroase, care să apere „scumpa" lor viaţă şi „sfînta" lor proprietate : căci ei se tem ca de foc de revoluţie şi de puternicul asalt al muncitorilor şi ţăranilor, care s-au ridicat la măreaţa luptă pentru pămînt şi libertate. *Octombriştii şi ultrareacţionarii constituie împreună majoritatea covîrşitoare în Duma a III-a — 306 deputaţi din 439.* Această majoritate este atotputernică. Ea este împotriva revoluţiei sau, cum se spune de obicei, este contrarevoluţionară.

Dar octombriştii mai au şi probleme în privinţa cărora sînt în dezacord cu majoritatea ultrareacţionarilor. Ultrareacţionarii ajung la culmea impertinenţei. Ei cred că pumnul poliţiei, nagaica, mitraliera şi baioneta pot să înăbuşe orice revoluţie, orice năzuinţă a poporului spre lumină şi libertate. Ei vor ca, bizuindu-se pe absolutism, să dispună după bunul lor plac de vistieria statului, să acapareze în mîinile lor toate posturile rentabile, să guverneze în stat ca pe moşiile lor. Octombriştii nu uită că moşierii şi cinovnicii au guvernat pînă în prezent, înşfăcînd tot ce era de înşfăcat şi lăsînd prea puţin capitaliştilor. Cei doi tîlhari — ultrareacţionarul şi octombristul — se ceartă pentru bucata cea mai grasă, se ceartă între ei fiindcă fiecare vrea să capete cît mai mult. Octombriştii nu vor să cedeze tot sau partea cea mai mare ultrareacţionarilor : doar i-a învăţat de curînd minte războiul japonez, care a arătat că ultrareacţionarii guvernează atît de prost, încît îşi aduc prejudicii lor înşişi, aducînd prejudicii şi mai mari capitaliştilor şi negustorilor. De aceea, octombriştii vor să ia în mîna lor o parte din puterea de stat, vor să se adopte o constituţie care să-i avantajeze pe ei, fireşte, nu poporul. Totodată, octombriştii vor să înşele poporul cu diverse legi care în aparenţă ar aduce reforme, îmbunătăţiri în viaţa statului şi poporului, dar în fapt ar satisface interesele bogătaşilor. Desigur că ei sînt gata, ca şi ultrareacţionarii, să se sprijine pe mitralieră, baionetă şi

www.dacoromanica.ro

nagaică împotriva revoluției, dar totodată, spre a avea mai multă siguranță, sînt gata și să ungă ochii maselor populare cu reforme amăgitoare.

Pentru toate acestea, octombriștii au nevoie de alți aliați, nu de ultrareacționari. E drept că ei speră ca și în aceste probleme să rupă o parte din dreaptă de ultrareacționarii extremiști din „Uniunea poporului rus", dar asta e prea puțin. Și de aceea ei trebuie să caute alți aliați, care să fie dușmani ai revoluției, dar și dușmani ai ultrareacționarilor, adepți ai unor reforme mărunte sau amăgitoare, adepți ai unei constituții care să satisfacă interesele marii burghezii, și, poate, în parte, și pe ale burgheziei mijlocii.

Octombriștii își pot găsi ușor în Dumă astfel de aliați: ei sînt cadeți, partidul acelei părți a moșierilor, a marii burghezii și a burgheziei mijlocii care s-a obișnuit destul de bine să ducă o adevărată gospodărie capitalistă, o gospodărie mare, asemănătoare cu cea din țările Europei occidentale, bazată de asemenea pe exploatare, pe împilarea muncitorilor, țăranilor și a sărăcimii de la orașe, dar pe o exploatare inteligentă, rafinată, iscusită, pe care nu oricine poate s-o priceapă dintr-o dată. În partidul cadet există o mulțime de moșieri care își duc gospodăria în chip pur capitalist, o mulțime de fabricanți și bancheri, o mulțime de avocați, profesori universitari și doctori cu lefuri bune, pe care le primesc de la bogătași. Ce-i drept, cadeții au promis multe poporului în programul lor: și vot universal, și tot felul de libertăți, și ziua de muncă de 8 ore, și pămînt țăranilor. Dar ei au făcut toate acestea numai pentru atragerea maselor populare, de fapt însă n-au cerut nici în primele două Dume în mod direct dreptul de vot universal; prin legile cu privire la libertăți pe care le-au propus, ei urmăreau să dea poporului cît mai puține libertăți; în locul zilei de muncă de 8 ore, au propus în Duma a II-a ziua de muncă de 10 ore, iar țăranilor au fost gata să le cedeze numai pămînturile de care nu au nevoie gospodăriile capitaliste; țăranii urmau să primească aceste pămînturi prin răscumpărare și în asemenea cantități, încît, după ce le-ar fi primit, tot ar fi trebuit să intre să lucreze pe domeniile moșierilor din vecinătate. Toate acestea nu erau decît o minciună vicleană, de care muncitorii nu s-au lăsat ademe-

www.dacoromanica.ro

niţi, căreia ţăranii i-au dat crezare în foarte mică măsură. Doar sărăcimea de la oraşe s-a încrezut ceva mai mult în cadeţi. Acum însă, după dizolvarea celor două Dume, cadeţii s-au potolit cu totul şi au început să se linguşească pe lîngă octombrişti : ei au declarat că pe revoluţionari şi în special pe social-democraţi îi consideră duşmani ai lor, că sînt convinşi de constituţionalismul octombriştilor şi au votat pe octombrist cu prilejul alegerii preşedintelui Dumei. Tîrgul s-a făcut. Ce-i drept, ministrul Stolîpin, pe cît se pare, nu vrea o tranzacţie de durată, vrea să-i vitregească pe cadeţi, căutînd să-i influenţeze în acest sens pe octombrişti, dar, *de fapt, oricum se va constitui o a doua majoritate în Dumă — formată din octombrişti şi din cadeţi.* Ei numără laolaltă 212 deputaţi, adică ceva mai puţin de jumătate, dar cum de partea lor vor fi şi deputaţii fără partid, în număr de 8, o majoritate tot se va forma ; în afară de asta, se poate ca şi unii dintre cei de dreapta să voteze în anumite probleme cu octombriştii şi cadeţii. Desigur că şi această *a doua majoritate va fi contrarevoluţionară* şi va lupta împotriva revoluţiei ; ea nu va face decît să se ascundă în dosul unor reforme mizere sau inacceptabile pentru popor.

Pot oare aceste două majorităţi din Duma a III-a să biruie revoluţia ?

Marea revoluţie rusă nu poate lua sfîrşit atîta timp cît ţăranii nu vor primi pămînt în măsură suficientă şi atîta timp cît masele populare nu vor ajunge să aibă influenţa hotărîtoare în conducerea statului. Pot oare cele două majorităţi din Dumă să dea toate acestea ? E ridicol chiar şi să pui o asemenea întrebare : oare moşierii iobăgişti şi tîlharii capitalişti vor da pămînt ţăranilor şi vor ceda cea mai mare parte a puterii poporului ? Nu ! ei vor arunca cîteva fărîmituri ţăranului înfometat, jefuindu-l cît pot, vor ajuta să se aranjeze bine numai pe chiaburi şi pe exploatatori şi întreaga putere o vor lua în mîinile lor, lăsînd poporul în supunere şi asuprire.

Se înţelege că social-democraţii trebuie să facă totul pentru a continua măreaţa operă începută de popor — revoluţia, lupta pentru pămînt şi libertate.

www.dacoromanica.ro

În Dumă, guvernul, care este de partea octombriştilor, şi cadeţii vor să facă un joc dublu. Guvernul, intensificîndu-şi represiunile, vrînd să îngenuncheze Rusia cu ajutorul baionetelor, spînzurătorilor, închisorilor şi deportărilor, ţine să apară în rolul de adept al reformelor. Cadeţii, îmbrăţişîndu-se de fapt cu octombriştii, caută să demonstreze că ei sînt adevăraţii apărători ai libertăţii. Şi unii şi alţii vor să înşele poporul şi să înăbuşe revoluţia.

Dar asta nu se va întîmpla ! Social-democraţii, luptători consecvenţi şi devotaţi pentru eliberarea întregului popor, vor smulge măştile de pe feţele celor mincinoşi şi făţarnici. Atît în Dumă cît şi în afara Dumei, ei vor demasca samavolniciile moşierilor ultrareacţionari şi ale guvernului, precum şi minciunile cadeţilor. Ei vor înţelege şi nu pot să nu înţeleagă, că în prezent trebuie nu numai să ducă o luptă necruţătoare împotriva guvernului, dar şi să nu acorde nici un sprijin direct sau indirect cadeţilor.

Dar înainte de toate şi mai tare decît orice trebuie să răsune ameninţător glasul demascator al social-democraţilor împotriva mîrşavei crime săvîrşite de ţarism la 3 iunie 1907. Reprezentanţii proletariatului din Dumă trebuie să explice poporului că Duma a III-a nu poate să-i servească interesele, nu poate să aducă la îndeplinire revendicările sale, şi că acest lucru nu-l poate face decît o adunare constituantă învestită cu puteri depline, o adunare constituantă aleasă prin vot universal, egal, direct şi secret.

Guvernul va propune noi legi. Acelaşi lucru îl vor face octombriştii, cadeţii şi ultrareacţionarii. Toate aceste legi vor fi o înşelare neruşinată a poporului, o încălcare grosolană a drepturilor şi intereselor sale, o profanare a sîngelui vărsat de popor în lupta pentru libertate. Toate aceste legi vor apăra interesele moşierilor şi capitaliştilor. Fiecare dintre aceste legi va constitui o nouă verigă în lanţurile robiei pe care asupritorii şi paraziţii le pregătesc pentru muncitori, ţărani şi sărăcimea de la oraşe. Acest lucru nu toată lumea îl va înţelege imediat. Dar social-democraţii îl ştiu şi îl înţeleg şi de aceea îl demască cu curaj în faţa poporului înşelat. O deosebită atenţie trebuie să acorde ei legilor care privesc nevoile vitale ale poporului, legilor cu privire la pămînt, cu privire la problema muncitorească, cu privire la veniturile şi cheltuielile statului. Demascînd

www.dacoromanica.ro

violenţa şi înşelăciunile la care recurg moşierii iobăgişti şi capitaliştii, social-democraţii trebuie să explice întregului popor care sînt revendicările sale : suveranitatea poporului (republica democratică), libertăţi nelimitate şi egalitate, ziua de muncă de 8 ore şi uşurarea condiţiilor de muncă pentru muncitori, confiscarea marilor moşii şi trecerea pămîntului în mîinile ţăranilor. Ei trebuie să mai arate că proletariatul din toate ţările îşi propune un ţel măreţ — desfiinţarea totală a robiei salariate şi construirea socialismului.

În afară de social-democraţi, în Dumă există un mic număr de deputaţi de stînga, mai ales trudovici. Social-democraţii trebuie să îndemne pe aceşti deputaţi să-i urmeze. Acest lucru e necesar mai ales cînd urmează să se facă interpelări guvernului care s-a dezlănţuit în Rusia ca o fiară sălbatică. Cîinii de pază ai ţarismului — poliţiştii, jandarmii, precum şi autorităţile superioare — miniştrii şi guvernatorii — îşi permit să comită în fiecare zi tot felul de silnicii şi ilegalităţi. Ei trebuie demascaţi şi înfieraţi. Şi asta trebuie s-o facă social-democraţii. Dar pentru a prezenta o interpelare sînt necesare semnăturile unui număr de 30 de deputaţi din Dumă, şi e puţin probabil că vor fi mai mult de 18 deputaţi social-democraţi. Împreună cu ceilalţi deputaţi de stînga, ei sînt 32. Social-democraţii trebuie să elaboreze interpelarea şi să cheme pe deputaţii de stînga să li se alăture. Dacă deputaţilor de stînga le e scumpă cu adevărat măreaţa cauză a libertăţii, ei trebuie să li se alăture. Atunci guvernul va primi o grea lovitură, o lovitură la fel de grea ca cele pe care i le-a dat social-democraţia în Duma a II-a prin interpelările ei.

Iată care sînt principalele sarcini ale social-democraţilor în Duma a III-a de stat. Pe tovarăşii noştri îi aşteaptă în Dumă o muncă grea. Ei se vor afla acolo printre duşmani înverşunaţi şi neînduplecaţi. Li se va închide gura, li se vor aduce multe ofense, vor fi, poate, îndepărtaţi din Dumă, vor fi trimişi în judecată, condamnaţi la închisoare, deportaţi. Ei vor trebui să rămînă fermi, vor trebui să ţină sus steagul roşu al proletariatului în pofida tuturor persecuţiilor, să rămînă credincioşi pînă la capăt cauzei luptei măreţe pentru eliberarea întregului popor. Dar şi noi, tova-

www.dacoromanica.ro

răşi muncitori, trebuie să fim strîns uniţi şi solidari şi să-i sprijinim cu toţii, trebuie să ne plecăm atent urechea la fiecare cuvînt al lor, să ne spunem părerea asupra lui, să discutăm acţiunile lor în mitinguri şi adunări, să sprijinim prin simpatia şi aprobarea noastră fiecare pas just întreprins de ei, să-i ajutăm din toate puterile şi prin toate mijloacele în lupta pentru cauza revoluţiei. Clasa muncitoare trebuie să fie solidară în acţiunea de sprijinire a reprezentanţilor săi şi prin aceasta trebuie să-şi întărească unitatea, necesară în lupta sa măreaţă, în lupta hotărîtoare ce va să fie.

„Vpered" nr. 18 din noiembrie 1907

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ LA BROŞURA LUI VOINOV (A. V. LUNACEARSKI) DESPRE ATITUDINEA PARTIDULUI FAŢĂ DE SINDICATE [77]

Lucrarea tov. Voinov cu privire la atitudinea partidului socialist al proletariatului faţă de sindicate poate da naştere la numeroase interpretări greşite. Şi asta datorită următoarelor două cauze : în primul rînd, lăsîndu-se antrenat în lupta împotriva modului îngust şi greşit de a înţelege marxismul, împotriva nedorinţei de a lua în considerare noile cerinţe ale mişcării muncitoreşti şi de a avea o privire mai largă şi mai profundă asupra temei pe care o tratează, autorul se exprimă de multe ori într-o manieră prea generală. El atacă ortodoxia — ce-i drept, ortodoxia în ghilimele, adică pseudoortodoxia —, sau social-democraţia germană în general, acolo unde în fond atacurile lui privesc numai pe vulgarizatorii ortodoxiei, numai aripa oportunistă a social-democraţiei. În al doilea rînd, autorul scrie pentru publicul rus, ţinînd prea puţin seama de diversele nuanţe existente în modul de a pune problemele analizate de el pe terenul rusesc. Punctul de vedere al tov. Voinov este foarte departe de concepţiile sindicaliştilor ruşi, ale menşevicilor şi ale socialiştilor-revoluţionari. Dar un cititor neatent sau de rea-credinţă se poate lesne agăţa de diferite fraze sau idei ale lui Voinov, profitînd de faptul că autorul a avut în faţă mai cu seamă exemplul francez şi pe cel italian, şi nu şi-a propus să se delimiteze de confuzioniştii ruşi de tot soiul.

Drept exemplu de asemenea confuzionişti putem menţiona, bunăoară, pe socialiştii-revoluţionari. În nr. 5 al ziarului „Znamea Truda", ei declară, cu obişnuita lor dezin-

www.dacoromanica.ro

voltură, că „Internaţionala socialistă a aprobat punctul de vedere asupra mişcării sindicale pe care noi (!) îl preconizăm dintotdeauna(!)". Să luăm „Culegerea de articole" nr. 1 (1907), editura „Naşa mîsl". D-l Viktor Cernov tună şi fulgeră împotriva lui Kautsky, *trecînd sub tăcere* atît rezoluţia de la Mannheim, cît şi lupta dusă de Kautsky împotriva neutraliştilor oportunişti ! Articolul împotriva căruia se năpusteşte bătăiosul socialist-revoluţionar a fost scris de Kautsky în ajunul Congresului de la Mannheim [78]. La acest congres, Kautsky a luptat împotriva neutraliştilor. Rezoluţia de la Mannheim „provoacă o breşă serioasă în ideea neutralităţii sindicatelor" (expresie folosită de Kautsky în articolul său despre Congresul de la Mannheim apărut în „Neue Zeit" [79] din 6 octombrie 1906). Şi iată că *în 1907* apare un critic care-şi dă aere de revoluţionar, aplicîndu-i lui Kautsky epitetul de „mare dogmatic şi inchizitor al marxismului", acuzîndu-l — la unison perfect cu neutraliştii oportunişti ! — că minimalizează în mod tendenţios rolul sindicatelor şi că urmăreşte să le „subordoneze" partidului etc. Dacă la toate acestea mai adăugăm şi faptul că socialiştii-revoluţionari s-au pronunţat întotdeauna pentru nepartinitatea sindicatelor, că încă în editorialul din ziarul „Znamea Truda" nr. 2 (din 12 iulie 1907) citim că „locul propagandei de partid este *în afara* sindicatului", atunci ne apare limpede adevărata înfăţişare a revoluţionarismului socialiştilor-revoluţionari.

Cînd Kautsky ducea luptă împotriva neutralismului oportunist şi dezvolta mai departe, mai profund teoria marxismului, făcînd ca sindicatele să evolueze spre stînga, aceşti domni tunau şi fulgerau împotriva lui, repetînd formulele oportuniştilor şi continuînd să susţină, sub paravanul acestor formule, nepartinitatea sindicatelor. Cînd *acelaşi Kautsky* a făcut ca sindicatele să evolueze şi mai spre stînga, corectînd la Stuttgart rezoluţia lui Beer şi subliniind, în această rezoluţie, sarcinile socialiste ale trade-unionurilor, domnii socialişti-revoluţionari au început să strige : Internaţionala socialistă a aprobat punctul nostru de vedere !

Se pune întrebarea : oare aceste procedee sînt procedee demne de membrii Internaţionalei socialiste ? Nu constituie

www.dacoromanica.ro

oare această critică o dovadă de aroganță și de neprincipialitate ?

Printre social-democrați, cel care ne oferă o mostră de aroganță este fostul revoluționar Plehanov, care se bucură de un profund respect din partea liberalilor. În prefața sa la broșura „Noi și ei", el declară cu o neasemuită și inegalabilă mulțumire de sine : rezoluția de la Stuttgart (cu privire la sindicate), *cu amendamentul meu*, face ca rezoluția de la Londra (rezoluția Congresului de la Londra al P.M.S.D.R.) să-și piardă orice însemnătate. Probabil mulți cititori, luînd cunoștință de această declarație a superbului nostru Narcis, vor crede că la Stuttgart lupta s-a dus tocmai în jurul amendamentului lui Plehanov și că, în general, acest amendament a avut o deosebită importanță.

În realitate, acest amendament („trebuie să avem întotdeauna în vedere unitatea luptei economice") a fost departe de a avea o importanță deosebită ; mai mult chiar : el nu se referea cîtuși de puțin la esența problemelor *litigioase* de la Stuttgart, la esența divergențelor existente în cadrul socialismului internațional.

În realitate, încîntarea de sine a lui Plehanov în legătură cu amendamentul „său" are o semnificație cît se poate de vulgară : *aceea de a induce în eroare* pe cititori, abătîndu-le atenția de la problemele *cu adevărat* litigioase ale mișcării sindicale, de *a camufla* înfrîngerea ideii neutralismului la Stuttgart.

Congresul de la Stockholm al P.M.S.D.R. (1906), la care menșevicii au ieșit învingători, s-a situat pe punctul de vedere al neutralității sindicatelor. Congresul de la Londra al P.M.S.D.R. a adoptat o altă poziție, proclamînd necesitatea de a tinde spre partinitatea sindicatelor. Congresul internațional de la Stuttgart a adoptat o rezoluție care *„pune capăt pentru totdeauna neutralității"*, cum s-a exprimat pe bună dreptate K. Kautsky *. Din relatarea amănunțită a lui Voinov rezultă că Plehanov a intrat în

* „Vorwärts", 1907, nr. 209, Beilage, darea de seamă asupra Congresului de la Stuttgart, prezentată de Kautsky în fața muncitorilor din Leipzig. Vezi în „Almanahul pentru toți pe 1908", ed. „Zerno", pag. 173, articolul meu despre Congresul socialist internațional de la Stuttgart (vezi volumul de față, pag. 81—91. — *Nota red.).*

www.dacoromanica.ro

comisia Congresului de la Stuttgart cu scopul de a susţine neutralitatea. Iar Clara Zetkin, în revista „Die Gleichheit", organul mişcării muncitoreşti a femeilor din Germania, scrie că „Plehanov *a încercat, prin argumente destul de inconsistente*, să justifice limitarea într-o oarecare măsură a acestui principiu" * (adică a principiului unei apropieri cît mai strînse între sindicate şi partid).

Aşadar, principiul neutralităţii preconizat de Plehanov a suferit un fiasco. Social-democraţii revoluţionari germani au considerat „inconsistente" argumentele lui. Iar el declară, plin de admiraţie faţă de sine însuşi: au adoptat amendamentul „meu", rezoluţia de la Londra îşi pierde orice însemnătate...

Da, dar în schimb aroganţa nozdreviană ** a acestui socialist stimat de liberali nu-şi pierde, după cît se vede, cîtuşi de puţin însemnătatea.

După părerea mea, tov. Voinov nu are dreptate cînd declară că ortodocşii germani consideră dăunătoare ideea asaltului, că ortodoxia „a adoptat în întregime spiritul noului economism". Despre Kautsky nu se poate spune acest lucru, şi chiar tov. Voinov recunoaşte justeţea concepţiilor lui Kautsky. Însuşi tov. Voinov, reproşînd germanilor că „au vorbit prea puţin despre rolul sindicatelor ca organizatori ai producţiei socialiste", aminteşte în alt loc părerea lui Liebknecht-*tatăl*, care a recunoscut acest rol în expresii dintre cele mai categorice. De asemenea, rău face tov. Voinov crezîndu-l pe Plehanov, care a afirmat că în cuvîntarea sa de salut Bebel a trecut *intenţionat* sub tăcere revoluţia rusă, că Bebel *nu vrea* să vorbească despre Rusia. Aceste cuvinte ale lui Plehanov nu sînt altceva decît o dovadă de caraghioslîc vulgar din partea acestui socialist pentru care liberalii nutresc o profundă stimă, şi ele nu trebuiau luate în serios nici măcar o clipă, nu trebuia admisă cîtuşi de puţin posibilitatea că în aceste cuvinte

* Vezi acelaşi „Almanah pentru toţi", pag. 173, precum şi culegerea „Zarniţi" (Petersburg, 1907), unde acest articol din ziarul „Die Gleichheit" este tradus integral.

** — de la Nozdrev, unul din eroii romanului lui N. V. Gogol „Suflete moarte", tipul omului încrezut, grosolan şi mincinos. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

există un dram de adevăr. În ceea ce mă privește, pot atesta că, în timpul cuvîntării lui Bebel, Van Kol, reprezentant al aripii de dreapta a socialiștilor, care se afla în prezidiu lîngă mine, a urmărit în mod expres să vadă dacă Bebel va aminti de Rusia. Și, de îndată ce Bebel a terminat, Van-Kol s-a întors spre mine cu mirare : el nu s-a îndoit (cum nu s-a îndoit nici un membru serios al congresului) de faptul că numai *întîmplător* a omis Bebel să vorbească despre Rusia. Celor mai buni și mai versați oratori li se întîmplă să aibă scăpări. Calificînd lipsa de memorie a bătrînului Bebel drept „caracteristică", tov. Voinov a procedat, după părerea mea, cît se poate de nejust. Tot atît de nejust pe cît de nejust este să se vorbească în general despre *„actualul"* Bebel oportunist. Nu există date care să permită o asemenea generalizare.

Dar, pentru a nu da loc la nedumeriri, trebuie să adaug că, dacă cineva ar încerca să folosească aceste expresii ale tov. Voinov împotriva social-democraților revoluționari germani, ar da dovadă de rea-credință legîndu-se de cuvinte izolate. Tov. Voinov a dovedit îndeajuns, prin conținutul *întregii* sale broșuri, că este de partea marxiștilor revoluționari germani (de felul lui Kautsky), că lucrează *împreună cu ei* la lichidarea vechilor prejudecăți, a șabloanelor oportuniste și a automulțumirii mioape. Iată de ce și la Stuttgart am fost solidar cu el în toate problemele esențiale, după cum sînt și acum în ceea ce privește întregul caracter al criticii sale revoluționare. El are de o mie de ori dreptate cînd spune că astăzi trebuie să învățăm nu numai de la germani, ci și din *exemplul* germanilor. Numai niște ignoranți care nu au învățat încă nimic de la germani și care de aceea nu cunosc nici lucrurile cele mai elementare pot deduce de aici existența unei „divergențe" în rîndurile social-democraților revoluționari. Dacă vrem să fim credincioși spiritului lui Marx și să ajutăm pe socialiștii ruși să se ridice la înălțimea sarcinilor actuale ale mișcării muncitorești, trebuie să criticăm deschis și fără teamă greșelile conducătorilor germani. Fără îndoială că Bebel a greșit și la Essen, apărîndu-l pe Noske, susținînd împărțirea războaielor în defensive și ofensive, atacînd *procedeele* de luptă ale „radicalilor" împotriva lui Van

www.dacoromanica.ro

Kol, contestînd (împreună cu Singer) că la Stuttgart delegaţia germană a avut o tactică greşită şi că această tactică a eşuat. Noi nu trebuie să ascundem aceste greşeli, ci, folosind exemplul lor, să arătăm că social-democraţii ruşi trebuie să înveţe să le evite, că ei trebuie să fie la înălţimea celor mai stricte cerinţe ale marxismului revoluţionar. Degeaba ar voi anarhiştii, sindicaliştii, liberalii şi socialiştii-revoluţionari din Rusia să se bucure de critica pe care i-o facem noi lui Bebel. Acestor domni le vom spune: dacă vulturii pot mai jos să se pogoare chiar decît găina, găina nu se poate înălţa vreodată pînă unde zboară vulturul! *

Acum doi ani şi ceva, d-l Struve — care pe vremea aceea apăra revoluţia, scria despre necesitatea unor acţiuni revoluţionare deschise şi afirma că revoluţia trebuie să devină putere de stat — a scris în nr. 71 al revistei „Osvobojdenie“ [80], care apărea în străinătate: „În comparaţie cu revoluţionarismul d-lui Lenin şi al tovarăşilor săi, revoluţionarismul social-democraţiei din Europa occidentală, cel al lui Bebel şi chiar cel al lui Kautsky, înseamnă oportunism“. I-am răspuns atunci d-lui Struve: „unde şi cînd am pretins eu că aş fi creat în social-democraţia internaţională un curent aparte, care să nu fie identic cu acela al lui Bebel şi Kautsky?“ („Două tactici“, pag. 50, ediţia rusă) **.

În vara anului 1907 am avut prilejul să arăt, într-o broşură cu privire la problema boicotării Dumei a III-a, că ar fi absolut greşit să se identifice bolşevismul cu boicotismul sau cu lupta cu orice preţ.

Acum, în legătură cu problema sindicatelor, trebuie să subliniem cu aceeaşi hotărîre că bolşevismul aplică tactica social-democraţiei revoluţionare în toate domeniile de luptă, pe toate tărîmurile de activitate. Deosebirea dintre bolşevism şi menşevism nu constă în faptul că primul „neagă“ activitatea în sindicate sau în cooperative etc., ci

* — din fabula lui Krîlov „Vulturul şi găina“. — *Nota trad.*

** Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 52. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

în aceea că el *promovează o altă linie* în munca de propagandă, de agitație și de organizare a clasei muncitoare. În momentul de față, activitatea în sindicate capătă, fără îndoială, o importanță uriașă. În opoziție cu neutralismul menșevicilor, noi trebuie să desfășurăm această activitate în spiritul apropierii sindicatelor de partid, al dezvoltării conștiinței socialiste și al înțelegerii sarcinilor revoluționare ale proletariatului. În Europa occidentală, sindicalismul revoluționar a fost, în multe țări, rezultatul direct și inevitabil al oportunismului, al reformismului, al cretinismului parlamentar. La noi, primii pași ai „activității în Dumă" au întărit, de asemenea, în foarte mare măsură oportunismul, au împins pe menșevici la prosternare în fața cadeților. În activitatea lui politică de fiecare zi, Plehanov, de pildă, a făcut de fapt *front comun* cu Prokopovici și Kuskova. În 1900 el tuna și fulgera împotriva lor, acuzîndu-i de bernsteinism, de faptul că nu fac altceva decît să contemple „posteriorul" proletariatului rus („Vademecum pentru redacția revistei «Rabocee Delo»", Geneva, 1900). În 1906—1907, primele buletine de vot l-au aruncat pe Plehanov în brațele acestor domni, care contemplă astăzi „posteriorul" liberalismului rus. Sindicalismul nu poate să nu se dezvolte pe terenul din Rusia ca o reacție împotriva acestei comportări rușinoase a unor social-democrați „de vază".

De aceea tov. Voinov adoptă o linie cît se poate de justă atunci cînd îndeamnă pe social-democrații ruși să învețe *din* exemplul oportunismului și *din* exemplul sindicalismului. Activitatea revoluționară în sindicate, mutarea centrului de greutate de la scamatoriile parlamentare la educarea proletariatului, la unirea strînsă a organizațiilor cu caracter pur de clasă, la lupta extraparlamentară, priceperea de a folosi (și pregătirea maselor ca ele să poată folosi cu succes) greva generală și „formele de luptă din decembrie" în revoluția rusă, — toate acestea se impun cu o deosebită tărie, ca o sarcină a orientării bolșevice. Și experiența revoluției ruse ne ușurează într-o măsură foarte mare această sarcină, ne dă indicații practice extrem de bogate, ne oferă din abundență un material istoric care ne permite să apreciem în modul cel mai

www.dacoromanica.ro

concret noile metode de luptă, greva de masă şi folosirea violenţei directe. Pentru bolşevicii ruşi, pentru proletariatul rus, aceste procedee de luptă nu sînt cîtuşi de puţin „noi". Ele sînt „noi" pentru oportunişti, care se străduiesc din răsputeri să smulgă din amintirea muncitorilor din apus Comuna, iar din amintirea muncitorilor din Rusia — pe decembrie 1905. Sarcina de a adînci aceste amintiri, de a studia în mod ştiinţific această vastă experienţă *, de a răspîndi în mase învăţămintele ei şi conştiinţa că această experienţă se va repeta inevitabil pe o scară nouă, această sarcină a social-democraţilor revoluţionari din Rusia pune în faţa noastră perspective incomparabil mai bogate în conţinut decît „antioportunismul" şi „antiparlamentarismul" unilateral al sindicaliştilor.

Tov. Voinov a adus *împotriva* sindicalismului, considerat ca un curent aparte, patru acuzaţii (pag. 19 şi urm. din broşura sa), care arată cît se poate de pregnant falsitatea acestuia : 1) „caracterul anarhic fărîmiţat al organizaţiei" ; 2) încordarea nervilor muncitorilor în loc de crearea unei trainice „fortăreţe a organizaţiei de clasă" ; 3) trăsăturile individualiste mic-burgheze ale idealului şi ale teoriei proudhoniste ; 4) absurda „aversiune faţă de politică".

Găsim aici destule trăsături comune cu vechiul „economism" din rîndurile social-democraţilor ruşi. De aceea nu sînt tot atît de optimist ca tov. Voinov în ceea ce priveşte o „împăcare" între social-democraţia revoluţionară şi economiştii care au trecut la sindicalism. Socot de asemenea cu totul nepractice proiectele tov. Voinov cu privire la un „Consiliu muncitoresc general" care să aibă rolul de arbitru suprem şi la care să participe socialiştii-revoluţionari. Ar însemna să confunzi „muzica viitorului" cu formele organizatorice ale prezentului. Dar nu mă tem cîtuşi de puţin de perspectiva tov. Voinov : „subordonarea organizaţiilor politice organizaţiei sociale de clasă" ...*numai*

* E firesc ca acum cadeţii să studieze cu dragoste istoria celor două Dume. E firesc ca ei să vadă o perlă de creaţie în platitudinile şi trădările liberalismului lui Rodicev şi Kutler. E firesc ca ei să falsifice istoria, trecînd sub tăcere tratativele lor cu reacţiunea etc. E nefiresc însă faptul că social-democraţii nu studiază cu dragoste perioada octombrie-decembrie 1905, deşi fiecare zi din această perioadă a avut de o sută de ori mai multă importanţă pentru destinele tuturor popoarelor din Rusia, şi în special ale clasei muncitoare, decît frazele „loiale" rostite de Rodicev în faţa Dumei.

www.dacoromanica.ro

atunci (citez în continuare pe tov. Voinov, subliniind cuvintele esențiale) *cînd... toți membrii sindicatelor vor fi socialiști*". Instinctul de clasă al masei proletare din Rusia a început *încă* de pe acum să se manifeste cu toată puterea. Încă de pe acum acest instinct de clasă constituie o garanție solidă atît împotriva dezlînării mic-burgheze a socialiștilor-revoluționari, cît și împotriva ploconirii menșevicilor în fața cadeților. Încă de pe acum putem afirma cu toată hotărîrea că în Rusia organizația *muncitorească* de masă (dacă ea ar fi creată și în măsura în care se creează, vremelnic, fie și în cadrul alegerilor, grevelor, demonstrațiilor etc.) va fi cu *siguranță* mai aproape de bolșevism, de social-democrația revoluționară decît de orice altă orientare.

Tov. Voinov consideră — și pe bună dreptate — aventura „congresului muncitoresc" drept o acțiune „neserioasă". Să activăm intens în sindicate, să activăm pe *toate* tărîmurile pentru a răspîndi în rîndurile proletariatului teoria revoluționară a marxismului și pentru a crea „fortăreața" organizației lui *de clasă*. Restul va veni de la sine.

Scris în noiembrie 1907

Publicat pentru prima oară în 1933, în „Culegeri din Lenin", vol. XXV

Se tipărește după manuscris

www.dacoromanica.ro

PROGRAMUL AGRAR AL SOCIAL-DEMOCRAŢIEI ÎN PRIMA REVOLUŢIE RUSĂ DIN 1905—1907 [81]

Publicat în 1908 la Petersburg de editura „Zerno" (şi confiscat); publicat a doua oară în 1917 la Petrograd, în editura „Jizn i Znanie"

Se tipăreşte după manuscris, confruntat cu textul ediţiei din 1917; postfaţa — după textul cărţii

www.dacoromanica.ro

Cei doi ani de revoluţie, din toamna anului 1905 şi pînă în toamna anului 1907, au furnizat o vastă experienţă istorică în ceea ce priveşte mişcarea ţărănească din Rusia, caracterul şi importanţa luptei ţăranilor pentru pămînt. Decenii de aşa-zisă evoluţie „paşnică" (adică de evoluţie în care milioane de oameni se lasă jecmăniţi, fără să cîrtească, de zece mii din păturile superioare) nu ar putea furniza nicicînd un material atît de bogat pentru elucidarea mecanismului intern al orînduirii noastre sociale cum au furnizat aceşti doi ani atît în ceea ce priveşte lupta nemijlocită a maselor ţărăneşti împotriva moşierilor, cît şi în ceea ce priveşte exprimarea cît de cît liberă a revendicărilor ţăranilor în adunările reprezentanţilor poporului. De aceea, revizuirea programului agrar al social-democraţilor ruşi în lumina experienţei acestor doi ani ne apare absolut necesară, mai ales dacă avem în vedere că actualul program agrar al P.M.S.D.R. a fost adoptat la Congresul de la Stockholm din aprilie 1906, adică înainte ca reprezentanţii ţărănimii din întreaga Rusie să fi formulat în mod public un program agrar ţărănesc, opus programului guvernului şi programului burgheziei liberale.

La baza revizuirii programului agrar al social-democraţiei trebuie să stea cele mai noi date referitoare la proprietatea funciară din Rusia, pentru a se stabili cît mai precis care este în fond substratul economic al tuturor programelor agrare din epoca noastră, care este în fond obiectivul pentru care se duce această mare bătălie istorică. Cu

www.dacoromanica.ro

această bază economică a luptei reale trebuie confruntată reflectarea ei politică-ideologică în programele, declarațiile, revendicările și teoriile reprezentanților diferitelor clase. Aceasta și numai aceasta este calea pe care trebuie s-o urmeze marxistul, spre deosebire de socialistul micburghez, care pornește de la ideea unei dreptăți „abstracte", de la teoria „principiului muncii" etc., precum și spre deosebire de birocratul liberal, care, sub masca unor considerații privind posibilitatea de înfăptuire practică a reformei și punctul de vedere al „statului", ia, în orice transformare, apărarea intereselor exploatatorilor.

CAPITOLUL I
BAZELE ECONOMICE ȘI ESENȚA REVOLUȚIEI AGRARE DIN RUSIA

1. PROPRIETATEA FUNCIARĂ ÎN RUSIA EUROPEANĂ

„Statistica proprietății funciare pe anul 1905", publicată în 1907 de Comitetul central de statistică, ne dă posibilitatea să arătăm exact care este întinderea proprietății funciare moșierești și țărănești în cele 50 de gubernii din Rusia europeană. Mai întîi vom da însă unele date generale. Întreaga suprafață a Rusiei europene (50 de gubernii) este (vezi recensămîntul din 28 ianuarie 1897) de 4 230 500 de verste pătrate, adică de 440 800 000 de deseatine. Statistica proprietății funciare pe anul 1905 menționează 395 200 000 de deseatine, grupate în următoarele trei rubrici mari:

	Milioane de deseatine
A) pămînt proprietate privată	101,7
B) pămînt lotual[82]	138,8
C) pămînturile statului, ale bisericii și ale instituțiilor	154,7
Total în Rusia europeană	395,2

Din această cifră globală trebuie scăzute, în primul rînd, pămînturile statului situate în nordul îndepărtat și for-

www.dacoromanica.ro

mate parte din tundră, parte din păduri, și pe a căror utilizare în scopuri agricole nu se poate conta în viitorul apropiat. În „regiunea nordică" (guberniile Arhanghelsk, Oloneț și Vologda) sînt 107 900 000 de deseatine de pămînt de acest fel. Firește, dacă scădem toate aceste pămînturi, exagerăm simțitor întinderea pămînturilor improprii pentru agricultură. Este suficient să arătăm că, după aprecierile unui statistician atît de circumspect cum e d-l A. A. Kaufman, în guberniile Vologda și Oloneț există 25 700 000 de deseatine de păduri care ar putea fi folosite (ca excedent peste cele 25% cît reprezintă pădurile) pentru împroprietărirea suplimentară a țăranilor *. Întrucît însă noi folosim datele generale cu privire la suprafața de pămînt, fără a separa pe cele cu privire la păduri, este rațional să fim mai prudenți în evaluarea fondului funciar bun pentru agricultură. Scăzînd cele 107 900 000 de deseatine, rămîn 287 300 000, cifră pe care o vom rotunji la 280 000 000, omițînd o parte din pămînturile orașelor (în total 2 000 000 de deseatine) și o parte din pămînturile statului din guberniile Veatka și Perm (în amîndouă aceste gubernii, statul are în total 16 300 000 de deseatine).

Rezultă următoarea repartizare *globală* a suprafeței de pămînt cultivabile din Rusia europeană :

A) proprietate privată	101 700 000	de	deseatine
B) pămînt lotual	138 800 000	„	„
C) proprietate a statului și a instituțiilor	39 500 000	„	„
Total în Rusia europeană	280 000 000	de	deseatine

Acum trebuie să separăm datele privind mica și marea proprietate funciară (și în special cea foarte mare), pentru a putea înfățișa în mod concret condițiile în care se desfășoară lupta pentru pămînt a țăranilor în revoluția rusă. Datele acestea sînt însă incomplete. Din cele 138 800 000 de deseatine, cît reprezintă pămînturile lotuale, 136 900 000 sînt grupate după întinderea proprietății funciare. Din

* „Problema agrară", editura „Dolgorukov și Petrunkevici". Vol. II. Culegere de articole, Moscova, 1907, pag. 305.

www.dacoromanica.ro

cele 101 700 000 de deseatine de pămînt proprietate privată sînt grupate după acest criteriu 85 900 000 de deseatine ; restul de 15 800 000 aparţin „obştilor şi asociaţiilor". Examinînd componenţa acestor pămînturi, vedem că 11 300 000 de deseatine aparţin asociaţiilor şi tovărăşiilor ţărăneşti ; prin urmare, aici este vorba, în linii generale, de mica proprietate funciară, care, din păcate, n-a fost grupată după mărime. Mai departe, 3 700 000 de deseatine aparţin unui număr de 1 042 de întreprinderi „comerciale-meşteşugăreşti, industriale etc." Dintre acestea, 272 de întreprinderi posedă peste 1 000 de deseatine fiecare, iar toate cele 272 de întreprinderi la un loc — 3 600 000 de deseatine. Aici avem de-a face, evident, cu latifundii moşiereşti. Cea mai mare parte din aceste pămînturi sînt concentrate în gubernia Perm : aici *nouă* întreprinderi de acest fel posedă 1 448 902 de deseatine ! Se ştie că uzinele din Ural posedă zeci de mii de deseatine de pămînt — rămăşiţă directă a latifundiilor feudale, senioriale [83] în Rusia burgheză.

Separăm, prin urmare, din pămînturile obştilor şi întreprinderilor 3 600 000 de deseatine, care reprezintă cea mai mare proprietate funciară. Restul nu este grupat, dar în general reprezintă mica proprietate.

Din cele 39 500 000 de deseatine de pămînturi ale statului etc., numai pămînturile domeniale [84] (5 100 000 de deseatine) pot fi grupate după mărime. Avem de-a face, şi în cazul de faţă, cu marea proprietate semifeudală. Obţinem următorul total de pămînturi, grupate şi negrupate după proporţiile proprietăţii funciare :

	Pămînturi grupate după proporţiile proprietăţii funciare	Pămînturi negrupate după proporţiile proprietăţii funciare
A) proprietate privată	89 500 000* des.	12 200 000 des.
B) pămînturi lotuale	136 900 000 „	1 900 000 „
C) proprietate a statului şi a instituţiilor	5 100 000 „	34 400 000 „
Total	231 500 000 „	48 500 000 „
Total general	280 000 000	

* 85 900 000 de deseatine de pămînt proprietate privată plus 3 600 000 de deseatine latifundii aparţinînd întreprinderilor industriale şi asociaţiilor comerciale-meşteşugăreşti.

www.dacoromanica.ro

Să trecem la gruparea pămînturilor lotuale după proporțiile proprietății funciare. Repartizînd în cîteva grupuri mai mari datele din izvorul folosit de noi, obținem :

Pămînt lotual

Grupuri de gospodării	Gospodării	Deseatine de pămînt	În medie la 1 gospodărie revin deseatine
Pînă la 5 des. inclusiv	2 857 650	9 030 333	3,1
5—8 „ „	3 317 601	21 706 550	6,5
în total pînă la 8 des. inclusiv	6 175 251	30 736 883	4,9
8—15 „ „	3 932 485	42 182 923	10,7
15—30 „ „	1 551 904	31 271 922	20,1
peste 30 „ „	617 715	32 695 510	52,9
Total în Rusia europeană	12 277 355	136 687 238	11,1

Din aceste date reiese că mai mult de jumătate din numărul gospodăriilor (6 200 000 din 12 300 000) posedă pînă la 8 deseatine fiecare, adică o suprafață care, în general și în medie, este, fără doar și poate, insuficientă pentru întreținerea familiei. Numărul total al gospodăriilor care posedă pînă la 15 deseatine nu trece de 10 100 000 (ele posedă 72 900 000 de deseatine), ceea ce înseamnă că peste $^4/_5$ din numărul total al gospodăriilor se găsesc, în condițiile actualului nivel al tehnicii agricole țărănești, la hotarul unei existențe de semiînfometare. Numărul total al gospodăriilor mijlocii și înstărite — după suprafața de pămînt propriu — este de 2 200 000 din 12 300 000, ele posedînd 63 900 000 din cele 136 900 000 de deseatine. Gospodării bogate pot fi considerate doar acelea care au peste 30 de deseatine ; numărul lor total este de 600 000, cifră care reprezintă a douăzecea parte din numărul total al gospodăriilor. Ele posedă aproape $^1/_4$ din suprafața de pămînt totală : 32 700 000 de deseatine din 136 900 000. Pentru a ne da seama din ce categorii de țărani este alcătuit acest grup de gospodării cu mult pămînt, vom arăta că primul loc îl ocupă cazacii. În grupul gospodăriilor cu peste 30 de deseatine fiecare, 266 929 de gospodării cu un total de 14 426 403 de deseatine sînt gospodării căzăcești, cu alte cuvinte acest grup cuprinde majoritatea co-

www.dacoromanica.ro

vîrşitoare a gospodăriilor căzăceşti (în Rusia europeană — 278 650 de gospodării cu 14 689 498 de deseatine de pămînt, adică în medie cîte 52,7 deseatine de fiecare gospodărie).

Pentru a vedea cum se împart, aproximativ, toate gospodăriile ţărăneşti după proporţiile gospodăriei, iar nu după suprafaţa pămîntului lotual pe care îl au, dispunem, în ceea ce priveşte întreaga Rusie, numai de date referitoare la numărul cailor existenţi în gospodărie. Potrivit ultimelor recensămînturi din anii 1888—1891 ale cailor buni pentru armată în 48 de gubernii din Rusia europeană, gospodăriile ţărăneşti se grupează după cum urmează :

Gospodării sărace	Fără cai	2 765 970	de gospodării
	Cu 1 cal	2 885 192	„ „
Gospodării mijlocii	„ 2 cai	2 240 574	„ „
	„ 3 cai	1 070 250	„ „
Gospodării înstărite	„ 4 cai şi mai mult	1 154 674	„ „
	Total	10 116 660	„ „

În linii generale, aceasta înseamnă că mai mult de jumătate o constituie gospodăriile sărace (5 600 000 din 10 100 000), circa 1/3 gospodăriile mijlocii (3 300 000 cu 2—3 cai) şi ceva mai mult de 1/10 gospodăriile înstărite (1 100 000 din 10 100 000).

Să vedem acum cum este repartizată proprietatea funciară privată individuală. Statistica nu scoate în relief în suficientă măsură proprietatea funciară foarte mică, dar în schimb cuprinde date foarte detaliate privind marile latifundii.

Grupuri de proprietăţi	Proprietatea funciară privată individuală în Rusia europeană		
	Proprietăţi	Deseatine	În medie la o proprietate revin deseatine
10 des. şi mai puţin	409 864	1 625 226	3,9
10— 50 des. incl.	209 119	4 891 031	23,4
50— 500 „ „	106 065	17 326 495	163,3
500— 2 000 „ „	21 748	20 590 708	947
2 000 — 10 000 „ „	5 386	20 602 109	3 825
peste 10 000 „ „	699	20 798 504	29 754
Total proprietăţi cu peste 500 des.	27 833	61 991 321	2 227
Total în Rusia europeană	752 881	85 834 073	114

www.dacoromanica.ro

Aici vedem, în primul rînd, uriașa precumpănire a marii proprietăți funciare : 619 000 de mici proprietari funciari (pînă la 50 de deseatine) posedă în total 6 500 000 de deseatine. În al doilea rînd, vedem latifundii extrem de mari : 699 de proprietari posedă aproape cîte 30 000 de deseatine fiecare ! 28 000 de proprietari concentrează în mîinile lor 62 000 000 de deseatine, adică cîte 2 227 de deseatine fiecare. Majoritatea covîrșitoare a acestor latifundii aparțin nobililor, și anume 18 102 proprietăți (din 27 833) și 44 471 994 de deseatine de pămînt, adică peste 70% din întreaga suprafață a latifundiilor. Proprietatea funciară feudală a moșierilor iobăgiști apare cît se poate de limpede din aceste date.

2. ÎN CE CONSTAU CAUZELE LUPTEI ?

Zece milioane de gospodării țărănești posedă 73 000 000 de deseatine de pămînt. Douăzeci și opt de mii de landlorzi nobili și parveniți posedă 62 000 000 de deseatine. Acesta este principalul teren pe care se desfășoară lupta țăranilor pentru pămînt. Pe acest fond principal sînt inevitabile uluitoarea înapoiere a tehnicii, starea de paragină a agriculturii, oprimarea și abrutizarea masei țărănești, infinita diversitate a formelor de exploatare iobăgistă bazată pe clacă. Pentru a nu ne abate de la tema noastră, trebuie să ne mărginim aici la o foarte sumară prezentare a acestor fapte îndeobște cunoscute, descrise foarte amănunțit în vasta literatură privitoare la gospodăria țărănească. Proporțiile proprietăților funciare, așa cum au fost arătate de noi, nu corespund în nici un caz cu proporțiile gospodăriilor. În guberniile pur rusești, marea agricultură capitalistă se află, fără doar și poate, pe ultimul plan. Pe marile latifundii predomină mica cultură : diverse forme de arendă iobăgistă înrobitoare, de gospodărie bazată pe munca în dijmă (clacă), de „angajare de cu iarnă", de aservire pentru stricăciunile pricinuite de vite, pentru pămînturile răsluite ș.a.m.d. la nesfîrșit. Strivită de exploatarea iobăgistă, masa țărănească se ruinează și, în parte, își dă ea însăși loturile în arendă unor gospodari „de ispravă". O mică minoritate

www.dacoromanica.ro

de țărani înstăriți intră în rîndurile burgheziei țărănești, ia în arendă pămînt pentru a duce o gospodărie capitalistă, exploatează sute de mii de muncitori agricoli și de zileri.

Ținînd seama de aceste fapte, pe deplin stabilite de știința economică rusă, este necesar ca în problema actualei lupte a țărănimii pentru pămînt să deosebim *patru grupuri principale* de proprietate funciară: 1) masa gospodăriilor țărănești strivite de latifundiile feudale și direct interesate în exproprierea acestora și care ar cîștiga direct și cel mai mult de pe urma unei asemenea exproprieri; 2) o mică minoritate de țărani mijlocași, care posedă o întindere de pămînt aproximativ mijlocie, ceea ce le permite să-și ducă gospodăria în condiții acceptabile; 3) o mică minoritate a țărănimii înstărite, care se transformă în burghezie țărănească și care, printr-o serie de treceri treptate, este legată de proprietatea funciară cu gospodărire capitalistă; 4) latifundiile iobăgiste, care prin întinderea lor depășesc cu mult exploatările capitaliste existente în perioada actuală în Rusia și care își scot venitul mai ales de pe urma exploatării țărănimii prin aservire și prin muncă în dijmă.

Se înțelege de la sine că, pe baza datelor cu privire la proprietatea funciară, împărțirea în aceste grupuri principale nu poate fi făcută decît foarte aproximativ, foarte schematic. Sîntem însă în orice caz obligați să facem această împărțire în grupuri, deoarece altfel nu putem înfățișa un tablou complet al luptei pentru pămînt în revoluția rusă. Și putem afirma din capul locului, cu toată certitudinea, că corectarea parțială a cifrelor, deplasarea parțială a limitelor unuia sau altuia dintre grupuri, *nu poate* duce la o schimbare cît de cît esențială a tabloului general. Importante sînt nu aceste corectări parțiale; important este să iasă la iveală cît mai limpede opoziția dintre mica proprietate funciară, care luptă pentru pămînt, și latifundiile iobăgiste care monopolizează mari suprafețe de pămînt. Modul absolut fals în care e prezentată situația în agricultură atît de guvern (Stolîpin) cît și de liberali (cadeți) constă în faptul că ambele ascund sau estompează această opoziție clară.

Să admitem următoarele limite ale proprietății funciare pentru cele patru grupuri menționate: 1) pînă la 15 desea-

www.dacoromanica.ro

tine ; 2) 15—20 de deseatine ; 3) 20—500 de deseatine ; 4) peste 500 de deseatine. Ca să înfățișăm lupta pentru pămînt ca ceva unitar, trebuie, firește, să punem laolaltă, în fiecare din aceste grupuri, proprietatea funciară lotuală și proprietatea funciară privată. În izvorul folosit de noi, aceasta din urmă este împărțită în următoarele grupuri : pînă la 10 deseatine și de la 10 la 20, așa încît grupul pînă la 15 deseatine trebuie stabilit cu aproximație. Inexactitatea care poate rezulta din acest calcul aproximativ și din faptul că noi am rotunjit cifrele este cu totul neînsemnată (cititorul se va convinge imediat de acest lucru) și nu poate schimba concluziile.

Iată care este actuala repartizare a pămîntului în Rusia europeană în cadrul grupurilor stabilite de noi :

	Numărul proprietăților	Numărul deseatinelor de pămînt (în milioane)	În medie la 1 proprietate revin deseatine
a) Țărănimea ruinată, strivită de exploatarea iobăgistă	10,5	75,0	7,0
b) Țărănimea mijlocașă	1,0	15,0	15,0
c) Burghezia țărănească și proprietatea funciară capitalistă	1,5	70,0	46,7
d) Latifundiile iobăgiste	0,03	70,0	2 333,0
Total	13,03	230,0	17,6
Negrupat pe proprietăți	—	50	—
*Total**	13,03	280,0	21,4

* După cum am mai spus, cifrele din acest tabel sînt rotunjite. Iată cifrele exacte. Pămînt lotual : a) 10 100 000 de proprietăți și 72 900 000 de deseatine ; b) 874 000 de proprietăți și 15 000 000 de deseatine. Proprietatea funciară privată pînă la 10 deseatine — 410 000 de proprietăți și 1 600 000 de deseatine ; 10—20 de deseatine — 106 000 de proprietăți și 1 600 000 de deseatine. Suma a + b la ambele rubrici : 11 500 000 de proprietăți și 91 200 000 de deseatine. Pentru grupul c) cifra exactă : 1 500 000 de proprietăți și 69 500 000 de deseatine de pămînt. Pentru grupul d) : 27 833 de proprietăți și 61 990 000 de deseatine de pămînt. La acestea din urmă am adăugat, așa cum am arătat mai sus, 5 100 000 de deseatine de pămînt domenial și 3 600 000 de deseatine aparținînd unor mari asociații industriale și comerciale-meșteșugărești. Cifra exactă a pămînturilor negrupate pe proprietăți a fost dată mai sus : 48 500 000 de deseatine. Din toate acestea, cititorul se poate convinge că toate rotunjirile și toate calculele noastre aproximative implică schimbări numerice cu totul neînsemnate, care nu pot infirma cu nimic concluziile noastre.

www.dacoromanica.ro

Acestea sînt relaţiile care generează lupta ţăranilor pentru pămînt. Acesta este punctul *de plecare* al luptei ţăranilor (7—15 deseatine de fiecare gospodărie, plus arenda în condiţii înrobitoare etc.) împotriva marilor moşieri (cărora le revin cîte 2 333 de deseatine). Care este tendinţa obiectivă a punctului *final* al acestei lupte? Este evident că această tendinţă constă în desfiinţarea marii proprietăţi moşiereşti iobăgiste în trecerea ei (pe o bază sau alta) în mîinile ţăranilor. Această tendinţă obiectivă decurge în mod absolut inevitabil din precumpănirea micii *gospodării* înrobite de latifundiile iobăgiste. Pentru a exprima această tendinţă printr-o schemă tot atît de concretă ca aceea pe care am dat-o pentru a înfăţişa punctul iniţial al luptei, adică actuala stare de lucruri, trebuie să luăm cazul *optim posibil*, adică să presupunem că toate pămînturile latifundiilor iobăgiste şi toate pămînturile negrupate pe proprietăţi au trecut în mîinile ţărănimii ruinate. Acesta este cazul optim pe care şi-l imaginează, mai mult sau mai puţin limpede, *toţi* aceia care participă la actuala luptă agrară: şi guvernul vorbeşte de „împroprietărirea" „nevoiaşilor", şi cinovnicul liberal (şi cadetul) vorbeşte de o împroprietărire suplimentară a celor cu pămînt puţin, şi ţăranul trudovic vorbeşte de mărirea proprietăţii funciare pînă la norma „de consum" sau „de muncă"; şi social-democratul, care nu este de acord cu narodnicii în privinţa formelor de folosire a pămîntului, adoptă în linii generale proiectele lor cu privire la împroprietărirea ţăranilor săraci (la cea de-a 47-a şedinţă a Dumei a II-a din 26 mai 1907, Ţereteli a admis cifrele narodnicului Karavaev cu privire la exproprierea a 57 000 000 de deseatine de pămînt în schimbul sumei de 6,5 miliarde de ruble, din care 2,5 miliarde ar urma să fie plătite de ţăranii săraci care au pînă la 5 deseatine, vezi pag. 1 221 din darea de seamă stenografică). Într-un cuvînt, oricît de diferit ar privi moşierii, cinovnicii, burghezia, ţărănimea şi proletariatul sarcinile şi condiţiile transformării, toţi manifestă aceeaşi tendinţă:

www.dacoromanica.ro

trecerea pămînturilor marilor moșieri în mîinile țăranilor celor mai nevoiași. La locul potrivit vom arăta care sînt deosebirile fundamentale dintre vederile diferitelor clase asupra proporțiilor și condițiilor unei asemenea treceri. Deocamdată vom completa schema noastră referitoare la punctul de plecare al luptei printr-o schemă asemănătoare, referitoare, la punctul ei final posibil. Am arătat mai sus care este situația în momenul *de față*. Să arătăm acum care ar putea fi ea *atunci*. Să presupunem că 30 000 de moșieri păstrează cîte 100 de deseatine, adică 3 000 000 de deseatine, restul de 67 000 000 și cele 50 000 000 de deseatine de pămînt negrupat trecînd în mîinile celor 10 500 000 de gospodării ale țăranilor săraci. Obținem :

	Acum			Atunci		
	Proprietăți (în milioane)	Deseatine (în milioane)	În medie la 1 proprietate revin deseatine	Proprietăți (în milioane)	Deseatine (în milioane)	În medie la 1 proprietate revin deseatine
a) Mica țărănime ruinată	10,5	75	7,0	—	—	—
b) Țărănimea mijlocașă	1,0	15	15,0	11,5	207	18,0
c) Țărănimea bogată și burghezia	1,5	70	46,7	1,53	73	47,7
d) Moșierii iobăgiști	0,03	70	2 333,0	—	—	—
Total	13,03	230	17,6	13,03	280	21,4
Pămînturi negrupate	—	50	—	—	—	—
Total	13,03	280	21,4	—	—	—

Aceasta este baza economică a luptei pentru pămînt în revoluția rusă. Acesta este punctul de plecare al acestei lupte și tendința ei, adică punctul ei final, rezultatul ei în cazul cel mai bun, din punctul de vedere al părților aflate în luptă.

www.dacoromanica.ro

Înainte de a trece la examinarea acestei baze economice şi a veşmîntului ei ideologic (şi ideologic-politic), să ne mai oprim puţin asupra eventualelor nedumeriri şi obiecţii.

În primul rînd. S-ar putea spune că în tabloul înfăţişat de mine este presupusă *împărţirea* pămînturilor, în timp ce eu n-am analizat încă problema municipalizării, a împărţirii, a naţionalizării şi a socializării.

În acest caz s-ar da dovadă de neînţelegere. În tabloul prezentat de mine, *condiţiile* posesiunii pămîntului au fost complet lăsate la o parte, *condiţiile* trecerii pămîntului în mîinile ţăranilor (fie în proprietate, fie în folosinţă de un tip sau altul) n-au fost de loc atinse. Am luat în consideraţie doar *trecerea pămîntului în general* în mîinile micii ţărănimi, căci nu ne este permis să ne îndoim de existenţa unei asemenea tendinţe a luptei noastre agrare. Luptă mica ţărănime pentru a obţine trecerea pămîntului *în mîinile ei.* Luptă mica gospodărie agricolă (burgheză) împotriva marii proprietăţi funciare iobăgiste *. În cazul cel mai bun, revoluţia *nu poate* avea alt rezultat decît cel arătat de mine.

În al doilea rînd. S-ar putea spune că n-aveam dreptul să presupun trecerea tuturor pămînturilor confiscate (sau expropriate, căci, deocamdată, în expunerea mea nu se vorbeşte de condiţiile exproprierii) în mîinile ţăranilor cu foarte puţin pămînt. S-ar putea spune că, în virtutea necesităţii economice, pămînturile *trebuie* să treacă în mîinile ţăranilor mai bogaţi. — Dar o asemenea obiecţie n-ar fi decît rezultatul unei neînţelegeri. Pentru a dovedi caracterul burghez al revoluţiei, trebuie să iau cazul *cel mai bun* din punctul de vedere al narodnicismului, trebuie *să admit* atingerea ţelului pe care şi l-au propus cei aflaţi în luptă. Trebuie să iau un moment cît mai apropiat de aşa-numitul „cernîi peredel“ [85], şi nu urmările revoluţiei agrare. Dacă în această luptă va învinge masa, atunci ea va fi aceea care va culege roadele victoriei. În mîinile cui vor ajunge, ulterior, aceste roade, asta-i altă problemă.

* Ideologia mic-burgheză a narodnicismului nici nu recunoaşte, nici nu contestă cele spuse de mine în paranteză. Dar despre asta voi vorbi mai încolo.

www.dacoromanica.ro

În al treilea rînd. S-ar putea spune că am ajuns la un rezultat neobișnuit de favorabil pentru țărănimea săracă (transformarea întregii ei mase în țărani mijlocași avînd pînă la *18* deseatine de pămînt de fiecare gospodărie), pentru că *am exagerat* proporțiile fondului funciar disponibil. S-ar putea opina că trebuia să se scadă *pădurile*, care — vor obiecta eventualii oponenți— nu pot fi împărțite țăranilor. Astfel de obiecții din partea economiștilor din tabăra guvernamentală și din cea cadetă sînt posibile și chiar inevitabile, dar ele sînt neîntemeiate. În primul rînd trebuie să fii un birocrat care și-a plecat toată viața spinarea în fața moșierului iobăgist pentru a-ți închipui că țăranul nu va ști să gospodărească rațional pădurile și să scoată din ele venituri pentru *sine*, iar nu pentru moșieri. Punctul de vedere al funcționarului de poliție și al liberalului rus este acesta : cum să se asigure țăranului un lot ? Punctul de vedere al muncitorului conștient este : cum să-l eliberăm pe țăran de marea proprietate funciară iobăgistă ? cum să fie lichidate latifundiile iobăgiste ? În al doilea rînd, eu am exclus *întreaga* regiune nordică (guberniile Arhanghelsk, Vologda, Oloneț), precum și o parte din guberniile Veatka și Perm, adică regiunile în care e greu să-ți imaginezi, în viitorul apropiat, o exploatare agricolă a suprafețelor acoperite de păduri. În al treilea rînd, o evidență separată a suprafețelor împădurite, complicînd extrem de mult calculele, ar schimba prea puțin rezultatele. Bunăoară, d-l Kaufman, care este cadet și, prin urmare, un om destul de *circumspect* în ceea ce privește pămînturile moșierești, consideră că excedentul peste procentul de împădurire de 25% poate fi folosit pentru acoperirea lipsei de pămînt, la el rezultînd astfel un fond de 101 700 000 de deseatine în 44 de gubernii. Din calculul meu a reieșit un fond de aproximativ 101 000 000 de deseatine în 47 de gubernii, și anume : 67 000 000 de deseatine din cele 70 000 000 cît reprezintă pămînturile latifundiilor iobăgiste și 34 000 000 de deseatine, cît repre-

www.dacoromanica.ro

zintă pămînturile statului şi ale diferitelor instituţii. Dacă presupunem exproprierea tuturor pămînturilor de la 100 de deseatine în sus, acest fond se va mări cu încă 9 000 000—10 000 000 de deseatine*.

3. ESTOMPAREA ESENŢEI LUPTEI DE CĂTRE PUBLICIŞTII CADEŢI

Datele citate de noi în legătură cu rolul marilor gospodării moşiereşti în lupta pentru pămînt în Rusia trebuie completate într-o singură privinţă. Trăsătura caracteristică a programelor agrare ale burgheziei noastre şi ale micii noastre burghezii o constituie faptul că ele, prin consideraţii asupra „normelor", lasă în umbră problema : *care* clasă este duşmanul cel mai puternic al ţărănimii, *care proprietăţi* reprezintă masa principală a fondului ce urmează să fie expropriat. Se vorbeşte (atît la cadeţi cît şi la trudovici) mai ales despre suprafaţa de pămînt de care este nevoie pentru ţărani dacă se porneşte de la o „normă" sau alta, în loc să se vorbească despre un lucru mult mai viu şi mai concret : cît pământ *expropriabil există*. Primul mod de a pune problema estompează lupta de clasă, estompează *fondul* problemei prin pretenţia deşartă de a privi lucrurile din punctul de vedere al „statului". Cel de-al doilea mod de a pune problema mută centrul ei de greutate asupra luptei de clasă, asupra intereselor de clasă ale unei anumite pături de proprietari funciari, care reprezintă în cel mai înalt grad tendinţele iobăgiste.

* Suprafaţa nesupusă exproprierii — 500 de deseatine — a fost luată de mine în text numai cu titlu de ipoteză. Dacă vom considera — tot cu titlu de ipoteză — că această suprafaţă este 100 de deseatine, tabloul va fi următorul :

Acum						Atunci						
a) 10,5	mil.	gosp.	75	mil.	des.	a) —	—					
b) 1,0	„	„	15	„	„	b) 11,5	217	mil.	des.	cîte	18,8	des. de gosp.
c) 1,4	„	„	50	„	„	c) 1.53	63	„	„	„	41,1	„ „ „
d) 0,13	„	„	90	„	„	d) —	—	„	„	„	—	„ „ „
13,03	„	„	230	„	„	13,03	280	„	„	„	21,4	„ „ „
			+50									

Principalele concluzii privind caracterul şi esenţa transformărilor sînt aceleaşi în ambele cazuri.

www.dacoromanica.ro

De această problemă a „normelor" ne vom mai ocupa și în altă parte. Aici însă vom menționa doar o „fericită" excepție printre trudovici și pe un publicist tipic-cadet.

În Duma a II-a, socialistul-populist Delarov a atins problema procentului proprietarilor care vor urma să fie expropriați (ședința a 47-a din 26 mai 1907). Oratorul a vorbit tocmai despre *înstrăinare* (forțată), fără a pune problema confiscării, și a adoptat, pe cît se pare, *aceeași suprafață* nesupusă exproprierii pe care am adoptat-o ipotetic și eu în tabelul meu, și anume : 500 de deseatine. Din păcate, în dările de seamă stenografice ale Dumei a II-a, pasajul respectiv din discursul lui Delarov (pag. 1 217) este denaturat, sau poate că chiar d-l Delarov a făcut o greșeală. În darea de seamă se spune că vor fi supuse înstrăinării forțate 32% din proprietățile private și 96% din întreaga lor suprafață de pămînt, iar la restul de 68% din proprietari doar 4% din pămîntul proprietate privată. În realitate, în loc de 32% trebuie să fie 3,7%, deoarece 27 833 de proprietari din 752 881 reprezintă 3,7%, și ei stăpînesc 62 000 000 de deseatine din 85 800 000, adică 72,3%. Rămîne de văzut dacă este vorba de o scăpare sau dacă d-l Delarov a luat cifre greșite. În orice caz, dacă nu ne înșelăm, el este singurul dintre numeroșii oratori din Dumă care *a abordat* în modul cel mai direct și mai concret problema obiectivului luptei.

Publicistul cadet ale cărui „lucrări" nu pot să nu fie menționate în expunerea acestei probleme este d-l S. Prokopovici. Ce-i drept, el este propriu-zis un „bezzaglaveț", care, ca majoritatea publiciștilor de la ziarul burghez „Tovarișci", apare cînd în postura de cadet, cînd în cea de social-democrat menșevic. El este reprezentantul tipic al mănunchiului de bernsteiniști consecvenți din rîndurile intelectualității burgheze ruse, care oscilează între cadeți și social-democrați, nu face parte (în majoritatea cazurilor) din nici un partid și se situează în mod sistematic în presa liberală pe poziții aflate ceva mai la dreapta decît poziția lui Plehanov. D-l Prokopovici trebuie menționat aici, pentru că este unul dintre primii care au reprodus în presă cifre din statistica proprietății funciare pe anul 1905, situîndu-se de fapt pe poziția înfăptuirii unei reforme agrare *cadete*. În două

www.dacoromanica.ro

articole publicate în ziarul „Tovarişci" (1907, nr. 214 din 13 martie şi nr. 238 din 10 aprilie), d-l Prokopovici polemizează cu autorul statisticii oficiale, generalul Zolotarev, care încearcă să demonstreze că guvernul poate foarte bine să înfăptuiască reforma agrară fără a recurge la nici un fel de înstrăinare forţată şi că pentru gospodăria ţăranului 5 deseatine sînt cu totul suficiente! D-l Prokopovici este *mai liberal*: el socoteşte *cîte 8 deseatine de gospodărie!* El menţionează — şi nu o dată — că această suprafaţă este „absolut insuficientă", că acest calcul este „cît se poate de modest" etc., dar că, totuşi, pentru a stabili „proporţiile nevoii de pămînt" (titlul primului dintre articolele susmenţionate ale d-lui Prokopovici), adoptă tocmai această cifră. El arată că face acest lucru *„pentru a evita discuţiile inutile"*... probabil „discuţiile inutile" cu d-nii Zolotarev. Evaluînd în felul acesta numărul gospodăriilor ţărăneşti care au „în mod vădit pămînt puţin" la jumătate din numărul total al gospodăriilor, d-l Prokopovici consideră, pe bună dreptate, că pentru completarea suprafeţei de pămînt a acestor gospodării pînă la 8 deseatine este nevoie de 18 600 000 de deseatine, şi întrucît guvernul nu ar dispune decît de un fond de 9 000 000 de deseatine, „problema nu poate fi rezolvată fără înstrăinare forţată".

Atît prin calculele sale, cît şi prin consideraţiile sale, d-l cadet menşevizant sau menşevic cadetizant a exprimat cît se poate de bine spiritul şi sensul programului agrar al liberalilor. Problema propriu-zisă a latifundiilor iobăgiste şi a latifundiilor în genere a fost complet escamotată. D-l Prokopovici a folosit numai datele referitoare la toate proprietăţile funciare private cu o suprafaţă mai mare de 50 de deseatine. În felul acesta, adevăratul obiectiv al luptei a fost estompat. Interesele de clasă ale unui mănunchi — literalmente ale unui mănunchi — de landlorzi au fost acoperite cu un văl. În loc de o demascare a lor ni se oferă consideraţii „de ordin statal": *„problema nu poate fi rezolvată"* numai cu pămînturile statului. Dacă problema ar putea fi rezolvată cu aceste pămînturi, d-l Prokopovici — aşa cum reiese din raţionamentele sale — n-ar fi avut nimic împotriva latifundiilor iobăgiste...

www.dacoromanica.ro

Proporțiile lotului țărănesc (8 deseatine) sînt stabilite în așa fel, încît nu asigură decît o existență mizeră. Suprafața pămîntului moșieresc supus „înstrăinării forțate" este stabilită la o cifră cu totul neînsemnată (18 000 000—9 000 000 = 9 000 000 de deseatine din cele 62 000 000 cît însumează proprietățile cu peste 500 de deseatine !). Pentru a înfăptui o *asemenea* „înstrăinare forțată", e nevoie ca *moșierii* să-i forțeze pe țărani, așa cum s-a întîmplat în 1861 ! [80]

Cu voie sau fără voie, conștient sau inconștient, d-l Prokopovici a exprimat *în mod just* esența *moșierească* a programului agrar al cadeților. Cadeții sînt doar prudenți și șireți : ei preferă *să treacă sub tăcere cît* pămînt *anume* vor să exproprieze de la moșieri.

4. ESENȚA ECONOMICĂ A REVOLUȚIEI AGRARE ȘI VEȘMÎNTUL EI IDEOLOGIC

Am văzut că esența revoluției în curs se reduce la lichidarea latifundiilor iobăgiste și la crearea unei țărănimi cultivatoare de pămînt libere și (în măsura în care acest lucru e posibil în actualele condiții) înstărite, capabile nu să vegeteze, nu să ducă o viață chinuită pe pămîntul ei, ci să dezvolte forțele de producție, să asigure ridicarea nivelului agriculturii. Această revoluție nu afectează și nu poate afecta cu nimic mica *gospodărie* în agricultură, dominația *pieței* asupra producătorului și, prin urmare, dominația *producției de mărfuri*, deoarece lupta pentru *reîmpărțirea* pămîntului nu este în stare să schimbe relațiile de producție în exploatarea pămîntului. Or, noi am văzut că particularitatea luptei actuale constă în puternica dezvoltare a micii gospodării pe pămînturile latifundiilor iobăgiste.

Veșmîntul ideologic al luptei în curs îl constituie teoriile narodnicismului. Formularea publică a programelor agrare de către reprezentanții țărănimii din întreaga Rusie în Duma I și a II-a a confirmat definitiv faptul că teoriile și programele narodnice reprezintă într-adevăr veșmîntul ideologic al luptei țăranilor pentru pămînt.

Am arătat că baza, principala parte componentă a fondului funciar pentru care luptă țăranii o constituie marile domenii iobăgiste. Suprafața de pămînt nesupusă expro-

www.dacoromanica.ro

prierii, adoptată de noi, este foarte ridicată : 500 de desetine. Dar te poţi convinge cu uşurinţă că concluzia trasă de noi rămîne pe deplin valabilă şi în cazul cînd această suprafaţă ar fi micşorată, să zicem, la 100 sau la 50 de deseatine. Să împărţim grupul c) 20—500 de deseatine în trei subdiviziuni : aa) 20—50 des., bb) 50—100 des. şi cc) 100—500 şi să vedem care sînt, în aceste subdiviziuni, proporţiile proprietăţii funciare lotuale şi ale proprietăţii funciare private :

Pămînt lotual

Subdiviziuni	Numărul proprietăţilor	Suprafaţa de pămînt	În medie la 1 proprietate revin
		deseatine	
20— 50 des.	1 062 504	30 898 147	29,1
50—100 „	191 898	12 259 171	63,9
100—500 „	40 658	5 762 276	141,7

Pămînt proprietate privată			Total în Rusia europeană		
Numărul proprietăţilor	Suprafaţa de pămînt	În medie la 1 proprietate revin	Numărul proprietăţilor	Suprafaţa de pămînt	În medie la 1 proprietate revin
	deseatine			deseatine	
103 237	3 301 004	32,0	1 165 741	34 199 151	29,3
44 877	3 229 858	71,9	236 775	15 489 029	65,4
61 188	14 096 637	230,4	101 846	19 858 913	194,9

De aici reiese, în primul rînd, că prin confiscarea pămînturilor care depăşesc 100 de deseatine fondul funciar se va mări, după cum s-a arătat mai sus, cu 9 000 000—10 000 000 de deseatine, iar prin confiscarea pămînturilor care depăşesc 50 de deseatine, propusă de Cijevski, deputat în Duma I de stat, fondul funciar se va mări cu 18 500 000 de deseatine. Prin urmare, latifundiile iobăgiste vor rămîne şi în acest caz *baza* fondului funciar. Ele constituie „miezul" problemei agrare contemporane. Este de asemenea cunoscută legătura care există între această mare proprietate funciară şi vîrfurile birocraţiei : în Duma a II-a, G. A. Aleksinski a citat datele culese de d-l Rubakin, din care se poate vedea cît de mari sînt moşiile aparţinînd funcţionarilor superiori din Rusia. În al doilea rînd, din aceste date reiese că, chiar dacă scădem loturile *şi moşiile de peste 100 de deseatine*, rămîne o mare diferenţă între loturile foarte mari (şi

www.dacoromanica.ro

moșiile mici). Revoluția găsește țărănimea deja diferențiată atît sub raportul mărimii proprietății funciare cît și, într-o măsură și mai mare, sub raportul mărimii capitalului, numărului vitelor, cantității și calității inventarului mort etc. Că în domeniul bunurilor țărănești extralotuale — ca să zicem așa — diferențierea este mult mai mare decît în domeniul proprietății lotuale este un lucru pe deplin dovedit în literatura noastră economică.

Care este deci semnificația teoriilor narodniciste, care reflectă mai mult sau mai puțin just vederile țăranilor asupra luptei lor pentru pămînt? Două „principii" constituie esența acestor teorii narodniciste: „principiul muncii" și „egalizarea". Caracterul mic-burghez al acestor principii este atît de clar și a fost demonstrat atît de des și de amănunțit în literatura marxistă, încît este de prisos să stăruim aici asupra acestui lucru. Important este să relevăm o trăsătură a acestor „principii", pe care pînă acum social-democrații ruși nu au apreciat-o la justa ei valoare. Într-o formă vagă, aceste principii exprimă *într-adevăr* ceva real și *progresist* în momentul istoric actual, și anume lupta pentru desființarea latifundiilor iobăgiste.

Dacă priviți schema de mai sus a evoluției orînduirii noastre agrare de la situația de astăzi la „scopul final" al actualei revoluții burgheze, veți vedea limpede că viitorul „atunci" se deosebește de prezentul „acum" printr-o „egalizare" incomparabil mai mare a proprietății funciare, prin aceea că *noua* repartizare a pămîntului corespunde într-o măsură incomparabil mai mare „principiului muncii". Și acest lucru nu este întîmplător. Într-o țară cu caracter țărănesc, a cărei dezvoltare burgheză o eliberează de iobăgie, nici nu poate fi altfel. Într-o astfel de țară, desființarea latifundiilor iobăgiste este, fără doar și poate, o cerință a dezvoltării capitaliste, iar în condițiile dominației micii gospodării, ea înseamnă neapărat o mai mare „egalizare" a proprietății funciare. Desființînd latifundiile medievale, capitalismul *începe* cu o proprietate funciară mai „egalitară", creînd apoi *din aceasta* o nouă agricultură mare, pe baza muncii salariate, a mașinilor și a unei înalte tehnici agricole, iar nu pe baza muncii în dijmă și a împilării.

www.dacoromanica.ro

Greşeala tuturor narodnicilor constă în aceea că, limitîndu-se la orizontul îngust al micului proprietar, nu văd caracterul burghez al relaţiilor sociale în care intră ţăranul scăpat de lanţurile iobăgiei. Ei transformă „principiul muncii", care stă la baza agriculturii *mic-burgheze,* şi „egalizarea", ca lozincă a luptei pentru desfiinţarea latifundiilor *iobăgiste,* în ceva absolut, de sine stătător, care înseamnă o orînduire aparte, neburgheză.

Greşeala unora dintre marxişti constă în aceea că, criticînd *teoria* narodnicilor, scapă din vedere *conţinutul* ei istoriceşte real şi istoriceşte justificat *în lupta împotriva iobăgiei.* Ei critică, şi critică pe bună dreptate, „principiul muncii" şi „egalizarea" ca fiind *socialism* mic-burghez înapoiat, reacţionar, dar ei uită că aceste teorii exprimă *democratismul* mic-burghez înaintat, revoluţionar, că aceste teorii reprezintă steagul luptei celei mai hotărîte împotriva Rusiei vechi, iobăgistă. Ideea de egalitate este ideea cea mai revoluţionară în lupta împotriva vechiului regim absolutist în general şi împotriva vechii proprietăţi funciare, latifundiare iobăgiste în special. Ideea de *egalitate* este legitimă şi progresistă la ţăranul mic-burghez în măsura în care ea exprimă lupta împotriva inegalităţii feudale, iobăgiste. Ideea de proprietate funciară „egalitară" este legitimă şi progresistă, în măsura în care exprimă năzuinţa celor 10 000 000 de ţărani cu loturi de şapte deseatine şi ruinaţi de moşieri de a obţine *împărţirea* * latifundiilor iobăgiste de cîte 2 300 de deseatine. Or, în actualul moment istoric, această idee exprimă *într-adevăr* o asemenea năzuinţă ; ea împinge spre o revoluţie *burgheză* consecventă, îmbrăcînd în mod greşit toate acestea într-o frazeologie nebuloasă *cvasisocialistă.* Şi n-ar fi un bun marxist acela care, criticînd falsitatea camuflajului socialist al unor lozinci burgheze, n-ar şti să aprecieze importanţa lor istorică progresistă, ele fiind cele mai hotărîte lozinci *burgheze* în lupta *împotriva iobăgiei.* Conţinutul real al revoluţiei, care în ochii narodnicului apare ca o „socializare", va consta în curăţirea cît

* Aici nu este vorba de împroprietărire, ci de împărţire pentru folosinţă economică. O astfel de împărţire este posibilă — iar în condiţiile predominării micii gospodării ea este inevitabilă pentru o anumită perioadă — atît în cazul municipalizării, cît şi în acela al naţionalizării.

www.dacoromanica.ro

mai consecventă a terenului pentru capitalism, în stîrpirea cît mai hotărîtă a iobăgiei. Schema pe care am reprodus-o mai sus arată tocmai maximum de desființare a iobăgiei și maximum de „egalitarism" ce se obține o dată cu aceasta. Narodnicul își închipuie că acest „egalitarism" înlătură burghezismul ; în realitate însă, el *exprimă* tendințele burgheziei celei mai radicale. Și tot ceea ce cuprinde în plus „egalitarismul" nu-i decît *fum* ideologic, iluzie de micburghez.

Aprecierile mioape și neistorice ale unora dintre marxiștii ruși cu privire la importanța teoriilor narodniciste în revoluția burgheză din Rusia se explică prin faptul că ei n-au reflectat îndeajuns asupra semnificației „confiscării" proprietății funciare moșierești, preconizate de aceste teorii. E de ajuns să ne reprezentăm limpede baza economică a unei asemenea revoluții în actualele condiții ale proprietății funciare din țara noastră, pentru a ne da seama nu numai de caracterul iluzoriu al teoriilor narodniciste, ci și de adevărul — limitat de o sarcină istorică bine determinată — al luptei împotriva iobăgiei, adevăr care constituie conținutul real al acestor teorii iluzorii.

5. CELE DOUĂ TIPURI DE EVOLUȚIE AGRARĂ BURGHEZĂ

Să mergem mai departe. Am arătat că, fiind absurde și reacționare din punctul de vedere al luptei pentru socialism împotriva burgheziei, teoriile narodniciste sînt „raționale" (din punctul de vedere al unei sarcini istorice speciale) și progresiste în lupta burgheziei împotriva iobăgiei. Se pune acum întrebarea : oare inevitabilitatea dispariției treptate a iobăgiei din proprietatea funciară rusă și din întreaga orînduire socială a Rusiei, inevitabilitatea revoluției agrare burghezo-democratice trebuie înțeleasă în sensul că ea poate avea loc într-o singură formă bine determinată ? sau este posibilă în diverse forme ?

Această problemă prezintă o importanță cardinală pentru elaborarea unor concepții juste despre revoluția noastră și despre programul agrar social-democrat. Pentru a rezolva această problemă trebuie să pornim de la datele cu privire la baza economică a revoluției, pe care le-am citat mai sus.

www.dacoromanica.ro

Miezul luptei îl constituie latifundiile iobăgiste, ele fiind cea mai pregnantă întruchipare şi cel mai puternic reazem al rămăşiţelor iobăgiei în Rusia. Dezvoltarea economiei de mărfuri şi a capitalismului pune capăt, în mod absolut inevitabil, acestor rămăşiţe. În *această* privinţă, în faţa Rusiei se deschide *o singură* cale: aceea a dezvoltării burgheze.

Dar această dezvoltare poate să se desfăşoare pe două căi. Rămăşiţele iobăgiei pot să dispară atît prin transformarea gospodăriilor moşiereşti, cît şi prin desfiinţarea latifundiilor moşiereşti, adică fie prin reformă, fie prin revoluţie. Dezvoltarea burgheză se poate desfăşura avînd în frunte marile exploatări moşiereşti, care devin treptat tot mai mult exploatări burgheze, care înlocuiesc treptat metodele iobăgiste de exploatare cu metode burgheze, dar ea se poate desfăşura şi avînd în frunte micile gospodării ţărăneşti, care înlătură din organismul social, pe cale revoluţionară, „excrescenţa" pe care o constituie latifundiile iobăgiste şi se dezvoltă apoi liber fără ele pe calea fermieratului capitalist.

Aceste două căi de dezvoltare burgheză obiectiv posibile noi le-am numi calea de tip prusac şi calea de tip american. În primul caz, gospodăria moşierească-iobăgistă se transformă treptat în gospodărie burgheză, iuncherească, condamnînd pe ţărani la decenii de chinuitoare expropriere şi aservire, concomitent formîndu-se mici mănunchiuri de „grossbaueri" („chiaburi"). În al doilea caz, gospodăria moşierească nu există sau este înlăturată de revoluţie, care confiscă şi parcelează moşiile iobăgiste. În acest caz precumpăneşte ţăranul, care devine agentul exclusiv al agriculturii şi care se transformă în fermier capitalist. În primul caz, principalul conţinut al evoluţiei îl constituie transformarea iobăgiei în aservire şi exploatare capitalistă pe pămînturile feudalilor — moşieri — iuncheri. În al doilea caz, fondul principal îl constituie transformarea ţăranului patriarhal în fermier burghez.

În istoria economică a Rusiei se conturează cît se poate de clar ambele tipuri de evoluţie. Să luăm, bunăoară, epoca desfiinţării iobăgiei. În acel timp între ţărani şi moşieri se ducea lupta în legătură cu modul de înfăptuire a reformei. Şi unii şi alţii luptau pentru condiţiile de dezvoltare econo-

www.dacoromanica.ro

mică burgheză (fără a-și da seama de acest lucru); dar moșierii erau pentru o dezvoltare care să asigure menținerea maximă a gospodăriilor moșierești, a veniturilor moșierești, a metodelor moșierești (înrobitoare) de exploatare. Țăranii erau pentru o dezvoltare care ar fi asigurat în cea mai mare măsură posibilă, în condițiile actualului nivel al agriculturii, bunăstarea țărănimii, desființarea latifundiilor moșierești, desființarea tuturor metodelor de exploatare iobăgiste și înrobitoare, lărgirea proprietății funciare țărănești libere. Se înțelege de la sine că, în condițiile variantei a doua, dezvoltarea capitalismului și dezvoltarea forțelor de producție ar fi fost mai amplă și *mai rapidă* decît în condițiile variantei moșierești a reformei agrare *. Numai niște caricaturi de marxiști, de felul celor pe care se străduiau să-i zugrăvească narodnicii, care luptau împotriva marxismului, ar putea să considere deposedarea țăranilor de pămînt în 1861 drept o chezășie a dezvoltării capitaliste. Această deposedare, dimpotrivă, ar fi fost o chezășie — și ea s-a dovedit a fi într-adevăr o chezășie — a arendei *înrobitoare*, adică semiiobage, și a gospodăriei bazate pe munca în dijmă, adică pe clacă, care a întîrziat foarte mult dezvoltarea capitalismului și dezvoltarea forțelor de producție în agricultura rusă. Lupta dintre interesele țăranilor și cele ale moșierilor n-a fost o luptă a „producției populare" sau a „principiului muncii" împotriva burgheziei (cum își închipuiau și cum își închipuie narodnicii noștri); ea a fost o luptă pentru tipul american de dezvoltare burgheză, împotriva tipului prusac de dezvoltare, tot burgheză.

* În revista „Naucinoe Obozrenie" (anul 1900, mai-iunie) am scris în legătură cu această problemă: „...*cu cît mai mult pămînt ar fi primit țăranii la eliberare și cu cît i-ar fi costat mai ieftin, cu atît mai rapid, mai larg și mai liber s-ar fi dezvoltat capitalismul în Rusia*, cu atît mai ridicat ar fi fost nivelul de trai al populației, cu atît mai largă ar fi fost piața internă, cu atît mai rapid ar fi fost introduse mașinile în industrie — într-un cuvînt, cu atît mai mult ar fi semănat dezvoltarea economică a Rusiei cu dezvoltarea economică a Americii. Mă voi mărgini să indic două fapte care, după mine, confirmă justețea acestei păreri: 1) din cauză că țăranii au puțin pămînt și din cauza dărilor împovărătoare, s-a dezvoltat la noi, în regiuni foarte întinse, sistemul muncii în dijmă în gospodăriile moșierești, adică o rămășiță directă a iobăgiei, și nicidecum capitalismul; 2) tocmai la periferiile țării noastre, unde iobăgia fie că n-a existat de loc, fie că era foarte puțin dezvoltată, unde țăranii suferă mai puțin de pe urma lipsei de pămînt, de pe urma muncii în dijmă, a dărilor împovărătoare, capitalismul în agricultură s-a dezvoltat într-o măsură mai mare decît în alte părți". (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 617. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

În regiunile din Rusia unde nu a existat iobăgie, unde cu agricultura se ocupa exclusiv — sau mai ales — ţăranul liber (de pildă în stepele de dincolo de Volga, din Novorossiia şi din Caucazul de nord, care au fost populate după reformă), dezvoltarea forţelor de producţie şi dezvoltarea capitalismului s-au desfăşurat într-un ritm incomparabil mai rapid decît în centrul împovărat de rămăşiţele iobăgiei *.

Dar dacă centrul agricol al Rusiei şi periferiile ei agricole ne arată, ca să zicem aşa, repartizarea teritorială sau geografică a regiunilor în care predomină evoluţia agrară de un tip sau altul, principalele trăsături ale ambelor tipuri de evoluţie se văd limpede şi în *toate* regiunile unde există alături una de alta gospodăria moşierească şi cea ţărănească. Una din greşelile fundamentale ale teoriei economice narodniciste consta în aceea că numai gospodăria moşierească era considerată drept izvor de capitalism în agricultură, în timp ce gospodăria ţărănească era privită din punctul de vedere al „producţiei populare" sau al „principiului muncii" (la fel procedează şi astăzi trudovicii, „socialiştii-populişti" şi socialiştii-revoluţionari). Noi ştim însă că nu aşa stau lucrurile. Gospodăria moşierească evoluează pe calea capitalistă, înlocuind, treptat, munca în dijmă prin „munca salariată", asolamentul cu trei sole printr-o cultură intensivă, iar inventarul primitiv al ţăranului prin uneltele perfecţionate ale marilor exploatări. Gospodăria ţărănească *evoluează şi ea pe calea capitalistă*, creînd o burghezie sătească şi un proletariat sătesc. Cu cît este mai bună situaţia „obştei" [87], cu cît este mai ridicată bunăstarea ţărănimii în general, cu atît *mai rapid* se desfăşoară această diferenţiere a ţărănimii în clasele antagoniste ale agriculturii capitaliste. Cele două curente de evoluţie agrară există, aşadar, pretutindeni. Lupta dintre interesele ţăranilor şi cele ale moşierilor, care străbate ca un fir roşu întreaga istorie a Rusiei de după reformă şi constituie principala bază economică a revoluţiei

* Despre importanţa regiunilor periferice ale Rusiei ca fond de colonizare în condiţiile dezvoltării capitalismului am vorbit în mod amănunţit în „Dezvoltarea capitalismului" (Petersburg, 1899, pag. 185, 444 etc. etc.). A apărut ediţia a doua, Petersburg, 1908. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 246—247 ; 551—552 ; 583—587. — *Nota red.*). Despre importanţa lor în problema programului agrar social-democrat, voi vorbi în mod special ceva mai încolo.

www.dacoromanica.ro

noastre, este lupta pentru un tip sau altul de evoluție agrară burgheză.

Numai dacă înțelegem limpede deosebirea dintre aceste tipuri și caracterul burghez al *amîndurora* putem elucida just problema agrară în revoluția rusă și înțelege semnificația de clasă a diverselor programe agrare adoptate de diverse partide *. Repetăm : miezul luptei îl constituie latifundiile iobăgiste. Evoluția lor capitalistă este în afară de orice discuție, dar ea este posibilă sub două forme : sub forma înlăturării, a desființării lor pe cale revoluționară de către țărani-fermieri și sub forma transformării lor treptate în gospodării iuncheriste (concomitent cu transformarea țăranului înrobit în muncitor agricol înrobit).

6. CELE DOUĂ LINII ALE PROGRAMELOR AGRARE ÎN REVOLUȚIE

Dacă acum, pornind de la baza economică schițată mai sus, comparăm programele agrare prezentate de diverse clase în cursul revoluției, vedem din capul locului cele două linii ale acestor programe, corespunzător celor două tipuri de evoluție agrară arătate mai sus.

Să luăm programul lui Stolîpin, care este împărtășit de moșierii de dreapta și de octombriști. Este un program fățiș moșieresc. Dar se poate oare spune că acest program este reacționar din punct de vedere economic, adică exclude sau tinde să excludă dezvoltarea capitalismului ? sau să împie-

* Ce confuzie domnește uneori în capetele social-democraților ruși în problema celor două căi de evoluție agrară burgheză în Rusia se vede din exemplul lui P. Maslov. În revista „Obiazovanie" (1907, nr. 3), el schițează două căi : 1) „capitalismul în dezvoltare" ; 2) „lupta inutilă împotriva dezvoltării economice". „Prima cale — susține el — duce clasa muncitoare și, o dată cu ea, întreaga societate la socialism ; cea de-a doua cale împinge (!) clasa muncitoare în brațele (!) burgheziei, în viitoarea luptei dintre marii și micii proprietari, luptă din care clasa muncitoare nu se va alege decît cu înfrîngeri" (pag. 92). În primul rînd, „cea de-a doua cale" este o frază goală, o ficțiune, iar nu o cale ; e o ideologie falsă, iar nu o posibilitate reală de dezvoltare. În al doilea rînd, Maslov nu observă că Stolipin și burghezia duc țărănimea tot pe o cale capitalistă, prin urmare lupta reală se duce nu pentru capitalism, ci pentru un anumit tip de dezvoltare capitalistă. În al treilea rînd, e o curată prostie să-ți închipui că în Rusia ar fi posibilă vreo cale care să nu „împingă" clasa muncitoare sub dominația burgheziei... În al patrulea rînd, e o prostie tot atît de mare să crezi că pe vreuna din „căi" ar putea să nu existe luptă între micii și marii proprietari. În al cincilea rînd, cu ajutorul categoriilor existente în toată Europa (micii și marii proprietari), Maslov estompează o particularitate istorică a Rusiei, particularitate care prezintă o foarte mare importanță în actuala revoluție : lupta dintre micii proprietari burghezi și marii proprietari feudali.

www.dacoromanica.ro

dice o evoluţie agrară burgheză ? Nicidecum. Dimpotrivă, faimoasa legislaţie agrară a lui Stolîpin în vederea aplicării articolului 87, este în întregime pătrunsă de spirit pur burghez. Ea merge, fără îndoială, pe linia evoluţiei capitaliste, uşurează, împinge înainte această evoluţie, accelerează exproprierea ţărănimii, descompunerea obştei, crearea burgheziei ţărăneşti. Această legislaţie este, fără îndoială, progresistă din punct de vedere economic-ştiinţific.

Înseamnă oare aceasta că social-democraţii trebuie „să sprijine" această legislaţie ? Nu. Aşa ar putea raţiona numai marxismul vulgar, a cărui sămînţă o răspîndesc cu atîta osîrdie Plehanov şi menşevicii, care perorează, strigă, imploră şi cuvîntează : trebuie să sprijinim burghezia în lupta ei împotriva vechiului regim. Nu. În interesul dezvoltării forţelor de producţie (acest criteriu suprem al progresului social), noi trebuie să sprijinim nu evoluţia burgheză de tip moşieresc, ci evoluţia burgheză de tip ţărănesc. Prima înseamnă menţinerea în cel mai înalt grad a aservirii şi a iobăgiei (transformată în spirit burghez), înseamnă dezvoltarea extrem de lentă a forţelor de producţie şi dezvoltarea încetinită a capitalismului, înseamnă suferinţe şi chinuri incomparabil mai mari, o mai crîncenă exploatare şi asuprire a maselor largi ţărăneşti, prin urmare şi a maselor proletare. Cea de-a doua înseamnă o dezvoltare foarte rapidă a forţelor de producţie şi cele mai bune condiţii de existenţă (posibile, în genere, în cadrul producţiei de mărfuri) pentru masa ţărănească. Tactica social-democraţiei în revoluţia burgheză din Rusia este determinată nu de sarcina sprijinirii burgheziei liberale, cum cred oportuniştii, ci de sarcina sprijinirii ţărănimii luptătoare.

„Să luăm programul burgheziei liberale, adică programul cadet. Credincioşi devizei : „cu ce vă putem servi ?" (adică cu ce vor domnii moşieri să fie serviţi), cadeţii au prezentat în Duma I un program, iar în Duma a II-a altul. Pentru ei schimbarea programelor este un lucru uşor şi neînsemnat ca şi pentru toţi carieriştii burghezi din Europa, lipsiţi de orice principii. În Duma I păreau a fi puternice poziţiile revoluţiei ; ca urmare, programul liberal a împrumutat de la ea o fărîmă de naţionalizare („fondul funciar al statului"). În Duma a II-a păreau a fi puternice poziţiile contra-

www.dacoromanica.ro

revoluției ; ca urmare, programul liberal a aruncat peste bord fondul funciar al statului, a cotit spre ideea stolîpinistă a proprietății țărănești trainice, a înmulțit și a extins excepțiile de la regula generală a exproprierii pămîntului moșieresc. Dar această duplicitate a liberalilor o relevăm aici doar în treacăt. Important e să relevăm aici altceva, și anume baza principială, *comună ambelor „fețe"* ale programului agrar liberal. Această bază principială comună este: 1) răscumpărarea ; 2) menținerea gospodăriilor moșierești ; 3) menținerea privilegiilor moșierești cu prilejul înfăptuirii reformei.

Răscumpărarea este un tribut impus dezvoltării sociale, un tribut plătit proprietarilor de latifundii iobăgiste. Răscumpărarea este realizarea, asigurată pe cale birocratică, polițistă, a metodelor iobăgiste de exploatare sub forma „echivalentului general" burghez. Apoi, menținerea, *într-o măsură sau alta*, a gospodăriilor moșierești reiese din ambele programe ale cadeților, oricît s-ar strădui politicienii burghezi să ascundă poporului acest fapt. Punctul al treilea — menținerea privilegiilor moșierești cu prilejul înfăptuirii reformei — este exprimat cu toată claritatea în atitudinea adoptată de cadeți în problema alegerii comitetelor agrare locale pe bază de vot universal, direct, egal și secret. Nu putem intra aici în amănunte * care își au locul în altă parte a expunerii noastre. Aici trebuie să stabilim doar *linia* programului agrar al cadeților. În această privință trebuie

* Vezi procesele-verbale ale Dumei I, ședința a 14-a din 24 mai 1906, în care cadeții Kokoșkin și Kotlearevski, mînă în mînă cu octombristul (de atunci) Heiden, recurgînd la cele mai mîrșave sofisme, resping ideea creării unor comitete agrare locale. În Duma a II-a : tertipurile cadetului Saveliev (ședința a 16-a din 26 martie 1907) și lupta fățișă a cadetului Tatarinov împotriva ideii creării unor comitete locale (ședința a 24-a din 9 aprilie 1907, pag. 1 783 din darea de seamă stenografică). În ziarul „Reci", remarcabilul articol de fond apărut în nr. 82 din 25 mai 1906 și reprodus de Miliukov („Un an de luptă" nr. 117, pag. 457—459). Iată pasajul esențial scris de acest octombrist deghizat : „Noi considerăm că a constitui aceste comitete pe baza votului universal înseamnă a le pregăti nu în vederea rezolvării pașnice pe teren a problemei agrare, ci pentru cu totul altceva. Conducerea orientării generale a acestei reforme trebuie să rămînă în mîinile statului... În comisiile locale trebuie să fie reprezentate, pe cît posibil în mod egal (sic !), interesele opuse ale părților care pot fi împăcate fără a diminua însemnătatea statală a reformei care urmează a fi efectuată și fără a o transforma într-un act de violență unilaterală..." (pag. 459). În volumul al II-lea al culegerii cadete „Problema agrară", d-l Kutler publică un proiect de lege întocmit de el, care *asigură* moșierilor și cinovnicilor *precumpănirea* asupra țăranilor în *toate* comisiile și comitetele agrare principale, guberniale și județene (pag. 640—641), iar d-l A. Ciuprov — „liberal" ! — susține în principiu același mîrșav plan moșieresc de înșelare a țăranilor (pag. 33).

www.dacoromanica.ro

să arătăm că problema componenței comitetelor agrare locale are o importanță *cardinală*. Numai niște novici în ale politicii s-ar putea lăsa ademeniți de rezonanța lozincii cadete : „înstrăinare *forțată*". Problema este : cine pe cine va forța — moșierii pe țărani (să plătească prețuri exorbitante pentru terenuri nisipoase) sau țăranii pe moșieri ? Discursurile cadeților „despre reprezentarea egală a intereselor opuse" și despre caracterul indezirabil al „violenței unilaterale" arată cît se poate de clar miezul problemei, și anume că, în înstrăinarea forțată preconizată de cadeți, moșierii sînt aceia care îi forțează pe țărani !

Programul agrar al cadeților se situează pe linia progresului burghez stolîpinist, adică moșieresc. Aceasta este realitatea. Neînțelegerea acestui lucru constituie greșeala fundamentală a acelor social-democrați care, asemenea unora dintre menșevici, sînt în stare să considere politica agrară a cadeților mai progresistă decît cea a narodnicilor.

Am văzut cum, în ambele Dume, reprezentanții țărănimii, adică trudovicii, socialiștii-populiști și, în parte, socialiștii-revoluționari, *cu toate* numeroasele lor oscilări și șovăieli, au urmat o linie foarte precisă de apărare a intereselor țăranilor *împotriva* moșierilor. Ei au oscilat, de pildă, în problema răscumpărării, pe care programul trudovicilor o admite, dar, în primul rînd, această răscumpărare este nu rareori interpretată ca o măsură de asistență socială pentru moșierii inapți de muncă * ; în al doilea rînd, în procesele-verbale ale Dumei a II-a puteți întîlni o serie întreagă de cuvîntări extrem de caracteristice *ale țăranilor* în care *se respinge* răscumpărarea și se proclamă lozinca : tot pămîntul să fie al întregului popor **. În ceea ce privește comitetele agrare locale — adică în problema atît de importantă : cine pe cine va forța ? —, deputații țărănimii

* Comp. „Sbornik «Izvestii Krestianskih Deputatov» i «Trudovoi Rossii»". Petersburg, 1906 — culegere de articole *de ziar* ale trudovicilor din Duma I, de pildă articolul : „Despăgubire, iar nu răscumpărare" (pag. 44—49) și multe altele.

** Comp. în Duma a II-a cuvîntarea țăranului de *dreapta* Petrocenko (ședința a 22-a din 5 aprilie 1907) : Kutler a propus, după cum susținea el, condiții bune... „Firește, el, ca om bogat, a cerut mult, dar noi, țăranii sîntem săraci și nu putem plăti atît" (pag. 1 616). Acest țăran *de dreapta* este *mai de stînga* decît politicianul burghez care se joacă de-a liberalismul. Comp. de asemenea cuvîntarea țăranului *fără partid* Semenov (12 aprilie 1907), pătrunsă de spiritul luptei țărănești revoluționare spontane, și numeroase alte cuvîntări.

www.dacoromanica.ro

sînt autorii și adepții ideii alegerii acestor comitete prin vot universal.

Nu vom atinge, deocamdată, problema conținutului programului agrar al trudovicilor și al socialiștilor-revoluționari, pe de o parte, și al social-democraților, pe de altă parte. Trebuie să constatăm în primul rînd faptul incontestabil că programele agrare ale *tuturor* partidelor și claselor care s-au manifestat deschis în revoluția rusă se împart în mod vădit în *două* tipuri fundamentale, corespunzătoare celor două tipuri de evoluție agrară burgheză. Linia de demarcație între programele agrare „de dreapta" și programele agrare „de stînga" nu trece printre octombriști și cadeți, cum își închipuie adesea în mod cu totul greșit menșevicii (lăsîndu-se amețiți de rezonanța cuvintelor „constituțional-democratice" și înlocuind analiza de clasă printr-o analiză a denumirii partidelor). Linia de demarcație trece printre cadeți și trudovici. Această linie este determinată de *interesele celor două clase principale* ale societății ruse care duc lupta pentru pămînt : moșierimea și țărănimea. Cadeții se pronunță pentru menținerea proprietății funciare moșierești și preconizează o evoluție burgheză civilizată, europeană, dar *moșierească* a agriculturii. Trudovicii (și deputații social-democrați ai muncitorilor), adică reprezentanții țărănimii și reprezentanții proletariatului, preconizează o evoluție burgheză *țărănească* a agriculturii.

Trebuie să facem o distincție netă între veșmîntul ideologic al programelor agrare, diversele lor amănunte politice etc. și baza lor economică. Acum greutatea nu constă în a înțelege caracterul burghez al revendicărilor și programelor agrare moșierești *și ale celor țărănești ;* acest lucru a fost făcut de marxiști încă înainte de revoluție, iar revoluția l-a confirmat. Greutatea constă în a înțelege bine care este baza luptei dintre cele două clase *pe terenul* societății burgheze și al evoluției burgheze. Această luptă nu poate fi înțeleasă ca un fenomen social firesc dacă nu este privită în lumina tendințelor obiective ale dezvoltării economice a Rusiei capitaliste.

www.dacoromanica.ro

Acum, după ce am arătat care este legătura dintre cele două tipuri de programe agrare în revoluţia rusă şi cele două tipuri de evoluţie agrară burgheză, trebuie să trecem la analiza unui aspect nou şi extrem de important, al problemei.

7. SUPRAFAŢA TERITORIALĂ A RUSIEI. PROBLEMA COLONIZĂRII

Am arătat mai înainte că în problema capitalismului în Rusia analiza economică ne obligă să facem deosebire între centrul agricol cu multiplele rămăşiţe ale iobăgiei, şi regiunile periferice unde aceste rămăşiţe nu se întîlnesc sau sînt slabe şi unde există trăsături care denotă o evoluţie capitalistă ţărănească liberă.

Dar ce trebuie să înţelegem prin regiuni periferice ?

— Evident, pămînturile nepopulate sau cu o populaţie rară, care n-au intrat încă pe deplin în circuitul agricol. Şi trebuie să trecem acum de la Rusia europeană la întregul Imperiu rus, pentru a ne da limpede seama care sînt aceste „regiuni periferice" şi care este importanţa lor economică.

Într-o broşură intitulată „Cît pămînt există în Rusia şi cum îl folosim noi" (Moscova, 1907), ai cărei autori sînt d-nii Prokopovici şi Mertvago, acesta din urmă încearcă să sintetizeze toate datele statistice existente în literatură cu privire la suprafaţa de pămînt existentă în *întreaga* Rusie şi la folosirea economică a suprafeţei de pămînt cunoscute de noi. Pentru mai multă claritate vom reproduce într-un tabel cifrele d-lui Mertvago, adăugînd şi datele referitoare la populaţie potrivit recensămîntului din 1897. [Vezi tabelul de la pag. 231. — *Nota red.]*

Aceste cifre ne arată în mod concret ce întinderi uriaşe de pămînt există în Rusia şi cît de puţin cunoaştem noi pămînturile din regiunile periferice şi importanţa lor economică. Se înţelege că ar fi absolut greşit să considerăm că, în momentul de faţă şi în starea lor actuală, aceste pămînturi pot fi folosite pentru a satisface nevoia de pămînt a ţărănimii ruse. Toate calculele de felul acesta, pe

www.dacoromanica.ro

	Suprafața totală de pământ din Rusia								Populația potrivit recensământului din 1897	
	Totalul suprafeței de pământ		Din care		Din care					
	Verste pătrate mii	Deseatine milioane	Pământuri despre care nu există date	Pământuri aflate în evidență	Pământ arabil	Fînețe	Păduri	Total	Total (mii)	Pe 1 verstă pătrată
			Milioane de deseatine		Milioane de deseatine					
Cele 10 gubernii ale regatului Poloniei	111,6	11,6	—	11,6	7,4	0,9	2,5	10,8	9 402,2	84,3
Cele 38 de gubernii de la vest de Volga	1 755,6	183,0	—	183,0	93,6	18,7	34,0	146,3	—	—
Cele 12 gubernii de la nord și est de Volga	2 474,9	258,0	—	258,0	22,3	7,1	132,0	161,4	—	—
Total în cele 50 de gubernii din Rusia europeană	4 230,5	441,0	—	441,0	115,9	25,8	166,0	307,7	93 442,9	22,1
Caucaz	411,7	42,9	22,1	20,8	6,5	2,2	2,5	11,2	9 289,4	22,6
Siberia	10 966,1	1 142,6	639,7	502,9	4,3	3,9	121,0	129,2	5 758,8	0,5
Asia centrală	3 141,6	327,3	157,4	169,9	0,9	1,6	8,0	10,5	7 746,7	2,5
Total în Rusia asiatică	14 519,4	1 512,8	819,2	693,6	11,7	7,7	131,5	150,9	—	—
Total în Imperiul rus *	18 861,5	1 965,4	819,2	1 146,2	135,0	34,4	300,0	469,4	125 640,0	6,7

*Fără Finlanda

www.dacoromanica.ro

care le fac adeseori diferiţi publicişti reacţionari *, nu au nici o valoare ştiinţifică. În această privinţă, d-l A. A. Kaufman are perfectă dreptate atunci cînd ridiculizează pe aceia care caută pămînturi libere pentru colonizare pornind de la datele referitoare la numărul verstelor pătrate. El are, fără doar şi poate, perfectă dreptate şi atunci cînd arată cît de puţine pămînturi proprii pentru colonizare există în momentul de faţă în regiunile periferice ale Rusiei, cît de greşită este părerea că prin colonizare s-ar putea pune capăt lipsei de pămînt de care suferă ţărănimea rusă **.

Dar aceste raţionamente juste ale liberalului domn Kaufman conţin totuşi o greşeală esenţială. D-l Kaufman raţionează astfel : „Faţă de actuala componenţă a coloniştilor, faţă de actualul lor nivel de trai, faţă de actualul lor nivel de cultură“ (op. cit., pag. 129), nu avem, desigur, pămînt suficient pentru a satisface prin colonizare nevoile ţăranilor ruşi. Prin urmare, conchide el în apărarea programului agrar cadet, este necesară înstrăinarea forţată a pămînturilor proprietate privată din Rusia europeană.

Acesta este obişnuitul raţionament liberal şi liberal-narodnicist al economiştilor noştri. El este construit în aşa fel, încît duce la următoarea concluzie : dacă ar exista suprafeţe suficiente de pămînt bun pentru colonizare, latifundiile iobăgiste ar putea fi lăsate în pace ! Domnii cadeţi şi politicienii de teapa lor, care şi-au însuşit întru totul punctul de vedere al funcţionarului binevoitor, au pretenţia de a se situa deasupra claselor, de a se ridica deasupra luptei de clasă. Latifundiile iobăgiste trebuie desfiinţate, dar nu pentru că ele înseamnă exploatarea iobăgistă a milioane de oameni din populaţia locală, aservirea acestei populaţii şi frînarea dezvoltării forţelor de producţie, ci pentru că în

* Şi deputaţi reacţionari. În Duma a II-a, octombristul Teterevenkov a citat cifre luate din cercetările întreprinse de Şcerbina în legătură cu cele 65 000 000 deseatine de pămînt din Ţinutul de stepă şi cifre referitoare la suprafaţa de pămînt din Altai — 39 000 000 de deseatine — spre a dovedi inutilitatea unei exproprieri în Rusia europeană. E o mostră de burghez care se adaptează moşierului iobăgist în vederea „progresului“ comun în spirit stolipinist (dările de seamă stenografice ale Dumei a II-a, şedinţa a 39-a din 16 mai 1907, pag. 658—661).

** „Problema agrară“, editată de Dolgorukov şi Petrunkevici, vol. I, articolul d-lui Kaufman : „Colonizarea şi rolul ei în programul agrar“. Comp. şi cartea aceluiaşi autor : „Strămutare şi colonizare“, Petersburg, 1905.

www.dacoromanica.ro

momentul de față nu pot fi expediate milioane de familii undeva în Siberia sau în Turkestan ! Accentul se pune nu pe caracterul de clasă, iobăgist, al latifundiilor ruse, ci pe posibilitatea unei împăcări între clase, a unei satisfaceri a țăranului fără a-l obijdui pe moșier ; într-un cuvînt, accentul se pune pe posibilitatea faimoasei „păci sociale".

Pentru a fi just, raționamentul d-lui Kaufman și al nenumăraților săi tovarăși de idei din rîndurile intelectualilor ruși trebuie răsturnat. *Dat fiind că* țăranul rus este apăsat de latifundiile iobăgiste, sînt frînate în cel mai înalt grad atît libera stabilire a populației pe teritoriul Rusiei, cît și valorificarea economică rațională a întinselor pămînturi din regiunile periferice ale Rusiei. *Dat fiind că* latifundiile iobăgiste țin țărănimea rusă într-o stare de oropsire și permanentizează, prin munca în dijmă și prin metode de aservire, cele mai înapoiate mijloace și metode de exploatare a pămîntului, — se îngreuiază și progresul tehnic, și dezvoltarea intelectuală a masei țărănești, dezvoltarea activității ei proprii, ridicarea gradului ei de cultură și a inițiativei, necesare pentru valorificarea economică, a unor întinderi de pămînt din fondul de rezervă al Rusiei, incomparabil mai mari decît cele folosite acum. Aceasta, deoarece latifundiile iobăgiste și dominația relațiilor de aservire în agricultură înseamnă și o suprastructură politică corespunzătoare, dominația moșierului ultrareacționar în stat, lipsa de drepturi a populației, răspîndirea metodelor gurko-lidvalliene în administrație [88] etc. etc. etc.

Este îndeobște cunoscut faptul că în centrul agricol al Rusiei latifundiile iobăgiste exercită o înrîurire nefastă asupra întregii orînduiri sociale, a întregii dezvoltări sociale, a întregii stări a agriculturii și a întregului nivel de trai al maselor țărănești. Mă pot mărgini aici la a invoca vasta literatură economică rusă, care a demonstrat dominația muncii în dijmă, a metodelor de aservire, a arendei înrobitoare, a „angajării de cu iarnă" și a celorlalte splendori medievale în Rusia centrală *.

* Comp. „Dezvoltarea capitalismului", cap. III, despre trecerea de la gospodăria bazată pe clacă la gospodăria capitalistă și despre răspîndirea sistemului de muncă în dijmă. (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 179—240. — *Nota red.*).

www.dacoromanica.ro

Desființarea iobăgiei a creat condiții în care (așa cum am arătat amănunțit în „Dezvoltarea capitalismului") oamenii *fugeau* care încotro din acest vechi cuib de epigoni ai iobăgiei. Din zona agricolă centrală, populația se refugia și în guberniile industriale, și în cele două capitale, și în regiunile periferice din sudul și estul Rusiei europene, populînd pămînturi nelocuite pînă atunci. În broșura despre care am vorbit, d-l Mertvago face, printre altele, observația, foarte justă, că noțiunea de pămînt impropriu pentru agricultură se poate schimba repede:

„«Din cauza climei și a lipsei de apă», stepele din Taurida — scrie el — «se vor număra *întotdeauna* printre regiunile cele mai sărace și mai improprii pentru culturi». Așa afirmau în 1845, cercetători ai naturii de mare autoritate ca academicienii Ber și Ghelmersen. Pe vremea aceea populația guberniei Taurida, care era de două ori mai puțin numeroasă ca acum, producea în total 1 800 000 de cetverti * de cereale... Au trecut de atunci 60 de ani, și populația, care între timp s-a dublat, a produs în 1903 — 17 600 000 de cetverti, adică aproximativ de 10 ori mai mult" (pag. 24).

Constatarea aceasta este valabilă nu numai pentru guberna Taurida, ci și pentru o serie întreagă de gubernii din regiunile periferice din sudul și estul Rusiei europene. Guberniile de stepă din sudul țării, precum și cele de dincolo de Volga, care în anii 1860—1880 rămîneau în urma guberniilor din zona centrală cu cernoziom în ceea ce privește producția de cereale, în anii 1880—1890 *au întrecut* aceste gubernii („Dezvoltarea capitalismului", pag. 186) **. Din 1863 pînă în 1897, populația întregii Rusii europene a crescut cu 53%, din care populația sătească cu 48%, iar cea orășenească cu 97%, în timp ce în guberniile din Novorossia, din regiunea Volgăi inferioare și din răsărit, populația a crescut, în tot acest răstimp, cu 92%, din care populația sătească cu 87%, iar cea orășenească cu 134% (ibid., pag. 446) ***.

* — cetvert — veche măsură de cereale în Rusia, egală cu 2,0991 hl. — *Nota trad.*

** Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 247.

*** Op. cit., pag. 556. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„Nu ne îndoim — continuă d-l Mertvago — că și actuala apreciere birocratică a importanței economice a rezervei noastre funciare este tot atît de greșită ca aceea făcută de Ber și Ghelmersen asupra guberniei Taurida în 1845" (ibid.).

Asta-i adevărat. D-l Mertvago nu observă însă *izvorul* greșelilor lui Ber, al greșelilor tuturor aprecierilor birocratice. Izvorul acestor greșeli constă în faptul că, ținînd seama de nivelul dat al tehnicii și al agrotehnicii, ei nu au în vedere progresul continuu al acestui nivel. Ber și Ghelmersen n-au prevăzut schimbările în tehnică devenite posibile *după desființarea iobăgiei*. Și în momentul de față nu încape nici o îndoială că, după *desființarea latifundiilor iobăgiste în Rusia europeană*, vor avea loc inevitabil un mare avînt al forțelor de producție, o mare creștere a nivelului tehnicii și al agrotehnicii.

Mulți dintre aceia care discută problema agrară în Rusia comit greșeala de a scăpa din vedere tocmai această latură a chestiunii. O condiție pentru valorificarea largă a imensului fond de colonizare din această țară este crearea, în Rusia europeană, a unei țărănimi cu adevărat libere, pe deplin eliberată de jugul relațiilor iobăgiste. În momentul de față, acest fond este într-o mare măsură impropriu nu atît în virtutea proprietăților *naturale* ale pămînturilor dintr-o regiune periferică sau alta, cît în virtutea trăsăturilor *sociale* ale economiei din Rusia propriu-zisă, care osîndesc tehnica la stagnare, populația la lipsă de drepturi, la abrutizare, ignoranță și neputință.

Tocmai această, extrem de importantă, latură a problemei o pierde din vedere d-l Kaufman cînd declară: „Țin să afirm din capul locului: nu știu dacă pot fi colonizați un milion, trei sau zece milioane de locuitori" (op. cit., pag. 128). El subliniază că noțiunea de pămînt impropriu este cu totul relativă. „Solul sărături nu numai că nu este absolut impropriu pentru agricultură, dar, dacă i se aplică anumite procedee tehnice, poate deveni chiar foarte fertil" (129). În Turkestan, unde densitatea populației este de 3,6 locuitori pe versta pătrată, „întinderi imense rămîn nepopulate" (137). „În multe din «pustiurile foamei» din Turkestan, solul este format din vestitul loess din Asia centrală, care, atunci cînd este suficient irigat, se

www.dacoromanica.ro

distinge printr-o mare fertilitate... Problema existenţei unor pămînturi bune pentru irigaţii nici nu merită să fie pusă: este de ajuns să străbaţi ţinutul în orice direcţie ca să vezi ruinele a numeroase sate şi oraşe părăsite cu sute de ani în urmă, adeseori înconjurate, pe o întindere de zeci de verste pătrate, de o reţea de canale şi şanţuri de irigaţie, care au funcţionat cîndva, iar suprafaţa totală a pustiurilor de loess, care aşteaptă o irigare artificială, se ridică, fără îndoială, la multe milioane de deseatine" (op. cit., pag. 137).

Aceste multe milioane de deseatine, atît din Turkestan cît şi din multe alte regiuni ale Rusiei, „aşteaptă" nu numai să fie irigate şi să li se aducă tot felul de ameliorări; ele „aşteaptă" şi eliberarea populaţiei agricole din Rusia de rămăşiţele iobăgiei, de jugul latifundiilor nobiliare, de dictatura ultrareacţionară în stat.

E inutil să încercăm să ghicim cît pămînt anume ar putea fi transformat în Rusia din „impropriu" în propriu pentru culturi. Este însă necesar să ne dăm limpede seama de un fapt care este demonstrat de întreaga istorie economică a Rusiei şi care constituie o particularitate importantă a revoluţiei burgheze din această ţară. Rusia dispune de un imens fond de colonizare, care va deveni accesibil populaţiei şi propriu pentru cultivare nu numai cu fiecare pas înainte al tehnicii agricole în genere, dar şi cu fiecare pas înainte făcut în opera de eliberare a ţărănimii ruse de sub jugul iobăgiei.

Această împrejurare reprezintă baza economică a evoluţiei burgheze a agriculturii ruse după modelul american. În statele din apusul Europei — care sînt atît de des folosite de marxiştii noştri pentru comparaţii stereotipe şi lipsite de sens — în epoca revoluţiei burghezo-democratice întregul teritoriu era deja ocupat. Ceea ce aducea nou fiecare pas înainte al tehnicii agricole consta doar în crearea posibilităţii de a investi în pămînt noi cantităţi de muncă şi de capital. În Rusia, revoluţia burghezo-democratică are loc în condiţii în care fiecare pas înainte al tehnicii agricole şi fiecare pas înainte în dezvoltarea unei reale libertăţi a populaţiei creează nu numai posibilitatea unor investiţii suplimentare de muncă şi de capital în pămînturile vechi, ci şi posibilitatea de a valorifica „nemărginite" întinderi de pămînturi noi, situate alături de cele vechi.

www.dacoromanica.ro

8. REZUMAT AL CONCLUZIILOR ECONOMICE DIN CAPITOLUL I

Să rezumăm concluziile economice care trebuie să ne servească drept introducere în problema revizuirii programului agrar al social-democrației.

Am văzut că „miezul" luptei agrare în revoluția noastră îl constituie latifundiile iobăgiste. Lupta țăranilor pentru pămînt este înainte de toate și mai ales o luptă pentru desființarea acestor latifundii. Desființarea și trecerea lor în întregime în mîinile țărănimii se află, fără îndoială, pe linia evoluției capitaliste a agriculturii ruse. O astfel de evoluție ar însemna cea mai rapidă dezvoltare a forțelor de producție, cele mai bune condiții de muncă pentru masa populației, cea mai rapidă dezvoltare a capitalismului, concomitent cu transformarea țăranilor liberi în fermieri. Este însă posibilă și o altă cale de evoluție burgheză a agriculturii : menținerea gospodăriilor moșierești și a latifundiilor, concomitent cu transformarea lor treptată, din gospodării bazate pe relații de înrobire iobăgistă, în gospodării iuncherești. La baza celor două tipuri de programe agrare prezentate de diferite clase în revoluția rusă stau tocmai aceste două tipuri posibile de evoluție burgheză. În același timp, existența unui imens fond de colonizare constituie în Rusia o particularitate care reprezintă una din bazele economice ale posibilității unei evoluții „americane". Fiind cu totul impropriu pentru izbăvirea țărănimii din Rusia europeană de jugul iobăgist, acest fond va deveni cu atît mai larg și mai accesibil, cu cît țărănimea din Rusia propriu-zisă va fi mai liberă și cu cît dezvoltarea forțelor de producție va avea mai mult cîmp liber.

CAPITOLUL AL II-LEA
PROGRAMELE AGRARE ALE P.M.S.D.R. ȘI VERIFICAREA LOR ÎN PRIMA REVOLUȚIE RUSĂ

Să trecem la examinarea programului agrar social-democrat. Principalele momente istorice în dezvoltarea concepțiilor social-democraților ruși în problema agrară au fost arătate de mine în § 1 al broșurii : „Revizuirea progra-

www.dacoromanica.ro

mului agrar al partidului muncitoresc" *. Trebuie să explicăm ceva mai amănunţit următoarea problemă : în ce a constat eroarea programelor agrare anterioare ale social-democraţiei ruse, adică a programelor din anii 1885 şi 1903.

1. IN CE A CONSTAT EROAREA PROGRAMELOR AGRARE ANTERIOARE ALE SOCIAL-DEMOCRAŢILOR RUŞI ?

În proiectul grupului „Eliberarea muncii" publicat în 1885, programul agrar era expus în felul următor : „Revizuirea radicală a relaţiilor noastre agrare, adică a condiţiilor de răscumpărare a pămîntului şi de împărţire a acestuia obştilor ţărăneşti. Să se acorde dreptul de a renunţa la lot şi de a ieşi din obşte ţăranilor care vor socoti că acest lucru este mai convenabil pentru ei etc.".

Asta-i tot. Neajunsul acestui program nu constă în faptul că ar conţine principii eronate sau anumite revendicări eronate. Nu. Principiile lui sînt juste, iar singura revendicare specială formulată în el (dreptul de a renunţa la lot) este atît de indiscutabilă, încît a fost realizată în prezent de legislaţia stolîpinistă, care e o legislaţie de un gen aparte. Acest program păcătuieşte prin caracterul lui abstract, prin lipsa unei analize concrete a obiectului. La drept vorbind, el nu este un program, ci o declaraţie marxistă dintre cele mai generale. Ar fi, desigur, absurd să facem din această greşeală un cap de acuzare împotriva autorilor programului, care au expus pentru prima dată anumite principii cu mult înainte de crearea unui partid muncitoresc. Dimpotrivă, trebuie subliniat în mod deosebit faptul că în acest program a fost recunoscută, cu douăzeci de ani înainte de revoluţia rusă, inevitabilitatea unei „revizuiri radicale" a problemei reformei ţărăneşti.

Dezvoltarea acestui program ar fi trebuit să constea, din punct de vedere teoretic, în a lămuri care sînt bazele economice ale programului nostru agrar, pe ce poate şi trebuie să se sprijine revendicarea revizuirii *radicale*, spre deosebire de revizuirea neradicală, reformatoare, şi, în sfîrşit, în a defini în mod concret conţinutul acestei revizuiri din

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 235—240. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

punctul de vedere al proletariatului (care prin însăși esența sa se deosebește de punctul de vedere radical în genere). Din punct de vedere practic, dezvoltarea acestui program ar fi trebuit să țină seama de *experiența* mișcării țărănești. Fără experiența mișcării țărănești de masă — mai mult chiar : a mișcării țărănești generale, programul partidului muncitoresc social-democrat *nu putea* să devină un program concret, deoarece pe baza unor simple considerații teoretice ar fi fost greu, sau chiar imposibil, să se stabilească în ce măsură s-a diferențiat deja în sens capitalist țărănimea noastră, cît de capabilă este ea de o revoluție burghezo-democratică.

În 1903, cînd Congresul al II-lea al partidului nostru a adoptat primul program agrar al P.M.S.D.R., nici noi nu aveam o astfel de experiență în ceea ce privește caracterul, proporțiile și profunzimea mișcării țărănești. Răscoalele țărănești care au avut loc în sudul Rusiei în primăvara anului 1902 n-au fost decît o izbucnire izolată. Este explicabilă deci atitudinea rezervată a social-democraților la elaborarea programului agrar : pe de o parte, „alcătuirea" unui asemenea program pentru societatea burgheză nu constituia cîtuși de puțin o sarcină a proletariatului, iar pe de altă parte nu se putea încă răspunde la întrebarea : în ce măsură anume se poate dezvolta mișcarea țărănimii împotriva rămășițelor iobăgiei, mișcare demnă de sprijinul proletariatului ?

Programul din 1903 face încercarea de a defini în mod concret conținutul și condițiile acestei „revizuiri", despre care social-democrații vorbeau în 1885 într-o formă generală. Această încercare — în punctul principal al programului : cu privire la „pămînturile răsluite" — se baza pe o distincție aproximativă între pămînturile care servesc pentru exploatare înrobitoare iobăgistă („pămînturile răsluite de la țărani în 1861") și pămînturile exploatate în mod capitalist. Această distincție aproximativă era absolut greșită, deoarece în practică mișcarea maselor țărănești nu putea fi îndreptată împotriva unor anumite categorii de pămînturi moșierești, ci numai împotriva proprietății funciare moșierești în general. Programul din 1903 *pune* o pro-

www.dacoromanica.ro

blemă care în 1885 nu fusese încă pusă, şi anume problema luptei dintre interesele ţăranilor şi interesele moşierilor în momentul revizuirii relaţiilor agrare, luptă pe care toţi social-democraţii o considerau inevitabilă. Dar programul din 1903 rezolvă în mod greşit această problemă, deoarece, în loc să pună faţă în faţă modul consecvent-ţărănesc şi cel consecvent-iuncheresc de înfăptuire a revoluţiei burgheze, el construieşte în mod artificial ceva intermediar. E adevărat că şi aici trebuie să avem în vedere faptul că, pe atunci, inexistenţa unei mişcări de masă deschise nu permitea ca această problemă să fie rezolvată pe bază de date precise, şi nu pe bază de fraze sau de deziderate pioase sau utopii mic-burgheze, aşa cum procedau socialiştii-revoluţionari. Nimeni nu putea spune dinainte, cu toată certitudinea în ce măsură s-a diferenţiat ţărănimea sub influenţa trecerii parţiale a moşierilor de la munca în dijmă la munca salariată. Nimeni nu putea aprecia cît de numeroasă era pătura muncitorilor agricoli care se crease după reforma din 1861 şi în ce măsură interesele acestora se deosebeau de interesele masei ţărăneşti ruinate.

Eroarea fundamentală a programului agrar din 1903 o constituie, în orice caz, lipsa unei idei precise despre obiectivul în jurul căruia poate şi trebuie să se desfăşoare lupta agrară în procesul revoluţiei burgheze din Rusia, despre *tipurile* de evoluţie agrară capitalistă care sînt obiectiv posibile în cazul victoriei unora sau altora dintre forţele sociale angajate în această luptă.

2. ACTUALUL PROGRAM AGRAR AL P.M.S.D.R.

Actualul program agrar al partidului social-democrat, adoptat la Congresul de la Stockholm, face într-o problemă importantă un mare pas înainte în comparaţie cu programul anterior. Anume: admiţînd confiscarea pămînturilor moşiereşti *, partidul social-democrat a păşit în felul acesta cu hotărîre pe calea admiterii revoluţiei agrare *ţărăneşti*. Cuvintele din program: „sprijinind acţiunile revoluţionare

* În textul programului (punctul 4) se vorbeşte de pămînturile *proprietate privată*. În rezoluţia anexată la program (partea a doua a programului agrar) se vorbeşte de confiscarea pămînturilor *moşiereşti*.

www.dacoromanica.ro

ale țărănimii, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești..." exprimă cît se poate de precis această idee. În cursul dezbaterilor care au avut loc la Congresul de la Stockholm, unul dintre raportori, Plehanov, care, împreună cu John, a făcut să fie adoptat actualul program, spunea deschis că trebuie să încetăm a ne teme de *„revoluția agrară țărănească"* (vezi raportul lui Plehanov în „Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm, Moscova, 1907, pag. 42).

S-ar părea că această recunoaștere a faptului că revoluția noastră burgheză în domeniul relațiilor agrare se cuvine să fie privită ca o „revoluție agrară *țărănească*" trebuia să pună capăt marilor divergențe existente în rîndurile social-democrației în problema programului agrar. În realitate însă, divergențele au ieșit la iveală atunci cînd s-a pus problema dacă social-democrații trebuie să sprijine împărțirea pămînturilor moșierești și trecerea lor în proprietatea țăranilor, municipalizarea pămînturilor moșierești sau naționalizarea tuturor pămînturilor. Și noi trebuie, prin urmare, să stabilim în primul rînd teza, pe care o uită atît de des social-democrații, că aceste probleme pot fi rezolvate în mod just numai din punctul de vedere al revoluției agrare *țărănești* din Rusia. Nu este vorba, bineînțeles, ca social-democrația să renunțe la o definire de sine stătătoare a intereselor proletariatului ca clasă aparte în această revoluție țărănească, ci este vorba de a ne face o idee clară despre caracterul și importanța tocmai a revoluției agrare țărănești, care este una dintre formele revoluției burgheze în general. Noi nu putem „născoci" vreun „proiect" special de reformă. Noi trebuie să studiem condițiile obiective ale revoluției agrare țărănești în Rusia, care se dezvoltă pe calea capitalistă, să separăm, pe baza acestei analize obiective, ideologia greșită a diferitelor clase de conținutul real al schimbărilor economice și să stabilim ce ne dictează, pe terenul acestor schimbări economice reale, interesele dezvoltării forțelor de producție și interesele luptei de clasă a proletariatului.

În actualul program agrar al P.M.S.D.R. se admite (într-o formă aparte) proprietatea socială asupra pămînturilor care urmează să fie confiscate (naționalizarea pădu-

www.dacoromanica.ro

rilor, a apelor şi a fondului de colonizare, municipalizarea pămînturilor proprietate privată), cel puţin în cazul „desfăşurării victorioase a revoluţiei". În eventualitatea unor „condiţii nefavorabile" se admite *împărţirea* pămînturilor moşiereşti şi trecerea lor în proprietatea ţăranilor. În toate cazurile se admite proprietatea ţăranilor şi a micilor proprietari funciari în general asupra pămînturilor lor actuale. În program se prevede, prin urmare, că în Rusia burgheză înnoită organizarea agrară va fi de *două feluri:* proprietatea privată asupra pămîntului şi (în orice caz în eventualitatea desfăşurării victorioase a revoluţiei) proprietatea socială, sub forma municipalizării şi a naţionalizării.

Cum au explicat autorii programului această dualitate? În primul rînd şi mai ales prin interesele şi revendicările ţărănimii, prin teama de a nu intra în conflict cu ţărănimea, de a nu ridica ţărănimea împotriva proletariatului şi împotriva revoluţiei. Invocînd un *asemenea* argument, autorii şi adepţii acestui program admiteau implicit revoluţia agrară *ţărănească,* ideea că proletariatul trebuie să sprijine anumite revendicări ale ţăranilor. Şi acest argument a fost invocat de cei mai influenţi adepţi ai programului, în frunte cu tov. John! Pentru a ne convinge de acest lucru, e de ajuns să aruncăm o privire asupra proceselor-verbale ale Congresului de la Stockholm.

În raportul său, tov. John a formulat deschis şi categoric acest argument. „Dacă revoluţia — a spus el — ar duce la încercarea de a naţionaliza loturile ţăranilor sau de a naţionaliza pămînturile moşiereşti confiscate, aşa cum propune tov. Lenin, o astfel de măsură ar duce la o mişcare contrarevoluţionară nu numai în regiunile periferice, dar şi în centrul ţării. Am avea nu numai o răscoală ca cea din Vendée, ci o răscoală generală a ţăranilor împotriva încercărilor statului de a se amesteca în dreptul ţăranilor de a dispune de loturile lor *proprii* (subliniat de John), împotriva încercării de a naţionaliza aceste loturi" (pag. 40 din „Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm).

E limpede, nu-i aşa? Naţionalizarea pămînturilor *proprii* ale ţăranilor ar duce la o răscoală generală a ţărănimii! Iată cauza pentru care proiectul iniţial al lui X, de muni-

www.dacoromanica.ro

palizare, în care se propunea să se treacă în mîinile zemstvelor *nu numai* pămînturile proprietate privată, ci, „dacă e posibil", toate pămînturile (citat de mine în broșura „Revizuirea programului agrar al partidului muncitoresc" *), a fost înlocuit cu proiectul de municipalizare al lui Maslov, care *excepta* pămînturile țăranilor. Într-adevăr, cum să nu se țină seamă de faptul, descoperit după 1903, că o răscoală a țăranilor împotriva încercărilor de naționalizare integrală ar fi inevitabilă ! Cum să nu adopți atunci punctul de vedere al unui alt menșevic marcant, Kostrov, care la Stockholm a exclamat :

„A propovădui țăranilor acest lucru (naționalizarea) înseamnă a-i îndepărta de noi. Mișcarea țărănească își va urma drumul fără noi sau împotriva noastră, iar noi ne vom trezi în afara revoluției. Naționalizarea slăbește social-democrația, o rupe de țărănime și slăbește astfel și revoluția" (pag. 88).

Nu se poate spune că această argumentare nu este convingătoare. Să încerci, într-o revoluție agrară țărănească, să naționalizezi, împotriva voinței țărănimii, *propriile* ei pămînturi ! Nu e de mirare că Congresul de la Stockholm a respins această idee, de vreme ce a dat crezare afirmațiilor lui John și Kostrov.

Dar oare a procedat just dîndu-le crezare ?

În legătură cu aceasta, dată fiind importanța problemei unei Vendée pe întreaga Rusie [89] împotriva naționalizării, nu e de prisos să facem o mică incursiune în istorie.

3. VERIFICAREA PRACTICĂ A PRINCIPALULUI ARGUMENT AL MUNICIPALIȘTILOR

Declarațiile categorice ale lui John și Kostrov, reproduse de mine mai sus, au fost făcute în aprilie 1906, adică în preajma Dumei I. Eu căutam să demonstrez (vezi broșura mea despre „Revizuire" **) că țărănimea este pentru naționalizare. Mi se obiecta că hotărîrile congreselor Uniunii țărănești [90] nu sînt concludente, că ele sînt inspirate de

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 238. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 233—262. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

ideologii eserismului, că masa țărănească nu va sprijini niciodată astfel de revendicări.

De atunci Duma I și a II-a au dat un răspuns la această problemă, prin fapte concrete. Reprezentanții țărănimii din toate colțurile Rusiei și-au precizat atitudinea în Duma I și mai ales în Duma a II-a. Doar publiciștii de la „Rossiia“ [91] sau de la „Novoe Vremea“ ar mai putea să nege că revendicările politice și economice ale *maselor* țărănești și-au găsit expresia în cadrul acestor două Dume. S-ar părea că ideea naționalizării pămînturilor țărănești trebuie definitiv înmormîntată acum, după ce deputații țărănimii și-au precizat în mod de sine stătător atitudinea față de celelalte partide. S-ar părea că pentru adepții lui John și Kostrov nu era nimic mai ușor decît să îndemne pe deputații țărănimii să facă, în Dumă, mare tărăboi pe tema inadmisibilității naționalizării. S-ar părea că social-democrația, condusă de menșevici, ar fi trebuit într-adevăr „să izoleze“ de revoluție pe partizanii naționalizării, care vor să stîrnească în întreaga Rusie o Vendée contrarevoluționară.

În realitate s-a întîmplat cu totul altceva. În Duma I, Stișinski și Gurko au fost aceia care au manifestat grijă pentru pămînturile *proprii* (subliniat de John) ale țăranilor. În ambele Dume, cei de extremă dreaptă au apărat, alături de reprezentanții guvernului, proprietatea privată asupra pămîntului, respingînd orice formă de proprietate socială asupra pămîntului, respingînd deopotrivă și municipalizarea, și naționalizarea, și socializarea. În ambele Dume, deputații țărănimii din toate colțurile Rusiei s-au pronunțat pentru *naționalizare*.

Tov. Maslov scria în 1905 : „În Rusia, naționalizarea pămîntului nu poate fi considerată în momentul de față un mijloc de rezolvare (?) a problemei agrare, în primul rînd“ (remarcați acest „în primul rînd“), „pentru că este iremediabil utopică. Naționalizarea pămîntului presupune trecerea *tuturor* pămînturilor în mîinile statului. Dar vor consimți oare țăranii — în special țăranii proprietari individuali din afara obștei — să cedeze cuiva de bunăvoie pămînturile lor ?“ (P. Maslov : „Critica programelor agrare“, Moscova, 1905, pag. 20).

www.dacoromanica.ro

Așadar, în 1905, naționalizarea era, „în primul rînd", cu totul utopică, pentru că țăranii nu aveau să fie de acord.

În 1907, în martie, același Maslov scria : „Toate grupările narodnice (trudovicii, socialiștii-populiști și socialiștii-revoluționari) se pronunță în favoarea naționalizării pămîntului, într-o formă sau alta" („Obrazovanie", 1907, nr. 3, pag. 100).

Ce ziceți despre noua Vendée ? Ce ziceți despre răscoala generală a țăranilor din Rusia împotriva naționalizării ?

Dar în loc să reflecteze asupra situației ridicole în care s-au trezit oamenii care au vorbit și au scris despre o Vendée a țăranilor împotriva naționalizării, după experiența celor două Dume, — în loc să caute să găsească explicația greșelii pe care a comis-o în 1905, P. Maslov a făcut pe uitucul. El a preferat *să uite* atît cuvintele citate de mine, cît și cuvîntările rostite la Congresul de la Stockholm ! Mai mult : cu aceeași ușurință cu care în 1905 afirma că *țăranii nu vor fi de acord* afirmă acum *contrarul*. Ascultați :

...„Narodnicii, care reflectă interesele și speranțele micilor proprietari (ascultați !), trebuiau să se pronunțe pentru naționalizare" („Obrazovanie", ibid.).

Iată o mostră de probitate științifică a municipaliștilor noștri ! Dînd răspuns la o problemă dificilă *înainte* ca aleșii țăranilor din întreaga Rusie să-și fi precizat atitudinea din punct de vedere politic, ei au afirmat, *în numele* micilor proprietari, un lucru, iar *după* ce aleșii țăranilor și-au precizat atitudinea în cele două Dume, ei afirmă, în numele acelorași „mici proprietari", exact contrarul.

Trebuie menționat ca un fapt extrem de curios că Maslov explică această înclinare a țăranilor ruși spre naționalizare nu prin condițiile speciale ale revoluției agrare țărănești, ci prin *însușirile generale* ale micului proprietar în societatea capitalistă. E de necrezut, dar așa este :

„Micul proprietar — declară sentențios Maslov — se teme cel mai mult de concurență și de dominația marelui proprietar, de dominația capitalului...". Faceți confuzie, d-le Maslov ! A pune alături unul de altul pe marele proprietar funciar *(iobăgist)* și pe proprietarul de capital înseamnă a repeta prejudecățile micii burghezii. Țăranul

www.dacoromanica.ro

luptă cu atîta energie împotriva latifundiilor iobăgiste tocmai pentru că în actualul moment istoric el este reprezentantul evoluţiei capitaliste libere a agriculturii.

...„Nefiind în stare să lupte împotriva capitalului pe teren economic, micul proprietar îşi pune nădejdea în puterea de stat, care trebuie să vină în ajutorul micului proprietar împotriva marelui proprietar... Dacă ţăranul rus a sperat veacuri de-a rîndul că va fi apărat de către puterea centrală împotriva moşierilor şi a birocraţiei, dacă în Franţa Napoleon, sprijinindu-se pe ţărani, a sugrumat republica, el a făcut-o datorită faptului că ţărănimea spera să fie sprijinită de puterea centrală“ („Obrazovanie“, pag. 100).

Minunat mai raţionează Piotr Maslov! În primul rînd, dacă în actualul moment istoric ţăranul rus manifestă aceleaşi însuşiri ca şi ţăranul francez sub Napoleon, ce legătură are asta cu naţionalizarea pămîntului? În timpul lui Napoleon, ţăranul francez n-a fost niciodată şi nici nu putea fi pentru naţionalizare. Nu prea se leagă una cu alta, d-le Maslov!

În al doilea rînd, ce are a face aici lupta împotriva capitalului? Este vorba doar de o comparaţie între proprietatea ţărănească asupra pămîntului şi naţionalizarea întregului pămînt, inclusiv pămîntul ţăranilor. În timpul lui Napoleon, ţăranul francez se crampona cu fanatism de mica proprietate, văzînd în ea o pavăză împotriva capitalului, pe cînd ţăranul rus... Aşadar, unde e legătura între început şi sfîrşit, stimabile?

În al treilea rînd, vorbind despre speranţa pusă în puterea de stat, Maslov prezintă lucrurile în aşa fel ca şi cum ţăranii nu înţeleg răul pe care-l pricinuieşte birocraţia, nu înţeleg valoarea autoadministrării, pe cînd el, avansatul Piotr Maslov, o preţuieşte. E mult prea simplistă această critică la adresa narodnicilor! E de ajuns să iei cunoştinţă de conţinutul cunoscutului proiect agrar al trudovicilor (proiectul celor 104) [92] prezentat atît în Duma I, cît şi în Duma a II-a, pentru a-ţi da seama de falsitatea raţionamentului (sau a aluziei?) lui Maslov. Faptele, *dimpotrivă*, arată că în proiectul trudovicilor principiile autoadministrării şi adversitatea faţă de o rezolvare birocratică a problemei agrare sînt exprimate *mai clar* decît în programul social-democrat întocmit în spiritul lui

www.dacoromanica.ro

Maslov ! Anume în programul nostru se vorbește numai de aplicarea „principiilor democratice" în alegerea organelor locale, pe cînd în proiectul trudovicilor (§ 16) se vorbește clar și răspicat de alegerea organelor locale de autoadministrare prin „vot universal, egal, direct și secret". Mai mult chiar : același proiect preconizează înființarea unor comitete agrare locale, idee susținută, precum se știe, de social-democrați ; aceste comitete urmează să fie alese prin același sistem de vot și trebuie (§§ 17—20) să organizeze dezbaterea reformei agrare și s-o pregătească. Modul birocratic de efectuare a reformei agrare a fost susținut de *cadeți*, și nu de trudovici, de burghezii liberali, și nu de țărani. Ce l-o fi determinat pe Maslov să denatureze aceste fapte îndeobște cunoscute ?

În al patrulea rînd, în excelenta sa „explicare" a motivului pentru care micii proprietari „trebuiau să se pronunțe pentru naționalizare", Maslov subliniază speranța țăranului că va fi apărat de puterea *centrală*. Acesta este punctul care deosebește municipalizarea de naționalizare ; aici e vorba de autoritățile locale, dincolo — de puterea centrală. Aceasta este ideea preferată a lui Maslov, pe care o vom analiza amănunțit mai jos sub raportul semnificației ei economice și politice. Aici însă vom arăta că Maslov *se eschivează* de la întrebarea pe care i-o pune istoria *revoluției* noastre, și anume de la întrebarea : de ce *nu se tem* țăranii de naționalizarea pămînturilor *lor*. Acesta este miezul chestiunii !

Dar asta încă nu-i totul. În această încercare a lui Maslov de a explica rădăcinile de clasă ale naționalizării preconizate de trudovici spre deosebire de municipalizare, deosebit de savuroasă este următoarea împrejurare. Maslov *ascunde cititorului* faptul că problema dispunerii directe de pămînturi a fost rezolvată de narodnici tot în favoarea *organelor de autoadministrare locală !* Considerațiile lui Maslov pe tema „speranței" țăranului în puterea *centrală* constituie pur și simplu o calomnie de intelectual la adresa țăranului. Citiți § 16 din proiectul agrar al trudovicilor depus în ambele Dume. Iată textul acestui paragraf ;

www.dacoromanica.ro

„Administrarea fondului funciar al întregului popor trebuie să fie încredințată unor organe de autoadministrare locală, alese prin vot universal, egal, direct și secret, care, în limitele stabilite de lege, să acționeze în mod de sine stătător.

Comparați cu acest paragraf revendicarea respectivă din programul nostru: „...P.M.S.D.R. cere: ...4) confiscarea pămînturilor aflate în proprietatea privată, cu excepția micilor proprietăți funciare, și punerea lor la dispoziția unor organe superioare de autoadministrare locală (care să grupeze — punctul 3 — districte orășenești și rurale), alese pe baza principiilor democratice..."

Care este aici deosebirea din punctul de vedere al drepturilor puterii centrale și cel al drepturilor puterii locale? Prin ce se deosebește „administrarea" de „punerea la dispoziție"?

De ce vorbind despre atitudinea trudovicilor față de naționalizare, Maslov a fost nevoit să ascundă cititorilor — și poate și lui însuși — conținutul acestui § 16? Pentru că acest paragraf spulberă *pe de-a-ntregul* toată „municipalizarea" lui absurdă.

Examinați argumentele aduse de Maslov în favoarea acestei municipalizări în fața Congresului de la Stockholm, citiți procesele-verbale ale acestui congres, și veți întîlni o sumedenie de referiri la imposibilitatea de a asupri naționalitățile, de a oprima regiunile periferice, de a nu ține seama de deosebirea dintre interesele locale etc. etc. Încă înainte de Congresul de la Stockholm am atras atenția lui Maslov (vezi mai sus „Revizuirea", pag. 18 *) că *toate* argumentele de acest soi constituie „o totală neînțelegere", întrucît programul nostru — spuneam eu — a recunoscut și dreptul naționalităților la autodeterminare și *larga* autonomie locală *și regională*. Prin urmare, din *acest* punct de vedere este de prisos să se inventeze — și nici nu se pot inventa — nici un fel de „asigurări" suplimentare împotriva unei centralizări, birocratizări și reglementări excesive, deoarece ar rezulta ori ceva lipsit de conținut, ori ceva ce ar putea fi interpretat în spirit antiproletar, federalist.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 248. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Trudovicii au dovedit municipaliștilor că eu am avut dreptate.

Maslov trebuie să recunoască acum că *toate* grupurile care exprimă interesele și punctul de vedere al țărănimii s-au pronunțat pentru naționalizare *într-o formă* în care drepturile și atribuțiile organelor locale de autoadministrare sînt ocrotite în aceeași măsură ca și la Maslov ! Legea cu privire la limitele drepturilor organelor locale de autoadministrare trebuie să fie promulgată de parlamentul central — Maslov nu spune acest lucru, dar aici nu ajută la nimic să-ți ascunzi capul sub aripă, deoarece nici nu se poate măcar imagina o altă rînduială.

Cuvintele : „punerea la *dispoziție*" dau loc la o mare confuzie. Nu se știe cine este la urma urmelor, *proprietarul* * pămînturilor moșierești confiscate ! Iar cînd nu se știe acest lucru, proprietar nu poate fi *decît* statul. În ce trebuie să constea dreptul de „a dispune", care sînt limitele, formele și condițiile lui, acestea sînt iarăși lucruri pe care trebuie să le stabilească parlamentul *central*. Asta se înțelege de la sine, iar programul partidului nostru prevede în mod special, în afară de aceasta, și „pădurile care au o importanță națională", și „fondul de colonizare". Se înțelege că numai puterea centrală de stat poate *desprinde* din masa totală a pădurilor pe cele „care au o importanță națională", iar din masa totală a pămînturilor „fondul de colonizare".

Într-un cuvînt, programul lui Maslov, care a devenit acum, într-o formă foarte denaturată, programul partidului nostru, este *cu totul absurd* în comparație cu programul trudovicilor. Nu-i de mirare că, în legătură cu naționalizarea, Maslov a ajuns să vorbească pînă și de țăranul de pe vremea lui Napoleon, în speranța că astfel va reuși să ascundă publicului în ce situație absurdă ne-am pus în fața reprezentanților democrației burgheze prin această confuză „municipalizare" !

* La Congresul de la Stockholm, menșevicii *au respins* un amendament prin care se propunea înlocuirea cuvintelor „punerea la dispoziție" prin cuvintele „trecerea în proprietate" (pag. 152 din „Procesele-verbale"). Doar în *rezoluția cu privire la tactică* se spune : „în posesiune", în cazul „desfășurării victorioase a revoluției", fără a se preciza cîtuși de puțin ce se înțelege prin această posesiune

www.dacoromanica.ro

Singura deosebire pe deplin reală şi categorică constă în atitudinea faţă de pămînturile lotuale ale ţăranilor. Maslov excepta aceste pămînturi numai pentru că se temea de o „Vendée". Şi s-a văzut că deputaţii trimişi de ţărani în Duma I şi în Duma a II-a şi-au bătut joc de temerile codiştilor social-democraţi, pronunţîndu-se pentru naţionalizarea *propriilor lor* pămînturi !

Municipaliştii trebuie să ia acum poziţie *împotriva* trudovicilor-ţărani, *demonstrîndu*-le că nu trebuie să-şi naţionalizeze propriile lor pămînturi. Ironia istoriei a făcut ca argumentele lui Maslov, John, Kostrov & Co. să se întoarcă chiar împotriva lor.

4. PROGRAMUL AGRAR AL ŢĂRĂNIMII

Să încercăm a analiza problema (de ce toate grupările politice care reflectă interesele şi speranţele micilor proprietari au trebuit să se pronunţe pentru naţionalizare) în faţa căreia s-a zbătut atît de neputincios P. Maslov.

Să analizăm, în primul rînd, în ce măsură proiectul agrar al celor 104, adică al trudovicilor din Duma I şi a II-a, exprimă cu adevărat revendicările ţărănimii din întreaga Rusie. O dovadă în această privinţă este caracterul reprezentanţei în ambele Dume şi caracterul luptei politice ce s-a desfăşurat pe arena „parlamentară", în jurul problemei agrare, între exponenţii intereselor diferitelor clase. Ideea proprietăţii funciare în general şi a proprietăţii funciare ţărăneşti în special nu numai că n-a trecut în Dumă pe planul al doilea, dar, dimpotrivă, a fost mereu împinsă pe primul plan de către anumite partide. Şi guvernul, reprezentat de d-nii Stişinski, Gurko, de toţi miniştrii şi de întreaga presă oficială susţinea această idee, adresîndu-se în mod special deputaţilor ţărănimii. Şi partidele politice de dreapta, începînd cu „faimosul" Sveatopolk-Mirski în Duma a II-a, au căutat în permanenţă să convingă pe ţărani de binefacerile proprietăţii funciare ţărăneşti. Repartizarea efectivă a forţelor în această problemă s-a conturat pe baza unor date atît de ample, încît nu poate să existe nici o îndoială în ceea ce priveşte justeţea ei (din punctul de vedere al intereselor de clasă). În Duma I,

www.dacoromanica.ro

cînd liberalii considerau poporul revoluționar o forță și cochetau cu el, partidul cadet a fost împins de torentul general tot în direcția naționalizării pămîntului. Precum se știe, în proiectul agrar prezentat de cadeți în Duma I figurează „fondul funciar al statului", în care intră toate pămînturile expropriabile și din care acestea urmează să fie date în folosință pe termen lung. Desigur, nu călăuziți de vreun principiu au formulat cadeții, în Duma I, această revendicare, și ar fi ridicol să vorbim de principialitatea partidului cadet ; nu, această revendicare a apărut la liberali ca un slab ecou al revendicărilor masei țărănești. Încă din Duma I, deputații țărănimii au început să se constituie din capul locului ca grupare politică aparte, iar proiectul agrar al „celor 104" a fost platforma principală și de bază a întregii țărănimi din Rusia, care se manifestă ca o forță socială conștientă. Cuvîntările rostite de deputații țărănimii în Duma I și a II-a, precum și articolele apărute în ziarele „trudovice" („Izvestiia Krestianskih Deputatov" [93], „Trudovaia Rossiia" [94]) au arătat că proiectul „celor 104" exprimă just interesele și speranțele țăranilor. De aceea asupra acestui proiect trebuie să ne oprim ceva mai amănunțit.

Este interesant, de altfel, să vedem cine sînt deputații care l-au semnat. În Duma I au fost 70 de deputați trudovici, 17 fără partid, 8 țărani care nu și-au precizat orientarea politică, cinci cadeți *, trei social-democrați ** și un lituanian autonomist. În Duma a II-a, proiectul „celor 104" poartă 99 de semnături, iar, dacă scădem pe cele ce se repetă, rămîn 91 ; dintre semnatari, 79 sînt trudovici, 4 socialiști-populiști, 2 socialiști-revoluționari, 2 din grupul căzăcesc, 2 fără partid, 1 situat pe o poziție mai de stînga decît cea a cadeților (Peterson) și 1 cadet (Odnokozov, țăran). Printre semnatari predomină țăranii (nu mai puțin de 54 din 91 în Duma a II-a și nu mai puțin de 52 din 104 în Duma I). Este interesant totodată că speranțele *deosebite* pe care și le punea P. Maslov (citat mai sus ***) în

* Gavr. Zubcenko, T. Volkov, M. Gherasimov — toți trei țărani ; medicul S. Lojkin și preotul Afanasiev.

** Antonov, muncitor din gubernia Perm, Erșov, muncitor din gubernia Kazan, și V. Ciuriukov, muncitor din gubernia Moscova.

*** Vezi volumul de față, pag. 244. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

ţăranii proprietari individuali care nu pot fi de acord cu naţionalizarea au fost şi ele pe de-a-ntregul infirmate de reprezentanţii ţăranilor în cele două Dume. În gubernia Podolia, de pildă, aproape toţi ţăranii sînt agricultori *proprietari individuali* (în 1905 existau 457 134 de gospodării ale ţăranilor proprietari individuali şi numai 1 630 ale ţăranilor membri ai obştiilor). Proiectul agrar al „celor 104" a fost semnat de 13 podoleni (în majoritate ţărani agricultori) în Duma I şi de 10 în Duma a II-a ! Dintre celelalte gubernii cu proprietate funciară individuală menţionăm guberniile Vilno, Kovno, Kiev, Poltava, Basarabia şi Volînia, ai căror deputaţi au semnat proiectul „celor 104". Deosebirea dintre ţăranii membri ai obştiilor şi ţăranii proprietari individuali poate să pară importantă şi esenţială, din punctul de vedere al naţionalizării pămîntului, numai unor adepţi ai prejudecăţilor narodniciste ; în treacăt fie zis, aceste prejudecăţi au primit în genere o lovitură puternică încă din ziua în care deputaţii ţăranilor din întreaga Rusie şi-au expus pentru prima oară programul agrar. De fapt, revendicarea naţionalizării pămîntului nu este cîtuşi de puţin dictată de o anumită formă de proprietate funciară, de „deprinderile şi instinctele comunitare" ale ţăranului, ci de condiţiile generale ale întregii mici proprietăţi funciare ţărăneşti (atît în cadrul obştiilor, cît şi în afara obştiilor), care e strivită de latifundiile iobăgiste.

Printre deputaţii din Duma I şi a II-a care au prezentat proiectul de naţionalizare al „celor 104" găsim reprezentanţi ai tuturor regiunilor din Rusia, nu numai ai centrului agricol şi ai guberniilor industriale, fără cernoziom, nu numai ai regiunilor periferice din nord (Arhanghelsk, Vologda în Duma a II-a), din est şi sud (guberniile şi regiunile Astrahan, Basarabia, Don, Ekaterinoslav, Kuban, Taurida, Stavropol), dar şi ai guberniilor maloruse, ai guberniilor din sud-vest, din nord-vest, din Polonia (gubernia Suvalki) şi din Siberia (gubernia Tobolsk). Este evident că apăsarea pe care o exercită asupra micului ţăran proprietatea funciară moşierească iobăgistă, şi care în centrul agricol pur rusesc se manifestă în modul cel mai pronunţat şi mai făţiş, se face simţită în întreaga Rusie, determinînd

www.dacoromanica.ro

pretutindeni pe micii agricultori să sprijine lupta pentru naționalizarea pămîntului.

Această luptă prezintă trăsături vădite ale individualismului mic-burghez. În această privință trebuie subliniat îndeosebi un fapt care este prea des ignorat de presa noastră socialistă, și anume că „socialismul" socialiștilor-revoluționari a suferit o lovitură din cele mai puternice chiar de la prima apariție a țăranilor în arena politică publică a Rusiei cu un program agrar propriu. Pentru proiectul de socializare a pămîntului prezentat de socialiștii-revoluționari (proiectul „celor 33" în Duma I)[95] s-a pronunțat *minoritatea* deputaților progresiști ai țăranilor. Marea *majoritate* s-a dovedit a fi de partea *celor 104*, de partea proiectului *socialiștilor-populiști*, despre al căror program pînă și socialiștii-revoluționari spun că este *individualist*.

Într-o „Culegere de articole" eseristă (editura „Nașa Mîsl", Petersburg. 1907, nr. 1) găsim, de pildă, articolul d-lui P. Vihleaev : „Partidul socialist-populist și problema agrară". Autorul critică pe socialistul-populist Peșehonov și citează el însuși următoarele cuvinte ale acestuia : „proiectul celor 104 a reflectat punctul nostru de vedere (al socialiștilor-populiști) asupra modului în care poate fi luat pămîntul" (pag. 81 din „Culegerea" menționată). Socialiștii-revoluționari afirmă deschis că proiectul celor 104 „ajunge să nege principiul fundamental al folosirii pămîntului în cadrul obștii", *„în aceeași măsură"* (sic !) ca și legislația agrară a lui Stolîpin, ca și legea din 9 noiembrie 1906 (ibid., pag. 86 ; în continuare vom arăta cum prejudecățile i-au împiedicat pe socialiștii-revoluționari să vadă deosebirea economică reală dintre aceste două căi : cea stolîpinistă și cea trudovică). Socialiștii-revoluționari consideră concepțiile programatice ale lui Peșehonov drept „manifestări ale individualismului egoist" (pag. 89), drept „tulburarea torentului larg de idei cu mîlul individualismului" (pag. 91), drept o „încurajare a curentelor individualiste și egoiste în rîndurile maselor populare" (ibid., pag. 93).

Toate acestea sînt adevărate. Dar greșesc socialiștii-revoluționari dacă își închipuie că prin cuvinte „tari" vor reuși să disimuleze faptul că aici nu este cîtuși de puțin

www.dacoromanica.ro

vorba de oportunismul d-lor Peşehonov & Co., ci de individualismul *micului agricultor*. Important este aici nu faptul că Peşehonovii tulbură torentul de idei al eserismului, ci faptul că *majoritatea deputaţilor progresişti ai ţăranilor* a făcut să iasă la iveală adevăratul conţinut economic al narodnicismului, adevăratele aspiraţii ale micilor agricultori. Falimentul eserismului atunci cînd şi-a precizat atitudinea în faţa reprezentanţei largi, cu adevărat generale a maselor ţărăneşti din Rusia — iată ce ne-au arătat proiectele agrare ale celor 104 în Duma I şi a II-a *.

Pronunţîndu-se pentru naţionalizarea pămîntului, trudovicii manifestă foarte limpede, în proiectul lor, tendinţe „egoiste şi individualiste" de mici agricultori. Ei lasă pămînturile lotuale şi micile proprietăţi funciare private în mîinile actualilor lor proprietari (§ 3 din proiectul agrar al celor 104), cu singura specificare că urmează să fie luate măsuri de ordin legislativ menite să asigure „trecerea lor treptată în proprietatea întregului popor". În limbajul relaţiilor economice reale, aceasta înseamnă : noi pornim de la interesele *proprietarilor* reali, ale agricultorilor reali, şi nu numai nominali, dar vrem ca activitatea lor economică pe pămîntul naţionalizat să se desfăşoare în toată libertatea **. Paragraful 9 din proiect, în care se spune că

* Din dările de seamă stenografice ale Dumei a II-a reiese că socialist-revoluţionar Muşenko a prezentat un proiect agrar semnat de 105 deputaţi [96]. Din păcate, n-am reuşit să-mi procur acest proiect. Din materialele Dumei am avut la dispoziţie numai proiectul trudovic al celor 104, prezentat şi în Duma a II-a. Prin urmare, proiectul eserist al celor 105, concomitent cu existenţa acestor două proiecte trudovice ale celor 104 (în Duma I şi în Duma a II-a), arată, în cel mai bun caz, doar oscilarea unora dintre ţărani între socialiştii-populişti şi socialiştii-revoluţionari, fără să infirme cele afirmate de mine în text.

** În treacăt fie zis, A. Finn-Enotaevski, contestînd caracterul serios şi conştient al tendinţelor de naţionalizare ale Uniunii ţărăneşti şi ale ţărănimii în general, a citat afirmaţia d-lui V. Groman că delegaţii la congresele ţăranilor „nu prevăd nici un fel de plată pentru pămînt" şi nu înţeleg că renta diferenţială trebuie să revină întregului colectiv (A. Finn, „Problema agrară şi social-democraţia", pag. 69). Paragrafele 7 şi 14 din proiectul celor 104 arată că această părere *este greşită*. Trudovicii prevăd în aceste §§ atît plata pentru pămînt (un impozit funciar care creşte în raport cu suprafaţa lotului), cît şi trecerea rentei diferenţiale în mîinile statului („limitarea dreptului de a beneficia de creşterea valorii" pămîntului, „în măsura în care această creştere nu depinde de munca şi de *capitalul* lor, al proprietarilor — asta N.B. ! Trudovicii nu sînt împotriva capitalului ! —, ci de condiţiile sociale"). E drept că în § 7 se spune cu privire la pămînturile din raza oraşelor, precum şi la celelalte pămînturi : „pînă în momentul trecerii acestor bunuri în proprietatea întregului popor", drepturile posesorilor etc., trebuie să fie limitate. Dar aici este, *probabil*, o scăpare : altfel reiese că trudovicii iau proprietarilor renta, dar o restituie posesorilor, arendaşilor pămîntului aparţinînd întregului popor !

www.dacoromanica.ro

„se acordă preferință populației locale față de cea venită din altă parte și populației agricole față de cea neagricolă", arată încă o dată că trudovicii pun pe primul plan interesele micilor proprietari. „Dreptul egal asupra pămîntului" e o frază goală ; împrumuturile și ajutoarele acordate de stat „persoanelor care nu dispun de suficiente mijloace pentru a-și procura tot ce este necesar pentru gospodărie" (§ 15 din proiectul agrar al celor 104) nu sînt decît deziderate pioase, pe cînd în realitate cîștigă inevitabil cei ce *pot deveni* acum gospodari înstăriți, cei ce se pot transforma acum, din agricultori înrobiți, în agricultori liberi și înstăriți. Se înțelege că interesele proletariatului cer sprijinirea unor măsuri care să contribuie în cel mai înalt grad la trecerea agriculturii Rusiei din mîinile moșierilor iobăgiști și ale agricultorilor înrobiți, copleșiți de mizerie, întuneric și rutină în mîinile unor fermieri. Iar proiectul „celor 104" nu este altceva decît o platformă de luptă pentru transformarea părții înstărite a țărănimii aservite în fermieri liberi.

5. PROPRIETATEA FUNCIARĂ FEUDALĂ ȘI REVOLUȚIA BURGHEZĂ

Se pune acum întrebarea : există oare, în condițiile economice ale revoluției burghezo-democratice agrare din Rusia, temeiuri materiale care să determine pe micii proprietari să ceară naționalizarea pămîntului, ori această revendicare reprezintă și ea doar o vorbă goală, o dorință pioasă a țăranului de rînd, visuri deșarte ale plugarului patriarhal ?

Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie mai întîi să ne reprezentăm într-un mod mai concret condițiile oricărei revoluții burghezo-democratice în agricultură, iar apoi să examinăm, în lumina acestor condiții, cele *două căi* ale evoluției agrare capitaliste, care, așa cum am arătat mai sus, sînt posibile în Rusia.

Despre condițiile revoluției burgheze în agricultură, din punctul de vedere al relațiilor de proprietate funciară, vorbește foarte plastic Marx în ultimul volum din „Teorii asupra plusvalorii" („Theorien über den Mehrwert", II. Band, 2. Teil, Stuttgart, 1905).

www.dacoromanica.ro

După ce analizează concepţiile lui Rodbertus, arătînd cît de mărginită este teoria acestui moşier pomeranian şi enumerînd amănunţit fiecare manifestare a obtuzităţii acestuia (II, 1. Teil, S. 256—258, erster Blödsinn — sechster Blödsinn des Herrn Rodbertus *), Marx trece la teoria rentei a lui Ricardo (II, 2. Teil, § 3 b) („Condiţiile istorice ale teoriei lui Ricardo") [97].

„Dar amîndoi — spune Marx despre Ricardo şi Anderson — pornesc de la o concepţie care pe continent pare foarte stranie, şi anume că 1) proprietatea funciară ca piedică pentru orice folosire a capitalului în agricultură nu există ; 2) că argicultorii trec de la pămînturi mai bune la pămînturi mai proaste. La Ricardo, această premisă are o semnificaţie absolută dacă se face abstracţie de întreruperile pe care intervenţia ştiinţei şi industriei le provoacă în acest mers al dezvoltării ; la Anderson, această premisă are o semnificaţie relativă, deoarece terenurile mai proaste redevin mai bune ; 3) că este întotdeauna disponibil un capital, o masă suficientă de capital care să fie folosită în agricultură.

Cît priveşte punctele 1 şi 2, locuitorilor de pe continent trebuie să le pară, fără doar şi poate, foarte straniu că, într-o ţară în care, după cum îşi închipuie ei, proprietatea funciară feudală s-a păstrat în forma cea mai rutinară, economiştii — şi Ricardo şi Anderson — pornesc de la presupunerea că *nu există* proprietate asupra pămîntului. Acest fapt se explică :

în primul rînd, prin specificul legii engleze denumite «law of enclosures» din Anglia (legea cu privire la împrejmuirea pămînturilor comunale), care nu are nimic comun cu împărţirea pămînturilor comune de pe continent ;

în al doilea rînd, în nici o altă ţară producţia capitalistă, începînd de pe vremea lui Henric al VII-lea, nu a stîrpit atît de necruţător rînduielile agrare tradiţionale, nicăieri nu şi-a creat condiţii atît de adecvate (adecvate = în mod ideal corespunzătoare), nicăieri nu şi-a subordonat în asemenea măsură aceste condiţii. În această privinţă, Anglia este cea mai revoluţionară ţară din lume. Acolo unde

* — vol. II, partea I, pag. 256—258, prima absurditate — a şasea absurditate a domnului Rodbertus. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

contraveneau condițiilor producției capitaliste în agricultură sau nu corespundeau acestor condiții, toate rînduielile moștenite din trecut au fost pur și simplu măturate ; nu numai că a fost schimbată poziția așezărilor rurale, dar însești aceste așezări au fost șterse de pe fața pămîntului ; au fost șterse de pe fața pămîntului nu numai locuințele și așezările populației rurale, ci și însăși această populație ; au fost distruse nu numai străvechi centre economice, dar și însăși economia respectivă. La germani, de pildă, rînduielile economice au fost determinate de relațiile tradiționale legate de existența pămînturilor comunale (Feldmarken), de poziția centrelor economice, de locurile de concentrare a populației. La englezi, rînduielile istorice în agricultură au fost create treptat de către capital începînd de pe la sfîrșitul secolului al XV-lea. Expresia tehnică — obișnuită în Regatul Unit — *«clearing of estates»* (textual = curățirea moșiilor sau curățirea pămînturilor) nu se întîlnește în nici o țară de pe continent. Dar ce înseamnă „clearing of estates" ? Aceasta înseamnă că nu s-a ținut seama de loc nici de populația localnică — a fost izgonită —, nici de satele existente — au fost șterse de pe fața pămîntului —, nici de construcțiile gospodărești — au fost dărîmate pînă-n temelii —, nici de ramurile de agricultură existente — au fost schimbate dintr-o lovitură, transformînd, de pildă, pămînturi arabile în pășuni pentru vite ; într-un cuvînt, nu s-au preluat toate condițiile de producție, așa cum existau în virtutea tradiției, ci *s-au creat* istorește în așa formă încît ele să corespundă, în fiecare caz concret, cerințelor unei cît mai rentabile folosiri a capitalului. În această măsură, prin urmare, *nu există* realmente *proprietate asupra pămîntului ;* această proprietate lasă capitalului — fermierului libertatea de a gospodări, deoarece pe ea o interesează exclusiv obținerea unui venit bănesc. Vreun moșier pomeranian, care nu are în cap decît tradiționalele [angestammten] pămînturi comunale, centre economice, colegiul agricol etc., poate de aceea să se arate îngrozit de concepția «neistorică» a lui Ricardo asupra dezvoltării rînduielilor în agricultură. În felul acesta însă el nu face decît să ne arate cu cîtă naivitate confundă condițiile din Pomerania cu cele din Anglia. Pe de altă parte, nu se poate spune

www.dacoromanica.ro

nicidecum că Ricardo, care în cazul de faţă porneşte de la condiţiile existente în Anglia, este la fel de mărginit ca moşierul pomeranian, a cărui gîndire se mişcă în cadrul relaţiilor existente în Pomerania. Căci condiţiile din Anglia sînt singurele condiţii în care s-a dezvoltat în mod adecvat proprietatea modernă asupra pămîntului (cu o perfecţiune ideală), adică proprietatea asupra pămîntului *modificată* de producţia capitalistă. În această privinţă, teoria engleză este clasică pentru modul de producţie modern, adică pentru modul de producţie capitalist, pe cînd teoria pomeraniană, dimpotrivă, examinează condiţiile evoluate, privindu-le prin prisma unei forme de relaţii istoriceşte inferioară (încă neadecvată)" (Seiten 5—7)[98].

Aceste consideraţii ale lui Marx sînt de o profunzime remarcabilă. Au constituit ele însă vreodată obiect de reflecţii pentru „municipaliştii" noştri?

Încă în volumul III al „Capitalului" (2. Teil, S. 156), Marx a arătat că forma de proprietate funciară pe care modul de producţie capitalist o găseşte în istorie la începutul dezvoltării lui *nu corespunde* capitalismului. Capitalismul îşi *creează singur* formele corespunzătoare de relaţii agrare din vechile forme, şi anume din proprietatea funciară feudală moşierească, din proprietatea funciară comunitară ţărănească, din proprietatea funciară de clan etc.[99]. În textul citat de noi, Marx compară *diverse moduri* în care capitalul îşi creează formele de proprietate funciară ce-i corespund. În Germania, transformarea formelor medievale de proprietate funciară a urmat, ca să spunem aşa, o cale reformatoare, adaptîndu-se rutinei, tradiţiei, moşiilor feudale, care deveneau cu încetul gospodării iuncherești, parcelelor tradiţionale ale ţăranilor trîndavi *, care străbăteau drumul greu al trecerii de la clacă la muncitor agricol şi la chiabur. În Anglia, această transformare s-a făcut pe cale revoluţionară, prin violenţă, dar violenţa a fost folosită în favoarea moşierilor, împotriva maselor de ţărani striviţi de dări, izgoniţi din sate, evacuaţi, care mureau pe capete sau emigrau. În America,

* Comp. „Theorien über den Mehrwert", II. Band, 1 Teil, Seite 280: o condiţie a modului de producţie capitalist în agricultura o constituie „înlocuirea ţăranului leneş cu arendaşul capitalist" (Geschäftsmann) [100].

www.dacoromanica.ro

această transformare s-a desfășurat pe calea violenței față de exploatările sclavagiste din statele din sud. Aici, violența a fost folosită împotriva moșierilor feudali. Pămînturile lor au fost fărîmițate ; proprietatea funciară a început să se transforme, din mare proprietate feudală, în mică proprietate burgheză *. Cît privește marea masă a pămînturilor „disponibile" din America, rolul de a crea noile rînduieli agrare pentru noul mod de producție (adică pentru capitalism) l-au jucat „cernîi peredel ** de tip american", mișcarea din deceniul al 5-lea al secolului al XIX-lea împotriva rentei (Anti-Rent-Bewegung), legea cu privire la homestead-uri [101] etc. Cînd, în 1846, comunistul german Hermann Kriege s-a apucat să predice împărțirea egalitară a pămînturilor în America, Marx a ridiculizat prejudecățile eseriste și teoria mic-burgheză a acestui cvasisocialism, dar *a apreciat* importanța istorică a mișcării americane *împotriva proprietății funciare* *** ca o mișcare ce exprima în spirit progresist interesele dezvoltării forțelor de producție, interesele capitalismului în America.

6. DE CE A TREBUIT CA MICII PROPRIETARI DIN RUSIA SĂ SE PRONUNȚE PENTRU NAȚIONALIZARE ?

Priviți, din punctul de vedere arătat mai sus, evoluția agrară a Rusiei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Ce a însemnat „marea" noastră reformă țărănească, răsluirea pămînturilor de la țărani, strămutarea țăranilor în „nisipișuri", introducerea noilor rînduieli agrare cu

* Vezi „Problema agrară" a lui Kautsky (pag. 132 și urm. din originalul german) cu privire la dezvoltarea micilor ferme în sudul Americii după abolirea sclaviei.

** — împărțirea pămînturilor. — *Nota trad.*

*** „Vpered", 1905, nr. 15 (Geneva, 7/20 aprilie), articolul : „Marx despre «cernii peredel» de tip american" (vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 53—60. — *Nota red.*) (volumul al doilea al Operelor complete ale lui Marx și Engels, editate de Mehring). „Recunoaștem întru totul — scria Marx în 1846 — că mișcarea național-reformiștilor americani este din punct de vedere istoric justificată. Știm că această mișcare tinde să ajungă la un rezultat care, e drept, ar da, în momentul de față, un impuls dezvoltării industrialismului societății burgheze moderne, dar care, ca rod al unei mișcări proletare — ca atac împotriva proprietății funciare în general și în actualele condiții din America în special — va trebui să ducă, în cele din urmă, datorită propriilor lui consecințe, la comunism. Kriege, care împreună cu comuniștii germani din New York s-a alăturat mișcării împotriva rentei (Anti-Rent-Bewegung), îmbracă acest simplu fapt într-o frazeologie exaltată, fără să analizeze însă conținutul mișcării" [102].

www.dacoromanica.ro

ajutorul forţei armate, cu ajutorul gloanţelor şi al pedepselor corporale ? Ea a însemnat primul act de violenţă în masă împotriva ţărănimii, în interesul capitalismului care lua naştere în agricultură ; ea a însemnat o „curăţire" moşierească „a pămînturilor" pentru capitalism.

Ce reprezintă legislaţia agrară stolîpinistă în vederea aplicării articolului 87, această încurajare a jefuirii obştilor de către chiaburi, această desfiinţare a vechilor relaţii agrare în folosul unui mănunchi de gospodari înstăriţi, cu preţul ruinării rapide a maselor ? Ea reprezintă al doilea mare pas pe linia violenţei în masă împotriva ţărănimii în interesul capitalismului. Ea reprezintă a doua „curăţire" *moşierească* „a pămînturilor" pentru capitalism.

Dar ce înseamnă naţionalizarea trudovică a pămîntului în revoluţia rusă ?

Ea înseamnă o *„curăţire" ţărănească „a pămînturilor" pentru capitalism.*

Principalul izvor al tuturor naivităţilor prosteşti ale municipaliştilor noştri constă tocmai în faptul că ei nu înţeleg baza *economică* a revoluţiei agrare burgheze din Rusia în cele două forme posibile ale acestei revoluţii — forma burghezo-moşierească şi cea burgheză-ţărănească. Fără „curăţirea" relaţiilor şi rînduielilor agrare medievale, în parte feudale, în parte asiatice, *nu poate* avea loc o revoluţie burgheză în agricultură, deoarece capitalul *trebuie* — trebuie în sensul unei necesităţi economice — să-şi creeze *noi* rînduieli agrare, adaptate noilor condiţii ale agriculturii comerciale libere. Această „curăţire" a vechiturilor medievale în domeniul relaţiilor agrare în general, şi în primul rînd în acela al vechii proprietăţi funciare, trebuie să afecteze îndeosebi pămînturile moşiereşti şi loturile ţărăneşti, deoarece acum, în forma lor actuală, atît prima cît şi cea de-a doua proprietate funciară sînt adaptate la munca în dijmă, la rămăşiţele clăcii, la relaţiile de aservire, şi nu la gospodăria liberă care se dezvoltă în mod capitalist. „Curăţirea" stolîpinistă se află, fără îndoială, pe linia dezvoltării capitaliste progresiste a Rusiei, numai că această curăţire este întru totul adaptată intereselor moşierilor : ţăranii bogaţi să plătească preţuri exorbitante băncii „ţărăneşti" (citeşte : moşiereşti), iar noi le vom da

www.dacoromanica.ro

în schimb libertatea de a jefui obștea, de a expropria cu forța masa țărănimii, de a-și rotunji loturile, de a evacua țărănimea săracă, de a submina înseși temeliile vieții unor sate întregi, de a crea neapărat cu orice preț — fără a ține seama de gospodăria și de viața agricultorilor cu lot „din moși-strămoși", oricît de mare ar fi numărul lor — noi otruburi *, baza agriculturii capitaliste noi. Această linie are, indiscutabil, un sens economic ; ea exprimă *în mod fidel* mersul *real* al dezvoltării, așa cum trebuie să fie el *în condițiile dominației* moșierilor care se transformă în iuncheri.

Care este însă cealaltă linie, linia țărănească ? Ori această linie este irealizabilă din punct de vedere economic, și atunci toate discuțiile pe tema confiscării pămînturilor moșierești de către țărani, pe tema revoluției agrare țărănești etc. nu sînt decît șarlatanie sau visuri deșarte. Ori ea este realizabilă din punct de vedere economic, în condiții în care un element al societății burgheze va învinge un alt element al societății burgheze, și atunci trebuie să avem limpede în minte și să arătăm limpede poporului condițiile concrete ale acestei dezvoltări, condițiile transformării pe cale țărănească a vechilor relații de proprietate funciară în relații de tip nou, capitalist.

Aici se naște, în mod firesc, următoarea idee : această linie țărănească este tocmai *împărțirea* pămînturilor moșierești și trecerea lor în proprietatea țărănimii. Perfect. Dar pentru ca această împărțire și această împroprietărire să corespundă condițiilor cu adevărat noi, capitaliste în agricultură, este necesar ca împărțirea să se facă pe o bază nouă, iar nu pe baza veche. La baza ei nu trebuie să stea vechile loturi, împărțite între țărani cu o sută de ani în urmă, după bunul plac al burmiștrilor ** moșierești sau al cinovnicilor despotismului asiatic ; la baza ei trebuie să stea cerințele unei agriculturi libere, cu caracter comercial. Pentru a satisface cerințele capitalismului, împărțirea trebuie să fie o împărțire între *fermieri*, și nu o împărțire

* — loturi tăiate din pămîntul obștii și date în proprietate individuală țăranilor. — *Nota trad.*

** — burmistru — în timpul iobăgiei, administrator de moșie, învestit cu funcții administrative-moșierești. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

între nişte ţărani „trîndavi", care în covîrşitoarea lor majoritate gospodăresc aşa cum au apucat, după tradiţie, nu potrivit condiţiilor capitaliste, ci potrivit condiţiilor patriarhale. Împărţirea după normele vechi, adică pe baza vechii proprietăţi funciare lotuale, nu va însemna *curăţirea* vechii proprietăţi funciare, ci *eternizarea* ei ; ea nu va însemna deschiderea drumului pentru capitalism, ci *împovărarea* lui cu o mulţime de „trîndavi" neadaptaţi şi inadaptabili, care nu pot deveni fermieri. Pentru a fi progresistă, împărţirea trebuie să se bazeze pe o *nouă* selecţie a ţăranilor agricultori, o selecţie care să despartă pe fermieri de orice balast inutil. Or, această selecţie nouă este tocmai naţionalizarea pămîntului, adică desfiinţarea completă a proprietăţii private asupra pămîntului, deplina libertate de exploatare a pămîntului, libertatea formării de fermieri din rîndurile vechii ţărănimi.

Imaginaţi-vă gospodăria ţărănească contemporană şi caracterul proprietăţii funciare lotuale, adică al vechii proprietăţi funciare ţărăneşti. „Fiind grupată de obşte în foarte mici uniuni administrative-fiscale şi agricole, ţărănimea este fărîmiţată printr-o mulţime de variate împărţiri ale ei în categorii, în grupuri, după întinderea lotului, după mărimea plăţilor etc. Să luăm fie şi culegerea de date statistice ale zemstvelor cu privire la gubernia Saratov : ţărănimea se împarte aici în următoarele categorii : ţărani cu lot fără răscumpărare, ţărani proprietari, ţărani proprietari plini, ţărani ai statului, ţărani ai statului care posedă pămînt în cadrul obştii, ţărani cetvertini, ţărani ai statului foşti iobagi la moşieri, ţărani de pe domeniile imperiale, arendaşi de terenuri care aparţin statului, ţărani fără pămînt, proprietari care au aparţinut moşierilor, ţărani cu lot răscumpărat, proprietari care au aparţinut domeniilor imperiale, colonişti-proprietari, ţărani colonişti, ţărani cu lot fără răscumpărare care au aparţinut moşierilor, proprietari care au aparţinut statului, ţărani eliberaţi individual, ţărani scutiţi de dijmă, plugari liberi, ţărani temporar obligaţi, ţărani care erau afectaţi fabricilor etc. şi apoi ţărani pripăşiţi, ţărani veniţi din alte locuri etc.[103] Toate aceste categorii se deosebesc prin istoria relaţiilor agrare, prin mărimea loturilor şi a plăţilor etc. etc. Şi în

www.dacoromanica.ro

cadrul categoriilor există o mulțime de deosebiri de acest fel: uneori chiar țăranii din același sat sînt împărțiți în două categorii cu totul deosebite: «țărani foști ai d-lui N.N.» și «țărani foști ai d-nei M.M.». Toate aceste categorii pestrițe erau firești și necesare în evul mediu" *. Dacă o *nouă* împărțire a pămînturilor moșierești s-ar face pe baza acestei proprietăți funciare feudale — indiferent dacă ea s-ar efectua în sensul completării pînă la o normă unică, adică al unei împărțiri egalitare, sau în sensul unei proporționări între nou și vechi, sau în vreun alt mod, — această împărțire nu numai că nu ar garanta o concordanță între parcelele repartizate și cerințele agriculturii capitaliste, dar, dimpotrivă, *ar consfinți o discordanță* vădită. O astfel de împărțire *ar îngreuia* evoluția socială, ar lega noul de vechi, în loc să elibereze noul *de* vechi. Adevărata eliberare o constituie *numai* naționalizarea pămîntului, care permite *formarea* de fermieri, *crearea* de gospodării-ferme fără nici o legătură cu vechile gospodării, fără nimic comun cu proprietatea funciară lotuală medievală.

În Rusia de după reformă, evoluția capitalistă pe pămînturile lotuale medievale ale țăranilor s-a desfășurat în așa fel, încît elementele economice progresiste *se eliberau* de sub influența determinantă a lotului. Pe de o parte, se eliberau proletarii, dîndu-și în arendă loturile, părăsindu-le, lăsîndu-le în paragină. Pe de altă parte, se eliberau *gospodarii* prin cumpărări și arendări de pămînt, întemeind o gospodărie *nouă* din *diferite frînturi* de proprietate funciară veche, medievală. Pămîntul pe care gospodărește țăranul rus cît de cît înstărit din zilele noastre, adică țăranul care este într-adevăr în stare să devină, în cazul unui deznodămînt favorabil al revoluției, fermier liber, se compune, în parte, din lotul propriu, în parte din lotul luat în arendă de la un vecin din aceeași obște, în parte, poate, din pămînt luat în arendă pe termen lung de la stat, din pămînt luat în arendă pe termen de un an de la moșieri, din pămînt cumpărat de la bancă etc. Capitalismul cere ca *toate*

* „Dezvoltarea capitalismului", cap. V, IX: „Unele observații cu privire la economia precapitalistă a satului nostru", pag. 293. (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 372—373. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

aceste deosebiri dintre categorii să dispară, ca orice gospodărie să fie organizată exclusiv în conformitate cu noile condiţii şi cerinţe ale pieţei, cu noile cerinţe ale agriculturii. Naţionalizarea pămîntului îndeplineşte această cerinţă printr-o metodă revoluţionară-ţărănească, eliberînd poporul dintr-o dată şi în întregime de *tot* putregaiul *tuturor* formelor de proprietate funciară medievală. Nu trebuie să existe nici proprietate funciară moşierească, *nici* proprietate funciară *lotuală*, trebuie să existe numai o proprietate funciară nouă, liberă, — aceasta este lozinca ţăranului radical. Şi această lozincă exprimă în modul cel mai just, mai consecvent şi mai hotărît interesele capitalismului (de care ţăranul radical, în naivitatea lui, se apără făcîndu-şi semnul crucii), interesele dezvoltării maxime a forţei productive a pămîntului în condiţiile producţiei de mărfuri.

Aici se poate vedea agerimea minţii lui Piotr Maslov, la care *toată* deosebirea dintre programul său agrar şi programul agrar ţărănesc trudovic se reduce la *consfinţirea* proprietăţii funciare vechi, feudale, lotuale! Pămîntul ţărănesc lotual este un ghetou în care ţărănimea se sufocă şi din care ea caută să scape, tinzînd spre un pămînt liber *. Piotr Maslov însă, contrar revendicărilor ţărăneşti cu privire la pămîntul liber, adică naţionalizat, eternizează acest ghetou, consfinţeşte vechiul; pămînturile cele mai bune, care urmează să fie confiscate de la moşieri şi date în folosinţă obştească, sînt subordonate de el condiţiilor vechii proprietăţi funciare şi ale vechii gospodării. *În fapt*, ţăranul trudovic este cel mai hotărît revoluţionar burghez, iar în vorbă el este un utopist mic-burghez, care îşi închipuie că „cernîi peredel" este punctul de plecare al armoniei şi al frăţiei **, şi nu al fermieratului capitalist. În fapt,

* D-l Muşenko, „socialist-revoluţionar", care în Duma a II-a a expus în modul cel mai cuprinzător concepţiile partidului său, a declarat deschis: *„Noi ridicăm steagul eliberării pămîntului"* (şedinţa a 47-a din 26 mai 1907, pag. 1 174). Trebuie să fii orb ca să nu vezi nu numai caracterul real *capitalist* al acestui steag pretins „socialist" (acest lucru îl vede şi Piotr Maslov), ci şi caracterul progresist sub raport economic al unei *asemenea* revoluţii agrare în comparaţie cu cea stolipinistă-cadetă (acest lucru *nu*-l vede Piotr Maslov).

** Comp. exprimarea naivă a acestui punct de vedere revoluţionar-burghez în cuvîntarea „socialistului-populist" Volk-Karacevski despre „egalitate, fraternitate, libertate" (Duma a II-a, şedinţa a 16-a din 26 martie 1907, pag. 1 077—1 080).

www.dacoromanica.ro

Piotr Maslov este un reacționar care, de teama unei Vendée a unei viitoare contrarevoluții, consfințește actualele elemente antirevoluționare ale vechii proprietăți funciare și eternizează ghetoul țărănesc, iar în vorbă folosește formule nechibzuite, învățate pe de rost, despre progresul burghez. Maslov & Co. n-au înțeles cîtuși de puțin condițiile reale ale unui adevărat progres burghez liber — și nu burghez stolîpinist — al agriculturii ruse.

Deosebirea dintre marxismul vulgar al lui Piotr Maslov și metodele de cercetare folosite într-adevăr de Marx reiese cel mai limpede din atitudinea față de utopiile mic-burgheze ale narodnicilor (inclusiv ale socialiștilor-revoluționari). În 1846, Marx a demascat necruțător caracterul mic-burghez al concepțiilor socialistului-revoluționar american Hermann Kriege, care preconiza un adevărat cernîi peredel pentru America și care a dat acestei împărțiri denumirea de „comunism". Critica dialectică și revoluționară făcută de Marx a înlăturat învelișul doctrinei mic-burgheze și *a dezvăluit* nucleul sănătos pe care îl conținea „atacurile împotriva proprietății funciare" și „mișcarea împotriva rentei", pe cînd marxiștii noștri vulgari, criticînd „împărțirea egalitară", „socializarea pămîntului", „dreptul egal la pămînt", *se mulțumesc* să combată doctrina, dînd astfel dovadă de un doctrinarism obtuz, care nu vede îndărătul literei moarte a teoriei narodniciste realitatea vie a revoluției țărănești. Acest doctrinarism obtuz, exprimat în programul nostru „de municipalizare", care consfințește cea mai înapoiată proprietate funciară medievală, a fost împins de Maslov și de menșevici pînă acolo încît în Duma a II-a au putut fi rostite, în numele partidului social-democrat, cuvinte de-a dreptul rușinoase ca acestea: „...Dacă în problema modului de expropriere a pămîntului, noi (social-democrații) sîntem mult mai aproape de aceste fracțiuni (fracțiunile narodniciste) decît de fracțiunea libertății poporului, în problema formelor de folosință a pămîntului sîntem mai departe de ele" (ședința a 47-a din 26 mai 1907, pag. 1 230 din darea de seamă stenografică).

Într-adevăr, în problema revoluției agrare țărănești, menșevicii sînt mai departe de naționalizarea țărănească

www.dacoromanica.ro

revoluţionară şi mai aproape de menţinerea moşierească liberală a proprietăţii funciare lotuale (şi nu numai a celei lotuale). Menţinerea proprietăţii funciare lotuale înseamnă menţinerea stării de oprimare, de înapoiere, de aservire. E firesc ca moşierul liberal, cu gîndul la răscumpărare, să apere din răsputeri proprietatea funciară lotuală *... paralel cu menţinerea unei părţi considerabile a proprietăţii moşiereşti!* Iar social-democratul, derutat de municipalişti, nu înţelege că vorbele zboară, iar faptele rămîn. Vorbele despre egalizare, socializare etc. vor zbura, deoarece în condiţiile producţiei de mărfuri *nu poate* exista egalizare. Dar *faptele* vor rămîne, adică va rămîne ruptura — în măsura în care ea este posibilă în condiţiile capitalismului — cu trecutul feudal, cu proprietatea funciară lotuală medievală, cu rutina şi tradiţia, sub formele lor cele mai diferite. Cînd se spune : „din împărţirea egalitară a pămîntului nu va ieşi nimic", marxistul trebuie să înţeleagă că acest „nimic" se referă *exclusiv* la sarcinile cu caracter socialist, exclusiv la faptul că această împărţire nu va înlătura capitalismul. Dar din încercările de a înfăptui o astfel de împărţire, şi chiar numai din ideea unei astfel de împărţiri, vor rezulta *foarte multe* foloase pentru revoluţia burghezo-democratică.

Această revoluţie poate avea loc fie în condiţiile predominării moşierilor asupra ţăranilor, ceea ce implică menţinerea vechii proprietăţi şi reformarea ei pe cale stolîpinistă, exclusiv cu ajutorul rublei, fie pe calea victoriei ţăranilor asupra moşierilor, ceea ce, date fiind condiţiile obiective ale economiei capitaliste, este cu neputinţă fără desfiinţarea întregii proprietăţi funciare medievale, atît a celei moşiereşti, cît şi a celei ţărăneşti. Ori o reformă agrară stolîpinistă, ori o naţionalizare ţărănească revoluţionară.

* În treacăt fie zis, menşevicii (printre care şi tov. Ţereteli, a cărui cuvîntare am citat-o mai sus) se însală amarnic atunci cînd îşi închipuie că cadeţii apără cît de cît consecvent proprietatea *liberă* a ţăranilor. Asta *nu-i adevărat*. În numele partidului cadet, d-l Kutler s-a pronunţat, în Duma a II-a, în favoarea proprietăţii (spre deosebire de proiectul referitor la fondul funciar al statului prezentat de cadeţi în Duma I), dar în acelaşi timp a spus : *„partidul proiectează să-i îngrădească pe ei (pe ţărani) numai (!) în ceea ce privesţe dreptul de înstrăinare şi de ipotecare*, adică să preîntîmpine pe viitor o dezvoltare largă a vînzării şi cumpărării pămîntului" (şedinţa a 12-a din 19 martie 1907, pag. 740 din darea de seamă stenografică). Acesta este programul *ultrareacţionar* al unui *birocrat*, deghizat în liberal.

www.dacoromanica.ro

Numai aceste soluții sînt reale din punct de vedere economic. Toate căile de mijloc, începînd cu municipalizarea preconizată de menșevici și terminînd cu răscumpărarea preconizată de cadeți, nu sînt decît mărginire mic-burgheză, denaturare obtuză a teoriei, născocire nereușită.

7. ȚĂRANII ȘI NARODNICII DESPRE NAȚIONALIZAREA PĂMINTURILOR LOTUALE

Că desființarea proprietății asupra pămînturilor lotuale constituie o condiție pentru crearea unei gospodării țărănești libere, corespunzătoare condițiilor noi, capitaliste, este un fapt de care își dau perfect de bine seama înșiși țăranii. D-l Groman, care redă amănunțit și exact dezbaterile de la congresele țăranilor *, citează următoarea părere remarcabilă a unui țăran :

„La discutarea problemei răscumpărării, un delegat, care n-a întîmpinat obiecții de fond, a spus : «unii susțin că, dacă nu va fi răscumpărare, vor avea de suferit mulți dintre țăranii care și-au cumpărat pămînt cu bani munciți de ei. Acești țărani sînt puțini la număr, și nici pămînt mult nu au ; *ei tot vor primi pămînt la împărțire*». Iată care este izvorul hotărîrii lor de a renunța la dreptul de proprietate atît asupra pămîntului lotual, cît și asupra pămîntului cumpărat".

Iar ceva mai departe (pag. 20), d-l Groman repetă aceste cuvinte ca fiind părerea generală a țăranilor.

„*Ei tot vor primi la împărțire !*" Nu este oare limpede ce fel de necesitate *economică* a dictat acest argument ? O nouă împărțire a întregului pămînt, atît a celui moșieresc cît și a celui lotual, nu poate micșora proprietatea funciară a nouă zecimi (sau, și mai exact, a nouăzeci și nouă la sută) din țărănime ; țăranii n-au de ce să se teamă de această nouă împărțire. Ea este necesară pentru că va da gospodarilor adevărați, destoinici posibilitatea de a-și organiza folosirea pămîntului potrivit noilor condiții, potrivit cerințelor capitalismului („imperativelor pieței" pentru producătorii izolați), fără a se supune relațiilor medie-

* „Materiale în legătură cu problema țărănească" (Dare de seamă asupra ședințelor din 6—10 noiembrie 1905 ale Congresului delegaților Uniunii țărănești din Rusia. Cu un articol introductiv de V. Groman. Edit. „Novii Mir", Petersburg, 1905, pag. 12).

www.dacoromanica.ro

vale care au determinat întinderea, aşezarea, repartizarea proprietăţii funciare lotuale.

D-l Peşehonov, un practic şi lucid „socialist-populist" (citeşte : social-cadet), care, după cum am văzut, a ştiut să se adapteze la revendicările masei micilor proprietari din întreaga Rusie, exprimă acest punct de vedere într-un mod şi mai categoric.

„Pămînturile lotuale — scrie el —, care constituie o parte foarte importantă a teritoriului sub raportul producţiei, sînt atribuite unei stări sociale, ba mai rău : unor grupuri mici ale acesteia, diferitelor gospodării şi sate. Din această cauză, chiar în cadrul acestor pămînturi lotuale, ţărănimea, luată în totalitatea ei, nu se poate strămuta şi aşeza în mod liber... O *repartizare* a populaţiei cu totul neraţională şi *necorespunzătoare cerinţelor pieţei* (notaţi !)... Trebuie anulată interdicţia privitoare la pămînturile statului, *trebuie eliberate din cătuşele proprietăţii pămînturile lotuale*, trebuie *eliberate* pămînturile proprietate privată. Trebuie să i se înapoieze poporului rus pămîntul său, şi atunci el se va aşeza pe acest pămînt, aşa cum îi dictează nevoile lui economice" (A. V. Peşehonov : „Problema agrară în legătură cu mişcarea ţărănească", Petersburg, 1906, pag. 83, 86, 88—89. Subliniat de noi).

Nu este oare limpede că prin gura acestui „socialist-populist" vorbeşte fermierul care doreşte să stea pe propriile lui picioare ? Nu este oare limpede că „eliberarea pămînturilor lotuale din cătuşele proprietăţii" îi este într-adevăr necesară acestuia pentru o nouă repartizare, pentru o nouă formare de parcele de pămînt, „corespunzătoare cerinţelor pieţei", adică cerinţelor *agriculturii capitaliste ?* Şi d-l Peşehonov — amintim încă o dată — este de ajuns de lucid pentru a respinge orice socializare, orice adaptare la dreptul obştei — doar nu degeaba îl blamează socialiştii-revoluţionari, calificîndu-l individualist ! — *pentru a respinge orice interzicere a muncii salariate în gospodăria ţărănească.*

Caracterul reacţionar al sprijinirii proprietăţii ţărăneşti lotuale, în condiţii cînd ţărănimea manifestă *astfel* de tendinţe spre naţionalizare, devine pe deplin evident. A. Finn, care în broşura sa a citat unele din consideraţiile d-lui Peşehonov reproduse de noi, îl critică pe acesta, calificîndu-l narodnic şi caută să-i demonstreze că capitalismul se va dezvolta inevitabil din gospodăria ţărănească şi în cadrul

www.dacoromanica.ro

acestei gospodării (pag. 14 și urm. din broșura citată). Această critică este nesatisfăcătoare, deoarece, ocupîndu-se de problema generală a dezvoltării capitalismului, A. Finn a scăpat din vedere problema concretă a condițiilor unei dezvoltări mai libere a agriculturii capitaliste pe pămînturile *lotuale!* A. Finn se mulțumește doar să pună problema capitalismului *în general* și repurtează o victorie ușoară asupra narodnicismului, care este de mult învins. Dar aici este vorba de o problemă mai concretă *: aceea a tipului moșieresc și a tipului țărănesc de „eliberare" (expresia d-lui Peșehonov), de „curățire" a pămîntului pentru capitalism.

În Duma a II-a, oratorul oficial al partidului socialist-revoluționar, d-l Mușenko, care a rostit cuvîntul de încheiere în problema agrară, a exprimat într-un mod tot atît de categoric, ca și d-l Peșehonov, esența *capitalistă* a naționalizării pămîntului, pe care socialiștilor mic-burghezi le place s-o numească „socializare", instituirea „dreptului egal la pămînt" etc.

„O așezare rațională a populației — a spus d-l Mușenko — va fi posibilă numai atunci cînd pămîntul va fi eliberat, cînd toate îngrădirile instituite asupra lui de principiul proprietății private asupra pămîntului vor fi desființate" (ședința a 47-a din 26 mai 1907, pag. 1 172 din darea de seamă stenografică). Exact! Așezarea „rațională" a populației este tocmai ceea ce reclamă piața, capitalismul. Așezarea „rațională" a „bunilor" gospodari este împiedicată atît de proprietatea funciară moșierească, cît *și* de cea *lotuală*.

* „Unde poate duce, în cele din urmă, această gospodărie bazată pe muncă despre care vorbește Peșehonov?" — se întreabă A. Finn și răspunde pe bună dreptate: „la capitalism" (pag. 19 din broșura citată). De la acest adevăr incontestabil, care într-adevăr trebuia explicat unui narodnic, ar fi trebuit să se meargă *mai departe*, la explicarea formelor speciale de manifestare a cerințelor capitalismului în *condițiile* revoluției agrare țărănești. În loc să procedeze astfel, A. Finn a mers *înapoi*: „Se pune întrebarea — scrie el — ce rost are să ne întoarcem înapoi, să ne tot învîrtim pe niște căi specifice, pentru ca, în cele din urmă, să ieșim iarăși la drumul pe care am și început să mergem? Asta-i o trudă inutilă, d-le Peșehonov!" (ibid.). Nu, nu este o trudă inutilă, o trudă care, „în cele din urmă", duce la capitalism, ci *o trudă care duce în modul cel mai direct, mai liber, mai rapid pe drumul capitalismului*. A. Finn n-a reflectat îndeajuns asupra deosebirilor comparative dintre evoluția capitalistă stolîpinistă a agriculturii în Rusia și evoluția capitalistă țărănească-revoluționară a agriculturii în Rusia.

www.dacoromanica.ro

În legătură cu declarațiile făcute de delegații Uniunii țărănești, încă o observație merită atenția noastră. D-l Groman scrie în broșura citată :

„Faimoasa problemă a «obștii» — această piatră unghiulară a vechiului și noului narodnicism — n-a fost de loc ridicată și a fost rezolvată în mod tacit în sens negativ : pămîntul trebuie să se afle în folosința unor persoane și asociații, se spune atît în rezoluția primului congres, cît și în aceea a Congresului al II-lea" (pag. 12).

Așadar, țăranii s-au pronunțat limpede și hotărît împotriva vechii obști, în favoarea unor asociații libere și a folosirii în mod individual a pămîntului. Nu încape nici o îndoială că acesta este într-adevăr glasul întregii țărănimi, întrucît nici în proiectul Grupului trudovic (al celor 104) *nu se pomenește nimic despre obște.* Or, obștea este o uniune pentru stăpînirea pămîntului lotual !

Stolîpin desființează această obște prin violență în folosul unui mănunchi de bogătași. Țărănimea vrea s-o desființeze, înlocuind-o cu *asociații* libere și cu folosirea „în mod individual" a pămîntului lotual *naționalizat.* Iar Maslov & Co., în numele progresului burghez, merg tocmai împotriva cerinței fundamentale a acestui progres și apără proprietatea funciară medievală. Ferește-ne, doamne, de asemenea „marxism" !

8. GREȘEALA LUI M. ȘANIN ȘI A CELORLALȚI ADEPȚI AI ÎMPĂRȚIRII PĂMÎNTURILOR

M. Șanin, care într-o broșură a sa * a abordat această problemă sub un unghi întrucîtva diferit, ne-a oferit, împotriva voinței sale, încă un argument în favoarea naționalizării, care îi este atît de odioasă. Cu exemplul Irlandei, cu analiza condițiilor *reformatorismului* burghez în domeniul agriculturii, M. Șanin a dovedit un singur lucru : incompatibilitatea principiilor proprietății funciare cu proprietatea obștească sau de stat asupra pămîntului (dar această incompatibilitate trebuie dovedită și printr-o analiză teoretică generală, de care Șanin nici nu și-a adus aminte măcar) ; în afară de aceasta, el a mai dovedit,

* „Municipalizare, sau împărțire și împroprietărire". M. Șanin, Vilno, 1907.

www.dacoromanica.ro

poate, și necesitatea, pentru orice activitate reformatoare de stat în domeniul agriculturii care se dezvoltă pe calea capitalistă, de a admite proprietatea. Dar toate aceste argumente ale lui Șanin nu-și ating ținta: fireşte că, în condițiile reformatorismului burghez, nu poate fi concepută *decît* proprietatea privată asupra pămîntului; fireşte că menținerea proprietății private asupra masei principale a pămînturilor din Regatul Unit făcea ca pentru o parte a acestuia să nu existe o altă cale în afară de aceea a proprietății private. Dar ce legătură au toate acestea cu „revoluția agrară țărănească" din Rusia? O cale justă a arătat, dacă vreți, M. Șanin, dar el a arătat calea justă a reformei agrare stolîpiniste, și nu a revoluției agrare țărănești *. M. Șanin nu sesizează cîtuși de puțin deosebirea dintre aceste două căi; or, atîta timp cît nu-ți este clară această deosebire, este pur și simplu ridicol să vorbești de un program agrar social-democrat în revoluția rusă. Iar atunci cînd — călăuzit, fireşte, de cele mai bune intenții — M. Șanin susține confiscarea împotriva răscumpărării, el pierde orice perspectivă istorică. El uită că, în societatea burgheză, confiscarea, adică exproprierea fără răscumpărare, este tot atît de incompatibilă cu *reformatorismul* ca și naționalizarea pămîntului. A vorbi de confiscare și a admite rezolvarea problemei agrare prin reforme, și nu pe cale revoluționară, echivalează cu a cere lui Stolîpin, printr-o petiție, să desființeze proprietatea funciară moșierească.

O altă trăsătură a broșurii lui Șanin o constituie faptul că subliniază cu toată tăria caracterul *agricol* al crizei noastre agrare, necesitatea categorică de a se trece la forme superioare de gospodărire, la ridicarea nivelului tehnic al

* Cît privește referirea lui Șanin la cazul Irlandei ca o dovadă a superiorității proprietății private asupra arendării (dar nu asupra naționalizării întregului pămînt), ea nu constituie o noutate. *Absolut aceleași* argumente folosește și d-l A. I. Ciuprov, profesor „liberal", care recurge la exemplul Irlandei pentru a dovedi superioritatea *proprietății* funciare țărănești („Problema agrară", vol. II, pag. 11). Dar adevărata natură a acestui „liberal" și chiar „*democrat*-constituționalist" reiese din pagina 33 a articolului său. Cu o nerușinare de necrezut, cu o nerușinare de liberal posibilă numai în Rusia, d-l Ciuprov propune ca în *toate* comisiile agrare țăranii să fie subordonați unei *majorități formate din moșieri!!* 5 membri să fie din partea țăranilor și 5 din partea moșierilor, iar președintele „să fie desemnat de adunarea zemstvei", adică de adunarea moșierilor. În Duma I, exemplul Irlandei a fost invocat de *prințul* Drutki-Liubetki, deputat de dreapta, ca argument în favoarea necesității proprietății funciare private împotriva proiectului cadet (ședința din 24 mai 1906, pag. 626 din *darea de seamă stenografică*).

www.dacoromanica.ro

agriculturii, care în Rusia este extrem de scăzut etc. Şanin a dezvoltat atît de unilateral aceste teze juste şi a ocolit în aşa măsură problema desfiinţării latifundiilor iobăgiste şi a schimbării relaţiilor de proprietate funciară ca o condiţie a acestei revoluţii tehnice, încît s-a creat o perspectivă cu totul falsă. Căci reforma agrară stolîpinistă duce şi ea la un avînt tehnic al agriculturii pe o cale care din punctul de vedere al intereselor moşiereşti este normală. Fărîmiţarea prin violenţă a obştii în virtutea legilor din 9 noiembrie 1906 etc., încurajarea creării de hutore şi sprijinirea financiară a otruburilor nu constituie nicidecum un miraj, cum spun uneori palavragiii uşuratici de la presa democratică, ci reprezintă un progres economic real pe terenul menţinerii puterii moşierilor şi al respectării intereselor lor. Aceasta este o cale extrem de lentă şi extrem de chinuitoare pentru masele cele mai largi ale ţărănimii şi pentru proletariat, dar aceasta este singura cale posibilă pentru Rusia capitalistă, *în cazul* cînd nu va învinge revoluţia agrară ţărănească.

Priviţi, din punctul de vedere al *acestei* revoluţii, problema ridicată de Şanin. Noua tehnică agricolă impune schimbarea *tuturor* condiţiilor de gospodărire arhaică, înapoiată, barbară, ignorantă, mizeră a ţăranului pe lotul său. Trebuie lichidate cu desăvîrşire asolamentul cu trei sole, uneltele de muncă primitive, patriarhala lipsă de bani a agricultorului, creşterea vitelor după metode rămase din moşi-strămoşi, precum şi ignorarea naivă, prostească a condiţiilor şi cerinţelor pieţei. Credeţi oare că o asemenea revoluţionare a economiei este posibilă atîta timp cît proprietatea funciară rămîne intactă ? Or, o împărţire a pămînturilor între actualii proprietari de loturi ar însemna menţinerea pe jumătate a proprietăţii funciare medievale *. Împărţirea ar putea avea un caracter progresist dacă ar consolida *noua* gospodărie, *noua* agricultură, aruncînd peste bord tot ceea ce este vechi. Dar împărţirea nu-şi poate îndeplini rolul de impuls spre o nouă agricultură dacă se

* Aşa cum am arătat mai sus, din cele 280 000 000 de deseatine, cît reprezintă fondul funciar al Rusiei europene, jumătate — 138 800 000 de deseatine — o constituie proprietatea funciară lotuală (vezi volumul de faţă, pag. 203. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

bazează pe vechea proprietate funciară lotuală. Tov. Borisov, adept al împărțirii, a spus la Stockholm : „Programul nostru agrar este un program pentru perioada revoluției în dezvoltare, pentru perioada de desființare a vechilor rînduieli și de organizare a unei noi orînduiri social-politice. Aceasta este ideea fundamentală a programului. Social-democrația nu trebuie să-și lege mîinile cu hotărîri care ar obliga-o să sprijine o anumită formă de gospodărie. În această luptă a noilor forțe sociale împotriva temeliilor vechii orînduiri, nodul gordian trebuie tăiat printr-o lovitură hotărîtă" (pag. 125 din „Procesele-verbale"). Toate acestea sînt absolut juste și bine spuse. Dar toate acestea pledează în favoarea naționalizării, deoarece numai ea „nimicește" efectiv întreaga proprietate funciară veche, medievală, numai ea taie într-adevăr nodul gordian, acordînd noilor gospodării deplina libertate de a se organiza pe pămîntul naționalizat.

Se pune întrebarea : care este deci criteriul care permite să se stabilească dacă noua agricultură este îndeajuns de formată pentru a-i adapta *ei* împărțirea pămînturilor, în loc de a consolida prin împărțire vechile piedici în calea noii gospodării ? Acest criteriu nu poate fi decît unul singur : practica. Nici o statistică din lume nu poate stabili măsura în care „s-au consolidat" elementele burgheziei țărănești într-o țară, pentru a adapta forma de proprietate funciară la sistemul de exploatare a pămîntului. Acest lucru îl pot stabili *numai* proprietarii înșiși, în masa lor. Imposibilitatea de a stabili acest lucru în momentul de față *este dovedită* de faptul că în revoluția noastră masa țărănească a prezentat un program de naționalizare a pămîntului. Întotdeauna și în lumea întreagă, micul agricultor se contopește pînă într-atît cu gospodăria lui (dacă este într-adevăr gospodăria *lui*, și nu o bucățică din gospodăria moșierească bazată pe munca în dijmă, cum se întîmplă adeseori în Rusia), încît pentru el apărarea „fanatică" a proprietății funciare este inevitabilă într-o anumită perioadă istorică și pentru un anumit timp. Dacă în locul fanatismului de proprietar — fanatism cultivat de toate clasele conducătoare, de toți politicienii burghezi liberali — în masele țăranilor ruși s-a răspîndit și s-a statornicit,

www.dacoromanica.ro

în perioada actuală, revendicarea naţionalizării pămîntului, ar fi o copilărie sau un pedantism obtuz să se explice acest lucru prin influenţa publiciştilor de la „Russkoe Bogatstvo“ [104] sau a broşurelelor d-lui Cernov. Acest lucru se explică prin faptul că condiţiile reale de viaţă ale micului agricultor, ale micului gospodar de la sate pun în faţa acestuia ca sarcină economică nu consolidarea noii agriculturi, deja formate, prin împărţirea pămînturilor şi darea lor în proprietate, ci *curăţirea* terenului pentru formarea (din elementele existente) a unei noi agriculturi pe pămîntul „liber“, adică naţicnalizat. Fanatismul de proprietar poate şi trebuie să apară, la timpul său, ca o revendicare a fermierului deja *ieşit* din găoace de a-şi asigura gospodăria. În revoluţia rusă, naţionalizarea pămîntului trebuia să devină o revendicare a maselor ţărăneşti, o lozincă a fermierilor *care vor să spargă* găoacea medievală. De aceea, *propaganda* în favoarea împărţirii pămîntului pe care o desfăşoară social-democraţii în rîndurile ţărănimii care înclină spre naţionalizare şi care în momentul de faţă abia începe să intre în faza „selecţiei“ definitive, menită să dea fermieri capabili, să creeze o agricultură capitalistă, această propagandă constituie o flagrantă lipsă de tact istoric şi vădeşte nepriceperea de a ţine seama de momentul istoric concret.

Social-democraţilor noştri „împărţişti“, tovarăşilor Finn, Borisov, Şanin, le este străin dualismul teoretic de care dau dovadă „municipaliştii“, mergînd pînă la critica vulgară a teoriei rentei a lui Marx (despre aceasta vom vorbi mai jos), dar ei fac o greşeală de alt gen, o greşeală privind perspectiva istorică. Situîndu-se, sub raport teoretic, pe o poziţie generală justă (şi deosebindu-se prin aceasta de „municipalişti“), ei repetă greşeala programului nostru „otrezkist“ * din 1903. Izvorul acestei din urmă greşeli rezidă în aceea că, definind în mod just *direcţia* dezvoltării, noi am definit în mod greşit *momentul* dezvoltării. Noi am considerat că elementele agriculturii capitaliste s-au şi format pe deplin în Rusia, s-au format şi în gospodăria moşierească (minus înrobitoarele „pămînturi răşluite“

* — de la cuvîntul rusesc otrezki, tradus în romîneşte pămînturi răşluite. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

— de aici revendicarea privitoare la pămînturile răşluite), s-au format şi în gospodăria ţărănească, care părea a fi creat deja o puternică burghezie ţărănească şi de aceea incapabilă de „o revoluţie agrară ţărănească". Nu „teama" de o revoluţie agrară ţărănească a generat acest program greşit, ci *supraaprecierea gradului* de dezvoltare capitalistă atins de agricultura rusă. Rămăşiţele iobăgiei ni se păreau atunci un amănunt neînsemnat, pe cînd gospodăria capitalistă pe pămîntul lotual şi pe pămîntul moşieresc ni se părea a fi un fenomen pe deplin cristalizat şi consolidat.

Revoluţia a dat la iveală această greşeală. Ea a confirmat direcţia dezvoltării, aşa cum am definit-o noi. Analiza marxistă a claselor societăţii ruse a fost confirmată într-un mod atît de strălucit de întregul mers al evenimentelor în general şi de primele două Dume în special, încît socialismul nemarxist a fost definitiv subminat. Dar rămăşiţele iobăgiei la sate s-au dovedit a fi mult mai puternice decît credeam noi ; ele au provocat o mişcare generală a ţărănimii şi au făcut din *această* mişcare piatra de încercare a întregii revoluţii burgheze. Rolul de hegemon, pe care social-democraţia revoluţionară l-a atribuit întotdeauna proletariatului în mişcarea burgheză de eliberare, a trebuit să fie definit mai exact, ca rolul de conducător care duce după sine *ţărănimea*. Încotro o duce ? Înspre o revoluţie burgheză în forma cea mai radicală şi mai consecventă. Îndreptarea greşelii a constat în aceea că în locul sarcinii speciale a luptei împotriva *rămăşiţelor vechiului* din orînduirea agrară a trebuit să punem sarcinile luptei *împotriva întregii orînduiri agrare vechi*. În locul curăţirii gospodăriei moşiereşti noi am pus ca sarcină *desfiinţarea* ei.

Această corectare însă, făcută sub influenţa mersului impunător al evenimentelor, nu i-a determinat pe mulţi dintre noi să reflecteze bine asupra noii noastre definiţii privind gradul de dezvoltare capitalistă al agriculturii ruse. Dacă revendicarea de a confisca toate pămînturile moşiereşti s-a dovedit a fi istoriceşte justă — şi nu încape îndoială că ea s-a dovedit a fi justă —, înseamnă că dezvoltarea largă a capitalismului cere noi relaţii de proprietate funciară, că germenii capitalismului din gospodăria moşierească pot şi trebuie să fie sacrificaţi dezvoltării largi şi libere a capi-

www.dacoromanica.ro

talismului pe baza micii proprietăţi înnoite. A adopta revendicarea confiscării pămînturilor moşiereşti înseamnă a recunoaşte posibilitatea şi necesitatea înnoirii micii gospodării agricole în condiţiile capitalismului.

Este oare admisibil acest lucru ? Nu este o aventură să sprijini mica gospodărie în condiţiile capitalismului ? Iar această *înnoire* a micii gospodării nu este oare un vis deşert? Nu este cumva o dovadă de demagogie această „captare a ţăranilor", acest Bauernfang ? Aşa gîndeau, fără îndoială, mulţi tovarăşi. Dar ei greşeau. Înnoirea micii gospodării este posibilă şi în condiţiile capitalismului, atunci cînd sarcina istorică este de a lupta împotriva unei orînduiri precapitaliste. Aşa a fost înnoită mica gospodărie în America, care a desfiinţat în mod revoluţionar latifundiile sclavagiste şi a creat condiţiile pentru o cît mai rapidă şi mai liberă dezvoltare a capitalismului. În revoluţia rusă, lupta pentru pămînt nu este altceva decît lupta pentru o cale înnoită de dezvoltare capitalistă. Lozinca consecventă a acestei înnoiri este naţionalizarea pămîntului. A exclude de la naţionalizare pămînturile lotuale este ceva reacţionar din punct de vedere economic (despre caracterul reacţionar, din punct de vedere politic, al acestei excluderi vom vorbi separat). Dar „împărţiştii" *sar* peste sarcina istorică a actualei revoluţii şi presupun rezolvată o problemă pentru a cărei rezolvare abia au început să lupte masele ţărăneşti. În loc să împingă înainte procesul de înnoire, în loc să explice ţărănimii condiţiile unei înnoiri consecvente, ei s-au apucat să croiască un veşmînt pentru fermierul înnoit şi satisfăcut *.

„Fiecare lucru la timpul lui". Social-democraţia nu poate renunţa dinainte la sprijinirea împărţirii. Într-un alt moment

* Împărţiştii citează adesea cuvintele lui Marx : „Libera proprietate a ţăranului care-şi lucrează singur pămîntul este, evident, forma cea mai normală a proprietăţii funciare pentru mica producţie... Pentru deplina dezvoltare a acestui mod de producţie, proprietatea asupra pămîntului este tot atît de necesară pe cît de necesară este proprietatea asupra uneltelor pentru libera dezvoltare a producţiei meşteşugăreşti" („Das Kapital". III. 2. 341) [105]. De aici reiese doar că triumful deplin al gospodăriei ţărăneşti libere poate să facă necesară proprietatea privată. Actuala mică gospodărie nu este însă liberă. Proprietatea funciară a statului este „mai curînd un instrument în mîinile moşierului decît în mîinile ţăranului, mai curînd un instrument de stoarcere a dijmei decît un instrument de muncă liberă pentru ţărani". Desfiinţarea tuturor formelor de proprietate funciară feudală şi aşezarea liberă a populaţiei sînt necesare pentru crearea micii gospodării libere.

www.dacoromanica.ro

istoric, pe o altă treaptă a evoluției agrare, împărțirea poate deveni inevitabilă. Dar împărțirea exprimă într-un mod cu totul greșit *sarcinile* revoluției burghezo-democratice din Rusia anului 1907.

CAPITOLUL AL III-LEA
BAZELE TEORETICE ALE NAȚIONALIZĂRII ȘI MUNICIPALIZĂRII

Un mare neajuns al aproape întregii prese social-democrate în problema programului agrar în general și un neajuns al dezbaterilor Congresului de la Stockholm în special îl constituie faptul că considerentele practice precumpănesc asupra celor teoretice, iar cele politice asupra celor economice *. Pentru cei mai mulți dintre noi constituie, desigur, o scuză faptul că problema agrară în cadrul revoluției a fost discutată de noi în condițiile unei munci de partid extrem de încordate: mai întîi după 9 ianuarie 1905, cu cîteva luni înainte de explozie („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R." bolșevic de la Londra din primăvara anului 1905 și conferința simultană a menșevicilor la Geneva), apoi a doua zi după insurecția din decembrie [106], iar apoi în ajunul Dumei I la Stockholm. Dar acest neajuns trebuie, în orice caz, remediat acum, îndeosebi analiza laturii teoretice a problemei naționalizării și municipalizării este cît se poate de necesară.

* Broșura mea „Revizuirea programului agrar al partidului muncitoresc", ale cărei teze le-am susținut la Congresul de la Stockholm, conține indicații foarte precise (dar sumare, după cum sumară este și întreaga broșură) cu privire la premisele *teoretice* ale programului agrar marxist. Am arătat acolo că „simpla negare a naționalizării" ar fi „o denaturare teoretică a marxismului" (pag. 16 din ediția veche, pag. 41 din ediția de față). (Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 247. — *Nota red.*) Comp. și „Raportul" meu asupra Congresului de la Stockholm, pag. 27—28 din ediția veche (pag. 63 din ediția de față). „Și din punct de vedere strict științific, din punctul de vedere al condițiilor de dezvoltare a capitalismului în general, noi trebuie să susținem neapărat, dacă nu vrem să intrăm în contradicție cu volumul al III-lea al «Capitalului», că naționalizarea pămîntului este posibilă în societatea burgheză, că ea contribuie la dezvoltarea economică, înlesnește concurența și afluxul de capital în agricultură, face să scadă prețul cerealelor etc.". Apoi același raport, pag. 59 : „În ciuda promisiunii sale, ea (aripa dreaptă a social-democrației) nu duce pînă la capătul «logic» revoluția burghezo-democratică în agricultură, deoarece în capitalism acest capăt «logic» (*și economic*) nu este altul decît naționalizarea pămîntului, ca mijloc de desființare a rentei absolute" (vezi *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 28, 61. — *Nota red.*).

www.dacoromanica.ro

1. CE ESTE NAŢIONALIZAREA PĂMÎNTULUI ?

Am reprodus mai sus formularea curentă a unei teze care este îndeobşte recunoscută acum, şi anume : „toate grupările narodniciste se pronunţă pentru naţionalizarea pămîntului". În realitate însă, această formulare curentă este extrem de inexactă şi conţine foarte puţine lucruri „îndeobşte recunoscute", dacă se are în vedere o adevărată identitate de vederi în problema acestei „naţionalizări" la reprezentanţii diverselor curente politice. Masa ţărănească cere în mod spontan pămînt, ea fiind oprimată de latifundiile iobăgiste şi nelegînd nici un fel de noţiuni economice, cît de cît precise, de trecerea pămîntului în mîinile poporului. Ţăranul nu are altă revendicare decît aceea, pe deplin actuală — care s-a plămădit, ca să zicem aşa, în suferinţe şi s-a călit în anii îndelungaţi de asuprire —, de a înnoi, a întări, a consolida, a lărgi mica gospodărie, de a o face dominantă, şi nimic mai mult. Ţăranul nu visează altceva decît trecerea latifundiilor moşiereşti în mîinile lui ; ideea vagă a unităţii tuturor ţăranilor, ca masă, în această luptă, el o exprimă în cuvintele : pămîntul să fie proprietatea poporului. Ţăranul este călăuzit de instinctul proprietarului, care se simte stînjenit de nesfîrşita fărîmiţare a formelor contemporane ale proprietăţii funciare medievale şi de imposibilitatea de a organiza cultivarea pămîntului în deplină concordanţă cu cerinţele „gospodăreşti", în cazul cînd toată această pestriţă diversitate medievală a proprietăţii funciare se va menţine. Necesitatea economică de a desfiinţa proprietatea funciară moşierească, *de a desfiinţa şi „cătuşele" proprietăţii funciare lotuale* — iată noţiunile *negative* la care se reduce ideea *ţărănească* a naţionalizării. Ce forme de proprietate funciară vor fi necesare ulterior pentru mica gospodărie înnoită, care a asimilat, ca să zicem aşa, latifundiile moşiereşti, la asta nu se gîndeşte ţăranul.

Şi în ideologia narodnicistă, care exprimă revendicările şi aspiraţiile ţărănimii, laturile negative predomină, fără doar şi poate, în noţiunea (sau în ideea vagă) a naţionalizării. A înlătura vechile piedici, a-l izgoni pe moşier, „a elibera" pămînturile, a sfărîma cătuşele proprietăţii fun-

www.dacoromanica.ro

ciare lotuale, a consolida mica gospodărie, a înlocui „inegalitatea" (latifundiile moșierești) prin „egalitate, fraternitate, libertate" — iată la ce se reduce în proporție de nouă zecimi ideologia narodnicistă. Dreptul egal la pămînt, folosirea egalitară a pămîntului, socializarea — toate acestea sînt doar diferite forme de exprimare a aceloraşi idei, şi toate sînt noțiuni prin excelență negative, deoarece narodnicul nu concepe noile rînduieli ca un anumit sistem de relații social-economice. Pentru narodnic, actuala revoluție agrară înseamnă trecerea de la iobăgie, inegalitate, asuprire în general la egalitate şi libertate, şi nimic mai mult. Avem de-a face aici cu mărginirea tipică a revoluționarului burghez, care nu vede trăsăturile capitaliste ale societății noi pe care o creează el.

În opoziție cu concepția naivă a narodnicismului, marxismul cercetează noua orînduire în curs de formare. Chiar şi în condițiile celei mai depline libertăți a gospodăriei țărăneşti, chiar şi în condițiile celei mai depline egalități între micii gospodari aşezați pe pămîntul întregului popor, sau al nimănui, sau al lui „dumnezeu", avem de-a face cu o orînduire bazată pe producția de mărfuri. Ceea ce îi leagă pe micii producători şi îi subordonează este piața. Din schimbul de produse ia naştere puterea banilor ; după transformarea produsului agricol în bani, urmează transformarea în bani a forței de muncă. Producția de mărfuri devine producție capitalistă. Această teorie nu este o dogmă, ci o simplă descriere, o generalizare a ceea ce se petrece şi în gospodăria țărănească din Rusia. Cu cît această gospodărie suferă mai puțin din cauza lipsei de pămînt, a asupririi moşiereşti, a apăsării relațiilor şi rînduielilor proprietății funciare medievale, de pe urma relațiilor de aservire şi a samavolniciei, cu atît mai puternic se dezvoltă relațiile capitaliste chiar în cadrul acestei gospodării țărăneşti. Este un adevăr dovedit în modul cel mai neîndoielnic de întreaga istorie a Rusiei din perioada de după reformă.

Prin urmare, noțiunea de naționalizare a pămîntului, privită prin prisma *realităților economice*, este o categorie a societății capitaliste, a societății bazate pe producția de mărfuri. Real în această noțiune nu este ceea ce gîndesc

www.dacoromanica.ro

ţăranii sau spun narodnicii, ci ceea ce decurge din relaţiile economice existente în societatea respectivă. În condiţiile relaţiilor capitaliste, naţionalizarea pămîntului nu înseamnă altceva decît trecerea rentei în mîna statului. Dar ce este renta în societatea capitalistă ? Ea nu este cîtuşi de puţin venitul provenit de pe urma pămîntului în general. Ea este partea din plusvaloare care rămîne după ce se scade profitul mijlociu la capital. Aşadar, renta presupune muncă salariată în agricultură, transformarea agricultorului în fermier, în întreprinzător. Naţionalizarea (în forma ei pură) presupune că statul primeşte rentă de la întreprinzătorii din agricultură, care plătesc salariu muncitorilor angajaţi şi realizează un profit mijlociu la capitalul lor — profit mijlociu în raport cu toate întreprinderile agricole şi neagricole din ţara respectivă sau dintr-o serie de ţări.

Prin urmare, noţiunea teoretică de naţionalizare este indisolubil legată de teoria rentei, şi anume a rentei capitaliste ca formă deosebită a venitului unei clase anumite (clasa proprietarilor funciari) în societatea capitalistă.

Teoria lui Marx deosebeşte două feluri de rente : renta diferenţială şi renta absolută. Prima este rezultat al faptului că pămîntul este limitat, al faptului că acesta este ocupat de gospodării capitaliste în mod cu totul independent de existenţa proprietăţii asupra pămîntului, ca şi de forma de proprietate funciară. Între diversele gospodării agricole sînt inevitabile deosebiri care decurg din diferenţa de fertilitate a pămîntului, poziţia terenurilor în raport cu piaţa, productivitatea investiţiilor suplimentare de capital în pămînt. Pentru mai multă concizie, putem grupa laolaltă aceste deosebiri (fără a uita însă că ele provin din surse diferite) ca deosebiri între pămînturile de calitate mai bună şi cele de calitate mai proastă. Mai departe. Preţul de producţie al unui produs agricol este determinat de condiţiile de producţie nu pe pămînturile de calitate mijlocie, ci pe cele de calitate mai proastă, deoarece pentru acoperirea cererii nu este suficient numai produsul obţinut de pe pămînturi mai bune. Diferenţa între preţul de producţie individual şi preţul de producţie cel mai ridicat constituie tocmai renta diferenţială. (Amintim că prin preţ de pro-

www.dacoromanica.ro

ducție Marx înțelege cheltuirile de capital făcute pentru obținerea produsului plus profitul mijlociu la capital.)

Renta diferențială se formează în mod inevitabil în condițiile agriculturii capitaliste, chiar dacă proprietatea privată asupra pămîntului este complet desființată. În condițiile existenței proprietății funciare, această rentă va fi încasată de proprietarul funciar, deoarece concurența dintre capitaluri îl silește pe fermier (arendaș) să se mulțumească cu un profit mijlociu la capital. În condițiile desființării proprietății private asupra pămîntului, această rentă o încasează statul. Desființarea *acestei* rente *este imposibilă* atîta timp cît există modul de producție capitalist.

Renta absolută provine din proprietatea privată asupra pămîntului. Această rentă conține un element de monopol, un element de preț de monopol *. Proprietatea privată asupra pămîntului împiedică libera concurență, împiedică egalizarea profitului, formarea profitului mijlociu în întreprinderile agricole și neagricole. Și întrucît în agricultură nivelul tehnicii este mai scăzut, compoziția organică a capitalului se caracterizează prin aceea că partea de capital variabil în raport cu capitalul constant este mai mare decît în industrie, astfel că *valoarea individuală* a produsului agricol depășește valoarea mijlocie. De aceea, proprietatea privată asupra pămîntului, împiedicînd libera egalizare a profitului din întreprinderile agricole cu profitul din întreprinderile neagricole, face ca produsul agricol să fie vîndut nu la prețul de producție cel mai ridicat, ci la valoarea individuală, și mai ridicată, a produsului (deoarece prețul de producție este determinat de profitul mijlociu la capital, iar renta absolută nu permite formarea acestui „mijlociu", asigurînd pe cale de monopol o valoare individuală mai ridicată decît cea mijlocie).

Prin urmare, renta diferențială este în mod inevitabil inerentă oricărei agriculturi capitaliste. Renta absolută nu este inerentă oricărei agriculturi capitaliste, ci numai agri-

* În partea a doua a volumului al II-lea din „Teorii asupra plusvalorii", Marx dezvăluie „esența diverselor teorii asupra rentei" : teoria prețului de monopol al produsului agricol și teoria rentei diferențiale. El arată ceea ce este just într-o teorie și în cealaltă, *în măsura în care* renta absolută conține un element de monopol. Comp. pag. 125 în legătură cu teoria lui Adam Smith : „este un lucru absolut just" că renta este un preț de monopol, întrucît proprietatea privată asupra pămîntului împiedică egalizarea profitului, asigurînd un profit mai ridicat decît cel mijlociu [107].

www.dacoromanica.ro

culturii în care există proprietatea privată asupra pămîntului, numai agriculturii în care există o stare de înapoiere — istoriceşte* creată — pe care monopolul o permanentizează.

Kautsky face o paralelă între cele două forme de rentă, printre altele în ceea ce priveşte raportul lor în special cu naţionalizarea pămîntului, în următoarele teze:

„În măsura în care renta funciară este rentă diferenţială, ea izvorăşte din concurenţă. În măsura în care este rentă absolută, ea izvorăşte din monopol... În practică, renta funciară ne apare nedivizată; nu putem distinge care din părţile ei este rentă diferenţială şi care este rentă absolută. În afară de aceasta, rentei i se adaugă de obicei dobînda la capital pentru cheltuielile făcute de proprietarul funciar. Acolo unde proprietarul este în acelaşi timp şi agricultor, renta funciară se îmbină cu profitul realizat în agricultură.

Cu toate acestea, deosebirea dintre cele două forme de rentă are cea mai mare importanţă.

Renta diferenţială izvorăşte din caracterul capitalist al producţiei, iar nu din proprietatea privată asupra pămîntului.

Această rentă s-ar menţine şi în cazul naţionalizării pămîntului, cerută (în Germania) de adepţii reformei agrare, care sînt pentru menţinerea sistemului capitalist în agricultură. Numai că, în acest caz, această rentă ar reveni nu unor persoane particulare, ci statului.

Renta absolută izvorăşte din proprietatea privată asupra pămîntului, din contradicţia existentă între interesele proprietarului funciar şi cele ale restului societăţii. *Naţionalizarea pămîntului ar permite desfiinţarea acestei rente şi reducerea preţurilor la produsele agricole cu o sumă corespunzătoare acestei rente* (subliniat de noi).

Mai departe, a doua deosebire dintre renta diferenţială şi cea absolută constă în faptul că prima nu influenţează, ca parte componentă, preţul produselor agricole, pe cînd cea de-a doua îl influenţează. Prima izvorăşte din preţul de producţie, cea de-a doua din depăşirea preţurilor de producţie de către preţurile de piaţă. Prima izvorăşte dintr-un surplus, din profitul suplimentar obţinut printr-o muncă mai productivă pe un pămînt mai bun sau pe un pămînt care are o poziţie mai bună. Cea de-a doua nu izvorăşte din venitul suplimentar obţinut de pe urma unor forme de muncă agricolă; ea este posibilă doar ca un *scăzămînt*, în favoarea proprietarului funciar, din cuantumul de valori existent, ca un scăzămînt din masa plusvalorii, prin urmare ea înseamnă ori o micşorare a profitului, ori un scăzămînt din salariu. Dacă preţurile cerealelor cresc şi, totodată,

* Comp. „Teorii asupra plusvalorii", volumul II, partea 1 (originalul german), pag. 259: „În agricultură predomină încă munca manuală, iar modului de producţie burghez îi este proprie dezvoltarea mai rapidă a industriei decît a agriculturii. Aceasta este, de altfel, o deosebire *istorică*, care poate să dispară" (op. cit., pag. 275, precum şi vol. II, partea a 2-a, pag. 15) [108].

www.dacoromanica.ro

cresc și salariile, scade profitul la capital. Dacă prețurile cerealelor cresc fără să crească salariile, păgubiți sînt muncitorii. În sfîrșit, se poate întîmpla — și acest lucru trebuie considerat chiar ca regulă generală — ca paguba pricinuită de renta absolută să fie suportată și de muncitori și de capitaliști" *.

Așadar, problema naționalizării pămîntului în societatea capitalistă cuprinde două părți esențial deosebite : problema rentei diferențiale și problema rentei absolute. Naționalizarea schimbă pe posesorul primei rente și subminează însăși existența celei de-a doua. Naționalizarea este, prin urmare, pe de o parte, o reformă particulară în cadrul capitalismului (schimbarea posesorului unei părți din plusvaloare), iar pe de altă parte desființarea monopolului, care stînjenește întreaga dezvoltare a capitalismului în general.

Fără a distinge aceste două laturi — adică naționalizarea rentei diferențiale și naționalizarea rentei absolute —, nu poate fi înțeleasă întreaga semnificație economică a problemei naționalizării în Rusia. Aici ne lovim însă de negarea teoriei rentei absolute de către P. Maslov.

2. PIOTR MASLOV CORECTEAZĂ CIORNELE LUI KARL MARX [109]

În 1901, în legătură cu articolele publicate de Maslov în revista „Jizn", am avut prilejul să arăt în revista „Zarea", care apărea în străinătate, că Maslov înțelege greșit teoria rentei **.

Dezbaterile care au avut loc în preajma Congresului de la Stockholm și în timpul acestui congres s-au concentrat, așa cum am mai arătat, într-o măsură mult prea mare asupra laturii politice a problemei. Dar, după Congresul de la Stockholm, M. Olenov, în articolul său „Bazele teoretice ale municipalizării pămîntului" („Obrazovanie", 1907, nr. 1), a analizat cartea lui Maslov despre problema agrară în Rusia și a subliniat în special caracterul greșit al *teoriei economice* a acestuia, care neagă în genere renta absolută.

* „Problema agrară", originalul german, Seiten 79—80.

** Vezi „Problema agrară", partea I, Petersburg, 1908, articolul „Problema agrară și «criticii lui Marx»", nota de la pag. 178—179. (Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 120. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

Maslov i-a răspuns lui Olenov într-un articol apărut în numerele 2 şi 3 ale revistei „Obrazovanie". El l-a învinuit pe oponentul său de „neobrăzare", de „atacuri insolente", de „impertinenţă" etc. În realitate însă, în domeniul *teoriei marxiste*, tocmai Piotr Maslov este acela care merită epitetul de atacant insolent şi obtuz, căci cu greu îţi poţi imagina o ignoranţă mai crasă decît „critica" plină de îngîmfare pe care o face ideilor lui Marx acest Maslov, care persevereză în vechile sale greşeli.

„Contradicţia dintre teoria rentei absolute şi întreaga teorie a repartiţiei, expusă în volumul al III-lea — scrie d-l Maslov —, este atît de izbitoare, încît poate fi explicată numai prin faptul că volumul al III-lea este o ediţie postumă, în care au fost incluse şi ciornele rămase de la autor" („Problema agrară", ediţia a 3-a, pag. 108, notă).

Aşa ceva putea să scrie numai un om care n-a înţeles nimic din teoria rentei a lui Marx. Atitudinea de condescendentă desconsiderare afişată de superbul Piotr Maslov faţă de autorul acestor ciorne este într-adevăr ilariantă. Acest „marxist" se situează mai presus de considerentul că, pentru a-i învăţa pe alţii, trebuie să-l *cunoşti* tu însuţi pe Marx, să studiezi cel puţin „Teorii asupra plusvalorii", apărute în 1905, în care teoria rentei este dată mură-n gură, am putea spune, chiar şi pentru cei de teapa lui Maslov !

Iată care sînt argumentele lui Maslov împotriva lui Marx :

„Renta absolută — ni se spune — se obţine datorită compoziţiei organice joase a capitalului agrar... Întrucît compoziţia organică a capitalului nu influenţează nici preţul produsului, nici rata profitului şi, în genere, nu influenţează repartiţia plusvalorii *între* întreprinzători, ea nu poate forma nici un fel de rentă. Dacă compoziţia organică a capitalului agrar este inferioară compoziţiei organice a capitalului industrial, renta diferenţială rezultă din plusvaloarea obţinută tot în agricultură, dar aceasta n-are nici o influenţă asupra *formării* rentei. Prin urmare, dacă «compoziţia» organică a capitalului s-ar modifica, acest fapt n-ar avea nici o influenţă asupra rentei. Mărimea rentei nu este cîtuşi de puţin determinată de caracterul provenienţei sale, ci exclusiv de susmenţionata diferenţă de productivitate a muncii în condiţii diferite" (pag. 108—109 din lucrarea citată. Subliniat de Maslov).

www.dacoromanica.ro

Ar fi interesant de știut dacă „criticii lui Marx" din tabăra burgheziei și-au permis vreodată să combată cu atîta ușurință tezele lui. Căci superbul nostru Maslov face peste tot numai confuzii, face confuzii chiar și atunci cînd *expune* ideile lui Marx (aceasta este, de altfel, și metoda d-lui Bulgakov, ca și a tuturor celorlalți critici burghezi ai marxismului, care se deosebesc de Maslov printr-o mai mare doză de bună-credință, în sensul că nu-și zic marxiști). Nu-i adevărat că, după Marx, renta absolută se obține datorită compoziției organice joase a capitalului agrar. Renta absolută se obține datorită proprietății private asupra pămîntului. Această proprietate privată creează un monopol de un fel deosebit, care nu are nimic comun cu modul de producție capitalist, acesta putînd exista și pe pămînt comunitar, și pe pămînt naționalizat *. Monopolul necapitalist al proprietății funciare private împiedică egalizarea profitului în ramurile de producție îngrădite de acest monopol. Pentru ca „compoziția organică a capitalului să nu influențeze rata profitului" (aici trebuia adăugat: compoziția organică a capitalului individual sau a capitalului din cutare sau cutare ramură a industriei; Maslov face și aici confuzii și în expunerea ideilor lui Marx), pentru ca să se formeze o rată *mijlocie* a profitului este necesară *egalizarea* profitului în toate întreprinderile și în toate ramurile industriale luate în parte. Egalizarea se obține prin libertatea concurenței, prin libertatea de plasare a capitalului în toate ramurile de producție, fără deosebire. Poate exista oare o asemenea libertate acolo unde există monopol necapitalist? Nu, nu poate exista. Monopolul proprietății private asupra pămîntului *stînjenește* libertatea de plasare a capitalului, stînjenește libertatea concurenței, împiedică egalizarea profitului disproporționat de ridicat realizat în agricultură (ca urmare a compoziției organice joase a capitalului agrar). Obiecția lui Maslov este o curată inepție, și această inepție ne apare deosebit de vădit atunci cînd peste două pagini dăm de o referire... *la producția de cără-*

* Comp. „Teorii asupra plusvalorii", vol. II, partea I, pag. 208, unde Marx arată că proprietarul funciar este o figură cu totul de prisos pentru producția capitalistă, că țelul acesteia „poate fi atins pe deplin" atunci cînd pămîntul aparține statului [319].

www.dacoromanica.ro

mizi (pag. 111), domeniu în care tehnica este de asemenea înapoiată, în care compoziţia organică a capitalului este, ca şi în agricultură, sub nivelul mijlociu, iar rentă nu există !

Dar în producţia de cărămizi nici nu poate să existe rentă, onorabile „teoretician", deoarece renta absolută nu este generată de compoziţia organică joasă a capitalului agrar, ci de monopolul proprietăţii funciare private, care împiedică concurenţa să egalizeze profitul la capitalul „cu compoziţia organică joasă". A nega renta absolută înseamnă a nega însemnătatea economică a proprietăţii private asupra pămîntului.

Cel de-al doilea argument al lui Maslov împotriva lui Marx sună astfel :

„Renta de la «ultimul» capital investit, renta lui Rodbertus şi renta absolută a lui Marx va dispărea, pentru că arendaşul poate oricînd să facă din «ultimul» capital «penultimul», dacă el aduce ceva în plus faţă de profitul obişnuit" (pag. 112).

Piotr Maslov face „cu neobrăzare" confuzii peste confuzii.

În primul rînd, a pune alături pe Rodbertus şi pe Marx în problema rentei înseamnă a da dovadă de o ignoranţă crasă. Teoria lui Rodbertus se bazează pe presupunerea că calculul greşit al moşierului pomeranian („de a nu pune la socoteală" produsul prim din agricultură !) este obligatoriu şi pentru capitalistul fermier. În teoria lui Rodbertus nu există nici un dram de *istorism*, nici un dram de realism istoric, deoarece el are în vedere agricultura în general, în afara timpului şi spaţiului, agricultura din orice ţară şi din orice epocă. Marx are în vedere o perioadă istorică anumită, cînd capitalismul a dezvoltat tehnica industriei într-un ritm mai rapid decît pe aceea a agriculturii ; el are în vedere agricultura *capitalistă*, stînjenită de proprietatea privată *necapitalistă* asupra pămîntului.

În al doilea rînd, referirea la arendaşul care „poate oricînd" să facă din ultimul capital penultimul dovedeşte că superbul Piotr Maslov n-a înţeles nu numai renta absolută, *dar nici renta diferenţială* a lui Marx ! E de necrezut, dar aşa este. În perioada pentru care a luat în arendă pămîn-

www.dacoromanica.ro

tul, arendașul „poate întotdeauna" să-și însușească, și el *își însușește întotdeauna, orice fel* de rentă, *din moment* ce „face din ultimul capital penultimul", din moment ce el — ca să ne exprimăm mai simplu și (după cum vom vedea îndată) mai exact — investește un nou capital în pămînt. Pe toată durata contractului de arendare, proprietatea privată asupra pămîntului încetează de a mai exista pentru arendaș: plătind arenda, el „scapă" de acest monopol, care nu-l mai poate stînjeni *. De aceea, atunci cînd o nouă investiție de capital făcută de arendaș pe terenul său îi aduce și un nou profit, *și o nouă rentă*, această rentă *nu* intră *în buzunarul proprietarului funciar, ci în acela al arendașului.* În buzunarul proprietarului funciar, această rentă nouă va intra numai după expirarea vechiului contract de arendare, după încheierea unui nou contract de arendare. Ce mecanism va transfera atunci noua rentă din buzunarul arendașului în acela al proprietarului funciar? Mecanismul liberei concurențe, deoarece faptul că arendașul realizează nu numai un profit mijlociu, ci și un supraprofit (=rentă), va atrage capitaluri în această întreprindere deosebit de rentabilă. Așa se explică, pe de o parte, de ce arendașilor le convine, celelalte condiții rămînînd egale, o arendă pe termen lung, iar proprietarilor funciari o arendă pe termen scurt. Așa se explică, pe de altă parte, de ce, de pildă, după abrogarea legilor cerealelor în Anglia, proprietarii funciari englezi obligau prin contract pe fermieri să investească, în loc de 8 l. st., cel puțin 12 l. st. (circa 110 ruble) pe fiecare acru din terenul lor. Prin urmare, proprietarii funciari țineau seama de tehnica agricolă socialmente necesară, care progresa datorită abrogării legii cerealelor.

Se pune acum întrebarea: ce fel de rentă nouă își însușește arendașul pe toată durata contractului de arendă? Numai rentă absolută sau și rentă diferențială? Și una, și alta. Căci, dacă Piotr Maslov și-ar fi dat osteneala să-l înțeleagă pe Marx înainte de „a critica" într-un fel atît de

* Dacă Maslov ar fi citit cît de cît atent „ciornele" volumului al III-lea, n-ar fi putut să nu observe cît de des explică Marx acest lucru.

www.dacoromanica.ro

amuzant „ciornele", el ar fi ştiut că renta diferenţială o dau nu numai diferitele terenuri, ci şi diferitele investiţii de capital *pe unul şi acelaşi teren* *.

În al treilea rînd (cerem scuze cititorului că îl obosim cu acest lung pomelnic al greşelilor lui Maslov la fiecare frază a sa ; dar ce-i de făcut dacă avem de-a face cu un atît de „fecund" Konfusionsrat, „consilier al confuziei", cum spun germanii ?), — în al treilea rînd, raţionamentele lui Maslov cu privire la capitalul ultim şi cel penultim au la bază faimoasa „lege a fertilităţii descrescînde a solului". Asemenea economiştilor burghezi, Maslov recunoaşte această lege (şi, „pentru a-i da mai multă importanţă", el acordă chiar atributul de realitate acestei născociri prosteşti). Asemenea economiştilor burghezi, Maslov leagă această lege de teoria rentei, declarînd cu îndrăzneala unui om cu desăvîrşire ignorant în ale teoriei : „dacă n-ar exista scăderea productivităţii ultimelor investiţii de capital, n-ar exista nici rentă funciară" (114).

În ceea ce priveşte critica acestei „legi" vulgare-burgheze „a fertilităţii descrescînde a solului", îl trimitem pe cititor la cele spuse de mine în 1901 împotriva d-lui Bulgakov **. În *această* problemă nu există, *în fond*, *nici un fel* de deosebire între Bulgakov şi Maslov.

În completarea celor spuse împotriva lui Bulgakov vom mai cita doar un singur pasaj din „ciornele" volumului al III-lea, care dezvăluie în chip extrem de convingător splendoarea criticii maslovo-bulgakoviste :

„În loc să se cerceteze cauzele reale şi naturale ale epuizării solului, cauze pe care de altfel nici unul dintre economiştii care au scris despre renta diferenţială nu le-au cunoscut din pricina stadiului în care se afla chimia agricolă pe timpul lor, s-a recurs la concepţia plată că pe un teren limitat nu poate fi investită o masă de capital oricît de

* Marx numeşte renta diferenţială obţinută ca urmare a deosebirilor existente între diferite terenuri rentă diferenţială I, iar renta obţinută ca urmare a productivităţii diferite a investiţiilor suplimentare de capital pe acelaşi teren rentă diferenţială II. În „ciornele" volumului al III-lea, această distincţie este arătată cu o minuţiozitate scrupuloasă (secţiunea a VI-a, cap. 39—43), şi trebuie să fii un „critic al lui Marx" de felul d-lui Bulgakov pentru „a nu remarca" acest lucru [111].

** *Vezi V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 99—112. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

mare. Așa, de pildă, «Westminster Review» i-a obiectat lui Richard Jones că nu se poate asigura hrana întregii Anglii prin cultivarea lui Soho Square *... [112]"

Această obiecție constituie unicul argument la care recurge Maslov, ca și toți ceilalți adepți ai „legii fertilității descrescînde" ; dacă n-ar exista această lege, dacă investițiile ulterioare de capital ar fi tot atît de productive ca și cele precedente, atunci — pretind ei — n-ar mai trebui extinsă suprafața cultivată, atunci de pe o suprafață oricît de mică s-ar putea obține, prin mărirea investițiilor de capital nou în pămînt, orice cantitate de produse agricole, ceea ce înseamnă că, în acest caz, produsele de pe „Soho Square ar fi suficiente pentru a asigura hrana întregii Anglii" sau că „agricultura întregului glob ar putea să încapă pe o singură deseatină" ** etc. Marx, prin urmare, supune analizei *principalul* argument în favoarea „legii" fertilității descrescînde.

„...Dacă se consideră — spune în continuare Marx — că acesta este un neajuns special al agriculturii, apoi tocmai contrarul este adevărat. Aici pot fi făcute investiții succesive de capital în mod productiv, pentru că însuși pămîntul acționează ca un instrument de producție, ceea ce nu se întîmplă — sau se întîmplă numai în limite foarte restrînse — într-o fabrică, pentru care pămîntul nu este decît o temelie, un loc de așezare, o bază spațială de activitate. Se poate, ce-i drept, concentra — așa cum se întîmplă în marea industrie — o mare producție pe un spațiu mic în comparație cu atelierele meșteșugărești risipite. Dar, dacă este dată treapta de dezvoltare a forței productive, este întotdeauna necesar și un anumit spațiu, iar construirea în înălțime are și ea anumite limite practice. Dincolo de aceste limite extinderea producției cere și o extindere a suprafeței terenului. Capitalul fix investit în mașini etc. nu se îmbunătățește prin utilizarea lui, ci, dimpotrivă, se uzează. Și aici pot fi introduse unele îmbunătățiri datorită unor noi invenții, dar, presupunînd dezvoltarea forței productive ca fiind dată, mașina nu poate decît să se degradeze. Dacă

* — mic scuar din Londra. — *Nota trad.*

** Vezi mai sus : „Problema agrară și «criticii lui Marx»", în legătură cu legea fertilității descrescînde a solului. Aceeași inepție o întîlnim și la Maslov : „Întreprinzătorul ar investi succesiv toate (!) capitalurile sale, de pildă, pe o deseatină dacă noile investiții ar aduce același profit" (107) etc.

www.dacoromanica.ro

are loc o dezvoltare rapidă a forței productive, atunci toate mașinile vechi trebuie înlocuite cu altele mai avantajoase, deci se pierd. Pămîntul, dimpotrivă, se ameliorează continuu dacă este tratat cum trebuie. Avantajul pe care-l prezintă pămîntul, și anume că investițiile succesive de capital pot fi avantajoase fără să se piardă vechile investiții, include în același timp posibilitatea diferenței de productivitate a acestor investiții succesive de capital" („Das Kapital", III. Band, 2 Teil, Seite 314) [113].

În loc să reflecteze asupra criticii făcute de Marx, Maslov a preferat să repete povestea cu legea fertilității descrescînde, așa cum a învățat-o el din economia politică burgheză. Și Maslov mai are cutezanța ca, imediat după aceea și în legătură cu aceleași probleme, denaturîndu-l pe Marx, să pretindă că face o expunere a marxismului!

În ce măsură denaturează Maslov, cu punctul său de vedere pur burghez asupra „legii naturale" a fertilității descrescînde, teoria rentei, se vede și din următoarea tiradă, pe care el o subliniază: „Dacă investițiile succesive de capital pe aceeași suprafață de pămînt, făcînd ca agricultura să fie mai intensivă, ar fi la fel de productive, concurența noilor pămînturi ar dispărea dintr-o dată, întrucît în prețul cerealelor, pe lîngă cheltuielile de producție, intră și costul transportului" (pag. 107).

Așadar, concurența de peste ocean poate fi explicată numai cu ajutorul legii fertilității descrescînde! Întocmai ca la economiștii burghezi! Dar, dacă Maslov nu știe să citească sau nu e în stare să înțeleagă volumul al III-lea, ar trebui să citească măcar „Problema agrară" a lui Kautsky, sau broșura lui Parvus despre criza agrară. Ar înțelege, poate, din expunerile populare ale acestor marxiști că capitalismul *umflă* renta prin faptul că mărește populația industrială. Iar prețul pămîntului (=renta capitalizată) *consolidează* rentele peste măsură de umflate. Același lucru se poate spune și despre renta diferențială, așa încît vedem aici pentru a doua oară că Maslov n-a înțeles nimic din ceea ce a spus Marx, nici măcar în ceea ce privește cea mai simplă formă a rentei.

Economia politică burgheză explică „concurența noilor pămînturi" prin „legea fertilității descrescînde", deoarece

www.dacoromanica.ro

burghezul ignorează, cu sau fără voie, latura social-istorică a problemei. Economia politică socialistă (adică marxismul) explică concurența de peste ocean prin aceea că pămînturile care nu dau rentă subminează prețurile excesiv de mari la cereale, consacrate de capitalismul din vechile țări europene, care a umflat peste măsură renta funciară. Economistul burghez nu înțelege (sau își ascunde lui însuși și ascunde și altora) că mărimea rentei, consacrate prin intermediul proprietății private asupra pămîntului, constituie o *piedică* pentru progresul agriculturii, și aruncă vina asupra piedicii „naturale" pe care o constituie „faptul" fertilității descrescînde.

3. PENTRU A INFIRMA NARODNICISMUL ESTE OARE NECESAR SĂ-L INFIRMI PE MARX ?

După părerea lui Piotr Maslov, acest lucru e necesar. „Dezvoltînd" în continuare absurda lui „teorie", el declară sentențios în revista „Obrazovanie" :

„Dacă n-ar exista «faptul» descreșterii productivității investițiilor succesive de muncă pe aceeași suprafață de pămînt, s-ar putea, eventual, realiza idila pe care o zugrăvesc socialiștii-revoluționari și socialiștii-populiști : fiecare țăran să folosească peticul de pămînt ce-i revine și să investească în el cîtă muncă vrea, iar pămîntul «să-l răsplătească» pentru fiecare «investiție» cu o cantitate corespunzătoare de produse" (nr. 2, 1907, pag. 123).

Așadar, dacă Piotr Maslov nu l-ar fi infirmat pe Marx, s-ar fi dovedit, poate, că narodnicii au dreptate ! Iată ce perle a ajuns să debiteze „teoreticianul" nostru. Și noi care pînă acum credeam pur și simplu, așa cum ne învață marxismul, că idila eternizării micii producții este infirmată de existența producției de mărfuri, de dominația pieței, de superioritatea marii agriculturi capitaliste asupra celei mici etc., și nu de „legea fertilității descrescînde", această stupidă născocire burgheză ! Maslov a răsturnat toate aceste adevăruri ! El a descoperit că, de n-ar fi existat această lege burgheză infirmată de Marx, narodnicii ar fi avut dreptate !

Mai mult chiar : ar fi avut dreptate și revizioniștii. Iată încă un raționament al primitivului nostru economist :

www.dacoromanica.ro

„Dacă nu mă-nşel, eu (Piotr Maslov) sînt primul (vedeţi dar cine-s eu !) care am subliniat deosebit de pregnant deosebirea dintre însemnătatea metodelor agrotehnice de cultivare a pămîntului şi însemnătatea progresului tehnic pentru dezvoltarea agriculturii şi, în special, pentru lupta dintre marea producţie şi mica producţie. Dacă agricultura intensivă, investiţiile ulterioare de muncă şi capital sînt în aceeaşi măsură mai puţin productive atît în marea cît şi în mica gospodărie, progresul tehnic, care sporeşte productivitatea muncii în agricultură ca şi în industrie, oferă avantaje imense şi exclusive marii gospodării. Aceste avantaje depind aproape exclusiv de condiţiile tehnice..." Greşeşti, stimabile : avantajele de ordin comercial ale marii producţii au şi ele o importanţă apreciabilă.

„...Dimpotrivă, metodele agrotehnice de cultivare a pămîntului pot, în mod obişnuit, să fie aplicate în aceeaşi măsură atît în marea cît şi în mica gospodărie..." Metodele agrotehnice de cultivare a pămîntului „pot" fi aplicate.

Profundul cugetător Maslov cunoaşte, pesemne, o gospodărie în care pot să nu fie aplicate metodele agrotehnice de cultivare a pămîntului. „...De pildă, înlocuirea asolamentului cu trei sole prin asolamentul cu mai multe sole, sporirea cantităţii de îngrăşăminte, o arătură mai adîncă etc. pot fi aplicate în aceeaşi măsură atît în marea cît şi în mica gospodărie şi influenţează în aceeaşi măsură productivitatea muncii. Pe cînd introducerea secerătorii, de pildă, sporeşte productivitatea muncii numai în gospodăriile mai mari, dat fiind faptul că fîşiile înguste semănate cu cereale pot fi mai uşor recoltate cu secera sau cu coasa..."

Da, Maslov este, fără îndoială, „primul" care a reuşit să creeze în această problemă o nemaipomenită confuzie ! Judecaţi şi dv. : plugul basculant tras cu cablu de o locomobilă (arătura adîncă) ţine de „metodele agrotehnice de cultivare a pămîntului", în timp ce secerătoarea ţine de „tehnică". Reiese, după teoria inegalabilului nostru Maslov, că plugul basculant tras cu cablu de o locomobilă *nu* ţine de tehnică. Reiese că secerătoarea *nu* este o nouă investiţie de muncă şi de capital. Îngrăşămintele artificiale, plugul

www.dacoromanica.ro

basculant tras cu cablu de o locomobilă, cultura ierburilor furajere înseamnă „introducere de metode intensive". Secerătoarea și, în general, „o mare parte din mașinile agricole" înseamnă „progres tehnic". Maslov „a ajuns" să născocească o asemenea inepție pentru că, într-un fel sau într-altul, trebuia să iasă din încurcătură cu „legea fertilității descrescînde", pe care progresul tehnic *o infirma*. Bulgakov căuta să iasă din încurcătură afirmînd: progresul tehnic este temporar, stagnarea este permanentă. Maslov caută să iasă din încurcătură născocind o foarte nostimă împărțire a progresului tehnic din agricultură în „introducerea metodelor intensive" și „tehnică".

Ce înseamnă introducerea metodelor intensive? Noi investiții de muncă și de capital. Conform descoperirii marelui Maslov, secerătoarea *nu* reprezintă o investiție de capital. Mașina de semănat în rînduri *nu* reprezintă o investiție de capital! „Înlocuirea asolamentului cu trei sole prin asolamentul cu mai multe sole" se poate practica *în aceeași măsură* în marea și în mica gospodărie? Inexact. Introducerea asolamentului cu mai multe sole cere de asemenea investiții suplimentare de capital și poate fi practicată într-o măsură *mult mai mare* în marea gospodărie. În legătură cu aceasta vezi, între altele, datele referitoare la agricultura din Germania („Problema agrară și «criticii lui Marx»" *). Datele din Rusia dovedesc și ele același lucru. De altfel, raționamentul cel mai simplu vă va arăta că nici nu poate fi altfel, că asolamentul cu mai multe sole nu poate fi practicat *în aceeași măsură* în mica și în marea gospodărie. Nu poate fi „practicată în aceeași măsură" nici sporirea cantității de îngrășăminte, deoarece marea gospodărie 1) are mai multe vite mari, care au cea mai mare importanță în această privință, 2) hrănește mai bine vitele și nu „cruță" cu atîta grijă paiele etc., 3) are condiții mai bune pentru păstrarea îngrășămintelor, 4) folosește mai multe îngrășăminte artificiale. Maslov denaturează într-adevăr „cu neobrăzare" date îndeobște cunoscute cu privire la agricultura contemporană. În sfîrșit, nici arătura adîncă *nu poate fi practicată în aceeași măsură* în

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 176—177. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

marea şi în mica gospodărie. E de ajuns să menţionăm doar două fapte : în primul rînd, în marea gospodărie se întrebuinţează tot mai mult plugul basculant tras cu cablu de o locomobilă (comp. datele de mai sus cu privire la Germania * ; acum, probabil, şi plugul electric). Poate că şi Maslov va pricepe că plugul basculant tras cu cablu de o locomobilă nu poate fi folosit „în aceeaşi măsură" în marea şi în mica gospodărie. În aceasta din urmă ia amploare folosirea *vacilor* ca vite de muncă. Ce crede ilustrul nostru Maslov : *poate* să însemne asta o practicare în aceeaşi măsură a arăturii adînci ? în al doilea rînd, chiar dacă marea şi mica gospodărie folosesc acelaşi fel de vite de muncă, acestea sînt *mai slabe* în mica gospodărie, şi de aceea nu poate fi vorba de condiţii egale în ceea ce priveşte adîncimea arăturii.

Într-un cuvînt, e greu să găseşti la Maslov o frază care să vădească eforturi de gîndire „teoretică" şi în care să nu întîlneşti o sumedenie de confuzii fără seamăn şi dovezi de ignoranţă crasă. Dar Maslov, imperturbabil, conchide :

„Cine a înţeles deosebirea dintre cele *două* laturi sus-menţionate ale dezvoltării agriculturii (îmbunătăţirea metodelor de cultivare a pămîntului şi îmbunătăţirea tehnicii) va răsturna cu uşurinţă întreaga argumentaţie a revizionismului, iar la noi pe aceea a narodnicismului" („Obrazovanie", 1907, nr. 2, pag. 125).

Aşa, va să zică. Dacă Maslov nu e narodnic şi nici revizionist, aceasta se datoreşte *exclusiv* faptului că a ştiut să se ridice deasupra ciornelor lui Marx şi să ajungă la „înţelegerea" răsuflatelor prejudecăţi ale învechitei economii politice burgheze. Acelaşi cîntec vechi ! Marx împotriva lui Marx — ţipau Bernstein şi Struve. Nu poţi infirma revizionismul fără să-l infirmi pe Marx — perorează Maslov.

În încheiere, un amănunt caracteristic. Dacă n-are dreptate Marx, care a creat teoria rentei absolute, dacă nu poate să existe rentă fără „legea fertilităţii descrescînde", dacă în cazul cînd această lege nu ar exista s-ar putea ca narodnicii şi revizioniştii să aibă dreptate, atunci s-ar părea că în „teoria" lui Maslov *„îndreptările"* aduse de el marxismului trebuie să ocupe un loc de seamă. Ele chiar ocupă

* Op. cit., pag. 116. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

un asemenea loc. Dar Maslov preferă totuși să le ascundă. Recent a apărut traducerea în limba germană a cărții sale „Problema agrară în Rusia". Am fost curios să văd *în ce formă* prezintă Maslov social-democraților din Europa nemaipomenitele sale platitudini teoretice. Am constatat că în *nici o formă*. În fața celor din Europa Maslov *a ascuns în buzunar „întreaga" sa teorie*. El a lăsat la o parte tot ce ține de negarea rentei absolute, de legea fertilității descrescînde etc. Fără să vreau, îmi vine în minte, cu acest prilej, povestea acelui necunoscut din antichitate care, participînd pentru prima oară la o discuție a filozofilor antici, a păstrat tot timpul tăcerea. Dacă ești un om inteligent — i-a spus necunoscutului unul dintre filozofi —, procedezi prosteşte. Dacă ești prost, procedezi inteligent.

4. EXISTĂ OARE VREO LEGĂTURĂ ÎNTRE NEGAREA RENTEI ABSOLUTE ȘI PROGRAMUL DE MUNICIPALIZARE ?

Oricît de pătruns ar fi Maslov de conștiința importanței remarcabilelor sale descoperiri în domeniul teoriei economiei politice, el are totuși, pe cît se vede, unele îndoieli în privința existenței unei asemenea legături. În orice caz, în articolul citat de noi („Obrazovanie" nr. 2, pag. 120), el contestă existența unei legături între municipalizare și „faptul" fertilității descrescînde a solului. Rezultă ceva straniu : „legea fertilității descrescînde" este legată de negarea rentei absolute, ca și de lupta împotriva narodnicismului, dar nu este, chipurile, legată de programul agrar al lui Maslov ! E ușor însă să te convingi și pe cale directă cît de greșită este părerea că între teoria agrară generală a lui Maslov și programul său agrar pentru Rusia nu există nici o legătură.

Negarea rentei absolute înseamnă negarea importanței economice a proprietății funciare private în condițiile capitalismului. Cine recunoaște numai existența rentei diferențiale ajunge inevitabil la concluzia că condițiile economiei capitaliste și ale dezvoltării capitaliste nu se schimbă cîtuși de puțin în funcție de faptul că pămîntul este proprietatea statului sau proprietatea unor persoane particulare. Din punctul de vedere al teoriei care neagă renta absolută, în ambele cazuri există numai rentă diferențială. Se înțelege

www.dacoromanica.ro

că o asemenea teorie *trebuie* să ducă la negarea oricărei importanţe a naţionalizării ca măsură ce influenţează dezvoltarea capitalismului în sensul accelerării ei, în sensul curăţirii drumului pentru capitalism etc. Căci o asemenea concepţie despre naţionalizare rezultă din recunoaşterea a două feluri de rentă: renta capitalistă, adică renta ce nu poate fi desfiinţată în regimul capitalist, nici chiar pe pământul naţionalizat (renta diferenţială), şi renta *ne* capitalistă, legată de un monopol care e inutil pentru capitalism şi care împiedică deplina lui dezvoltare (renta absolută).

De aceea, pornind de la „teoria" sa, Maslov a ajuns în mod inevitabil la concluzia că „e tot una dacă îi dăm (rentei funciare) denumirea de absolută sau diferenţială" („Obrazovanie" nr. 3, pag. 103); că *singura* problemă care interesează este de a şti dacă renta trebuie să revină instituţiilor locale sau puterii centrale. O asemenea concepţie este însă rezultatul ignoranţei în domeniul teoriei. Cu totul independent de problema: cui va reveni renta şi în ce scopuri politice va fi ea folosită există şi problema, incomparabil mai profundă, a schimbărilor pe care desfiinţarea proprietăţii private asupra pământului le generează în condiţiile generale ale economiei capitaliste şi ale dezvoltării capitaliste.

Această problemă pur economică nici n-a fost pusă de Maslov, care nu a sesizat-o şi nici nu putea s-o sesizeze din moment ce neagă renta absolută. De aici rezultă reducerea monstruos de unilaterală, *„politicianistă"* aş putea spune, a problemei confiscării pământului moşieresc exclusiv la problema cine va primi renta. De aici rezultă monstruosul *dualism* din program, care se bazează pe perspectiva „desfăşurării victorioase a revoluţiei" (expresie folosită în rezoluţia cu privire la tactică adăugată de Congresul de la Stockholm la programul propus de Maslov). O desfăşurare *victorioasă* a revoluţiei burgheze presupune înainte de toate transformări *economice* fundamentale, care să mărture în mod efectiv toate rămăşiţele de orice fel ale feudalismului şi ale monopolurilor medievale. Or, în municipalizare constatăm un adevărat *bimetalism agrar:* îmbinarea celei mai vechi, mai învechite şi mai perimate proprietăţi lotuale medievale, cu inexistenţa proprietăţii private asupra pă-

www.dacoromanica.ro

mîntului, adică cu organizarea cea mai avansată, teoretic-ideală, a relațiilor agrare în societatea capitalistă. Acest bimetalism agrar este o absurditate teoretică, ceva de neconceput din punct de vedere pur economic. Îmbinarea proprietății private asupra pămîntului cu proprietatea socială este aici pur mecanică, „scornită" de un om care nu vede nici un fel de deosebire în ceea ce privește însăși structura economiei capitaliste în condițiile proprietății private și în condițiile inexistenței proprietății private asupra pămîntului. Pentru un astfel de „teoretician", problema constă exclusiv în a ști cui va reveni renta, „indiferent dacă se numește rentă absolută sau rentă diferențială".

Într-adevăr, într-o țară capitalistă nu e posibil ca jumătate din suprafața pămîntului (138 000 000 de deseatine din 280) să rămînă în proprietate privată. Una din două : ori existența proprietății funciare private este într-adevăr cerută de treapta de dezvoltare economică respectivă și corespunde într-adevăr intereselor fundamentale ale clasei proprietarilor funciari capitaliști — și atunci proprietatea privată asupra pămîntului este inevitabilă pretutindeni, ca *bază* a societății burgheze formate după cutare tip ;

ori, existența proprietății private asupra pămîntului nu este obligatorie pe treapta de dezvoltare capitalistă respectivă, nu rezultă în mod necesar din interesele clasei fermierilor și vine chiar în contradicție cu aceste interese — și atunci menținerea acestei proprietăți în forma ei învechită nu este posibilă.

Menținerea monopolului pe *jumătate* din suprafața cultivabilă, crearea unui privilegiu pentru o categorie de mici proprietari, eternizarea, într-o societate capitalistă liberă, a unui *„botar de netrecut"* care să-i despartă pe proprietari de arendașii pămîntului obștesc este o absurditate indisolubil legată de absurditatea teoriei economice a lui Maslov.

Și acum trebuie să trecem la analiza importanței *economice* a naționalizării, importanță pe care Maslov și adepții săi * au trecut-o pe planul al doilea.

* Printre acești adepți figura la Stockholm și Plehanov. Ironia istoriei a făcut ca acest pretins păstrător sever al ortodoxiei *să nu observe sau să nu vrea să observe* că Maslov denaturează teoria economică a lui Marx.

www.dacoromanica.ro

5. CRITICA PROPRIETĂȚII PRIVATE ASUPRA PĂMÎNTULUI DIN PUNCTUL DE VEDERE AL DEZVOLTĂRII CAPITALISMULUI

Negarea, în mod greşit, a rentei absolute, a acestei forme de realizare a proprietăţii private asupra pămîntului în venituri capitaliste, a avut drept rezultat o gravă deficienţă a literaturii social-democrate şi a întregii poziţii a social-democraţiei în problema agrară în cadrul revoluţiei ruse. În loc să-şi asume ei sarcina de a face critica proprietăţii private asupra pămîntului, în loc să pună la baza acestei critici analiza economică, analiza unei anumite evoluţii economice, — social-democraţii noştri, călcînd pe urmele lui Maslov, au lăsat această critică pe seama narodnicilor. Rezultatul a fost o totală vulgarizare teoretică a marxismului şi o denaturare a sarcinilor lui propagandistice în revoluţie. În cuvîntările rostite în Dumă, în literatura de propagandă şi agitaţie etc., critica proprietăţii private asupra pămîntului se făcea *exclusiv* din punct de vedere narodnicist, adică mic-burghez, cvasisocialist. Marxiştii n-au ştiut să scoată sîmburele real din această ideologie mic-burgheză, întrucît nu au înţeles sarcina de a introduce elementul istoric în examinarea problemei şi de a înlocui punctul de vedere al micilor burghezi (ideea abstractă a egalitarismului, a dreptăţii etc.) cu punctul de vedere al proletariatului asupra adevăratelor rădăcini ale luptei împotriva proprietăţii private asupra pămîntului în societatea capitalistă în curs de dezvoltare. Narodnicul consideră că negarea proprietăţii private asupra pămîntului înseamnă negarea capitalismului. Aceasta e o părere eronată. Negarea proprietăţii private asupra pămîntului este expresia cerinţelor celei mai pure dezvoltări capitaliste. Şi sîntem puşi în faţa necesităţii de a împrospăta în conştiinţa marxiştilor „cuvintele uitate" ale lui Marx, care a criticat proprietatea funciară privată din punctul de vedere al condiţiilor economiei capitaliste.

Marx a criticat din acest punct de vedere nu numai marea proprietate funciară, ci şi mica proprietate funciară. Proprietatea liberă a micului ţăran asupra pămîntului este, în anumite condiţii istorice, însoţitorul necesar al micii producţii în agricultură. În opoziţie cu Maslov, A. Finn a avut

www.dacoromanica.ro

perfectă dreptate subliniind acest lucru. Dar această recunoaștere a necesității istorice, dovedită de *experiență*, nu exclude obligația marxistului de a caracteriza din toate punctele de vedere mica proprietate funciară. O adevărată libertate a acestei proprietăți este de neconceput fără libertatea de a vinde și a cumpăra pămînt. Proprietatea privată asupra pămîntului implică necesitatea de a investi capital pentru cumpărare de pămînt. În legătură cu aceasta, Marx scrie în vol. III al „Capitalului": „Unul din neajunsurile specifice ale micii agriculturi, acolo unde aceasta este legată de proprietatea liberă asupra pămîntului, decurge din faptul că cultivatorul investește un capital în cumpărarea de pămînt" (III, 2, 342). „Cheltuirea de capital pentru cumpărarea de pămînt sustrage acest capital agriculturii" (ibid., 341) [114].

„Cheltuirea de capital bănesc pentru cumpărarea de pămînt nu este deci o investiție de capital agrar. Ea reprezintă o micșorare pro tanto (corespunzătoare) a capitalului de care pot dispune micii țărani în sfera lor de producție. Ea reduce pro tanto cantitatea mijloacelor lor de producție și de aceea îngustează baza economică a reproducției. Ea aservește pe micul țăran cămătăriei, deoarece în această sferă, în genere, creditul propriu-zis se întîlnește mai rar. Ea reprezintă o piedică pentru agricultură, chiar și atunci cînd are loc cumpărarea unor mari exploatări moșierești. Ea contrazice în fapt modul de producție capitalist, căruia îi este complet indiferent dacă proprietarul funciar e plin de datorii, dacă a moștenit moșia, sau a cumpărat-o" (344—345) [115].

Prin urmare, atît ipotecarea pămîntului cît și cămătăria sînt, ca să spunem așa, forme prin care capitalul *ocolește* obstacolele ridicate de proprietatea privată asupra pămîntului în calea pătrunderii libere a capitalului în agricultură. Fără capital nu poți gospodări într-o societate bazată pe producția de mărfuri. De acest lucru nu poate să nu-și dea seama atît țăranul cît și ideologul său, narodnicul. Prin urmare, problema se reduce la a ști dacă capitalul se poate îndrepta spre agricultură în mod absolut liber, pe cale directă și nemijlocită, sau prin intermediul cămătarului și al instituției de credit. Gîndul țăranului și al narodnicului,

www.dacoromanica.ro

care în parte nu-şi dau seama de totala dominaţie a capitalului în societatea contemporană, iar în parte se leagănă în iluzii şi reverii, spre a nu vedea aspra realitate, se îndreaptă spre un ajutor bănesc din afară. „Persoanelor care au primit pămînt din fondul întregului popor — glăsuieşte § 15 din proiectul agrar al celor 104 — şi care nu dispun de suficiente mijloace pentru a-şi procura toate cele necesare gospodăriei trebuie să li se acorde ajutor din fondurile statului sub formă de împrumuturi şi de ajutoare băneşti". Desigur, nu încape îndoială că un astfel de ajutor bănesc ar fi necesar la reorganizarea agriculturii ruse de către o revoluţie ţărănească victorioasă. Kautsky subliniază pe bună dreptate acest lucru în lucrarea sa: „Problema agrară în Rusia". Dar pe noi ne interesează în momentul de faţă semnificaţia social-economică, neobservată de narodnici, a tuturor acestor „împrumuturi şi ajutoare băneşti". Statul nu poate fi decît un intermediar care transmite banii capitaliştilor, el însuşi neputînd lua bani decît de la capitalişti. Prin urmare, chiar şi în cazul celei mai bune organizări posibile a ajutorului de stat, dominaţia capitalului nu este cîtuşi de puţin înlăturată, iar problema rămîne aceeaşi: care sînt formele posibile de investiţie a capitalului în agricultură.

Or, această problemă duce inevitabil la critica marxistă a proprietăţii private asupra pămîntului. Această proprietate este o *piedică* în calea investiţiilor libere de capital în agricultură. Ori libertatea deplină a acestor investiţii — şi atunci urmează desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului, adică naţionalizarea pămîntului. Ori menţinerea proprietăţii private asupra pămîntului — şi atunci se menţin formele *indirecte* de pătrundere a capitalului: ipotecarea pămîntului de către moşier şi ţăran, aservirea ţăranului de către cămătar, darea în arendă a pămîntului arendaşilor care posedă capital.

„În mica agricultură — spune Marx —, preţul pămîntului, formă şi rezultat al proprietăţii private asupra acestuia, apare el însuşi ca o îngrădire a producţiei. În marea agricultură şi în marea proprietate funciară bazată pe modul de exploatare capitalist, proprietatea constituie de asemenea o îngrădire, pentru că îl îngrădeşte pe arendaş în ceea ce priveşte investirea productivă de capital, care, în

www.dacoromanica.ro

ultimă analiză, nu-i folosește lui, ci proprietarului funciar" (346—347, 2. Teil, III. Band, „Das Kapital") [116].

Prin urmare, desființarea proprietății private asupra pămîntului reprezintă maximum ce poate fi atins în societatea burgheză în ceea ce privește înlăturarea tuturor barierelor care împiedică investițiile libere de capital în agricultură și trecerea liberă a capitalului dintr-o ramură de producție în alta. Libertatea, amploarea și rapiditatea dezvoltării capitalismului, libertatea deplină a luptei de clasă, înlăturarea tuturor intermediarilor de prisos, care fac ca agricultura să semene cu o industrie „care stoarce sudoare", — iată ce înseamnă naționalizarea pămîntului în condițiile producției capitaliste.

6. NAȚIONALIZAREA PĂMÎNTULUI ȘI RENTA „ÎN BANI"

Un argument economic interesant împotriva naționalizării a adus A. Finn, adept al împărțirii pămîntului. Atît naționalizarea cît și municipalizarea — spunea el — înseamnă trecerea rentei în mîinile unui anumit colectiv social. Se pune însă întrebarea: despre ce fel de rentă este vorba aici? Nu e vorba de renta capitalistă, deoarece „în mod obișnuit țăranii nu primesc de pe pămîntul lor rentă în sensul capitalist al acestui cuvînt" („Problema agrară și social-democrația", pag. 77, comp. pag. 63), ci despre renta *precapitalistă* în bani.

Prin rentă în bani, Marx înțelege întregul plusprodus pe care țăranul îl dă moșierului sub formă de bani. Forma inițială a dependenței economice a țăranului față de moșier este, în modurile de producție precapitaliste, renta în muncă (Arbeitsrente), adică claca, apoi renta în produse sau renta în natură și, în sfîrșit, renta în bani. Această rentă, spune A. Finn, „este și astăzi cea mai răspîndită la noi" (pag. 63).

Nu încape îndoială că arendarea în condiții de aservire iobăgistă este extrem de răspîndită la noi și că, potrivit teoriei lui Marx, plata la care sînt supuși țăranii în condițiile acestei arendări este, într-o măsură considerabilă, o rentă în bani. Care este forța care dă posibilitatea de a stoarce de la țărani *această* rentă? Nu cumva este forța

www.dacoromanica.ro

burgheziei şi a capitalismului în dezvoltare? Nicidecum. Este forţa latifundiilor iobăgiste. Din moment ce aceste latifundii vor fi desfiinţate — şi acesta este punctul de plecare şi condiţia fundamentală a unei revoluţii agrare ţărăneşti —, nu e cazul să se vorbească de „rentă în bani" în sensul precapitalist al acestui cuvînt. Obiecţia lui Finn are, prin urmare, doar valoarea unei noi sublinieri a faptului că, în cursul unei revoluţii agrare, e absurd *să separi* pămînturile lotuale ale ţăranilor de celelalte pămînturi: întrucît pămînturile lotuale sînt adeseori înconjurate de pămînturi moşiereşti, întrucît *actualele* condiţii de delimitare a pămînturilor ţărăneşti de cele moşiereşti determină relaţii de aservire, menţinerea acestei delimitări are un caracter *reacţionar*. *Or, spre deosebire de împărţire şi de naţionalizare, municipalizarea menţine această delimitare.*

Existenţa micii proprietăţi funciare, sau, mai bine zis, a micii gospodării introduce, firește, anumite schimbări în tezele generale ale teoriei rentei capitaliste, dar nu infirmă această teorie. Marx arată, de pildă, că de obicei renta absolută ca atare nu există în mica agricultură, în cadrul căreia agricultorul lucrează mai ales pentru satisfacerea nevoilor sale proprii (III, 2, 339, 344) [117]. Dar pe măsură ce se dezvoltă economia de mărfuri, *toate* principiile teoriei economice devin din ce în ce mai aplicabile şi gospodăriei ţărăneşti, din momentul în care ea s-a încadrat în condiţiile lumii capitaliste. Nu trebuie să uităm că nici un fel de naţionalizare sau de folosire egalitară a pămîntului nu va face să dispară faptul, pe deplin conturat în Rusia, că în prezent gospodăria ţăranului înstărit este deja aşezată pe baze capitaliste. În „Dezvoltarea capitalismului" am arătat că, potrivit datelor din ultimele două decenii ale secolului trecut, aproximativ 1/5 din numărul total al gospodăriilor ţărăneşti concentrează în mîinile lor *aproape jumătate* din producţia agricolă ţărănească şi o parte mult mai mare din pămînturile *arendate*, că gospodăria acestor ţărani este acum mai mult o gospodărie producătoare de mărfuri decît o gospodărie naturală, că, în sfîrşit, *această*

www.dacoromanica.ro

țărănime nu poate exista fără un contingent de milioane de muncitori agricoli și 'zileri *. În rîndurile *acestei* țărănimi, elementele rentei *capitaliste* sînt încă dinainte date. *Această* țărănime își exprimă interesele prin gura domnilor Peșehonovi, care dau dovadă de „luciditate" respingînd atît interzicerea muncii salariate cît și „socializarea pămîntului" și apărînd punctul de vedere al individualismului gospodăresc al țăranului care-și croiește drum. Dacă în utopiile narodnicilor vom separa cu stricteță momentul economic real de falsa ideologie, vom vedea îndată că de pe urma desființării latifundiilor iobăgiste — atît în cazul împărțirii cît și în acela al naționalizării și al municipalizării — va cîștiga cel mai mult tocmai burghezia de la sate. „Împrumuturile și ajutoarele bănești" din partea statului de asemenea nu pot să nu-i folosească ei în primul rînd. „Revoluția agrară țărănească" nu este altceva decît subordonarea întregii proprietăți funciare condițiilor progresului și prosperării tocmai a acestor gospodării de fermieri.

Renta în bani este ziua de ieri, care dispare treptat și care nu poate să nu dispară. Renta capitalistă este ziua de mîine, care se naște, ea nu poate să nu se dezvolte atît ca urmare a exproprierii stolîpiniste a țăranilor săraci („conform articolului 87"), cît și ca urmare a exproprierii de către țărani a moșierilor bogați.

7. ÎN CE CONDIȚII POATE FI ÎNFĂPTUITĂ NAȚIONALIZAREA ?

În rîndurile marxiștilor este exprimată adeseori părerea că naționalizarea nu poate fi înfăptuită decît pe o treaptă înaltă de dezvoltare a capitalismului, cînd acesta va fi pregătit pe deplin condițiile pentru „separarea proprietarilor funciari de agricultură" (prin intermediul arendei și al ipotecii). Se consideră, în acest caz, că marea agricultură capitalistă trebuie să fie *deja* formată înainte de a deveni

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 124—128. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

realizabilă naţionalizarea pămîntului, care desfiinţează renta şi nu afectează organismul economic *.

Este oare justă această părere? Ea nu poate fi fundamentată din punct de vedere teoretic; ea nu poate fi susţinută prin referiri directe la Marx; datele experienţei sînt mai degrabă împotriva ei.

Din punct de vedere teoretic, naţionalizarea reprezintă o dezvoltare „ideală" pură a capitalismului în agricultură. Dacă în istorie se pot întîlni adeseori astfel de îmbinări de condiţii şi un raport de forţe care să permită naţionalizarea în societatea capitalistă, asta-i altă problemă. Dar ea nu este numai o consecinţă, ci şi o condiţie a dezvoltării rapide a capitalismului. A considera că naţionalizarea este posibilă numai în condiţii în care capitalismul în agricultură a atins un foarte înalt nivel de dezvoltare înseamnă, de bună seamă, a nega naţionalizarea ca măsură de progres *burghez*, deoarece înaltul nivel de dezvoltare a capitalismului în agricultură a şi pus pretutindeni la ordinea zilei (şi, la timpul său, va pune inevitabil la ordinea zilei şi în alte ţări) „socializarea producţiei agricole", adică o revoluţie socialistă. O măsură de progres burghez, ca măsură burgheză, este de neconceput în momente de puternică ascuţire a luptei de clasă dintre proletariat şi burghezie. O asemenea măsură este posibilă mai degrabă într-o societate burgheză „tînără", ale cărei forţe nu *s*-au dezvoltat încă, ale cărei contradicţii nu au ieşit încă pe deplin la iveală, în care nu există încă un proletariat atît de puternic încît să tindă nemijlocit spre o revoluţie socialistă. Şi Marx admitea şi, în parte, chiar susţinea direct naţionalizarea nu numai în perioada revoluţiei burgheze din 1848, în Germania, dar şi în 1846, pentru America, despre care el a spus tot atunci, şi cu absolută precizie, că este *abia la începutul* dezvoltării „industriale". Experienţa diferitelor ţări capitaliste nu ne arată naţionalizarea pămîntului într-o formă cît de cît pură. Ceva analog vedem în Noua Zeelandă — această

* Iată cum formulează în modul cel mai precis această părere tov. Borisov, care e un adept al împărţirii: „...Ulterior ea (revendicarea naţionalizării pămîntului) va fi pusă de istorie, va fi pusă atunci cînd gospodăria micburgheză se va degrada, cînd capitalismul va cuceri poziţii tranşee în agricultură. Iar Rusia nu va mai fi o ţară cu caracter ţărănesc" („Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm, pag. 127).

www.dacoromanica.ro

tînără democrație capitalistă în care nici vorbă nu poate fi de un înalt nivel de dezvoltare a capitalismului în agricultură. Ceva analog a fost și în America atunci cînd statul a promulgat legea cu privire la homestead-uri și, în schimbul unei rente nominale, a împărțit parcele micilor proprietari.

Nu. A afirma că naționalizarea ține de perioada capitalismului ajuns la un nivel înalt de dezvoltare înseamnă a nega importanța ei ca măsură de progres burghez. Iar o asemenea negare vine de-a dreptul în contradicție cu teoria economică. Cred că, în considerațiile de mai jos din „Teorii asupra plusvalorii", Marx a schițat *alte* condiții de înfăptuire a naționalizării decît cele presupuse în mod obișnuit.

După ce arată că proprietarul funciar este o figură cu totul de prisos în producția capitalistă, că scopul acesteia „este atins pe deplin" dacă pămîntul aparține statului, Marx continuă :

„De aceea burghezul radical ajunge în teorie la negarea proprietății funciare private... În practică însă îi lipsește curajul, întrucît un atac îndreptat împotriva unei forme de proprietate — proprietatea privată asupra condițiilor de muncă — ar fi foarte periculos și pentru cealaltă formă. În afară de aceasta, burghezul s-a teritorializat și el" („Theorien über den Mehrwert", II. Band, I. Teil, S. 208) [118].

Marx nu specifică aici faptul că dezvoltarea insuficientă a capitalismului în agricultură constituie un obstacol în calea înfăptuirii naționalizării. El atrage atenția asupra altor *două* obstacole care pledează incomparabil mai mult în favoarea tezei că naționalizarea este realizabilă în perioada *revoluției burgheze*.

Primul obstacol : burghezul radical *nu are curajul necesar* să atace proprietatea funciară privată, dată fiind primejdia unui atac socialist împotriva oricărei proprietăți private, adică primejdia unei revoluții socialiste.

Al doilea obstacol : „burghezul s-a teritorializat și el". Marx se referă, fără îndoială, la faptul că modul de producție burghez s-a statornicit în cadrul proprietății private asupra pămîntului, adică această proprietate privată a devenit într-o măsură mult mai mare o proprietate burgheză decît una feudală. Din momentul în care burghezia ca clasă

www.dacoromanica.ro

s-a legat *deja* într-o măsură largă, precumpănitoare de proprietatea funciară, din momentul în care „s-a teritorializat şi ea", „s-a statornicit pe pămînt", şi-a subordonat întru totul proprietatea funciară, nu mai *poate* exista o adevărată mişcare *socială* a burgheziei în favoarea naţionalizării. Acest lucru nu este posibil pentru simplul motiv că nici o clasă nu se va ridica împotriva ei însăşi.

În general vorbind, amîndouă aceste obstacole pot fi înlăturate *numai* în epoca de început a capitalismului, şi nu în epoca lui de sfîrşit, în epoca revoluţiei *burgheze*, şi nu în ajunul revoluţiei socialiste. Părerea că naţionalizarea poate fi înfăptuită numai în condiţii cînd capitalismul a atins un înalt nivel de dezvoltare nu poate fi considerată marxistă. Ea vine în contradicţie atît cu premisele generale ale teoriei lui Marx, cît şi cu cuvintele lui citate mai sus. Ea *simplifică* problema condiţiilor istorice concrete ale naţionalizării ca măsură înfăptuită de cutare forţe şi cutare clase, reducînd-o la o simplă abstracţie schematică.

„Burghezul radical" *nu poate* fi *curajos* într-o epocă în care capitalismul a atins un înalt grad de dezvoltare. Într-o asemenea epocă, burghezii radicali, în marea lor majoritate, sînt în mod inevitabil contrarevoluţionari. Într-o asemenea epocă este inevitabilă „teritorializarea" aproape completă a burgheziei. Dimpotrivă, în epoca revoluţiei burgheze, condiţiile *obiective* îl determină pe „burghezul radical" să fie curajos, deoarece el, rezolvînd sarcina istorică a epocii respective, încă nu are a se teme, ca clasă, de revoluţia *proletară*. În epoca revoluţiei burgheze, burghezia *încă nu s-a teritorializat:* în această epocă, proprietatea funciară este încă prea mult îmbibată de feudalism. Devine astfel posibil următorul fenomen: *masa* agricultorilor burghezi, masa fermierilor, luptă împotriva *principalelor* forme de proprietate funciară, şi de aceea ajunge la realizarea practică a unei *depline* „eliberări" burgheze „a pămîntului", *adică a naţionalizării.*

Sub toate aceste raporturi, revoluţia burgheză rusă se află în condiţii deosebit de favorabile. Judecînd din punct de vedere pur economic, trebuie fără doar şi poate să

www.dacoromanica.ro

constatăm existența unor foarte puternice rămășițe ale feudalismului în proprietatea funciară din Rusia, atît în cea moșierească cît și în cea țărănească lotuală. În aceste condiții, contradicția dintre capitalismul relativ dezvoltat în industrie și monstruoasa înapoiere a satului devine flagrantă și, în virtutea unor cauze obiective, imprimă o mare adîncime revoluției burgheze, duce la crearea de condiții pentru un progres cît mai rapid al agriculturii. Naționalizarea pămîntului constituie tocmai condiția unui progres capitalist cît mai rapid în agricultura noastră. La noi, în Rusia, există un astfel de „burghez radical" care încă nu „s-a teritorializat" și care nu se poate teme, în momentul de față, de un „atac" proletar. Acest burghez radical este țăranul rus.

Din punctul de vedere arătat mai sus, devine pe deplin explicabilă atitudinea diferită pe care o au față de naționalizarea pămîntului masa burghezilor liberali din Rusia și masa țăranilor din Rusia. Moșierul liberal, avocatul, marele industriaș, comerciantul, — toți aceștia „s-au teritorializat" într-o măsură cu totul suficientă. Ei nu pot să nu se teamă de un atac proletar. Ei nu pot să nu prefere calea stolîpinistă-cadetă. Gîndiți-vă numai ce fluviu de aur se scurge acum în buzunarele moșierilor, funcționarilor, avocaților, comercianților sub forma milioanelor pe care banca „țărănească" le împarte moșierilor speriați. În cazul „răscumpărării" preconizate de cadeți, acest fluviu de aur ar avea o direcție puțin schimbată, ar fi, poate, ceva mai puțin abundent, dar ar fi și el, totuși, alcătuit din sute de milioane și ar intra în aceleași buzunare.

De pe urma desființării pe cale revoluționară a *tuturor* formelor vechi de proprietate funciară s-ar putea ca nici funcționarul și nici avocatul să nu se aleagă cu vreo copeică. Iar comercianții — în majoritatea lor — nu pot privi atît de departe, încît să prefere o viitoare lărgire a pieței interne țărănești posibilității imediate de a ciupi un ban de la boier. Numai țăranul, pe care vechea Rusie îl bagă în mormînt, poate să lupte pentru o totală înnoire a proprietății funciare.

www.dacoromanica.ro

8. ESTE OARE NAȚIONALIZAREA O TREAPTĂ SPRE ÎMPĂRȚIRE?

Dacă privim naționalizarea ca o măsură care poate fi realizată cu deosebire în epoca revoluției burgheze, ajungem în mod inevitabil la concluzia că naționalizarea se poate dovedi doar o treaptă spre împărțire. Mobilul economic real care determină masa țărănimii să ceară naționalizarea este necesitatea de a înnoi în mod radical toate vechile relații de proprietate, de „a curăța" toate pământurile, de a le adapta într-un chip nou la un sistem de gospodărire nouă, la fermierat. De vreme ce așa stau lucrurile, e limpede că fermierii care se vor fi adaptat, care își vor fi înnoit *întreaga* proprietate funciară vor putea cere *consfințirea* acestor rînduieli agrare *noi,* adică transformarea terenurilor arendate de ei de la stat în proprietate a lor.

Da, acesta este un lucru absolut incontestabil. Noi deducem naționalizarea nu din considerente abstracte, ci din examinarea concretă a intereselor concrete ale unei perioade concrete, și ar fi, bineînțeles, ridicol să considerăm „idealiști" pe numeroșii mici gospodari, ar fi ridicol să credem că ei vor da înapoi în fața împărțirii, din moment ce interesele lor o vor cere. Trebuie, așadar, să examinăm 1) dacă interesele lor pot cere împărțirea, 2) în ce condiții și 3) cum trebuie să se reflecte acest lucru în programul agrar proletar.

La prima problemă am și dat un răspuns afirmativ. La cea de-a doua nu se poate da în momentul de față un răspuns categoric. Împărțirea poate fi determinată, după perioada de naționalizare revoluționară, de tendința de a consolida în cel mai înalt grad posibil noile relații de proprietate funciară, corespunzătoare cerințelor capitalismului. Ea poate fi determinată de tendința proprietarilor funciari *respectivi* de a-și spori veniturile pe socoteala restului societății. Ea poate fi determinată, în sfîrșit, de tendința de „a potoli" (sau, exprimîndu-ne mai simplu, de a înăbuși) proletariatul și păturile semiproletare pentru care naționalizarea pămîntului va fi un element de „aîțare a poftei" de socializare a întregii producții sociale. Toate aceste trei posibilități au aceeași bază economică, deoarece din consolidarea noii proprietăți funciare capitaliste a noilor fermieri va

www.dacoromanica.ro

rezulta de la sine o stare de spirit antiproletară, precum și tendința de a crea *pentru sine* un nou privilegiu sub forma dreptului de proprietate. Așadar, problema se reduce tocmai la această consolidare economică. Un antidot permanent împotriva acestei consolidări va fi dezvoltarea capitalismului, care accentuează superioritatea marii agriculturi și care cere să existe în permanență posibilitatea de „a consolida" cu ușurință fermele mici prin înghițirea lor de către cele mari. Un antidot vremelnic va fi fondul de colonizare al Rusiei, întrucît consolidarea noii gospodării înseamnă ridicarea nivelului tehnicii agricole. Și, așa cum am mai arătat, fiecare pas înainte al tehnicii agricole „descoperă" pentru Rusia noi și noi suprafețe din fondul ei de colonizare.

Analizînd cea de-a doua problemă pusă de noi, trebuie să tragem următoarea concluzie: nu se pot prezice cu exactitate condițiile în care revendicarea noilor fermieri de a împărți pămîntul va învinge *toate* influențele contrare. Este necesar să se țină seama că după revoluția burgheză dezvoltarea capitalistă ulterioară va crea în mod inevitabil asemenea condiții.

În schimb, la ultima problemă — atitudinea partidului muncitoresc față de o eventuală revendicare a noilor fermieri de a împărți pămîntul — se poate da un răspuns foarte precis. Proletariatul poate și este obligat să sprijine burghezia militantă atunci cînd ea duce o luptă cu adevărat revoluționară împotriva feudalismului. Dar nu e cazul ca el să sprijine o burghezie care s-a potolit. Dacă este neîndoielnic faptul că fără naționalizarea pămîntului în Rusia nu este posibilă o revoluție burgheză victorioasă, și mai neîndoielnic este faptul că o cotitură ulterioară spre împărțire nu este posibilă fără o anumită „restaurare", fără o cotitură a țărănimii (sau, mai bine zis, dacă privim lucrurile din punctul de vedere al relațiilor presupuse: a fermierilor) spre contrarevoluție. Proletariatul va apăra tradiția revoluționară împotriva tuturor tendințelor de acest fel; el nu va sprijini aceste tendințe.

În acest caz, ar fi profund greșit să se creadă că, în cazul cînd noii fermieri ar face o cotitură spre împărțire, naționalizarea ar rămîne un fenomen efemer, lipsit de importanță. Ea ar avea, în orice caz, o importanță uriașă atît

www.dacoromanica.ro

materială cît şi morală. Materială — în sensul că nimic nu este în stare să măture definitiv toate rămăşiţele medievale din Rusia, să înnoiască într-o măsură atît de mare satul pe jumătate putrezit în asiatism, să asigure un progres atît de rapid al agriculturii ca naţionalizarea. Orice altă rezolvare a problemei agrare în decursul revoluţiei ar crea puncte de plecare mai puţin favorabile pentru dezvoltarea economică ulterioară.

Importanţa morală a naţionalizării într-o epocă revoluţionară constă în aceea că proletariatul ajută să se dea „uneia dintre formele proprietăţii private" o lovitură care în mod inevitabil va avea răsunet în lumea întreagă. Proletariatul luptă pentru cea mai radicală şi mai consecventă revoluţie burgheză, pentru cele mai favorabile condiţii de dezvoltare capitalistă, contracarînd în felul acesta cu maximum de succes orice tendinţă spre compromisuri, orice lipsă de fermitate, orice şovăială şi orice pasivitate — trăsături de care nu poate să nu dea dovadă burghezia.

CAPITOLUL AL IV-LEA
CONSIDERENTE POLITICE ŞI TACTICE ÎN PROBLEMELE PROGRAMULUI AGRAR

Tocmai considerentele de acest fel ocupă, aşa cum am arătat mai sus, un loc mult prea însemnat în discuţia care se duce în partidul nostru în jurul programului agrar. Sarcina noastră este de a analiza cît mai sistematic şi mai pe scurt aceste considerente, arătînd legătura care există între diferitele măsuri (şi puncte de vedere) politice şi bazele economice ale revoluţiei agrare.

1. „GARANŢII ÎMPOTRIVA RESTAURĂRII"

În „Raportul" asupra Congresului de la Stockholm, eu am analizat acest argument *, reconstituind din memorie dezbaterile. Acum avem în faţă textul exact al proceselor-verbale.

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 13—23. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„Cheia poziției mele — a declarat Plehanov la Congresul de la Stockholm — constă în aceea că am arătat că există posibilitatea unei restaurări" (115). Să examinăm mai îndeaproape această cheie. Iată o primă indicație, în această privință, în prima cuvîntare a lui Plehanov.

„Lenin spune: «noi vom face ca naționalizarea să nu aibă efecte negative», dar pentru a realiza acest lucru trebuie să se găsească o garanție împotriva restaurării; dar o asemenea garanție nu există și nu poate exista. Amintiți-vă de istoria Franței; amintiți-vă de istoria Angliei; în fiecare dintre aceste țări, după un puternic avînt revoluționar a urmat restaurarea. Același lucru se poate întîmpla și la noi; de aceea programul nostru trebuie să fie de așa natură, încît, în cazul înfăptuirii lui, să fie reduse la minimum prejudiciile pe care le poate aduce restaurarea. Programul nostru trebuie să înlăture baza economică a țarismului; or, naționaliazrea pămîntului într-o perioadă revoluționară nu înlătură această bază. De aceea eu consider că revendicarea naționalizării este o revendicare antirevoluționară" (44). Care este această „bază economică a țarismului", ne spune Plehanov în aceeași cuvîntare: „La noi lucrurile au evoluat în așa fel, încît pămîntul împreună cu agricultorii a fost șerbit de către stat, și pe baza acestei șerbiri s-a dezvoltat despotismul rus. Pentru a zdrobi despotismul trebuie înlăturată baza lui economică. De aceea sînt împotriva naționalizării în momentul de față". (44)

Observați mai întîi *logica* acestui raționament cu privire la *restaurare*. Întîi: „nu există și nu poate exista o garanție împotriva restaurării!" Al doilea: trebuie „reduse la minimum prejudiciile pe care le poate aduce restaurarea". Adică *trebuie să găsim* o garanție împotriva restaurării, cu toate că o astfel de garanție nu poate exista! Iar în pagina următoare, 45 (a aceleiași cuvîntări), Plehanov născocește, în sfîrșit, o garanție: „În cazul unei restaurări — afirmă el din capul locului —, ea (municipalizarea) nu dă pămîntul (ascultați!) în mîinile reprezentanților politici ai vechilor rînduieli". Garanția împotriva restaurării a fost găsită, cu toate că o astfel de garanție „nu poate exista". Scamatoria a fost în mod strălucit executată, și literatura menșevică își

www.dacoromanica.ro

manifestă din plin admirația față de dexteritatea scamatorului.

Cînd vorbește, Plehanov face spirite, glumește, zbîrnîie, sfîrîie, se-nvîrtește și sclipește ca un foc de artificii. Dar e o adevărată pacoste cînd un asemenea orator își așterne pe hîrtie cuvîntarea și cînd pe urmă această cuvîntare este supusă unei analize logice.

Ce este restaurarea? Este trecerea puterii de stat în mîinile reprezentanților politici ai vechilor rînduieli. Dar poate să existe vreo garanție împotriva unei asemenea restaurări? Nu, nu poate să existe. *De aceea* se inventează *următoarea* garanție: municipalizarea, care „nu dă pămîntul"... În ce constă atunci — întrebăm noi mai departe — piedica pusă de municipalizare în calea „dării pămîntului"? Ea constă exclusiv într-o lege adoptată de parlamentul revoluționar prin care cutare și cutare pămînturi (foste ale moșierilor etc.) sînt declarate *proprietate* a seimurilor regionale. Dar ce este legea? Ea este expresia voinței claselor care au repurtat victoria și care dețin în mîinile lor puterea de stat.

Ați înțeles acum că o astfel de lege „nu dă pămîntul" „în mîinile reprezentanților vechilor rînduieli" atunci cînd puterea de stat trece *în mîinile lor?*

— Și această nemaipomenită inepție a fost debitată de social-democrați după Congresul de la Stockholm, și încă de la tribuna Dumei! *

În legătură cu fondul acestei faimoase probleme a „garanției împotriva restaurării" trebuie să facem următoarea observație. Întrucît nu putem avea nici un fel de garanții împotriva restaurării, înseamnă că, ridicînd această problemă în legătură cu programul agrar, nu facem decît *să abatem* atenția auditorilor, *să le împuiem capul*, să încurcăm discuția. Noi nu sîntem în stare să provocăm, după dorința noastră, o revoluție socialistă în Apus — această unică garanție absolută împotriva unei restaurări în Rusia. O „garanție" relativă și condiționată însă, adică *o piedică* mai mare în calea unei restaurări, o constituie înfăptuirea în Rusia a unei răsturnări revoluționare cît mai adînci, cît

* Cuvîntare rostită de Țereteli la 26 mai 1907, pag. 1 234 din dările de seamă stenografice ale dezbaterilor din Duma a II-a.

www.dacoromanica.ro

mai radicale și mai consecvente. Cu cît revoluția va merge mai departe, cu atît restaurarea vechiului va fi mai dificilă, cu atît vor rămîne mai multe cuceriri, chiar și în cazul unei restaurări. Cu cît revoluția va răscoli mai adînc vechiul sistem, cu atît restaurarea va fi mai dificilă. În domeniul politic, republica democratică constituie o revoluție mai adîncă decît autoadministrarea locală democratică; ea presupune (și desfășoară), în rîndurile maselor largi ale poporului, o mare energie revoluționară, un înalt nivel de conștiință, un înalt grad de organizare, ea creează tradiții care pot fi mult mai greu dezrădăcinate. De aceea prețuiesc, de pildă, social-democrații contemporani roadele bogate ale revoluției franceze, cu toate restaurările care au urmat, deosebindu-se prin aceasta de cadeți (și de social-democrații cadetizanți?), care preferă zemstve democratice sub monarhie ca „o garanție împotriva restaurării".

În revoluția agrară burgheză, naționalizarea este aceea care merge cel mai departe în domeniul economic, deoarece ea desființează *întreaga* proprietate funciară medievală. *În prezent*, țăranul gospodărește cultivîndu-și propriul său petic de pămînt lotual, luat în arendă de la moșier etc. Naționalizarea permite, în cel mai înalt grad, desființarea *tuturor* categoriilor de proprietate funciară, precum și „curățirea" întregului pămînt în vederea unei *noi gospodăriri*, corespunzătoare cerințelor capitalismului. Desigur, nici în cazul unei asemenea curățiri nu există garanții împotriva revenirii vechiului, și a făgădui poporului o astfel de „garanție împotriva restaurării" înseamnă a ne preta la șarlatanii. Dar, în urma unei asemenea curățiri a vechii *proprietăți funciare*, noua *gospodărire* se va consolida în așa măsură, încît o revenire la vechea proprietate funciară va fi extrem de dificilă, deoarece *nu există* forțe care să poată opri dezvoltarea capitalismului. În cazul municipalizării însă, revenirea la vechea proprietate funciară este *ușurată*, deoarece municipalizarea *eternizează* „hotarul de netrecut", hotarul care separă proprietatea funciară medievală de proprietatea nouă, municipalizată. După naționalizare, restaurarea trebuie să distrugă milioane de noi gospodării capitaliste (ferme) pentru a restabili vechea proprietate funciară. După municipalizare, restaurarea nu are

www.dacoromanica.ro

nevoie să distrugă nici un fel de gospodărie, nu trebuie să efectueze nici un fel de delimitare nouă ; e de ajuns să se semneze pur şi simplu o hîrtie în care să se stipuleze că pămînturile „municipiului" X trec în proprietatea nobililor moşieri Y, Z etc., sau că renta de la pămînturile „municipalizate" trece în mîinile moşierilor.

Mai departe, de la greşeala de logică a lui Plehanov în problema restaurării, de la confuzia de noţiuni politice trebuie să trecem la esenţa economică a restaurării. „Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm au confirmat pe deplin cele spuse de mine în „Raport", şi anume că Plehanov face o confuzie nepermisă între restaurarea din Franţa, pe baza capitalismului, şi restaurarea „vechilor rînduieli semiasiatice de la noi" (pag. 116 din „Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm). De aceea, în această problemă nu e nevoie să mai adaug ceva la cele spuse în „Raport". Să ne oprim numai asupra „înlăturării bazei economice a despotismului". Iată pasajul cel mai important din cuvîntarea lui Plehanov care se referă la această chestiune :

„Este adevărat că restaurarea" (în Franţa) „n-a restabilit rămăşiţele feudalismului ; dar ceea ce corespunde la noi acestor rămăşiţe este vechea noastră şerbire a plugarului şi a pămîntului de către stat, vechea şi specifica naţionalizare a pămîntului în ţara noastră. La noi, o restaurare ar restabili cu atît mai uşor această (sic !) naţionalizare, cu cît voi înşivă cereţi naţionalizarea pămîntului, cu cît voi înşivă lăsaţi neatinsă această moştenire a vechilor noastre rînduieli semiasiatice" (116).

Aşadar, unei restaurări „îi va fi mai uşor" să restabilească *această* naţionalizare, adică naţionalizarea semiasiatică, căci Lenin (şi ţărănimea) cer *acum* naţionalizarea ! Ce-i asta ? O analiză materialist-istorică sau „un joc de cuvinte" * pur-raţionalist ? Oare *cuvîntul* „naţionalizare" uşurează restabilirea rînduielilor semiasiatice sau anumite *schimbări economice ?* Dacă Plehanov ar fi reflectat mai atent asupra acestei chestiuni, ar fi văzut că municipalizarea şi împărţirea pămîntului desfiinţează *una* dintre bazele asiatismului, proprietatea funciară moşierească medievală, dar o lasă pe cealaltă, proprietatea funciară medie-

* Tov. Şmidt la Stockholm, pag. 122 din „Procesele-verbale".

www.dacoromanica.ro

vală lotuală. Prin urmare, în ceea ce privește *esența* lucrurilor, în ceea ce privește *esența economică* a revoluției (și nu desemnarea ei printr-un termen sau altul), tocmai naționalizarea este aceea care înlătură *într-un mod mult mai radical* bazele *economice* ale asiatismului. „Scamatoria" lui Plehanov constă în faptul că el dă *proprietății funciare* medievale, aservite, împovărate de dări, de corvezi, denumirea de „naționalizare specifică", sărind peste *două* forme ale *acestei* proprietăți funciare: proprietatea funciară lotuală și proprietatea moșierească. Prin această substituire de cuvinte a fost *escamotată* problema istorică reală: ce forme de proprietate funciară medievală sînt desființate prin cutare sau cutare măsură agrară. Cam simpliste sînt procedeele focului de artificii plehanovist!

Adevărata explicație a acestei confuzii, aproape neverosimile, făcute de Plehanov în problema restaurării se rezumă la următoarele două împrejurări. În primul rînd, vorbind de „revoluția agrară țărănească", Plehanov nu este lămurit în ceea ce privește particularitățile ei specifice ca evoluție *capitalistă*. El confundă narodnicismul, teoria posibilității unei evoluții *necapitaliste*, cu concepția marxistă despre posibilitatea a *două* tipuri de evoluție agrară *capitalistă*. La Plehanov se simte tot timpul o nelămurită „teamă de revoluție țărănească" (cum i-am spus încă la Stockholm, pag. 106—107 *), teama că ea ar putea să fie reacționară din punct de vedere economic, că ar putea să nu ducă la fermieratul de tip american, ci la o aservire medievală. În realitate, acest lucru este imposibil din punct de vedere economic. Dovadă: reforma țărănească și mersul ulterior al evoluției. În reforma țărănească, învelișul de feudalism (atît de feudalism moșieresc cît și de „feudalism de stat", despre care, urmînd pilda lui Plehanov, a vorbit Martînov la Stockholm) este foarte puternic. Dar evoluția economică s-a dovedit a fi *mai puternică* și a umplut acest înveliș feudal cu un conținut *capitalist*. În ciuda faptului că proprietatea funciară medievală constituie o piedică, atît gospodăria țărănească cît și cea moșierească s-au dezvoltat, deși extrem de încet, *pe calea burgheză*. Dacă teama lui

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 355—357. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Plehanov de o reîntoarcere la asiatism ar fi avut la bază ceva real, atunci proprietatea funciară a ţăranilor statului (înainte de deceniul al 9-lea al secolului trecut) sau aceea a ţăranilor care au aparţinut statului (după deceniul al 9-lea) ar fi trebuit să reprezinte tipul cel mai pur de „feudalism de stat". În realitate, ea s-a dovedit a fi mai liberă decît proprietatea moşierească, deoarece în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea exploatarea feudală nu mai era cu putinţă. În rîndurile ţăranilor statului „cu mult pămînt" *, relaţiile de aservire erau mai puţin răspîndite, iar burghezia de la sate se dezvolta mai repede. În Rusia este posibilă acum ori o evoluţie burgheză lentă şi chinuitoare, de tip prusac, iuncheresc, ori una rapidă şi liberă, de tip american. Restul nu sînt decît himere.

A doua cauză care a generat „harababura restauraţionistă" în capul unor tovarăşi este situaţia neclară din primăvara anului 1906. Ţărănimea, considerată ca masă, nu-şi spusese încă ultimul cuvînt. Încă se mai putea considera că nici mişcarea ţărănească şi nici Uniunea ţărănească nu reprezintă expresia definitivă a adevăratelor aspiraţii ale majorităţii covîrşitoare a ţăranilor. Birocraţia absolutistă şi Witte nu-şi pierduseră încă definitiv speranţa că „ţăranul va salva situaţia" (frază clasică în „Russkoe Gosudarstvo", ziarul lui Witte, din primăvara anului 1906), adică speranţa că ţăranul va adopta o poziţie de dreapta. Aşa se explică de ce legea din 11 decembrie 1905 a acordat ţărănimii o reprezentanţă atît de numeroasă. O aventură a absolutismului pe baza ideii ţărăneşti că „mai bine să fie tot pămîntul al ţarului decît al boierului" părea încă posibilă pe vremea aceea multora dintre social-democraţi. Dar cele două Dume, legea din 3 iunie 1907 şi legislaţia agrară a lui Stolîpin aveau să deschidă ochii tuturor. Pentru a salva ceea ce mai putea fi salvat, absolutismul a fost nevoit să păşească pe calea distrugerii prin violenţă a obştii în favoarea proprietăţii private asupra pămîntului, adică să pună la baza contrarevoluţiei nu discuţiile vagi ale ţăranilor despre

* La noi, ţăranii care au aparţinut statului sînt ţărani „cu mult pămînt", bineînţeles, numai în comparaţie cu ţăranii care au aparţinut moşierilor. Potrivit statisticii din 1905, primii au în medie 12,5 deseatine de pămînt lotual la o gospodărie, ceilalţi cîte 6,7 deseatine.

www.dacoromanica.ro

naționalizare (pămîntul e al. „obștei" etc.), ci *singura* bază *economică* posibilă a menținerii puterii moșierilor, evoluția *capitalistă* după model prusac.

Acum situația s-a limpezit pe deplin, și e timpul ca teama vagă de o restaurare „asiatică" ca urmare a mișcării țărănești împotriva proprietății private asupra pămîntului să fie dată la arhivă *.

2. AUTOADMINISTRAREA LOCALĂ CA „REAZEM ÎMPOTRIVA REACȚIUNII"

„...Prin organele de autoadministrare obștească care stăpînesc pămîntul — spunea Plehanov la Stockholm —, ea (municipalizarea) creează un reazem împotriva reacțiunii. Și acesta va fi un reazem foarte puternic. Luați cazul cazacilor de la noi" (45)... „Vom lua" de îndată „cazul cazacilor de la noi" și vom vedea ce valoare prezintă el. Dar să analizăm mai întîi temeiurile generale ale părerii potrivit căreia autoadministrarea locală ar putea să devină un reazem împotriva reacțiunii. Această părere a fost exprimată de nenumărate ori de municipaliștii noștri, și, în afară de formularea lui Plehanov, va fi suficient să dăm aici un singur citat din cuvîntarea lui John: „La ce se reduce deosebirea dintre naționalizarea și municipalizarea pămîntului dacă recunoaștem că ambele sînt realizabile și sînt în egală măsură legate de democratizarea orînduirii politice? Deosebirea se reduce la aceea că municipalizarea va consolida și mai mult cuceririle revoluției, regimul democratic, și va servi ca bază pentru continua dezvoltare a acestui regim, în timp ce naționalizarea va consolida doar puterea de stat" (112).

Pe de o parte, menșevicii neagă posibilitatea unor garanții împotriva restaurării, iar pe de altă parte ei fabrică la repezeală, în văzul tuturor, tot felul de „garanții" și „reazemuri", ca niște scamatori care înghit săbii. Gîndiți-vă numai un pic, domnilor: cum poate autoadministrarea locală să fie un reazem împotriva reacțiunii sau cum poate

* Nu mai vorbesc aici de faptul că amenințarea cu restaurarea este o armă politică a burgheziei împotriva proletariatului, deoarece în „Raport" s-a spus, în legătură cu această temă, tot ce este necesar. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 21—22. — *Nota red.*)

www.dacoromanica.ro

ea să consolideze cuceririle revoluţiei ? Numai conştiinţa şi organizarea maselor proletariatului şi ale ţărănimii pot constitui un reazem împotriva reacţiunii şi pot consolida cuceririle revoluţiei. În statul capitalist însă, care este centralizat nu datorită bunului plac al birocraţiei, ci în virtutea unor cerinţe inexorabile ale dezvoltării economice, această organizare trebuie să însemne unirea într-o forţă unică pe scara întregului stat. Fără o mişcare ţărănească centralizată, fără o luptă politică centralizată a ţărănimii pe scara întregului stat, care să urmeze proletariatul centralizat, *nu pot exista* nici un fel de „cuceriri" importante „ale revoluţiei" care să merite să fie „consolidate", nu poate exista nici un fel de „reazem împotriva reacţiunii".

Autoadministrarea locală cît de cît democratică *nu este posibilă* fără o răsturnare totală a puterii moşiereşti şi fără desfiinţarea proprietăţii funciare moşiereşti ; recunoscînd acest lucru în vorbe, menşevicii dau dovadă de o uluitoare uşurinţă atunci cînd refuză să reflecteze asupra semnificaţiei lui reale. De fapt, acest lucru este irealizabil fără cucerirea puterii politice în întregul stat de către clasele revoluţionare, şi s-ar părea că cei doi ani de revoluţie ar fi trebuit să-i înveţe chiar şi pe cei mai îndărătnici „oameni în carapace" că în Rusia aceste clase nu pot fi decît proletariatul şi ţărănimea. Pentru a ieşi învingătoare, „revoluţia agrară ţărănească", despre care vorbesc aceşti domni, trebuie să devină ca atare, ca revoluţie ţărănească, puterea centrală în întregul stat.

Organele de autoadministrare democratice pot fi doar nişte *părticele* ale acestei puteri centrale a ţărănimii democratice, şi numai *luptînd* împotriva fărîmiţării locale şi regionale a ţărănimii, numai propagînd, pregătind şi organizînd o mişcare centralizată pe scara întregului stat, pe scara întregii Rusii, poţi să slujeşti cu adevărat cauza „revoluţiei agrare ţărăneşti", şi nu să încurajezi spiritul mărginit-retrograd şi abrutizarea ţărănimii, determinate de închistarea locală şi regională. Tocmai în serviciul unei asemenea prostiri v-aţi pus dv., domnule Plehanov şi domnule John, propagînd ideea absurdă şi arhireacţionară potrivit căreia autoadministrarea locală ar fi în stare să devină „un reazem împotriva reacţiunii" sau „un mijloc

www.dacoromanica.ro

de consolidare a cuceririlor revoluției". Experiența celor doi ani de revoluție rusă a arătat cît se poate de evident că tocmai fărîmițarea locală și regională a mișcării țărănești (mișcarea soldaților reprezintă o parte a mișcării țărănești) a fost principala cauză a înfrîngerii.

A pune în program „revoluția agrară țărănească" și a lega această revoluție *numai* de democratizarea organelor de autoadministrare locală, și nu de democratizarea puterii centrale, a considera aceste organe ca un adevărat „reazem" și ca o adevărată „consolidare" nu este în fond altceva decît *tranzacție* cadetă *cu reacțiunea* *. Cadeții pun accentul pe organele „democratice" de autoadministrare locală pentru că nu vor sau se tem să atingă probleme *mai importante*. Menșevicii nu s-au gîndit ce vorbă mare au spus atunci cînd au declarat că „revoluția agrară țărănească" este o chestiune de timp, iar în expunerea de motive politice la programul lor agrar ei au făcut apoteoza închistării provinciale.

Iată, poate că vă interesează următorul raționament al lui John :

„Tov. Lenin se teme că reacțiunea va smulge din mîinile organelor de autoadministrare locală pămînturile confiscate ; dacă se poate spune așa ceva despre pămînturile încăpute pe mîna statului, apoi în nici un caz nu se poate spune același lucru despre pămînturile municipalizate. Nici chiar guvernul absolutist rus n-a putut smulge pămînturile din mîinile organelor de autoadministrare locală din Armenia, deoarece aceasta a provocat o ripostă energică din partea populației" (113).

Minunat, nu-i așa ? Întreaga istorie a absolutismului este o necontenită jefuire a pămînturilor organelor locale, regionale, naționale, iar înțelepții noștri caută să liniștească

* În „Raport" am dezvoltat mai amplu această idee (vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 19—20. — *Nota red.).* Aici voi adăuga doar un pasaj din cuvîntarea menșevicului Novosedski, pe care n-am auzit-o la congres (vezi „Raportul"), dar care confirmă de minune acest lucru. Ridicîndu-se împotriva amendamentului care propunea să se spună „republică democratică", și nu „stat democratic", Novosedski a spus : „...În condițiile existenței unor organe de autoadministrare locală cu adevărat democratice, programul adoptat acum poate fi transpus în viață *și pe acea treaptă de democratizare a guvernului central despre care nu se poate spune că reprezintă cea mai înaltă treaptă de democratizare a sa. Chiar și pe treapta de democratizare, ca să zicem așa, relativă, municipalizarea nu va fi dăunătoare, ci, dimpotrivă, va fi folositoare*" (138. Subliniat de noi). E cît se poate de clar. Revoluția agrară țărănească *fără* răsturnarea absolutismului — iată ideea ultrareacționară a menșevicilor.

www.dacoromanica.ro

poporul abrutizat în izolarea lui provincială : „nici chiar absolutismul" n-a luat pămînturile *bisericilor* armene, cu toate că începuse să facă acest lucru şi cu toate că *numai* revoluţia din întreaga Rusie l-a împiedicat de fapt s-o facă... La centru — absolutismul, în provincie — „pămînturile armene", pe care „nu îndrăzneşte să le ia"... De unde atîta obtuzitate filistină în rîndurile social-democraţiei noastre ?

Iată-i acum şi pe cazacii lui Plehanov.

„Luaţi cazul cazacilor de la noi. Ei se comportă ca nişte reacţionari inveteraţi, şi totuşi dacă guvernul (absolutist) ar încerca să pună mîna pe pămîntul lor, ei s-ar ridica ca un singur om să-şi apere acest pămînt. Asta înseamnă că municipalizarea este bună tocmai prin faptul că dă rezultate chiar şi în cazul unei restauraţii" (45).

Într-adevăr, „înseamnă" ! Dacă absolutismul s-ar ridica împotriva apărătorilor absolutismului, atunci apărătorii absolutismului s-ar ridica împotriva absolutismului. Ce cugetare profundă ! Dar proprietatea funciară căzăcească este bună nu numai în cazul unei restauraţii, ci şi pentru a sprijini ceea ce trebuie răsturnat înainte de a fi restaurat. Asupra acestei laturi interesante a municipalizării a atras atenţia Şmidt, aducîndu-i obiecţii lui Plehanov :

„...Ţin să vă amintesc că încă de acum o lună absolutismul a acordat privilegii cazacilor, ceea ce înseamnă că el nu se teme de municipalizare, deoarece pămînturile cazacilor sînt şi acum administrate printr-un sistem care aminteşte în mare măsură municipalizarea... Ea (muncipalizarea) va juca un rol contrarevoluţionar" (123—124).

Plehanov a fost atît de iritat de această cuvîntare, încît l-a întrerupt o dată pe orator (pentru a-i pune o întrebare cu totul lipsită de importanţă, anume dacă este vorba de cazacii din Orenburg) şi a încercat să încalce regulamentul, cerînd să i se acorde cuvîntul peste rînd pentru a face o declaraţie. Iată textul declaraţiei scrise, depusă de el ulterior :

„Tov. Şmidt a redat inexact cele spuse de mine cu privire la cazaci. Eu nu m-am referit cîtuşi de puţin la cazacii din Orenburg, ci am spus : iată, de pildă, căzăcimea ; ea are o comportare arhireacţionară, şi totuşi, dacă guvernul ar încerca să pună mîna pe pămînturile ei, s-ar ridica şi ea, ca un singur om, împotriva lui. Şi acelaşi

www.dacoromanica.ro

lucru l-ar face, într-o măsură mai mare sau mai mică, în cazul unei asemenea încercări, toate instituțiile regionale în mîinile cărora revoluția ar trece pămînturile moșierești confiscate. O astfel de comportare din partea lor ar constitui una dintre garanțiile împotriva reacțiunii în cazul unei restaurații" (127).

Acesta este, fără îndoială, cel mai genial plan de răsturnare al absolutismului, fără a-l atinge însă : să-i smulgi diferite regiuni, iar după aceea să poftească să le ia înapoi. Este ceva aproape tot atît de genial ca și exproprierea capitalismului cu ajutorul caselor de economii. Dar nu asta ne interesează acum. Ceea ce importă este că municipalizarea regională, care după victoria revoluției „trebuie" să joace un rol miraculos, joacă *acum* un rol contrarevoluționar. Iată ce a ocolit Plehanov !

Pămînturile cătăcești reprezintă acum o adevărată municipalizare. Regiuni întinse aparțin oastei cazacilor din Orenburg, celei de la Don etc. Cazacii au în medie *cîte 52 de deseatine la o gospodărie ;* țăranii — cîte 11 deseatine. În afară de aceasta, oastea cazacilor din Orenburg posedă 1 500 000 de deseatine de pămînt, cea de la Don — 1 900 000 de deseatine etc. Pe fondul acestei „municipalizări" se dezvoltă relații pur feudale. Această municipalizare, care există de fapt, înseamnă închistarea feudală și regională a țărănimii, care este fărîmițată din cauza deosebirilor în ceea ce privește întinderea proprietății funciare, sumele de plată, condițiile de folosire feudală a pămîntului pentru servituți etc. „Municipalizarea" nu ajută mișcării general-democratice, ci contribuie la fărîmițarea ei, la slăbirea, prin izolare regională, a tot ceea ce poate învinge numai ca forță centralizată, la înstrăinarea unei regiuni de alta.

Și-l vedem în Duma a II-a pe *cazacul de dreapta* Karaulov, care *l-a sprijinit pe Stolîpin* (Stolîpin admite, doar și el, în declarația sa, mutarea forțată a hotarelor), *a combătut* naționalizarea, cu nu mai puțină vehemență decît Plehanov, *și s-a pronunțat fățiș în favoarea municipalizării pe regiuni* (ședința a 18-a din 29 martie 1907, pag. 1 366 din darea de seamă stenografică).

Cazacul de dreapta Karaulov a sesizat esența problemei de o mie de ori mai just decît Maslov și Plehanov. Fărîmi-

www.dacoromanica.ro

ţarea regională constituie *o garanţie împotriva revoluţiei.* Dacă ţărănimea rusă (cu ajutorul mişcării proletare centralizate, şi nu „regionale") nu va şti să înlăture înstrăinarea regională, dacă nu va şti să organizeze o mişcare pe întreaga Rusie, revoluţia va fi *întotdeauna* înfrîntă de reprezentanţii diferitelor regiuni bine organizate, pe care forţa centralizată a vechii puteri îi va trimite să lupte acolo unde va considera necesar.

Municipalizarea este o lozincă *reacţionară* care idealizează izolarea medievală a regiunilor şi face să slăbească în rîndurile ţărănimii conştiinţa necesităţii unei revoluţii agrare centralizate.

3. PUTEREA CENTRALĂ ŞI ÎNTĂRIREA STATULUI BURGHEZ

Tocmai puterea centrală de stat este aceea care le repugnă cel mai mult municipaliştilor. Înainte de a trece la analiza consideraţiilor respective, trebuie să lămurim ce este naţionalizarea sub aspect politic şi juridic (mai sus am lămurit conţinutul ei economic).

Naţionalizarea înseamnă trecerea întregului pămînt în *proprietatea* statului. Proprietatea înseamnă dreptul asupra rentei şi stabilirea de către puterea de stat a unor reguli *generale* de posesiune şi folosire a pămîntului, valabile pe întregul stat. Printre aceste reguli generale trebuie să figureze neapărat, în cazul naţionalizării, interzicerea oricărei mijlociri, adică interzicerea de a subarenda pămîntul, interzicerea de a ceda pămîntul celui ce nu-l lucrează singur etc. Mai departe. Dacă statul în cauză e un stat cu adevărat democratic (nu în sensul menşevic à la Novosedski), proprietatea lui asupra pămîntului nu exclude cîtuşi de puţin, ci, dimpotrivă, *implică* trecerea dreptului de *a dispune* de pămînturi, în cadrul legilor generale ale statului, către organele de autoadministrare locală şi regională. Programul nostru minimum, aşa cum am arătat şi în broşura „Revizuirea * etc.", *cere în mod direct* acest lucru, vorbind şi despre dreptul naţionalităţilor la autodeterminare şi despre o

* Vezi V. I. Lenin, Opere comple e, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 218. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

largă autoadministrare regională etc. De aceea regulile de amănunt care țin seama de particularitățile locale, atribuirea practică a pămînturilor sau repartizarea terenurilor între diverse persoane, asociații etc., — toate acestea devin *inevitabil* de competența organelor *locale* ale puterii de stat, adică de competența organelor de autoadministrare locală.

Chiar dacă s-au putut ivi unele nedumeriri în toate aceste chestiuni, ele decurgeau fie din neînțelegerea deosebirii dintre noțiunile : proprietate, posesiune, dreptul de a dispune, folosință, fie dintr-o cochetare demagogică cu provincialismul și cu federalismul *. La baza deosebirii dintre municipalizare și naționalizare nu stă repartizarea drepturilor între centru și provincie, și cu atît mai puțin „birocratismul" centrului — numai niște oameni de o ignoranță crasă pot să gîndească și să vorbească astfel —, ci menținerea proprietății private asupra pămîntului pentru o categorie de pămînturi în cazul municipalizării și desființarea totală a acestei proprietăți în cazul naționalizării. La baza deosebirii stă „bimetalismul agrar", pe care primul program îl admite, iar cel de-al doilea îl respinge.

Dacă însă veți examina *actualul* program din punctul de vedere al posibilității unor *acte arbitrare* din partea puterii centrale etc. (apărătorii vulgari ai municipalizării încearcă adesea să folosească în favoarea lor acest punct de vedere), veți vedea că sub acest raport actualul program păcătuiește printr-o totală confuzie și lipsă de claritate. Este de ajuns să arătăm că actualul program trece „în proprietatea statului democratic" atît „pămînturile necesare pentru fondul de colonizare" cît și „pădurile și apele de

* O cochetare de felul acesta întîlnim la Maslov : „...Poate că în unele locuri — scrie el în „Obrazovanie", 1907, nr. 3, pag. 104 — țăranii ar consimți să-și împartă între ei pămînturile, dar e de ajuns ca țăranii dintr-o singură regiune mare (din Polonia de pildă) să se opună la această împărțire, pentru ca proiectul de naționalizare a tuturor pămînturilor să devină o absurditate". Iată o mostră de argument vulgar, în care nu găsești nici urmă de *idee* și care reprezintă o simplă înșiruire de vorbe. „Refuzul" unei regiuni aflate în condiții specifice nu poate să schimbe un program general și să facă din el o inepție : o regiune poate „să refuze" și municipalizarea. Important este aici altceva. Important este că, într-un stat capitalist unitar, proprietatea privată asupra pămîntului și naționalizarea pe scară largă nu vor putea coexista ca două sisteme. Unul dintre aceste sisteme va trebui să învingă. Este de datoria partidului muncitoresc să lupte pentru sistemul mai înaintat, care înlesnește dezvoltarea rapidă a forțelor de producție și libertatea luptei de clasă.

www.dacoromanica.ro

importanţă naţională". Se înţelege că aceste noţiuni sînt cu totul imprecise şi că există aici un vast teren pentru conflicte. Luaţi, de pildă, ultima lucrare a d-lui Kaufman din volumul al II-lea al culegerii cadete „Problema agrară" („Despre normele de completare a loturilor"), în care s-a calculat, pentru 44 de gubernii, fondul funciar pentru completarea loturilor ţăranilor la nivelul normelor celor mai mari din 1861. „Fondul funciar extralotual" este calculat la început fără păduri, apoi cu păduri (peste procentul de împădurire de 25%). Cine stabileşte care dintre aceste păduri au o „importanţă naţională" ? Fireşte, numai puterea centrală de stat ; prin urmare, programul menşevic dă în stăpînirea acesteia o suprafaţă uriaşă de pămînt : 57 000 000 de deseatine în 44 de gubernii (după Kaufman). Cine stabileşte ce este „fondul de colonizare" ? Fireşte, numai puterea centrală burgheză. Numai ea hotărăşte dacă, de pildă, cele 1 500 000 de deseatine de pămînturi ale oastei cazacilor din Orenburg sau cele 2 000 000 de deseatine ale oastei cazacilor de la Don constituie un „fond de colonizare" *pentru întreaga ţară* (căci cazacii au cîte 52,7 deseatine la o gospodărie) sau nu. E limpede că problema se pune cu totul altfel decît o pun Maslov, Plehanov & Co. Aici nu se pune problema de a apăra printr-o hotărîre pe hîrtie organele de autoadministrare regională locală împotriva unor încălcări ale atribuţiilor lor de către centru, — acest lucru nu numai că nu se poate face printr-o hotărîre pe hîrtie, dar nu se poate face nici cu tunul, deoarece dezvoltarea capitalistă duce la centralizare, concentrînd în mîinile puterii centrale burgheze o forţă căreia „regiunile" *nu i se pot niciodată* împotrivi. Chestiunea este ca *una şi aceeaşi clasă* să aibă puterea politică şi la centru, şi în provincie, ca atît la centru cît şi în provincie să fie pe deplin consecvent realizat absolut acelaşi *grad* de democratism, care să asigure *dominaţia deplină*, să zicem, a majorităţii populaţiei, adică a ţărănimii. Numai această dominaţie constituie o *garanţie reală* împotriva unor „excese" din partea centrului, împotriva încălcării drepturilor „legitime" ale regiunilor ; toate celelalte garanţii pe care le născocesc menşevicii nu sînt decît inepţii, nu înseamnă decît apărarea

www.dacoromanica.ro

prostească a filistinului provincial, care opune un coif de hîrtie forței puterii centrale, concentrată de capitalism. Tocmai o astfel de inepție filistină comite și Novosedski, ca și întregul program actual, *admițînd* pentru organele de autoadministrare locală un democratism deplin, iar pentru puterea centrală un grad „nu prea înalt" de democratism. Un democratism incomplet la centru înseamnă că aici puterea este asigurată *nu* majorității populației, *nu* elementelor care predomină în organele de autoadministrare locală, iar aceasta înseamnă nu numai posibilitatea, dar și *inevitabilitatea unor conflicte,* din care învingătoare va ieși neapărat, în virtutea legilor dezvoltării economice, puterea centrală *ne*democratică !

„Municipalizarea", privită sub acest aspect al problemei, ca un mijloc care „asigură" regiunilor ceva împotriva puterii centrale, este pur și simplu o inepție filistină. Dacă ea înseamnă o „luptă" împotriva puterii burgheze centralizate, atunci poate fi doar o „luptă" ca aceea pe care o duc *antisemiții* împotriva capitalismului : aceleași promisiuni grandilocvente care atrag masele obtuze și inculte și *aceeași imposibilitate economică și politică* de a îndeplini aceste promisiuni.

Luați argumentul cel mai „curent" adus de municipaliști împotriva naționalizării : naționalizarea va întări statul burghez (amintiți-vă expresia delicioasă a lui John : „va consolida *doar* puterea de stat"), va face să crească veniturile puterii burgheze antiproletare, *pe cînd...* chiar așa : *pe cînd* municipalizarea va da venituri pentru nevoile populației, pentru nevoile proletariatului. Un asemenea argument te face să roșești pentru social-democrație, căci el denotă *cea mai crasă prostie și demagogie antisemită.* Pentru a nu mă referi la careva „dintre cei mici", derutați de Plehanov și de Maslov, mă voi referi la „însuși" Maslov :

„Social-democrația — îi dăscălește el pe cititori în „Obrazovanie" — calculează întotdeauna în așa fel, încît planurile și sarcinile ei să se realizeze chiar și în împrejurările cele mai defavorabile... Trebuie să presupunem că în toate domeniile vieții sociale va domina orînduirea burgheză cu toate aspectele ei negative. Autoadministrarea va fi tot atît de burgheză ca și întreaga orînduire de stat ; în cadrul ei se va desfășura o luptă de clasă tot atît de ascuțită ca și în municipalitățile vest-europene.

www.dacoromanica.ro

Care este atunci deosebirea dintre autoadministrare şi puterea de stat ? De ce aspiră social-democraţia să treacă pămînturile nu în mîinile statului, ci în mîinile organelor de autoadministrare locală ?

Pentru a stabili sarcinile statului şi sarcinile organelor de autoadministrare locală, vom compara bugetele lor" („Obrazovanie", 1907, nr. 3, pag. 102).

Urmează comparaţia : într-una din cele mai democratice republici, în Statele Unite ale Americii, se cheltuieşte pentru armată şi flotă 42% din buget. La fel în Franţa, Anglia etc. „Zemstvele moşiereşti" din Rusia cheltuiesc pentru asistenţa medicală 27,5%, pentru învăţămîntul public 17,4%, iar pentru drumuri 11,9%.

„Comparînd bugetele celor mai democratice state cu bugetele celor mai puţin democratice organe de autoadministrare locală, vedem că, prin funcţiile lor, primele servesc interesele claselor dominante, că mijloacele statului sînt cheltuite pentru *instrumente de asuprire*, pentru instrumente de înăbuşire a democraţiei ; că, dimpotrivă, cele mai nedemocratice, cele mai proaste organe de autoadministrare locală sînt nevoite să slujească democraţiei — fie cît de prost, dar să-i slujească —, să satisfacă nevoile locale" (103).

„Social-democratul nu trebuie să fie atît de naiv încît să se împace cu naţionalizarea pămîntului pentru motivul că, de pildă, veniturile de pe pămînturile naţionalizate vor fi folosite pentru întreţinerea trupelor *republicane*... Va fi extrem de naiv cititorul care va da crezare afirmaţiei lui Olenov că teoria lui Marx «permite» să se introducă în program numai revendicarea naţionalizării pămîntului, adică a cheltuirii rentei funciare (indiferent dacă o numim absolută sau diferenţială ?) pentru nevoile armatei şi ale flotei, şi că această teorie nu admite municipalizarea pămîntului, adică cheltuirea rentei pentru nevoile populaţiei" (103).

Pe cît se pare, lucrurile sînt clare. Naţionalizarea dă venituri pentru armată şi flotă. Municipalizarea dă venituri pentru nevoile populaţiei. Evreul este capitalist. Deci : jos evreii înseamnă jos capitaliştii !

Bravul Maslov nu pricepe că procentul ridicat al cheltuielilor organelor de autoadministrare locală pentru nevoile culturale reprezintă un procent ridicat de cheltuieli de ordin secundar. De ce se întîmplă astfel ? Pentru că limitele atribuţiilor organelor de autoadministrare locală şi împuternicirile lor financiare le stabileşte tot puterea de stat centrală, şi le stabileşte în aşa fel, încît pentru armată etc. ia o sumă apreciabilă, iar pentru „cultură" dă o nimica toată. Este

www.dacoromanica.ro

oare obligatorie o astfel de împărțire în societatea burgheză ? Da, este obligatorie, deoarece burghezia n-ar putea să domine în societatea burgheză dacă n-ar cheltui sume apreciabile pentru asigurarea dominației ei de clasă, lăsînd o nimica toată pentru cheltuielile destinate nevoilor culturale. Și numai unuia ca Maslov putea să-i vină în minte o idee genială ca aceasta : dar, dacă voi trece *o nouă sumă apreciabilă* în proprietatea zemstvelor, atunci *voi ocoli* dominația burgheziei ! Cît de simplă ar fi sarcina proletarilor dacă ei ar raționa în felul lui Maslov : e de ajuns să se ceară ca veniturile de le căile ferate, de la poștă, de la telegraf, de la monopolul alcoolului să nu fie „naționalizate", ci „municipalizate", pentru ca toate aceste venituri să fie cheltuite nu pentru armată și flotă, ci pentru scopuri culturale. Nu este de loc nevoie să răsturnăm puterea centrală sau s-o transformăm în mod radical ; trebuie pur și simplu să obținem „municipalizarea" tuturor capitolelor mari de venituri, și cu asta am rezolvat problema. Ce oameni înțelepți !

În Europa și în orice țară burgheză, veniturile municipale — să-și noteze bine acest lucru bravul Maslov ! — sînt venituri pe care puterea centrală burgheză consimte să le doneze în scopuri culturale, *deoarece ele sînt venituri secundare*, deoarece perceperea acestor venituri este incomodă la centru, deoarece nevoile principale, fundamentale ale burgheziei și ale dominației burgheze au fost deja asigurate grație unei *sume apreciabile*. De aceea sfatul dat poporului : primește o nouă sumă frumușică, cîteva sute de milioane de la pămînturile municipalizate, și asigură folosirea ei în scopuri culturale, trecînd-o în proprietatea zemstvelor, și nu în proprietatea puterii centrale, este un sfat șarlatanesc. Într-un stat burghez, burghezia nu poate aloca în mod efectiv pentru scopuri culturale *decît o nimica toată*, deoarece grosul sumelor îi este necesar pentru a-și asigura dominația ca clasă. De ce își ia puterea centrală pentru sine $^{9}/_{10}$ din impozitul funciar, din impozitele plătite de întreprinderile comerciale etc., iar zemstvelor le îngăduie să ia doar $^{1}/_{10}$, stabilind prin lege că impozitele adiționale fixate de zemstve nu pot depăși un anumit procent, destul de redus ? Pentru că grosul sumelor îi este ne-

www.dacoromanica.ro

cesar pentru asigurarea dominației burgheziei ca clasă și ea nu poate, atîta timp cît rămîne burghezie, să aloce pentru cultură decît o sumă derizorie *.

Socialiștii din Europa consideră această repartizare — în sume apreciabile și sume derizorii — ca ceva dat, știind foarte bine că în societatea burgheză nici nu poate exista un alt fel de repartizare. Considerînd această repartizare ca ceva dat, ei spun: nu putem intra în organele puterii centrale, deoarece ele constituie un instrument de oprimare; în municipalități putem intra, deoarece aici se cheltuiește cîte ceva și pentru nevoile culturale. Ce-ar spune însă acești socialiști unui om care ar sfătui partidul muncitoresc să facă agitație pentru trecerea în proprietatea municipalităților europene a unor venituri într-adevăr mari, a întregii rente de pe urma pămînturilor din partea locului, a întregului venit provenit din instituțiile poștale locale, de la căile ferate locale etc.? Unui asemenea om i-ar spune sau că e nebun sau că e un „socialist creștin" care a nimerit din greșeală la social-democrați.

Aceia care, analizînd sarcinile actualei revoluții (ale revoluției burgheze) din Rusia, spun: nu trebuie să întărim puterea centrală a statului burghez, dau dovadă de o totală incapacitate de gîndire. Germanii pot — și trebuie — să judece în felul acesta, deoarece ei au în față numai o Germanie iunchero-burgheză; pînă la socialism nu poate exista nici o altă Germanie. La noi însă, întregul conținut al actualei lupte revoluționare a maselor constă în a stabili

* Din lucrarea extrem de detaliată a lui Kaufman (Kaufman R. „Die Kommunalfinanzen", 2 Bande. Lpz. 1906, II Abt. 5. Band des Hand- und Lehrbuches der Staatswissenschaften, begr. von Frankenstein, fortges. von Heckel) reiese că în Anglia modul în care statul repartizează alocațiile pentru nevoile organelor lui locale și centrale *este mai avantajos* pentru organele de autoadministrare locală decît în Prusia și în Franța. În Anglia, organele locale cheltuiesc 3 miliarde de mărci, iar puterea centrală de stat 3,6 miliarde; în Franța 1,1 miliarde față de 2,9; în Prusia 1,1 față de 3,5. Să examinăm aparte cheltuielile pentru nevoi *culturale* — de pildă pentru învățămînt — în țara cu situația cea mai favorabilă (din punctul de vedere al municipaliștilor), adică în Anglia. Constatăm că din fondurile organelor locale au fost cheltuite pentru învățămînt 16 500 000 l. st. din 151 000 000 (anii 1902—1903), adică ceva mai mult de 1/10. În bugetul pe anul 1908 puterea centrală prevede pentru învățămînt (vezi „Almanach de Gotha") 16 900 000 l. st. din 198 600 000, adică mai puțin de 1/10. Cheltuielile pentru armată și flotă reprezintă 59 200 000 l. st.; adăugați la această cifră și cheltuielile pentru datoria publică — 28 500 000 l. st. plus 3 800 000 pentru justiție și poliție, 1 900 000 pentru afacerile externe și 19 800 000 pentru cheltuielile de percepere, și veți vedea că burghezia cheltuiește o *nimica toată* pentru cultură și o *sumă apreciabilă* pentru asigurarea dominației ei de clasă.

www.dacoromanica.ro

dacă vom avea o Rusie iunchero-burgheză (cum vor Stolîpin și cadeții) sau una țărănească-burgheză (cum vor țăranii și muncitorii). Nu poți participa la o asemenea revoluție fără a sprijini o pătură a burgheziei împotriva alteia, un tip de evoluție burgheză împotriva altuia. În virtutea unor cauze economice obiective, nu există și nu poate să existe, în actuala revoluție, o altă „alegere" decît între republica centralizată burgheză a țăranilor-fermieri și monarhia centralizată burgheză a moșierilor-iuncheri. Orice încercare de a evita această „alegere" dificilă, abătînd atenția maselor sub pretext că „noi am vrea să avem măcar niște zemstve ceva mai democratice", reprezintă cea mai mare platitudine filistină.

4. AMPLOAREA REVOLUȚIEI POLITICE ȘI A CELEI AGRARE

E dificilă „alegerea", am spus noi, avînd în vedere, bineînțeles, nu o alegere subiectivă (ceea ce este mai de dorit), ci deznodămîntul obiectiv al luptei dintre forțele sociale care au rolul hotărîtor în această problemă istorică. În ce anume constă „dificultatea" unui deznodămînt favorabil pentru țărani, asupra acestui punct n-au reflectat cîtuși de puțin cei ce vorbesc despre optimismul programului meu agrar, care leagă republica de naționalizare. Iată considerațiile lui Plehanov pe această temă:

„Lenin ocolește dificultatea problemei cu ajutorul unor presupuneri optimiste. Acesta este procedeul obișnuit al unei gîndiri utopice; așa, de pildă, anarhiștii spun: «nu este nevoie de nici un fel de organizație de constrîngere», iar atunci cînd noi le obiectăm că lipsa unei organizații de constrîngere ar da unor membri ai societății posibilitatea de a aduce prejudicii acestei societăți dacă li se va trezi o asemenea dorință, anarhiștii ne răspund: «așa ceva nu se poate întîmpla». După părerea mea, a răspunde în felul acesta înseamnă a ocoli dificultatea problemei cu ajutorul unor presupuneri optimiste. Și Lenin face tocmai acest lucru. El condiționează consecințele posibile ale măsurii pe care o preconizează de o serie întreagă de «dacă» de natură optimistă. Ca dovadă voi cita reproșul făcut de el lui Maslov. La pag. 23 * din broșura sa el spune: «În fond, proiectul lui Maslov presupune în mod tacit că revendicările formulate în programul nostru politic minimum nu vor fi realizate în întregime, că nu va fi asigurată suvera-

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 253—254. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

nitatea poporului, că armata permanentă nu va fi desfiinţată, că eligibilitatea funcţionarilor nu va fi introdusă etc. — cu alte cuvinte că nici revoluţia noastră democratică nu va fi desăvîrşită, aşa cum n-au fost desăvîrşite cea mai mare parte din revoluţiile democratice din Europa, că şi ea va fi ciuntită, denaturată, „împinsă înapoi" ca şi toate acestea. Proiectul lui Maslov este special adaptat la o revoluţie democratică nehotărîtă, inconsecventă, incompletă sau pe care reacţiunea a ciuntit-o şi a „făcut-o inofensivă"». Să presupunem că reproşul adresat de el lui Maslov este intemeiat, totuşi citatul reprodus de noi arată că propriul proiect al lui Lenin este bun numai în cazul cînd se vor realiza toţi aceşti «dacă» înşiraţi de el. Iar dacă aceşti «dacă» nu vor fi prezenţi în momentul respectiv, realizarea proiectului său * va fi dăunătoare. Dar noi n-avem nevoie de asemenea proiecte. Proiectul nostru trebuie să fie un cal potcovit la toate patru picioarele, adică să fie bun şi în cazul unor «dacă» nefavorabili" („Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm, 44—45).

Am reprodus în întregime aceste raţionamente ale lui Plehanov, întrucît ele ne arată limpede în ce constă greşeala lui. El n-a înţeles de loc în ce constă optimismul de care s-a speriat atîta. Acest „optimism" nu constă în a presupune eligibilitatea funcţionarilor de către popor etc., *ci în a presupune victoria revoluţiei agrare ţărăneşti.* Adevărata „dificultate" constă în a face ca într-o ţară care, cel puţin de la 1861 încoace, se dezvoltă pe cale iunchero-burgheză, să învingă revoluţia agrară *ţărănească*, şi din moment ce admiţi această dificultate *economică* fundamentală, e ridicol să mergi pînă acolo încît să ici drept anarhism dificultăţile pe care le prezintă democratismul politic. E ridicol să uiţi că nu poate să nu existe concordanţă între amploarea transformărilor agrare şi a celor politice, că o revoluţie *economică* presupune o suprastructură politică *corespunzătoare.* Greşeala fundamentală a lui Plehanov în această problemă constă tocmai în faptul că el nu înţelege care este rădăcina „optimismului" programului *nostru* agrar *comun* — bolşevic şi menşevic.

Într-adevăr, imaginaţi-vă în mod concret ce înseamnă în Rusia contemporană „*o revoluţie agrară ţărănească*" însoţită de *confiscarea* proprietăţii funciare moşiereşti. Nu încape îndoială că timp de o jumătate de veac capitalismul şi-a croit drum *prin* gospodăria moşierească, care în mo-

* Dar atunci acesta nu va mai fi proiectul *meu* ! Tare mai sînt certate cu logica raţionamentele lui Plehanov !

www.dacoromanica.ro

mentul de față este, în linii generale, vădit superioară gospodăriei țărănești nu numai în ceea ce privește mărimea recoltelor (ceea ce se explică, în parte, prin calitatea mai bună a pămînturilor moșierești), dar și în ceea ce privește gradul de folosire a uneltelor perfecționate și de aplicare a asolamentelor (culturile de ierburi perene) *. Nu încape îndoială că gospodăria moșierească este legată prin mii de fire nu numai de birocrație, ci și de burghezie. Confiscarea subminează o mulțime de interese ale marii burghezii, iar revoluția țărănească duce, după cum just a arătat Kautsky, și la falimentul statului, adică la încălcarea intereselor nu numai ale burgheziei ruse, ci ale întregii burghezii internaționale. Se înțelege că în asemenea condiții victoria revoluției țărănești, victoria micilor burghezi atît asupra moșierilor cît și asupra marilor burghezi necesită un concurs de împrejurări deosebit de favorabil, necesită ipoteze cu totul neobișnuite, „optimiste" din punctul de vedere al filistinului sau al istoricului filistin, necesită o uriașă amploare a inițiativei țărănești, a energiei, a conștiinței și a organizării revoluționare, a bogăției creației populare. Acesta este un fapt incontestabil, iar ironiile filistine ale lui Plehanov pe seama acestei din urmă expresii nu sînt decît o încercare ieftină de a se eschiva de la o problemă serioasă **. Și întrucît producția de mărfuri nu unește și nu centralizează țărănimea, ci o diferențiază și o izolează, revoluția *țărănească* într-o țară burgheză poate fi înfăptuită numai sub conducerea proletariatului — împrejurare care face ca cea mai puternică burghezie din lume să se ridice cu și mai multă înverșunare împotriva acestei revoluții.

Rezultă oare din toate acestea că marxiștii trebuie să renunțe cu desăvîrșire la ideea unei revoluții agrare țărănești ? Nu, o asemenea concluzie ar fi demnă doar de niște

* Comp. la Kaufman, în „Problema agrară", vol. II, noi și numeroase date referitoare la superioritatea gospodăriei moșierești asupra celei țărănești în ceea ce privește gradul de răspîndire a culturilor de ierburi perene.

** „Creația populară" este „narodovolism" — repetă într-una, făcînd mare haz, Plehanov la Stockholm. Avem de-a face cu același gen de critică ca și în cazul „Aventurilor lui Cicikov", în care criticul recurge la ridiculizarea numelui „Cicikov"... Ci... ci... hapciu-hapciu, vai, ce caraghios !" !!! Numai un om pentru care însăși ideea unei revoluții țărănești împotriva burgheziei și a moșierilor pare a fi narodovolism, poate considera în mod serios drept narodovolism ideea necesității „creației populare", a unor noi forme de luptă, a unor noi forme de organizare a țărănimii în revoluția rusă.

www.dacoromanica.ro

oameni a căror concepţie despre lume este o parodie liberală de marxism. Din cele spuse rezultă doar, în primul rînd, că marxismul nu poate lega destinele socialismului în Rusia de deznodămîntul revoluţiei burghezo-democratice ; în al doilea rînd, că marxismul trebuie să ţină seama de ambele posibilităţi ale evoluţiei capitaliste a agriculturii în Rusia şi să arate clar poporului condiţiile şi semnificaţia fiecăreia din aceste posibilităţi ; în al treilea rînd, că marxismul trebuie să combată cu hotărîre concepţia potrivit căreia în Rusia ar fi posibilă o revoluţie agrară radicală fără o revoluţie politică radicală.

1) Socialiştii-revoluţionari — ca, de altfel, toţi narodnicii cît de cît consecvenţi — nu înţeleg caracterul burghez al revoluţiei ţărăneşti şi leagă de aceasta întregul lor pseudo-socialism. Un deznodămînt favorabil al revoluţiei ţărăneşti ar însemna, după părerea narodnicilor, triumful socialismului narodnic în Rusia. În realitate însă, un asemenea deznodămînt ar însemna falimentul cel mai rapid şi cel mai categoric al socialismului narodnic (ţărănesc). Cu cît ar fi mai deplină şi mai sigură victoria revoluţiei ţărăneşti, cu atît mai repede s-ar transforma ţăranii în fermieri burghezi liberi, care „ar trimite la plimbare“ „socialismul“ narodnic. Un deznodămînt nefavorabil, dimpotrivă, ar prelungi cîtva timp agonia socialismului narodnic, ar da posibilitatea să se menţină un timp oarecare iluzia că critica variantei burghezo-moşiereşti a capitalismului înseamnă critica capitalismului în general.

Social-democraţia, partidul proletariatului nu leagă în nici un fel destinele socialismului de cutare sau cutare deznodămînt al revoluţiei burgheze. Ambele deznodăminte înseamnă dezvoltarea capitalistă şi asuprirea proletariatului atît în monarhia moşierilor, în cadrul căreia există proprietatea funciară privată, cît şi într-o republică de fermieri, chiar dacă pămîntul ar fi naţionalizat. De aceea numai un partid absolut independent şi pur proletar este capabil să apere cauza socialismului „în orice condiţii ale transformărilor agrare democratice“ *, cum se spune în partea finală a programului meu agrar (această parte a fost

* Vezi V. I. *Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 261—262. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

inclusă în rezoluția cu privire la tactică a Congresului de la Stockholm).

2) Dar caracterul burghez al *ambelor* deznodăminte ale revoluției agrare nu înseamnă în nici un caz că social-democrații pot avea o atitudine indiferentă față de lupta pentru un deznodămînt sau altul. Propriile ei interese îi cer categoric clasei muncitoare să acorde un sprijin cît mai energic revoluției țărănești; mai mult chiar: îi cer ca ea să aibă rolul conducător în această revoluție. Luptînd pentru a asigura un deznodămînt favorabil revoluției țărănești, trebuie să facem ca masele să înțeleagă cît se poate de limpede ce înseamnă menținerea căii moșierești a evoluției agrare, cîte calamități fără număr (care nu sînt o consecință a capitalismului, ci a insuficientei dezvoltări a capitalismului) aduce ea tuturor maselor de oameni ai muncii. Pe de altă parte, trebuie să explicăm de asemenea caracterul mic-burghez al revoluției țărănești și netemeinicia speranțelor „socialiste" ce se pun în această revoluție.

Totodată, programul nostru — de vreme ce nu legăm destinele socialismului de un deznodămînt sau altul al revoluției burgheze — nu poate fi același în cazul unor împrejurări favorabile și în cazul unor „împrejurări nefavorabile". Afirmînd că n-avem nevoie de proiecte care să prevadă în mod special și un caz și celălalt (prin urmare, de proiecte construite cu „dacă"), Plehanov pur și simplu a vorbit fără să se gîndească. Căci tocmai din punctul lui de vedere, din punctul de vedere al probabilității unui deznodămînt nefavorabil sau al necesității de a ține seama de o asemenea eventualitate este deosebit de necesară împărțirea programului în două părți, ceea ce am și făcut în proiectul meu. Trebuie să spunem că pentru actuala cale de dezvoltare burghezo-moșierească partidul muncitoresc preconizează cutare măsuri, dar în același timp el ajută din toate puterile țărănimea să desființeze cu desăvîrșire proprietatea funciară moșierească și să creeze astfel posibilitatea unor condiții de dezvoltare mai largi și mai libere. Despre acest aspect al chestiunii am vorbit în mod amănunțit în „Raport" (punctul referitor la arendă, necesitatea ca

www.dacoromanica.ro

el să figureze în program „pentru cazul nefavorabil" ; lipsa unui asemenea punct la Maslov) *. Voi adăuga doar că tocmai acum, cînd condiţiile de activitate nemijlocită a social-democraţiei seamănă foarte puţin cu ipoteze optimiste, greşeala lui Plehanov apare şi mai limpede. Duma a III-a nu ne poate determina în nici un caz să încetăm lupta pentru o revoluţie agrară ţărănească, dar o anumită perioadă de timp va trebui să lucrăm pe baza unor relaţii agrare care asigură cea mai sălbatică exploatare din partea moşierilor. Tocmai Plehanov, care s-a preocupat în mod deosebit de cazul nefavorabil, s-a pomenit acum fără program pentru un asemenea caz !

3) Din moment ce ne punem ca sarcină sprijinirea revoluţiei ţărăneşti, trebuie să ne dăm limpede seama de greutatea acestei sarcini şi de necesitatea unei *concordanţe* între transformările politice şi cele agrare. Astfel îmbinarea „optimismului" agrar (confiscare plus municipalizare sau împărţire) cu „pesimismul" politic (Novosedski : o „relativă" democratizare la centru) devine inconsistentă din punct de vedere ştiinţific şi reacţionară din punct de vedere practic.

Menşevicii par a admite, împotriva voinţei lor, ideea unei revoluţii ţărăneşti, căci ei nu doresc să înfăţişeze poporului în mod clar şi precis toate aspectele acestei revoluţii. În rîndurile lor îşi face loc părerea pe care menşevicul Ptiţîn a exprimat-o cu o nemaipomenită naivitate la Congresul de la Stockholm : „Va trece şi zbuciumul revoluţionar, viaţa burgheză va intra în făgaşul său obişnuit, şi, dacă nu se va produce o revoluţie muncitorească în Occident, burghezia va veni inevitabil la putere în ţara noastră. Tov. Lenin nu va încerca şi nu va putea să nege acest lucru" („Procesele-verbale", pag. 91). Reiese că noţiunea abstractă şi nu îndeajuns de aprofundată a revoluţiei burgheze a pus în umbră problema variantei ei care este revoluţia ţărănească ! Toate acestea nu sînt decît „zbucium", real este doar „făgaşul obişnuit". E greu să exprime cineva în mod mai pregnant punctul de vedere filistin şi să dea

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 26—27. — Nota red.

www.dacoromanica.ro

o mai bună dovadă că nu înțelege obiectivul pentru care, propriu-zis, se duce lupta în revoluția noastră burgheză.

Țărănimea nu poate înfăptui revoluția agrară fără a înlătura vechea putere, armata permanentă și birocrația, deoarece toate acestea reprezintă reazemul de nădejde al proprietății funciare moșierești, sînt legate de ea prin mii de fire. De aceea, ideea unei revoluții țărănești care instaurează democratismul numai în instituțiile locale, fără a transforma radical instituțiile centrale, este inconsistentă din punct de vedere științific. Ea este reacționară din punct de vedere practic, deoarece face jocul obtuzității mic-burgheze și al optimismului mic-burghez, care își închipuie lucrurile „foarte simplu": de pămînt avem nevoie, cît privește politica, asta numai dumnezeu o știe! Pămîntul trebuie luat în întregime, dar dacă trebuie luată, dacă poate fi luată întreaga putere, și cum anume — la asta țăranul nu se gîndește (sau nu s-a gîndit pînă nu l-a dumirit dizolvarea celor două Dume). De aceea este cît se poate de reacționar punctul de vedere al d-lui Peșehonov, acest „cadet țărănesc", care încă în a sa „Problemă agrară" scria: „este mult mai necesar acum să se dea un răspuns precis la problema agrară decît, de pildă, la problema republicii" (pag. 114). Și acest punct de vedere al imbecilității politice (moștenire de la d-l V.V., mare meșter în materie de reacționarism) s-a răsfrînt, precum se știe, asupra întregului program și asupra întregii tactici a partidului „socialiștilor-populiști". În loc să lupte împotriva mărginirii țăranului, care nu pricepe care e legătura dintre radicalismul agrar și cel politic, „socialiștii-populiști" *se adaptează* la mărginirea lui. Li se pare lor că „așa e mai practic", dar în realitate tocmai acest mod de a proceda condamnă programul agrar al țărănimii la un insucces total. O răsturnare politică radicală este o treabă grea, fără doar și poate, dar grea este și o răsturnare agrară radicală; cea de-a doua nu este posibilă dacă nu e legată de prima, și e de datoria socialiștilor să nu ascundă acest lucru țăranilor, să nu facă din el un mister (folosind fraze semicadete, confuze despre „statul democratic", ca în programul nostru agrar), ci să vorbească răspicat, să arate țăranilor că, dacă nu vor merge

www.dacoromanica.ro

pînă la capăt în acţiunile politice, nu se vor putea gîndi serios la confiscarea pămînturilor moşiereşti.

În această privinţă, ceea ce importă nu este prezenţa în program a diferiţilor „dacă". Important este să se sublinieze că trebuie să existe o *concordanţă* între transformările agrare şi cele politice. În locul diferiţilor „dacă", aceeaşi idee ar putea fi exprimată astfel : „partidul ţine să arate că în societatea burgheză cea mai bună formă de posesiune a pămîntului este desfiinţarea proprietăţii funciare private, naţionalizarea pămîntului, trecerea lui în proprietatea statului, şi că o asemenea măsură nu poate fi înfăptuită şi nu poate să aducă foloase reale fără o democratizare radicală nu numai a instituţiilor locale, dar şi a întregii orînduiri de stat, prin instaurarea republicii, desfiinţarea armatei permanente, eligibilitatea funcţionarilor de către popor etc."

Neintroducînd o asemenea lămurire în programul nostru agrar, noi am sugerat poporului ideea *falsă* că confiscarea pămîntului moşieresc ar fi posibilă fără democratizarea totală a puterii centrale. Noi am coborît la nivelul micii burghezii oportuniste, adică la nivelul „socialiştilor-populişti", deoarece în ambele Dume a reieşit că atît programul lor (proiectul celor 104) cît şi programul nostru legau transformările agrare de democratizarea *numai* a instituţiilor *locale*. O asemenea concepţie denotă o obtuzitate mic-burgheză, de care evenimentele de la 3 iunie 1907 şi Duma a III-a ar trebui să-i vindece pe mulţi, şi în primul rînd pe social-democraţi.

5. REVOLUŢIE ŢĂRĂNEASCĂ FĂRĂ CUCERIREA PUTERII DE CĂTRE ŢĂRĂNIME ?

Programul agrar al social-democraţiei ruse este un program proletar în revoluţia ţărănească, îndreptat împotriva rămăşiţelor iobăgiei, împotriva a tot ce este medieval în orînduirea noastră agrară. Din punct de vedere teoretic, această teză este, după cum am văzut, recunoscută şi de menşevici (cuvîntarea lui Plehanov la Congresul de la Stockholm). Menşevicii n-au aprofundat însă cîtuşi de puţin această teză, n-au observat legătura indisolubilă dintre ea şi bazele generale ale tacticii social-democrate în

www.dacoromanica.ro

revoluția burgheză din Rusia. Și tocmai în lucrările lui Plehanov s-a manifestat în modul cel mai vizibil această neaprofundare.

Orice revoluție țărănească îndreptată împotriva rînduielilor medievale în condiții cînd întreaga economie socială are un caracter capitalist este o revoluție burgheză. Dar nu orice revoluție burgheză este o revoluție țărănească. Dacă într-o țară cu o agricultură organizată în întregime pe baze capitaliste, capitaliștii din agricultură ar săvîrși, cu ajutorul muncitorilor salariați, o revoluție agrară, desființînd, să zicem, proprietatea privată asupra pămîntului, aceasta ar fi o revoluție burgheză, dar nu o revoluție țărănească. Dacă într-o țară în care orînduirea agrară se împletește atît de strîns cu economia capitalistă în general, încît desființarea acestei orînduiri ar fi imposibilă fără înlăturarea capitalismului, ar avea loc o revoluție care ar aduce la putere, să zicem, burghezia industrială în locul birocrației absolutiste, am avea de-a face cu o revoluție burgheză, și nicidecum cu o revoluție țărănească. Cu alte cuvinte: este posibil să existe o țară burgheză fără țărănime, și într-o asemenea țară este posibilă o revoluție burgheză fără țărănime. Este posibilă o revoluție burgheză într-o țară cu o numeroasă populație țărănească și, totodată, este posibilă o revoluție care nu este cîtuși de puțin o revoluție țărănească, adică o revoluție care nu revoluționează relațiile agrare ce privesc în mod special țărănimea și nu împinge țărănimea în rîndul forțelor sociale cît de cît active, care săvîrșesc revoluția. Prin urmare, noțiunea marxistă generală „revoluție burgheză" conține anumite teze care sînt în mod obligatoriu aplicabile oricărei revoluții țărănești într-o țară în care se dezvoltă capitalismul, dar această noțiune generală nu ne dă nici un răspuns la întrebarea dacă, pentru a repurta victoria, revoluția burgheză din țara respectivă trebuie sau nu (din punctul de vedere al necesității obiective) să devină o revoluție țărănească.

Caracterul greșit al întregii linii tactice a lui Plehanov și a menșevicilor care l-au urmat în prima perioadă a revoluției ruse (adică în anii 1905—1907) se explică în primul rînd prin faptul că ei n-au înțeles de loc această corelație dintre revoluția burgheză în general și revoluția burgheză

www.dacoromanica.ro

țărănească. Zarva teribilă — atît de frecventă în literatura menșevică * — pe tema că bolșevicii nu ar înțelege caracterul burghez al revoluției în curs nu este altceva decît un paravan pentru camuflarea acestei lipse de înțelegere. În realitate, nici înainte de revoluție și nici în timpul revoluției nu a existat în nici una din cele două fracțiuni vreun social-democrat care să se fi abătut de la concepțiile marxiste despre caracterul burghez al revoluției; numai „simplificatorii", vulgarizatorii divergențelor dintre fracțiuni au putut afirma contrarul. O parte din marxiști însă, și anume aripa dreaptă, s-a limitat tot timpul la noțiunea generală, abstractă, stereotipă a revoluției burgheze, nefiind în stare să înțeleagă *specificul* actualei revoluții burgheze tocmai ca revoluție țărănească. E absolut firesc și inevitabil faptul că această aripă a social-democrației n-a putut să priceapă unde-și are rădăcinile contrarevoluționarismul burgheziei noastre în revoluția rusă, că ea n-a putut să stabilească în mod precis care clase sînt în stare să repurteze în această revoluție o victorie deplină, că n-a putut să nu încline spre concepția următoare: în revoluția burgheză, proletariatul trebuie să sprijine burghezia, în revoluția burgheză, factorul principal trebuie să fie burghezia; amploarea revoluției va scădea dacă burghezia se va îndepărta etc. etc.

Bolșevicii, dimpotrivă, au arătat clar încă de la începutul revoluției, în primăvara și vara anului 1905, cînd nici vorbă nu putea fi ca bolșevismul să fie confundat cu boicotismul, cu lupta cu orice preț etc., fapt atît de răspîndit azi printre oamenii ignoranți sau limitați, care este *izvorul* divergențelor noastre tactice, formulînd noțiunea de revoluție țărănească ca una din formele revoluției burgheze, și definind victoria ei ca o „dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii". Un succes *ideologic* extrem de important pe care l-a obținut de atunci bolșevismul în rîndurile social-democrației internaționale a fost publicarea de către Kautsky a unui articol despre forțele motrice ale revoluției ruse (traducerea în limba rusă, apă-

* La Plehanov, în „Noi scrisori despre tactică și despre lipsa de tact" (ed. Glagolev, Petersburg), această zarvă este de-a dreptul comică. O avalanșă de amenințări, de grimase și invective la adresa bolșevicilor și o totală sărăcie de idei.

www.dacoromanica.ro

rută sub îngrijirea lui N. Lenin, care a scris și prefața, poartă titlul: „Forțele motrice și perspectivele revoluției ruse", Moscova, 1907, editura „Novaia epoha"). După cum se știe, în 1903, la începutul sciziunii dintre bolșevici și menșevici, Kautsky s-a situat de partea acestora din urmă. În 1907, după ce a urmărit îndeaproape desfășurarea revoluției ruse, despre care a scris în repetate rînduri, Kautsky a înțeles numaidecît în ce constă greșeala lui Plehanov, care îi trimisese cunoscutul său chestionar. În acest chestionar, Plehanov se referea *numai* la caracterul burghez al revoluției ruse, fără să specifice noțiunea de revoluție burgheză țărănească, limitîndu-se la formule generale: „democrație burgheză", „partide burgheze de opoziție". Corectînd această greșeală, Kautsky i-a răspuns lui Plehanov că burghezia nu este o forță motrice a revoluției ruse, că în *acest* sens epoca revoluțiilor burgheze a trecut, că „o trainică comunitate de interese în întreaga perioadă de luptă revoluționară există numai între proletariat și țărănime" (pag. 30—31 din broșura citată), că „tocmai ea (această trăinicie a intereselor) trebuie să stea la baza întregii tactici revoluționare a social-democrației ruse" (ibid., pag. 31). În această broșură sînt foarte clar arătate *bazele* tacticii bolșevice *în opoziție* cu tactica menșevică. În „Noi scrisori etc.", Plehanov se arată extrem de supărat din această pricină. Dar supărarea aceasta nu face decît să scoată și mai mult în evidență șubrezenia argumentării lui. Noi trecem printr-o criză „care e totuși o criză burgheză" — repetă mereu Plehanov, gratificîndu-i pe bolșevici cu epitetul de „agramați" (pag. 127). Aceste vorbe de ocară sînt expresia unei furii neputincioase. Plehanov n-a înțeles care este deosebirea dintre revoluția burgheză țărănească și revoluția burgheză nețărănească. Spunînd că Kautsky „exagerează atunci cînd vorbește de rapiditatea cu care se dezvoltă țaranul nostru" (pag. 131), că „între noi (Plehanov și Kautsky) pot exista divergențe de păreri numai în ceea ce privește unele nuanțe" (pag. 131) etc., Plehanov recurge la cele mai jalnice și mai lașe subterfugii, căci orice om care gîndește cît de cît vede tocmai contrarul. Aici nu e vorba de „nuanțe", de rapiditatea dezvoltării și nici de „cucerirea" puterii, care-l fac pe Plehanov să vocifereze, ci de

www.dacoromanica.ro

concepţia *fundamentală* despre *clasele* capabile să fie forţa motrice a revoluţiei ruse. Vrînd-nevrînd, Plehanov şi menşevicii alunecă *în mod inevitabil* spre sprijinirea oportunistă a burgheziei, deoarece ei nu înţeleg caracterul contrarevoluţionar al acesteia în revoluţia burgheză ţărănească. Bolşevicii au stabilit din capul locului care sînt condiţiile de clasă generale şi fundamentale ale victoriei acestei revoluţii ca dictatură democratică a proletariatului şi a ţărănimii. Kautsky a ajuns în fond la aceeaşi părere în „Forţele motrice" şi a repetat-o în ediţia *a doua* a lucrării sale „Revoluţia socială", unde spune: „Ea (victoria social-democraţiei ruse în viitorul apropiat) poate fi numai opera unei alianţe (einer Koalition) a proletariatului cu ţărănimea" („Die soziale Revolution", von K. Kautsky. Zweite Auflage. Berlin, 1907, Seite 62 *). (Spaţiul nu ne permite să ne oprim asupra unei alte completări făcute de Kautsky în ediţia a doua, unde aprecierile lui asupra învăţămintelor lui decembrie 1905 sînt *în totală* divergenţă cu menşevismul.)

Vedem, aşadar, că Plehanov a dat cu totul greş în problema *bazelor* întregii tactici social-democrate în general într-o revoluţie burgheză care poate învinge numai ca revoluţie ţărănească. Afirmaţia făcută de mine la Stockholm (în aprilie 1906) ** că Plehanov a dus menşevismul la absurd prin aceea că a respins ideea cuceririi puterii de către ţărănime în revoluţia ţărănească şi-a găsit cea mai deplină confirmare în literatura de mai tîrziu. Iar această greşeală fundamentală a liniei tactice nu putea să nu se reflecte în programul agrar al menşevicilor. Municipalizarea, aşa cum am arătat de repetate ori în cele de mai sus, nu exprimă în întregime, nici în domeniul economic şi nici în domeniul politic, condiţiile unei victorii reale a revoluţiei ţărăneşti, condiţiile unei cuceriri reale a puterii de către proletariat şi ţărănime. În domeniul economic, această victorie nu este compatibilă cu statornicirea vechii proprietăţi

* — K. Kautsky. „Revoluţia socială", ediţia a 2-a, Berlin, 1907, pag. 62. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 355—356. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

funciare lotuale; în domeniul politic, ea nu este compatibilă cu situația în care există numai democratism regional, concomitent cu democratismul incomplet al puterii centrale.

6. ESTE OARE NAȚIONALIZAREA PĂMÎNTULUI UN MIJLOC DESTUL DE ELASTIC?

Tov. John a afirmat la Stockholm (pag. 111 din „Procesele-verbale") că „proiectul de municipalizare a pămîntului este mai acceptabil, fiind mai elastic; el ține seama de diversitatea condițiilor economice și permite înfăptuirea lui chiar în însuși procesul revoluției". Principalul neajuns al municipalizării în această privință l-am și arătat: ea statornicește proprietatea asupra pămînturilor lotuale. În această privință, naționalizarea este infinit mai elastică, întrucît permite organizarea mult mai liberă a noilor gospodării pe pămîntul „eliberat". Aici e cazul să arătăm pe scurt și alte considerente, mai puțin importante, ale lui John.

„Împărțirea pămîntului — spune el — ar restabili în unele locuri, vechile relații agrare. În unele regiuni ar reveni cîte 200 de deseatine de gospodărie, și în felul acesta am crea — în Ural de pildă — o clasă de noi moșieri". E o mostră de argument care constă în combaterea propriului tău sistem! Și asemenea argumente au fost hotărîtoare la congresul menșevic! Tocmai municipalizarea, și numai ea, are păcatul de care e vorba aici, deoarece numai ea este aceea care trece pămîntul în stăpînirea diferitelor regiuni. Nu împărțirea e de vină aici, cum crede John, care face o ridicolă greșeală de logică, ci provincialismul preconizat de municipaliști. Potrivit programului menșevicilor, pămîntul municipalizat din regiunea Uralului ar rămîne oricum în „posesiunea" locuitorilor de aici. Aceasta ar însemna crearea unei *noi* căzăcimi reacționare; reacționare, pentru că micii agricultori privilegiați, asigurați cu pămînt într-o proporție de zece ori mai mare decît tot restul populației agricole, n-ar putea să nu se împotrivească revoluției țărănești, n-ar putea să nu apere privilegiile proprietății private asupra pămîntului. Rămîne doar să presupunem că, pe baza aceluiași program, „statul democratic" ar putea să declare zecile de milioane de deseatine de păduri din Ural „păduri de im-

www.dacoromanica.ro

portanţă naţională" sau „fond de colonizare" (cadetul Kaufman admite doar o asemenea destinaţie pentru pădurile din Ural în limita procentului de împădurire de 25%, ceea ce înseamnă 21 000 000 de deseatine în guberniile Veatka, Ufa şi Perm !) — şi pe această bază să le ia în „stăpînirea" sa. Nu elasticitatea, ci confuzia, asta-i tot ce constituie trăsătura distinctivă a municipalizării.

Mai departe, să examinăm în ce mod urmează să se înfăptuiască municipalizarea în însuşi procesul revoluţiei. În legătură cu aceasta au fost îndreptate atacuri împotriva „comitetelor revoluţionare ţărăneşti" preconizate de mine, întrucît ele ar reprezenta o instituţie bazată pe împărţirea în stări sociale. Noi sîntem pentru desfiinţarea stărilor sociale, au declarat menşevicii la Stockholm, afişînd o atitudine liberală. Ieftin liberalism ! Numai că menşevicii noştri nu s-au gîndit că pentru a introduce organele de autoadministrare locală bazate pe desfiinţarea stărilor sociale trebuie mai întîi să se repurteze victoria şi să se smulgă puterea din mîinile stării privilegiate împotriva căreia se duce lupta. Tocmai „în însuşi procesul revoluţiei", cum spune John, adică în procesul luptei pentru alungarea moşierilor, în procesul *„acţiunilor revoluţionare ale ţărănimii"*, despre care vorbeşte şi rezoluţia menşevică cu privire la tactică, sînt posibile doar comitete ţărăneşti. Introducerea autoadministrării locale bazate pe desfiinţarea stărilor sociale este asigurată de programul nostru politic ; ea va fi statornicită inevitabil şi trebuie să fie statornicită ca *formă de administrare* după obţinerea victoriei, cînd întreaga populaţie va fi fost nevoită să recunoască noua ordine. Dar dacă ceea ce programul nostru spune despre „sprijinirea acţiunilor revoluţionare ale ţărănimii, inclusiv confiscarea pămînturilor moşiereşti", nu este o vorbă goală, atunci trebuie să ne gîndim la organizarea maselor *în vederea acestor* „acţiuni" ! Acest lucru nu-l are în vedere programul menşevic. El este întocmit în aşa fel încît să poată fi uşor transformat în întregime într-un proiect de lege parlamentar de felul proiectelor de lege ale partidelor burgheze, care detestă orice „acţiuni" (ca, bunăoară, cadeţii) sau se eschivează în chip oportunist de la sarcina sprijinirii sistematice a acestor acţiuni şi a organizării lor (ca socialiştii-populişti). Dar o

www.dacoromanica.ro

asemenea alcătuire a programului este nedemnă de un partid muncitoresc care vorbește de revoluția agrară țărănească, de un partid care și-a fixat ca scop nu liniștirea marii burghezii și a birocrației (cum fac cadeții), nu liniștirea micii burghezii (cum fac socialiștii-populiști), ci exclusiv dezvoltarea conștiinței și a spiritului de inițiativă al maselor largi în cursul luptei lor împotriva Rusiei iobăgiste.

Amintiți-vă, fie și în linii generale, de numeroasele „acțiuni revoluționare" țărănești care au avut loc în Rusia în primăvara anului 1905, în toamna anului 1905, în primăvara anului 1906. Promitem sau nu să sprijinim asemenea acțiuni ? Dacă nu, va reieși că programul nostru spune un neadevăr. Dacă da, atunci e limpede că pentru *aceste* acțiuni programul *nu dă* indicații în ceea ce privește organizarea *lor*. Organizarea unor asemenea acțiuni este posibilă numai direct la locul luptei, organizația poate fi creată numai direct de către masa care participă la luptă, ceea ce înseamnă că organizația trebuie să fie neapărat de tipul comitetelor țărănești. A aștepta crearea unor mari organe de autoadministrare regională în cadrul unor asemenea acțiuni este pur și simplu ridicol. Lărgirea comitetelor locale învingătoare, extinderea atribuțiilor și influenței lor asupra satelor, județelor, guberniilor, orașelor, districtelor învecinate *și asupra întregului stat* sînt, desigur, de dorit și necesare. Nu putem avea nimic împotriva înscrierii în program a necesității unei astfel de lărgiri, dar atunci nu trebuie să ne limităm la regiuni, ci să mergem mai departe, pînă la puterea centrală. Aceasta în primul rînd. Iar în al doilea rînd, trebuie să vorbim atunci nu despre organe de auto*administrare*, deoarece acest termen arată *dependența* organizațiilor administrative de modul cum este organizată *orînduirea* statului. „Organele de autoadministrare" acționează după reguli stabilite de puterea centrală și în limitele stabilite de aceasta, pe cînd organizațiile poporului angajat în luptă, adică organizațiile de care ne ocupăm aici trebuie să fie absolut independente față de toate instituțiile vechiului regim, să ducă lupta pentru o nouă orînduire de stat, să fie un instrument al suveranității poporului (sau al puterii absolute a poporului) și un mijloc de asigurare a ei.

www.dacoromanica.ro

Într-un cuvînt, din punctul de vedere „al însuşi procesului revoluţiei", programul menşevic, care reflectă confuzia ideilor menşevice în problema puterii provizorii etc., este nesatisfăcător sub toate aspectele.

7. MUNICIPALIZAREA PĂMÎNTULUI ŞI SOCIALISMUL MUNICIPAL

Apropierea acestor două noţiuni aparţine chiar menşevicilor, al căror program agrar a fost adoptat la Stockholm. E de ajuns să menţionăm aici doi menşevici de vază, Kostrov şi Larin. „Unii tovarăşi — a spus Kostrov la Stockholm — par a auzi pentru prima oară de proprietatea municipală. Le amintesc că în Europa occidentală există un întreg curent" (chiar aşa !) „denumit «socialismul municipal !» (Anglia), care preconizează lărgirea proprietăţii municipalităţilor orăşeneşti şi săteşti şi de partea căruia se situează şi tovarăşii noştri. Multe municipalităţi posedă bunuri imobiliare, ceea ce nu e în contradicţie cu programul nostru. Avem acum posibilitatea să procurăm (!) gratuit (!!) municipalităţilor o avuţie imobiliară şi trebuie să folosim această posibilitate. Evident, pămînturile confiscate trebuie să fie municipalizate" (pag. 88).

Punctul de vedere naiv asupra „posibilităţii de a procura gratuit avuţie" este minunat exprimat aici. Numai că vorbitorul nu şi-a pus întrebarea de ce acest „curent" al socialismului municipal, tocmai ca un curent aparte şi mai ales în Anglia, pe care el a luat-o ca exemplu, este un curent al *oportunismului extrem* ? De ce Engels, în scrisorile sale către Sorge, făcînd o apreciere a acestui ultraoportunism intelectualist al fabienilor englezi, a subliniat semnificaţia mic-burgheză a aspiraţiilor lor „municipalizatoare" ? [120]

La unison cu Kostrov, Larin spune în comentariul său la programul menşevic : „Poate că în unele localităţi, organele populare de autoadministrare locală vor putea administra pe cont propriu aceste mari gospodării, aşa cum dumele orăşeneşti au, de pildă, tramvaie cu cai sau abatoare, şi atunci întregul (!!) profit realizat din exploatarea

www.dacoromanica.ro

lor va fi la dispoziția întrêgii (!) populații" *, — și nu a burgheziei locale, stimabile Larin ?

Iluziile mic-burgheze ale eroilor mic-burghezi ai socialismului municipal vest-european se fac numaidecît simțite. Se trec cu vederea și dominația burgheziei, și faptul că numai în orașele cu un mare procent de populație *proletară* s-a ajuns să se obțină pentru oamenii muncii cîte ceva din fărîmiturile administrației municipale ! Aceasta fiindcă veni vorba. Falsitatea ideii „municipal-socialiste" a municipalizării pămîntului constă în cele ce urmează :

Intelectualitatea burgheză din Occident, asemenea fabienilor din Anglia, ridică socialismul municipal la rangul de „curent" aparte tocmai pentru că visează la pacea socială, la o împăcare între clase și vrea să abată atenția societății de la problemele fundamentale ale întregii orînduiri economice și ale întregii *orînduiri* de stat asupra problemelor mărunte ale auto*administrării* locale. În domeniul problemelor de primul fel, contradicțiile de clasă sînt deosebit de ascuțite ; tocmai acesta este domeniul care, așa cum am arătat, afectează însești bazele dominației burgheze ca clasă. De aceea tocmai aici utopia mic-burgheză, reacționară a înfăptuirii parțiale a socialismului este cu totul absurdă. Atenția este atrasă asupra problemelor mărunte locale, nu asupra problemei dominației burgheziei ca clasă și nici asupra problemei principalelor instrumente ale acestei dominații, ci asupra felului cum trebuie cheltuite *fărîmiturile* aruncate de burghezia bogată pentru *„nevoile populației"*. Se înțelege că, dacă se pun pe primul plan probleme ca, de pildă, cheltuirea unor sume infime (în comparație cu masa totală a plusvalorii și cu suma totală a cheltuielilor de stat ale burgheziei) pe care *însăși burghezia consimte* să le dea pentru sănătatea publică (în „Problema locuințelor", Engels a arătat că epidemiile de la orașe înspăimîntă pînă și pe burghezi [121]), pentru învățămîntul public (se știe doar că burghezia are nevoie de muncitori instruiți, capabili să se adapteze la nivelul ridicat al tehnicii !) etc., în domeniul unor *astfel* de probleme *mărunte* se poate perora pe tema „păcii sociale", a caracterului dăunător al luptei de clasă

* „Problema țărănească și social-democrația", pag. 66.

www.dacoromanica.ro

etc. Cum mai poate fi vorba aici de luptă de clasă dacă însăşi burghezia cheltuieşte bani pentru „nevoile populaţiei", pentru asistenţă medicală, pentru învăţămînt ? Ce rost mai are revoluţia socială dacă prin intermediul organelor de autoadministrare locală poate fi lărgită treptat „proprietatea colectivă", poate fi „socializată" producţia : tramvaiele cu cai, abatoarele, al căror exemplu a fost atît de nimerit ales de onorabilul I. Larin ?

Oportunismul mic-burghez al acestui „curent" constă în faptul că se uită *cadrul îngust* al aşa-zisului „socialism municipal" (în realitate capitalism municipal, cum îi spun, pe bună dreptate, social-democraţii englezi, în opoziţie cu fabienii). Se uită faptul că, atîta timp cît burghezia domină ca clasă, ea nu poate îngădui să fie atinse, nici chiar din punct de vedere „municipal", adevăratele *baze* ale dominaţiei sale, că, dacă burghezia îngăduie, tolerează „socialismul municipal", ea face acest lucru tocmai pentru că el nu atinge *bazele* dominaţiei ei şi nici *principalele* surse ale avuţiei ei, ci se extinde numai asupra domeniului local, îngust al cheltuielilor pe care însăşi burghezia *le lasă* la dispoziţia „populaţiei". E suficient să cunoşti cît de puţin „socialismul municipal" din Occident pentru a-ţi da seama că orice încercare a municipalităţilor *socialiste* de a depăşi cît de cît cadrul administrării obişnuite, adică mărunte, care nu aduce înlesniri *esenţiale* muncitorului, orice încercare de a atinge cît de cît interesele *capitalului* întîmpină întotdeauna şi negreşit un veto categoric din partea puterii centrale a statului burghez.

Şi tocmai această greşeală fundamentală, acest oportunism mic-burghez al fabienilor, al posibiliştilor şi al bernsteinienilor vest-europeni este preluat de municipaliştii noştri.

„Socialismul municipal" înseamnă socialism în problemele *administraţiei locale*. Ceea ce depăşeşte cadrul intereselor *locale*, cadrul funcţiilor *administraţiei* de stat, adică tot ce priveşte principalele surse de venit ale claselor guvernante şi principalele mijloace de asigurare a dominaţiei lor, tot ce atinge nu administrarea statului, ci *orînduirea* de stat, depăşeşte *în mod implicit* cadrul „socialismului municipal". Iar înţelepţii noştri ocolesc punctul nevralgic al problemei pămîntului, care prezintă o importanţă naţională

www.dacoromanica.ro

și care afectează în modul cel mai direct interesele fundamentale ale claselor guvernante, plasînd-o printre „problemele administrației locale“ ! În Occident se municipalizează tramvaiele cu cai și abatoarele ; de ce n-am municipaliza și noi jumătate din pămînturile cele mai bune ? — se întreabă intelectualul rus. Ar fi o treabă bună și în cazul unei restaurări, și în cazul unui democratism incomplet al puterii centrale !

Rezultă un socialism agrar în revoluția burgheză și un socialism prin excelență mic-burghez, care contează pe *tocirea* luptei de clasă ce se desfășoară în jurul celor mai *acute* probleme prin *încadrarea* acestora în categoria problemelor mărunte, care privesc numai administrația locală. În realitate, problema exploatării a jumătate din pămînturile cele mai bune nu poate fi o problemă locală și nici una administrativă. Aceasta este o problemă de stat, o problemă de structură nu numai a statului moșieresc, ci și a celui burghez. Și a amăgi poporul cu ideea că dezvoltarea unui „socialism municipal“ în agricultură ar fi posibilă înainte de înfăptuirea revoluției socialiste înseamnă a face cea mai nepermisă demagogie. Marxismul admite să se introducă în programul revoluției burgheze naționalizarea, deoarece naționalizarea este o măsură burgheză, deoarece renta absolută stînjenește dezvoltarea capitalismului, iar proprietatea privată asupra pămîntului constituie o piedică pentru capitalism. Dar trebuie să transformi marxismul în oportunismul intelectualilor fabieni pentru a include în programul revoluției burgheze municipalizarea marilor moșii.

Tocmai aici apare deosebirea dintre metodele mic-burgheze și cele proletare în revoluția burgheză. Mica burghezie, chiar și cea mai radicală, inclusiv partidul socialiștilor-revoluționari de la noi, prevede pentru perioada de *după* revoluția burgheză prosperitatea și împăcarea generală, și nu lupta de clasă. De aceea, ea „își face cuibușorul“ dinainte, introduce în revoluția burgheză planuri de reforme mic-burgheze, discută despre tot felul de „norme“, despre „reglementarea“ proprietății funciare, despre statornicirea principiului muncii și a micii gospodării bazate pe muncă etc. Metoda mic-burgheză este metoda construirii unor relații de pace socială cît mai deplină. Metoda proletară

www.dacoromanica.ro

constă *exclusiv* în curăţirea drumului de tot ce este medieval, în curăţirea drumului pentru *lupta de clasă*. De aceea, proletarul poate lăsa pe seama micilor proprietari discutarea diverselor „norme" de proprietate funciară ; pe el îl interesează numai desfiinţarea latifundiilor moşiereşti, desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului ca *ultimă* piedică în calea luptei de clasă în agricultură. În revoluţia burgheză ne interesează nu reformele mic-burgheze, nu viitorul „cuibuşor" al micilor proprietari care se vor fi liniştit, ci condiţiile luptei proletare împotriva oricărei liniştiri mic-burgheze pe teren burghez.

Or, municipalizarea introduce în programul revoluţiei agrare *burgheze* tocmai acest spirit antiproletar, deoarece, contrar părerii complet greşite a menşevicilor, ea nu lărgeşte şi nu ascute lupta de clasă, ci, dimpotrivă, o *toceşte*. O toceşte şi prin faptul că admite existenţa unui democratism local concomitent cu democratismul incomplet al centrului. O toceşte şi prin faptul că preconizează ideea „socialismului municipal", deoarece, în societatea burgheză, un asemenea socialism poate fi *conceput* numai stînd *la o parte* de drumul principal al luptei, numai în problemele mărunte, locale, lipsite de importanţă, în care *chiar* burghezia poate face concesii, poate ajunge la o împăcare fără a pierde posibilitatea de a-şi menţine dominaţia ei de clasă.

Clasa muncitoare trebuie să dea societăţii burgheze cel mai limpede, mai consecvent şi mai hotărît program de revoluţie burgheză, care să prevadă şi naţionalizarea burgheză a pămîntului. În revoluţia burgheză, proletariatul se depărtează cu dispreţ de reformismul mic-burghez : pe noi ne interesează libertatea în vederea luptei, iar nu libertatea în vederea unei fericiri mic-burgheze.

Oportunismul intelectualităţii din partidul muncitoresc caută, firește, să promoveze o altă linie. În locul unui vast program revoluţionar de revoluţie burgheză, atenţia este îndreptată spre o utopie mic-burgheză, care constă în : apărarea democratismului local în condiţiile lipsei de democratism a centrului ; asigurarea pentru reforme mărunte a unui colţişor de gospodărie municipală ferit de marile

www.dacoromanica.ro

„frămîntări" ; ocolirea punctului nevralgic al conflictului agrar extrem de ascuțit, folosindu-se rețeta antisemiților, adică trecîndu-se o problemă mare, de importanță națională, în rîndul problemelor mărunte locale.

8. CÎTEVA EXEMPLE CARE ILUSTREAZĂ CONFUZIA PRODUSĂ DE MUNICIPALIZARE

Cîtă confuzie a produs programul de „municipalizare" în capetele social-democraților, în ce impas a adus el pe propagandiști și pe agitatori ne-o arată următoarele cazuri.

I. Larin este, fără îndoială, unul dintre menșevicii cei mai marcanți și mai cunoscuți în publicistică. Așa cum se vede din procesele-verbale, la Stockholm, el a contribuit activ la adoptarea programului. Broșura lui „Problema țărănească și social-democrația", care face parte din seria de broșuri a colecției „Novîi mir", constituie un comentariu aproape oficial la programul menșevic. Și iată ce scrie acest comentator. Paginile de la sfîrșitul broșurii lui sînt consacrate unor concluzii în problema transformărilor agrare. Autorul prevede trei variante ale acestor transformări : 1) loturi suplimentare date în proprietate privată țăranilor contra plată, „varianta cea mai dezavantajoasă pentru clasa muncitoare, pentru păturile de jos ale țărănimii și pentru întreaga dezvoltare a economiei naționale" (103). Varianta a doua, care e cea mai bună și cea de-a treia, care, deși pare de necrezut, constă în „proclamarea pe hîrtie a folosirii egalitare obligatorii". S-ar părea că de la un adept al programului de municipalizare am fi îndreptățiți să așteptăm să ne spună că varianta a doua trebuie să constea în municipalizare ? Ei bine, nu. Ascultați :

„S-ar putea ca toate pămînturile confiscate *sau chiar toate pămînturile în general* să fie declarate *proprietate generală a statului* și să fie puse la dispoziția organelor de autoadministrare locale pentru a fi date în folosință *gratuită* (??) tuturor celor care le lucrează în mod efectiv, bineînțeles fără a introduce neapărat în întreaga Rusie folosirea egalitară și fără a interzice munca salariată. O asemenea rezolvare a problemei asigură, după cum am văzut, în cea mai mare măsură atît interesele imediate ale proletariatului cît și interesele generale ale mișcării socialiste, precum și creșterea productivității muncii, care este o problemă fundamentală în viața Rusiei. De aceea social-

www.dacoromanica.ro

democraţii trebuie să sprijine şi să promoveze o reformă agrară (?) care să aibă tocmai un asemenea caracter. Ea va putea fi înfăptuită atunci cînd în revoluţia ajunsă la punctul culminant al dezvoltării sale vor fi devenit puternice elementele conştiente ale dezvoltării sociale" (103. Subliniat de noi).

Dacă I. Larin sau alţi menşevici îşi închipuie că acesta reprezintă un program de municipalizare, ei comit o eroare tragicomică. Trecerea *tuturor* pămînturilor în proprietatea statului înseamnă *naţionalizarea pămîntului,* şi nici nu este de conceput că s-ar putea dispune de aceste pămînturi altfel decît prin intermediul organelor de autoadministrare locală care acţionează în limitele unei legi generale a statului. Subscriu din toată inima la acest program — bineînţeles nu de „reforme", ci de revoluţie — cu excepţia punctului referitor la darea pămîntului în folosinţă „gratuită" chiar şi celor ce folosesc muncă salariată. A face o asemenea promisiune în numele societăţii burgheze înseamnă a face un lucru care şade mai bine unui antisemit decît unui social-democrat. Un marxist nu poate să admită o asemenea variantă în cadrul dezvoltării capitaliste; după cum nu există nici un temei pentru a considera că este de dorit trecerea rentei în mîinile fermierilor-întreprinzători. Dar, cu excepţia acestui punct, care se explică, probabil, printr-o scăpare a autorului, cert este că, într-o broşură menşevică de popularizare, *naţionalizarea pămîntului* este prezentată ca fiind cel mai bun deznodămînt al revoluţiei ajunse la punctul culminant al dezvoltării ei.

Referitor la modul în care trebuie să se procedeze cu pămînturile proprietate privată, acelaşi Larin scrie:

„În ceea ce priveşte pămînturile proprietate privată pe care se găsesc mari exploatări capitaliste productive, social-democraţii nu concep în nici un caz confiscarea acestor pămînturi în scopul împărţirii lor între micii agricultori. În timp ce productivitatea medie a micii gospodării ţărăneşti pe pămînt propriu sau arendat nu atinge nici 30 de puduri la deseatină, productivitatea medie a agriculturii capitaliste în Rusia este de peste 50 de puduri" (64).

Spunînd aceasta, Larin respinge în fond ideea revoluţiei agrare *ţărăneşti,* căci cifrele lui medii în ceea ce priveşte producţia la deseatină sînt valabile pentru *toate* pămînturile moşiereşti. Dacă nu se consideră posibilă o mai largă

www.dacoromanica.ro

și mai rapidă sporire a productivității muncii în mica gospodărie eliberată de iobăgie, atunci, în general, întreaga „sprijinire a acțiunilor revoluționare ale țărănimii, inclusiv confiscarea pămînturilor moșierești", este lipsită de sens. În afară de aceasta, Larin uită că în problema : „în ce scop consideră social-democrații că e necesară confiscarea exploatărilor capitaliste ?" există o hotărîre a Congresului de la Stockholm.

Tov. Strumilin a fost acela care, la Congresul de la Stockholm, a propus un amendament prin care cerea ca, după cuvintele : dezvoltarea economică, să se introducă (în rezoluție) următoarele : „insistînd de aceea ca marile exploatări capitaliste confiscate să fie și pe viitor exploatate pe baze capitaliste în interesul întregului popor și în condiții care să asigure cel mai bine nevoile proletariatului agricol" (pag. 157). Acest amendament a fost respins *de toți cei de față cu excepția unuia* (ibid.).

Și cu toate acestea, propaganda în mase se desfășoară fără a se ține seama de hotărîrea congresului ! Municipalizarea e ceva atît de confuz, datorită menținerii proprietății private asupra pămînturilor lotuale, încît în mod involuntar comentarea programului este în dezacord cu hotărîrea congresului.

K. Kautsky, care a fost citat atît de des și pe nedrept în sprijinul unui program sau altul (pe nedrept pentru că el a respins cu hotărîre propunerile de a se pronunța în mod categoric în această problemă, limitîndu-se la explicarea unor adevăruri generale), Kautsky, al cărui nume a fost asociat — parcă în derîdere — pînă și la apărarea municipalizării, i-a scris, precum se știe, lui M. Șanin în aprilie 1906 :

„Probabil că prin municipalizare eu am înțeles cu totul altceva decît d-ta și, poate, și decît Maslov. Iată ce am înțeles eu : marea proprietate funciară va fi confiscată, iar în locul ei vor exista și pe viitor mari gospodării, conduse de comunități (!) sau de organizații mai cuprinzătoare, sau, dacă nu, pămînturile vor fi date în arendă unor asociații de producție. Nu știu dacă acest lucru este posibil în Rusia ; nu știu, de asemenea, dacă țăranii îl vor accepta. Nu spun

www.dacoromanica.ro

că noi trebuie să cerem acest lucru, dar cred că, *dacă* îl vor cere alţii, vom putea, fără doar şi poate, să fim de acord. Ar fi o experienţă interesantă" *.

Cred că aceste citate sînt suficiente pentru a arăta cum nişte oameni care şi-au manifestat sau îşi manifestă toată simpatia pentru programul de la Stockholm îl *desfiinţează* prin interpretările lor. De vină este, în acest caz, confuzia totală din program, care pe plan teoretic este legată de negarea teoriei rentei a lui Marx, pe plan practic este adaptată unui caz „mijlociu" imposibil în care democratismul local are loc în condiţiile lipsei de democratism a puterii centrale, iar pe plan economic înseamnă introducerea reformatorismului mic-burghez, pretins socialist, în programul revoluţiei burgheze.

CAPITOLUL AL V-LEA

CLASELE ŞI PARTIDELE ÎN DEZBATERILE DIN DUMA A II-A ÎN JURUL PROBLEMEI AGRARE

Considerăm că nu este inutil să abordăm şi sub un aspect oarecum diferit problema programului agrar al partidului muncitoresc în revoluţia burgheză rusă. Analiza condiţiilor economice ale revoluţiei şi a considerentelor politice în favoarea unui program sau altul trebuie completată cu un tablou al luptei dintre diferitele clase şi partide, cu un tablou care să cuprindă, pe cît posibil, toate interesele în opoziţia lor directă. Numai un asemenea tablou poate oferi o imagine a fenomenului examinat (lupta pentru pămînt în revoluţia rusă) *în întregul său*, excluzînd ceea ce este unilateral şi accidental în diferite păreri şi verificînd concluziile teoretice prin simţul practic al persoanelor direct interesate.

* M. Şanin : „Municipalizare, sau împărţire urmată de împroprietărire". Vilno. 1907, pag. 4. M. Şanin îşi exprimă, pe bună dreptate, îndoiala că Kautsky ar putea fi socotit adept al municipalizării şi protestează împotriva reclamei făcute de menşevici (în „Pravda" menşevică [121] din 1906) lui Kautsky. Într-o scrisoare a sa, publicată de Maslov, Kautsky spune fără înconjur : „Putem lăsa ţăranilor să rezolve problema *formelor* pe care trebuie să le ia proprietatea funciară confiscată de la marii proprietari funciari. Socot că am face o greşeală dacă am vrea să le impunem ceva în această privinţă" (*pag.* 16. „*În legătură cu problema programului agrar*", Maslov şi Kautsky. Editura „Novîi Mir", Moscova, 1906). Această declaraţie cît se poate de categorică a lui Kautsky exclude municipalizarea pe care menşevicii vor *s-o impună* ţăranilor.

www.dacoromanica.ro

Ca indivizi, oricare dintre reprezentanții partidelor sau claselor pot greși, dar atunci cînd ei acționează în arena publică, în fața întregii populații, greșelile ivite sînt în mod necesar corectate de respectivele grupuri sau clase interesate în luptă. Clasele nu greșesc: în linii generale, ele își precizează interesele și sarcinile politice potrivit condițiilor luptei și condițiilor evoluției sociale.

Pentru întocmirea unui asemenea tablou, un excelent material ne oferă dările de seamă stenografice ale celor două Dume. Ne vom referi la Duma a II-a, pentru că ea reflectă, fără îndoială, mai bine și mai precis lupta dintre clase în revoluția rusă: alegerile pentru această Dumă n-au fost boicotate de nici un partid influent. În Duma a II-a, modul de grupare politică a deputaților este mult mai precizat, fracțiunile din Dumă sînt mai închegate și mai strîns legate de partidele respective. Experiența Dumei I a furnizat destul material, care a ajutat tuturor partidelor să-și precizeze linia cu mai multă chibzuință. Pentru toate aceste motive trebuie să dăm preferință Dumei a II-a. Numai pentru a completa sau lămuri unele declarații făcute în Duma a II-a ne vom referi și la dezbaterile din Duma I.

Pentru ca tabloul luptei dintre clase și partide, așa cum s-a reflectat în dezbaterile din Duma a II-a, să fie complet și fidel, trebuie să luăm fiecare fracțiune importantă din Dumă cu specificul ei și s-o caracterizăm pe baza unor extrase din principalele cuvîntări rostite în legătură cu principalele puncte ale problemei agrare. Nu este posibil și nici necesar să citățm pe toți oratorii de mîna a doua; îi vom menționa doar pe aceia care au adus ceva nou sau au prezentat problema sub un aspect mai interesant.

Principalele grupuri de deputați în Dumă, așa cum s-au conturat ele în cadrul dezbaterilor în jurul problemei agrare, sînt următoarele: 1) cei de dreapta și octombriștii — precum vom vedea, în Duma a II-a între ei n-a existat o deosebire cît de cît esențială; 2) cadeții; 3) țăranii de dreapta și țăranii octombriști, care, precum vom vedea, se situează mai la stînga decît cadeții; 4) țăranii fără partid; 5) narodnicii sau trudovicii-intelectuali, care sînt ceva mai de dreapta; 6) trudovicii-țărani, apoi 7) socialiștii-revoluționari; 8) „naționalii", reprezentanții populației

www.dacoromanica.ro

neruse, şi 9) social-democraţii. Poziţia guvernului o vom arăta atunci cînd vom vorbi despre poziţia grupului din Dumă, cu care el este, în fond, de acord.

I. CEI DE DREAPTA ŞI OCTOMBRIŞTII

Poziţia celor de dreapta în problema agrară a fost exprimată cel mai bine, fără îndoială, de contele Bobrinski în discursul său din 29 martie 1907 (şedinţa a 18-a a Dumei a II-a). După ce polemizează cu preotul Tihvinski, din rîndurile celor de stînga, în legătură cu sfînta scriptură şi poruncile ei de a te supune autorităţilor, după ce aminteşte de „cea mai pură şi mai luminoasă pagină din istoria Rusiei" (1 289)* — eliberarea ţăranilor (despre asta vom vorbi în mod special mai departe) —, contele se apropie „cu viziera ridicată" de problema agrară. „Cu 100—150 de ani în urmă, în Europa occidentală, aproape pretutindeni ţăranii trăiau în aceeaşi stare de sărăcie, umilinţă şi ignoranţă în care trăiesc astăzi ţăranii la noi. Exista aceeaşi obşte care există şi la noi, în Rusia, cu reîmpărţirea periodică a pămîntului după numărul sufletelor, această rămăşiţă tipică a orînduirii feudale" (1 293). Astăzi, continuă oratorul, în Europa occidentală, ţăranii duc o viaţă îndestulată. Se pune întrebarea : ce minune a făcut din „ţăranul sărac, umilit, un cetăţean folositor, înstărit, care se respectă pe sine şi respectă şi pe alţii" ? „La această întrebare nu există decît un singur răspuns : această minune a fost săvîrşită de proprietatea ţărănească privată, atît de detestată aici de cei de stînga şi pe care noi, cei de dreapta, o vom apăra cu toată puterea raţiunii noastre, cu toată forţa convingerii noastre sincere, deoarece ştim că în proprietate stă forţa şi viitorul Rusiei" (1 294). „De la jumătatea secolului trecut, chimia agricolă a făcut uimitoare... descoperiri în domeniul nutriţiei plantelor, iar ţăranii din străinătate — micii proprietari în egală măsură (??) cu cei mari — au ştiut să folosească aceste descoperiri ale ştiinţei şi prin folosirea îngrăşămintelor artificiale au obţinut recolte tot mai mari,

* Cifrele, fără alte indicaţii, arată pretutindeni, în cele ce urmează, pagina din dare de seamă stenografică.

www.dacoromanica.ro

iar acum, cînd pe excelentul nostru cernoziom obținem 30—35 de puduri de cereale, iar uneori nu scoatem nici sămînța, în străinătate se obține în medie, an de an, o recoltă de 70—120 de puduri, în funcție de țară și de condițiile climaterice. Iată cum a fost rezolvată problema agrară. Asta nu-i un vis, nu-i o fantezie. E un exemplu istoric instructiv. Și țăranul rus nu va merge pe urmele lui Pugacev și ale lui Stenka Razin strigînd «Sarin na kiciku»" * (să nu spui vorbă mare, domnule conte !), „el va merge pe singura cale justă, pe care au mers toate popoarele civilizate, pe calea vecinilor săi din Europa occidentală și, în sfîrșit, pe calea urmată de frații noștri polonezi, pe calea țăranilor din Rusia apuseană, care s-au convins de pe acum cît de nefastă este posesiunea, în cadrul obștei sau în cadrul gospodăriei individuale, a pămîntului sub formă de fîșii intercalate, și pe alocuri au și început să introducă sistemul de hutore" (1 296). Contele Bobrinski spune mai departe, și pe bună dreptate, că „această cale a fost arătată în 1861, cu prilejul eliberării țăranilor din starea de iobăgie". El e de părere că nu trebuie cruțate nici „zeci de milioane" atunci cînd e vorba de „a se crea o clasă înstărită de țărani proprietari". El declară : „iată, domnilor, în linii generale, programul nostru agrar. Nu este un program de făgăduieli electorale și agitatorice. Nu este un program de desființare a normelor sociale și juridice existente" (este un program de distrugere prin violență a milioane de țărani), „nu este un program de fantezii primejdioase, ci un program pe deplin realizabil" (asta rămîne de văzut) „și verificat" (ce-i drept e drept). „A venit de mult timpul să renunțăm la iluzia unui specific al vieții economice a poporului rus... Dar cum să ne explicăm faptul că proiecte absolut irealizabile, ca acela al Grupului trudovic sau acela al partidului libertății poporului, au fost prezentate într-o adunare legislativă serioasă ? Se știe doar că nici un parlament din lume n-a auzit vreodată de confiscarea întregului pămînt în folosul statului sau de o măsură prin care pămîntul să fie luat de la Ivan și dat lui Piotr... Apariția unor astfel de proiecte este un rezultat al

* Strigătul de luptă al lui Stepan Razin. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

dezorientării" (a lămurit-o !)... „Aşadar, ţărănime rusă, ai de ales între două căi : una este calea largă şi, la prima vedere, uşoară — calea acaparării şi a exproprierii, pe care te-au îndemnat aici să mergi. Această cale este la început ademenitoare ; ea coboară în pantă lină, dar duce la prăpastie" (pe moşieri ?) „şi la pieire atît pe ţărani cît şi întregul stat. Cealaltă este o cale îngustă şi spinoasă, care urcă într-una, dar ea te duce spre culmile adevărului, ale dreptului şi ale prosperităţii trainice" (1 299).

După cum vede cititorul, acesta este programul guvernului. Este tocmai programul pe care-l înfăptuieşte Stolîpin prin faimoasa lui legislaţie agrară potrivit prevederilor articolului 87. Acelaşi program a fost formulat şi de Puriş-kevici în tezele sale agrare (şedinţa a 20-a din 2 aprilie 1907, pag. 1 532—1 533). Diferite părţi ale acestui program au fost susţinute şi de octombrişti, începînd cu Sveatopolk-Mirski, în prima zi a dezbaterilor în problema agrară (19 martie), şi terminînd cu Kapustin („ţăranii au nevoie de pămînt în proprietate, iar nu în folosinţă, cum se preconizează" — şedinţa a 24-a din 9 aprilie 1907, pag. 1 805 ; cuvîntarea lui Kapustin a fost întîmpinată cu aplauze de către cei de dreapta şi de „o parte a centrului").

Programul ultrareacţionarilor şi al octombriştilor nu conţine nici măcar o aluzie la apărarea formelor precapitaliste ale gospodăriei, de pildă, proslăvirea caracterului patriarhal al agriculturii etc. Apărării obştii, care nu de mult mai avea adepţi înflăcăraţi în rîndurile înaltei birocraţii şi ale moşierilor, i-a luat definitiv locul o puternică ostilitate faţă de obşte. Ultrareacţionarii se situează în întregime pe terenul dezvoltării capitaliste şi schiţează un program, fără îndoială, european, progresist din punct de vedere economic ; acest lucru trebuie subliniat în mod deosebit, deoarece la noi este extrem de răspîndită o concepţie vulgară şi simplistă asupra caracterului politicii reacţionare a moşierilor. Dacă liberalii îi prezintă adeseori pe ultrareacţionari ca pe nişte paiaţe şi neghiobi, trebuie să spunem că o asemenea caracterizare li se potriveşte mult mai bine cadeţilor. Cît priveşte reacţionarii noştri, ei se disting printr-o extraordinară claritate a conştiinţei lor de clasă. Ei ştiu foarte bine ce vor, încotro merg, pe ce forţe contează. Nu găseşti

www.dacoromanica.ro

la ei nici urmă de inconsecvență sau de nehotărîre (cel puțin în Duma a II-a ; în Duma I a existat „dezorientare" în rîndurile celor de teapa lui Bobrinski !) La acești domni se simte limpede legătura cu o anumită clasă, care este obișnuită să comande, care a apreciat *în mod just* condițiile menținerii dominației sale în cadrul *capitalismului* și care-și apără cu nerușinare interesele, chiar dacă prețul acestei apărări ar fi o accelerare a distrugerii fizice, a îndobitocirii și a izgonirii a milioane de țărani. Reacționarismul programului celor de extremă dreaptă nu constă în tendința de a menține anumite relații sau rînduieli precapitaliste (în această privință, în perioada Dumei a II-a, toate partidele se situează de fapt pe terenul recunoașterii capitalismului ca ceva existent), ci în tendința de a dezvolta capitalismul după tipul *iuncheresc în vederea* întăririi puterii și sporirii veniturilor moșierului, în vederea construirii unui fundament nou, mai solid, sub edificiul absolutismului. La acești domni nu există contradicție între vorbă și faptă : reacționarii noștri sînt și ei „oameni de acțiune", cum îi numea Lassalle pe reacționarii germani spre deosebire de liberali.

Cum privesc acești oameni ideea naționalizării pămîntului ? Cum privesc, de pildă, naționalizarea parțială cu răscumpărare pe care o cereau cadeții în Duma I, lăsînd neatinsă — ca și menșevicii — proprietatea asupra terenurilor mici și creînd un fond funciar al statului din restul pămînturilor ? N-au văzut ei oare în ideea naționalizării posibilitatea de a întări birocrația, de a consolida puterea burgheză centrală împotriva proletariatului, de a restabili „feudalismul de stat" și „rînduielile chinezești" ?

Dimpotrivă, orice aluzie la naționalizarea pămîntului îi face să spumege, și ei luptă împotriva naționalizării cu argumente care par a fi împrumutate de la Plehanov. Iată ce spune moșierul de dreapta, nobilul Vetcinin. „Cred că — a declarat el în ședința a 39-a din 16 mai 1907 — din punct de vedere juridic, problema exproprierii trebuie rezolvată în sens negativ. Adepții acestei păreri uită că încălcarea drepturilor proprietarilor particulari este proprie statelor care se găsesc pe o treaptă inferioară a dezvoltării sociale și de stat. E de ajuns să ne amintim de perioada statului Moscovei, cînd adeseori pămînturile erau luate de

www.dacoromanica.ro

la proprietarii particulari în folosul ţarului şi date apoi celor din anturajul ţarului şi mănăstirilor. Care au fost urmările acestui procedeu al cîrmuirii ? Ele au fost înspăimîntătoare" (619).

Iată la ce a folosit ideea plehanovistă a „restaurării Rusiei moscovite" ! Şi Vetcinin nu este singurul care repetă acest cîntec. În Duma I, moşierul N. Lvov, care în alegeri fusese cadet, iar după aceea a trecut la cei de dreapta, şi care după dizolvarea Dumei I a avut convorbiri cu Stolîpin în legătură cu obţinerea unui portofoliu, a pus problema exact la fel. „În proiectul celor 42 — a spus el referindu-se la proiectul prezentat de cadeţi în Duma I — te izbeşte pecetea vechiului despotism birocratic, care tinde să niveleze totul" (şedinţa a 12-a din 19 mai 1906, pag. 479—480). Procedînd întru totul în spiritul lui Maslov, el *„a luat apărarea"* naţionalităţilor neruse: „cum să-i subordonăm ei (nivelării) întreaga Rusie, şi Malorusia, şi Lituania, şi Polonia, şi Ţinutul baltic ?" (479). El a încercat să ne sperie spunînd: „va trebui ca la Petersburg să creaţi o imensă birocraţie agrară... şi în fiecare colţişor să aveţi un număr mare de funcţionari" (480).

Aceste vociferări la adresa birocratismului şi înrobirii legate de ideea naţionalizării — vociferări ale municipaliştilor noştri care au copiat în mod atît de inoportun modelul german — constituie laitmotivul tuturor discursurilor celor de dreapta. Iată-l pe octombristul Şidlovski, care se pronunţă împotriva înstrăinării forţate şi-i acuză pe cadeţi că predică „înrobirea" (şedinţa a 12-a a Dumei a II-a din 19 martie 1907, pag. 752). Iată-l pe Şulghin, care proclamă cu glas tare că proprietatea este inviolabilă, că înstrăinarea forţată este „mormîntul culturii şi al civilizaţiei" (şedinţa a 16-a din 26 martie 1907, pag. 1 133). Şulghin se referă, fără să spună dacă s-a inspirat sau nu din „Dnevnik" al lui Plehanov [123], la China secolului al XII-lea, la rezultatul trist al experienţei făcute cu naţionalizarea în această ţară (pag. 1 137). Iată-l pe Skirmunt, care declară în Duma I: proprietar va fi statul ! „O nouă fericire pentru birocraţia din acest Eldorado" (şedinţa a 10-a din 16 mai 1906, pag. 410). Iată-l pe octombristul Tanţov, care în Duma a II-a exclamă: „aceste reproşuri (de iobăgism) ar putea

www.dacoromanica.ro

fi adresate cu mult mai mult temei stîngii și centrului. Căci ce altceva pregătesc țăranilor aceste proiecte dacă nu legarea de pămînt, dacă nu aceeași iobăgie, doar sub o altă formă, în care locul moșierilor îl vor lua cămătarii și funcționarii" (ședința a 39-a din 16 mai 1907, pag. 653).

Firește că fățărnicia acestor urlete pe tema birocratismului sare în ochi, deoarece tocmai țăranii care cer naționalizarea au lansat ideea minunată a comitetelor agrare locale, alese prin vot universal, direct, egal și secret. Dar moșierii ultrareacționari *sînt nevoiți* să se agațe de orice fel de argumente împotriva naționalizării. Simțul de clasă le spune că în Rusia secolului al XX-lea naționalizarea este indisolubil legată de republica țărănească. În alte țări, unde în virtutea condițiilor obiective nu poate avea loc o revoluție agrară țărănească, lucrurile stau, bineînțeles, altfel — de pildă în Germania, unde planurile de naționalizare pot fi privite cu simpatie de cei de teapa lui Kanitz, unde socialiștii nici nu vor să audă de naționalizare, unde mișcarea burgheză în favoarea naționalizării se limitează la un sectarism intelectualist. Pentru a putea lupta împotriva revoluției țărănești, *cei de dreapta* au trebuit să apară în fața țăranilor în rolul de apărători ai *proprietății țărănești* împotriva naționalizării. Un exemplu în această privință ne-a fost oferit de Bobrinski. Un alt exemplu ne oferă Vetcinin : „Această problemă (a naționalizării pămîntului) trebuie, firește, rezolvată în sens negativ, deoarece ea nu-și găsește aprobare nici în rîndurile țăranilor : ei vor să posede pămîntul în calitate de proprietari, iar nu în calitate de arendași" (ședința a 39-a, pag. 621). Numai niște moșieri și miniștri puteau vorbi *astfel în numele* țăranilor. Dat fiind că acest fapt este îndeobște cunoscut, socot că e de prisos să dau aici citate din cuvîntările d-lor Gurko, Stolîpin și ale altor asemenea eroi care apără din răsputeri proprietatea.

Singura excepție printre cei de dreapta o constituie Karaulov, cazacul de pe Terek, pomenit de noi mai sus*. Declarîndu-se, în parte, de acord și cu cadetul Șingarev, Karaulov a spus că oastea căzăcească este „o imensă obște

* Vezi volumul de față, pag. 321. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

țărănească" (1 363), că „mai degrabă ar trebui desființată proprietatea privată asupra pămîntului" decît obștea și a preconizat „o largă municipalizare a pămîntului, care să fie declarat proprietate a regiunilor" (1 367). În același timp, el s-a plîns de șicanele birocrației, de faptul că „nu sîntem stăpîni pe avutul nostru" (1 368). Despre semnificația acestei simpatii a cazacilor față de ideea municipalizării am vorbit mai sus.

2. CADEȚII

Ca și toate celelalte partide, în Duma a II-a cadeții și-au arătat în măsura cea mai deplină și mai completă adevărata lor față. Ei „s-au regăsit" ocupînd locul centrului, criticînd din „punctul de vedere al intereselor de stat" atît pe cei de dreapta, cît și pe cei de stînga. Ei și-au manifestat esența lor contrarevoluționară printr-o cotitură vădită spre dreapta. Și prin ce au marcat ei această cotitură în problema agrară ? Prin aceea că s-au lepădat definitiv de toate rămășițele ideii naționalizării pămîntului, că au renunțat în întregime la planul „fondului funciar al statului" și au trecut de partea acelora care cer ca pămîntul să fie trecut în *proprietatea* țăranilor. Da, în revoluția rusă s-au creat condiții de așa natură, încît a coti spre dreapta înseamnă a face o cotitură spre proprietatea privată asupra pămîntului !

Oratorul oficial al partidului cadet în problema agrară, fostul ministru Kutler, a trecut din capul locului la critica celor de stînga (ședința a 12-a din 19 martie 1907). „Din moment ce nimeni nu preconizează desființarea proprietății în general — a exclamat acest vrednic coleg al lui Witte și Durnovo —, trebuie recunoscută cu toată tăria existența proprietății funciare" (737). Acest argument coincide întru totul cu raționamentele ultrareacționarilor. Ultrareacționarul Krupenski, ca și cadetul Kutler, vociferau : „dacă e vorba de împărțire, apoi să împărțim totul" (784).

Birocrat sută-n sută, Kutler s-a oprit foarte amănunțit asupra problemei diverselor norme de „împroprietărire" a țăranilor. Fără a se sprijini pe vreo clasă bine închegată,

www.dacoromanica.ro

intelectualul liberal și birocratul liberalizant *ocolește* problema : *cît* pămînt *anume* posedă moșierii și cît li *se poate* lua. El preferă să vorbească despre „norme", pentru ca, sub pretext că ridică problema la nivelul intereselor de stat, *să creeze confuzii în această problemă*, să ascundă faptul că cadeții *lasă neatinsă* gospodăria moșierească. „Pînă și guvernul — a afirmat d-l Kutler — a pășit pe calea lărgirii folosirii pămîntului de către țărani" (734), prin urmare în proiectul la fel de birocratic al cadeților nu există nimic irealizabil ! Stăruind asupra caracterului practic și realizabil al proiectului, acest cadet caută, bineînțeles, să ascundă faptul că pentru el criteriul îl constituie posibilitatea de a-i convinge pe moșieri sau, cu alte cuvinte, de a adapta proiectul său la interesele lor, *de a intra în voia ultrareacționarilor* sub pretextul unei împăcări supreme între clase. „Mi se pare, domnilor — a spus Kutler —, că ne putem imagina condițiile politice în care proiectul de lege cu privire la naționalizarea pămîntului ar putea căpăta putere de lege, dar nu-mi pot imagina în viitorul apropiat condițiile politice în care această lege ar putea fi într-adevăr înfăptuită" (733). Sau mai pe șleau : se poate imagina răsturnarea puterii moșierilor ultrareacționari, dar eu nu-mi închipui acest lucru și de aceea caut să mă pun bine cu actuala putere.

Susținînd că proprietatea țărănească asupra pămîntului este preferabilă planului trudovicilor în general și „folosinței egalitare" în special, d-l Kutler a argumentat precum urmează : „Dacă în acest scop (în vederea împărțirii egalitare a pămîntului) vor fi numiți funcționari speciali, se va instaura un despotism nemaipomenit, un amestec în viața poporului cum n-am mai văzut pînă acum. Desigur, se presupune că această atribuție va fi încredințată unor organe de autoadministrare locală, unor persoane alese chiar de populație, dar se poate oare considera că populația este pe deplin asigurată împotriva arbitrarului acestor persoane, că aceste persoane vor acționa întotdeauna în conformitate cu interesele populației, că aceasta nu va avea de suferit nici un fel de împilare din partea lor ? Cred că țăranii prezenți aici știu că propriii lor aleși, starșinalele de plasă și starostii satelor sînt de cele mai multe ori niște asupritori ai popu-

www.dacoromanica.ro

laţiei la fel ca şi cinovnicii" (740). Ne putem imagina oare o ipocrizie mai odioasă? Chiar cadeţii sînt aceia care propun crearea de comisii agrare în care să precumpănească moşierii (un număr egal de reprezentanţi din partea moşierilor şi a ţăranilor, iar preşedinte să fie un cinovnic sau un moşier), iar ţăranilor li se vorbeşte de pericolul despotismului şi arbitrarului aleşilor lor! Numai nişte şarlatani politici neruşinaţi pot aduce *asemenea* obiecţii împotriva împărţirii egalitare a pămîntului, deoarece ei nu sînt călăuziţi nici de principiile socialismului (ca social-democraţii care demonstrează imposibilitatea egalizării, dar sprijină întru totul comitetele locale alese), nici de principiile proprietăţii private a moşierilor, prezentată (de cei de teapa lui Bobrinski) drept unica salvare.

Spre deosebire atît de cei de dreapta, cît şi de cei de stînga, planul cadeţilor se caracterizează nu prin ceea ce spun ei, ci prin ceea ce nu spun: compoziţia comitetelor agrare, care au menirea *să constrîngă* pe ţărani să accepte „o a doua eliberare", adică să plătească preţuri exorbitante pentru „nisipişuri". Pentru a estompa această *latură esenţială* a problemei, cadeţii recurg în Duma a II-a (ca şi în Duma I) la procedee cu adevărat şarlataneşti. Iată-l, de pildă, pe d-l Şingarev. El pozează în progresist, repetă frazele liberale curente împotriva celor de dreapta, deplînge, aşa cum se obişnuieşte, violenţa şi anarhia pe care Franţa „le-a plătit cu un veac de grele zguduiri" (1 355); dar iată ce piruete execută el în problema comitetelor agrare:

„Deputatul Evreinov * — spune el — a formulat obiecţii împotriva noastră în problema comitetelor agrare. Nu ştiu (sic! !) pe ce şi-a întemeiat el obiecţiile; pînă acum noi n-am vorbit de loc despre acest lucru *(minciună!)*; nu ştiu despre ce proiect vorbeşte el şi de ce vorbeşte de neîncredere în popor. În Duma de stat n-a fost încă prezentat un asemenea proiect, şi, pe cît se pare, el îşi întemeiază obiecţiile pe o neînţelegere. Mă alătur fără rezerve deputaţilor de

* Socialistul-revoluţionar Evreinov a spus la aceeaşi şedinţă (şedinţa a 18-a din 29 martie 1907): „Potrivit propunerii partidului libertăţii poporului, aceste comitete (agrare) trebuie să cuprindă un număr egal de proprietari funciari şi ţărani, iar în calitate de împăciutori vor face parte din ele cinovnici care, bineînţeles, nu vor fi de partea ţăranilor. Dar de ce partidul libertăţii poporului, intitulîndu-se partid al «libertăţii poporului», nu are încredere în comitete alese pe cale democratică, şi nu prin folosirea de metode birocratice? Probabil pentru motivul că, în cazul cînd aceste comitete vor fi alese pe cale democratică, ele vor fi alcătuite, fără doar şi poate, în marea lor ma-

www.dacoromanica.ro

stînga Uspenski și Volk-Karacevski, care au vorbit despre regulamente provizorii, despre necesitatea creării unor organe agrare locale. Cred că asemenea organe vor fi create, și partidul libertății poporului va prezenta, probabil, zilele acestea un proiect de lege corespunzător, pe care-l vom discuta" (1 356).

Ei, nu este asta o șarlatanie ? Se putea oare ca acest individ să nu cunoască într-adevăr nici dezbaterile din Duma I în problema comitetelor locale, nici articolul apărut pe vremea aceea în *„Reci"* ? Era oare cu putință ca el să nu fi înțeles declarația cît se poate de clară a lui Evreinov ?

Dar, veți spune, el a promis că va prezenta un proiect de lege „zilele acestea". În primul rînd, promisiunea de a restitui ceea ce a fost obținut prin șarlatanie nu anulează însuși faptul șarlataniei. În al doilea rînd, iată ce s-a întîmplat „zilele acestea". D-l Șingarev a vorbit la 29 martie 1907. La 9 aprilie 1907 a vorbit cadetul Tatarinov, care a spus : „Acum, domnilor, voi atinge încă o problemă, care, după cît mi se pare" (numai „se pare" !), „stîrnește discuții ample, și anume o problemă pe care o ridică toate partidele de stînga : problema comitetelor agrare locale. Toate aceste partide subliniază necesitatea creării unor comitete agrare locale, alese prin vot universal, egal, direct și secret, a căror misiune va fi să rezolve problema agrară pe teren. În această privință noi ne-am pronunțat și anul trecut în modul cel mai categoric împotriva unor asemenea comitete și tot atît de categoric ne pronunțăm și acum" (1 783).

Prin urmare, în problema *extrem de importantă* a condițiilor *reale* ale „înstrăinării forțate" preconizate de cadeți, doi cadeți spun lucruri diferite, dau din colț în colț sub loviturile partidelor de stînga, care fac să iasă la iveală ceea ce cadeții voiau să țină ascuns ! D-l Șingarev spune mai întîi : „nu știu", apoi : „sînt de acord cu cei de stînga", iar după aceea : „zilele acestea vom prezenta un proiect de lege". D-l Tatarinov spune : „am fost și înainte și sîntem

joritate, din țărani, adică din reprezentanți ai intereselor țăranilor. Mă întreb atunci : se poate oare spune, în acest caz, că partidul libertății poporului are încredere în țărani ? Ne amintim doar că în 1858, cu prilejul reformei agrare, guvernul a transmis această problemă spre rezolvare unor organe locale, comitetelor. Ce-i drept, acestea erau comitete de nobili, dar nici guvernul nu este partidul libertății poporului ; el este reprezentantul oamenilor bogați și al claselor avute în general. El se sprijină pe nobili și are încredere în acești nobili. Partidul libertății poporului însă vrea să se sprijine pe popor, dar nu are încredere în el" (1 326).

www.dacoromanica.ro

şi acum categoric împotrivă". El mai adaugă şi unele consideraţii în sensul că Duma nu poate fi fărîmiţată într-o mie de dume, că problema agrară nu poate fi amînată pînă la înfăptuirea unor reforme politice, pînă la introducerea votului universal etc. Dar toate astea nu sînt altceva decît tot nişte subterfugii. Ceea ce interesează aici nu este cîtuşi de puţin momentul punerii în aplicare a cutărei sau cutărei măsuri: în această privinţă, în Duma a II-a, cei de stînga nu puteau avea nici o îndoială. Ceea ce interesează este de a şti care sînt *adevăratele planuri* ale cadeţilor: cine pe cine forţează în „înstrăinarea forţată" preconizată de ei, moşierii pe ţărani sau ţăranii pe moşieri? Răspunsul la această întrebare îl poate da numai compoziţia comitetelor agrare. Compoziţia acestora a fost precizată de cadeţi şi într-un editorial al ziarului „Reci", semnat de Miliukov, şi în proiectul lui Kutler, şi în articolul lui Ciuprov (citat mai sus) *, dar *în Dumă cadeţii au trecut sub tăcere problema compoziţiei* acestor comitete, nerăspunzînd la întrebarea expresă pusă de Evreinov.

Nu putem insista îndeajuns asupra faptului că acest mod de a proceda al reprezentanţilor partidului cadet în parlament înseamnă în realitate *înşelarea poporului de către liberali*. În privinţa celor de teapa lui Bobrinski şi Stolîpin este greu de presupus că s-ar înşela cineva. În privinţa cadeţilor se înşală însă foarte mulţi, care nu vor să pătrundă sau nu sînt în stare să înţeleagă adevărata semnificaţie a lozincilor şi frazelor politice.

Prin urmare, cadeţii sînt împotriva oricărei forme de folosire în comun a pămîntului **, împotriva exproprierii fără despăgubiri, împotriva comitetelor agrare locale în

* Vezi volumul de faţă, pag. 227. — *Nota red*

** Deosebit de remarcabile în această privinţă sînt dezbaterile din Duma I în problema trimiterii la comisie a proiectului agrar al celor 33 (referitor la desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului). Cadeţii (Petrunkevici, Muhanov, Şahovski, Frenkel, Ovcinnikov, Dolgorukov, Kokoşkin) au atacat cu vehemenţă propunerea ca *acest* proiect să fie trimis la comisie, sprijiniţi fiind întru totul de Heiden. Argumentele cadeţilor sînt nedemne de un liberal care se respectă cît de cît; ele se aseamănă prea mult cu pretextele poliţieneşti debitate de lacheii guvernului reacţionar. A trimite acest proiect la comisie — spunea, de pildă, d-l Petrunkevici — înseamnă a recunoaşte că, într-o anumită măsură, punctul de vedere al unui astfel de proiect este „plauzibil". D-l Jilkin i-a dojenit pe cadeţi (şedinţa a 23-a din 8 iunie 1906), spunînd că el ar trimite la comisie atît proiectul în cauză, cît şi proiectul celor de extremă dreaptă. Dar cadeţii şi cei de dreapta au respins, cu 140 de voturi contra 78, propunerea ca proiectul să fie trimis la comisie!

www.dacoromanica.ro

care să predomine țăranii, împotriva revoluției în general și împotriva revoluției agrare țărănești în special. Politica lor de manevrare între cei de stînga și cei de dreapta (pentru a-i da pe țărani pe mîna moșierilor) este pusă în lumină de atitudinea lor față de „reforma" țărănească din 1861. Cei de stînga, după cum vom vedea mai încolo, vorbesc cu toții despre ea cu scîrbă și indignare, ca despre un jug pus de moșieri pe grumazul țăranului. Cadeții sînt solidari cu cei de dreapta în duioșia cu care privesc această reformă.

Contele Bobrinski a spus: „Aici a fost împroșcată cu noroi cea mai curată, mai luminoasă pagină din istoria Rusiei... Opera de eliberare a țăranilor este mai presus de orice reproș... măreața și luminoasa zi de 19 februarie 1861" (29 martie, pag. 1 289, 1 299).

Kutler a spus: „marea reformă din 1861... guvernul, prin glasul președintelui Consiliului de Miniștri, se leapădă de istoria Rusiei, de cele mai frumoase și mai luminoase pagini ale acestei istorii" (26 mai, pag. 1 198—1 199).

Această apreciere a unei exproprieri efectiv înfăptuite aruncă asupra programului agrar al cadeților mai multă lumină decît toate proiectele și discursurile cu care ei caută să-și ascundă intențiile. Atunci cînd unii consideră că cea mai luminoasă pagină o constituie deposedarea de pămînt a țăranilor de către moșieri, stabilirea unui preț de răscumpărare întreit pentru „nisipișuri" și introducerea actelor pentru aplicarea reformei * impuse cu ajutorul forței armate, este limpede că ei vor o „a doua eliberare", o a doua înrobire a țăranilor prin răscumpărare. Bobrinski și Kutler sînt solidari în aprecierea reformei din 1861. Dar aprecierea lui Bobrinski exprimă fățiș și fidel interesele just înțelese ale moșierilor și de aceea limpezește conștiința de clasă a maselor largi. Cei de teapa lui Bobrinski laudă reforma, ceea ce înseamnă că de pe urma ei au profitat moșierii. Aprecierea lui Kutler, exprimînd spiritul îngust al birocratului care toată viața și-a plecat spinarea în fața moșierului, este plină de ipocrizie și întunecă conștiința maselor.

* — documente care stabileau relațiile dintre țăranii temporar obligați și moșieri în legătură cu desființarea iobăgiei în 1861. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

În legătură cu aceasta trebuie să relevăm încă un aspect al politicii cadeților în problema agrară. Toți cei de stînga se situează hotărît de partea țăranilor ca forță luptătoare, explică necesitatea luptei, arată caracterul moșieresc al guvernului. Cadeții și cei de dreapta se situează pe „punctul de vedere al intereselor de stat" și resping lupta de clasă. Kutler declară că nu trebuie „schimbate radical relațiile agrare" (732). Saveliev avertizează împotriva luării unor măsuri care „pot atinge nenumărate interese", spunînd: „este îndoielnic că principiul negării totale a proprietății ar fi potrivit; aplicarea lui poate genera complicații foarte mari și foarte serioase, mai ales dacă luăm în considerare că marii proprietari funciari care posedă peste 50 de deseatine au foarte mult pămînt, și anume 79 440 000 de deseatine" (26 martie 1907, pag. 1 088; țăranul vorbește de latifundii pentru a dovedi necesitatea desființării lor; liberalul — pentru a dovedi necesitatea ploconirii). Șingarev consideră că „ar fi o mare nenorocire" dacă poporul ar lua singur pămîntul (1 355). Rodicev perorează cu emfază: „noi nu ațîțăm ura de clasă, noi am vrea să uităm trecutul" (632, 16 mai 1907). Același lucru îl spune și Kapustin: „sarcina noastră este să semănăm pretutindeni pacea și dreptatea, iar nu să semănăm și să ațîțăm ura de clasă" (1810, 9 aprilie). Krupenski se arată indignat de cuvîntarea socialistului-revoluționar Zimin pe motiv că e „plină de ură față de clasele avute" (783, 19 martie). Într-un cuvînt, atunci cînd e vorba de a condamna lupta de clasă, cadeții și cei de dreapta fac front comun. Cei de dreapta însă știu ce fac. Clasa împotriva căreia este îndreptată lupta nu poate să nu vadă un prejudiciu și o primejdie pentru ea în orice îndemn la lupta de clasă. Cei de dreapta păzesc cu credință interesele moșierilor-iobăgiști. Dar cadeții? Ei *luptă* —, spun că luptă! —, ei vor „să constrîngă" pe moșierii în mîinile cărora se află puterea, dar condamnă lupta de clasă! Așa oare a procedat, de pildă, în Franța burghezia, care a luptat cu adevărat, și nu s-a complăcut în rolul de lacheu al moșierilor? Nu a chemat ea oare poporul la luptă, nu a atîțat ea vrajba de clasă, nu a creat ea teoria luptei de clasă?

www.dacoromanica.ro

3. ȚĂRANII DE DREAPTA

În Duma a II-a se întîlnesc, cu titlu de excepție, și adevărați țărani de dreapta; dintre aceștia, Remencik (gubernia Minsk) e, poate, singurul care nu vrea să știe de nici un fel de obște, de nici un fel de „fonduri" și este cu trup și suflet pentru proprietate (în Duma I, numeroși țărani polonezi și țărani din vestul Rusiei erau pentru proprietate). Dar și acest Remencik se pronunță pentru expropriere „la un preț echitabil" (648), adică se dovedește a fi și el în fond un cadet. Ceilalți „țărani de dreapta" din Duma a II-a au fost grupați aparte de noi, deoarece ei sînt, fără îndoială, mai de stînga decît cadeții. Să auzim ce spune Petrocenko (gubernia Vitebsk). El începe prin a afirma că „va lupta pînă la ultima suflare pentru apărarea țarului și a patriei" (1 614). Cei de dreapta îl aplaudă. Dar iată-l că trece la problema „lipsei de pămînt". „Oricît veți discuta aici — continuă el —, un alt glob pămîntesc tot nu veți putea crea. Va trebui, prin urmare, să ne dați nouă acest pămînt. Unul dintre oratori a arătat aici că țăranii noștri sînt înapoiați și neștiutori, că n-are nici un rost și e zadarnic să li se dea mult pămînt, fiindcă tot nu le va fi de nici un folos. Firește, înainte pămîntul ne aducea prea puțin folos, mai ales acelora care nu aveam pămînt. Ni se spune că sîntem neștiutori. Dar noi nici nu cerem altceva decît pămînt, pe care să-l muncim după cum ne duce mintea noastră cea proastă. Pe de altă parte, eu gîndesc că unui nobil nici nu-i stă prea bine să se ocupe de pămînt. S-a spus aici că legea nu ne îngăduie să ne atingem de pămînturile proprietate privată. Sînt de acord, firește, că legea trebuie respectată, dar pentru a înlătura lipsa de pămînt trebuie scrisă o lege corespunzătoare, pentru ca totul să se facă după lege. Și pentru ca nimeni să nu fie nedreptățit, deputatul Kutler a propus aici o serie de condiții bune. Firește, el, ca om bogat, a cerut mult, dar noi, țăranii, sîntem săraci și nu putem plăti atît; cît privește felul cum e bine să ne orînduim viața — în obște, în gospodării individuale sau în hutore —, socot că fiecare trebuie lăsat să și-o orînduiască așa cum îi convine" (1 616).

www.dacoromanica.ro

Între acest ţăran de dreapta şi liberalul din Rusia e o adevărată prăpastie. Primul este în vorbe devotat vechii puteri, în realitate însă el vrea să capete pămînt, luptă împotriva moşierilor şi nu va consimţi să plătească o răscumpărare de proporţiile celei propuse de cadeţi. Cel de-al doilea luptă în vorbe pentru libertatea poporului, însă de fapt el plănuieşte o a doua înrobire a ţăranilor de către moşieri şi de către vechiul regim. Cel de-al doilea se poate mişca numai spre dreapta, de la Duma I la Duma a II-a, de la Duma a II-a la Duma a III-a. Primul, după ce-şi va pierde iluzia că i „se va da" pămînt, va merge în sens contrar. Se poate spune că mai degrabă ne vom putea înţelege cu ţăranul „de dreapta" decît cu cadetul „liberal", „democrat"...

Iată ce spune şi ţăranul Şimanski (gubernia Minsk). „Am venit aici să-mi apăr credinţa, ţarul şi patria şi să cer pămînt... fireşte nu prin jaf, ci pe cale paşnică, la un preţ echitabil... De aceea, în numele tuturor ţăranilor, propun membrilor Dumei, moşierilor să vină la această tribună şi să spună că vor să cedeze ţăranilor pămînt în condiţii echitabile, şi atunci ţăranii noştri le vor mulţumi, fireşte, ba eu cred că şi tătucul nostru, ţarul, le va mulţumi. Cît despre moşierii care nu vor fi de acord, propun Dumei de stat să impună pămînturile lor la un impozit progresiv ; cu timpul ne vor ceda şi ei, fără doar şi poate, pentru că-şi vor da seama că o bucată prea mare ţi se opreşte în gît" (1617).

Prin expropriere şi prin condiţii echitabile, acest ţăran de dreapta înţelege cu totul altceva decît ceea ce urmăresc cadeţii. Cadeţii înşală nu numai pe ţăranii de stînga, ci *şi pe cei de dreapta.* Cum ar privi ţăranii de dreapta planurile cadeţilor în legătură cu alcătuirea comitetelor agrare (à la Kutler sau à la Ciuprov : vezi volumul II al „Problemei agrare"), în cazul cînd le-ar cunoaşte, se vede din următoarea propunere a ţăranului Melnik (octombrist ; gubernia Minsk). „Socot de datoria mea — a spus el — să propun ca în comisia (agrară) să intre, în proporţie de 60%, ţărani care ştiu din practică ce-i nevoia (!) şi cunosc situaţia ţăranilor, iar nu dintre aceia care sînt ţărani numai cu numele. Aceasta e o chestiune care priveşte bunăstarea

www.dacoromanica.ro

țăranilor, și în general a poporului sărac, și care nu are nici un tîlc politic. Trebuie aleși oameni care pot rezolva această problemă, spre binele poporului, în mod practic, iar nu politic" (1 285). Acești țărani de dreapta vor evolua mult spre stînga atunci cînd contrarevoluția le va arăta tîlcul politic al „problemelor bunăstării poporului sărac"!

Pentru a arăta cît de departe sînt reprezentanții țărănimii monarhiste de reprezentanții burgheziei monarhiste, voi reproduce cîteva pasaje din cuvîntarea preotului „progresist" Tihvinski, care a vorbit pe alocuri în numele Uniunii țărănești și al Grupului trudovic. „Întreaga noastră țărănime este pătrunsă de dragoste față de țar — a spus el. — Tare aș vrea să mă pot face nevăzut și să mă așez pe covorul fermecat, să zbor pînă la picioarele tronului și să spun, să mărturisesc : stăpîne, primul tău dușman, primul dușman al poporului este acest guvern iresponsabil... Țărănimea truditoare nu cere decît să se aplice cu strictețe principiul : «întregul pămînt să fie al întregului popor...» (în problema răscumpărării :)... «Nu vă temeți, bunii mei domni, bizuiți-vă pe poporul nostru, el nu vă va obijdui». (Voci din dreapta : „mulțumim ! mulțumim !") Acum mă voi referi la cele spuse de raportorul din partea partidului libertății poporului. El afirmă că programul partidului libertății poporului nu este departe de acela al țărănimii și al Grupului trudovic. Nu, domnilor, e departe. L-am auzit pe raportor spunînd aici : «să admitem că proiectul nostru este mai puțin echitabil, în schimb el e mai practic». Dar, domnilor, ei sacrifică dreptatea de dragul unor considerente de ordin practic !" (789).

Prin concepția sa politică, acest deputat se află la nivelul cadetului. Dar cîtă deosebire între naivitatea lui rurală și „afaceriștii" avocaturii, birocrației și ziaristicii liberale!

4. ȚĂRANII FĂRĂ PARTID

Țăranii fără partid prezintă un interes deosebit ca exponenți ai părerilor celei mai puțin conștiente și mai puțin organizate mase rurale. De aceea vom prezenta aici unele

www.dacoromanica.ro

extrase din cuvîntările tuturor ţăranilor fără partid *, cu atît mai mult cu cît numărul lor nu este prea mare : Sahno, Semenov, Moroz şi Afanasiev.

„Domnilor reprezentanţi ai poporului — a spus Sahno (gubernia Kiev) —, greu le vine deputaţilor ţărani să urce la această tribună şi să vorbească împotriva domnilor moşieri bogaţi. În prezent, ţăranii se zbat în mare sărăcie pentru că nu au pămînt... Ţăranul rabdă multe de la moşieri, suferă, pentru că moşierul îl asupreşte crîncen... De ce moşierului îi este îngăduit să aibă pămînt mult, în timp ce ţăranilor nu le rămîne decît împărăţia cerurilor?... Aşadar, domnilor reprezentanţi ai poporului, atunci cînd ţăranii m-au trimis aici, ei mi-au dat împuternicirea să le apăr nevoile, să cer pentru ei pămînt şi libertate, să cer ca toate pămînturile statului, ale coroanei, domeniale, pămînturile moşiereşti şi pămînturile mănăstireşti să fie expropriate fără despăgubire... Aflaţi, domnilor reprezentanţi ai poporului, că omul flămînd nu poate sta liniştit dacă vede că, în ciuda suferinţelor lui, puterea este de partea domnilor moşieri. El nu poate să nu vrea pămînt, chiar dacă asta-i împotriva legii, nevoia îl sileşte. Omul flămînd e gata la orice, pentru că nevoia îl sileşte să nu ţină seama de nimic, pentru că e flămînd şi sărac“ (1 482 — 1 486).

Tot atît de nemeşteşugită şi de viguroasă în simplitatea ei este şi cuvîntarea ţăranului fără partid Semenov (gubernia Podolia, deputat din partea ţăranilor) :

„...Tare mai este amară soarta ţăranilor care toată viaţa suferă din cauza lipsei de pămînt. De două sute de ani aşteaptă ei să le pice din cer avuţie, dar nu le pică nimic. Avuţia e în mîinile domnilor mari proprietari funciari, care au dobîndit pămînt cu ajutorul strămoşilor şi al părinţilor noştri ; dar pămîntul este al lui dumnezeu, nu al moşierului... Înţeleg foarte bine că pămîntul aparţine întregului popor muncitor care îl lucrează... Deputatul Purişkevici spune : «Săriţi, revoluţia!» Cum vine asta? Păi, dacă li se va lua pămîntul prin expropriere, ei vor fi revoluţia, şi nu noi ; noi vom fi cu toţii luptători, vom fi oameni cumsecade... Avem noi cîte 150 de deseatine ca popii? Dar mănăstirile cît au? Dar bisericile? Ce nevoie au ele de pămînt? Nu, domnilor, destul aţi strîns comori, destul aţi pus la chimir ; trebuie să trăim după dreptate. Ţara va hotărî, domnilor, înţeleg foarte bine totul, noi sîntem cetăţeni cinstiţi, nu facem politică, cum a spus unul dintre oratorii de dinaintea mea... Ei (moşierii) nu fac decît să se plimbe şi să se îngraşe din sîngele nostru, din

* În stabilirea apartenenţei deputaţilor din Duma a II-a la cutare sau cutare fracţiune sau partid ne-am servit de un document oficial publicat chiar de Duma de stat : lista deputaţilor, repartizaţi pe partide şi grupuri. Unii dintre ei au trecut de la un partid la altul, însă din ştirile apărute în ziare e imposibil să ai o evidenţă a acestor treceri. În afară de aceasta, a te folosi, într-o asemenea problemă, de izvoare diferite ar însemna să creezi doar confuzie.

www.dacoromanica.ro

vlaga noastră. Noi nu-i vom uita, nu-i vom obijdui, cum ne obijduiesc ei pe noi, le vom da și lor pămînt. Dacă facem socoteala, vedem că nouă ne-ar veni cîte 16 deseatine de gospodărie, iar marilor moșieri le-ar mai rămîne cîte 50 de deseatine... Mii și milioane de oameni suferă, iar dumnealor huzuresc... Iar la militărie, știm noi : cum se îmbolnăvește omul — «are pămînt acasă». Dar unde-i asta «acasă» ? Nu e nicăieri. Îi zice «acasă» numai pentru că e înscris în registre acolo unde s-a născut și acolo stă scris ce religie are, dar pămînt n-are. Și acum vă spun : poporul m-a rugat să cer ca pămînturile bisericești, mănăstirești, pămînturile statului, pămînturile domeniale și cele luate prin expropriere de la moșieri să fie trecute în mîinile poporului muncitor, care le va lucra, iar trecerea să se facă prin organele locale : ele să hotărască la fața locului. Vă spun că poporul m-a trimis să cer pămînt și libertate și deplină libertate cetățenească ; și vom trăi fără a mai spune că ăștia sînt boieri, iar ăia țărani ; vom fi oameni cu toții și fiecare va fi boier pe pămîntul său" (1 930 — 1 934).

Cînd citești o astfel de cuvîntare a unui țăran care „nu face politică", devine cît se poate de limpede că nu numai realizarea programului agrar stolîpinist, dar și aceea a programului agrar cadet necesită decenii de violență sistematică împotriva masei țărănești, de sistematică schingiuire și exterminare prin torturi, închisoare și deportare a tuturor țăranilor care gîndesc și încearcă să acționeze liber. Stolîpin înțelege acest lucru și acționează în consecință. Cadeții, în parte, nu înțeleg acest lucru, din cauza obtuzității inerente funcționarilor și profesorilor liberali, iar în parte îl ascund cu ipocrizie, „îl trec sub tăcere, rușinați", așa cum trec sub tăcere represiunile militare din 1861 și din anii ce au urmat. Dar, dacă această violență sistematică, care nu se dă în lături de la nimic, se va lovi de o piedică internă sau externă, atunci țăranii fără partid cinstiți care „nu fac politică" vor face din Rusia o republică țărănească.

Într-o scurtă cuvîntare, țăranul Moroz a declarat din capul locului : „Trebuie expropriat pămîntul preoților și al moșierilor" (1 955), iar apoi a invocat evanghelia (nu este prima oară în istorie cînd revoluționarii burghezi își scot lozincile din evanghelie)... „Dacă nu-i duci preotului colaci și o sticlă de votcă, nici nu-ți botează copilul... Și ei mai vorbesc de sfînta evanghelie și ne citesc : «cere și ți se va da, bate și ți se va deschide». Noi cerem, cerem mereu, dar nu ni se dă, noi batem și nu ni se dă ; va trebui, în

www.dacoromanica.ro

acest caz, să spargem uşa şi să luăm ? Domnilor, nu aşteptaţi să spargem uşa, daţi-ne de bunăvoie, şi atunci va fi libertate, va fi bine şi de voi, şi de noi" (1 955).

Iată-l şi pe ţăranul fără partid Afanasiev, care apreciază „municipalizarea" căzăcească nu din punctul de vedere al cazacului, ci din punctul de vedere al unuia care-i „aproape venetic". „În primul rînd, trebuie să vă spun, domnilor, că sînt reprezentantul ţărănimii din regiunea Donului, care numără peste 1 000 000 de oameni şi din partea căreia am ajuns aici numai eu ; chiar şi numai acest fapt arată că sîntem acolo aproape nişte venetici... Sînt tare mirat : oare Petersburgul hrăneşte satul ? Nu, dimpotrivă. Am slujit mai de mult la Petersburg, timp de peste 20 de ani, şi încă de pe atunci am băgat de seamă că nu Petersburgul hrăneşte satul, ci satul hrăneşte Petersburgul. Acelaşi lucru îl observ şi acum. Toate aceste minunate monumente de arhitectură, toate aceste edificii, clădiri, toate aceste case minunate, splendide, toate sînt ridicate de ţărani, ca şi acum 25 de ani... Purişkevici a citat drept exemplu cazul cazacului care, deşi are peste 20 de deseatine de pămînt, flămînzeşte şi el... Dar de ce n-a spus unde se află acest pămînt ? Pămînt este, este şi în Rusia, dar cine-l stăpîneşte ? Dacă a ştiut că acolo e atît de mult pămînt şi n-a spus, înseamnă că nu-i un om drept, iar dacă n-a ştiut, nici nu trebuia să aducă vorba despre asta. Şi dacă, într-adevăr, poate că n-a ştiut, vă rog, domnilor, să-mi daţi voie să-i spun eu unde se află acest pămînt, ce întindere are şi cine-l stăpîneşte. Dacă stăm să facem socoteala, vedem că în ţinutul Oastei Donului hergheliile particulare ocupă 753 546 de deseatine. Trebuie să menţionez şi hergheliile calmucilor, ale acestei aşa-zise populaţii nomade ; ele ocupă în total 165 708 deseatine. Apoi sînt 1 055 919 deseatine pe care le ţin în arendă oamenii bogaţi. Toate aceste pămînturi nu se găsesc în mîinile oamenilor la care s-a referit Purişkevici, ci în mîinile chiaburilor, ale bogătanilor, care ne apasă ; ei primesc vite — jumătate scot de la noi —, pe deasupra ne mai iau o rublă de fiecare deseatină, o altă rublă pentru vita cu care arăm, dar noi trebuie să ne mai hrănim şi copiii şi, în afară de asta, şi nevestele şi copiii cazacilor. Iată de ce pe la noi bîntuie foametea". Şi oratorul arată cum, pentru 8 cai

www.dacoromanica.ro

livrați „la cavalerie", arendașii primesc cîte 2 700 de deseatine ; țăranii ar putea livra mai mulți cai. „Țin să vă spun că am încercat să conving guvernul nostru că, neprocedînd astfel, face o mare greșeală. Am scris redacției revistei «Selskii Vestnik», rugînd-o să publice scrisoarea mea. Mi s-a răspuns că nu-i treaba noastră să dăm lecții guvernului". Prin urmare, pe pămîntul „municipalizat", dat în proprietatea regiunii, „guvernul central nedemocratic" creează de facto * noi moșieri : municipalizarea, potrivit descoperirii făcute de Plehanov, este o garanție împotriva unei restaurări...

„Guvernul ne-a deschis, prin Banca țărănească, largi posibilități de a cumpăra pămînt, — e vorba de același jug care a fost pus pe grumazul nostru în 1861. El vrea să ne strămute în ținuturile Siberiei... N-ar fi oare mai bine să procedeze altfel : să-l ducă acolo pe cel care are mii de deseatine, de pe urma căruia ar rămîne pămînt care ar îndestula pe mulți oameni (aplauze la stînga; voci la dreapta: «e vechi cîntecul, l-am mai auzit») ?... În timpul războiului cu Japonia am trecut cu soldații mei pe aceste pămînturi (moșierești) de care am pomenit aici. Am mers două zile și mai bine pînă la punctul de adunare. Soldații mă tot întrebau : «unde ne duci ?». «Spre Japonia» — le răspundeam eu. — «Și ce să facem acolo ?» — «Să ne apărăm patria». Eu însumi, ca militar, simțeam că trebuie să-mi apăr patria. Soldații îmi spuneau : «ce fel de patrie mai e și asta în care pămînturile aparțin unor Liseți, Bezulov, Podkopailov ? Ce avem noi aici ? Aici nimic nu-i al nostru». Ei mi-au spus atunci lucruri pe care nici azi, după trei ani, nu le pot uita... Prin urmare, domnilor, ... în încheiere trebuie să spun că, în ceea ce privește toate drepturile care există în Rusia noastră, toți, începînd cu prinții și continuînd cu nobilii, cazacii, tîrgoveții și fără a mai pomeni de țărani, toți trebuie să fie cetățeni ruși, iar pămîntul să fie folosit de cei care îl lucrează, care îl muncesc, îl îngrijesc și-l îndrăgesc. Muncește, stropește-l cu sudoarea ta și folosește-te de el. Dar dacă nu vrei să trăiești pe el, dacă nu vrei să-l lucrezi, dacă nu vrei să-l muncești, atunci n-ai dreptul să-l folosești" (1 974) (ședința a 26-a din 12. IV. 1907).

„Fără a pomeni cuvîntul țăran !" Aceste cuvinte remarcabile au țîșnit „din adîncul inimii" unui țăran care vrea să desființeze proprietatea funciară feudală („toate drepturile care există în Rusia noastră"), care vrea să desființeze însăși denumirea stării de jos, denumirea de țăran. „Toți să fie cetățeni". Dreptul egal asupra pămîntului pen-

* — de fapt. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

tru cei ce-l lucrează nu este altceva decît punctul de vedere *al producătorului*, aplicat cu toată consecvenţa la problema agrară. *Nici un fel de alte temeiuri* ale proprietăţii funciare (ca, de pildă, la cazaci, proprietatea funciară „pentru serviciul prestat" etc.), nici un fel de alte considerente, nici un fel de alte relaţii în afara drepturilor *producătorului* asupra pămîntului, în afara considerentelor legate de „îngrijirea" pămîntului, în afara relaţiilor bazate pe „lucrarea" pămîntului. Tocmai în felul acesta trebuie să privească lucrurile fermierul care vrea să aibă o gospodărie liberă pe un pămînt liber, să înlăture tot ce-i străin, tot ce-l stînjeneşte, tot ce e vechi, *toate formele anterioare de proprietate funciară*. În acest caz, nu ar însemna că marxiştii ar aplica prosteşte o doctrină neaprofundată dacă l-ar sfătui pe acest mic producător să nu revendice naţionalizarea şi s-ar apuca să-l înveţe care e folosul proprietăţii private asupra pămîntului lotual ?

În Duma I, ţăranul Merkulov (gubernia Kursk) a exprimat aceeaşi idee cu privire la naţionalizarea pămînturilor lotuale ale ţăranilor pe care am citat-o mai sus din materialele congreselor Uniunii ţărăneşti. „Unii — a spus Merkulov — vor să ne sperie spunînd că nici ţăranul nu se va despărţi de peticul de pămînt pe care-l stăpîneşte acum. La aceasta le răspund : dar cine îi ia acest pămînt ? Chiar în caz de naţionalizare completă vor fi luate numai pămînturile pe care proprietarul nu le lucrează cu forţe proprii, ci folosind muncă salariată" (şedinţa a 18-a din 30 mai 1906, pag. 822).

Asta o spune un ţăran care, după propria lui afirmaţie, posedă 60 de deseatine de pămînt ; fireşte, ideea de a desfiinţa sau de a interzice, într-o societate capitalistă, munca salariată este de-a dreptul puerilă, dar noi trebuie să extirpăm din rădăcină ideile eronate tocmai acolo unde începe eroarea, adică începînd cu „socializarea" şi cu interzicerea muncii salariate *, iar nu cu naţionalizarea.

Acelaşi ţăran, Merkulov, a ridicat obiecţii împotriva proiectului cadet al celor 42, care coincide cu municipalizarea

* *Noi* nici nu mai avem de ce „să extirpăm din rădăcină" această idee eronată, întrucît înşişi trudovicii „lucizi", în frunte cu „lucizii" domni Peşehonovi, *au şi extirpat-o din rădăcină*.

www.dacoromanica.ro

în sensul că pămînturile lotuale vor rămîne în proprietate, în timp ce pămînturile moșierești vor fi date în folosință. Aceasta este „un fel de treaptă de tranziție de la o orînduire la alta"... „În locul unei singure forme de posesiune rezultă două : proprietatea privată și folosirea pe baza arendării, adică două forme de posesiune funciară, care nu numai că nu coincid, dar sînt direct opuse una alteia" (823).

5. INTELECTUALII NARODNICI

În cuvîntările intelectualilor narodnici, în special în acelea ale socialiștilor-populiști, adică ale oportuniștilor narodnicismului, trebuie să deosebim două tendințe : pe de o parte, apărarea sinceră a intereselor masei țărănești, și în această privință cuvîntările lor produc, din motive lesne de înțeles, o impresie mult mai slabă decît acelea ale țăranilor care „nu fac politică" ; pe de altă parte, un oarecare iz cadet, ceva specific mentalității intelectualului mic-burghez, o încercare de a privi lucrurile din punctul de vedere al statului. Se înțelege de la sine că la aceștia, *spre deosebire de țărani*, se vede *doctrina :* ei luptă nu în numele unor nevoi și suferințe cunoscute de ei în mod nemijlocit, ci în numele unei anumite doctrine, al unui sistem de concepții care prezintă în mod denaturat conținutul luptei.

„Pămîntul să fie al celor ce muncesc" — proclamă d-l Karavaev în prima sa cuvîntare, caracterizînd legislația agrară stolîpinistă, în vederea aplicării articolului 87, ca o „desființare a obștii", ca un „scop politic" : „crearea unei clase aparte de burghezi rurali".

„Știm că acești țărani constituie într-adevăr primul reazem al reacțiunii, reazemul de nădejde al birocrației. Dar, făcînd aceste calcule, guvernul s-a înșelat amarnic : paralel cu aceștia va exista un proletariat țărănesc. Nu știu ce-i de preferat : un proletariat țărănesc sau actuala țărănime cu pămînt puțin, care, pe baza unor anumite măsuri, ar putea căpăta pămînt suficient ?" (722).

Aici miroase a narodnicism reacționar în spiritul d-lui V. V. : „de preferat", dar pentru cine ? pentru stat ? pentru statul moșieresc sau burghez ? Și de ce nu-i de „preferat" proletariatul ? Pentru că țărănimea cu pămînt puțin

www.dacoromanica.ro

„ar putea căpăta", adică ar putea fi mai uşor potolită, ar putea fi mai uşor atrasă în tabăra ordinii decît proletariatul ? Aşa *reiese* din cele spuse de d-l Karavaev : s-ar zice că el vrea să-i sugereze lui Stolîpin & Co. o „garanţie" mai sigură *împotriva* revoluţiei sociale !

Dacă d-l Karavaev ar avea în fond dreptate, marxiştii n-ar putea să sprijine confiscarea pămînturilor moşiereşti în Rusia. Dar d-l Karavaev nu are dreptate, deoarece „calea" stolîpinistă creează mai mulţi pauperi decît proletari, încetinind, în comparaţie cu revoluţia ţărănească, dezvoltarea capitalismului. Karavaev însuşi a spus — şi pe drept cuvînt — că politica lui Stolîpin îmbogăţeşte (nu elemente noi, burgheze, nu pe fermierii capitalişti, ci) pe *actualii* moşieri, a căror gospodărie are un caracter semifeudal. În 1895, pămîntul se vindea prin Banca „ţărănească" cu 51 de ruble deseatina, iar în 1906 — cu 126 de ruble (Karavaev, în cea de-a 47-a şedinţă din 26 mai 1907, pag. 1 189). Iar colegii de partid ai d-lui Karavaev, d-nii Volk-Karacevski şi Delarov, au relevat în mod şi mai sugestiv semnificaţia acestor cifre. Delarov a arătat că „pînă în 1905, în cei peste 20 de ani de existenţă, Banca ţărănească a cumpărat în total doar 7 500 000 de deseatine", iar de la 3 noiembrie 1905 pînă la 1 aprilie 1907 ea a cumpărat 3 800 000 de deseatine. În 1900, preţul era de 80 de ruble deseatina, în 1902 — de 108 ; în 1903, înainte de mişcarea agrară şi înainte de revoluţia rusă, preţul s-a urcat la 109 ruble. Acum a ajuns la 126 de ruble. „În timp ce întreaga Rusie a suferit pagube considerabile de pe urma revoluţiei ruse, marii proprietari funciari din această ţară *au strîns capitaluri imense*. În acest timp ei au băgat în buzunar peste 60 000 000 de ruble din banii poporului" (1 220 — considerînd „echitabil" preţul de 109 ruble). Iar d-l Volk-Karacevski are mult mai multă dreptate atunci cînd, fără să considere „echitabil" vreunul din preţuri, face simpla constatare că după 3 noiembrie 1905 guvernul a plătit moşierilor 52 000 000 de ruble în contul pămînturilor cumpărate de ţărani şi 242 000 000 de ruble în contul său propriu, în total *„295 000 000 de ruble din banii poporului au fost plătite nobililor moşieri"* (1 080. Toate sublinierile sînt ale noastre). Aceasta este, bineînţeles, numai o mică parte

www.dacoromanica.ro

din ceea ce plătește Rusia pentru evoluția agrară burghezo-iuncherească, este *tributul* plătit iobăgiștilor și birocraților pentru dezvoltarea forțelor de producție ! Acest tribut plătit moșierilor pentru descătușarea dezvoltării Rusiei este menținut și de cadeți (răscumpărarea). O republică burgheză de fermieri, dimpotrivă, ar trebui să folosească aceste sume pentru dezvoltarea forțelor de producție ale agriculturii în noua orînduire *.

În sfîrșit, la activul intelectualilor narodnici trebuie să punem, fără doar și poate, faptul că, în opoziție cu diverși Bobrinski și Kutleri, ei își dau seama că în 1861 poporul a fost înșelat, și faptul că faimoasa reformă ei n-o numesc marea reformă, ci o reformă „făcută în interesul moșierilor" (Karavaev, 1 193). Realitatea, spunea pe bună dreptate d-l Karavaev despre perioada de după reformă, „a întrecut cele mai sumbre preziceri" ale acelora care în 1861 apărau interesele țărănimii.

În problema *proprietății* funciare țărănești, d-l Karavaev a opus din capul locului, preocupărilor guvernului pentru această proprietate, următoarea întrebare pusă țăranilor : „Domnilor deputați țărani, dv. sînteți reprezentanți ai poporului. Viața dv. este viața țărănimii, conștiința voastră este conștiința țărănimii. Cînd ați plecat de-acasă, vi s-au plîns oare alegătorii că nu au deplină siguranță în stăpînirea pămîntului lor ? V-au cerut ei ca primă sarcină a dv. în Dumă, ca primă revendicare a dv. : «Aveți grijă să întăriți proprietatea privată asupra pămîntului, altfel nu vă veți îndeplini mandatul pe care vi l-am dat» ? Nu, veți spune, nu ni s-a încredințat un asemenea mandat" (1 185).

Țăranii n-au infirmat această declarație ; ei au confirmat-o prin întregul conținut al cuvîntărilor lor. Și aceasta, firește, nu pentru că țăranul rus este „adept al obștii", „antiproprietar", ci pentru că condițiile economice îi impun

* Comp. *Kautsky* : „Problema agrară în Rusia" cu privire la necesitatea investirii unor uriașe capitaluri în vederea progresului agricol al țărănimii. Aici „municipaliștii" ar putea obiecta : republica burgheză va cheltui pentru armata republicană, pe cînd zemstva democratică... nu, stimabili domni municipaliști, zemstvei îi va lua banii puterea centrală nedemocratică ! De altfel, însăși crearea unei asemenea zemstve în condițiile existenței unei puteri centrale nedemocratice este o imposibilitate, este un deziderat pios al micului burghez. Reală este doar corelația republică burgheză (care, în comparație cu celelalte forme de stat, cheltuiește cel mai mult pentru dezvoltarea forțelor de producție, de pildă America de Nord) și monarhie burgheză (care timp de zeci de ani plătește *tribut* iuncherilor, de pildă Germania).

www.dacoromanica.ro

acum sarcina desființării tuturor formelor vechi de proprietate funciară în vederea creării unei noi gospodării.

La pasivul narodnicilor intelectuali trebuie puse raționamentele lor grandilocvente pe tema „normelor" posesiunii funciare țărănești : „Cred — a declarat d-l Karavaev — că toți vor fi de acord că pentru a rezolva în mod just problema agrară sînt necesare următoarele date : în primul rînd, norma de pămînt necesară pentru existență, norma de consum, iar pentru cheltuirea întregii cantități de muncă — norma de muncă. Trebuie să știm exact cît pămînt au țăranii, întrucît aceasta ne va da posibilitatea să stabilim de cît pămînt este nevoie. Trebuie să știm apoi cît pămînt se poate da ?" (1 186).

Sîntem categoric împotriva acestei păreri. Și afirmăm, *pe baza declarațiilor făcute de țărani în Dumă,* că există aici un element de birocratism intelectual, *străin țăranilor.* Țăranii nu vorbesc de „norme". Normele sînt o născocire birocratică, un ecou al reformei iobăgiste de tristă amintire din 1861. Călăuziți de un instinct de clasă sigur, țăranii pun accentul pe desființarea proprietății funciare moșierești, iar nu pe „norme". Problema nu constă în a ști de cît pămînt „e nevoie". „Nu veți crea un alt glob pămîntesc", cum a spus foarte bine un țăran fără partid, despre care am vorbit mai înainte. Problema constă în a desființa latifundiile feudale *care apasă* pe țărani ; ele trebuie desființate și în cazul cînd „normele" vor putea fi atinse independent de această măsură. La intelectualul narodnic, problema se reduce la aceea că, dacă „norma" a fost atinsă, moșierii pot fi lăsați în pace. Țăranul gîndește altfel : „țărani, *alungați-i*" (pe moșieri) — spunea țăranul Pianîh (socialist-revoluționar) în Duma a II-a (ședința a 16-a din 26 martie 1907, pag. 1 101). Moșierii trebuie alungați nu pentru că nu ies „normele", ci pentru că agricultorul proprietar nu vrea să poarte în spinare măgari și lipitori. Primul și al doilea raționament sînt „două lucruri cu totul diferite".

Fără a vorbi de norme, țăranul, cu remarcabilul său simț practic, „ia taurul de coarne". Problema e *cine* va stabili aceste norme. Preotul Poiarkov a exprimat de minune această idee în Duma I. „Se vorbește de stabilirea unei norme de pămînt pe om — a spus el. — Dar *cine va stabili*

www.dacoromanica.ro

această normă? Dacă o vor stabili chiar țăranii, nu încape îndoială că ei nu se vor nedreptăți; dar, dacă, alături de țărani, la stabilirea normei vor participa și proprietari funciari, atunci nu se știe cine va avea cîștig de cauză în stabilirea normelor" (ședința a 12-a din 19 mai 1906, pag. 488).

Aceste cuvinte vizează direct vorbăria pe tema normelor. La cadeți aceasta nu-i o vorbărie, ci o *trădare* fățișă a țăranilor în interesul moșierilor. Și naivul preot de țară, d-l Poiarkov, care i-a văzut, probabil, pe moșierii liberali la treabă la el în sat, a sesizat instinctiv unde este aici nota falsă.

„Există apoi temeri — a spus același Poiarkov — că va fi nevoie de mulți funcționari! Țăranii vor împărți singuri pămîntul!" (488—489). Iată care este miezul problemei. Într-adevăr, „normele" miros a birocratism. Țăranii spun altceva: vom împărți singuri pămîntul la fața locului. De aici ideea creării de comitete agrare locale, idee care exprimă interesele legitime ale țărănimii în revoluție și care trezește, pe bună dreptate, ura nemernicilor liberali *. În cadrul unui *asemenea* plan de *naționalizare*, statului nu-i mai rămîne altceva de făcut decît să stabilească ce pămînturi pot servi ca *fond de colonizare* sau să ceară un drept special de imixtiune („pădurile și apele, care sînt de importanță națională", cum glăsuiește actualul nostru program), adică *îi rămîne numai* ceea ce *pînă și* „municipaliștii" *consideră că trebuie să fie dat în atribuția „statului democratic"* (trebuia spus: a republicii).

Comparînd discuțiile asupra normelor cu realitatea economică, vedem din capul locului că țăranii sînt oamenii faptelor, în timp ce intelectualii narodnici sînt oamenii vorbelor. Norma „de muncă" ar avea o semnificație *serioasă* în cazul cînd s-ar face încercarea de a se interzice munca salariată. Majoritatea țăranilor au respins din capul locului încercările de acest fel, iar socialiștii-populiști au recunoscut că realizarea lor este imposibilă. Dacă așa stau lucrurile, problema „normei" cade, și atunci rămîne îm-

* Guverne *muncitorești* la *orașe*, *comitete țărănești* la *sate* (care, la un moment dat, se transformă în organe alese prin vot universal etc.), aceasta este singura formă posibilă de organizare a revoluției victorioase, adică a dictaturii proletariatului și a țărănimii. Nu-i de mirare că liberalii urăsc aceste *forme* de *organizare* a *claselor* care luptă pentru *libertate*!

www.dacoromanica.ro

părţirea între numărul existent de gospodari. Norma „de consum" este o normă de mizerie, şi în societatea capitalistă ţărănimea va căuta întotdeauna să se descotorosească de o asemenea „normă", fugind la oraşe (despre asta ne vom ocupa separat mai jos). Prin urmare, nici aici nu-i cîtuşi de puţin vorba de „normă" (care, în plus, variază cu fiecare schimbare a culturii şi cu fiecare schimbare intervenită în agrotehnică), ci de împărţirea pămîntului între numărul existent de gospodari, de „separarea" gospodarilor adevăraţi, capabili „să îngrijească" de pămînt (cu munca şi cu capitalul), de ţăranii trîndavi care nu trebuie reţinuţi în agricultură, şi orice încercare de a-i reţine ar avea un caracter reacţionar.

Ca o nostimadă care arată unde duc *teoriile* narodniciste ale domnilor narodnici vom cita exemplul folosit de d-l Karavaev, care s-a referit la *Danemarca*. Europa, pretinde el, „s-a împiedicat de proprietatea privată", în timp ce obştea noastră „ajută la rezolvarea problemei cooperaţiei". „Danemarca este, în această privinţă, un exemplu strălucit". Un exemplu într-adevăr *strălucit*, dar care pledează împotriva narodnicilor. În Danemarca întîlnim cea mai tipică ţărănime *burgheză*, care concentrează atît vitele de lapte (vezi „Problema agrară şi «criticii lui Marx»", § X *), cît şi pămîntul. În Danemarca, 68,3% din numărul total al gospodăriilor agricole posedă mai puţin de 1 hartkorn, adică mai puţin de (circa) 9 deseatine. Ele deţin 11,1% din întreaga suprafaţă de pămînt. La celălalt pol se află 12,6% gospodării cu peste 4 hartkornuri *(peste 36 de deseatine)*; ele deţin 62% din întreaga suprafaţă de pămînt *(N. S.* „Programe agrare", edit. „Novîi mir", pag. 7). Orice comentarii sînt de prisos.

Este interesant de relevat că în Duma I exemplul Danemarcii era invocat de liberalul Gherţenştein, pe cînd cei de dreapta obiectau (în ambele Dume) că în Danemarca există *proprietate* ţărănească. La noi, naţionalizarea pămîntului este necesară pentru a da vechilor gospodării libertatea de a se reorganiza „după sistemul danez" pe pămîntul „eliberat"; cît priveşte transformarea relaţiilor de arendă

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 221—233. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

în relații de proprietate, aceasta nu va mai constitui o problemă dificilă dacă înșiși țăranii o vor cere, deoarece *într-o astfel de problemă* întreaga burghezie și întreaga birocrație vor sprijini întotdeauna țărănimea. În afară de aceasta, dacă se va face naționalizarea, dezvoltarea capitalismului (dezvoltarea „după sistemul danez") va merge *mai repede* ca urmare a desființării proprietății private asupra pămîntului.

6. ȚĂRANII TRUDOVICI (NARODNICI)

Țăranii trudovici și țăranii socialiști-revoluționari *nu se deosebesc* în fond de țăranii fără partid. Comparînd cuvîntările lor, veți vedea limpede că e vorba de aceleași nevoi, de aceleași revendicări, de aceeași concepție. Țăranii care fac parte dintr-un partid sînt doar mai conștienți, se exprimă mai clar și înțeleg mai bine legătura dintre diversele aspecte ale problemei.

Cuvîntarea țăranului Kiselev, trudovic, rostită în cea de-a 26-a ședință a Dumei a II-a (12 aprilie 1907) este, poate, cea mai bună dintre toate. În opoziție cu punctul de vedere al cinovnicului liberal care pretinde că privește lucrurile prin prisma „intereselor superioare al statului", în această cuvîntare se pune accentul tocmai pe faptul că „întreaga politică internă a guvernului nostru, politică ai cărei conducători *efectivi* sînt moșierii latifundiari, urmărește menținerea pămîntului în mîinile actualilor lui proprietari" (1 943). Oratorul arată că tocmai de aceea poporul este ținut „într-o stare de ignoranță totală", și se oprește asupra discursului prințului Sveatopolk-Mirski, octombrist. „N-ați uitat, desigur, cuvintele lui teribile: «mutați-vă gîndul de la orice sporire a suprafeței proprietății funciare țărănești. Menținеți-i și sprijiniți-i pe moșieri. Fără moșieri, masa noastră țărănească, incultă, abrutizată, este ca o turmă fără păstor». Tovarăși țărani, e nevoie să mai adaug ceva la toate astea ca să înțelegeți ce pofte sălășluiesc în sufletele acestor domni, ale acestor pretinși binefăcători ai noștri? Nu vă e limpede că ei și astăzi tînjesc și suspină după iobăgie? Nu, domnilor păstori, ajunge... Aș vrea un singur lucru, și anume ca întreaga Rusie țărănească oropsită, toată țara, de la un capăt la altul, să țină bine

www.dacoromanica.ro

minte aceste cuvinte ale nobilului descendent al lui Rurik ; aş vrea ca aceste cuvinte să ardă ca o văpaie vie în sufletul fiecărui ţăran şi să lumineze, mai tare ca soarele, prăpastia care ne desparte pe noi de aceşti binefăcători nepoftiţi. Ajunge, domnilor păstori... Ajunge, n-avem nevoie de păstori, ci de conducători, pe care vom şti să ni-i găsim şi fără ajutorul vostru, şi împreună cu ei vom găsi calea şi spre lumină şi spre adevăr, vom găsi calea şi spre pămîntul făgăduinţei" (1 947).

Trudovicul se situează în întregime pe punctul de vedere al revoluţionarului burghez, care se leagănă în iluzia că naţionalizarea pămîntului va da „pămîntul făgăduinţei", dar care luptă cu abnegaţie pentru revoluţia *actuală* şi întîmpină cu ostilitate ideea de a-i reduce amploarea : „Partidul libertăţii poporului renunţă la o rezolvare justă a problemei agrare... Domnilor reprezentanţi ai poporului, poate oare, în acţiunile sale, o adunare legiuitoare cum este Duma de stat să sacrifice dreptatea unor considerente de ordin practic ? Puteţi oare dv. să votaţi legi ştiind dinainte că sînt nedrepte ?... Nu vă sînt de ajuns legile nedrepte cu care ne-a blagoslovit birocraţia încît să nu mai facem şi noi altele la fel ?... Ştiţi foarte bine că din considerente de ordin practic — liniştirea Rusiei — s-au trimis la noi expediţii de pedepsire, şi în întreaga Rusie a fost decretată starea excepţională ; din considerente de ordin practic au fost introduse curţile marţiale. Dar, spuneţi-mi, rogu-vă, cine dintre dv. este încîntat de un asemenea spirit practic ? Oare nu l-aţi blestemat cu toţii ? Să nu puneţi întrebarea pe care au pus-o unii aici" (oratorul face aluzie, probabil, la moşierul cadet Tatarinov, care, în şedinţa a 24-a din 9 aprilie, a spus : „dreptatea, domnilor, este o noţiune destul de relativă", „dreptatea este idealul spre care tindem cu toţii, dar care rămîne" (pentru cadet) „doar un ideal, şi mă întreb dacă va exista posibilitatea de a-l realiza în mod practic", (1 779) : „ce este dreptatea ? Omul — iată dreptatea. S-a născut un om, este drept ca el să trăiască ; iar pentru aceasta e drept ca el să aibă posibilitatea de a-şi cîştiga prin muncă o bucată de pîine..."

Precum vedeţi, acest ideolog al ţărănimii se situează pe punctul de vedere tipic al iluministului francez din secolul

www.dacoromanica.ro

al XVIII-lea. El nu înțelege caracterul istoricește limitat, conținutul istoricește determinat al dreptății *sale*. El *vrea* însă — și, în numele acestei dreptăți abstracte, clasa pe care el o reprezintă *poate să mănture definitiv* toate rămășițele medievale. Tocmai acesta este conținutul istoric *real* al acestui mod de a pune problema : nici un fel de considerente de ordin „practic" care să însemne un prejudiciu adus dreptății. Citește : nici un fel de concesii rînduielilor medievale, moșierilor, vechiului regim. Acesta este limbajul unui membru al Convenției. Pentru liberalul Tatarinov însă „idealul" libertății burgheze „rămîne doar un ideal", pentru care el nu luptă în mod serios, pentru a cărui înfăptuire el nu sacrifică totul, ci caută să ajungă la o înțelegere cu moșierul. Kiselevii pot duce poporul la revoluția burgheză victorioasă, Tatarinovii — pot numai să trădeze poporul.

„...În numele unor considerente de ordin practic, partidul libertății poporului propune să nu se creeze nici un fel de drept la pămînt. El se teme că un asemenea drept va atrage la sate o mulțime de oameni de la oraș, și în acest caz fiecăruia îi va reveni puțin pămînt. Eu aș vrea mai întîi să vă întreb ce înseamnă dreptul la pămînt ? Dreptul la pămînt înseamnă dreptul la muncă, înseamnă dreptul la pîine, înseamnă dreptul la viață, și acesta este un drept inalienabil al fiecărui om. Atunci cum am putea lipsi pe cineva de acest drept ? Partidul libertății poporului spune că, dacă am acorda acest drept tuturor cetățenilor și am împărți între ei pămîntul, ar reveni fiecăruia puțin pămînt. Se știe însă că acest drept și realizarea lui practică sînt două lucruri cu totul deosebite. Fiecare dintre dv. care vă aflați aici are dreptul să stea la Ciuhloma, de pildă, și, cu toate astea stă aici, și invers, cei ce locuiesc la Ciuhloma au, la rîndul lor, dreptul să locuiască la Petersburg, și cu toate astea stau în bîrlogul lor. De aceea, temerile că, acordîndu-se dreptul la pămînt tuturor celor ce doresc să-l muncească, o mulțime de oameni de la oraș vor veni la sat sînt cu totul neîntemeiate. Vor pleca de la oraș la țară numai aceia care n-au rupt încă legătura cu satul, vor pleca la sate numai aceia de curînd veniți la oraș... Oamenii care au la oraș un cîștig într-adevăr asigurat, stabil nu vor pleca la țară... Cred că numai desființarea totală și irevocabilă a proprietății private asupra pămîntului... etc. ... numai o astfel de rezolvare a problemei poate fi socotită ca fiind satisfăcătoare" (1 950).

Această tiradă, tipică pentru un trudovic, pune în fața noastră o problemă interesantă : există oare vreo deosebire între *aceste* cuvinte despre dreptul la muncă și discursurile pe aceeași temă rostite în 1848 de democrații mic-burghezi

www.dacoromanica.ro

din Franţa ? Şi unele şi altele sînt, fără îndoială, o declamaţie de democrat burghez, o declamaţie care exprimă *vag* adevăratul conţinut istoric al luptei. Dar declamaţia trudovicului exprimă *vag sarcinile* reale ale revoluţiei *burgheze*, care în virtutea condiţiilor obiective este posibilă (adică e posibilă o revoluţie agrară ţărănească în Rusia secolului al XX-lea), în timp ce declamaţia Kleinbürger-ului * francez din 1848 exprimă vag sarcinile revoluţiei *socialiste*, care nu era posibilă în Franţa la mijlocul secolului trecut. Cu alte cuvinte, dreptul la muncă al muncitorului francez de la mijlocul secolului al XIX-lea exprima dorinţa de a înnoi *întreaga* mică producţie pe bazele cooperaţiei, ale socialismului etc., ceea ce era imposibil *din punct de vedere economic*. Dreptul la muncă al ţăranului rus din secolul al XX-lea exprimă dorinţa de a înnoi mica producţie *agricolă* pe un pămînt *naţionalizat*, ceea ce din punct de vedere *economic* este pe deplin posibil. „Dreptul la muncă" al ţăranului rus din secolul al XX-lea cuprinde, pe lîngă o falsă teorie socialistă, un conţinut burghez real. Dreptul la muncă al micului burghez şi al muncitorului francez de la mijlocul secolului al XIX-lea nu conţine *nimic* altceva decît o falsă teorie socialistă. Iată o diferenţă pe care n-o observă mulţi dintre marxiştii noştri.

Dar trudovicul arată el însuşi conţinutul *real* al teoriei sale : *nu toţi* vor merge să lucreze pămîntul, deşi toţi „au acelaşi drept". E clar că *numai gospodarii* vor merge să lucreze pămîntul, numai ei se vor stabili pe pămînturi. Desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului înseamnă desfiinţarea tuturor obstacolelor care împiedică *pe gospodari* să se stabilească pe pămînturi.

Nu-i de mirare că, pătruns de neţărmurită credinţă în revoluţia ţărănească şi de dorinţa de a o sluji, Kiselev vorbeşte cu dispreţ despre cadeţi, despre dorinţa lor de a nu expropria întregul pămînt, ci numai o parte, de a impune răscumpărarea pămîntului, de a da totul pe mîna unor „organe agrare cu compoziţie necunoscută", — într-un cuvînt, despre „piţigoiul jumulit de partidul libertăţii poporului" (1 950—1 951). Nu-i de mirare, de asemenea, că

* — micului burghez. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Struve și cei de teapa lui *trebuiau* să prindă ură pe trudovici, mai ales după Duma a II-a : atîta timp cît țăranul rus va fi trudovic, planurile cadeților nu vor putea reuși. Iar cînd țăranul rus va înceta să mai fie trudovic, va dispărea definitiv deosebirea dintre cadet și octombrist !

Menționăm pe scurt cele spuse de alți oratori. Iată-l pe țăranul Necitailo : „Oamenii care s-au îmbuibat cu sîngele țăranilor, care au vlăguit creierii țăranilor spun despre țărani că sînt neștiutori" (779). Golovin îl întrerupe : moșierul poate să-l jignească pe țăran, dar țăranul... pe moșier ? „Despre aceste pămînturi care aparțin poporului ni se spune : cumpărați-le. Dar sîntem noi cumva niște străini veniți din Franța, din Anglia etc. ? Noi sîntem populație localnică ; de ce să fim obligați să cumpărăm propriul nostru pămînt ? L-am plătit înzecit pînă acum — cu sîngele, cu sudoarea și cu banii noștri" (780).

Iată-l pe țăranul Kirnosov (gubernia Saratov) : „Acum nu vorbim decît despre pămînt ; ni se spune mereu : e sacru, e inviolabil. Eu cred că nu se poate ca el să fie inviolabil ; *atunci cînd vrea poporul, nimic nu poate fi inviolabil* *. (O voce din dreapta : „Ia te uită !") Așa e : ia te uită ! (Aplauze la stînga.) Dv. boierii credeți că noi nu știm că a fost o vreme cînd ne puneați drept miză la jocul de cărți, cînd ne schimbați pe cîini ? Știm că și asta ținea de sacra și inviolabila voastră proprietate... Ne-ați furat pămîntul... Țăranii care m-au trimis aici au spus așa : pămîntul e al nostru, am venit aici nu ca să-l cumpărăm, ci ca să-l luăm" (1 144) **.

Iată acum ce spune țăranul Vasiutin (gubernia Harkov) : „În persoana reprezentantului d-lui președinte al Consiliului de miniștri noi vedem aici nu pe ministrul întregii țări, ci pe ministrul celor 130 000 de moșieri. Cele 90 000 000 de

* Este caracteristic felul cum exprimă un țăran simplu ideea revoluționară a suveranității poporului. În revoluția noastră nu există, pentru realizarea acestei revendicări a programului proletar, altă burghezie în afară de țărănime.

** Țăranul trudovic Nazarenko (gubernia Harkov) a spus în Duma I : „Dacă vreți să știți cum privesc țăranii pămîntul, vă voi spune că, așa cum copiii au nevoie de sînul mamei, tot așa și noi, țăranii, avem nevoie de pămînt. Numai din acest punct de vedere vorbim noi despre pămînt. Știți, de bună seamă, că nu e mult de cînd domnii puneau pe mamele noastre să alăpteze la sînul lor cățel. Același lucru se întîmplă și acum. Deosebirea este că acum cățeii boierești nu sug de la mama care ne-a născut și ne-a alăptat, ci sug pămîntul — mama care ne hrănește" (495).

www.dacoromanica.ro

ţărani nu reprezintă nimic pentru el... Voi (adresîndu-se celor de dreapta) sînteţi nişte exploatatori, voi daţi în arendă pămînturile la preţuri ridicate şi luaţi şapte piei de pe ţăran... Să ştiţi că, dacă guvernul nu va satisface nevoile poporului, nici poporul nu vă va cere învoire şi va lua pămîntul... Sînt ucrainean (povesteşte cum Ecaterina i-a dat în dar lui Potemkin o moşioară de 27 000 de deseatine cu 2 000 de ţărani)... Înainte, pămîntul se vindea cu 25—50 de ruble deseatina, iar acum arenda este de 15—30 de ruble la deseatină, iar fîneaţa 35—50 de ruble. Asta-i curată belire. (O voce din dreapta: „Cum? belire?" Rîsete). Nu-i nimic, nu vă jenaţi, fiţi pe pace (aplauze la stînga); aşa numesc eu jupuirea ţăranului de şapte piei" (643, şedinţa a 39-a din 16 mai).

O trăsătură comună a ţăranilor trudovici şi a intelectualităţii de la sate este aceea că iobăgia le-a rămas vie în amintire. Pe ei toţi îi uneşte ura aprigă împotriva moşierilor şi a statului moşieresc. În inimile lor, ale tuturora, clocoteşte pasiunea revoluţionară. Ei nu se gîndesc cîtuşi de puţin la orînduirea viitoare, pe care o creează încordîndu-şi în mod spontan forţele pentru „a-i doborî pe ei", pe moşieri. Alţii zugrăvesc în mod utopic această orînduire, dar cu toţii urăsc compromisul cu vechea Rusie, cu toţii luptă pentru a dărîma din temelii blestematele rînduieli medievale.

Dacă compari cuvîntările ţăranilor revoluţionari din Duma a II-a cu cuvîntările muncitorilor revoluţionari, te izbeşte următoarea deosebire. Primii vădesc incomparabil mai mult revoluţionarism spontan, mai multă pornire pătimaşă spre nimicirea imediată a puterii moşiereşti, spre crearea imediată a unei noi orînduiri. Ţăranul arde de dorinţa de a se arunca imediat asupra duşmanului şi de a-l sugruma. Revoluţionarismul muncitorului este mai abstract, rezervat parcă unor scopuri mai îndepărtate. Această deosebire este pe deplin explicabilă şi legitimă. Ţăranul îşi face acum, imediat, revoluţia *sa*, revoluţia burgheză, fără a vedea contradicţiile ei lăuntrice, fără a admite măcar ideea existenţei unor asemenea contradicţii. Muncitorul social-democrat însă le vede şi, punîndu-şi ţeluri socialiste mondiale, *nu poate* lega soarta mişcării muncitoreşti de deznodămîntul

www.dacoromanica.ro

revoluției burgheze. De aici însă nu trebuie să tragem neapărat concluzia că în revoluția burgheză muncitorul trebuie să-l sprijine pe liberal. De aici trebuie să tragem concluzia că muncitorul, fără a se contopi *cu vreo* altă clasă, trebuie să-l ajute *cu toată energia* pe țăran să ducă pînă la capăt această revoluție burgheză.

7. SOCIALIȘTII-REVOLUȚIONARI

Cuvîntările intelectualilor socialiști-revoluționari (pe acelea ale țăranilor socialiști-revoluționari le-am menționat mai sus printre cuvîntările trudovicilor) sînt pătrunse de aceeași critică necruțătoare la adresa cadeților și vădesc aceeași atitudine de luptă necruțătoare împotriva moșierilor. Fără a repeta cele spuse mai sus, vom menționa o *nouă* trăsătură a acestui grup de deputați. Spre deosebire de socialiștii-populiști, care în locul idealului socialismului înclină să zugrăvească idealul... rînduielilor din Danemarca, spre deosebire de țărani, cărora le este străină orice doctrină și care exprimă sentimentul spontan al omului asuprit care idealizează tot spontan eliberarea de sub actuala formă de exploatare —, socialiștii-revoluționari introduc în cuvîntările lor doctrina „socialismului" *lor*. De pildă, Uspenski și Sagatelian (partidul „dașnakțutiun" este foarte apropiat de socialiștii-revoluționari, iar „tinerii" chiar fac parte din partidul socialist-revoluționar) ridică problema *obștii*. Sagatelian a făcut o remarcă destul de naivă: „Cu părere de rău trebuie să observăm că cei ce dezvoltă teoria amplă a naționalizării pămîntului nu prea subliniază existența unei instituții vii, rămasă intactă, singura instituție pe baza căreia putem merge înainte... Obștea ne ferește de toate aceste orori (ororile din Europa, ruinarea micii gospodării etc.)" (1 122).

Vom înțelege lesne „părerea de rău" a acestui onorabil cavaler al obștii dacă vom ține seama de faptul că el a fost *al 26-lea* vorbitor în problema agrară.

Înaintea lui au luat cuvîntul cel puțin 14 deputați de stînga, trudovici etc., și nici unul dintre ei „nu a subliniat în mod deosebit existența unei instituții vii, rămasă intactă"! Are de ce „să-ți pară rău" atunci cînd observi

www.dacoromanica.ro

la ţăranii din Dumă aceeaşi nepăsare faţă de obşte pe care au manifestat-o şi congresele Uniunii ţărăneşti. Sagatelian şi Uspenski s-au agăţat de obşte ca nişte adevăraţi sectanţi în toiul revoluţiei ţărăneşti care nu vrea să ştie de *vechea* obşte ţărănească. „Simt că obştea este în primejdie", se plînge Sagatelian (1 123). „Tocmai acum trebuie să salvăm cu orice preţ obştea" (1 124). „Această formă (adică obştea) poate lua amploarea unei mişcări mondiale în stare să indice soluţia tuturor problemelor economice" (1 126). Precum se vede, toate aceste consideraţii despre obşte au fost emise de d-l Sagatelian „pe un ton trist şi nelalocul lui". Iar colegul său Uspenski, criticînd legislaţia stolîpinistă îndreptată împotriva obştii, a exprimat dezideratul „ca posibilitatea de circulaţie a proprietăţii funciare să fie redusă la ultima limită, la ultimul grad" (1 115).

Acest deziderat al unui narodnic este, fără îndoială, un deziderat reacţionar. Este curios totuşi că partidul socialist-revoluţionar, în numele căruia a fost formulat în Dumă acest deziderat, cere desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului, fără să-şi dea seama că în felul acesta se creează *cele mai mari* posibilităţi de circulaţie a pămînturilor, se creează condiţii pentru cea mai liberă şi mai lesnicioasă trecere a lor de la un proprietar la altul, pentru cea mai liberă şi mai lesnicioasă pătrundere a capitalului în agricultură ! Confuzia care se face între proprietatea privată asupra pămîntului şi dominaţia capitalului în agricultură constituie greşeala caracteristică a adepţilor burghezi ai naţionalizării pămîntului (inclusiv a lui George şi a multor altora). Tendinţa socialiştilor-revoluţionari de „a restrînge posibilităţile de circulaţie" coincide cu tendinţa cadeţilor, al căror reprezentant, Kutler, a declarat deschis în raportul său : „partidul libertăţii poporului consideră că ei (ţăranii) trebuie îngrădiţi numai în ceea ce priveşte dreptul de înstrăinare şi dreptul de ipotecare, pentru a preveni astfel pe viitor o largă dezvoltare a cumpărărilor şi vînzărilor de pămînt" (şedinţa a 12-a din 19 martie 1907, pag. 740).

Cadeţii leagă acest deziderat reacţionar de nişte metode de rezolvare a problemei agrare (dominaţia moşierilor şi a birocraţiei), care asigură posibilitatea unor stupide interdicţii birocratice şi a unor tărăgăneli birocratice menite să

www.dacoromanica.ro

înlesnească aservirea țăranilor. Socialiștii-revoluționari leagă acest deziderat reacționar de niște măsuri care exclud orice posibilitate de împilare din partea cinovnicilor (comitete agrare locale, alese pe baza votului universal etc.). La cei dintîi este reacționară întreaga lor politică (birocratmoșierească) în revoluția burgheză. La ceilalți este reacționar „socialismul" mic-burghez, pe care în mod greșit încearcă unii să-l impună revoluției burgheze consecvente.

În ceea ce privește teoriile economice ale socialiștilor-revoluționari este interesant să vedem ce spun reprezentanții lor în Dumă despre influența pe care o au transformările agrare asupra dezvoltării industriei. Punctul de vedere naiv al revoluționarilor burghezi, ușor camuflat sub învelișul doctrinei narodniciste, iese cît se poate de bine în relief. Iată-l, de pildă, pe socialistul-revoluționar Kabakov (gubernia Perm), cunoscut în Ural ca organizator al Uniunii țărănești, ca „președinte al republicii Alapaevsk" [124], supranumit „Pugacev" *. El fundamentează într-un mod pur țărănesc dreptul țăranilor la pămînt, invocînd, printre altele, argumentul că țăranii n-au refuzat niciodată să apere Rusia de dușmani (1 953). „La ce folosește împroprietărirea ? — exclamă el. — Noi spunem deschis că pămîntul trebuie să fie un bun comun al țărănimii muncitoare, și țăranii vor ști să împartă singuri pămîntul între ei, la fața locului, fără amestecul cinovnicilor, despre care știm de mult că n-au adus nici un folos țărănimii" (1 954). „La noi, în Ural, s-au închis numeroase uzine pe motiv că tabla nu are cumpărători, și asta în timp ce în Rusia toate casele țăranilor sînt acoperite cu paie. De mult ar fi trebuit ca toate aceste case țărănești să fie acoperite cu tablă... Piețe sînt, dar lipsesc cumpărătorii. Cine formează la noi masa cumpărătorilor ? Cei 100 000 000 de țărani muncitori — iată masa cumpărătorilor" (1 952).

Da, aceste cuvinte exprimă just condițiile creării unei producții cu adevărat capitaliste în Ural în locul secularei stagnări semifeudale a producției „posesionale" **. Nici

* Vezi „lista deputaților din Duma a II-a de stat", publicație particulară a unui autor necunoscut. Petersburg, 1907.

** *Drept posesional* — în Rusia prerevoluționară, dreptul acordat unor întreprinzători particulari de a poseda și a exploata forța de muncă, pămînturile și bogățiile subsolului care le erau afectate de către stat. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

politica agrară a lui Stolîpin, nici aceea a cadeţilor nu poate aduce o îmbunătăţire vizibilă în condiţiile de trai ale *masei;* or, fără o îmbunătăţire a acestor condiţii nu se va dezvolta în Ural o industrie cu adevărat „liberă". Numai o revoluţie ţărănească ar putea să transforme rapid Rusia plugului de lemn într-o Rusie a plugului de fier. Ţăranul socialist-revoluţionar are o imagine mai exactă şi mai cuprinzătoare a condiţiilor dezvoltării capitalismului decît slugile devotate ale capitalului.

Un alt socialist-revoluţionar, ţăranul Hvorostuhin (gubernia Saratov), a spus: „Da, domnilor, au spus multe cei din partidul libertăţii poporului. Ei învinuiesc Grupul trudovic că vrea să dea pămîntul celor ce vor să-l muncească. Ei spun că, dacă se va proceda în felul acesta, mulţi oameni vor pleca de la oraşe, şi va fi şi mai rău. Eu cred însă, domnilor, că de la oraşe vor pleca numai cei care n-au ce face acolo, iar cei care lucrează s-au obişnuit cu munca lor, şi atîta timp cît vor avea de lucru nu vor pleca de la oraş. Şi, la drept vorbind, de ce să se dea pămînt unor oameni care nu vor să-l lucreze?..." (774). Nu este oare limpede că acest „eser" nu vrea în nici un caz să se ajungă la o folosire egalitară a pămîntului de către toţi, ci la crearea de fermieri liberi şi egali în drepturi pe un pămînt liber? „...Trebuie să se dea cu orice preţ libertate economică întregului popor, mai cu seamă acelora care au suferit şi au flămînzit atîţia ani" (777).

Şi să nu credeţi că această formulare *justă a adevăratului* conţinut al eserismului („să se dea libertate economică") se datoreşte *exclusiv* exprimării stîngace a ţăranului. Lucrurile nu stau chiar aşa. Intelectualul Muşenko, liderul socialist-revoluţionar care a rostit, în numele partidului său, cuvîntul de încheiere în problema agrară, e călăuzit de concepţii economice incomparabil mai naive decît acelea ale ţăranilor Kabakov şi Hvorostuhin.

„Noi — a declarat Muşenko — afirmăm că o colonizare justă, o justă repartizare a populaţiei, va fi posibilă numai atunci cînd pămîntul va fi eliberat, cînd vor fi desfiinţate toate barierele create de principiul proprietăţii private asupra pămîntului. Apoi ministrul a vorbit despre creşterea populaţiei în statul nostru... Din spusele d-sale a reieşit că numai pentru acest spor de populaţie (1 600 000 de locuitori) este nevoie de aproximativ 3 500 000 de deseatine de pămînt.

www.dacoromanica.ro

Dînsul spune : bine, dar, dacă introduceți folosirea egalitară a pămîntului, de unde veți lua pămîntul necesar pentru acest spor de populație ? Eu însă vă întreb : unde, în care stat (sic !) întregul spor de populație este absorbit de agricultură ? *Se știe doar că legea care reglementează repartizarea populației pe stări sociale și profesiuni este tocmai o lege inversă*" (subliniat de noi). „Dacă un stat, dacă o țară nu degenerează, ci se dezvoltă din punct de vedere industrial, înseamnă că pe fundamentul agriculturii, care satisface nevoile elementare de hrană și de materii prime, se înalță noi și noi etaje economice. Nevoile cresc, apar noi produse, noi ramuri de producție ; industria prelucrătoare atrage un număr tot mai mare de brațe de muncă. Populația orașelor crește mai repede decît populația satelor și absoarbe o parte tot mai mare a sporului populației. Se întîmplă uneori, domnilor, ca populația agricolă să scadă nu numai relativ, dar și absolut. Dacă la noi acest (!) proces se desfășoară destul de lent, aceasta se datorește faptului că lipsește temelia pe care să se poată înălța aceste noi etaje economice. Gospodăria țărănească este o temelie prea șubredă ; piața industriei este prea îngustă. Dați poporului pămîntul în folosință și creați, pe această cale, o populație agricolă sănătoasă, numeroasă, plină de forță vitală, și veți vedea cît de mare va fi cererea de produse industriale și de cîte brațe de muncă va fi nevoie la oraș, în fabrici și uzine" (1 173).

Ei, ce ziceți, e adorabil acest „socialist-revoluționar" care numește program de socializare a pămîntului un program care nu înseamnă altceva decît dezvoltarea capitalismului ! El nici nu bănuiește măcar că legea creșterii mai rapide a populației orășenești este exclusiv o lege a modului de producție *capitalist*. Lui nici nu-i trece prin cap că această „lege" nu acționează și nu poate acționa altfel decît prin diferențierea țărănimii în burghezie și proletariat, printr-un proces de „selecționare" între agricultori, adică prin înlăturarea „sărăcanilor" de către „adevăraților gospodari". Armonia economică pe care o zugrăvește acest socialist-revoluționar pe baza unei legi capitaliste este înduioșător de naivă. Dar aceasta nu este armonia propovăduită de economistul burghez vulgar, care vrea să estompeze lupta dintre muncă și capital. Este armonia propovăduită de un revoluționar burghez inconștient, care vrea să mături de pe fața pămîntului rămășițele absolutismului, ale iobăgiei și ale rînduielilor medievale.

Revoluția burgheză *victorioasă* pe care o visează actualul nostru program agrar nu poate avea loc altfel decît prin intermediul unui *asemenea* revoluționar burghez. Pe acesta

www.dacoromanica.ro

muncitorul conştient trebuie *să-l sprijine* în interesul dezvoltării sociale, fără a se lăsa măcar o clipă ademenit de iluziile puerile ale „economiştilor" narodnici.

8. „NAŢIONALII"

Dintre reprezentanţii în Dumă ai naţionalităţilor neruse s-au pronunţat în problema agrară polonezii, bieloruşii, letonii şi estonii, lituanienii, tătarii, armenii, başkirii, kirghizii şi ucrainenii. Iată cum şi-au expus ei punctul lor de vedere.

Narodovistul [125] Dmowski, „în numele polonezilor reprezentanţi ai Regatului Poloniei şi ai părţii apusene a statului, vecină cu acesta" (742), a spus în Duma a II-a : „deşi relaţiile agrare de la noi reprezintă o fază de trecere spre relaţii de tipul celor existente în Europa occidentală, totuşi la noi există o problemă agrară, şi lipsa de pămînt este o racilă a vieţii noastre. Unul din primele puncte ale programului nostru social îl constituie mărirea suprafeţei proprietăţii funciare ţărăneşti" (743).

„Dacă la noi, în Regatul Poloniei, au fost mari tulburări agrare sub forma ocupării pămînturilor moşiereşti, ele au avut loc numai în partea răsăriteană, şi anume în judeţul Vlodava, unde ţăranilor li s-a spus că ei, în calitate de ortodocşi, vor fi împroprietăriţi cu pămînturile moşiereşti. Aceste tulburări s-au produs numai în rîndurile populaţiei ortodoxe" (745).

...„Aici (în Regatul Poloniei), problema agrară, ca şi toate celelalte reforme sociale..., poate fi rezolvată, potrivit cerinţelor vieţii, numai de către o adunare a reprezentanţilor ţinutului — numai de către un seim autonom" (747).

Această cuvîntare a narodovistului polonez a stîrnit atacuri înverşunate din partea ţăranilor bieloruşi de dreapta (Gavrilcik din gubernia Minsk, Şimanski, Grudinski) împotriva moşierilor polonezi, iar episcopul Evloghii, bineînţeles, a profitat de ocazie şi a rostit o cuvîntare iezuită-poliţienească, în spiritul politicii ruse din 1863, despre asuprirea ţăranilor ruşi de către moşierii polonezi (şedinţa a 26-a din 12 aprilie).

„Cît de simplu sînt prezentate lucrurile aici !" — a răspuns narodovistul Grabski (şedinţa a 32-a din 3 mai).

www.dacoromanica.ro

„Țăranii vor primi pămînt ; moșierii ruși vor rămîne cu pămînturile lor ; țăranii vor sprijini, ca în bunele vremuri de altădată, vechiul regim, iar polonezii își vor primi pedeapsa cuvenită pentru că au început să vorbească despre un seim polonez" (62). Și oratorul, demascînd în termeni vehemenți toată demagogia nerușinată a guvernului rus, a cerut ca „rezolvarea problemei agrare la noi să fie transmisă unui seim polonez" (75).

Adăugăm la aceasta că țăranii sus-menționați au cerut *împroprietărire suplimentară* cu titlu de proprietate (de pildă, pag. 1 811). Și în Duma I, țăranii polonezi și cei din ținuturile apusene au cerut să li se dea pămînt cu titlu de proprietate. Sînt un țăran cu pămînt puțin din gubernia Lublin — a spus Nakonecinîi la 1 iunie 1906. — Și în Polonia este nevoie de o expropriere. Mai bine 1 deseatină pe vecie decît 5 pe timp nedeterminat (881—882). Același lucru l-au spus și Poneatovski (gubernia Volînia) din partea Ținutului de vest (19 mai, pag. 501) și Trasun din partea guberniei Vitebsk (418, 16 mai 1906). Ghirnius (gubernia Suvalki) s-a pronunțat cu acest prilej împotriva creării unui fond funciar general al statului și pentru crearea unor fonduri funciare locale (1 iunie 1906, pag. 879). Contele Tîșkevici a declarat tot atunci că, după părerea sa, ideea creării unui fond al întregului popor este „nepractică și nu e ferită de primejdii" (874). În același sens s-a pronunțat și Stețki (24 mai 1906, pag. 613—614 : pentru proprietatea individuală, împotriva arendării).

Din partea Ținutului baltic a vorbit în Duma a II-a Iurașevski (gubernia Kurlanda), care a cerut desființarea privilegiilor feudale ale marilor proprietari funciari (16 mai 1907, pag. 670) și exproprierea pămînturilor moșierești care depășesc o anumită limită. „Considerînd că în Ținutul baltic agricultura actuală s-a dezvoltat pe baza principiului proprietății private statornicit acolo sau pe baza arendării ereditare, trebuie să conchidem totuși că pentru viitoarea reglementare a relațiilor agrare este necesar ca în Ținutul baltic să fie introdusă imediat autoadministrarea pe baze larg democratice, care să poată rezolva în mod just această problemă" (672).

www.dacoromanica.ro

Reprezentantul guberniei Estlanda, progresistul Iurine, a prezentat un proiect separat pentru această gubernie (şedinţă a 47-a din 26 mai 1907, pag. 1 210). El s-a pronunţat pentru un „compromis" (1 213) : pentru „arendare ereditară sau perpetuă" (1 214). „Cel care foloseşte pămîntul, care îl foloseşte mai bine va fi şi posesorul lui" (ibid.). Cerînd în acest sens înstrăinarea forţată, Iurine respinge ideea confiscării pămîntului (1 215). În Duma I, Ceakste (gubernia Kurlanda) a cerut ca, în afară de pămînturile moşiereşti, să fie date ţăranilor şi pămînturile bisericeşti (ale pastorilor) (şedinţa a 4-a din 4 mai 1906, pag. 195). Tenison (gubernia Liflanda) a declarat că va vota pentru adresă, adică pentru înstrăinare forţată, deoarece consideră că „toţi adepţii individualizării pămîntului" (ibid., pag. 209) pot să facă acest lucru. Kreuzberg (gubernia Kurlanda) a cerut, în numele ţărănimii din gubernia sa, „exproprierea latifundiilor" şi neapărat „împroprietărirea" celor fără pămînt sau cu pămînt puţin cu titlu de proprietate (şedinţa a 12-a din 19 mai 1906, pag. 500). Riutli (gubernia Liflanda) a cerut înstrăinarea forţată etc. „Cît priveşte transformarea pămîntului într-un fond al statului — a spus el —, ţăranii noştri îşi dau foarte bine seama că aceasta ar însemna o nouă înrobire a ţăranilor. De aceea trebuie să apărăm mica gospodărie ţărănească şi productivitatea muncii ei şi să le ferim de orice tentative din partea capitalismului. Aşadar, dacă vom transforma pămîntul într-un fond al statului, vom crea cel mai mare capitalism" (497, aceeaşi dată). Ozolin (gub. Liflanda), vorbind în numele ţăranilor letoni, s-a pronunţat pentru înstrăinare forţată şi pentru proprietate ; el este categoric împotriva creării unui fond funciar general al statului şi admite numai fonduri regionale locale (şedinţa a 13-a din 23 mai 1906, pag. 564).

Leonas, „reprezentant al guberniei Suvalki, şi anume al populaţiei lituaniene" (şedinţa a 39-a din 16 mai 1907, pag. 654), s-a pronunţat pentru planul partidului cadet, din care face parte. Bulat, un alt lituanian autonomist din aceeaşi gubernie, s-a raliat trudovicilor, propunînd însă ca rezolvarea problemei răscumpărării etc. să fie amînată pînă la discutarea ei de către comitetele agrare locale (pag. 651,

www.dacoromanica.ro

ibid.). Povilius (gubernia Kovno), în numele „grupului din Dumă al social-democraților din Lituania" (ibid., pag. 681, anexă), a prezentat programul agrar, precis formulat, al acestui grup, program care coincide cu al nostru, al P.M.S.D.R., *cu singura deosebire* că „fondul funciar local *de pe teritoriul Lituaniei*" urmează să fie pus la dispoziția „unui organ de administrare autonomă a Lituaniei" (ibid., anexa 2).

În numele grupului musulman a vorbit în Duma a II-a Han Hoiski (gubernia Elisavetpol), care a spus: „Noi, musulmanii, care reprezentăm peste 20 000 000 din întreaga populație a statului rus, urmărim cu aceeași luare-aminte toate peripețiile problemei agrare și așteptăm cu aceeași nerăbdare o rezolvare satisfăcătoare a ei" (ședința a 20-a din 2 aprilie 1907, pag. 1 499). În numele grupului musulman, vorbitorul se declară de acord cu cele spuse de Kutler, pronunțîndu-se pentru expropriere în schimbul unei despăgubiri echitabile (1 502). „Dar cine trebuie să dispună de aceste pămînturi expropriate? În această privință, grupul musulman consideră că pămînturile expropriate nu trebuie să formeze un fond funciar general al statului, ci un fond funciar regional în cadrul fiecărei regiuni" (1 503). „Reprezentantul tătarilor din Crimeea", deputatul Mediev (gubernia Taurida), a rostit o înflăcărată cuvîntare revoluționară, în care s-a pronunțat pentru „pămînt și libertate". „Pe măsură ce dezbaterile înaintează, în fața noastră se conturează tot mai clar revendicarea poporului ca pămîntul să fie dat în folosință celui ce-l lucrează" (ședința a 24-a din 9 aprilie 1907, pag. 1 789). Oratorul arată „cum s-a creat în regiunile noastre periferice proprietatea sacră asupra pămîntului" (1 792), cum au fost jefuite pămînturile baștkire, cum miniștrii, consilierii de stat și șefii jandarmeriilor primeau între 2 000 și 6 000 de deseatine. El citează pasaje din mandatul dat de „frații tătari" care se plîng de jefuirea pămînturilor vakuf [126]. Citează răspunsul dat la 15 decembrie 1906 unui tătar de către guvernatorul general al Turkestanului, care a afirmat că numai persoanele de religie creștină pot fi colonizate pe pămînturile statului. „Nu se simte oare în aceste documente ceva din duhoarea putregaiului, a arakceevismului din secolul trecut?" (1 794).

www.dacoromanica.ro

În numele ţăranilor din Caucaz, în afară de social-democraţii din partidul nostru pe care îi vom cita mai jos, a vorbit sus-amintitul Sagatelian (gubernia Erivan), care se situează pe poziţiile socialiştilor-revoluţionari. În acelaşi spirit s-a pronunţat şi un alt reprezentant al partidului „daşnakţutiun", Ter Avetikeanţ (gubernia Elisavetpol), care a spus : „Pămîntul ca proprietate a obştilor trebuie să aparţină celor ce muncesc, adică poporului muncitor, şi nimănui altcuiva" (şedinţa a 39-a din 16 mai 1907, pag. 644). „În numele întregii ţărănimi din Caucaz, declar că... în momentul hotărîtor întreaga ţărănime din Caucaz va merge umăr la umăr cu fratele său mai mare, ţărănimea rusă, şi-şi va cuceri pămîntul şi libertatea" (646). „În numele alegătorilor săi — localnicii din regiunea Terskaia —, Eldarhanov cere să înceteze jefuirea bogăţiilor naturale pînă la rezolvarea problemei agrare" (şedinţa a 32-a din 3 mai 1907, pag. 78) ; guvernul însă, care acaparează cele mai bune pămînturi de pe podiş, răpeşte pămînturile poporului kumîk, ridicînd pretenţii şi asupra bogăţiilor subsolului (asta s-a întîmplat, probabil, înainte de prelegerea ţinută la Stockholm de Plehanov şi John, care au arătat că pămînturile municipalizate sînt inaccesibile unei puteri de stat nedemocratice).

În numele başkirilor, deputatul Hasanov (gubernia Ufa), aminteşte că guvernul a jefuit 2 000 000 de deseatine de pămînt şi cere ca aceste pămînturi „să fie luate înapoi" (şedinţa a 39-a din 16 mai 1907, pag. 641). Acelaşi lucru l-a cerut în Duma I şi Sîrtlanov, deputat de Ufa (şedinţa a 20-a din 2 iunie 1906, pag. 923). În numele poporului kirghiz-kaisak a vorbit în Duma a II-a deputatul Karataev (regiunea Ural) : „Noi, kirghizii-kaisaci... înţelegem şi simţim cît se poate de bine nevoia de pămînt a fraţilor noştri ţărani şi sîntem gata să ne restrîngem bucuroşi" (şedinţa a 39-a, pag. 673), dar „sînt foarte puţine surplusuri de pămînt", iar „în momentul de faţă strămutările de locuitori implică evacuarea poporului kirghiz-kaisak"... „Kirghizii sînt evacuaţi nu de pe pămînturile lor, ci din casele lor" (675). „Kirghizii-kaisaci simpatizează întotdeauna cu toate fracţiunile de opoziţie" (675).

În numele fracţiunii ucrainene a vorbit în Duma a II-a la 29 martie 1907 deputatul Saiko, cazac din gubernia

www.dacoromanica.ro

Poltava. El a citat următoarele versuri dintr-un cîntec căzăcesc: „Hei, țarină Katerină, ce-ai făcut cu noi? Dat-ai stepa, mîndra țară, în dar la ciocoi. Hei, țarină Katerină, -ndură-te de noi, mîndra țară cu dumbrăvi dăne-o înapoi", și s-a raliat trudovicilor, cerînd doar ca, în paragraful 2 al proiectului celor 104, cuvintele: „fond funciar al întregului popor" să fie înlocuite cu următoarele cuvinte: „fond funciar național (sic!) al ținutului, care trebuie să constituie baza unor rînduieli socialiste". „Fracțiunea ucraineană consideră că cea mai mare nedreptate din lume este proprietatea privată asupra pămîntului" (1 318).

Cijevski, deputat de Poltava, a declarat în Duma I: „Ca adept înflăcărat al ideii autonomiei, și în special ca adept înflăcărat al autonomiei Ucrainei, aș dori foarte mult ca problema agrară să fie rezolvată de poporul meu, ca ea să fie rezolvată de diferitele unități autonome în cadrul unei orînduiri bazate pe autonomie a statului nostru, care constituie pentru mine un ideal" (ședința a 14-a din 24 mai 1906, pag. 618). În același timp însă, acest autonomist ucrainean recunoaște necesitatea absolută a unui fond funciar al statului, clarificînd cu acest prilej o problemă pe care au încurcat-o „municipaliștii" noștri. „Trebuie — a spus Cijevski — să stabilim ferm și categoric principiul că administrarea pămînturilor care fac parte din fondul funciar al statului trebuie să fie încredințată în mod exclusiv unor unități locale de zemstvă sau autonome care să se autoadministreze, atunci cînd ele vor lua ființă. S-ar putea pune, ce-i drept, întrebarea: ce sens ar mai avea atunci această denumire de «fond funciar al statului», dacă în toate cazurile particulare el va fi administrat de organele de autoadministrare locală? Cred că ea va avea un sens profund. În primul rînd... o parte din fondul statului va trebui să se afle la dispoziția guvernului central... fondul general de colonizare al statului nostru... Apoi, în al doilea rînd, sensul creării fondului de stat și sensul acestei denumiri a lui decurg din faptul că, deși instituțiile locale vor avea libertatea de a dispune de acest fond pe scară locală, ele totuși vor putea face acest lucru numai în anumite limite" (620). Acest autonomist mic-burghez înțelege mult mai bine decît social-democrații noștri menșevici rolul

www.dacoromanica.ro

puterii de stat într-o societate centralizată prin dezvoltarea economică.

Printre altele, vorbind de cuvîntarea lui Cijevski, nu putem trece cu vederea critica făcută de el „normelor". „Norma de muncă este o vorbă goală", spune el din capul locului invocînd diversitatea condiţiilor din agricultură şi respingînd, pentru aceleaşi motive, şi norma „de consum". „Părerea mea este că ţăranii trebuie să primească pămînt nu după vreo normă oarecare, ci în limita rezervelor existente... Trebuie să li se dea tot ce se poate da în regiunea respectivă" ; de pildă, în gubernia Poltava, „trebuie expropriat pămîntul tuturor proprietarilor funciari, lăsîndu-li-se în medie cîte 50 de deseatine ca limită maximă" (621). Mai este oare de mirare că toate aceste palavrageli ale cadeţilor pe tema normelor nu urmăresc decît să ascundă planurile lor în ceea ce priveşte adevăratele proporţii ale exproprierii ? Cijevski, criticîndu-i pe cadeţi, nu-şi dă încă seama de acest lucru *.

Concluzia care decurge din această trecere în revistă a cuvîntărilor rostite de „naţionali" în Dumă în legătură cu problema agrară este clară. Aceste cuvîntări au confirmat întru totul cele spuse de mine împotriva lui Maslov în broşura „Revizuirea etc.", la pag. 18 (ediţia I) **, în problema legăturii dintre municipalizare şi drepturile naţionalităţilor, şi anume că aceasta este o problemă *politică*, *pe care o rezolvă* partea politică a programului nostru, şi că numai dintr-un provincialism mic-burghez a fost ea introdusă fără rost în programul agrar.

La Stockholm, menşevicii au dat dovadă de un zel de-a dreptul comic în străduinţa lor de „a curăţa municipali-

* Cijevski formulează totodată şi cit se poate de sugestiv teza, cunoscută de noi, a trudovicilor care sînt în mod inconştient burghezi : creşterea industriei şi *scăderea* afluxului spre agricultură, ca urmare a revoluţiei ţărăneşti, consecvente : „La noi, ţăranii, adică delegaţii care ne-au trimis aici, au făcut, de pildă, următoarea socoteală : «dacă am fi ceva mai bogaţi şi dacă fiecare din familiile noastre ar putea cheltui pe zahăr 5—6 ruble pe an, atunci în fiecare din judeţele în care se poate cultiva sfeclă s-ar mai înfiinţa cîteva fabrici de zahăr în afară de cele existente». Firesc că înfiinţarea acestor fabrici ar face ca agricultura să devină intensivă, ceea ce ar atrage după sine o creştere imensă a cererii de braţe de muncă. Ar spori producţia fabricilor de zahăr" etc. (622). Acesta este tocmai un program de fermierat de tip „american" şi de dezvoltare „americană" a capitalismului în Rusia.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 248—249. — Nota red.

www.dacoromanica.ro

zarea de naționalizare" (cuvintele menșevicului Novosedski, consemnate în „Procesele-verbale" ale Congresului de la Stockholm, pag. 146). „Unele regiuni istorice, cum sînt, de pildă, Polonia și Lituania — a spus Novosedski —, coincid cu teritoriile naționale, și punerea pămînturilor la dispoziția acestor regiuni poate constitui un teren pe care să se dezvolte cu succes tendințele naționalist-federaliste, ceea ce va transforma în fond municipalizarea într-o naționalizare fracționată". De aceea, Novosedski și Dan au propus — și au reușit să facă să fie acceptat — următorul amendament: în locul cuvintelor: „unor organizații *regionale* superioare de autoadministrare" din proiectul lui Maslov să se pună: „unor organe superioare de autoadministrare *locală* care să grupeze districte orășenești și rurale".

Ingenios procedeu de „a curăța municipalizarea de naționalizare", nimic de zis. Să înlocuiești un cuvînt cu altul, nu este oare limpede că din această operație rezultă de la sine o regrupare „a regiunilor istorice"?

Nu, domnilor, nici un fel de înlocuire de cuvinte nu vă va ajuta să înlăturați din conținutul municipalizării absurditatea „naționalist-federalistă" care-i este proprie. Duma a II-a a dovedit că *de fapt* ideea de „municipalizare" *n-a servit decît* tendințelor naționaliste ale diverselor grupuri ale burgheziei. *Numai aceste grupuri*, dacă nu-l socotim pe cazacul Karaulov, deputat de dreapta, au luat „sub aripa lor" diversele fonduri „de ținut" și „regionale". În același timp, naționalii *au eliminat* conținutul *agrar* al provincializării (căci, în realitate, Maslov „dă" pămîntul provinciilor, și nu „municipiilor", așa încît cuvîntul provincializare e mai potrivit): nimic să nu se decidă cu anticipație, *toate* problemele — atît aceea a răscumpărării cît și aceea a proprietății etc. — să fie lăsate în seama seimurilor autonome sau a organelor de autoadministrare regională etc. Au fost astfel pe deplin confirmate cele spuse de mine: „legea cu privire la zemstvizarea * terenurilor din Transcaucazia va trebui în orice caz să fie promulgată de adunarea constituantă din Petersburg, căci doar nu este de presupus că Maslov ar vrea să acorde oricărei regiuni periferice libertatea de a men-

* De la cuvîntul rusesc zemstvo. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

ţine proprietatea funciară moşierească" („Revizuirea", pag. 18) *.

Aşadar, evenimentele au confirmat că a invoca în sprijinul municipalizării considerente legate de acordul sau dezacordul naţionalităţilor înseamnă a invoca un argument banal. Municipalizarea preconizată în programul nostru s-a dovedit a fi în contradicţie cu părerea, precis exprimată, a celor mai diferite naţionalităţi.

Evenimentele au confirmat că în realitate municipalizarea nu creează condiţii pentru conducerea mişcării ţărăneşti de masă pe scară naţională, ci contribuie la fărîmiţarea acestei mişcări în mici pîrîiaşe provinciale şi naţionale. Din *ideea* fondurilor regionale preconizate de Maslov, *viaţa* a reţinut *numai* „regionalismul" naţional-autonomist.

„Naţionalii", într-o oarecare măsură, nu constituie parte interesată în problema *noastră* agrară. La multe din naţionalităţile neruse nu există, ca la noi, o mişcare ţărănească de sine stătătoare în centrul revoluţiei. De aceea este cît se poate de firesc că adeseori în programele lor „naţionalii" stau oarecum deoparte de problema agrară *rusă*. Pe noi — au ei aerul de a spune — această chestiune nu ne priveşte ; noi ne vedem de treburile noastre. În ceea ce priveşte burghezia şi mica burghezie naţionalistă, un asemenea punct de vedere este inevitabil.

Din partea proletariatului, el este inadmisibil ; or, programul nostru păcătuieşte *de fapt* tocmai printr-un asemenea naţionalism burghez inadmisibil. Aşa cum, în cazul cel mai bun, „naţionalii" nu fac decît să se alăture mişcării generale din Rusia, fără a-şi pune ca scop să înzecească forţa ei prin unirea şi concentrarea mişcării, tot aşa şi menşevicii întocmesc un program care *aderă* la revoluţia ţărănească, în loc să dea un program care să călăuzească revoluţia, să-i unească strîns forţele şi s-o împingă înainte. Municipalizarea nu este o lozincă a revoluţiei ţărăneşti, ci un plan reformist mic-burghez născocit, lipit într-un ungher al revoluţiei.

Proletariatul social-democrat nu-şi poate schimba programul în funcţie de faptul că cutare sau cutare naţionalităţi

* V. I. Lenin, Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 248—249. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

„sînt sau nu de acord". Datoria noastră este să unim și să concentrăm mișcarea, propagînd cea mai justă cale, cea mai bună orînduire agrară posibilă în societatea burgheză, luptînd împotriva forței tradițiilor, a prejudecăților, a provincialismului închistat. Faptul că micii țărani „nu sînt de acord" cu socializarea pămîntului nu poate să schimbe programul nostru în revoluția socialistă. El ne poate determina doar să preferăm să acționăm pe calea *exemplului*. Tot astfel și cu naționalizarea pămîntului în revoluția burgheză. Faptul că cutare naționalitate sau cutare naționalități „nu sînt de acord" cu naționalizarea nu ne poate determina să schimbăm teza că interesele întregului popor cer o cît mai deplină eliberare de proprietatea funciară medievală și desființarea proprietății private asupra pămîntului. Faptul că pături însemnate ale masei de oameni ai muncii de cutare sau cutare naționalitate „nu sînt de acord" ne va determina să preferăm înrîurirea pe calea exemplului în locul oricărei alte înrîuriri. Naționalizarea fondului de colonizare, naționalizarea pădurilor, naționalizarea întregului pămînt în Rusia centrală nu va putea coexista un timp cît de cît îndelungat alături de proprietatea privată asupra pămîntului într-o parte sau alta a statului (din moment ce cauza unificării acestui stat o constituie într-adevăr linia fundamentală a evoluției economice). Ori un sistem, ori celălalt va trebui să învingă. Practica va decide care din ele va învinge. Datoria noastră este să explicăm poporului care sînt condițiile cele mai favorabile pentru proletariat și pentru masele muncitoare într-o țară care se dezvoltă pe cale capitalistă.

9. SOCIAL-DEMOCRAȚII

Din cele opt cuvîntări rostite de social-democrați în Duma a II-a în legătură cu problema agrară, numai două constituie o *pledoarie* în favoarea municipalizării, și nu o simplă referire la ea. Este vorba de cuvîntarea lui Ozol și de a doua cuvîntare a lui Țereteli. Celelalte cuvîntări conțineau mai ales și aproape exclusiv atacuri împotriva proprietății funciare moșierești în genere și lămuriri asupra

www.dacoromanica.ro

aspectului politic al problemei agrare. Extrem de caracteristică în această privinţă este cuvîntarea nemeşteşugită a deputatului de dreapta, ţăranul Petrocenko (şedinţa a 22-a din 5 aprilie 1907), care redă impresiile generale ale acestui deputat de la ţară în legătură cu cuvîntările rostite de oratorii diferitelor partide. „Nu vă voi obosi reţinîndu-vă atenţia prin înşirarea a tot ce s-a vorbit aici ; daţi-mi voie să vorbesc despre aceste lucruri în cuvinte simple. Deputatul Sveatopolk-Mirski a ţinut aici o lungă cuvîntare. În această cuvîntare, el a căutat, pe cît se pare, să ne pregătească pentru ceva. Pe scurt, cuvintele lui ar putea fi redate astfel : nu aveţi dreptul să-mi luaţi pămîntul care-mi aparţine mie şi pe care-l stăpînesc, iar eu nu vi-l voi da. La aceasta, deputatul Kutler a răspuns : «azi sînt alte vremuri, trebuie să-l daţi, aşa că-i mai bine să-l daţi şi să primiţi bani în schimb». Deputatul Dmowski grăieşte astfel : «cu pămîntul faceţi cum vreţi, dar de autonomie avem absolută nevoie». În acelaşi timp deputatul Karavaev spune : «ne trebuie şi una şi alta ; mai întîi să punem tot pămîntul laolaltă şi pe urmă să-l împărţim». Ţereteli spune : «nu, domnilor, nu-l putem împărţi, pentru că deocamdată mai există vechea cîrmuire, şi ea nu va îngădui aşa ceva. Mai bine să căutăm să punem mîna pe putere, şi pe urmă vom împărţi pămîntul aşa cum vom vrea»“ (pag. 1 615).

Acest ţăran a sesizat, prin urmare, o singură deosebire între cuvîntarea social-democratului şi aceea a trudovicului : explicarea necesităţii de a lupta pentru puterea în stat, pentru „cucerirea puterii“. Celelalte deosebiri i-au scăpat, ele i s-au părut neesenţiale ! În prima sa cuvîntare, Ţereteli denunţă, ce-i drept, faptul că „aristocraţia noastră birocratică este în acelaşi timp şi o aristocraţie funciară“ (725). Vorbitorul a arătat cum „în decurs de cîteva secole puterea de stat a dat în proprietate privată pămînturi care aparţineau statului, pămînturi care erau proprietate a întregului popor“ (724). Declaraţia depusă de el la sfîrşitul cuvîntării, în numele fracţiunii social-democrate şi în care este expus programul nostru agrar, a rămas neargumentată şi nici n-a fost opusă programelor celorlalte partide „de stînga“. Făcînd această constatare, nu vrem cîtuşi de puţin să învinuim pe cineva — dimpotrivă, considerăm că prima

www.dacoromanica.ro

cuvîntare a lui Țereteli, concisă și clară, consacrată lămuririi caracterului de clasă al guvernului moșieresc, a fost extrem de reușită —, ci vrem doar să explicăm de ce trăsăturile specifice social-democrate ale programului nostru n-au fost sesizate de acest deputat țăran de dreapta (și, probabil, nici de ceilalți deputați țărani).

A doua cuvîntare social-democrată în problema agrară a fost rostită în „ședința agrară" următoare a Dumei (ședința a 16-a din 26 martie 1907) de muncitorul Fomicev (gubernia Taurida), care s-a exprimat de repetate ori : „noi, țăranii". Fomicev a dat o ripostă vehementă deputatului Sveatopolk-Mirski, ale cărui faimoase cuvinte : țăranii fără moșieri sînt ca „o turmă fără păstor" au avut în rîndurile deputaților țărani un efect agitatoric mai puternic decît unele cuvîntări ale celor „de stînga". „Deputatul Kutler a dezvoltat, în ampla sa cuvîntare, ideea înstrăinării forțate, dar în schimbul unor despăgubiri. Noi, reprezentanții țăranilor, nu putem admite răscumpărarea pentru motivul că ea ar împila și mai mult pe țărani" (1 113). În încheiere, Fomicev a cerut ca „toate pămînturile să treacă în mîinile celor ce muncesc, în condițiile propuse de deputatul Țereteli" (1 114).

Cuvîntarea următoare a fost rostită tot de un muncitor, pe nume Izmailov, din partea curiei țărănești din gubernia Novgorod (ședința a 18-a din 29 martie 1907). El a răspuns țăranului Bogatov, deputat din aceeași gubernie, care, în numele țăranilor din gubernia Novgorod, declarase că este de acord cu răscumpărarea. Izmailov a respins cu indignare ideea răscumpărării. El a arătat în ce condiții au fost „eliberați" țăranii din gubernia sa, care au primit 2 000 000 din cele 10 000 000 de deseatine de pămînt existente și 1 000 000 de deseatine de pădure din 6 000 000. El a descris sărăcia cumplită a țăranilor, care a ajuns pînă acolo încît nu numai că „de zeci de ani ei ard în sobe gardurile din jurul caselor", dar „taie cu ferăstrăul colțurile de la propriile lor case", „fac case mici din casele mari bătrînești numai pentru a putea economisi, la reconstruire, măcar un braț de lemne de foc" (1 334). „Iată în ce situație se află țăranii noștri, în timp ce domnii deputați de dreapta au fost apucați subit de dorul de cultură. Țăranul,

www.dacoromanica.ro

spun dumnealor, nu vrea să ştie de cultură. Dar de cultură îi arde ţăranului flămînd şi îngheţat ? În loc de pămînt, dumnealor ar vrea să-i dea această cultură. Dar nici în această privinţă eu nu dau crezare celor spuse de dînşii. Eu cred că ei vor consimţi să-şi vîndă pămînturile, numai că se vor tocmi, pentru ca ţăranul să le plătească cît mai scump pămîntul. Şi iată de ce eu cred că vor consimţi. După părerea mea — şi ţăranii trebuie să ştie bine acest lucru —, ceea ce vă doare pe dv., domnilor, nu este pămîntul. Cred că nu voi greşi dacă voi spune că în spatele pămîntului se ascunde altceva, o altă forţă, pe care nobilii iobăgişti se tem s-o dea în mîinile poporului, se tem să n-o piardă o dată cu pămîntul ; această forţă, domnilor, e puterea politică. Ei vor da pămîntul şi vor să-l dea, dar în aşa fel încît noi să rămînem, ca şi înainte, robii lor. Dacă ne îndatorăm la moşierii iobăgişti, nu mai scăpăm de sub puterea lor" (1 345). Cu greu ne putem imagina ceva mai sugestiv şi mai nimerit decît felul în care acest muncitor a demascat esenţa planurilor cadete.

În şedinţa a 20-a din 2 aprilie 1907, social-democratul Serov a criticat în special concepţiile cadeţilor ca „exponenţi ai capitalului" (1 492), ca „exponenţi ai proprietăţii funciare capitaliste". Vorbitorul a arătat amănunţit, pe bază de cifre, ce a însemnat răscumpărarea din 1861 şi a declarat că respinge „principiul elastic" al evaluării echitabile. Serov a dat un răspuns absolut just din punct de vedere marxist la argumentul lui Kutler că nu poate fi confiscat pămîntul fără să se confişte şi capitalul. „Noi nu invocăm în nici un caz argumente ca acela că pămîntul e al nimănui, el nefiind un produs al mîinilor omului" (1 479). „Proletariatul, al cărui reprezentant este aici partidul social-democrat, căpătînd conştiinţă de sine, respinge orice exploatare, fie ea feudală sau burgheză. Pentru el nu se pune problema care dintre aceste două forme de exploatare este mai dreaptă ; pentru el, problema se reduce în permanenţă la a şti dacă s-au copt condiţiile istorice pentru desfiinţarea exploatării" (1 499). „După calculele făcute de statisticieni, prin confiscarea pămînturilor vor trece în mîinile poporului circa 500 000 000 de ruble, reprezentînd venitul — neprovenit din muncă — al moşierilor. Ţăranii

www.dacoromanica.ro

vor folosi, desigur, acest venit pentru îmbunătățirea gospodăriei lor, pentru lărgirea producției, pentru satisfacerea unor cerințe sporite" (1 498).

În a 22-a ședință a Dumei (5 aprilie 1907) au rostit cuvîntări în problema agrară deputații Anikin și Aleksinski. Primul a subliniat legătura care există între „înalta birocrație și marea proprietate funciară" și a arătat că lupta pentru pămînt este indisolubil legată de lupta pentru libertate. Cel de-al doilea a explicat, într-o amplă cuvîntare, caracterul feudal al gospodăriei bazate pe munca în dijmă, care predomină în Rusia. Vorbitorul a expus, așadar, bazele concepției marxiste asupra luptei duse de țărănime împotriva proprietății funciare moșierești, apoi a arătat dublul rol al obștii („rămășiță a trecutului" și „aparat de exercitare a influenței asupra moșiilor"), semnificația legilor din 9 și 15 noiembrie 1906 (moșierului să i se alăture chiaburul, ca „pilon" al regimului). Vorbitorul a demonstrat, pe bază de cifre, că „pămînt puțin la țărani înseamnă pămînt mult la nobili" și a explicat că înstrăinarea „forțată" propusă de cadeți înseamnă „constrîngerea poporului în folosul moșierilor" (1 635). Aleksinski s-a referit de-a dreptul la ziarul „«*Reci*», organul cadeților" (1 639), care a recunoscut că cadeților le convin comitetele agrare cu o compoziție moșierească. Iar cadetul Tatarinov, care a vorbit la ședința următoare, după Aleksinski, a fost, după cum am văzut, strîns cu ușa de cele spuse de Aleksinski.

Cuvîntarea rostită de Ozol în ședința a 39-a (16 mai 1907) constituie un exemplu de felul cum, prin faimoasa sa „critică" a teoriei rentei a lui Marx și prin denaturarea corespunzătoare a noțiunii de „naționalizare a pămîntului", Maslov a împins o parte din social-democrații noștri la folosirea unei argumentări cu totul nepotrivite pentru un marxist. Ozol a obiectat socialiștilor-revoluționari următoarele: „proiectul" lor „este, după părerea mea, irealizabil pentru că prevede desființarea proprietății private asupra unor mijloace de producție, în cazul de față asupra pămîntului, în timp ce proprietatea privată asupra clădirilor industriale, și nu numai asupra acestora, ci și asupra caselor de locuit și a celorlalte construcții rămîne neatinsă. La pagina 2 a proiectului citim că toate construcțiile ridi-

www.dacoromanica.ro

cate pe aceste pămînturi şi care sînt exploatate în mod capitalist rămîn proprietate privată, dar în cazul acesta fiecare proprietar particular va spune : fiţi buni şi achitaţi valoarea tuturor cheltuielilor făcute pe pămîntul naţionalizat, pentru pavatul străzilor etc., iar eu voi încasa chiriile acestor imobile. Asta nu-i naţionalizare, ci pur şi simplu o înlesnire pentru obţinerea de profituri capitaliste în cea mai evoluată formă capitalistă" (667).

Iată o mostră de maslovism de cea mai pură speţă ! În primul rînd, se repetă argumentul banal al cadeţilor şi al celor de dreapta că nu poţi desfiinţa exploatarea feudală dacă nu te atingi de cea burgheză. În al doilea rînd, vorbitorul dă dovadă de o uluitoare ignoranţă în materie de economie politică : „chiria" imobilelor de la oraşe etc. *reprezintă* partea leului din *renta funciară*. În al treilea rînd, „marxistul" nostru, călcînd pe urmele lui Maslov, uită cu desăvîrşire (sau neagă ?) renta absolută. În al patrulea rînd, reiese că un *marxist* contestă oportunitatea „celei mai evoluate forme capitaliste", preconizată de un socialist-revoluţionar ! Adevărate perle ale municipalizării masloviste...

În ampla sa cuvîntare de încheiere (şedinţa a 47-a din 26 mai 1907), Ţereteli a apărat ideea municipalizării, desigur, într-un mod mai chibzuit decît Ozol, dar tocmai această apărare migăloasă, chibzuită şi clară a dezvăluit deosebit de pregnant toată falsitatea principalelor argumente ale municipaliştilor.

Critica poziţiei celor de dreapta, făcută de Ţereteli la începutul cuvîntării sale, a fost întru totul justă din punct de vedere politic. Excelentă a fost remarca lui la adresa şarlatanilor liberalismului care căutau să sperie poporul cu zguduiri de felul revoluţiei franceze. „El (Şingarev) uită că numai după confiscarea pămînturilor moşiereşti şi datorită acestei confiscări s-a trezit Franţa la o viaţă nouă, puternică" (1 228). Foarte justă a fost şi lozinca principală a lui Ţereteli : „desfiinţarea totală a latifundiilor moşiereşti şi lichidarea totală a regimului birocratic moşieresc" (1 224). Dar, îndată ce trece la examinarea poziţiei cadeţilor, începe să se facă simţită poziţia greşită a menşevismului. „Principiul înstrăinării forţate a pămîntului — a spus

www.dacoromanica.ro

Țereteli — este în mod obiectiv un principiu al mișcării de eliberare, dar nu toți aceia care sînt pentru acest principiu admit sau vor să admită toate concluziile care decurg din el" (1 225). Aceasta este o idee fundamentală a menșevismului, și anume că „linia de demarcație" între principalele grupări politice în revoluția noastră trece pe la dreapta cadeților, iar nu pe la stînga lor, cum considerăm noi. Că această idee este greșită se vede deosebit de limpede din formularea precisă a lui Țereteli, căci, după experiența reformei din 1861, este absolut incontestabilă posibilitatea unei înstrăinări forțate care să însemne precumpănirea intereselor moșierilor, menținerea *puterii* lor, consfințirea unei noi aserviri. Și mai eronată este afirmația lui Țereteli că, „în problema formelor de folosire a pămîntului, noi (social-democrații) sîntem mai departe de ei (de narodnici)" (1 230) decît de cadeți. După aceste cuvinte, vorbitorul a trecut la critica „normelor" de muncă și de consum. În această critică el a avut de o mie de ori dreptate, dar tocmai *în această privință* cadeții nu sînt *cu nimic mai buni* decît trudovicii, deoarece ei abuzează de „norme" într-o măsură mult mai mare. Mai mult chiar, la cadeți agitația în jurul stupidelor „norme" este rezultatul birocratismului lor și al tendinței de *a-l trăda* pe țăran. Pentru țăran, „normele" reprezintă ceva adus din afară de către intelectualitatea narodnică, și am văzut mai înainte, din exemplul lui Cijevski și Poiarkov, deputați în Duma I, că practicienii de la sate aduc critici bine țintite „normelor" de orice fel. Dacă social-democrații ar explica *acest lucru* deputaților țărani, dacă ar prezenta la proiectul trudovicilor un amendament care să înlăture normele, dacă ar arăta din punct de vedere teoretic semnificația naționalizării, care nu are nimic comun cu „normele", atunci ei ar deveni conducătorii revoluției țărănești împotriva liberalilor. Dar poziția menșevismului înseamnă subordonarea proletariatului influenței liberale. În Duma a II-a era cît se poate de ciudat să spui că noi, social-democrații, sîntem mai departe de narodnici, întrucît cadeții s-au pronunțat *pentru* limitarea dreptului de a vinde și de a ipoteca pămîntul!

Criticînd, în continuare, naționalizarea, Țereteli a adus trei argumente: 1) „armata de birocrați", 2) „o mare

www.dacoromanica.ro

nedreptate față de naționalitățile mici", 3) „în cazul unei restaurări", „s-ar da o armă în mîinile dușmanilor poporului" (1 232). Aceasta este o expunere conștiincioasă a concepțiilor acelora care au făcut să fie adoptat programul partidului nostru, și era de datoria lui Țereteli, ca membru de partid, să expună aceste concepții. Cît de inconsistente sînt aceste concepții și cît de superficială a fost critica — extrem de politică — făcută de el, am arătat mai înainte.

Țereteli a adus șase argumente în sprijinul municipalizării: 1) municipalizarea „asigură utilizarea efectivă a acestor mijloace (adică a rentei) pentru satisfacerea nevoilor poporului (!)" (sic ! pag. 1 233) — afirmație optimistă ; 2) „municipalitățile vor căuta să îmbunătățească situația șomerilor", ca, de pildă, în America, țară cu regim democrat și cu o administrație descentralizată (?) ; 3) „municipalitățile pot lua în stăpînire aceste (mari) gospodării pentru a organiza gospodării model" și 4) „în momentele de criză agrară... vor da gratuit în arendă pămînt țăranilor fără pămînt și celor nevoiași" (sic ! pag. 1 234). Avem de-a face aici cu o demagogie mai respingătoare decît aceea a socialiștilor-revoluționari, cu un program de socialism micburghez în revoluția burgheză. 5) „Un reazem al democratismului" — în genul organelor de autoadministrare ale cazacilor ; 6) „exproprierea pămînturilor lotuale... poate provoca o violentă mișcare contrarevoluționară", probabil împotriva voinței tuturor țăranilor care s-au pronunțat pentru naționalizare.

Bilanțul cuvîntărilor rostite de social-democrați în Duma a II-a : un rol conducător în problema răscumpărării, în problema legăturii dintre proprietatea funciară moșierească și puterea în statul actual, și propriu-zis un program agrar care alunecă spre cadetism și care dovedește că autorii lui nu înțeleg condițiile economice și politice ale revoluției țărănești.

Bilanțul tuturor dezbaterilor în jurul problemei agrare desfășurate în Duma a II-a : moșierii-deputați de dreapta au dat dovadă de o înțelegere cît se poate de clară a intereselor lor de clasă și au arătat că sînt cît se poate de conștienți de condițiile economice și politice în care-și pot menține dominația de clasă în Rusia burgheză. Liberalii

www.dacoromanica.ro

s-au alăturat în fond poziției acestora, încercînd să-l dea pe țăran pe mîna moșierului prin procedee dintre cele mai fățarnice și mai odioase. Intelectualii narodnici au inoculat programelor țărănești un iz de birocratism și de filozofare mic-burgheză. Țăranii au exprimat în modul cel mai direct și mai vehement revoluționarismul spontan al luptei lor împotriva tuturor rămășițelor feudalismului și a tuturor formelor de proprietate funciară medievală, fără să-și dea prea bine seama de condițiile politice ale acestei lupte și idealizînd în chip naiv acest „pămînt al făgăduinței" care e libertatea burgheză. Naționalii burghezi s-au alăturat, mai mult sau mai puțin timid, luptei țăranilor, fiind în mare măsură pătrunși de vederile înguste și de prejudecățile generate de izolarea micilor naționalități. Social-democrații au apărat cu hotărîre cauza revoluției țărănești, au scos la iveală caracterul de clasă al actualei puteri de stat, dar, datorită caracterului greșit al programului agrar al partidului, n-au fost în stare să conducă în mod consecvent revoluția țărănească.

ÎNCHEIERE

Problema agrară stă la baza revoluției burgheze din Rusia și determină particularitatea națională a acestei revoluții.

Esența acestei probleme o constituie lupta țărănimii pentru desființarea proprietății funciare moșierești și a rămășițelor iobăgiei din orînduirea agrară a Rusiei și, prin urmare, și din toate instituțiile ei sociale și politice.

În Rusia europeană, 10 500 000 de gospodării țărănești au 75 000 000 de deseatine de pămînt. 30 000 de landlorzi, cei mai mulți nobili, iar în parte și parveniți, au peste 500 de deseatine fiecare, în total 70 000 000 de deseatine. Acesta este fondul principal al tabloului. Acestea sînt condițiile principale ale predominării moșierilor iobăgiști în orînduirea agrară a Rusiei și, prin urmare, în statul rus în genere și în întreaga viață rusă. Proprietarii de latifundii sînt iobăgiști în sensul economic al acestui cuvînt: baza proprietății lor funciare a fost creată de-a lungul istoriei

www.dacoromanica.ro

iobăgiei, al istoriei de veacuri a jefuirii pămînturilor de către nobilimea de viţă. Baza stăpînirii lor de astăzi o constituie sistemul muncii în dijmă, adică o rămăşiţă directă a clăcii, gospodărirea cu ajutorul inventarului ţărănesc, cu ajutorul unor forme de înrobire a micilor agricultori infinit de variate — angajarea de cu iarnă, arendarea anuală, darea în arendă a pămîntului pe jumătate, darea în arendă pe bază de muncă în dijmă, aservirea pentru datorii, aservirea pentru pămînturile răşluite, pentru pădure, pentru izlaz, pentru adăpători etc. etc. la nesfîrşit. Dezvoltarea capitalistă a Rusiei a făcut în ultima jumătate de veac un atît de mare pas înainte, încît menţinerea iobăgiei în agricultură a devenit *absolut* imposibilă, desfiinţarea ei luînd forma unei crize violente, a unei revoluţii naţionale. Dar, într-o ţară burgheză, desfiinţarea iobăgiei este posibilă pe două căi.

Iobăgia poate fi desfiinţată pe calea transformării lente a gospodăriilor moşiereşti-iobăgiste în gospodării iuncheroburgheze, pe calea transformării masei ţăranilor în ţărani săraci şi în knechţi, a menţinerii forţate a nivelului de trai mizer al masei, a formării unor mici mănunchiuri de grossbaueri, de chiaburi, generaţi în mod inevitabil de capitalism în mediul ţărănesc. Moşierii ultrareacţionari şi ministrul lor Stolîpin au păşit tocmai pe această cale. Ei au înţeles că fără sfărîmarea prin violenţă a ruginitelor forme medievale de proprietate funciară *nu se poate* curăţa calea pentru dezvoltarea Rusiei. Şi ei au procedat cu curaj la această sfărîmare *în interesul moşierilor*. Ei au aruncat peste bord simpatia pentru obştea semifeudală, simpatie răspîndită încă pînă nu de mult în rîndurile birocraţiei şi moşierilor. Ei au eludat toate legile „constituţionale" pentru a distruge prin violenţă această obşte. Ei au dat carte blanche* chiaburilor să jefuiască masa ţărănească, să sfărîme vechea proprietate funciară, să ruineze mii de gospodării; ei au dat pe mîna posesorului de ruble satul medieval pentru a-l „împila şi jefui". Ei *nu pot* proceda altfel dacă vor să-şi menţină dominaţia ca clasă, deoarece au înţeles că trebuie să se adapteze dezvoltării capitaliste,

* — mînă liberă. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

și nu să lupte împotriva ei. Iar pentru a-și menține dominația, ei n-au cu cine să se unească *împotriva* masei țărănești decît cu „ghiorlanii parveniți", cu alde Razuvaev și Kolupaev *. Ei nu au altă ieșire decît să dea acestor Kolupaevi cuvîntul de ordine : enrichissez-vous ! îmbogățiți-vă ! Vă vom da putința să cîștigați o sută de ruble la o rublă, iar voi ajutați-ne să salvăm baza puterii noastre în noile condiții ! Această cale de dezvoltare necesită o *violență* continuă, sistematică, nestăvilită împotriva masei țărănești și a proletariatului. Și contrarevoluția moșierească se grăbește pe toată linia să organizeze această violență.

Cealaltă cale de dezvoltare am numit-o calea americană de dezvoltare a capitalismului, spre deosebire de prima cale, calea prusacă. Și ea necesită desființarea prin violență a vechii proprietăți funciare ; numai filistinii obtuzi ai liberalismului rus pot visa la posibilitatea unei rezolvări nedureroase, pașnice a crizei din Rusia, care s-a ascuțit pînă la limita extremă.

Dar această desființare necesară și inevitabilă este posibilă în interesul masei țărănești, și nu al clicii moșierești. Baza dezvoltării capitalismului poate s-o constituie o masă de fermieri liberi, fără nici un fel de gospodărie moșierească, deoarece această gospodărie *în ansamblu* are un caracter reacționar din punct de vedere economic, pe cîtă vreme elementele fermieratului *s-au creat* în rîndurile țărănimii în cursul istoriei economice anterioare a țării. Pe această cale, dezvoltarea capitalismului *trebuie* să se desfășoare incomparabil mai larg, mai liber, mai rapid, ca urmare a dezvoltării enorme a pieței interne, a ridicării nivelului de trai, a creșterii energiei, inițiativei și culturii *întregii* populații. Iar colosalul fond de colonizare al Rusiei, a cărui utilizare este nespus de îngreuiată de asuprirea iobăgistă a masei țărănești din Rusia propriu-zisă, precum și de atitudinea iobăgistă-birocratică față de politica agrară, — acest fond asigură baza economică pentru o uriașă lărgire a agriculturii și pentru dezvoltarea producției nu numai în adîncime, ci și în lărgime.

* Razuvaev și Kolupaev, personaje dintr-o lucrare a lui Saltikov-Șcedrin, tipuri reprezentative ale burgheziei ruse în formare. Ele au devenit nume comune pentru desemnarea rapacității capitaliste. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

Această cale de dezvoltare necesită nu numai desființarea proprietății funciare moșierești. Căci dominația moșierilor iobăgiști și-a pus amprenta de-a lungul veacurilor pe *întreaga* proprietate funciară din țară, și pe pământurile lotuale țărănești, și pe proprietatea funciară a coloniștilor din regiunile periferice, relativ mai libere: întreaga politică de colonizare dusă de absolutism este pătrunsă de amestecul asiatic al funcționărimii retrograde, care i-a împiedicat pe colonişti să-şi facă nestînjeniți un rost, care a introdus o îngrozitoare confuzie în noile relații agrare și care a infectat Rusia periferică cu veninul birocratismului feudal din Rusia centrală *. În Rusia are un caracter feudal nu numai proprietatea funciară moșierească, ci și proprietatea funciară lotuală a țăranilor. Acest sistem este extraordinar de încîlcit. El fărîmițează pe țărani în mii de mici diviziuni, de grupuri medievale, de categorii de stare socială. El reflectă istoria seculară a amestecului neruşinat al puterii centrale și al autorităților locale în relațiile agrare țărănești. El împinge pe țărani, ca într-un ghetou, în mici uniuni medievale cu caracter fiscal, birnic, în uniuni pe bază de posesiune a pămîntului lotual, adică în obști. Dezvoltarea economică a Rusiei smulge *în fapt* țărănimea din aceste condiții medievale, — pe de o parte, generînd fenomenul arendării pămînturilor lotuale și al lăsării lor în paragină, iar pe de altă parte creînd gospodăria viitorilor fermieri liberi (sau a viitorilor gross-baueri dintr-o Rusie a iuncherilor) *din frînturi* din cele mai diferite forme de posesiune a pămîntului: pămînturi lotuale proprii, pămînturi lotuale arendate, pămînt propriu cumpărat, pămînt arendat de la moșieri, pămînt arendat de la stat etc.

Pentru a crea în Rusia o gospodărie fermieră *cu adevărat* liberă, trebuie să fie „eliberate" *toate* pămînturile, și cele moșierești, și cele lotuale. Trebuie să fie desființată *întreaga* proprietate funciară medievală, să nu mai existe pămînturi cu regim diferit, să existe proprietari liberi pe un pămînt liber. Este necesar să se înlesnească la maximum schimbul de pămînturi, repartizarea rațională a populației,

* În cartea sa „Strămutare și colonizare" (Petersburg 1905), d-l A. Kaufman face un istoric al politicii de colonizare. Ca un adevărat „liberal", autorul este extrem de respectuos față de birocrația iobăgiștilor.

www.dacoromanica.ro

rotunjirea terenurilor, crearea unor noi forme de asociere, libere, în locul ruginitei obști birnice. Pământul trebuie să fie „curățit" de toate vechiturile medievale.

Expresia acestei necesități economice o constituie naționalizarea pământului, desființarea proprietății private asupra pământului, trecerea *tuturor* pământurilor în proprietatea statului spre a rupe complet cu rînduielile feudale de la sate. Tocmai această necesitate economică a făcut ca *masa* țărănească din Rusia să se declare pentru naționalizarea pământului. Micii proprietari-agricultori s-au pronunțat în masă pentru naționalizare și la congresele Uniunii țărănești din 1905, și în prima Dumă din 1906, și în Duma a doua din 1907, adică în tot decursul primei perioade a revoluției. Ei au procedat astfel nu pentru că „obștea" ar fi sădit în ei „germeni" deosebiți, „principii de muncă" deosebite, neburgheze. Dimpotrivă, ei au procedat astfel pentru că viața le cerea *să se elibereze* de obștea medievală și de proprietatea funciară lotuală medievală. Ei au procedat astfel nu pentru că voiau sau puteau să creeze o agricultură socialistă, ci pentru că voiau și vor, puteau și pot să construiască o mică agricultură cu adevărat burgheză, adică liberă în cel mai înalt grad de *toate* tradițiile iobăgiste.

Așadar, nu întîmplarea și nu influența cutăror sau cutăror doctrine (cum își închipuie cei care nu văd mai departe de lungul nasului) au provocat atitudinea originală a claselor care luptă în revoluția rusă față de problema proprietății private asupra pământului. Această originalitate se explică pe deplin prin condițiile dezvoltării capitalismului în Rusia și prin cerințele capitalismului în momentul actual al acestei dezvoltări. Toți moșierii ultrareacționari, întreaga burghezie contrarevoluționară (inclusiv octombriștii și *cadeții)* s-au pronunțat pentru proprietatea privată asupra pământului. Întreaga țărănime și întregul proletariat — împotriva proprietății private asupra pământului. Calea reformistă a creării unei Rusii iunchero-burgheze presupune în mod necesar menținerea bazelor vechii proprietăți funciare și adaptarea lor lentă, chinuitoare pentru masa populației, la capitalism. Calea revoluționară a unei răsturnări efective a vechii ordini cere neapărat, ca bază

www.dacoromanica.ro

economică a sa, desființarea tuturor vechilor forme de proprietate funciară, precum și a tuturor vechilor instituții politice ale Rusiei. Experiența primei perioade a revoluției ruse a arătat definitiv că revoluția poate fi victorioasă numai ca revoluție agrară țărănească și că aceasta din urmă nu-și poate îndeplini în întregime misiunea istorică fără naționalizarea pămîntului.

Firește, social-democrația, ca partid al proletariatului internațional, ca partid ce-și pune scopuri socialiste mondiale, nu se poate contopi cu nici o epocă a nici unui fel de revoluție burgheză, nu-și poate lega soarta de cutare sau cutare deznodămînt al cutărei sau cutărei revoluții burgheze. Oricare ar fi deznodămîntul, noi trebuie să rămînem un partid de sine stătător, pur proletar, care conduce ferm masele de oameni ai muncii spre mărețul lor țel socialist. De aceea, noi nu putem da nici un fel de garanții în privința trăiniciei cuceririlor revoluției burgheze, oricare ar fi ele, întrucît instabilitatea, caracterul intrinsec contradictoriu al *tuturor* cuceririlor ei sînt imanent inerente revoluției burgheze ca atare. „Inventarea" unor „garanții împotriva restaurării" ar fi o curată inepție. Sarcina noastră nu poate fi decît aceasta: unind strîns proletariatul în vederea revoluției socialiste, să sprijinim în modul cel mai hotărît orice luptă împotriva vechii ordini, să luptăm pentru obținerea unor condiții cît mai bune pentru proletariat în societatea burgheză în dezvoltare. Iar de aici rezultă în mod necesar că programul nostru social-democrat în revoluția burgheză din Rusia nu poate fi *decît* naționalizarea pămîntului. Ca oricare altă *parte* a programului nostru, și aceasta trebuie legată de anumite forme și de o anumită treaptă a prefacerilor politice, deoarece nu se poate ca amploarea revoluției politice să nu fie deopotrivă cu amploarea revoluției agrare. Ca oricare altă parte a programului nostru, ea trebuie separată riguros de iluziile micburgheze, de pălăvrăgeala intelectuală-birocratică despre „norme", de vorbăria reacționară despre consolidarea obștii sau despre folosirea egalitară a pămîntului. Interesele proletariatului nu cer născocirea unei lozinci speciale, unui „plan" sau „sistem" special pentru o revoluție burgheză sau alta, ci doar exprimarea *consecventă* a condițiilor ei

www.dacoromanica.ro

obiective și curățirea acestor condiții obiective, de neînlăturat din punct de vedere economic, de iluzii și utopii. Naționalizarea pămîntului nu este numai singurul mijloc de lichidare completă a rămășițelor medievale din agricultură, ci și cea mai bună formă de rînduieli agrare care poate fi concepută în capitalism.

Împrejurările care au abătut vremelnic pe social-democrații ruși de la formularea acestui program agrar just au fost de trei feluri. În primul rînd, P. Maslov, inițiatorul „municipalizării" în Rusia, „a corectat" teoria lui Marx, a respins teoria rentei absolute, a reînnoit teoriile burgheze, pe jumătate putrezite, despre legea fertilității descrescînde a solului, despre legătura dintre această lege și teoria rentei etc. Negarea rentei absolute înseamnă negarea oricărei însemnătăți economice a proprietății private asupra pămîntului în capitalism, și de aceea a dus în mod inevitabil la denaturarea concepțiilor marxiste despre naționalizare. În al doilea rînd, atîta timp cît n-au văzut concret *începutul* revoluției țărănești, social-democrații ruși nu puteau să nu aibă rezerve în ceea ce privește posibilitatea acestei revoluții, deoarece posibilitatea victoriei ei presupune într-adevăr o serie de condiții deosebit de favorabile și o amploare deosebit de favorabilă a conștiinței revoluționare, a energiei și a inițiativei maselor. Neavînd în fața lor *un precedent*, considerînd că nu se pot născoci mișcări *burgheze*, marxiștii ruși nu puteau, firește, să formuleze un program agrar just *înainte de revoluție*. Ei au făcut însă greșeala că și *după* ce revoluția a început, în loc să aplice teoria lui Marx la condițiile specifice din Rusia (teoria noastră nu este o dogmă — ne-au învățat întotdeauna Marx și Engels —, ci *o călăuză în acțiune*)[127], au repetat în mod necritic concluziile trase din aplicarea teoriei lui Marx la alte condiții, la *altă* epocă. Era foarte firesc ca social-democrații germani, de pildă, să renunțe la toate vechile programe ale lui Marx care cereau naționalizarea pămîntului, deoarece Germania este definitiv formată ca țară iunchero-burgheză, în care toate mișcările bazate pe orînduirea burgheză și-au trăit irevocabil traiul și în care nu există și nu poate exista nici o mișcare populară în favoarea naționalizării. Precumpănirea elementelor iunchero-burgheze *a transformat*

www.dacoromanica.ro

în fapt planurile de naţionalizare într-o jucărie sau chiar într-un instrument de jefuire a maselor de către iuncheri. Germanii au dreptate cînd nici nu vor să discute despre naţionalizare ; dar a aplica această concluzie la Rusia (aşa cum fac, în fond, aceia dintre menşevicii noştri care nu observă legătura dintre municipalizare şi corectarea maslovistă a teoriei lui Marx) înseamnă să nu ştii să chibzuieşti asupra sarcinilor care revin partidelor social-democrate din diferite ţări în diferite perioade ale dezvoltării lor istorice.

În al treilea rînd, asupra programului de municipalizare şi-a pus amprenta în mod vădit întreaga linie tactică greşită a menşevismului în revoluţia burgheză din Rusia : faptul că nu s-a înţeles că numai „alianţa dintre proletariat şi ţărănime“ * poate asigura victoria acestei revoluţii. Faptul că nu s-a înţeles rolul conducător al proletariatului în revoluţia burgheză, că a existat tendinţa de a-l ţine la o parte, de a-l adapta la un deznodămînt trunchiat al revoluţiei, de a-l transforma din conducător în ajutor (iar în fapt în salahor şi slugă) al burgheziei liberale. „Nu te înflăcăra, adaptează-te şi păşeşte încetinel înainte, popor muncitor“, aceste cuvinte ale lui Narcis Tuporîlov [128], îndreptate împotriva „economiştilor“ (= primii oportunişti din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia), exprimă foarte bine *spiritul* actualului nostru program agrar.

Lupta împotriva „înflăcărării“ pentru socialismul micburghez trebuie să ducă nu la scăderea, ci la creşterea amploarei revoluţiei şi a sarcinilor ei, stabilite de proletariat. Noi nu trebuie să încurajăm „regionalismul“, oricît de puternică ar fi această tendinţă în păturile înapoiate ale micii burghezii sau ale ţărănimii privilegiate (cazacii), — nu trebuie să încurajăm izolarea diferitelor naţionalităţi, — nu, noi trebuie să explicăm ţărănimii însemnătatea unităţii pentru obţinerea victoriei, să formulăm o lozincă care să lărgească mişcarea, nu s-o restrîngă, şi care să facă răspunzătoare de *caracterul incomplet* al revoluţiei burgheze înapoierea burgheziei, şi nu nechibzuinţa proletariatului. Noi nu trebuie „să ne adaptăm“ programul la democratismul „local“, nu trebuie să născocim un „socialism muni-

* Aşa s-a exprimat Kautsky în ediţia *a doua* a broşurii sale „Revoluţia socială“.

www.dacoromanica.ro

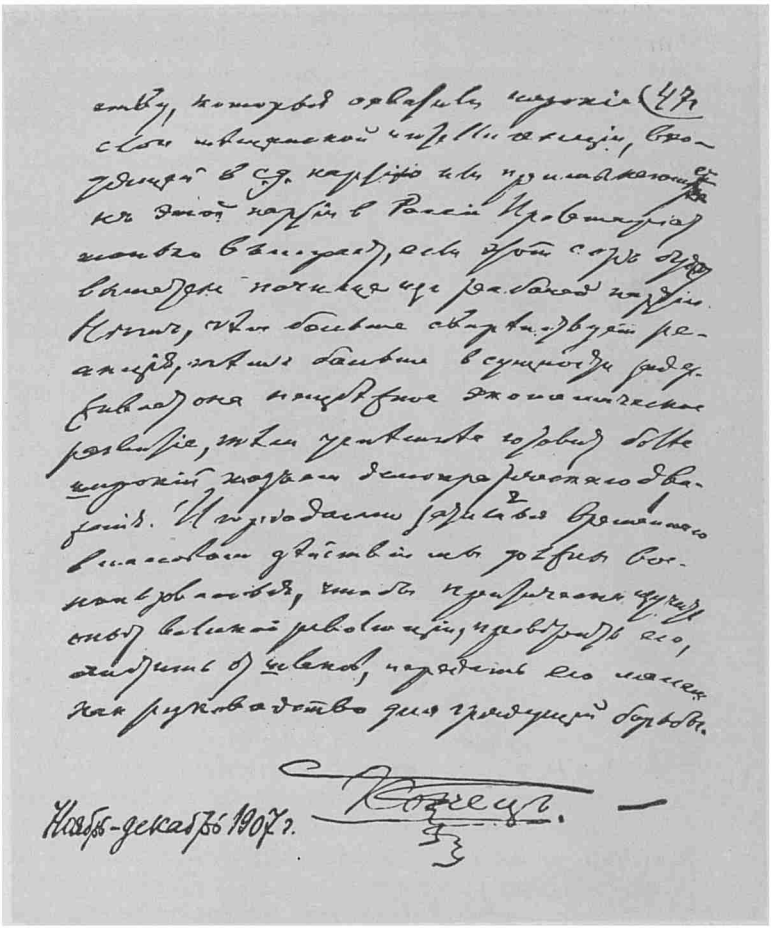

Ultima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905 1907"
Noiembrie decembrie 1907

Micșorat

www.dacoromanica.ro

cipal" la sate, absurd și imposibil în condițiile existenței unei puteri centrale nedemocratice, nu trebuie să adaptăm reformatorismul socialist-mic-burghez la revoluția burgheză, ci trebuie să concentrăm atenția maselor asupra condițiilor reale ale asigurării victoriei revoluției burgheze ca atare, asupra faptului că pentru aceasta este necesar nu un simplu democratism local, ci neapărat un democratism „central", adică democratismul puterii de stat centrale — și nu numai un democratism în general, ci neapărat formele cele mai complete, cele mai înalte de democratism, căci fără acestea revoluția agrară țărănească în Rusia devine *utopică* în înțelesul științific al cuvîntului.

Și să nu se creadă că tocmai acest moment istoric, cînd în Duma a III-a vociferează și urlă ultrareacționarii pogromiști, cînd dezmățul contrarevoluției a ajuns la nec plus ultra *, cînd reacțiunea comite un act sălbatic de răzbunare politică împotriva revoluționarilor în general și a deputaților social-democrați din Duma a II-a în special, — să nu se creadă că acest moment „nu este potrivit" pentru programe agrare „ample". Această părere ar fi vecină cu renegarea, cu demoralizarea, descompunerea și decadența ce au cuprins pături largi de intelectuali mic-burghezi care fac parte din partidul social-democrat sau care s-au alăturat acestui partid din Rusia. Proletariatul nu va avea decît de cîștigat dacă acest putregai va fi definitiv măturat din partidul muncitoresc. Nu, cu cît reacțiunea este mai deșănțată, cu atît mai mult frînează ea în fond dezvoltarea economică inevitabilă, cu atît mai sigur pregătește un mai mare avînt al mișcării democratice. Și noi trebuie să profităm de perioadele de acalmie vremelnică în acțiunile de masă pentru a studia în mod critic experiența marii revoluții, pentru a verifica această experiență, pentru a o curăți de zgură, pentru a o transmite maselor ca o călăuză în lupta viitoare.

Noiembrie-decembrie 1907.

---

* — ultima limită. — *Nota trad.*

www.dacoromanica.ro

POSTFAŢĂ [129]

Lucrarea de faţă a fost scrisă la sfîrşitul anului 1907. Ea a fost tipărită în 1908 la Petersburg, dar cenzura ţaristă a confiscat-o şi a distrus-o. N-a scăpat decît un singur exemplar, căruia îi lipseşte sfîrşitul (de la pagina 275 a volumului de faţă) aşa că acest sfîrşit a fost adăugat abia acum.

În momentul de faţă, revoluţia a pus problema agrară în Rusia într-un mod incomparabil mai larg, mai profund şi mai ascuţit decît în anii 1905—1907. Cunoaşterea istoriei programului partidului nostru din prima revoluţie va contribui, sper, la o mai justă înţelegere a sarcinilor revoluţiei actuale.

Trebuie să subliniem îndeosebi următorul fapt. Războiul a pricinuit ţărilor beligerante calamităţi atît de mari şi în acelaşi timp a accelerat atît de mult dezvoltarea capitalismului, transformînd capitalismul monopolist în capitalism monopolist de stat, încît nici proletariatul şi nici democraţia mic-burgheză revoluţionară *nu se pot* limita la cadrul capitalismului.

Viaţa a depăşit acest cadru, punînd la ordinea zilei reglementarea producţiei şi a repartiţiei pe scara întregului stat, obligativitatea generală a muncii, cartelarea forţată etc.

În aceste condiţii, naţionalizarea pămîntului capătă şi ea în mod necesar o altă formulare în programul agrar, şi anume : naţionalizarea pămîntului este nu numai „ultimul cuvînt" al revoluţiei burgheze, ci şi *un pas spre socialism.*

www.dacoromanica.ro

Fără a întreprinde asemenea pași nu se poate duce lupta împotriva calamităților războiului.

Proletariatul, conducînd țărănimea săracă, este nevoit, pe de o parte, să strămute centrul de greutate din Sovietele de deputați ai țăranilor în Sovietele de deputați ai muncitorilor agricoli, iar pe de altă parte să revendice naționalizarea inventarului exploatărilor moșierești și transformarea lor în gospodării model sub controlul acestor Soviete.

Nu pot, bineînțeles, să mă opresc acum mai amănunțit asupra acestor probleme extrem de importante; de aceea pe cititorul dornic să le cunoască mai îndeaproape mă văd nevoit să-l sfătuiesc să consulte actuala literatură bolșevică și broșurile mele: „Scrisori cu privire la tactică" * și „Sarcinile proletariatului în revoluția noastră (Proiect de platformă a partidului proletar)" **.

Autorul

28 septembrie 1917

---

* Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 24, Editura politică, 1959, pag 24—37. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 39—74.

www.dacoromanica.ro

NOTE POLITICE

Şoviniştii s-au pus pe lucru. Se răspîndesc intens zvonuri despre înarmările japonezilor, se vorbeşte că ei ar fi concentrat 600 de batalioane în Manciuria pentru a ataca Rusia ; că Turcia s-ar înarma activ pentru a declara război Rusiei chiar în primăvară ; că în Caucaz s-ar pregăti o răscoală, care urmăreşte despărţirea lui de Rusia (nu mai lipseşte decît să se facă gălăgie pe tema unor planuri pe care le-ar nutri polonezii !). Campania de aţîţări împotriva Finlandei este alimentată cu basme despre înarmarea ei. Se duce o campanie înverşunată împotriva Austriei în legătură cu construirea unei căi ferate în Bosnia. Presa rusă îşi înteţeşte atacurile împotriva Germaniei, care ar aţîţa Turcia împotriva Rusiei. Campania nu se duce numai în presa rusă, ci şi în cea franceză cumpărată de guvernul rus, după cum a arătat recent, atît de nimerit, un social-democrat în Dumă.

Presa burgheză serioasă din Apus refuză să considere toată această campanie drept un produs al fanteziei ziariştilor sau o afacere necurată a unor oameni în goană după senzaţional. Nu, e evident că de la „cercurile cîrmuitoare" — citeşte : de la guvernul ţarist ultrareacţionar sau clica ocultă de la curte, de genul faimoasei „Camere înstelate" [130] — emană un cuvînt de ordine precis, că ele promovează o „linie" sistematică, că au adoptat o „nouă orientare". Faptul că accesul în comisia Dumei pentru apărarea naţională a fost interzis tuturor membrilor Dumei care nu fac parte din comisie, adică nu numai deputaţilor partidelor revolu-

www.dacoromanica.ro

ţionare, ci şi deputaţilor partidului cadet, este pus de presa din străinătate în legătură directă cu această campanie şovinistă ; se spune chiar că, pentru a desăvîrşi batjocorirea „constituţionalismului", guvernul rus intenţionează să ceară credite pentru întărirea unităţilor militare de la graniţă nu întregii Dume, ci numai comisiei ultrareacţionare octombriste.

Iată cîteva extrase din ziare europene care nu sînt nicidecum socialiste şi nu pot fi bănuite de optimism în ceea ce priveşte revoluţia rusă.

„Victoriile repurtate de germani împotriva Franţei (în 1870) au aţîţat, după cum a remarcat o dată Bismarck, ambiţia militarilor ruşi, care au întins şi ei mîna după laurii gloriei militare. Din motive politice, religioase şi istorice, Turcia părea a fi un obiect cît se poate de potrivit pentru realizarea acestui scop (războiul cu Turcia din 1877—1878). Anumite cercuri din Rusia împărtăşesc de bună seamă şi azi această părere, uitînd învăţămintele războiului japonez şi neînţelegînd adevăratele nevoi ale ţării. Cum în Balcani nu mai sînt «fraţiori» care să trebuiască să fie eliberaţi, e nevoie să fie născocite alte mijloace de influenţare a opiniei publice ruse. Şi mijloacele acestea, o spunem deschis, sînt şi mai grosolane decît cele din trecut : se tinde să se prezinte Rusia ca fiind înconjurată de duşmani interni şi externi".

„Cercurile cîrmuitoare ale Rusiei încearcă să-şi consolideze situaţia prin vechile mijloace, şi anume : înăbuşind prin forţă mişcarea de eliberare dinăuntru şi distrăgînd atenţia poporului de la jalnica situaţie internă prin trezirea sentimentelor naţionaliste, prin provocarea unor conflicte diplomatice care nu se ştie ce sfîrşit vor avea".

Care este deci semnificaţia acestei noi linii şoviniste în politica absolutismului contrarevoluţionar ? După Ţusima şi Mukden, numai nişte oameni cărora le fuge definitiv terenul de sub picioare se pot lansa într-o asemenea politică. Experienţa a doi ani de reacţiune *n-a adus*, în ciuda tuturor sforţărilor, nici un sprijin intern cît de cît sigur absolutismului ultrareacţionar, n-a creat nici un fel de noi elemente de clasă capabile să înnoiască din punct de vedere *economic* absolutismul. Iar *fără aceasta* nici un fel de bestialităţi, nici un fel de furie a contrarevoluţiei nu sînt în stare să menţină actualul regim politic din Rusia.

---

www.dacoromanica.ro

Şi Stolîpin, şi moşierii ultrareacţionari, şi octombriştii îşi dau seama că ei nu se pot menţine la putere fără a-şi crea o nouă bază de clasă. De aici politica lor de ruinare totală a ţăranilor, de distrugere prin violenţă a obştilor pentru a curăţa cu *orice preţ* drumul capitalismului în agricultură. Cei mai savanţi, cei mai instruiţi, cei mai „umanitari" liberali ruşi, cum sînt profesorii de la „Russkie Vedomosti", se dovedesc a fi în această privinţă incomparabil mai obtuzi decît alde Stolîpin. „Nu ar fi de loc de mirare — se arată în editorialul din 1 februarie al ziarului amintit — dacă, de pildă, atunci cînd se va hotărî soarta regulamentului provizoriu din noiembrie, slavofilii care pînă mai ieri au fost adepţii obştii vor sprijini încercarea guvernului de a distruge obştea prin trecerea pămîntului în proprietatea individuală a diferiţilor gospodari... Este de presupus chiar că scopurile defensive, comune majorităţii conservatoare din Dumă şi guvernului, vor sugera, atît celei dintîi, cît şi celui din urmă, măsuri mai agresive chiar decît faimoasele decrete din 1906... Uluitor tablou : un guvern conservator pregăteşte, cu concursul reprezentanţilor partidelor conservatoare, o reformă radicală în domeniul relaţiilor agrare, domeniu care se pretează cel mai puţin la răsturnări bruşte, hotărîndu-se a lua această măsură radicală din consideraţii abstracte, legate de preferinţele pentru o formă de posesiune faţă de alta".

Treziţi-vă, domnule profesor, scuturaţi-vă de praful narodnicismului strămoşesc, şi priviţi ce-au făcut cei doi ani de revoluţie. Stolîpin nu v-a învins numai prin forţa fizică, ci şi prin faptul că a înţeles just însăşi necesitatea practică a dezvoltării economice, distrugerea prin forţă a vechii proprietăţi funciare. Marea „schimbare" săvîrşită în mod irevocabil de revoluţie constă în faptul că absolutismul ultrareacţionar *a putut* să se sprijine înainte pe formele feudale de proprietate funciară, pe cînd astăzi *e silit*, e silit prin toate mijloacele şi irevocabil să procedeze cu o grabă febrilă la distrugerea lor. Căci el a înţeles că *fără sfărîmarea* vechilor rînduieli agrare *nu poate exista ieşire* din contradicţia care explică cît se poate de profund revoluţia rusă : cea mai înapoiată proprietate funciară, satul cel mai

www.dacoromanica.ro

înapoiat alături de cel mai înaintat capitalism industrial şi financiar !

Sînteţi, aşadar, pentru legislaţia agrară a lui Stolîpin ? — ne vor întreba îngroziţi narodnicii. — O, nu ! liniştiţi-vă ! Sîntem categoric împotriva *tuturor* formelor vechii proprietăţi funciare din Rusia, atît împotriva proprietăţii moşiereşti, cît şi împotriva proprietăţii lotuale ţărăneşti. Sîntem categoric pentru sfărîmarea prin violenţă a acestor rînduieli vechi, putrede, în descompunere, care otrăvesc tot ce e nou, — sîntem pentru *naţionalizarea* burgheză a pămîntului, singura lozincă consecventă a revoluţiei burgheze, singura măsură practică care îndreaptă împotriva moşierilor întreg tăişul acestei sfărîmări, istoriceşte necesară, şi care favorizează formarea de proprietari de pămînt liberi din cadrul masei ţărăneşti.

O particularitate a revoluţiei burgheze constă în faptul că politica revoluţionară în problema principală a revoluţiei, problema agrară, este dusă de către ultrareacţionari şi de către ţărani împreună cu muncitorii. Avocaţii şi profesorii liberali însă preconizează un lucru cu totul neviabil, absurd şi utopic : împăcarea a două metode opuse, care se exclud reciproc, de *sfărîmare* a ceea ce şi-a trăit traiul şi încă o împăcare de aşa natură încît în genere să nu se producă nici o sfărîmare. Ori victoria revoluţiei ţărăneşti şi desfiinţarea completă a vechii proprietăţi funciare în favoarea ţărănimii înnoite de revoluţie, adică confiscarea pămînturilor moşiereşti şi republica. Ori o desfiinţare de tip stolîpinist, care înnoieşte şi ea, înnoieşte efectiv şi adaptează vechea proprietate funciară la relaţiile capitaliste, însă exclusiv în interesul moşierilor, cu preţul ruinării la maximum a masei ţărăneşti, al alungării ei forţate din sate, al evacuării, al exterminării prin înfometare, prin detenţiunea în închisori, cu preţul deportării, masacrării şi torturării florii tineretului ţărănesc. Unei minorităţi nu-i este uşor să aplice o asemenea politică faţă de majoritate ; economiceşte însă această politică nu este imposibilă. Noi trebuie să ajutăm poporul să înţeleagă clar acest lucru. Iar încercarea de a descurca printr-o reformă prudentă, în mod paşnic, fără violenţă acest nespus de încîlcit ghem de contradicţii feudale, creat de istoria seculară a Rusiei, este

www.dacoromanica.ro

cel mai absurd vis al unor ruginiţi „oameni în carapace". Necesităţile economice determină şi vor aduce fără îndoială cea mai „bruscă răsturnare" în rînduielile agrare din Rusia. Problema istorică este numai cine o va realiza : moşierii, conduşi de ţar şi de Stolîpin, sau masele ţărăneşti, conduse de proletariat ?

„Unirea opoziţiei" — iată tema actuală a presei politice ruse. Ziarul poliţist-stolîpinist „Rossiia" jubilează : „Unire ? Înseamnă că şi cadeţii sînt revoluţionari ; deci, pe ei !". „Reci", organul cadeţilor, adînc pătruns de dorinţa cinovnicească de a dovedi că şi cadeţii pot fi tot atît de moderaţi ca şi octombriştii, revarsă afectat din vîrful buzelor şuvoaie de indignare „morală" împotriva încercărilor neloiale de a-l acuza de revoluţionarism şi declară : noi salutăm, desigur, unirea opoziţiei, dar această unire trebuie să fie o mişcare *„de la stînga la dreapta"* (editorialul din 2 februarie). „Noi avem experienţa greşelilor şi decepţiilor politice. Cînd opoziţia se uneşte, ea se uneşte, fireşte, pe baza programului minimum al celui mai moderat dintre partidele care o alcătuiesc".

Programul este cît se poate de limpede : hegemonia liberalismului burghez, iată condiţia noastră, spun cadeţii, — tot aşa cum Falloux i-a răspuns în 1871 lui Thiers, care îi ceruse sprijinul : monarhia, iată condiţia mea.

„Stolicinaia Poşta" [131], dîndu-şi seama cît de urît şi de jenant este să spui direct asemenea lucruri, „nu e de acord" cu „Reci", făcînd vagi aluzii la „starea de spirit dinainte de octombrie" (blestemata de cenzură, care nu îngăduie un program politic limpede !) şi adresînd în fond invitaţia de a se începe un tîrg : „Reci", vedeţi dv., vrea să conducă, revoluţionarii vor şi ei să conducă (noua uniune), de ce nu mi s-ar da şi mie un bacşiş pentru serviciile mele cinstite de misit ?

„Unire" — noi nutrim o caldă simpatie pentru această lozincă, mai ales cînd se fac aluzii — fie chiar numai aluzii ! — la „starea de spirit dinainte de octombrie". Numai că istoria nu se repetă, stimaţi domni politicieni. Iar învăţămintele ce ne-au fost date de „istoria celor trei ani"

www.dacoromanica.ro

nu le poate şterge nici o forţă de pe lume din conştiinţa diferitelor clase. Aceste învăţăminte sînt extrem de bogate atît prin conţinutul lor pozitiv (formele, caracterul, condiţiile victoriei luptei *de masă* a muncitorilor şi ţăranilor din 1905), cît şi prin conţinutul lor negativ (falimentul celor două Dume, adică falimentul iluziilor constituţionaliste şi al hegemoniei cadeţilor).

Cine vrea să studieze sistematic *aceste* învăţăminte, să reflecteze asupra lor, să şi le însuşească, să le promoveze în mase, — să poftească, noi sîntem întru totul pentru „unire" —, pentru unire în vederea unei lupte necruţătoare împotriva renegaţilor revoluţiei. Nu vă place ? Drumurile noastre se despart.

Vechea lozincă „dinainte de octombrie" e bună, şi noi (nu-i fie cu supărare lui M-d-m de la culegerea „Naşa mîsl" ! [132]) nu vom renunţa la ea („Adunarea constituantă"). Dar ea nu este suficientă. E prea formală. Nu găsim în ea conştiinţa faptului că viaţa pune în mod practic probleme acute. Noi o vom completa cu marea învăţătură a celor trei ani măreţi. „Programul" nostru „minimum", „programul unirii noastre" e simplu şi clar : 1) confiscarea tuturor pămînturilor moşiereşti : 2) republica. Pentru asta avem nevoie de *o asemenea* Adunare constituantă care să fie în stare să le realizeze.

Istoria celor două Dume, a Dumelor cadete, a arătat uimitor de limpede că adevărata luptă între forţele sociale, luptă de care n-am fost întotdeauna conştienţi, care n-a răzbit întotdeauna la suprafaţă, dar care a exercitat întotdeauna o acţiune hotărîtoare asupra tuturor marilor deznodăminte politice şi care a făcut întotdeauna să se aleagă praful din trucurile profanilor „constituţionalismului", naivi şi abili şarlatani, această luptă s-a desfăşurat în întregime şi exclusiv în jurul celor două „obiective" arătate mai sus. Nu teoriile abstracte, ci experienţa reală a luptei duse de masele populare de la noi în condiţiile reale ale absolutismului moşieresc din Rusia ne-a arătat în fapt că tocmai aceste lozinci sînt inevitabile. Pe cei ce sînt în stare să şi le însuşească îi invităm „să mergem separat", dar „să lovim împreună", să lovim pe duşmanul care pustieşte Rusia, care extermină mii dintre oamenii ei cei mai buni.

www.dacoromanica.ro

„Cu un asemenea program de unire veţi rămîne singuri". Nu-i adevărat.

Citiţi cuvîntările rostite de ţăranii fără partid în primele două Dume, şi veţi înţelege că programul nostru de unire nu face decît să formuleze dezideratele lor, nevoile lor, concluziile elementare necesare care decurg din aceste nevoi. Împotriva celor ce nu înţeleg aceste nevoi, începînd cu cadeţii şi terminînd cu Peşehonov (care a propovăduit şi el „unirea" la Moscova, după cum ni se comunică de acolo), împotriva acestora vom duce război în numele „unirii".

Va fi un război crîncen. Noi am ştiut să lucrăm ani îndelungaţi înainte de revoluţie. Nu degeaba s-a spus despre noi: tari ca piatra. Social-democraţii au făurit un partid proletar care nu se va lăsa descurajat de eşecul primului asalt militar, nu-şi va pierde capul, nu se va lăsa antrenat pe calea aventurilor. Acest partid păşeşte spre socialism fără a se lega pe sine şi fără a-şi lega soarta de rezultatul cutărei sau cutărei perioade a revoluţiilor burgheze. Tocmai de aceea el nu are nici părţile slabe ale revoluţiilor burgheze. Şi acest partid proletar se îndreaptă spre victorie.

„Proletarii" nr. 21
din 26 (13) februarie 1905

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

O DECLARAŢIE A REDACŢIEI ZIARULUI „PROLETARII"

În nr. 20 al revistei „*Neue Zeit*", într-un cuvînt introductiv al traducătorului — necunoscut nouă — al articolului lui A. Bogdanov despre Ernst Mach, citim următoarele: „În rîndurile social-democraţiei ruse se manifestă, din păcate, o puternică tendinţă de a face din atitudinea faţă de Mach o problemă de dezbinare fracţionistă în partid. Divergenţele tactice, extrem de serioase, dintre bolşevici şi menşevici, sînt agravate printr-o controversă în jurul unei probleme care, după părerea noastră, nu are nici o contingenţă cu ele, şi anume problema dacă, în ceea ce priveşte teoria cunoaşterii, marxismul este în concordanţă cu teoria lui Spinoza şi Holbach sau cu aceea a lui Mach şi Avenarius?"

În calitate de reprezentant ideologic al curentului bolşevic, redacţia ziarului „Proletarii" consideră necesar să declare următoarele în această privinţă: în realitate, această controversă filozofică nu este şi, după părerea redacţiei, nici nu trebuie să fie o controversă fracţionistă; orice încercare de a prezenta aceste divergenţe drept divergenţe fracţioniste este cu totul greşită. În cadrul fiecărei fracţiuni există adepţi ai ambelor curente filozofice.

„Proletarii" nr. 21
din 26 (13) ianuarie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

O NOUĂ POLITICĂ AGRARĂ

Miercuri 13 februarie Nicolaie al II-lea a primit în audienţă 307 deputaţi ai Dumei a III-a. Convorbirile amabile ale ţarului cu ultrareacţionarii Bobrinski şi Celîşev reprezintă aspectul comic al noii serii de pupături dintre absolutism şi banda de la „Uniunea poporului rus". Mult mai serioasă este declaraţia lui Nicolaie că Duma trebuie să adopte în curînd noi legi agrare şi că trebuie să ne luăm orice gînd de la înstrăinarea forţată, întrucît el, Nicolaie al II-lea, nu va aproba niciodată o asemenea lege. „Discursul ţarului— relatează corespondentul ziarului „Frankfurter Zeitung" — a avut asupra ţăranilor un efect demoralizant".

Fără îndoială că „declaraţia în problema agrară" făcută de însuşi ţarul are o deosebită importanţă agitatorică, şi nu putem decît să-l salutăm pe acest talentat agitator. Dar, în afară de semnificaţia ei agitatorică, această teribilă ieşire împotriva înstrăinării prezintă o mare importanţă şi pentru că dovedeşte că monarhia moşierească a şi pornit definitiv pe drumul unei *noi* politici agrare.

Faimoasele decrete emise, peste capul Dumei, în virtutea articolului 87 — decretul din 9 noiembrie 1906 şi cele ce i-au urmat — au inaugurat era acestei noi politici agrare a guvernului ţarist. În Duma a II-a, Stolîpin a confirmat această politică, deputaţii de dreapta şi octombriştii au aprobat-o, iar cadeţii (speriaţi de zvonurile despre o dizolvare a Dumei, culese în anticamerele camarilei) s-au abţinut s-o condamne în mod deschis. Acum, în Duma a III-a, co-

www.dacoromanica.ro

misia agrară a adoptat zilele acestea principiul fundamental al legii din 9 noiembrie 1906 şi a mers mai departe, declarînd proprietate privată a ţăranilor loturile deţinute de ei în toate obştile în care nu s-au mai făcut reîmpărţiri în ultimii 24 de ani. La audienţa din 13 februarie, şeful statului iobăgist moşieresc rus a aprobat această politică în auzul tuturor, adaugînd cu glas răstit — evident spre ştiinţa ţăranilor fără partid — că el nu va aproba niciodată o lege de înstrăinare forţată în folosul ţărănimii.

Trecerea definitivă a guvernului ţarului, moşierilor şi marii burghezii (octombriştii) de partea noii politici agrare are o mare însemnătate istorică. Destinele revoluţiei burgheze din Rusia — şi nu numai ale actualei revoluţii, ci şi ale eventualelor revoluţii democratice în viitor — atîrnă *în cea mai mare măsură* de succesul sau de eşecul acestei politici.

În ce constă esenţa actualei cotituri ? În faptul că pînă acum inviolabilitatea vechii proprietăţi funciare medievale lotuale a ţăranilor şi inviolabilitatea „tradiţionalei" lor obşti şi-au găsit în clasele dominante din Rusia reacţionară apărătorii cei mai fervenţi. Moşierii iobăgişti, fiind clasa dominantă în Rusia de dinainte de reformă, clasa care a deţinut supremaţia politică în tot cursul secolului al XIX-lea, au dus, în linii generale, o politică de *ocrotire* a vechilor rînduieli de proprietate funciară ţărănească în obşte.

La începutul secolului al XX-lea, dezvoltarea capitalismului subminase definitiv aceste rînduieli. Vechea obşte, produs al unei societăţi împărţite în stări sociale, legarea ţăranilor de pămînt, rutina satului semiiobag intrau în cea mai adîncă contradicţie cu noile condiţii economice. Dialectica istoriei a făcut ca, în Rusia, ţărănimea — care în alte ţări, unde există rînduieli agrare cît de cît reglementate (din punctul de vedere al cerinţelor capitalismului), constituie reazemul ordinii — să prezinte, în timpul revoluţiei, revendicările cele mai distructive, mergînd pînă la confiscarea pămînturilor moşiereşti şi naţionalizarea pămîntului (trudovicii în Duma I şi a II-a).

Aceste revendicări radicale şi chiar sulemenite cu idei ale socialismului mic-burghez nu se datorau cîtuşi de puţin „socialismului" mujicului, ci necesităţii economice de a tăia

www.dacoromanica.ro

nodul destul de încurcat al proprietăţii funciare iobăgiste, de a netezi calea pentru apariţia unui fermier (întreprinzător în agricultură) liber pe un pămînt eliberat de toate barierele medievale *.

Capitalismul a subminat în mod irevocabil toate temeliile vechii orînduiri agrare din Rusia. El nu se poate dezvolta fără a distruge această orînduire, şi o va distruge indiscutabil, căci nu se află forţă pe lume să poată împiedica acest lucru. Dar această orînduire poate fi distrusă în chip moşieresc sau în chip ţărănesc, distrugerea ei putînd netezi drumul pentru un capitalism moşieresc sau pentru un capitalism ţărănesc. Distrugerea în chip moşieresc a vechilor rînduieli înseamnă distrugerea obştii prin violenţă, ruinarea accelerată şi distrugerea masei de mici proprietari pauperizaţi în folosul unui mic număr de chiaburi. Distrugerea în chip ţărănesc înseamnă confiscarea proprietăţii funciare moşiereşti şi punerea întregului pămînt la dispoziţia unor fermieri liberi proveniţi din rîndurile ţăranilor („dreptul egal la pămînt", de care vorbesc domnii narodnici, înseamnă în realitate dreptul *producătorilor* la pămînt şi în acelaşi timp desfiinţarea tuturor barierelor feudale).

Şi iată că guvernul contrarevoluţionar a înţeles acest adevăr. Stolîpin a înţeles just situaţia: fără a distruge vechea proprietate funciară nu se poate asigura dezvoltarea economică a Rusiei. Stolîpin şi moşierii au păşit cu curaj pe o cale revoluţionară, sfărîmînd în modul cel mai necruţător vechile rînduieli şi lăsînd astfel masele ţărăneşti pe de-a-ntregul pradă moşierilor şi chiaburilor.

Domnii liberali şi democraţi mic-burghezi — începînd cu adepţii „înnoirii paşnice" semioctombrişti, continuînd cu cei de la „Russkie Vedomosti" şi terminînd cu d-l Peşehonov de la „Russkoe Bogatstvo" — fac acum mare tărăboi pe tema distrugerii obştii de către guvern, *acuzînd* acest guvern de revoluţionarism! Niciodată nu s-a manifestat cu atîta tărie poziţia lipsită de fermitate a liberalismului burghez în revoluţia rusă. Nu, domnilor, tînguielile voastre pe

* Ideile expuse aici sînt strîns legate de critica programului partidului nostru. În ziarul „Proletarii" nr. 21 schităm această critică sub forma de opinie personală; vom analiza în mod mai amănunţit această problemă în numerele următoare [13].

www.dacoromanica.ro

tema distrugerii temeliilor tradiţionale nu ajută la nimic. Cei trei ani de revoluţie au făcut să dispară orice iluzii în ceea ce priveşte politica de înţelegere şi de împăciuire. Problema este pusă limpede. Ori o curajoasă chemare la revoluţia ţărănească — revoluţie care să meargă pînă la proclamarea republicii — şi o multilaterală pregătire ideologică şi organizatorică a unei *asemenea* revoluţii în alianţă cu proletariatul. Ori tînguieli deşarte şi neputinţă politică şi ideologică în faţa ofensivei stolîpiniste-moşiereşti-octombriste asupra obştii.

Alegeţi voi, cei cărora v-a mai rămas o fărîmă de curaj civic şi de simpatie faţă de masa ţărănească ! Proletariatul şi-a spus cuvîntul, şi acum partidul muncitoresc social-democrat va lămuri, va propaga şi va lansa în mase, cu mai multă fermitate ca oricînd, lozinca insurecţiei înfăptuite de ţărănime laolaltă cu proletariatul, ca *singurul* mijloc posibil de a împiedica aplicarea metodei stolîpiniste de „înnoire" a Rusiei.

Noi nu vom spune că această metodă este imposibilă — în Europa ea a fost încercată nu o dată, în proporţii mai reduse —, dar vom explica poporului că ea poate fi înfăptuită numai prin silnicii fără seamăn din partea unei minorităţi împotriva majorităţii în decurs de decenii şi prin exterminarea în masă a ţărănimii înaintate. Nu ne vom pierde vremea cu cîrpăcirea proiectelor revoluţionare ale lui Stolîpin, cu încercări de a le corecta, de a le atenua efectele etc. Vom răspunde intensificîndu-ne agitaţia în rîndurile maselor populare, îndeosebi în păturile proletariatului legate de ţărănime. Deputaţii ţărănimii — deşi trecuţi printr-o serie întreagă de site poliţieneşti, deşi selecţionaţi de moşieri, intimidaţi de ultrareacţionarii pogromişti din Dumă — şi-au manifestat acum recent adevăratele lor năzuinţe. Un grup de deputaţi ai ţărănimii fără partid, precum şi o parte din deputaţii ţărănimii *de dreapta* s-au pronunţat, după cum se ştie din ziare, pentru înstrăinarea forţată a pămîntului şi pentru organe agrare locale alese de *întreaga populaţie* ! Nu degeaba a spus un cadet în comisia agrară că ţăranul de dreapta este mai de stînga decît cadeţii. Da, în problema agrară, deputaţii ţărănimii „de dreapta" din toate cele trei Dume se situează mai la stînga decît

www.dacoromanica.ro

cadeţii, dovedind prin aceasta că monarhismul ţăranului este o naivitate pe cale să dispară, spre deosebire de monarhismul politicienilor liberali, care sînt monarhişti din considerente de clasă.

Ţarul iobăgiştilor a ţipat la ţăranii fără partid că nu va admite înstrăinarea forţată. Drept răspuns la această avertizare, clasa muncitoare se va adresa milioanelor de ţărani „fără partid", chemîndu-i la lupta de masă pentru răsturnarea ţarismului şi pentru confiscarea pămînturilor moşiereşti.

„Proletarii" nr. 22 din (3 martie) 19 februarie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

NEUTRALITATEA SINDICATELOR [134]

În numărul precedent al ziarului „Proletarii" am publicat rezoluţia Comitetului Central al partidului nostru cu privire la sindicate [135]. Ziarul „Naş Vek" [136], informîndu-şi cititorii despre această rezoluţie, adaugă că Comitetul Central a adoptat-o în unanimitate, deoarece menşevicii, ţinînd seama de concesiile făcute de bolşevici faţă de proiectul lor de rezoluţie iniţial, au votat pentru ea. Dacă această informaţie este exactă (defunctul „Naş Vek" se distingea, de obicei, prin faptul că era deosebit de bine informat în tot ceea ce priveşte menşevismul), nu ne rămîne decît să salutăm din toată inima acest pas important în direcţia unificării activităţii social-democrate într-un domeniu atît de important cum sînt sindicatele. Concesiile despre care vorbea „Naş Vek" sînt cu totul neînsemnate şi ele nu schimbă cu nimic principiile fundamentale ale proiectului bolşevic (publicat, în treacăt fie zis, în ziarul „Proletarii" nr. 17 din 20 octombrie 1907, însoţit de un amplu articol explicativ : „Sindicatele şi partidul social-democrat") [137].

Prin urmare, acum întregul nostru partid consideră că munca în sindicate trebuie dusă nu în spiritul neutralităţii lor, ci în spiritul unei cît mai strînse apropieri de partidul social-democrat. Se consideră de asemenea că partinitatea sindicatelor trebuie obţinută exclusiv prin activitatea desfăşurată de social-democraţi în cadrul sindicatelor, că ei trebuie să formeze în sindicate celule bine închegate, că trebuie create sindicate ilegale, din moment ce nu e posibil ca sindicatele să fiinţeze legal.

www.dacoromanica.ro

Nu încape îndoială că această apropiere între cele două fracţiuni ale partidului nostru în problema caracterului muncii în sindicate se datorează în mare măsură influenţei rezoluţiei de la Stuttgart. Aşa cum a arătat Kautsky în darea de seamă prezentată în faţa muncitorilor din Leipzig, rezoluţia Congresului de la Stuttgart pune capăt recunoaşterii principiale a neutralităţii. Gradul înalt de dezvoltare a contradicţiilor de clasă, ascuţirea lor, în ultima vreme, în toate ţările, experienţa îndelungată a Germaniei — unde politica de neutralitate a dus la întărirea oportunismului în sindicate, fără a împiedica cîtuşi de puţin apariţia unor sindicate creştine şi liberale de sine stătătoare, lărgirea domeniului special al luptei proletare care necesită o acţiune comună şi coordonată a sindicatelor şi a partidului politic (greva de masă şi insurecţia armată în revoluţia rusă ca prototip al formelor probabile ale revoluţiei proletare în Occident) —, toate acestea au făcut ca teoria neutralităţii să eşueze definitiv.

Problema neutralităţii nu promite să provoace acum controverse mari între partidele proletare. Altfel stau însă lucrurile cu partidele neproletare, cvasisocialiste, cum sînt la noi socialiştii-revoluţionari, care nu reprezintă de fapt decît aripa de extremă stîngă a partidului revoluţionar-burghez al intelectualilor şi al ţăranilor înaintaţi.

Este cît se poate de caracteristic faptul că, după Congresul de la Stuttgart, numai socialiştii-revoluţionari şi Plehanov au susţinut la noi *ideea* neutralităţii. Şi au susţinut-o cu argumente cît se poate de inconsistente.

În ultimul număr al ziarului „Znamea Truda", organul central al partidului socialiştilor-revoluţionari (nr. 8 din decembrie 1907), găsim două articole consacrate problemei mişcării sindicale. În aceste articole, socialiştii-revoluţionari încearcă mai întîi să persifleze afirmaţia ziarului social-democrat „Vpered" [138] că rezoluţia Congresului de la Stuttgart a rezolvat problema atitudinii partidului faţă de sindicate exact în sensul în care a expus-o şi rezoluţia de la Londra, adică în spiritul bolşevismului. La aceasta vom răspunde că în acelaşi număr al ziarului „Znamea Truda" înşişi socialiştii-revoluţionari citează *fapte* care dovedesc în mod incontestabil justeţea acestei aprecieri.

www.dacoromanica.ro

„Tot cam pe vremea aceea — scrie „Znamea Truda" referindu-se la toamna anului 1905 —, şi acesta este un fapt caracteristic, pentru prima oară cele trei fracţiuni socialiste ruse: social-democraţii menşevici, social-democraţii bolşevici şi socialiştii-revoluţionari, se întîlnesc faţă în faţă şi îşi expun concepţiile asupra mişcării sindicale. Biroul din Moscova, care primise sarcina de a desemna din rîndurile :ale şi un birou central pentru convocarea congresului (sindicatelor), a organizat la teatrul „Olimpia" * un mare miting al muncitorilor membri de sindicat. Menşevicii au făcut o delimitare clasic marxistă şi strict ortodoxă între ţelurile partidului şi cele ale sindicatului. „Sarcina partidului social-democrat constă în instaurarea orînduirii socialiste şi desfiinţarea relaţiilor capitaliste; sarcina sindicatelor este să lupte pentru îmbunătăţirea condiţiilor de muncă în cadrul orînduirii capitaliste, spre a obţine pentru oamenii muncii condiţii avantajoase de vînzare a mîinii de lucru"; de aici s-a tras concluzia nepartinităţii sindicatelor, care trebuie să cuprindă „pe toţi muncitorii dintr-o anumită profesiune" **.

Bolşevicii susţineau că în momentul de faţă nu se poate face o delimitare strictă între politic şi profesional, trăgînd de aici concluzia că „e necesar să existe o strînsă unire între partidul social-democrat şi sindicate, pe care el trebuie să le conducă". În sfîrşit, socialiştii-revoluţionari cereau o strictă nepartinitate a sindicatelor, pentru a se evita o scindare a rîndurilor proletariatului, dar respingeau orice limitare a sarcinilor şi activităţii lor la o anumită sferă îngustă, definind aceste sarcini drept o luptă purtată în toată amploarea împotriva capitalului, prin urmare o luptă atît economică cît şi politică".

Aşa descrie *faptele* însuşi ziarul „Znamea Truda"! Şi numai un orb sau un om cu totul incapabil de a gîndi poate contesta că, dintre aceste trei puncte de vedere, tocmai cel

* La miting au participat circa 1 500 de persoane. Vezi darea de seamă asupra mitingului în „Buletinul Muzeului de asistenţă a muncii" nr. 2 din 26 noiembrie 1905 (citat după „Znamea Truda").

** Trebuie totuşi să spunem că domnii menşevici concepeau această „nepartinitate" într-un mod destul de original. Iată cum îşi ilustra tezele raportorul lor. „O justă soluţionare a problemei partinităţii a găsit sindicatul tipografilor din Moscova, recomandînd tovarăşilor în mod individual să intre în rîndurile partidului social-democrat". (Nota ziarului „Znamea Truda".)

www.dacoromanica.ro

care preconizează o strînsă unitate între partidul social-democrat şi sindicate „a fost confirmat de rezoluţia de la Stuttgart, care recomandă o strînsă legătură între partid şi sindicate“ *.

Pentru a încîlci această chestiune deosebit de limpede, socialiştii-revoluţionari fac o confuzie cît se poate de nostimă între independenţa sindicatelor în lupta economică şi nepartinitatea lor. „Congresul de la Stuttgart — scriu ei — s-a pronunţat categoric şi pentru independenţa (nepartinitatea) sindicatelor, respingînd adică atît punctul de vedere al bolşevicilor cît şi pe cel al menşevicilor“. Ceea ce ar rezulta din următoarele cuvinte ale rezoluţiei de la Stuttgart: „Fiecare dintre aceste două organizaţii (partidul şi sindicatul) are un domeniu corespunzător naturii sale în care trebuie să acţioneze în mod cu totul independent. Dar, pe lîngă acesta, există un domeniu tot mai larg“ etc., cum se vede din citatul de mai sus. Dar iată că se găsesc nişte oameni buni de glume care *să confunde* această cerinţă de „independenţă“ a sindicatelor într-un „domeniu corespunzător naturii lor“ cu problema nepartinităţii sindicatelor sau a unei strînse apropieri între sindicate şi partid în domeniul politicii şi al sarcinilor revoluţiei socialiste!

În felul acesta, socialiştii-revoluţionari au escamotat problema principială, fundamentală a aprecierii teoriei „neutralităţii“, care în realitate serveşte la întărirea influenţei burgheziei asupra proletariatului. În locul acestei probleme principiale, ei au preferat să vorbească în mod special şi exclusiv de relaţiile din Rusia, unde fiinţează azi cîteva partide socialiste, şi să vorbească în aşa fel încît să pună într-o lumină *falsă* cele hotărîte la Stuttgart. „Nu este cazul să se invoce aici lipsa de claritate a rezoluţiei de la Stuttgart — scrie „Znamea Truda“ —, căci d-l Plehanov, care la congresul internaţional a vorbit în calitate de reprezentant oficial al partidului, a risipit orice îndoieli şi a clarificat tot ce nu era limpede, iar Comitetul Central al partidului social-democrat nu ştim să fi dat pînă în prezent

* Concepţiile cu privire la neutralitate expuse de menşevici în noiembrie 1905 erau *vulgare*, iar nu ortodoxe; lucrul acesta să nu-l uite domnii socialişti-revoluţionari!

www.dacoromanica.ro

vreo declarație în sensul că această manifestare a tov. Plehanov dezorganizează rîndurile partidului unic"...

Domnilor socialiști-revoluționari ! Aveți, fără îndoială, tot dreptul să faceți ironii pe seama faptului că Comitetul nostru Central l-a chemat la ordine pe Plehanov. Aveți tot dreptul să credeți că poate fi respectat, de pildă, un partid care *nu condamnă* oficial cadetofilia d-lui Gherșuni. Dar de ce afirmați un neadevăr atît de vădit ? La Congresul de la Stuttgart, Plehanov *n-a fost* reprezentantul partidului social-democrat, ci numai unul dintre cei 33 de delegați ai acestuia. Și el n-a prezentat punctul de vedere al acestui partid, ci pe acela al actualei opoziții menșevice față de partidul social-democrat și față de hotărîrile adoptate de el la Londra. Socialiștii-revoluționari nu pot să nu știe acest lucru, așadar, ei afirmă, *cu bună știință*, un neadevăr.

„...În comisia care a examinat problema relațiilor dintre sindicate și partidul politic, el (Plehanov) a spus textual următoarele : «Există azi în Rusia 11 organizații revoluționare. Cu care din ele trebuie să intre în legătură sindicatele ?... Ar fi dăunător să se introducă în Rusia divergențe politice în cadrul sindicatelor». Drept răspuns, membrii comisiei au declarat *în unanimitate* că nu în felul acesta trebuie înțeleasă rezoluția congresului, că ei «nu consideră cîtuși de puțin că sindicatele și membrii lor ar avea obligația să facă parte din partidul social-democrat», cu alte cuvinte, ei — după cum se și arată în rezoluție — cer ca sindicatele să fie «cu totul independente»" (sublinierile aparțin ziarului „Znamea Truda").

Vă înșelați, domnilor de la „Znamea Truda" ! În comisie, un tovarăș *belgian* a întrebat dacă membrii sindicatelor pot fi obligați să intre în partidul social-democrat și *toți* i-au răspuns negativ. Pe de altă parte, Plehanov a propus următorul amendament la această rezoluție : „fără a pierde însă din vedere unitatea organizației sindicale", și acest amendament a fost acceptat, dar nu în unanimitate (tov. Voinov, care a prezentat punctul de vedere al P.M.S.D.R., a votat pentru amendament și, după părerea noastră, a procedat just). Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Social-democrații nu trebuie să piardă niciodată din vedere unitatea organizației sindicale. E foarte adevărat. Dar e o recomandare valabilă și pentru socialiștii-revoluționari, pe care îi sfătuim să-și aducă aminte de această „unitate a

www.dacoromanica.ro

organizației sindicale" atunci cînd ea va proclama strînsa ei legătură cu social-democrația! Nimeni nu s-a gîndit vreodată „să impună" membrilor de sindicat „obligația" de a face parte din partidul social-democrat; așa cum li se năzare de frică doar socialiștilor-revoluționari. Dar că Congresul de la Stuttgart a interzis sindicatelor să proclame strînsa lor legătură cu partidul social-democrat sau să stabilească în mod efectiv o *asemenea* legătură, astea-s poveşti. „Social-democrații ruşi — scrie „*Znamea Truda*" — duc o campanie foarte perseverentă şi foarte energică pentru a cuceri sindicatele şi a le subordona conducerii de către partidul lor. Dacă bolşevicii o fac în mod direct şi făţiş... menşevicii au ales o cale mai ocolită"... Aşa e, domnilor socialişti-revoluționari! Aveți tot dreptul să ne cereți în numele prestigiului Internaționalei muncitoreşti să ducem această campanie cu tact şi consecvență, „fără a pierde din vedere unitatea organizației sindicale". Noi recunoaştem bucuros acest lucru şi vă cerem să-l recunoaşteți şi voi, dar la campanie nu vom renunța!

Doar Plehanov a spus că e dăunător să se introducă divergențe politice în sindicate... Da, Plehanov a spus o asemenea prostie şi, firește, domnii socialişti-revoluționari s-au agățat îndată de ea, aşa cum se agață ei întotdeauna de tot ce-i mai puțin demn de imitat. Dar nu cuvintele lui Plehanov trebuie să servească drept linie de conduită, ci rezoluția congresului, a cărei aplicare *nu este posibilă* fără „a introduce divergențe politice". Iată un mic exemplu. Rezoluția congresului declară că sindicatele nu trebuie să se călăuzească după „teoria armoniei de interese dintre muncă şi capital". Noi, social-democrații, afirmăm că un progres agrar care în societatea burgheză cere repartizarea egalitară a pămîntului se bazează pe teoria armoniei de interese dintre muncă şi capital *. Şi dacă ne vom pronunța întotdeauna împotriva spargerii unității unei greve etc. din cauza unei astfel de divergențe (sau chiar din cauza divergenței cu muncitorii-monarhişti), vom căuta întotdeauna

* Acum şi-au dat seama de acest lucru pînă şi unii socialişti-revoluționari care au făcut astfel un pas hotărîtor spre marxism. Vezi noua carte, extrem de interesantă, a d-lor Firsov şi Iakobi, despre care vom discuta curînd, în mod amănunțit, cu cititorii ziarului „Proletarii" [39].

www.dacoromanica.ro

„să introducem această divergenţă" în mediul muncitoresc în general şi în *toate* sindicatele muncitoreşti în special.

Tot atît de puţin inteligentă este şi referirea lui Plehanov la cele 11 partide. În primul rînd, nu numai în Rusia există diferite partide socialiste. În al doilea rînd, în Rusia sînt numai două partide socialiste care pot fi considerate cît de cît rivale serioase: social-democraţii şi socialiştii-revoluţionari, căci ar fi cu totul absurd să băgăm în aceeaşi oală şi partidele naţionale. În al treilea rînd, unificarea partidelor cu adevărat socialiste este o chestiune cu totul aparte; introducînd aici această chestiune, Plehanov nu face decît să încurce lucrurile. Pretutindeni şi întotdeauna trebuie să ne pronunţăm pentru apropierea sindicatelor de partidul socialist al clasei muncitoare; dar care partid dintr-o ţară sau alta, din rîndurile unei naţionalităţi sau alteia este cu adevărat socialist şi este cu adevărat partid al clasei muncitoare — asta-i o altă problemă, a cărei soluţionare depinde nu de rezoluţiile adoptate de congresele internaţionale, ci de evoluţia luptei dintre partidele naţionale.

Cît de greşite sînt raţionamentele tov. Plehanov în această chestiune se poate vedea deosebit de limpede din articolul lui din „Sovremennîi Mir" [140] nr. 12 pe 1907. Aici, la pag. 55, Plehanov citează cuvintele lui Lunacearski, care a atras atenţia că neutralitatea sindicatelor este susţinută de revizioniştii germani. La aceasta Plehanov răspunde: „Revizioniştii spun: sindicatele trebuie să fie neutre, înţelegînd prin aceasta că sindicatele trebuie să fie folosite în lupta împotriva marxismului ortodox". Şi el trage concluzia: „Aici înlăturarea neutralităţii sindicatelor nu va ajuta la nimic. Dacă vom pune sindicatele într-o stare de dependenţă — fie ea strînsă şi formală — faţă de partid, iar în partid va triumfa «ideologia» revizioniştilor, atunci înlăturarea neutralităţii sindicatelor nu va fi decît o nouă izbîndă a «criticilor lui Marx»".

Acest raţionament este o mostră de felul, atît de obişnuit la Plehanov, de a se eschiva de la problemă şi de a denatura fondul discuţiei. Dacă în partid va triumfa într-adevăr ideologia revizioniştilor, el nu va fi un partid socialist al clasei muncitoare. Aici nu este cîtuşi de puţin vorba de modul în care se formează un asemenea partid şi nici de

www.dacoromanica.ro

lupta şi de sciziunile care au loc cu acest prilej. Este vorba de faptul că în fiecare ţară capitalistă există un partid socialist şi există sindicate, iar noi trebuie să stabilim raporturi esenţiale între ele. Interesele de clasă ale burgheziei generează inevitabil tendinţa de a limita sindicatele la o activitate măruntă şi îngustă în cadrul orînduirii existente, de a le îndepărta de la orice legături cu socialismul, iar veşmîntul ideologic al acestor tendinţe burgheze este teoria neutralităţii. În societatea capitalistă, revizioniştii îşi vor croi întotdeauna, într-un fel sau altul, drum în partidele social-democrate.

Desigur, la începutul mişcării muncitoreşti — politice şi sindicale — din Europa putea fi susţinută neutralitatea sindicatelor ca mijloc de lărgire a bazei iniţiale a luptei proletare într-o perioadă cînd aceasta era relativ puţin dezvoltată şi cînd burghezia nu exercita încă o influenţă sistematică asupra sindicatelor. Din punctul de vedere al social-democraţiei internaţionale, astăzi este însă cu totul deplasat să susţii teza neutralităţii sindicatelor. Asigurările lui Plehanov că „Marx ar fi fost şi acum pentru neutralitatea sindicatelor în Germania" provoacă doar zîmbete, mai ales cînd un asemenea argument se bazează pe interpretarea unilaterală a unui „citat" din Marx, ignorînd întregul ansamblu al declaraţiilor lui Marx şi întregul spirit al învăţăturii lui.

„Sînt pentru neutralitate aşa cum o înţelege Bebel, şi nu în sens revizionist" — scrie Plehanov. A vorbi în felul acesta înseamnă să juri pe Bebel şi să aluneci totuşi în mocirlă. Nu-i vorbă, Bebel este o autoritate atît de mare în mişcarea internaţională a proletariatului, un conducător practic atît de experimentat, un socialist atît de atent faţă de cerinţele luptei revoluţionare, încît în 99 de cazuri din 100 el a ieşit singur din mocirlă atunci cînd i s-a întîmplat să facă un pas greşit şi i-a scos şi pe cei ce au vrut să-l urmeze. Bebel a greşit şi la Breslau (în 1895), atunci cînd, împreună cu Vollmar, a apărat programul agrar al revizioniştilor, şi la Essen, atunci cînd a insistat asupra deosebirii principiale dintre războiul defensiv şi cel ofensiv, şi atunci cînd a fost gata să ridice „neutralitatea" sindicatelor la rangul de principiu. Sîntem convinşi că, dacă Ple-

www.dacoromanica.ro

hanov va aluneca în mocirlă numai alături de Bebel, asta nu i se va întîmpla decît rareori şi nu pentru multă vreme. Credem, totuşi, că Bebel trebuie imitat nu atunci cînd greşeşte.

Ni se spune — şi Plehanov stăruie în mod deosebit asupra acestui argument — că neutralitatea e necesară pentru a uni pe toţi muncitorii care ajung la ideea necesităţii de a-şi îmbunătăţi situaţia materială. Dar cei ce spun acest lucru uită că actuala treaptă de dezvoltare a contradicţiilor de clasă introduce în mod necesar şi inevitabil „divergenţe politice" pînă şi într-o problemă ca asta: ce trebuie făcut pentru a obţine această îmbunătăţire în cadrul societăţii actuale. Spre deosebire de teoria necesităţii unei strînse legături între sindicate şi social-democraţia revoluţionară, teoria neutralităţii sindicatelor duce în mod inevitabil la concluzia că trebuie preferate mijloacele de îmbunătăţire care înseamnă o tocire a luptei de clasă a proletariatului. O ilustrare vie a acestui fapt (legată, de altfel, de aprecierea unuia dintre episoadele cele mai interesante ale mişcării muncitoreşti din zilele noastre) găsim în *acelaşi* număr al revistei „Sovremennîi Mir", în care Plehanov susţine neutralitatea. Alături de Plehanov îl vedem aici şi pe d-l E. P. lăudîndu-l pe Richard Bell, cunoscutul conducător al feroviarilor englezi, care a lichidat printr-un compromis conflictul dintre muncitori şi directorii companiilor. Bell ne este înfăţişat ca „sufletul întregii mişcări muncitoreşti de la căile ferate". „Nu încape nici o îndoială — scrie d-l E. P. — că, datorită tacticii lui calme, chibzuite şi moderate, Bell şi-a cîştigat încrederea nelimitată a membrilor asociaţiei salariaţilor de la căile ferate, care sînt gata să-l urmeze oriunde, fără ezitare" („Sovremennîi Mir" nr. 12, pag. 75). Un asemenea punct de vedere nu este întîmplător, ci este în fond legat de neutralism, care pune pe primul plan unirea muncitorilor în vederea îmbunătăţirii situaţiei lor, iar nu unirea în vederea unei lupte menite să aducă folos cauzei eliberării proletariatului.

Dar acest punct de vedere nu corespunde cîtuşi de puţin părerilor socialiştilor englezi, care, probabil, s-ar mira foarte mult dacă ar afla că elogiatorii lui Bell scriu, fără să în-

www.dacoromanica.ro

tîmpine vreo obiecţie, într-o revistă la care colaborează menşevici de vază cum sînt Plehanov, Iordanski & Co.

În editorialul său din 16 noiembrie, ziarul social-democrat englez „*Justice*“ [141] scria în legătură cu acordul intervenit între Bell şi companiile feroviare: „Sîntem întru totul de acord cu trade-unionul care a condamnat aproape în unanimitate acest aşa-zis tratat de pace“... „el distruge cu desăvîrşire însuşi sensul existenţei trade-unionului“... „Acest acord absurd... nu poate să lege pe muncitori, şi bine vor face ei dacă îl vor respinge“. În numărul următor, din 23 noiembrie, într-un articol intitulat: „Iar ne-au vîndut!“, Bernet scria următoarele despre acest acord: „Cu trei săptămîni în urmă, Asociaţia unită a salariaţilor de la căile ferate era unul dintre trade-unionurile cele mai puternice din Anglia; astăzi ea a fost redusă la nivelul unei asociaţii de ajutor reciproc“. „Şi această schimbare s-a produs nu pentru că feroviarii au luptat şi au suferit o înfrîngere, ci pentru că — în mod deliberat sau din prostie — conducătorii lor i-au vîndut capitaliştilor înainte de luptă“. Şi redacţia ziarului adaugă că a primit o scrisoare cu un cuprins asemănător din partea unui „muncitor de la compania de cale ferată Midland“.

Dar poate că toate astea nu-s decît „exagerări“ ale unor social-democraţi „prea revoluţionari“? Nici vorbă de aşa ceva. Ziarul „*Labour Leader*“ [142], organul unui partid moderat, „Partidul muncitoresc independent“ *(I.L.P.)*, care nici măcar nu vrea să se intituleze socialist, publică în numărul său din 15 noiembrie o scrisoare primită din partea unui feroviar trade-unionist, care drept răspuns la laudele cu care îl copleşeşte pe Bell întreaga presă capitalistă (începînd cu radicalul „*Reynolds' Newspaper*“ [143] şi sfîrşind cu conservatorul „*Times*“ [144]), declară că acordul încheiat de acesta este „cel mai odios din cîte au existat vreodată în istoria trade-unionismului“ şi-l gratifică pe Richard Bell cu epitetul de „mareşalul Bazaine al mişcării trade-unioniste“. În acelaşi număr, un alt muncitor feroviar cere ca „Bell să fie tras la răspundere“ pentru acest acord nefast „care a condamnat pe muncitori la 7 ani de ocnă“. Iar redacţia acestui organ moderat, în editorialul din acelaşi număr, califică acest acord drept un „Sedan al mişcării

www.dacoromanica.ro

trade-unioniste britanice". „Niciclnd nu a existat un prilej atît de favorabil pentru a demonstra pe scară naţională forţa muncii organizate", căci în rîndurile muncitorilor domnea „un entuziasm nemaivăzut" şi voinţa de a lupta. Articolul se încheie cu o paralelă sarcastică între mizeria muncitorilor şi triumful „d-lui Lloyd George (ministru care a jucat rolul de lacheu al capitaliştilor) şi al d-lui Bell, care se pregătesc de banchete".

Numai oportuniştii cei mai înveteraţi, fabienii, care sînt o organizaţie alcătuită exclusiv din intelectuali, *au aprobat* acest acord, făcînd să roşească de ruşine pînă şi o revistă ca „*The New Age*" [145], care simpatizează cu fabienii şi care a fost nevoită să recunoască că dacă „*Times*", ziar burghez conservator, a reprodus în întregime respectiva declaraţie a comitetului central al fabienilor, în schimb, în afară de aceşti domni, „nici o organizaţie socialistă, nici un singur trade-union, nici un lider de vază al muncitorilor" (pag. 101, nr. din 7 decembrie) nu s-a pronunţat în favoarea acordului.

Iată o mostră de felul în care aplică neutralitatea d-l E. P., colaborator al lui Plehanov. Era vorba nu de „divergenţe politice", ci de îmbunătăţirea situaţiei muncitorilor în cadrul societăţii actuale. Pentru „îmbunătăţire" cu preţul renunţării la luptă şi al acceptării unei situaţii în care muncitorii să fie la discreţia capitalului s-a pronunţat întreaga burghezie din Anglia, s-au pronunţat fabienii şi d-l E. P.; pentru lupta colectivă a muncitorilor s-au pronunţat toţi socialiştii şi muncitorii trade-unionişti. Va mai pleda oare Plehanov şi acum pentru „neutralitatea" sindicatelor, şi nu pentru o strînsă apropiere a lor de partidul socialist?

„Proletarii" nr. 22 din (3 martie) 19 februarie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

PĂŢANIA REGELUI PORTUGALIEI

Ziarele burgheze, chiar şi cele de orientarea cea mai liberală şi mai „democratică", nu pot să comenteze asasinarea aventurierului portughez fără să se dedea la unele consideraţii morale de factură ultrareacţionară.

Iată-l, de pildă, pe corespondentul special al ziarului *„Frankfurter Zeitung"* [140], unul dintre cele mai bune ziare burghezo-democratice din Europa. El îşi începe corespondenţa pe un ton oarecum glumeţ, relatînd că, imediat după primirea senzaţionalei ştiri, o haită de corespondenţi, adulmecînd prada, s-au pornit în grabă mare spre Lisabona. În tren, scrie acest domn, am nimerit în acelaşi compartiment cu un cunoscut ziarist londonez care a început să mi se laude cu experienţa lui. El a mai fost, vedeţi dv., cu o ocazie similară la Belgrad, şi se poate considera „corespondent special pentru cazurile de regicid".

...Da, păţania regelui Portugaliei constituie într-adevăr un „accident profesional" al regilor.

Nu-i de mirare deci că pot exista asemenea corespondenţi de profesie care se ocupă de „eşecurile" profesionale ale maiestăţilor lor...

Dar, oricît de pronunţat ar fi, la acest soi de corespondenţi, elementul de senzaţional ieftin şi vulgar, uneori adevărul îşi croieşte totuşi drum. „Un negustor care locuieşte în cel mai animat cartier comercial" i-a relatat corespondentului lui *„Frankfurter Zeitung"* următoarele: „Imediat ce am aflat de acest eveniment, am arborat drapelul în bernă. Dar îndată au început să vină la mine cumpărători

www.dacoromanica.ro

și cunoscuți care m-au întrebat dacă nu cumva mi-am ieșit din minți, dacă nu mi-am pus în gînd să-mi stric relațiile de prietenie. Am întrebat uimit pe fiecare dacă nu încearcă un sentiment de compătimire. Nici nu vă puteți imagina, domnul meu, ce răspunsuri am primit la această întrebare! Urmarea a fost că am dat jos drapelul".

Relatînd această discuție, corespondentul liberal a ținut să facă următoarele aprecieri :

„Un popor atît de blajin și atît de amabil din fire cum e cel portughez trebuie să fi trecut printr-o școală destul de crîncenă ca să învețe să urască cu atîta înverșunare chiar și pe cineva care e în mormînt. Și dacă acest lucru este adevărat — și el este, fără îndoială, adevărat, încît trecîndu-l sub tăcere aș denatura adevărul istoric —, dacă nu numai prin asemenea demonstrații mute se rostește verdictul împotriva victimei încoronate, dacă la fiece pas poți auzi — chiar din partea unor «oameni de ordine» — cuvinte de ocară la adresa celui asasinat, atunci devine explicabilă dorința de a studia acea rară înlănțuire de împrejurări care face ca psihologia unui popor să devină atît de anormală. Căci atunci cînd un popor nu recunoaște morții nici măcar străvechiul ei drept sacru de a izbăvi toate păcatele pămînțești nu se poate spune despre el decît una din două : ori că trebuie să fie un popor degenerat moralicește, ori că trebuie să existe condiții care-i provoacă un nemărginit simțămînt de ură ce-i întunecă judecata cea dreaptă".

O, dar ipocriți mai sînteți, domnilor liberali! De ce nu-i taxați atunci drept lepădături morale pe savanții și publiciștii francezi care continuă și azi să urască și să insulte cu furie nu numai pe fruntașii Comunei din 1871, dar și pe militanții din 1793? nu numai pe luptătorii revoluției proletare, dar și pe aceia ai revoluției burgheze? Căci pentru lacheii „democrați" ai burgheziei *din zilele noastre* este „normal" și „moral" ca poporul să suporte „cu blîndețe" toate samavolniciile, mîrșăviile și atrocitățile unor aventurieri încoronați.

Altfel — continuă corespondentul (adică altfel decît prin condiții excepționale) — „nu s-ar putea explica faptul că acum un ziar monarhist vorbește despre victimele nevinovate din rîndurile poporului cu un sentiment de tristețe ceva mai profund decît despre rege, și încă de pe acum vedem cît se poate de limpede cum încep să se creeze legende care îi înconjură pe asasini cu o aureolă de glorie.

www.dacoromanica.ro

În timp ce aproape în toate atentatele partidele politice se grăbesc să se lepede de asasini, republicanii portughezi își exprimă fățiș mîndria de a fi dat din rîndurile lor pe „eroii și martirii de la 1 februarie"...

Acest democrat burghez face atîta exces de zel, încît e gata să califice drept „legendă revoluționară" respectul pe care-l poartă cetățenii portughezi celor ce s-au jertfit pentru a înlătura pe regele ce-și bătea joc de constituție!

Corespondentul unui alt ziar burghez — „*Corriere della Sera*", care apare la Milano — vorbește despre măsurile drastice luate de cenzura portugheză după asasinarea regelui. Ea oprește telegramele. Miniștrii și regii nu se disting prin acea „blîndețe" a maselor populare care place atît de mult burghezilor cumsecade! La război ca la război, spun, pe bună dreptate, aventurierii portughezi care au luat locul regelui ucis. Dificultățile în transmiterea știrilor nu sînt mai mici ca în timp de război. Știrile trebuie trimise pe o cale ocolită, mai întîi prin poștă la Paris (poate pe vreo adresă particulară) și abia de acolo sînt transmise la Milano. „Nici măcar în Rusia — scrie corespondentul la 7 februarie —, în timpul celor mai zbuciumate perioade revoluționare, cenzura nu s-a dovedit vreodată atît de drastică cum este acum cea portugheză".

„Unele ziare republicane — comunică acest corespondent la 9 februarie st.n. — folosesc azi (în ziua funeraliilor regelui) un limbaj pe care nu mă încumet să-l reproduc în telegramă". Într-o știre transmisă la 8 februarie, dar care a ajuns la destinație mai tîrziu decît precedenta, se reproduce din ziarul „*Pays*" următoarea apreciere asupra desfășurării funeraliilor:

„Sînt purtate spre locul de veci rămășițele pămînteşti ale celor doi monarhi — rămășițele inutile ale unei monarhii care se năruie, care s-a menținut prin trădare și privilegii și care prin crimele ei a pătat două secole din istoria noastră".

„Acesta este, bineînțeles, un ziar republican — adaugă corespondentul —, dar nu-i oare semnificativă apariția unui articol, conținînd asemenea fraze, chiar în ziua funeraliilor regelui?"

Din partea noastră vom adăuga doar că nu putem regreta decît un singur lucru, și anume că mișcarea republicană din Portugalia n-a lichidat cu suficientă energie și destul de

www.dacoromanica.ro

fățiș pe toți aventurierii. Regretăm faptul că în pățania regelui Portugaliei se manifestă încă destul de vizibil un element de teroare complotistă, adică de teroare neputincioasă, care în fond nu-și atinge scopul, în timp ce teroarea adevărată, populară, care într-adevăr înnoiește țara, teroare prin care și-a cîștigat faima marea revoluție franceză e cu totul slabă. E posibil ca mișcarea republicană din Portugalia să se ridice și mai sus. Simpatiile proletariatului socialist vor fi întotdeauna de partea republicanilor, împotriva monarhiei. Dar pînă în momentul de față, republicanii din Portugalia n-au reușit decît *să sperie* monarhia prin asasinarea celor doi monarhi. Ei n-au reușit încă s-o *lichideze*.

În toate parlamentele europene, socialiștii și-au exprimat, fiecare cum s-a priceput și cum a putut, simpatia față de poporul portughez și față de republicanii portughezi și aversiunea față de clasele guvernante, ai căror reprezentanți au condamnat asasinarea aventurierului și și-au exprimat simpatia față de succesorii acestuia. Unii socialiști și-au exprimat deschis, de la tribuna parlamentului respectiv, părerile lor, alții au părăsit sala de ședințe atunci cînd se făceau declarații de simpatie față de monarhia „greu lovită". În parlamentul belgian, Vandervelde a ales „calea de mijloc", care e cea mai rea, îngăimînd o frază în sensul că el cinstește „pe toți morții", adică și pe rege, și pe cei ce l-au ucis. Să sperăm că printre socialiștii din întreaga lume Vandervelde va rămîne un izolat.

Tradiția republicană a slăbit considerabil în rîndurile socialiștilor din Europa. Acest lucru este explicabil și, în parte, poate fi justificat în măsura în care apropierea revoluției *socialiste* face ca lupta pentru republica *burgheză* să devină lipsită de orice importanță practică. Adeseori însă slăbirea propagandei pentru republică denotă nu o năzuință puternică spre victoria deplină a proletariatului, ci o slabă conștiință a sarcinilor revoluționare ale proletariatului în general. Nu în zadar Engels, criticînd în 1891 proiectul de program de la Erfurt, a arătat, cu toată energia, muncitorilor germani importanța luptei pentru republică, posibilitatea ca în Germania această luptă să fie pusă la ordinea zilei [147].

www.dacoromanica.ro

La noi, în Rusia, lupta pentru republică prezintă o importanţă practică imediată. Numai nişte jalnici oportunişti mic-burghezi de genul socialiştilor-populişti sau al „social-democratului" Malişevski (în legătură cu acesta din urmă vezi „Proletarii" nr. 7) puteau trage din experienţa revoluţiei ruse concluzia că în această ţară lupta pentru republică trece pe planul al doilea. Experienţa revoluţiei noastre a arătat, dimpotrivă, că în Rusia lupta pentru desfiinţarea monarhiei este indisolubil legată de lupta pentru trecerea pămîntului în mîinile ţăranilor, pentru libertatea întregului popor. Tocmai experienţa contrarevoluţiei din ţara noastră a arătat că, dacă lupta pentru libertate nu se atinge de monarhie, nu poate fi vorba de o luptă, ci de laşitate şi moliciune mic-burgheză sau de înşelarea făţişă a poporului de către carieriştii parlamentarismului burghez.

„Proletarii" nr. 22 din (3 martie) 19 februarie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVITOARE LA LĂRGIREA DREPTURILOR DUMEI ÎN MATERIE DE BUGET [148]

În Duma de stat au avut loc, în cursul a trei şedinţe — la 12, 15 şi 17 ianuarie —, o serie de dezbateri în problema lărgirii drepturilor Dumei în materie de buget. Partidul cadet a prezentat un proiect semnat de 40 de deputaţi, care prevede o asemenea lărgire. Reprezentanţii tuturor partidelor şi-au expus punctul de vedere în această problemă. În numele guvernului, ministrul de finanţe a rostit două lungi discursuri. Reprezentantul partidului muncitoresc social-democrat şi-a expus şi el punctul de vedere. Dezbaterile s-au încheiat (după cum comunică ziarul „*Stolicinaia Poşta*" din 18 ianuarie) prin adoptarea *în unanimitate* a propunerii făcute de *octombrişti* ca proiectul de lege cu privire la lărgirea drepturilor Dumei de stat în materie de buget să fie trimis spre examinare unei comisii „*fără a se da indicaţii privind amploarea acestei modificări*", adică a modificării regulamentului de la 8 martie, care îngrădeşte simţitor drepturile Dumei de stat în problemele bugetare.

Cum de s-a putut întîmpla un lucru atît de straniu ? Cum de a fost adoptată *în unanimitate* în Duma a III-a, în Duma ultrareacţionarilor pogromişti, această propunere a octombriştilor, care în fond corespunde dorinţei guvernului şi care a fost prezentată *după* primul discurs al ministrului de finanţe, care recomanda tocmai o asemenea soluţie. În ceea ce priveşte problemele de fond, proiectul cadeţilor este inacceptabil ; în ceeea ce priveşte chestiunile de amănunt, n-am avea nimic împotrivă ca legea să fie modificată, a declarat ministrul ultrareacţionarilor. Octombriştii şi-au

www.dacoromanica.ro

redactat propunerea lor în spiritul acestei declaraţii, subliniind că *ei nu dau indicaţii privind amploarea modificărilor ce urmează să fie aduse legii.*

Că octombriştii au căzut de acord cu ministrul ultrareacţionar nu-i de mirare. Nici faptul că cadeţii şi-au retras propunerea (în care, bineînţeles, nu exista nici o menţiune în sensul că ei *nu dau indicaţii* privind amploarea modificărilor propuse chiar de ei!) nu-i un prilej de mirare pentru toţi cei ce cunosc specificul acestui partid. Dar că social-democraţii au putut să participe la crearea unei asemenea *unanimităţi* e cu totul neverosimil, şi am vrea să credem că *„Stolicinaia Poşta"* a spus un neadevăr şi că social-democraţii n-au votat pentru rezoluţia octombriştilor.

De altfel, aici se pune o problemă mai importantă decît aceea de a şti dacă social-democraţii au votat sau nu pentru octombrişti, anume problema *greşelii* pe care a comis-o, fără îndoială, deputatul social-democrat Pokrovski II. Tocmai asupra acestei greşeli, ca şi asupra adevăratei semnificaţii politice a dezbaterilor din 12, 15 şi 17 ianuarie, am vrea să atragem atenţia cititorilor.

Duma de stat din Rusia e lipsită de drepturi în materie de buget, întrucît, *„potrivit legii"*, refuzul de a aproba bugetul nu împiedică executarea bugetului. Această lege, promulgată de guvernul contrarevoluţionar după înfrîngerea insurecţiei din decembrie (faimoasele „legi fundamentale" din 20 februarie 1906), constituie *o adevărată batjocură* din partea ultrareacţionarilor, a ţarului şi a moşierilor, la adresa reprezentanţei naţionale. Iar „regulamentul" din 8 martie 1906 *subliniază* şi mai mult această batjocură, creînd o mulţime de restricţii mărunte în ceea ce priveşte *examinarea* bugetului în cadrul Dumei şi stabilind chiar (la pag. 9) că „la discutarea proiectului bugetului de stat nu pot fi excluse *sau modificate* veniturile şi cheltuielile care au fost introduse în proiect pe baza legilor şi a schemelor de organizare şi de funcţionare în vigoare, precum şi pe baza unor înalte dispoziţii care au fost date în virtutea dreptului de conducere supremă". Nu este asta o adevărată batjocură? Nu se poate *modifica* nimic din ceea ce este conform legilor, schemelor în vigoare sau, pur şi simplu,

www.dacoromanica.ro

înaltelor *dispoziţii!!* Nu e oare ridicol să se vorbească, după toate acestea, despre drepturile Dumei de stat din Rusia în materie de buget ?

Se pune acum întrebarea : care *erau,* în această situaţie, sarcinile democraţiei burgheze care luptă efectiv pentru libertate ? Care erau sarcinile partidului muncitoresc ? — în articolul *de faţă* ne ocupăm numai de sarcinile luptei parlamentare şi ale reprezentanţilor parlamentari ai partidului respectiv.

Este evident că *trebuia* ridicată în Dumă problema drepturilor ei în materie de buget *pentru a lămuri pe deplin,* atît în faţa poporului rus cît şi în faţa Europei, batjocura ţarismului pogromist, pentru a arăta *totala lipsă de drepturi* a Dumei. Scopul practic imediat al unei asemenea lămuriri (fără să mai vorbim de principala sarcină a *oricărui* democrat — aceea de a dezvălui poporului adevărul, de a-i lumina conştiinţa) era determinat şi de problema împrumutului. Guvernul ultrareacţionar al ţarului nu s-ar fi putut menţine după decembrie 1905 — şi nu s-ar menţine nici astăzi — fără *ajutorul capitalului mondial al burgheziei internaţionale* acordat sub formă de împrumuturi. Iar burghezia din lumea întreagă acordă împrumuturi de miliarde unui falit notoriu cum e ţarul nu numai pentru că este ispitită, ca orice cămătar, de cîştiguri grase, ci şi pentru că îşi dă seama că este în interesul ei ca în Rusia vechea orînduire să biruie revoluţia, dat fiind că în fruntea acestei revoluţii se află proletariatul.

Aşadar, scopul aducerii acestei probleme în faţa Dumei şi al dezbaterii ei nu putea fi altul *decît* lămurirea întregului adevăr. În momentul de faţă şi în actuala situaţie, pentru un *democrat* scopul *nu* putea fi o politică de reforme practice, deoarece, în primul rînd, este cît se poate de clară imposibilitatea înfăptuirii unor reforme pe baza actualelor legi fundamentale cu privire la drepturile Dumei în materie de buget, iar în al doilea rînd ar fi absurd să se preconizeze pentru Duma ultrareacţionarilor pogromişti şi a negustorilor moscoviţi lărgirea drepturilor *ei,* a drepturilor unei asemenea Dume. Firește, cadeţii ruşi (pe care numai ignoranţii sau prostănacii îi pot considera democraţi) n-au înţeles cum stau lucrurile. Ridicînd problema, ei *au pus-o*

www.dacoromanica.ro

din capul locului pe terenul fals al unei reforme *parțiale*. Noi nu negăm, desigur, posibilitatea și, uneori, necesitatea — pentru democrat și pentru social-democrat — de a ridica problema unei reforme parțiale. Dar ar fi absurd să faci acest lucru într-o Dumă ca cea actuală — Duma a III-a, într-un moment ca acesta, într-o problemă ca aceea a drepturilor în materie de buget, mutilate pînă la ridicol de *intangibilele* legi fundamentale. Cadeții puteau ridica problema revendicînd o reformă parțială — sîntem gata să le facem chiar și această concesie — dar niște democrați nu o puteau trata *așa* cum au tratat-o cadeții.

Ei au pus accentul pe așa-zisa latură *practică* a problemei, pe *inconvenientele* regulamentului de la 8 martie, pe dezavantajele pe care le prezintă el chiar pentru guvern, pe modul cum au fost întocmite diversele legi idioate împotriva Dumei în idioatele cancelarii ale lui Bulîghin, Witte și ale altora din banda lor. *Spiritul* în care au pus cadeții această problemă este redat cît se poate de pregnant în următoarele cuvinte ale d-lui Șingarev : „Proiectul prezentat de noi nu conține nici un fel de tentative (de limitare a prerogativelor monarhului), nici un fel de gînduri ascunse (! !). Nu veți găsi în el decît *grija pentru bunul mers al lucrărilor Dumei*, pentru prestigiul ei, pentru îndeplinirea sarcinii *care ne revine*“ (subliniat de noi ; dările de seamă stenografice oficiale, pag. 1 263, ședința din 15 ianuarie 1908).

În loc să lumineze conștiința poporului, acest individ *caută s-o întunece*, debitînd minciuni și absurdități patente. Și chiar dacă acest domn Șingarev împreună cu întreaga sa tagmă de politicieni cadeți ar fi sincer convinși de „utilitatea“ „diplomației“ lor, noi nu putem renunța în nici un caz la această concluzie inevitabilă. Un democrat trebuie să dezvăluie poporului *prăpastia* care există între drepturile parlamentului și prerogativele monarhului, iar nu să-i întunece conștiința, să denatureze *lupta politică*, reducînd-o *la o simplă corectare birocratică* a legilor. Punînd *în acest fel* chestiunea, cadeții dovedesc *în fapt* că sînt niște concurenți ai cinovnicilor țarului și ai octombriștilor, iar nu luptători pentru libertate, nici măcar pentru libertatea marii burghezii. *În felul acesta* pot vorbi numai

www.dacoromanica.ro

niște funcționari care jonglează cu cele mai plate idei liberale, și nu reprezentanții unei *opoziții parlamentare.*

În cuvîntarea reprezentantului social-democrației, Pokrovski II, se simte în mod vădit — și trebuie să consemnăm cu bucurie acest lucru — *un alt* spirit, iar problema este altfel pusă *sub raport principial.* Acest social-democrat a afirmat clar și răspicat că el consideră *falsificată* reprezentanța națională în Duma a III-a (citîm după *„Stolicinaia Poșta"* din 18 ianuarie, întrucît nu dispunem încă de dările de seamă stenografice ale acestei ședințe). El n-a insistat asupra unor chestiuni de amănunt sau asupra felului cum a decurs întocmirea legii în diferite cancelarii, ci asupra stării de ruină și de împilare în care se află masele populare, milioane și zeci de milioane de oameni. El a declarat, și pe bună dreptate, că „despre drepturile Dumei în materie de buget nu se poate vorbi decît în ironie", că noi revendicăm nu numai dreptul de a restructura întregul buget (în incinta Dumei au avut loc discuții în contradictoriu, mai ales între Kokovțov, un birocrat cu remunerație grasă, și niște birocrați fără lefuri grase, ca Șingarev și Adjemov, pe tema admisibilității „restructurării" și a *limitelor* ei), ci și pe acela de „a restructura întregul sistem financiar", de „a vota împotriva bugetului prezentat de guvern". El și-a încheiat cuvîntarea cu următoarea revendicare : „putere deplină poporului" — revendicare nu mai puțin justă și obligatorie pentru oricare din membrii partidului muncitoresc. În toate aceste privințe Pokrovski a susținut în mod just și conștiincios punctul de vedere al social-democrației.

El a comis însă cu acest prilej o greșeală regretabilă, care, judecînd după relatările din ziare, a fost comisă de *întreaga* fracțiune social-democrată care a dat exponentului ei o astfel de directivă. Pokrovski a declarat: *„Noi sprijinim propunerea celor 40, deoarece ea tinde spre lărgirea drepturilor reprezentanței naționale în materie de buget".*

Ce rost a avut această declarație de sprijinire a unei propuneri vădit inconsecvente din punct de vedere principial, vădit incomplete, semnată de niște oameni vădit neprincipiali și incapabili de cea mai elementară fermitate,

www.dacoromanica.ro

a unei propuneri vădit lipsite de orice valoare practică ? Aici n-a fost vorba de sprijinirea burgheziei militante (formulă prin care multora le place să-şi justifice moliciunea politică), ci de sprijinirea *nestatornicei* burghezii octombriste-liberale. Şi *faptele* au dovedit de îndată că este aşa cum spunem noi. Cadeţii înşişi au dovedit-o, *retrăgîndu-şi* propunerea şi *raliindu-se* la propunerea octombriştilor : „să fie trimis spre examinare unei comisii *fără a da indicaţii privind amploarea modificărilor ce urmează a fi aduse legii*"(!). Pentru a suta şi a mia oară, sprijinirea cadeţilor s-a soldat prin înşelarea celor ce i-au sprijinit. Pentru a suta şi a mia oară, *faptele* au dovedit cît de searbădă şi de inadmisibilă este tactica de sprijinire a propunerilor liberale, cadete care merg *pe linie* etc. *

Dacă, în loc de a se ralia la propunerea octombriştilor, cadeţii ar fi prezentat pentru a fi pusă *la vot* o declaraţie în care să fi arătat clar şi răspicat neputinţa Dumei în problemele financiare, caracterul falsificat al reprezentanţei naţionale, ruinarea ţării de către absolutism şi falimentul financiar inevitabil şi în care să fi exprimat refuzul reprezentanţilor democraţiei de a-şi da, în asemenea condiţii, girul pentru împrumuturile solicitate de guvern, — am fi avut de-a face cu o iniţiativă cinstită din partea unor burghezi democraţi, cu un act de luptă, şi nu cu un act de servilism prostesc. Am fi fost obligaţi să sprijinim un asemenea act, fără a uita să formulăm în mod expres şi independent ţelurile noastre social-democrate. Totodată, un asemenea act ar fi adus foloase cauzei luminării poporului şi demascării absolutismului.

Respingerea de către Dumă a unei astfel de declaraţii, scandalul teribil pe care l-ar fi provocat ultrareacţionarii la auzul unei asemenea propuneri ar fi constituit un merit istoric al democraţiei şi o etapă probabilă a unei noi lupte

* Prin gura unui oarecare domn Saturin, „Stolicinaia Poşta", ziar „fără cap" (aluzie la „bezzaglavţi" — grupul semicadet, semimenşevic al intelectualilor burghezi ruşi. Lenin face un joc de cuvinte : „Bez zaglavia" înseamnă „fără titlu", „bezgolovii" — „fără cap". — *Nota trad.)*, declară : „opoziţia a procedat foarte înţelept(!) votînd pentru ea" (pentru rezoluţia octombriştilor). „Datorită acestui fapt, amendamentul" (adică rezoluţia care nu hotărăşte dinainte amploarea modificărilor) „a fost adoptat în unanimitate" (18 ianuarie, pag. 4, „Din sala de şedinţe"). Trăiască unitatea de vederi a liberalilor fără cap din Rusia cu octombriştii şi cu miniştrii ţarului ultrareacţionar !

www.dacoromanica.ro

pentru libertate. Pe cînd acum cadeţii *s-au compromis* iarăşi pentru a nu ştiu cîta oară. Tovarăşi social-democraţi din Dumă, păziţi cinstea partidului muncitoresc socialist, nu vă lăsaţi compromişi prin sprijinirea unui asemenea liberalism!

În incinta Dumei, un deputat de dreapta, mai neastîmpărat din fire, s-a abătut de la tactica octombriştilor, care constă în a estompa divergenţele, în a îmbia pe cadeţi la o tranzacţie cu ei. În şedinţa Dumei de stat din 12 ianuarie, ultrareacţionarul Kovalenko s-a pronunţat făţiş împotriva trimiterii proiectului cadeţilor spre examinare unei comisii (procesele-verbale stenografice, pag. 1 192). Dar cînd s-a trecut la vot, acest erou a votat, pe cît se pare, cu octombriştii; el a fost curajos numai cu vorba. În cuvîntarea sa, el a ilustrat *de minune adevărata* stare de lucruri, invocînd următorul exemplu pentru a dovedi necesitatea unor împuterniciri speciale: „Să luăm, de pildă, insurecţia de la Moscova, trimiterea detaşamentelor de pedepsire. A avut oare guvernul atunci timpul necesar pentru a urma cursul normal...?" (pag. 1 193). E regretabil că social-democraţii nu *profită* de aceste accese de sinceritate ale unor ultrareacţionari. Aveţi dreptate, colega deputat, — ar fi trebuit să i se spună. Aici nu-i vorba de un curs normal. Să dăm dar la o parte ipocrizia şi să recunoaştem că nu ne aflăm într-o perioadă de „curs normal", ci într-una de *război civil;* că guvernul nu guvernează ţara, ci poartă război; că Rusia se află într-o stare de răzmeriţă greu de împiedicat. Acesta e adevărul, şi adevărul trebuie amintit poporului cît mai des![149]

„Sotial-Demokrat" nr. 1
din februarie 1908
Semnat: N. Lenin

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

---

www.dacoromanica.ro

POST-SCRIPTUM LA ARTICOLUL „ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVITOARE LA LĂRGIREA DREPTURILOR DUMEI ÎN MATERIE DE BUGET"

În momentul de față, Duma a trecut la discutarea bugetului propriu-zis. Blocul reacționarilor și al trădătorilor pseudoopoziționiști ai libertății poporului a ieșit la iveală încă din prima zi a dezbaterilor. Presa legală oferă același tablou: cei de la „Novoe Vremea" salută unirea *tuturor* deputaților, cu excepția „fanaticilor de stînga", citește a social-democraților și trudovicilor... „Naşa Gazeta" [150], ziarul companiei fără cap, radiază de fericire. O zi „rodnică" făcută „să te împace" cu „neajunsul examinării bugetului pe capitole"...

„Opoziția" se tîrăște în coada reacțiunii fățișe. Și de data asta deputaților clasei muncitoare și ai democrației le revine rolul de mare cinste și răspundere de a fi adevărații reprezentanți ai poporului jecmănit. Din păcate, primele cuvîntări rostite de tovarășii noștri din Dumă, în cadrul discuției la buget, sînt cît se poate de nereușite și profund greșite. În numărul viitor al ziarului „Proletarii" vom examina amănunțit aceste greșeli și vom arăta care este, după părerea noastră, linia de conduită pe care trebuie s-o adopte social-democrații în cadrul discuțiilor pe marginea bugetului, precum și cu prilejul votării lui [151].

„Proletarii" nr. 27 din (8 aprilie) 26 martie 1908

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

ÎNVĂŢĂMINTELE COMUNEI [152]

După lovitura de stat care a pus capăt revoluţiei din 1848, Franţa a căzut sub jugul regimului napoleonian, care a dăinuit 18 ani. Acest regim a dus ţara nu numai la ruină economică, ci şi la umilinţă naţională. Răsculîndu-se împotriva vechiului regim, proletariatul şi-a asumat două sarcini — o sarcină naţională şi o sarcină de clasă : eliberarea Franţei de invazia Germaniei şi eliberarea socialistă a muncitorilor de capitalism. Îmbinarea acestor două sarcini constituie trăsătura cea mai originală a Comunei.

Burghezia a alcătuit atunci un „guvern al apărării naţionale", sub conducerea căruia a trebuit să lupte proletariatul pentru independenţa naţională. În realitate, acesta a fost un guvern al „trădării naţionale", care considera că menirea sa este să lupte împotriva proletariatului parizian. Dar proletariatul, orbit de iluziile patriotice, n-a sesizat acest lucru. Ideea patriotismului datează încă de la Marea revoluţie din secolul al XVIII-lea. Ea a subjugat minţile socialiştilor Comunei ; Blanqui, de pildă, care a fost, fără îndoială, un revoluţionar şi un adept înflăcărat al socialismului, n-a găsit o denumire mai potrivită pentru ziarul său decît strigătul burghez : *„Patria e în pericol !"*

Îmbinarea acestor sarcini contradictorii — patriotismul şi socialismul — a fost o greşeală fatală a socialiştilor francezi. Încă în adresa Internaţionalei din septembrie 1870, Marx prevenea proletariatul francez să nu se lase antrenat de amăgitoarea idee naţională [153] ; de la Marea revoluţie încoace au avut loc prefaceri adînci, contradicţiile de clasă

www.dacoromanica.ro

s-au agravat, şi, dacă pe atunci lupta împotriva reacţiunii din întreaga Europă unea întreaga naţiune revoluţionară, în prezent proletariatul nu-şi mai poate uni interesele cu interesele altor clase, ostile lui; burghezia să poarte răspunderea pentru umilinţa naţională, sarcina proletariatului este să lupte pentru eliberarea socialistă a muncii de sub jugul burgheziei.

Şi într-adevăr, substratul real al „patriotismului" burghez n-a întîrziat să iasă la iveală. După ce a încheiat o pace ruşinoasă cu prusienii, guvernul de la Versailles a trecut la înfăptuirea sarcinii sale directe, întreprinzînd un atac în scopul de a pune mîna pe armele proletariatului din Paris — atît de primejdioase pentru el. Muncitorii au răspuns prin proclamarea Comunei şi prin război civil.

Cu toate că proletariatul socialist era împărţit în numeroase secte, Comuna a oferit un strălucit exemplu de felul cum ştie proletariatul să realizeze în mod solidar sarcinile democratice, pe care burghezia n-a fost în stare decît să le proclame. Simplu, în practică, fără legi speciale şi complicate, proletariatul, care pusese mîna pe putere, a înfăptuit democratizarea orînduirii sociale, a desfiinţat birocraţia, a realizat principiul alegerii funcţionarilor de către popor.

S-au comis însă două greşeli care au anihilat roadele acestei victorii strălucite. Proletariatul s-a oprit la jumătatea drumului: în loc să treacă la „exproprierea expropriatorilor", el s-a lăsat antrenat de visul întronării justiţiei supreme într-o ţară unită printr-o sarcină naţională; el nu a pus mîna pe o serie de instituţii cum ar fi banca; în rîndurile socialiştilor mai domina teoria proudhonistă a „schimbului echitabil" etc. A doua greşeală a fost că proletariatul a dat dovadă de prea multă mărinimie: el trebuia să-şi extermine duşmanii, şi nu să caute să-i influenţeze moraliceşte; el a nesocotit importanţa pe care o prezintă într-un război civil acţiunile pur militare şi, în loc să-şi încununeze victoria de la Paris printr-o ofensivă hotărîtă împotriva Versailles-ului, a tergiversat lucrurile, permiţînd astfel guvernului de la Versailles să adune forţele întunericului şi să pregătească săptămîna sîngeroasă din mai.

www.dacoromanica.ro

Dar, cu toate greșelile ei, Comuna este un măreț exemplu al unei mărețe mișcări proletare în secolul al XIX-lea. Marx a dat o înaltă apreciere importanței istorice a Comunei : dacă în cursul atacului mișelesc întreprins de banda versailleză pentru a pune mîna pe armele proletariatului din Paris, muncitorii ar fi cedat armele fără luptă, urmările nefaste ale demoralizării pe care asemenea slăbiciune ar fi provocat-o în mișcarea proletară ar fi fost mult mai grave decît prejudiciul cauzat de pierderile pe care clasa muncitoare le-a suferit în luptă, apărîndu-și armele[154]. Jertfele Comunei, oricît de mari sînt ele, au fost răsplătite prin importanța pe care ea a avut-o pentru lupta proletară generală : ea a răscolit mișcarea socialistă din întreaga Europă, a arătat forța războiului civil, a spulberat iluziile patriotice și a curmat credința naivă în aspirațiile naționale ale burgheziei. Comuna a învățat proletariatul din Europa să pună în mod concret sarcinile revoluției socialiste.

Proletariatul nu va uita lecția primită. Clasa muncitoare o va folosi, așa cum a și folosit-o în Rusia în timpul insurecției din decembrie.

Epoca care a precedat și a pregătit revoluția din Rusia se aseamănă într-o oarecare privință cu epoca jugului napoleonian din Franța. Și în Rusia clica absolutistă a adus țara la catastrofa ruinei economice și a umilinței naționale. Revoluția însă nu s-a putut dezlănțui multă vreme ; ea nu s-a putut dezlănțui atîta timp cît dezvoltarea socială n-a creat condiții pentru apariția unei mișcări de masă și atîta timp cît, cu tot eroismul lor, atacurile izolate împotriva guvernului în perioada dinaintea revoluției eșuau din cauză că se loveau de indiferența maselor populare. Numai social-democrația, printr-o activitate perseverentă și sistematică, a educat masele, ridicîndu-le pînă la folosirea formelor superioare de luptă — acțiunile de masă și războiul civil dus cu arma în mînă.

Ea a știut să lichideze în rîndurile tînărului proletariat rătăcirile „patriotice" și „naționale" și după ce, prin intervenția ei directă, s-a reușit să se smulgă țarului manifestul de la 17 octombrie, proletariatul a trecut la pregătirea energică a următoarei etape inevitabile a revoluției — in-

www.dacoromanica.ro

surecția armată. Eliberîndu-se de iluziile „naționale", el și-a concentrat forțele de clasă în organizațiile sale de masă — Sovietele de deputați ai muncitorilor și soldaților etc. Și, cu toate deosebirile dintre țelurile și sarcinile revoluției ruse și cele ale revoluției franceze din 1871, proletariatul rus a trebuit să recurgă și el la metoda de luptă inițiată de Comuna din Paris — războiul civil. Ținînd minte învățămintele Comunei, el știa că proletariatul nu trebuia să neglijeze mijloacele pașnice de luptă — care-i servesc interesele imediate, de fiecare zi și sînt necesare în perioadele de pregătire a revoluțiilor —, dar nu trebuie să uite niciodată că în anumite condiții lupta de clasă ia forma luptei armate și a războiului civil ; sînt momente cînd interesele proletariatului cer exterminarea necruțătoare a dușmanilor în luptă deschisă. Acest lucru, demonstrat pentru prima oară de proletariatul francez prin exemplul Comunei, a fost confirmat în mod strălucit de proletariatul rus prin insurecția din decembrie.

Chiar dacă amîndouă aceste grandioase insurecții ale clasei muncitoare au fost înăbușite, va veni o nouă insurecție, în fața căreia forțele dușmanilor proletariatului se vor dovedi slabe și din care proletariatul socialist va ieși pe deplin învingător.

„Zagranicinaia Gazeta" nr. 2 din 23 martie 1908

Se tipărește după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

O DEMONSTRAŢIE POLIŢIST-PATRIOTICĂ ARANJATĂ LA COMANDĂ

„Marea zi parlamentară" pe care ne-a oferit-o Duma la 27 februarie se bucură din partea partidelor noastre burgheze de o apreciere emoţionantă prin unanimitatea ei. Toată lumea e satisfăcută, toţi se bucură şi sînt cuprinşi de înduioşare, începînd cu ultrareacţionarii şi cu „Novoe Vremea" şi terminînd cu cadeţii şi cu „Stolicinaia Poşta", care, „înainte de a-şi da duhul", a mai apucat să scrie (în numărul din 28 februarie) :

„Impresia generală (de la şedinţa Dumei din 27 februarie) e cît se poate de bună"... Pentru prima oară în analele vieţii publice din Rusia, guvernul face cunoscut ţării, în mod deschis, vederile sale în problemele de politică externă..."

Sîntem gata să recunoaştem, la rîndul nostru, că această mare zi parlamentară a scos la iveală — dacă nu „pentru prima oară", în orice caz cît se poate de concret — perfecta unitate de vederi care există între ultrareacţionari, guvern, liberali şi „democraţii" de tipul celor de la „Stolicinaia Poşta" în problemele fundamentale ale „vieţii publice". De aceea cercetarea atentă a poziţiei adoptate în această zi şi cu acest prilej de fiecare partid în parte ni se pare absolut necesară.

Liderul partidului guvernamental al octombriştilor, d-l Gucikov, adresează „reprezentanţilor guvernului rugămintea" de a arăta care este adevărata stare de lucruri în Extremul Orient. De la înalta tribună a Dumei, el explică importanţa realizării unor economii în cheltuirea fonduri-

www.dacoromanica.ro

lor, de pildă în loc de 60 000 de ruble anual pentru ambasadorul din Tokio să se aloce numai 50 000. Sîntem reformatori, nu glumă ! El declară că „în presă şi-au făcut loc" unele zvonuri alarmante în legătură cu situaţia politică din Extremul Orient, în legătură cu un război iminent împotriva Japoniei. Despre faptul că presei din Rusia i s-a pus botniţă, liderul capitaliştilor nu suflă, fireşte, nici o vorbă : şi la ce bun ? În program poate să figureze libertatea presei. Pentru un partid „de factură europeană", acest lucru este necesar. Dar să te aştepţi de la d-l Gucikov, ca şi de la d-l Miliukov, ca ei *să lupte* efectiv împotriva sugrumării libertăţii presei, să demaşte în mod făţiş binecunoscuta venalitate a organelor de presă influente din Rusia e pur şi simplu ridicol. În schimb, în ceea ce priveşte legătura dintre politica internă şi cea externă, d-l Gucikov a spus adevărul, adică a divulgat fără să vrea adevăratul substrat al comediei pe care a jucat-o în Dumă la 27 februarie.

„Faptul că noi — a declarat el pe un ton solemn — ne îndreptăm cu paşi repezi spre liniştire şi pacificare trebuie să arate adversarilor noştri că încercarea (Rusiei) de a-şi apăra interesele va fi de data aceasta, fără doar şi poate, încununată de succes". Ultrareacţionarii şi octombriştii aplaudă. Ba bine că nu ! Ei au înţeles de minune, de la bun început, că *miezul* problemei supuse dezbaterilor, ca şi al întregii declaraţii solemne făcute de d-l Izvolski în numele guvernului, constă în a proclama drept acţiune de liniştire şi pacificare politica contrarevoluţionară a călăilor noştri de teapa lui Muraviev-spînzurătorul. Trebuie să arătăm Europei şi întregii lumi că „duşmanul extern" are în faţă o „Rusie unită", care linişteşte şi pacifică un mănunchi de răzvrătiţi (doar vreo 100 000 000 de ţărani şi muncitori !) spre a-şi asigura succesul în „încercările ei de a-şi apăra interesele".

Da, d-l Gucikov a ştiut să exprime ceea ce i-a trebuit *lui*, ceea ce le-a trebuit moşierilor şi capitaliştilor uniţi laolaltă.

Profesorul Kapustin, octombrist „de stînga", o speranţă a cadeţilor şi a adepţilor unei păci între societate şi puterea de stat, s-a grăbit să urmeze exemplul lui Gucikov, căutînd

www.dacoromanica.ro

să dreagă politica acestuia printr-o fățărnicie liberală dezgustător de dulceagă. „Deie domnul să se ducă vestea (despre Dumă) că economisește banii poporului.“ Cincizeci de mii de ruble pe an pentru un ambasador nu înseamnă oare asta o economie de nu mai puțin de zece mii de ruble? Nu este oare un „minunat exemplu“ pe care „îl vor da înalții noștri demnitari, conștienți de clipa grea și importantă prin care trece Rusia“... „Avem de înfăptuit reforme radicale în cele mai diverse domenii de viață ale țării noastre, ceea ce necesită fonduri uriașe“.

...Iudușka Golovliov nu se poate compara nici pe departe cu acest parlamentar! Un profesor care de la tribuna Dumei își exprimă admirația față de minunatul exemplu dat de înalții demnitari... Dar ce să mai vorbim de acest octombrist, cînd în materie de servilism nici liberalii și nici democrații burghezi nu se lasă mai prejos.

Să trecem la discursul d-lui Izvolski, ministrul afacerilor externe. Lui, firește, nici nu-i trebuia altceva decît să se agațe de un prilej ca cel pe care i l-a oferit cu atîta promptitudine Kapustin. Și ministrul s-a lansat într-o serie de considerații pe tema necesității de a reduce cheltuielile sau de a revizui schemele de salarizare pentru a putea veni în ajutorul ambasadorilor „care nu dispun de mijloace proprii“. Izvolski a subliniat că vorbește cu asentimentul lui Nicolaie al II-lea și a elogiat „forța, cumințenia și patriotismul poporului rus“, care „va folosi toate forțele sale materiale și spirituale pentru a întări stăpînirea de către Rusia a actualelor ei posesiuni din Asia și pentru a asigura dezvoltarea lor multilaterală“.

Ministrul a spus ceea ce i-a poruncit camarila. Urmează la cuvînt d-l Miliukov, liderul opoziției. El declară de la bun început: „Partidul libertății poporului, prin fracțiunea lui aici prezentă, a înregistrat cu profundă satisfacție cuvintele rostite de d-l ministru de externe și consideră de datoria sa să salute această primă expunere, în fața reprezentanților țării, a unor probleme referitoare la politica externă a Rusiei. Fără îndoială că în momentul de față... guvernul rus trebuie... să se sprijine în planurile sale pe opinia publică rusă“,

www.dacoromanica.ro

Într-adevăr, acest lucru este în afară de orice îndoială. În planurile sale, guvernul contrarevoluției trebuie să se sprijine pe ceea ce ar putea fi luat (sau prezentat) în străinătate drept opinia publică rusă. E un lucru necesar în special pentru obținerea unui împrumut fără de care întreaga politică stolîpinistă a țarismului, care prevede aplicarea ani de-a rîndul și pe scară largă a unor măsuri sistematice de violență împotriva poporului, este amenințată de faliment.

În cuvîntarea sa, d-l Miliukov s-a apropiat mult de adevărata semnificație a declarațiilor solemne ale d-lor Izvolski, Gucikov & Co. Aceste declarații au fost făcute la comanda bandei ultrareacționare a lui Nicolaie al II-lea. În această demonstrație poliţist-patriotică, fiecare amănunt a fost chibzuit dinainte. Marionetele din incinta Dumei au jucat această comedie după cum le-a cîntat camarila absolutistă: Nicolaie al II-lea nu se va putea menține dacă nu va obține sprijinul burgheziei vest-europene. *Întreaga* burghezie din Rusia, atît cea de dreapta cît și cea *de stînga,* trebuie determinată să-și exprime în mod solemn încrederea în guvern, în „politica" lui „de pace", în trăinicia lui și în capacitatea lui de a liniști și a pacifica. Acest lucru era necesar ca o semnătură pe o poliță în alb. În acest scop a fost pus să vorbească d-l Izvolski, cel mai „agreat" de cadeți, în acest scop a fost comandată toată această nereușită vorbărie fățarnică pe tema economisirii banilor poporului, pe tema reformelor, a expunerii deschise de către guvern a problemelor de politică externă în vederea „lămuririi" lor, deși este clar pentru oricine că guvernul n-a vrut să lămurească și n-a lămurit nimic.

Iar opoziția liberală și-a îndeplinit cu docilitate rolul de marionetă în mîinile monarhiei ultrareacționare-polițienești! În timp ce o exprimare răspicată a adevărului de către minoritatea burgheză din Dumă ar juca, fără îndoială, un rol important și ar împiedica guvernul să contracteze împrumuturi de miliarde pentru noi expediții de pedepsire, pentru noi spînzurători, închisori și măsuri excepționale (sau ar îngreuia obținerea acestor împrumuturi), partidul cadet „s-a prosternat la picioarele" monarhului adorat, străduindu-se să-i facă pe plac. D-l Miliukov a căutat să-i

www.dacoromanica.ro

intre în grații, dîndu-i probe de patriotismul său. El și-a dat aere de cunoscător în problemele de politică externă, bazîndu-se pe faptul că în diverse anticamere a cules informații din care rezulta că Izvolski e liberal. D-l Miliukov a semnat cu bună știință o poliță atunci cînd „a salutat" cu emfază pe ministrul țarist în numele întregului partid cadet, știind prea bine că a doua zi toate ziarele europene vor scrie ca la comandă : Duma și-a exprimat în unanimitate (cu excepția social-democraților) încrederea în guvern, aprobînd politica lui externă...

Liberalismul rus a străbătut în ultimii trei ani un drum care în Germania a necesitat peste treizeci de ani, iar în Franța chiar peste o sută : drumul care duce de la atitudinea de partizan al libertății la aceea de complice docil și mîrșav al absolutismului. Arma specifică de care dispune burghezia în lupta ei — posibilitatea de a lovi în pungă, de a îngreuia obținerea de bani, de a zădărnici pregătirile „subtile" pentru obținerea de noi împrumuturi — e o armă de care cadeții s-ar fi putut folosi de multe ori în cursul revoluției ruse. Dar de fiecare dată, atît în primăvara anului 1906 cît și în primăvara anului 1908, ei și-au predat singuri arma dușmanului, au început să lingă mîinile pogromiștilor și să le facă jurăminte de credință.

D-l Struve s-a îngrijit din vreme să asigure acestei practici o solidă bază teoretică. În revista „Russkaia Mîsl", care de fapt ar trebui să se numească „Cernosotennaia Mîsl" [155], d-l Struve propovăduiește de pe acum ideea unei „Rusii Mari", ideea naționalismului burghez, critică cu vehemență „ostilitatea intelectualității față de stat", combate pentru a nu știu cîta oară „revoluționarismul rusesc", „marxismul", „renegarea", „lupta de clasă", „radicalismul banal".

Această evoluție ideologică a liberalismului rus nu poate decît să ne bucure. Căci, de fapt, acest liberalism *s-a și dovedit* a fi în revoluția rusă exact ceea ce voiește d-l Struve să facă din el în mod sistematic, consecvent, deliberat, în chip „filozofic". Elaborarea unei *ideologii* contrarevoluționare consecvente constituie o cheie atunci cînd există o clasă pe deplin formată, care în cele mai importante perioade din viața țării a acționat în spirit contrarevolu-

www.dacoromanica.ro

ţionar. O ideologie care să corespundă situaţiei de clasă şi politicii de clasă a burgheziei va ajuta tuturor să se debaraseze de rămăşiţele credinţei în „democratismul" cadeţilor. Şi debarasarea de aceste rămăşiţe e utilă şi necesară pentru a se putea face un pas înainte pe drumul luptei cu adevărat de masă în vederea democratizării Rusiei. D-l Struve vrea un liberalism făţiş contrarevoluţionar. Şi noi vrem un asemenea liberalism, căci caracterul „făţiş" al liberalismului va lumina mai bine ca orice atît ţărănimea democratică, cît şi proletariatul socialist.

Revenind la şedinţa Dumei din 27 februarie, trebuie să spunem că singurul cuvînt cinstit şi mîndru, demn de un democrat, a fost cel rostit de un *social-democrat*. Deputatul Ciheidze s-a urcat la tribună şi, declarînd că fracţiunea social-democrată va vota *împotriva* proiectului de lege, a început să expună motivele acestui vot. Dar chiar după primele lui cuvinte: „Diplomaţia noastră din Occident a servit întotdeauna drept scut al reacţiunii şi al intereselor"..., preşedintele a închis gura deputatului muncitor. — „Mandatul permite expunerea motivelor votului", au bîiguit cadeţii. „Nu numai motivele, ci şi forma contează", le-a replicat banditul care se intitulează preşedintele Dumei a III-a.

Şi el avea dreptate din punctul său de vedere: de regulament îi ardea lui cînd era în joc desfăşurarea armonioasă a acestei demonstraţii poliţist-patriotice aranjate la comandă?

Deputatul muncitor a rămas izolat în această chestiune. Cu atît mai mare e meritul lui. Proletariatul trebuie să arate şi va arăta că ştie să apere lozincile revoluţiei democratice, în pofida tuturor trădărilor comise de liberalism şi a tuturor oscilărilor micii burghezii.

„Proletarii" nr. 25 din (25) 12 martie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

DESPRE ÎNŞELAREA POPORULUI DE CĂTRE LIBERALI

La ultimul congres, de la Londra, al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia a fost dezbătută problema atitudinii faţă de partidele burgheze şi a fost adoptată o rezoluţie corespunzătoare. Pasajul din rezoluţie în care se vorbeşte despre *înşelarea* poporului de către liberali * a stîrnit la congres controverse deosebit de vii. Social-democraţii din aripa dreaptă a partidului nostru au găsit acest pasaj cît se poate de greşit. Ei au declarat chiar că nu este marxist ca într-o rezoluţie să se vorbească despre „înşelarea" poporului de către liberali, adică să se arate că alăturarea la un partid oarecare (în cazul nostru la partidul cadet) a unor anumite pături ale populaţiei este determinată de metodele politice „amorale" ale cutărui sau cutărui grup de parlamentari, avocaţi, ziarişti etc., şi nu de interesele de clasă ale acestor pături.

În realitate, sub paravanul acestor argumente plauzibile, gătite într-un prezentabil veşmînt cvasimarxist, se ascundea o politică de slăbire a independenţei de clasă a proletariatului şi de subordonare a lui (în fapt) faţă de burghezia liberală. Şi asta pentru că aceşti domni nu apără cît de cît serios interesele micii burghezii democrate care urmează pe cadeţi şi le *trădează* prin politica lor de cochetare şi de tranzacţii cu guvernul, cu octombriştii, cu „puterea istorică" a absolutismului ţarist.

* Vezi V. *I. Lenin*, Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediţia a doua, pag. 394. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

Un material extrem de interesant pentru clarificarea, pe bază de fapte noi, a acestei probleme — una dintre problemele fundamentale ale tacticii social-democrate în toate ţările capitaliste — ni-l oferă lupta ce se dă în momentul de faţă în landtagul (dieta) Prusiei pentru votul universal. Steagul acestei lupte a fost ridicat de către social-democraţia germană. Proletariatul din Berlin şi, după el, proletariatul din toate oraşele mari ale Germaniei a ieşit în stradă, a organizat impresionante demonstraţii, la care au luat parte zeci de mii de oameni, a pus bazele unei largi mişcări de masă, care încă acum, la începuturile ei, a dus la acte de violenţă din partea autorităţilor constituţionale, la folosirea forţei armate, la maltratarea unor mase de oameni neînarmaţi. Lupta aduce luptă ! Liderii proletariatului revoluţionar au răspuns la aceste acte de violenţă cu demnitate şi curaj. Dar aici s-a pus problema atitudinii faţă de burghezia democratică (şi faţă de cea liberală) în lupta pentru dreptul de vot. Discuţiile între social-democraţii revoluţionari germani şi oportunişti (sau revizionişti, cum sînt numiţi ei în Germania) în jurul acestei probleme se aseamănă foarte mult cu controversele noastre pe tema înşelării poporului de către liberali.

Ziarul „*Vorwärts*“, organul central al Partidului muncitoresc social-democrat din Germania, a publicat un editorial al cărui conţinut şi idee fundamentală sînt clar exprimate în titlul său : „Lupta pentru dreptul de vot este o luptă de clasă !“. Cum era şi de aşteptat, acest articol, cu toate că se limita la expunerea, într-o formă pozitivă, a unor adevăruri social-democrate îndeobşte cunoscute, a fost considerat de oportunişti drept o provocare la luptă. Mănuşa a fost ridicată. Tovarăşul Südekum, cunoscut militant în domeniul socialismului municipalist, a pornit o puternică campanie împotriva acestei „tactici sectariste“, împotriva „izolării proletariatului“, împotriva „sprijinirii ultrareacţionarilor de către social-democraţi“ (a reacţionarilor — cum se exprimă, mai delicat, germanii). Căci şi pentru oportunistul german introducerea luptei de clasă într-o cauză comună proletariatului şi liberalilor înseamnă sprijinirea ultrareacţionarilor ! „Introducerea votului universal în Prusia în locul actualului sistem de vot în trei

www.dacoromanica.ro

clase — scria Südekum — nu constituie cauza unei singure clase, oricare ar fi ea", ci cauza „populației orășenești împotriva marilor proprietari funciari, a democrației împotriva birocrației, a țărănimii împotriva moșierilor, a Prusiei occidentale împotriva Prusiei orientale" (adică a părții industriale și în genere a părții avansate — din punct de vedere capitalist — a țării împotriva părții economicește înapoiate). „Totul este să unim în jurul acestui punct pe toți prietenii reformei, făcînd abstracție de celelalte probleme care îi despart".

Cititorul își dă seama că toate aceste argumente sînt cît se poate de cunoscute, că și aici veșmîntul este „marxist", strict ortodox, conținînd pînă și unele referiri la situația economică și la interesele anumitor elemente ale democrației burgheze („democrația orășenească", țărănimea etc.). Și poate nici nu mai e nevoie să adăugăm că, de zeci de ani de zile, presa burghezo-liberală din Germania repetă sistematic aceste argumente, aducînd social-democrației acuzația de sectarism, de sprijinire a ultrareacționarilor, de nepricepere de a izola reacțiunea.

Și prin ce *argumente* au combătut social-democrații revoluționari din Germania asemenea raționamente? Vom enumera principalele lor argumente, pentru ca cititorii — apreciind „în mod imparțial", „fără mînie și părtinire" starea de lucruri din Germania — să poată vedea dacă aici precumpănesc referirile la condițiile speciale de loc și de timp sau referirile la principiile generale ale marxismului.

Da, în programele lor, liber-cugetătorii de la noi „revendică" votul universal, scria „*Vorwärts*". Da, ei au început să rostească acum, cu o deosebită asiduitate, discursuri pompoase pe această temă. Dar *luptă* oare ei într-adevăr pentru reformă? Nu vedem noi că, dimpotrivă, mișcarea cu adevărat populară, demonstrațiile de stradă, larga agitație desfășurată în rîndul maselor, frămîntarea acestora trezește în ei o teamă prost camuflată, aversiune, iar în cazurile cele mai fericite și mai rare îi lasă pur și simplu indiferenți?

Trebuie să facem o deosebire între programele partidelor burgheze și discursurile rostite la diferite banchete sau în parlament de către carieriștii liberali, pe de o parte, și

www.dacoromanica.ro

participarea lor efectivă la lupta efectivă a poporului, pe de altă parte. În vorbe, toţi politicienii burghezi din toate ţările cu regim parlamentar s-au pronunţat întotdeauna pentru democraţie, avînd în acelaşi timp grijă să trădeze democraţia.

Da, *„în rîndurile* partidului liberal (ale liber-cugetătorilor) şi în rîndurile centrului există, *fără îndoială*, elemente ale căror interese cer introducerea votului universal şi egal", scria *„Vorwärts"*. Dar nu aceste elemente, nu micii meseriaşi, nu semiproletarii, nu ţăranii pe jumătate ruinaţi se află la conducerea partidelor burgheze. Aceste elemente urmează pe burghezii liberali, care caută să le îndepărteze de la luptă, încheind în spatele lor compromisuri cu reacţiunea, pervertindu-le conştiinţa de clasă, fără a le apăra de fapt interesele.

Ca să atragi asemenea elemente în lupta pentru votul universal, trebuie să trezeşti în ele conştiinţa de clasă, să le rupi de partidele burgheze nestatornice. „Ele, aceste elemente, ale căror interese cer introducerea votului universal, formează înăuntrul partidului liberal (al liber-cugetătorilor) o minoritate neputincioasă, întotdeauna hrănită cu promisiuni şi care în permanenţă este *înşelată*. Energia politică a acestor elemente este cu totul paralizată. Şi dacă, sub ameninţarea că vor pierde voturile acestor alegători, liber-cugetătorii sau centrul pot fi într-adevăr siliţi să facă concesii democraţiei, atunci tocmai lupta de clasă, care slăbeşte partidele burgheze, este unicul mijloc de a împinge spre stînga burghezia şovăielnică".

Căci faptele politice au demonstrat de multă vreme că liber-cugetătorilor reacţiunea le este mai puţin odioasă decît social-democraţia. „De aceea trebuie nu numai să biciuim cu asprime necruţătoare toate păcatele tuturor partidelor burgheze, dar să şi explicăm în acelaşi timp că toate trădările lor în problema dreptului de vot sînt rezultatul necesar al caracterului de clasă al acestor partide".

Problema dacă sînt capabili cadeţii noştri „să lupte" pentru revendicările democratice înscrise în programul lor sau dacă ei le înscriu numai pentru a trăda octombriştilor pe micii burghezi şi pe ţăranii care-i urmează pe liberali se va pune din nou azi-mîine în faţa social-democraţilor

www.dacoromanica.ro

ruşi, aşa cum s-a mai pus, nu o dată, în cursul revoluţiei. De aceea, unora dintre membrii partidului nostru nu le-ar strica să reflecteze mai adînc asupra argumentelor aduse de „*Vorwärts*“ !

P.S. Articolul de faţă era dat la tipar cînd am citit, în nr. 52 (din 1 martie) al ziarului „Reci“, un articol semnat de d-l K.D., corespondentul din Berlin al acestui ziar, şi intitulat: „Criza liberalismului german“. Autorul se ocupă de polemica dintre „*Vorwärts*“ şi Südekum, adoptînd în expunerea sa tonul şi procedeele obişnuite ale falsificatorilor liberali de la noi. Lui nici nu-i trece prin gînd să expună argumentele ambelor părţi şi să dea citate exacte, ci declară pur şi simplu: „Organul oficial «*Vorwärts*» îl împroşcă cu noroi pe eretic şi, într-un editorial prea puţin atrăgător prin tonul său impertinent şi provocator, îl acuză de ignoranţă, de uitare inadmisibilă a dogmelor de partid“. Lăsăm pe cititor să judece singur dacă Südekum însuşi va găsi destul de „atrăgător“ felul în care-l apără cadeţii. Dar asta-i soarta revizioniştilor din orice ţară: să se bucure de un sprijin activ din partea burgheziei şi de o sinceră „recunoaştere“ a eforturilor lor. Alianţă între diverşi Südekumi şi domnii de teapa lui Struve — nici că se putea imagina ceva mai „atrăgător“ întru confirmarea justeţei poziţiei noastre.

„Proletarii“ nr. 25
din (25) 12 martie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

CUM ESTE APRECIAT MARX DE CĂTRE LIBERALISMUL INTERNAŢIONAL

Un erou al lui Turghenev modifică astfel nişte versuri ale unui mare poet german :

Wer den Feind will versteh'n,
Muss im Feindes Lande geh'n,

adică : „cine vrea să-l cunoască pe duşman trebuie să meargă în ţara lui“ [156], să studieze el însuşi obiceiurile, moravurile, felul de a judeca şi acţiona al duşmanului.

Iată de ce nu le-ar strica nici marxiştilor să afle ce au avut de spus cu prilejul comemorării a 25 de ani de la moartea lui Marx organele politice influente din diferite ţări, în special ziarele burgheze liberale şi „democratice“, care asociază posibilitatea de a influenţa masele de cititori cu dreptul de a vorbi în numele ştiinţei oficiale, birocratice, titrate, profesorale.

Să începem cu ziarul „Russkie Vedomosti“, ziarul academic cel mai calm (şi mai plicticos), cel mai ştiinţific (şi mai depărtat de viaţa reală). Articolaşul pe care-l consacră el comemorării a 25 de ani de la moartea lui Karl Marx (nr. 51 din 1 martie) se distinge printr-un ton sec, inexpresiv prin „obiectivitate“, cum se cheamă asta în limbajul profesorilor universitari „titulari“ şi al „docenţilor“... Autorul articolului caută să se limiteze la fapte mai mult sau mai puţin mărunte. Şi, ca un istoric imparţial, el este gata să recunoască meritele lui Marx — cel puţin în ceea ce priveşte trecutul mort, despre care se poate vorbi într-un limbaj lipsit de viaţă. „*Russkie Vedomosti*“ recu-

www.dacoromanica.ro

noaşte că Marx este „o figură excepţională", un „mare" „om de ştiinţă", „un eminent conducător al proletariatului", un organizator al maselor. Dar această recunoaştere se rezumă la trecut: în prezent, scrie ziarul, „sînt într-adevăr necesare căi noi", căi noi pentru mişcarea muncitorească şi pentru socialism, care să nu se asemene cu „vechiul marxism". Ziarul nu arată deschis care sînt aceste căi noi, căci asta ar fi o temă prea vie pentru profesori şi un subiect prea „riscant" pentru virtuozii în arta de „a tăcea cu tact". Se fac în schimb aluzii destul de transparente: „Multe din construcţiile lui (ale lui Marx) au fost răsturnate de analiza ştiinţifică şi de critica necruţătoare a evenimentelor. Printre oamenii de ştiinţă aproape că nu există adepţi fideli ai întregului său sistem; vlăstarul spiritual al lui Marx — social-democraţia germană — s-a îndepărtat destul de mult de calea revoluţionară ce i-a fost trasată de întemeietorii socialismului german". După cum vedeţi, autorul nu ascunde prea mare lucru: doar dorinţa de *a-l corecta* pe Marx în spirit revizionist.

Un alt ziar influent, „*Reci*", organul partidului politic care deţine rolul de vioara întîi în concertul liberalismului rus, face o apreciere mult mai vie asupra lui Marx. Orientarea sa este, bineînţeles, aceeaşi ca şi a lui „*Russkie Vedomosti*", dar în timp ce acolo ni se oferea o prefaţă la o carte voluminoasă, aici dăm de lozinci politice, care, într-o serie întreagă de cuvîntări rostite de la tribuna parlamentului, constituie un îndreptar direct în aprecierea tuturor evenimentelor zilei, a tuturor problemelor de actualitate. Articolul „Karl Marx şi Rusia" (nr. 53 din 2 martie) este scris de d-l Izgoev, cunoscut transfug, prototipul intelectualului rus, care la 25—30 de ani „e marxist", la 35—40 e liberal, iar de la această vîrstă în sus devine ultrareacţionar.

D-l Izgoev a trecut de la social-democraţi la liberali (aşa cum a declarat el însuşi şi cum a spus despre el d-l Struve, marele maestru în ale renegării) tocmai în momentul cînd, după primele succese ameţitoare ale revoluţiei, a început perioada anevoioasă de luptă îndelungată şi înverşunată împotriva contrarevoluţiei ce se întărea. Şi d-l Izgoev este un caz cît se poate de tipic în această privinţă. Acest caz explică şi demonstrează deosebit de limpede *cui*

www.dacoromanica.ro

folosesc exhibiţiile profesorale în aprecierea lui Marx, *pentru cine lucrează* această „ştiinţă" de catedră. „Acest tactician cu preocupări politice — afirmă iritat şi sentenţios Izgoev vorbind despre Marx — l-a stînjenit serios pe marele savant, făcîndu-l să comită numeroase greşeli". Greşeala fundamentală constă, bineînţeles, în aceea că, în afară de „marxismul *evoluţionist*", care e just, raţional şi împărtăşit de „majoritate" (de majoritatea filistinilor ?), s-a mai ivit pe lume şi un marxism revoluţionar, dăunător, neştiinţific, fantezist şi „diluat cu bragă narodnicistă". Ceea ce îl indignează în mod deosebit pe liberalul nostru este rolul jucat de *acest* marxism în revoluţia rusă. Gîndiţi-vă : s-a ajuns să se vorbească despre dictatura proletariatului ca o condiţie pentru înfăptuirea acestei „revoluţii burgheze" ; sau, mai mult chiar, despre „dictatura proletariatului şi a ţărănimii, ceea ce pare cu totul fantezist în gura unor marxişti". „Nu-i de mirare că marxismul revoluţionar, în forma în care a fost însuşit în Rusia de către bolşevicii de diferite nuanţe, a suferit un eşec". „...Este cazul să ne gîndim la adoptarea unei constituţii «burgheze» obişnuite (ghilimelele sînt puse, în ironie, de d-l Izgoev)".

Iată un octombrist pe deplin format din punct de vedere ideologic şi matur politiceşte, pe deplin convins că de eşuat a eşuat marxismul şi tactica revoluţionară, şi nu tactica de compromisuri şi de trădare, practicată de cadeţi !

Să mergem mai departe. De la presa rusă să trecem la cea germană, care apare într-o atmosferă de libertate, faţă în faţă cu un partid socialist legal care-şi expune ideile în zeci de cotidiane. „*Frankfurter Zeitung*", unul dintre cele mai bogate, mai răspîndite şi mai „democrate" ziare burgheze din Germania, consacră un amplu editorial comemorării a 25 de ani de la moartea lui Marx (nr. 76 din 16 martie st.n. *Abendblatt* *). „Democraţii" germani iau de la bun început taurul de coarne. „E de la sine înţeles — ni se spune — că în această zi presa social-democrată îl cinsteşte, în numeroase articole, pe învăţătorul ei. Dar pînă şi un influent ziar naţional-liberal a recunoscut, fireşte,

* — Ediţia de seară. — Nota trad.

www.dacoromanica.ro

cu obișnuitele rezerve, că Marx a fost un om mare. Da, el a fost, desigur, un om mare, dar și un mare pervertitor".

Acest ziar, care reprezintă crema acelei varietăți de ultrareacționarism ideologic ce poartă numele de liberalism european, afirmă că nu pune cîtuși de puțin la îndoială onestitatea personală a lui Marx. Dar teoriile lui au adus un rău imens. Introducînd noțiunea de necesitate și legitate în domeniul fenomenelor sociale, negînd importanța moralei și caracterul relativ, condiționat al cunoștințelor noastre, Marx a creat o utopie antiștiințifică și a întemeiat o adevărată „biserică" a adepților săi sectanți. Cea mai periculoasă dintre ideile sale este ideea luptei *de clasă*. De la ea pornește tot răul! Marx a luat în serios vechea maximă a celor *two nations*, a celor două națiuni existente în cadrul fiecărei națiuni civilizate: națiunea „exploatatorilor" și națiunea „exploataților" (aceste expresii neștiințifice ziarul le pune, cu sarcastică ironie, în ghilimele). Marx a uitat adevărul manifest, clar, evident pentru toți oamenii cu judecată sănătoasă că în viața socială „scopul nu-l constituie lupta, ci înțelegerea". Marx „a rupt poporul în două, căci el a vîrît în capul adepților săi ideea că între ei și ceilalți oameni nu există nimic comun, că sînt dușmani pe viață și pe moarte".

„Ce ar fi mai firesc — se întreabă ziarul — decît ca social-democrația, care în multe revendicări de ordin practic este de acord cu numeroși reprezentanți ai burgheziei, să caute să se apropie de ei? Dar asta nu se întîmplă tocmai datorită teoriei marxiste. Social-democrația s-a condamnat singură la izolare. Într-o vreme se putea crede că în această direcție se va produce o schimbare principială. Asta a fost cînd revizioniștii și-au început campania lor. S-a dovedit însă că totul a fost o greșeală, și deosebirea dintre noi și revizioniști constă, între altele, în faptul că noi am înțeles această greșeală, iar ei nu. Revizioniștii credeau și mai cred și astăzi că, într-un fel sau altul, ei mai pot urma pe Marx, devenind totuși un alt partid. Zadarnică speranță. Pe Marx trebuie ori să-l înghiți în întregime, ori să-l arunci cu totul deoparte; aici jumătățile de măsură nu sînt bune de nimic..."

Așa e, domnilor liberali! Vi se mai întîmplă și vouă să spuneți cîteodată, fără voie, adevărul!

www.dacoromanica.ro

„...Atîta timp cît social-democraţia îl va cinsti pe Marx, ea nu se va lepăda de ideea luptei de clasă şi de toate celelalte lucruri care fac ca problema unei convieţuiri cu ea să fie atît de dificilă... Toţi oamenii de ştiinţă sînt de acord că nici una dintre teoriile marxismului în domeniul economiei politice nu s-a dovedit justă..."

Chiar aşa. Aţi exprimat de minune, domnilor, esenţa ştiinţei burgheze, a liberalismului burghez şi a întregii lui politici. Aţi înţeles că Marx nu poate fi înghiţit bucăţică cu bucăţică. Domnii Izgoevi şi liberalii ruşi n-au înţeles-o încă. În curînd o vor înţelege însă şi ei.

În încheiere, prezentăm şi un ziar conservator dintr-o republică burgheză: *„Journal des Débats"* [157]. În numărul său din 15 martie, acest ziar scrie, în legătură cu comemorarea, că socialiştii, aceşti „egalitarişti feroci", practică cultul oamenilor mari proveniţi din rîndurile lor, că principalul rău al învăţăturii lui Marx, care „ura burghezia", îl constituie teoria luptei de *clasă*. „El a propovăduit claselor muncitoare nu conflicte temporare, urmate de armistiţii, ci un război sfînt, un război de exterminare, de expropriere, un război pentru cucerirea acelui pămînt al făgăduinţei care este colectivismul... o utopie monstruoasă..."

Bine mai scriu ziarele burgheze cînd sînt atinse acolo unde într-adevăr le doare. Şi viaţa ţi se pare parcă mai veselă cînd vezi cum se formează şi se consolidează unitatea ideologică a duşmanilor liberali ai proletariatului din lumea întreagă, căci această unitate constituie una din chezăşiile unirii proletariatului internaţional, care numără milioane de oameni şi care-şi va cuceri cu orice preţ pămîntul făgăduinţei.

„Proletarii" nr. 25
din (25) 12 martie 1908

Se tipăreşte după textul apărut în ziar

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PREGĂTITOARE

www.dacoromanica.ro

MATERIALE PENTRU CONFERINŢA A TREIA A P.M.S.D.R. („A DOUA CONFERINŢĂ GENERALĂ")

21—23 IULIE (3—5 AUGUST) 1907

1

CONSPECTUL CUVÎNTĂRII ÎMPOTRIVA BOICOTULUI

1. De acord cu punctele de plecare ale lui Maksimov [158].
2. Divergenţele încep *mai departe:* ce va fi după Duma a II-a ?

masele vor înţelege că „revoluţia este încheiată" [159]

3. Tradiţiile revoluţionare şi atitudinea marxiştilor faţă de ele.
   (Războiul revoluţionar naţional.)
4. Avîntul şi iluziile constituţionaliste. Continuarea căii revoluţionare şi o *nouă* cotitură spre revoluţie.
   Repetarea tradiţiilor revoluţionare.
   Tactică greşită.
5. Vechiul boicot nu există. Un boicot nou, care nu este activ şi care nu are legătură cu social-democraţia revoluţionară (Liebknecht şi Landtagul prusian).

Maksimov: „centru de organizare a forţelor revoluţionare"...

6. Mişcarea grevistă de masă în Regiunea industrială centrală şi atitudinea faţă de ea. Transformarea ei în mişcare politică etc.
7. Boicotul este dăunător deoarece derutează : transformarea avîntului mişcării pentru revendicări profesionale în avînt politic şi revoluţionar. Numai atunci s-ar putea vorbi de boicot.

am uitat 5 bis : Care sînt argumentele în favoarea participării ? ? Compară rezoluţia de la Stockholm cu rezoluţia de la Londra [160].

www.dacoromanica.ro

2

SCHIŢA INIŢIALĂ A PROIECTULUI DE REZOLUŢIE CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-a DE STAT *

*Considérants***:

1. Condiţiile în care boicotul poate avea succes şi justeţea acestei lozinci: α) un avînt revoluţionar larg, general şi impetuos;
β) sarcina ideologică a luptei împotriva iluziilor constituţionaliste atunci cînd vechiul regim convoacă prima adunare reprezentativă în cursul revoluţiei.

2. Obligaţia de a păstra tradiţiile revoluţionare impune, totodată, o analiză a condiţiilor în care ele sînt aplicate, şi nu o simplă repetare a lozincilor revoluţionare care au prezentat importanţă în anumite condiţii.

3. De aceea, pînă la dezvoltarea noului avînt, nu există temeiuri să se proclame boicotarea Dumei a III-a, dată fiind ofensiva reacţiunii, ofensivă care continuă ***.

4. Greva textiliştilor şi alte momente ale avîntului impun nu lozinca boicotului (= care însoţeşte lozinca insurecţiei armate), ci lozinca dezvoltării politice şi revoluţionare. În caz contrar, lozinca boicotului este *dăunătoare*, ea derutează.

Concluzii:

A) Să se desfăşoare munca în vederea participării la alegeri şi la lucrările Dumei a III-a, păstrîndu-se neştirbite

* Vezi volumul de faţă, pag. 53—54. — *Nota red.*
** — Motive, considerente. — *Nota trad.*
*** În manuscris, punctele doi şi trei sînt şterse. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

lozincile social-democrației revoluționare în campania electorală și în Dumă.

B) Să se explice maselor legătura dintre evenimentele de la 3.VI.1907 și cele din XII.1905 și trădările burgheziei, arătîndu-le că lupta economică este cu totul insuficientă ; să se transforme această luptă într-un asalt politic și revoluționar, care trebuie să ducă la insurecția armată și care este unica bază serioasă pentru lozinca boicotului.

www.dacoromanica.ro

3

PLAN-CONSPECT AL REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-A DE STAT

I 1) Sarcinile revoluției nu au fost îndeplinite, forțele ei nu au fost distruse

2) sub aparența acalmie are loc o acumulare de forțe

3) boicotismul este o stare de spirit revoluționară și o apreciere justă a caracterului contrarevoluționar al Dumei a III-a

— dezvoltarea luptei economice și politice a proletariatului și a acțiunilor de masă.

II (1) Boicotul ar fi just numai în condițiile unui avînt general sau în condițiile luptei împotriva iluziilor constituționaliste (așa cum a fost boicotarea Dumei I și Dumei a II-a)

(2) după dizolvarea Dumei a II-a nu au survenit schimbări esențiale...

(3) învățămintele celei de-a doua perioade a revoluției ruse

— (a) să participăm
(b) să ducem lupta atît împotriva reacțiunii cît și împotriva liberalilor.

www.dacoromanica.ro

4

PUNCTELE UNU ȘI DOI ALE EXPUNERII DE MOTIVE LA PARTEA A DOUA A REZOLUȚIEI CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-A DE STAT

Dar, considerînd, pe de altă parte, (a) că tactica boicotului ar fi justă numai în condițiile existenței unui avînt revoluționar larg, general și impetuos, asociat cu un atac direct împotriva vechiului regim, sau în scopul luptei împotriva unor iluzii constituționaliste larg răspîndite (cum a fost boicotarea Dumei lui Bulîghin și a Dumei lui Witte);

(b) — considerînd, de asemenea, că față de condițiile în care social-democrația revoluționară a participat la Duma a II-a nu au survenit schimbări esențiale, deoarece noua lege electorală nu promite altceva decît înlocuirea Dumei care vorbea în spirit cadet și acționa în spirit octombrist printr-o Dumă făți octombristă.

www.dacoromanica.ro

5

PLANUL-CONSPECT AL CUVÎNTĂRII CU PRIVIRE LA CONGRESUL SINDICATELOR

1) „Contradicţia profundă", „contradicţia de neîmpăcat" existentă între rezoluţia de la Stockholm şi rezoluţia de la Londra [161].
2) *Prin cuvîntări meşteşugite* să se obţină „recunoaşterea" „în mod mecanic"...
3) *Sprijinire* (rezoluţia de la Londra). *Textul rezoluţiei de la Londra.*

„de paradă"

4) Rezoluţia mecanică a lui Viktorov [162]

„a face inofensiv" sau a înlătura pe tăcute?

5) „Neutralitatea" şi inocularea spiritului social-democrat în Rusia.

6) „Ce-i de făcut", nesocial-democraţilor nu li se poate *interzice.*

7) Eserii *dezorganizează* activitatea cochetînd cu nepartinitatea.
8) Goana după popularitate...
9) Sarcinile partidului şi ale C.C. la *congresul* sindicatelor: propagandă *ideologică* în spiritul rezoluţiei de la Londra.

Scris în iulie 1907

Publicat pentru prima oară în 1933, în „Culegeri din Lenin", vol. XXV

Se tipăreşte după manuscris

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

ADNOTĂRI

INDICI

DATE DIN
VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

www.dacoromanica.ro

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Iunie 1907 — martie 1908)

1907

RAPORT CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT FAŢĂ DE DUMA A III-A, PREZENTAT LA CONFERINŢA ORĂŞENEASCĂ A ORGANIZAŢIEI PETERSBURG LA 8 (21) IULIE

Conferinţa orăşenească a organizaţiei Petersburg a P.M.S.D.R. a avut loc la Terioki (Finlanda) între 8 şi 14 (21 şi 27) iulie 1907. Tezele raportului prezentat de V. I. Lenin au fost editate după încheierea conferinţei într-o foaie volantă (vezi volumul de faţă, pag. 47—49). Procesele-verbale ale conferinţei şi raportul lui V. I. Lenin nu au fost găsite.

RAPORTUL CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-A DE STAT ŞI CUVÎNTAREA CU PRIVIRE LA CONGRESUL GENERAL AL SINDICATELOR DIN RUSIA, ŢINUTE LA CONFERINŢA A III-A A P.M.S.D.R. („A DOUA CONFERINŢĂ GENERALĂ")

Conferinţa a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferinţă generală") a avut loc între 21 şi 23 iulie (3 şi 5 august) 1907 în oraşul Kotka (Finlanda). Faptul că la această conferinţă V. I. Lenin a prezentat un raport cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat şi a rostit o cuvîntare cu privire la Congresul general al sindicatelor din Rusia rezultă din dosarele departamentului poliţiei, care se află la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S., fiind confirmat de proiectele de rezoluţii prezentate de V. I. Lenin la conferinţă, precum şi de documentele incluse în secţiunea „Materiale pregătitoare" (vezi volumul de faţă, pag. 479, 484). Procesele-verbale ale conferinţei nu au fost găsite.

www.dacoromanica.ro

CUVÎNTARE ROSTITĂ LA ŞEDINŢA BIROULUI SOCIALIST INTERNAŢIONAL DIN 5 (18) AUGUST 1907 ÎN LEGĂTURĂ CU REPARTIZAREA VOTURILOR ÎN CADRUL DELEGAŢIEI RUSE ÎNTRE SOCIAL-DEMOCRAŢI, ESERI ŞI REPREZENTANŢII SINDICATELOR

Lenin aminteşte de această cuvîntare în articolul său „Cum scriu istoria «socialiştii-revoluţionari»" (vezi volumul de faţă, pag. 130—132).

AMENDAMENTE LA PROIECTUL DE REZOLUŢIE AL LUI A. BEBEL „MILITARISMUL ŞI CONFLICTELE INTERNAŢIONALE"

Despre textul iniţial al amendamentelor la proiectul de rezoluţie al lui Bebel „Militarismul şi conflictele internaţionale", scris la 6 sau 7 (19 sau 20) august 1907 şi prezentat în şedinţa comisiei pentru elaborarea rezoluţiei, Lenin aminteşte în notele la textul acestei rezoluţii, publicate în culegerea „Golos Jizni" (vezi volumul de faţă, pag. 77—78) şi în nota la un articol apărut în culegerea „Împotriva curentului" (vezi Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 490).

SCRISOARE ADRESATĂ LUI C. HUYSMANS, SECRETAR AL B.S.I.

O scurtă menţiune cu privire la conţinutul acestei scrisori, scrise la 22 septembrie (5 noiembrie) 1907, există în registrul de corespondenţe al B.S.I. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. există fotocopiile unor pagini din acest registru.

În scrisoare, V. I. Lenin anunţa că urmează să se judece procesul intentat fracţiunii social-democrate din Duma a II-a de stat.

SCRISOARE ADRESATĂ LUI G. A. ALEKSINSKI ÎN LEGĂTURĂ CU EXPEDIEREA COLECŢIEI ZIARULUI „ISKRA" ŞI A UNOR NUMERE DIN ZIARELE „VPERED" ŞI „PROLETARII" PE 1905

Lenin avea nevoie de aceste ziare pentru a pregăti editarea volumului al III-lea al Operelor „În 12 ani". Despre această scrisoare aminteşte N. K. Krupskaia într-o scrisoare către A. I. Elizarova trimisă la 5 (18) octombrie 1907 la Berlin prin I. P. Ladîjnikova : „Dacă nu ai trimis «Iskra» din Stockholm, încearcă şi fă rost de toate acestea la Berlin şi expediază-le imediat. Dacă reuşeşti, comu-

www.dacoromanica.ro

nică-i lui Piotr * că ni s-a trimis totul..., căci Şkurka ** l-a rugat şi pe el acelaşi lucru", precum şi în scrisoarea către G. A. Aleksinski din 9 (22) octombrie 1907 : „Aţi primit cele cîteva scrisori ale lui Petrov *** expediate de mine ?" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

RAPORTUL „CU PRIVIRE LA DUMA A III-A DE STAT" ŞI RAPORTUL „CU PRIVIRE LA COLABORAREA SOCIAL-DEMOCRAŢILOR LA PRESA BURGHEZĂ", PREZENTATE LA CONFERINŢA DIN 27 OCTOMBRIE (9 NOIEMBRIE) 1907 A ORGANIZAŢIEI PETERSBURG A P.M.S.D.R.

În darea de seamă cu privire la conferinţă, publicată în nr. 20 al ziarului „Proletarii" din 19 noiembrie 1907, există cîte o scurtă relatare a conţinutului acestor rapoarte (vezi volumul de faţă, pag. 135—137, 138). Procesele-verbale ale conferinţei nu au fost găsite.

RAPORT CU PRIVIRE LA TACTICA FRACŢIUNII SOCIAL-DEMOCRATE ÎN DUMA A III-A DE STAT, PREZENTAT LA CONFERINŢA A IV-A A P.M.S.D.R. („A TREIA CONFERINŢĂ GENERALĂ")

Conferinţa a IV-a a P.M.S.D.R. („A treia conferinţă generală") a avut loc între 5 şi 12 (18 şi 25) noiembrie 1907 la Helsingfors (Helsinki). În darea de seamă cu privire la conferinţă, publicată în nr. 20 al ziarului „Proletarii" din 19 noiembrie 1907, există o scurtă relatare a conţinutului acestui raport prezentat de V. I. Lenin (vezi volumul de faţă, pag. 175—177). Procesele-verbale ale conferinţei nu au fost găsite.

SCRISOARE ADRESATĂ LUI L. B. KAMENEV

Prin această scrisoare, scrisă înainte de 1 (14) ianuarie 1908, Lenin îl ruga pe L. B. Kamenev să-i trimită o serie de materiale (ediţia oficială a dărilor de seamă stenografice, declaraţiile, interpelările şi proiectele de lege depuse în Dumă) de care avea nevoie pentru articolul „Problema agrară în Rusia la sfîrşitul secolului al XIX-lea", care urma să-l scrie pentru „Dicţionarul enciclopedic" Granat. Lenin aminteşte despre aceasta în scrisoarea către M. I. Ulianova din 1 (14) ianuarie 1908 (vezi Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 323).

* G. A. Aleksinski. — *Nota red.*
** V. I. Lenin. — *Nota red.*
*** V. I. Lenin. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

1 9 0 8

SCRISOARE ADRESATĂ MARIEI ILINICINA ULIANOVA

Această scrisoare a fost scrisă la 7 sau 8 (20 sau 21) ianuarie 1908. Lenin amintește de ea în scrisoarea către M. A. Ulianova din 9 (22) ianuarie : „I-am scris Maneașei ieri sau alaltăieri ; i-am mai dat cîteva comisioane în legătură cu diferite cărți" (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 324).

SCRISOARE ADRESATĂ LUI HARRY QUELCH

Scrisoarea a fost scrisă între 7 și 29 ianuarie (20 ianuarie și 11 februarie). Lenin amintește de ea în scrisoarea către F. A. Rotstein din 16 (29) ianuarie : „Întrucît nu-ți știam adresa, i-am scris lui Quelch, rugîndu-l să-mi adune niște material documentar" (Opere, vol 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 379).

DOUĂ SCRISORI ADRESATE LUI C. HUYSMANS, SECRETAR AL B.S.I.

O scurtă mențiune cu privire la conținutul acestor scrisori, scrise la 16 (29) ianuarie 1908, există în registrul de corespondență al B.S.I. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. există fotocopiile unor pagini din acest registru.

În prima dintre ele Lenin îl întreba pe C. Huysmans dacă B.S.I. a primit raportul C.C. al P.M.S.D.R. pentru Congresul al VII-lea (de la Stuttgart), raport care urma să fie inclus în volumul III al rapoartelor prezentate de organizațiile afiliate la Internaționala a II-a.

În cea de-a doua scrisoare, Lenin îl anunța că, în legătură cu informațiile cerute cu privire la organizația din Reval a social-democraților estonieni și la M. Iurisson și I. G. Seppin, membri ai acestei organizații, intenționează să scrie în Rusia.

SCRISORI ADRESATE C.C. AL P.M.S.D.R. ȘI COMITETULUI DIN REVAL AL P.M.S.D.R.

Scrisorile au fost scrise după data de 16 (29) ianuarie 1908. Lenin amintește de ele într-o scrisoare adresată unui social-democrat neidentificat din Europa occidentală, care, prin intermediul secretarului B.S.I., C. Huysmans, primise unele informații cu privire la social-democrații estonieni M. Iurisson și I. G. Seppin. Lenin scria : „Voi scrie în Rusia și voi cere informații Comitetului Central al partidu-

www.dacoromanica.ro

lui nostru... (pentru orice eventualitate şi Comitetului din Reval)" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE ADRESATĂ C.C. AL P.M.S.D.R.

Scrisoarea a fost scrisă după data de 16 (29) ianuarie 1908 în legătură cu achitarea sumei împrumutate de la englezul D. Fels în timpul Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În legătură cu aceasta, Lenin scrie următoarele lui F. A. Rotstein la 16 (29) ianuarie : „Acum 2½—3 luni, pe cînd mă aflam în Finlanda, am primit o scrisoare de la d-ta în legătură cu datoria ; am predat scrisoarea Comitetului Central... Am să scriu numaidecît, încă o dată, celor din Rusia că datoria trebuie restituită" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 378).

SCRISOARE ADRESATĂ LUI C. HUYSMANS, SECRETAR AL B.S.I.

O scurtă menţiune cu privire la conţinutul acestei scrisori există în registrul de corespondenţe al B.S.I. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. există fotocopiile unor pagini din acest registru. În această scrisoare, datată 20 ianuarie (2 februarie) 1908, Lenin îl întreba pe C. Huysmans ce sumă urma să depună pe anul 1908 la B.S.I. subsecţia social-democrată a secţiei ruse din Internaţionala a II-a.

SCRISOARE ÎN LEGĂTURĂ CU REEDITAREA CĂRŢII LUI S. ŞI B. WEBB „TEORIA ŞI PRACTICA TRADE-UNIONISMULUI ENGLEZ"

În această scrisoare, Lenin făcea cunoscute condiţiile în care a apărut prima ediţie a cărţii soţilor Webb, precum şi condiţiile în care ar fi fost posibilă o reeditare a ei ; Lenin aminteşte despre ea în scrisoarea către M. I. Ulianova din 25 ianuarie (7 februarie) 1908 : „În legătură cu Webb i-am răspuns tînărului publicist şi i-am trimis un fel de procură" (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 326).

SCRISOARE ADRESATĂ LUI A. V. LUNACEARSKI

Scrisoarea a fost scrisă la 30 ianuarie (12 februarie) 1908. Lenin aminteşte de ea în scrisoarea către A. V. Lunacearski din 31 ianuarie (13 februarie) : „Ţi-am trimis ieri un bilet cu privire la Bringman" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 386).

www.dacoromanica.ro

SCRISORI CĂTRE FAMILIE

O scrisoare către M. A. Ulianova, scrisă după 4 (17) februarie 1908. Lenin aminteşte de ea în scrisoarea către M. I. Ulianova din 4 (17) februarie : „În legătură cu banii îi scriu mamei" (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 331).

O scrisoare adresată familiei înainte de 12 (25) februarie 1908, prin care V. I. Lenin ruga să i se trimită manuscrisul unei lucrări a sa îndreptate împotriva machiştilor, pe care intenţiona să o editeze sub titlul „Însemnările unui marxist de rînd pe marginea unor probleme de filozofie". Lenin aminteşte despre aceasta în scrisoarea către A. M. Gorki din 12 (25) februarie 1908 : „Am trimis deunăzi o scrisoare la Petersburg, cu rugămintea de a găsi şi a-mi trimite aceste caiete" (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 447).

SCRISOARE ADRESATĂ LUI C. HUYSMANS

O scurtă expunere a conţinutului acestei scrisori, scrisă la 17 februarie (1 martie) 1908, există în registrul de corespondenţe al B.S.I. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. există fotocopiile unor pagini din acest registru.

În scrisoare, Lenin cerea să i se comunice la ce dată urma să aibă loc şedinţa B.S.I. Lenin aminteşte de ea într-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki în prima jumătate a lunii martie : „L-am întrebat pe secretar cînd să vin (explicîndu-i că trebuie să plec în Italia). *Încă n-am primit răspuns.* Dar la Bruxelles trebuie să mă duc" (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 146).

www.dacoromanica.ro

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘI DOCUMENTELOR LA A CĂROR REDACTARE A LUAT PARTE V. I. LENIN

ZIARUL „VPERED"

Nr. 12—13 din 29 august 1907.
Nr. 14 din 10 septembrie 1907.
Nr. 15 din 24 septembrie 1907.
Nr. 16 din 8 octombrie 1907.
Nr. 17 din octombrie 1907.
Nr. 18 din noiembrie 1907.

ZIARUL „PROLETARII"

Nr. 17 din 20 octombrie 1907.
Nr. 18 din 29 octombrie 1907.
Nr. 19 din 5 noiembrie 1907.
Nr. 20 din 19 noiembrie 1907.
Nr. 21 din 26 (13) februarie 1908.
Nr. 22 din (3 martie) 19 februarie 1908.
Nr. 23 din (11 martie) 27 februarie 1908.
Nr. 24 din (18) 5 martie 1908.
Nr. 25 din 25 (12) martie 1908.

CULEGERI

„GOLOS JIZNI". Nr. 1, Petersburg, 1907.
„ZARNIȚI". Vol. I, Petersburg, 1907.
„TEMI DNEA". Petersburg, Editura „Novi", 1907.
„ALMANAHUL PENTRU TOȚI PE 1908". Petersburg, ed. „Zerno".
„TEKUȘCEAIA JIZN". Petersburg, 1908.

Întrucît după Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., organul de presă al bolșevicilor, ziarul „Proletarii", își încetase apariția, iar menșevicii și reprezentanții organizațiilor naționale care îi sprijineau pe menșevici în cadrul C.C. al P.M.S.D.R. împiedicau editarea Organului Central al partidului, ziarul „Soțial-Demokrat",

www.dacoromanica.ro

Centrul bolşevic a iniţiat editarea unor culegeri bolşevice. Bolşevicii nu aveau în această perioadă decît ziarul muncitoresc de masă „Vpered", care apărea la Viborg. Editarea culegerilor înlocuia, aşadar, într-o anumită măsură lipsa unui organ periodic conducător.

Editarea acestor culegeri a continuat şi atunci cînd, după o serie de încercări infructuoase de a organiza editarea ziarului „Soţial-Demokrat", bolşevicii au reluat editarea ziarului „Proletarii" (nr. 17 al ziarului a apărut la 20 octombrie 1907, după o întrerupere de aproape o jumătate de an). Lenin scria la 25 ianuarie (7 februarie) 1908 lui A. M. Gorki : „Problema care se pune acum este pe ce cale să ne exercităm influenţa, ce fel de «literatură să facem» ? Culegeri *sau* «Proletarii» ? Firește, cel mai simplu ar fi să răspundem : nu *sau*, ci *şi* una şi alta — răspunsul ar fi ireproşabil, dar puţin practic. Culegeri legale trebuie să avem, bineînţeles ; tovarăşii noştri din Petersburg trudesc din greu la ele, am lucrat şi eu, după Congresul de la Londra, în timpul cît am stat la Kuokkala. Dacă se poate, trebuie să depunem *toate* eforturile pentru a-i sprijini şi pentru a continua editarea acestor culegeri" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 383).

În afară de această mărturie a lui Lenin cu privire la munca depusă de el la culegeri, s-au păstrat şi o serie de scrisori ale lui N. K. Krupskaia care confirmă că editarea de culegeri a fost pînă la sfîrşitul lunii octombrie 1907 unica posibilitate editorială a Centrului bolşevic. Într-o serie de scrisori adresate social-democraţilor din Ufa, Baku şi Harkov, N. K. Krupskaia scria despre greutăţile existente în editarea O. C. şi arăta că, dată fiind imposibilitatea de a organiza o editură bolşevică, Centrul bolşevic a hotărît să se limiteze la tipărirea unor culegeri, căci „este de neconceput să nu editǎm nimic". N. K. Krupskaia anunţa, de asemenea, că culegerile „Temî dnea" şi „Golos jizni" „nu au apărut în condiţiile cele mai bune" şi scria despre planurile redacţionale legate de editarea de culegeri : „Au fost luate măsuri ca de acum înainte materialele să fie mai minuţios selecţionate şi elaborate cu mai multă grijă" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

Tot atunci a fost pusă şi problema difuzării sistematice a culegerilor în străinătate. În scrisoarea adresată la 5 (18) octombrie 1907 grupului din Berlin al P.M.S.D.R., N. K. Krupskaia scria : „Trebuie organizată, de asemenea, vînzarea în străinătate a culegerilor bolşevice, care, sperăm, să apară cu regularitate. E necesar ca cineva să se ocupe de asta" (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

În cursul pregătirii materialului la „Almanahul pentru toţi pe 1908", editorul lui, M. S. Kedrov, a definitivat împreună cu Lenin prospectul cărţii şi lista colaboratorilor. Culegerile „Golos jizni" şi „Zarniţî" au fost redactate şi adnotate de Lenin. Lenin a publicat lucrări în aproape toate culegerile (în afară de culegerile „Zarniţî" şi „Temî dnea") : în „Golos jizni" — articolele — „În amintirea contelui Heiden (Ce învaţă poporul «democraţii» noştri fără partid ?)" şi „Însemnările unui publicist" ; în culegerea „Tekuşceaia jizn" — capitolul XII din cartea „Problema agrară şi «criticii lui

www.dacoromanica.ro

Marx»", care a apărut sub titlul „«O țară ideală» din punctul de vedere al adversarilor marxismului în problema agrară"; în „Almanahul pentru toți pe 1908" — articolul „Congresul socialist internațional de la Stuttgart".

REZOLUȚIE DE PROTEST ÎMPOTRIVA PRIGONIRILOR DEZLĂNȚUITE DE GUVERNUL ROMÎN

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează textul unui proiect de rezoluție depus de delegația romînă la ședința plenară a Congresului de la Stuttgart din 24 august 1907 în limbile germană, franceză și engleză. Întrucît traducerea acestor texte nu era identică, Lenin a făcut modificări în textul german, unde se spunea că „ele (masele. — *Nota red.)* sînt împinse de regimul de apăsare și exploatare pe calea nenorocită a revoltei". În textul englez și în cel francez era folosită expresia „pe calea unei răscoale sortite eșecului". Lenin a subliniat cuvintele „den unheilvollen Weg" („calea nenorocită"), a pus pe margine semnul exclamării și semnul întrebării, făcînd o traducere proprie: „auf den Weg einer leider misslungenen..." („pe o cale... care, din păcate, a suferit un eșec". — *Nota trad.).* Această modificare nu a apărut în dările de seamă stenografice editate în limba germană și rusă; în darea de seamă editată în limba franceză, cuvintele „sortite eșecului" au fost omise.

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A REZOLUȚIILOR CONGRESULUI AL VII-LEA (DE LA STUTTGART) AL INTERNAȚIONALEI A II-A

Rezoluțiile Congresului de la Stuttgart au fost publicate în ziarul „Proletarii" nr. 17 din 20 octombrie 1907 împreună cu articolul „Congresul socialist internațional de la Stuttgart". În textul articolului, Lenin scrie: „Publicăm mai jos textul complet al rezoluțiilor de la Stuttgart" (volumul de față, pag. 69). În calitate de redactor-șef al ziarului „Proletarii" și de participant la Congresul de la Stuttgart, lui Lenin i-a revenit sarcina de a redacta traducerea acestor rezoluții, despre care scria că „trebuie să devină călăuza permanentă a fiecărui propagandist și a fiecărui agitator" (volumul de față, pag. 76). În articolul „Militarismul belicos și tactica antimilitaristă a social-democrației", publicat în iulie 1908, Lenin citează în traducere proprie o parte din rezoluția cu privire la militarism și la conflictele internaționale (vezi Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 182—183).

www.dacoromanica.ro

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A ARTICOLULUI CLAREI ZETKIN „CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART"

Lenin a apreciat în mod deosebit articolul Clarei Zetkin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart". El îl menționează de multe ori în articolele sale cu privire la congres intitulate „Congresul socialist internațional de la Stuttgart" și în prefața la broșura lui A. V. Lunacearski (Voinov) despre atitudinea partidului față de sindicate (vezi volumul de față, pag. 73, 80—83, 191—193). Traducerea acestui articol — publicat la 2 septembrie 1907 în nr. 18 al revistei „Die Gleichheit" — a fost făcută rapid și inclusă în culegerea bolșevică „Zarnițî". Lenin a însoțit-o de cinci note ample, menite să precizeze și să explice textul articolului Clarei Zetkin (vezi volumul de față, pag. 92—94).

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A RAPORTULUI PREZENTAT DE PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT DIN AUSTRIA LA CONGRESUL DE LA STUTTGART

Traducerea în limba rusă a raportului cu îndreptările redacționale ale lui V. I. Lenin se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. Ea a fost publicată în 1933, în „Culegeri din Lenin", vol. XXV, pag. 268—280.

TRADUCEREA ÎN LIMBA RUSĂ A RAPORTULUI PREZENTAT DE PARTIDUL SOCIALIST ITALIAN LA CONGRESUL DE LA STUTTGART

Traducerea în limba rusă a raportului cu îndreptările redacționale ale lui V. I. Lenin se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. Ea a fost publicată în 1933, în „Culegeri din Lenin", vol. XXV, pag. 280—294.

www.dacoromanica.ro

LISTĂ DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI V. I. LENIN

„RELAŢIILE DINTRE SINDICATE ŞI PARTIDUL POLITIC"

Articolul „Relaţiile dintre sindicate şi partidul politic", apărut în ziarul „Vpered" nr. 14 din 10 septembrie 1907, a fost scris în scopul popularizării în masele muncitoreşti organizate în sindicate a hotărîrilor Congresului de la Stuttgart şi ale Congresului de la Londra al P.M.S.D.R., care preconizau principiul partinităţii sindicatelor. Apreciind aceste hotărîri, V. I. Lenin scria că ele prezintă „o importanţă cu totul deosebită pentru noi, ruşii (volumul de faţă, pag. 71 şi 84). Articolul a fost atacat de revista „Znamea Truda", organul eserilor. Ca răspuns la aceste atacuri, V. I. Lenin a publicat în ziarul „Proletarii" articolul său „Neutralitatea sindicatelor", în care scria: „În ultimul număr al ziarului «Znamea Truda», organul central al partidului socialiştilor-revoluţionari (nr. 8 din decembrie 1907), găsim două articole consacrate problemei mişcării sindicale. În aceste articole, socialiştii-revoluţionari încearcă mai întîi să persifleze afirmaţia ziarului social-democrat «Vpered» că rezoluţia Congresului de la Stuttgart a rezolvat problema atitudinii partidului faţă de sindicate exact în sensul în care a rezolvat-o şi rezoluţia de la Londra, adică în spiritul bolşevismului" (vezi volumul de faţă, pag. 433—435).

Acest lucru ne face să presupunem că articolul a fost scris de V. I. Lenin.

TELEGRAMĂ ADRESATĂ LUI K. LIEBKNECHT

Redacţia ziarului „Vpered", din care făcea parte Lenin, a trimis o telegramă de salut lui K. Liebknecht, pe care Tribunalul imperial german îl condamnase la un an şi jumătate închisoare pentru editarea cărţii „Militarism şi antimilitarism". Despre această telegramă se aminteşte în articolul „Înaltă trădare", publicat în ziarul „Vpered" nr. 17 din octombrie 1907.

www.dacoromanica.ro

„ÎNALTĂ TRĂDARE"

Articolul „Înaltă trădare", publicat în nr. 17 al ziarului „Vpered" în octombrie 1907, este strîns legat prin orientarea sa antimilitaristă de articolul „Propaganda antimilitaristă şi uniunile tineretului muncitoresc socialist", la care autorul lui se referă.

În articol se arată rolul lui Karl Liebknecht, unul dintre reprezentanţii social-democraţilor de stînga din Germania (pe atunci secretarul Biroului internaţional al uniunilor tineretului), în lupta împotriva militarismului. K. Liebknecht, care a fost trimis în faţa Tribunalului imperial pentru cartea „Militarism şi antimilitarism", a folosit procesul în scopul propagandei antimilitariste. În articol sînt demascate procedeele la care recurge justiţia burgheză pentru a persecuta pe aceia care luptă împotriva militarismului şi războaielor imperialiste.

Faptul că în articol se face o referire la articolul cu privire la propaganda antimilitaristă şi la uniunile tineretului muncitoresc, apărut anterior, ceea ce este caracteristic la Lenin, construcţia frazei şi procedeele stilistice proprii lui Lenin, faptul că multe expresii utilizate aici sînt identice cu cele din nota apărută în ziarul „Proletarii" nr. 18 din 29 octombrie 1907 în legătură cu procesul intentat lui K. Liebknecht, toate acestea ne fac să presupunem că articolul a fost scris de Lenin.

„CLARA ZETKIN DESPRE LUPTA PROLETARIATULUI GERMAN PENTRU DREPTUL DE VOT"

Articolul „Clara Zetkin despre lupta proletariatului german pentru dreptul de vot", publicat în nr. 21 al ziarului „Proletarii" din 13 (26) februarie 1908, reprezintă traducerea integrală a cuvîntării rostite de Clara Zetkin la 17 februarie 1908 în faţa unor muncitori francezi. Conţinutul esenţial al cuvîntării ei este rezumat într-un paragraf introductiv: „Clara Zetkin a biciuit cu toată energia moliciunea liberalilor şi a democraţilor burghezi germani în lupta pentru votul universal în Prusia".

În ultimul paragraf se trag concluzii: „Iată ce învăţăminte au de tras muncitorii social-democraţi revoluţionari germani, bizuindu-se pe experienţa revoluţiei ruse, pe care astăzi o reneagă într-un mod atît de ruşinos liberalii şi democraţii demni de dispreţ de la publicaţiile noastre legale!". Faptul că acest articol ar putea să aparţină lui Lenin este atestat de interesul pe care el îl manifesta faţă de activitatea social-democraţilor de stînga din Germania, cu care în 1907, la Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a, s-au stabilit strînse legături în vederea luptei comune împotriva oportuniştilor şi revizioniştilor. În ziarul „Proletarii" se publicau în mod sistematic materiale în legătură cu toate acţiunile întreprinse de cei de stînga, se atrăgea atenţia asupra greşelilor pe care ei le comiteau uneori datorită faptului că nu erau bine informaţi în ceea ce priveşte sta-

www.dacoromanica.ro

rea de lucruri din Rusia etc. Lenin a făcut cunoştinţă cu Clara Zetkin la Congresul de la Stuttgart ; raportul prezentat de ea la congres, precum şi articolul ei despre congres publicat în „Die Gleichheit", s-au bucurat de o deosebită apreciere din partea lui. Lenin a inclus traducerea acestui articol în culegerea bolşevică „Zarniţi", însoţindu-l de note. Lenin a subliniat în repetate rînduri cu satisfacţie unitatea de vederi dintre social-democraţii de stînga din Germania şi bolşevici. In articolul de faţă se subliniază atitudinea identică a acestor două curente faţă de liberalismul contrarevoluţionar. El se încheie cu următoarea concluzie, caracteristică pentru Lenin : arătînd că, drept răspuns la raportul Clarei Zetkin, în „Sozialistische Monatshefte", organul oportunismului internaţional, E. Bernstein „a început să cînte iarăşi ... vechiul cîntec pe tema unei atitudini pline de tact faţă de liberali", autorul scrie : „Din fericire pentru mişcarea muncitorească din lumea întreagă, masele proletare din Germania nu-i urmează pe Bernsteini, ci pe cei care se situează pe poziţia Clarei Zetkin". Toate aceste considerente ne fac să presupunem că articolul a fost scris de Lenin.

www.dacoromanica.ro

ADNOTĂRI

1 Articolul „*Împotriva boicotului*" a fost publicat la sfîrşitul lunii iulie 1907 în broşura „Boicotarea Dumei a III-a", tipărită la Petersburg într-o tipografie social-democrată ilegală. Pe coperta broşurii figurează un loc de apariţie fictiv: „Moscova, 1907. Tipografia Gorizontov, Tverskaia, 40". În septembrie 1907, broşura a fost confiscată. — *1.*

2 Este vorba de Congresul al IV-lea al delegaţilor Asociaţiei corpului didactic din Rusia, care a avut loc între 19 şi 24 iunie (2 şi 7 iulie) 1907 în Finlanda. La congres au participat 50 de delegaţi eseri, 23 de delegaţi social-democraţi şi 18 delegaţi fără partid, reprezentînd circa 2 000 de învăţători şi profesori organizaţi din Rusia. Pe ordinea de zi a congresului figurau următoarele probleme: adoptarea statutului asociaţiei, alegerile pentru Duma a III-a, relaţiile asociaţiei cu alte asociaţii profesionale, atitudinea faţă de zemstvă, boicotarea posturilor devenite vacante prin concedierea cadrelor didactice, ajutorul reciproc şi altele. Congresul şi-a desfăşurat lucrările în condiţiile unei lupte ideologice acerbe între social-democraţi şi socialiştii-revoluţionari.

Denumind Asociaţia corpului didactic din Rusia o asociaţie „profesional-politică", V. I. Lenin avea în vedere faptul că, potrivit § 1 din statutul său, ea ducea lupta nu numai pentru îmbunătăţirea situaţiei materiale a corpului didactic, ci şi pentru crearea unei şcoli libere, că era un sindicat al corpului didactic şi în acelaşi timp o ligă politică de luptă pentru o şcoală liberă. — *3.*

3 *Socialiştii-revoluţionari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia; a luat fiinţă la sfîrşitul anului 1901 şi începutul anului 1902, prin unirea diferitelor grupuri şi cercuri narodnice („Uniunea socialiştilor-revoluţionari", „Partidul socialiştilor-revoluţionari" etc.). Organele lui de presă oficiale au fost ziarul „Revoliuţionnaia Rossiia" (1900—1905) şi revistele „Vestnik Russkoi Revoliuţii" (1901—1905) şi „Znamea Truda" (1907—1914). Eserii nu ţineau seama de deosebirile de clasă dintre proletariat şi micul proprietar,

www.dacoromanica.ro

estompau diferențierea de clasă și contradicțiile din sînul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii încercau, după expresia lui Lenin, să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticele «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului" (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 283). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și îngreuia organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului și trecerea lui la dispoziția obștilor, aplicarea „principiului muncii" și al folosinței „egalitare" a pămîntului, precum și dezvoltarea cooperației. Acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pămîntului" nu avea în realitate nimic socialist. Analizînd programul eserilor, V. I. Lenin a arătat că menținerea producției de mărfuri și a gospodăriei individuale pe pămîntul comun nu înlătură dominația capitalului, nu-i izbăvește pe țăranii muncitori de exploatare și de ruină ; în condițiile capitalismului, nici cooperația nu poate fi un mijloc de salvare pentru țăranii cu gospodărie mică, deoarece ea servește la îmbogățirea burgheziei sătești. Totodată, Lenin releva că, fără a fi socialistă, revendicarea introducerii folosinței egalitare a pămîntului avea un caracter democrat-revoluționar, istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva reacționarei proprietăți funciare moșierești.

Partidul bolșevic a demascat încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă pentru cîștigarea influenței asupra țărănimii, a arătat cît de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale folosită de ei. Totodată, bolșevicii au consimțit să încheie cu eserii, în anumite condiții, acorduri vremelnice în lupta împotriva țarismului.

Compoziția de clasă eterogenă a țărănimii determina nestatornicia politică și ideologică și fărîmițarea organizatorică a partidului eserilor, permanentele lui oscilări între burghezia liberală și proletariat. Încă în timpul primei revoluții ruse, din partidul eserilor s-a desprins aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii" (enesii), partid legal, care, prin concepțiile sale, se apropia de cadeți, și aripa stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor". În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii, împreună cu menșevicii și cadeții, au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev

www.dacoromanica.ro

și Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țărănimii cu privire la lichidarea proprietății moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pămîntului ; miniștrii eseri din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represiune împotriva țăranilor care ocupau pămînturile moșierești.

La sfîrșitul lunii noiembrie 1917, aripa stîngă a eserilor a format un partid independent al eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența în rîndurile maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva activiștilor Statului sovietic și ai partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea lor dușmănoasă împotriva Statului sovietic atît în interiorul țării cît și în tabăra emigranților albgardiști. — *3*.

4 *Lovitura de stat de la 3 (16) iunie 1907* — lovitură de stat contrarevoluționară prin care guvernul a dizolvat Duma a II-a de stat și a modificat legea cu privire la alegerile pentru Dumă. La 1 iunie 1907, Stolîpin, invocînd acuzația falsă adusă de ohrană, că fracțiunea social-democrată ar întreține legături cu o organizație din rîndurile armatei și ar pregăti o insurecție armată, a cerut ca acestei fracțiuni să nu i se permită să participe la ședințele Dumei ; cei 16 membri ai fracțiunii social-democrate urmau să fie arestați. Duma a desemnat o comisie pentru cercetarea acuzației aduse. Fără să aștepte rezultatele lucrărilor comisiei create de Dumă, în noaptea spre 3 (16) iunie, guvernul a arestat fracțiunea social-democrată. La 3 iunie a fost publicat manifestul țarului cu privire la dizolvarea Dumei a II-a și la modificările legii electorale, prin care numărul de reprezentanți ai moșierilor și ai burgheziei comerciale și industriale în Dumă era considerabil mărit, iar numărul, și așa mic, de reprezentanți ai țăranilor și muncitorilor era considerabil micșorat. Acest act constituia o încălcare grosolană a manifestului din 17 octombrie 1905 și a Legii fundamentale din 1906, potrivit căreia guvernul nu putea da decrete de lege fără aprobarea Dumei de stat.

Potrivit noului regulament, curia proprietarilor funciari alegea un delegat la 230 de persoane, prima curie orășenească — un delegat la 1 000 de persoane, curia a doua orășenească — un delegat la 15 000, curia țărănească — unul la 60 000, iar curia muncitorească — unul la 125 000 de persoane. Moșierii și burghezia aveau posibilitatea să aleagă 65% din numărul total de delegați, țăranii — 22% (pînă atunci aleseseră 42%), muncitorii — 2% (pînă atunci aleseseră 4%). Legea priva de drepturi electorale populația băștinașă din Rusia asiatică, popoarele tiurce din guberniile

www.dacoromanica.ro

Astrahan şi Stavropol şi reducea de două ori numărul de reprezentanţi ai populaţiei din Polonia şi Caucaz. În întreaga Rusie erau private de dreptul de vot persoanele care nu cunoaşteau limba rusă. Duma a III-a, aleasă pe baza acestei legi şi întrunită la 1 noiembrie 1907, era prin componenţa ei o Dumă ultrareacţionară-octombristă.

Lovitura de stat de la 3 iunie a constituit, după cum a arătat Lenin, „un punct de cotitură în istoria revoluţiei noastre" (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 3) ; ea a marcat începutul perioadei de reacţiune stolîpinistă. — *3.*

5 *Duma lui Bulîghin* — „instituţie reprezentativă" consultativă pe care guvernul ţarist a promis s-o convoace în 1905. La 6 (19) august 1905 au fost publicate : manifestul ţarului, legea cu privire la instituirea Dumei de stat şi regulamentul alegerilor pentru Dumă. Duma a primit denumirea de Duma lui Bulîghin după numele ministrului de interne, A. G. Bulîghin, pe care ţarul l-a însărcinat să întocmească proiectul de lege cu privire la Dumă. În alegerile pentru această Dumă nu se acorda drept de vot decît moşierilor, capitaliştilor şi unui mic număr de ţărani gospodari. Din cele 412 locuri de deputaţi stabilite prin lege, ţăranilor le erau rezervate doar 51 de locuri. Muncitorii, ţăranii săraci, muncitorii agricoli, intelectualii democraţi, care formau majoritatea populaţiei, nu aveau drept de vot ; nu aveau drept să participe la alegeri femeile, militarii, tineretul studios, tinerii sub 25 de ani şi o serie de naţionalităţi asuprite din Rusia ţaristă. Duma de stat nu avea dreptul de a adopta nici un fel de legi ; ea putea numai să discute unele probleme în calitate de organ consultativ pe lîngă ţar. Caracterizînd Duma lui Bulîghin, Lenin scria că ea reprezintă „cea mai neruşinată batjocură de «reprezentanţă naţională»" (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 179).

Bolşevicii au chemat pe muncitori şi pe ţărani să boicoteze activ Duma lui Bulîghin, concentrînd întreaga campanie de agitaţie în jurul lozincilor : insurecţie armată, armată revoluţionară, guvern revoluţionar provizoriu. Menşevicii au considerat posibilă participarea la alegerile pentru Dumă şi s-au pronunţat pentru colaborare cu burghezia liberală.

Bolşevicii au folosit campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin pentru a mobiliza toate forţele revoluţionare, pentru a organiza greve politice de masă şi a pregăti insurecţia armată. Guvernul nu a reuşit să ţină alegerile pentru Duma lui Bulîghin ; ea a fost măturată de avîntul revoluţionar şi de greva politică generală din octombrie 1905. În legătură cu problema Dumei lui Bulîghin, vezi articolele lui V. I. Lenin : „Tocmeala în jurul constituţiei", „Boicotarea Dumei lui Bulîghin şi insurecţia", „Unitatea dintre ţar şi popor şi dintre popor şi ţar", „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluţionar şi a ţărănimii revoluţionare ?" (Opere complete, vol. 10, Editura

www.dacoromanica.ro

politică, 1962, ediția a doua, pag. 67—71 ; vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 162—170, 176—185, 193—205). — *4.*

6 Este vorba de boicotarea Dumei I de stat (așa-numita Dumă a lui Witte), convocată la 27 aprilie (10 mai) 1906, în baza legii întocmite de S. I. Witte, președintele Consiliului de Miniștri.

Greva generală din octombrie 1905 din Rusia l-a forțat pe țar să dea manifestul din 17 octombrie, în care se anunța convocarea unei Dume de stat cu funcții legislative. Guvernul țarist urmărea ca prin convocarea unei noi Dume să scindeze și să slăbească mișcarea revoluționară, să orienteze dezvoltarea țării pe o cale pașnică, monarhist-constituționalistă. La 11 (24) decembrie 1905, guvernul a emis decretul cu privire la alegerile pentru noua Dumă.

Alegerile pentru Duma I de stat au avut loc în februarie-martie 1906. Bolșevicii au declarat boicotarea alegerilor. Deși boicotul a subminat considerabil autoritatea Dumei de stat și a zdruncinat încrederea în Dumă la o parte din populație, totuși alegerile n-au putut fi zădărnicite. Principala cauză a eșuării boicotului a fost lipsa unui avînt revoluționar de masă, în măsură să zădărnicească convocarea Dumei. Directivele dezorganizatoare ale menșevicilor și iluziile constituționaliste ale țăranilor au contribuit și ele la eșecul boicotului. Cînd Duma s-a întrunit totuși, Lenin a trasat sarcina ca ea să fie folosită în scopul agitației și propagandei revoluționare, în scopul demascării Dumei ca o falsificare grosolană a reprezentanței poporului.

În Duma I de stat au fost aleși 478 de deputați, dintre care : 179 de cadeți, 63 de autonomiști (membri ai kolo-ului polonez, ai grupului ucrainean, eston, leton, lituanian și ai altor grupuri naționale burgheze), 16 octombriști, 105 deputați fără partid, 97 de trudovici și 18 social-democrați. Prin urmare, în această Dumă, cadeții dețineau peste o treime din locuri.

În ședințele sale, Duma de stat a discutat, printre alte probleme, problema inviolabilității persoanei, a desființării pedepsei cu moartea, a libertății de conștiință și a libertății întrunirilor, problema egalității în drepturi a tuturor cetățenilor etc. Proiectele de lege în aceste probleme, depuse în special de cadeți, erau de fapt „proiecte de lege draconice îndreptate *împotriva* libertății cuvîntului, *împotriva* libertății întrunirilor și împotriva altor lucruri bune" (V. I. Lenin, Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 282). Locul central în Duma de stat l-a ocupat problema agrară. În Dumă au fost prezentate două programe agrare principale : proiectul de lege al cadeților, semnat de 42 de deputați, și proiectul de lege al trudovicilor, cunoscut sub denumirea de „proiectul celor 104" (vezi adnotarea 92). În opoziție cu trudovicii, cadeții voiau să mențină proprietatea moșierească, admițînd exproprierea cu răscumpărare, „pe baza unei evaluări echitabile", numai pentru pămînturile moșierești care erau cultivate în special cu inventarul țăranilor sau erau date în arendă.

www.dacoromanica.ro

Deşi a fost neputincioasă şi a adoptat hotărîri inconsecvente, Duma I de stat nu a justificat speranţele guvernului. La 8 (21) iulie 1906 ea a fost dizolvată. — *7*.

7 Vezi F. Engels. „Literatura din emigraţie". — *10*.

8 *Congresul de la Stockholm* — Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm între 10 şi 25 aprilie (23 aprilie şi 8 mai) 1906. Înainte de congres, în a doua jumătate a lunii februarie, V. I. Lenin a elaborat platforma cu privire la tactică a bolşevicilor — proiectele de rezoluţii ale congresului în toate problemele fundamentale ale revoluţiei. Rezoluţiile bolşevicilor chemau masele muncitoare la pregătirea unui nou asalt revoluţionar împotriva absolutismului. Menşevicii au prezentat congresului o platformă proprie cu privire la tactică, în care, în fond, renunţau la lupta revoluţionară. Pe baza acestor platforme s-a desfăşurat alegerea delegaţilor la congres. Campania de discutare a celor două platforme şi de alegere a delegaţilor pentru congres a durat aproape două luni. Majoritatea organizaţiilor de partid s-au pronunţat pentru platforma bolşevică.

La congres au participat 112 delegaţi cu vot deliberativ, reprezentînd 57 de organizaţii locale ale P.M.S.D.R., şi 22 de delegaţi cu vot consultativ. Au participat şi reprezentanţi ai organizaţiilor naţionale: cîte trei reprezentanţi din partea social-democraţiei din Polonia şi Lituania, din partea Bundului şi a Partidului muncitoresc social-democrat leton, cîte un reprezentant din partea Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean şi a Partidului muncitoresc finlandez. A mai participat şi un reprezentant al Partidului muncitoresc social-democrat bulgar.

Printre delegaţii bolşevici au fost V. I. Lenin, M. V. Frunze, E. M. Iaroslavski, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaia, A. V. Lunacearski, F. A. Sergheev (Artem), I. I. Skvorţov-Stepanov, I. V. Stalin, S. G. Şaumian, K. E. Voroşilov, V. V. Vorovski.

La congres, menşevicii au avut o majoritate numerică. Ea se explica prin faptul că numeroase organizaţii de partid bolşevice, care au condus acţiunile armate ale maselor, fuseseră zdrobite şi nu au putut trimite delegaţi. Centrul, Uralul, Siberia, Nordul — bastioane ale bolşevicilor — au fost reprezentate printr-un număr mic de delegaţi. Menşevicii însă, avînd organizaţiile cele mai puternice din punct de vedere numeric în regiunile neindustriale ale ţării, unde nu s-au desfăşurat acţiuni revoluţionare de masă, au reuşit să trimită un număr mai mare de delegaţi. Această compoziţie a congresului a determinat caracterul menşevic al celor mai multe dintre hotărîrile sale.

Congresul a discutat următoarele probleme: 1) Revizuirea programului agrar; 2) Aprecierea momentului actual şi sarcinile de clasă ale proletariatului; 3) Atitudinea faţă de Duma de stat; 4) Insurecţia armată; 5) Acţiunile de partizani; 6) Unificarea cu partidele social-democrate naţionale şi 7) Statutul partidului.

www.dacoromanica.ro

În jurul tuturor problemelor s-a dat la congres o luptă înverşunată între bolşevici şi menşevici. Lenin a prezentat rapoarte şi a rostit cuvîntări cu privire la problema agrară, la momentul actual şi sarcinile de clasă ale proletariatului, la atitudinea faţă de Duma de stat, la insurecţia armată şi alte probleme ; el a făcut parte din comisia pentru elaborarea proiectului de statut al P.M.S.D.R.

Problema principală în jurul căreia s-a dus lupta la congres a fost problema revizuirii programului agrar.

Proiectul bolşevic de program agrar a fost fundamentat de Lenin în vederea congresului în lucrarea „Revizuirea programului agrar al partidului muncitoresc", difuzată delegaţilor la congres. Esenţa programului agrar leninist consta în revendicarea confiscării tuturor pămînturilor moşiereşti şi naţionalizării întregului pămînt, adică desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului şi trecerea tuturor pămînturilor în proprietatea statului. Programul agrar al lui Lenin urmărea atragerea ţărănimii în calitate de aliat al proletariatului de partea revoluţiei, deplina victorie a revoluţiei burghezo-democratice şi crearea condiţiilor pentru trecerea la revoluţia socialistă.

La congres, o parte din delegaţii bolşevici (I. V. Stalin, S. A. Suvorov ş.a.) susţineau revendicarea împărţirii pămînturilor moşiereşti şi trecerea lor în proprietatea privată a ţăranilor. Lenin a criticat revendicările „împărţiştilor", relevînd că ele sînt greşite, dar nu dăunătoare.

Menşevicii susţineau programul de municipalizare a pămîntului, ceea ce însemna trecerea pămînturilor moşiereşti în mîinile organelor de autoadministrare locală (consiliile municipale), de la care ţăranii urmau să ia pămîntul în arendă. Prejudiciul politic pe care-l prezenta programul de municipalizare consta în faptul că, în loc să cheme la acţiuni revoluţionare, el semăna iluzii dăunătoare despre posibilitatea de a rezolva problema agrară pe cale paşnică în condiţiile menţinerii unei puteri centrale reacţionare. Lenin a criticat cu vehemenţă programul menşevic de municipalizare, demascînd caracterul lui greşit şi răul pe care-l aduce mişcării revoluţionare. După o luptă aprigă, congresul a aprobat cu majoritate de voturi programul agrar menşevic de municipalizare a pămîntului, cu o seamă de amendamente adoptate sub presiunea bolşevicilor.

În cursul discutării problemelor cu privire la aprecierea momentului actual şi la atitudinea faţă de Duma de stat, divergenţele cu menşevicii au ieşit la iveală şi cu mai multă acuitate. Bolşevicii s-au pronunţat pentru demascarea partidelor burgheziei liberale şi pentru alianţa cu forţele democratice în lupta împotriva absolutismului ţarist şi a partidelor politice care-l susţineau. Menşevicii însă lăsau conducerea revoluţiei în mîinile burgheziei. Bolşevicii trasau sarcina de a lupta împotriva iluziilor constituţionaliste cu privire la Dumă, pe care le semăna în rîndurile poporului burghezia liberală, de a distruge încrederea în promisiunile şi legile guvernului ţarist. Menşevicii însă priveau

www.dacoromanica.ro

Duma ca „un centru politic al întregii naţiuni", capabil să rezolve problemele revoluţiei. În acest sens s-a pronunţat la congres şi G. V. Plehanov, care a declarat că „Duma se află pe drumul larg al revoluţiei" („Congresul al patrulea (de unificare) al P.M.S.D.R. Procesele-verbale", Moscova, 1959, pag. 293). După o luptă îndîrjită, congresul a aprobat rezoluţiile menşevice cu privire la Duma de stat (s-a admis necesitatea de a sprijini Duma), cu privire la insurecţia armată şi a adoptat o hotărîre echivocă cu privire la acţiunile de partizani. Rezoluţia cu privire la insurecţia armată îndemna la împotrivire faţă de toate încercările de a atrage proletariatul într-o ciocnire armată. Această rezoluţie, ca şi expunerile făcute de menşevici la congres în legătură cu insurecţia armată, era pătrunsă de spiritul oportunismului. Congresul a adoptat, fără a o pune în discuţie, o rezoluţie de compromis cu privire la sindicate, prin care se recunoştea necesitatea sprijinirii de către partid a organizării sindicatelor, şi o rezoluţie cu privire la atitudinea faţă de mişcarea ţărănească. În problema atitudinii faţă de partidele burgheze, congresul s-a mulţumit să aprobe rezoluţia Congresului internaţional de la Amsterdam.

Congresul a adoptat formularea dată de Lenin primului paragraf din statut, respingînd astfel formularea oportunistă a lui Martov. Pentru prima oară a fost inclusă în statut formularea bolşevică cu privire la centralismul democratic.

Congresul a adoptat hotărîrea cu privire la unificarea cu Social-democraţia din Regatul Poloniei şi din Lituania şi cu Partidul muncitoresc social-democrat leton ; acestea au intrat în P.M.S.D.R. ca organizaţii teritoriale, care îşi desfăşoară activitatea în rîndurile proletariatului tuturor naţionalităţilor de pe teritoriul respectiv. Congresul a mai adoptat proiectul condiţiilor de unificare cu Bundul, dar într-o rezoluţie specială s-a pronunţat cu hotărîre împotriva organizării proletariatului pe naţionalităţi. Din iniţiativa Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean, la congres s-a pus problema unificării cu P.M.S.D.U., dar nu s-a ajuns la un acord cu acest partid din pricina caracterului lui naţionalist, mic-burghez.

Din Comitetul Central ales de congres făceau parte 3 bolşevici şi 7 menşevici. În redacţia · Organului Central, ziarul „Soţial-Demokrat", au intrat numai menşevici.

În istoria partidului, acest congres poartă denumirea de „congres de unificare". Dar unificarea P.M.S.D.R. realizată la congres era doar o unificare formală. În fapt, bolşevicii şi menşevicii aveau concepţii şi platforme deosebite în toate problemele fundamentale ale revoluţiei, constituind două partide. Lichidînd formal sciziunea, congresul a făcut să se intensifice pentru un timp unitatea de acţiune a organizaţiilor de partid, dar n-a dus şi nici nu putea duce la o unificare în fapt. Lupta dusă între bolşevici şi menşevici înainte de congres a devenit deosebit de acută în cursul congresului. De aceea, după cum a arătat Lenin, „un rezultat ideologic important al congresului" a fost nu uni-

www.dacoromanica.ro

ficarea, ci „delimitarea mai clară şi mai precisă între aripa dreaptă şi aripa stîngă a social-democraţiei". Lupta dusă la congres a arătat maselor de partid care este conţinutul divergenţelor principiale dintre bolşevici şi menşevici şi cît de profunde sînt aceste divergenţe.

Materialele congresului au dat posibilitate membrilor de partid şi muncitorilor conştienţi să se orienteze în lupta ideologică, să înţeleagă mai bine şi mai profund linia revoluţionară a bolşevicilor.

Imediat după congres, în numele delegaţilor bolşevici, Lenin a scris un apel către partid în care a făcut o critică principială hotărîrilor menşevice pe care Congresul al IV-lea le-a adoptat în pofida protestelor bolşevicilor. Lenin a analizat lucrările congresului în broşura „Raport asupra Congresului de unificare al P.M.S.D.R. (Scrisoare către muncitorii din Petersburg)" (vezi Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 1—65). — *13.*

9 *Duma II-a de stat* s-a întrunit la 20 februarie (5 martie) 1907. Alegerile pentru Dumă au fost indirecte şi inegale şi s-au desfăşurat în condiţiile existenţei curţilor marţiale şi ale represiunilor. În pofida acestor împrejurări, Duma a II-a a avut o componenţă mai de stînga decît Duma I. Aceasta se datoreşte unei delimitări mai nete şi mai categorice a partidelor decît în Duma I, creşterii nivelului de conştiinţă al maselor, precum şi participării bolşevicilor la alegeri.

Componenţa Dumei dovedea întărirea partidelor extreme : pe de o parte, a social-democraţilor şi a grupurilor narodniciste, pe de altă parte a celor de dreapta, pe seama cadeţilor. Repartizarea membrilor Dumei a II-a de stat pe grupări politice a fost următoarea : cei de dreapta, adică monarhişti şi octombrişti — 54, cadeţi şi cei apropiaţi de ei — 99, naţionali — 76, cei fără partid — 50, grupul cazac — 17, „socialişti-populişti" — 16, eseri — 37, trudovici — 104, social-democraţi — 65. Dar, deşi avea o componenţă mai de stînga, din pricină că revoluţia se afla în declin, Duma a II-a a fost mai slabă decît Duma I.

Partidele de dreapta din Duma a II-a de stat au acordat un sprijin necondiţionat politicii guvernului absolutist în toate problemele. Cadeţii în perioada Dumei a II-a şi-au vădit în mod definitiv caracterul contrarevoluţionar, situîndu-se pe o poziţie de tranzacţii cu absolutismul.

În fracţiunea social-democrată din Duma a II-a de stat au predominat menşevicii. În activitatea ei s-a făcut simţită tactica oportunistă a menşevicilor, care se pronunţau pentru încheierea de blocuri cu cadeţii şi încurajau iluziile constituţionaliste în rîndurile poporului. Lenin a criticat cu asprime greşelile fracţiunii social-democrate din Dumă, arătînd că între concepţiile majorităţii social-democraţiei din Rusia şi cele ale reprezentanţei ei din Dumă există o neconcordanţă. Bolşevicii au folosit Duma ca tribună pentru demascarea ţarismului şi a rolului trădător al

www.dacoromanica.ro

burgheziei contrarevoluționare, pentru proclamarea și propagarea programului revoluționar al partidului, pentru eliberarea țărănimii de sub influența liberalilor și pentru crearea în cadrul Dumei a unui bloc revoluționar format din reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Linia urmată de bolșevici era o linie nouă, o linie de comportare marxist-revoluționară a reprezentanților proletariatului în instituțiile parlamentare. Menșevicii însă aplicau în Dumă tactica oportunistă de sprijinire a cadeților. „Lupta liberalilor împotriva țăranilor și social-democraților — a scris mai tîrziu Lenin — constituie conținutul *întregii* istorii a Dumei I și a II-a. Lupta dintre bolșevici și menșevici, izvorîtă din faptul că menșevismul prețonizea sprijinirea liberalilor, iar bolșevismul preconiza lichidarea hegemoniei liberalilor asupra țărănimii, este *indisolubil* legată de istoria Dumei I și a II-a" (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 376).

Problema centrală dezbătută în Duma a II-a de stat, ca și în Duma I, a fost problema agrară. Printre altele, Duma a discutat în ședințele sale bugetul, problemele ajutorării înfometaților și șomerilor, problema amnistiei.

Cînd a devenit limpede că revoluția nu dispune de forțe suficiente, guvernul țarist a hotărît să dizolve Duma. Dizolvarea Dumei a II-a de stat la 3 iunie 1907 a marcat începutul unei perioade de cruntă reacțiune. — *16.*

10 *Cadeții* — membrii partidului constituțional-democrat, principalul partid al burgheziei monarhiste liberale din Rusia. Partidul cadet a fost creat în octombrie 1905 ; în rîndurile lui au intrat reprezentanți ai burgheziei, fruntași ai zemstvelor din rîndurile moșierilor și intelectuali burghezi. Militanții mai de seamă din rîndurile cadeților au fost : P. N. Miliukov, S. A. Muromțev, V. A. Maklakov, A. I. Șingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev etc. Pentru a înșela masele muncitoare, cadeții și-au luat denumirea falsă de „partid al libertății poporului" ; în realitate, ei nu mergeau mai departe de revendicarea unei monarhii constituționale. Cadeții considerau drept principalul lor țel lupta împotriva mișcării revoluționare și voiau să împartă puterea cu țarul și cu moșierii iobăgiști. În anii primului război mondial, ei au sprijinit în mod activ politica externă de cotropiri dusă de guvernul țarist. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie au căutat să salveze monarhia. Deținînd un rol conducător în cadrul Guvernului provizoriu, cadeții au dus o politică antipopulară, contrarevoluționară, pe placul imperialiștilor anglo-franco-americani. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cadeții s-au manifestat ca dușmani neîmpăcați ai Puterii sovietice, au participat activ la toate acțiunile contrarevoluționare armate și la campaniile intervenționiștilor. Ca emigranți, după înfrîngerea intervenționiștilor și a albgardiștilor, ei nu și-au încetat activitatea contrarevoluționară antisovietică. — *16.*

www.dacoromanica.ro

11 *„Tovarişci"* — cotidian burghez ; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie 1906 pînă la 30 decembrie 1907 (12 ianuarie 1908). Fără a fi formal organul vreunui partid, ziarul era de fapt organul cadeţilor de stînga. S. N. Prokopovici şi E. D. Kuskova au participat activ la editarea lui. La acest ziar au colaborat şi menşevicii. — *17.*

12 *Manifestul C.C.* — „Scrisoare către organizaţiile de partid" nr. 1, scrisă în legătură cu lovitura de stat de la 3 iunie. „Proletariatul şi social-democraţia revoluţionară, exponentul intereselor sale — se spunea în scrisoare —, nu pot să nu riposteze, să nu protesteze împotriva actului de violenţă al guvernului. Social-democraţia nu va renunţa să continue şi să dezvolte revoluţia". Fără să proclame trecerea la o acţiune imediată, C.C. al P.M.S.D.R. chema organizaţiile de partid „să sprijine şi să dezvolte pînă la capăt mişcările de masă care izbucnesc, iar acolo unde există toate temeiurile să se conteze pe sprijinul activ şi hotărît al maselor largi, să ia imediat asupra lor iniţiativa mişcării, informînd totodată C.C. asupra acestui lucru". — *22.*

13 Vezi scrisoarea lui K. Marx către L. Kugelmann din 3 martie 1869 (K. Marx şi F. Engels, Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 251). — *24.*

14 Lenin se referă la „A doua adresă a Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-prusian", scrisă de K. Marx (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franţa", Editura politică, 1960, pag. 32). — *27.*

15 *Octombriştii* — membrii partidului octombriştilor (sau ai „Uniunii 17 octombrie"), care s-a constituit în Rusia după publicarea manifestului ţarului din 17 (30) octombrie 1905. Era un partid contrarevoluţionar, care a reprezentat şi a apărat interesele marii burghezii şi ale moşierilor, care îşi duceau gospodăria în mod capitalist ; în fruntea acestui partid au fost A. I. Gucikov, cunoscut industriaş şi proprietar de imobile din Moscova, şi M. V. Rodzeanko, mare moşier. Octombriştii au sprijinit întru totul politica internă şi externă a guvernului ţarist. — *28.*

16 *„Proletarii" (editat la Geneva)* — săptămînal bolşevic ilegal ; Organ Central al P.M.S.D.R., înfiinţat pe baza unei hotărîri a Congresului al III-lea al partidului. Printr-o hotărîre a plenarei din 27 aprilie (10 mai) 1905 a Comitetului Central al partidului, V. I. Lenin a fost numit redactor responsabil al Organului Central. Ziarul a apărut la Geneva de la 14 (27) mai pînă la 12 (25) noiembrie 1905. Au apărut 26 de numere. „Proletarii" a urmat linia vechii „Iskre", a „Iskrei" leniniste, şi a păstrat o perfectă continuitate cu ziarul bolşevic „Vpered".

Lenin a scris pentru acest ziar circa 90 de articole şi note. Articolele lui Lenin defineau fizionomia politică a ziarului,

www.dacoromanica.ro

conținutul său ideologic, orientarea sa bolșevică. O activitate deosebit de intensă a desfășurat Lenin în calitate de conducător și redactor al ziarului. La activitatea redacției au participat în permanență V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski și M. S. Olminski. Un rol important în munca redacției au avut N. K. Krupskaia, V. M. Velicikina și V. A. Karpinski. Ziarul a avut legături strînse cu mișcarea muncitorească din Rusia ; în coloanele lui se publicau articole și note scrise de muncitori care participau nemijlocit la mișcarea revoluționară. Culegerea corespondențelor și trimiterea lor la Geneva erau organizate de V. D. Bonci-Bruevici, S. I. Gusev și A. I. Ulianova-Elizarova. Corespondența redacției cu organizațiile locale de partid și cu cititorii era purtată de N. K. Krupskaia și L. A. Fotieva.

„Proletarii" reacționa imediat la toate evenimentele importante din mișcarea muncitorească rusă și internațională, ducea o luptă necruțătoare împotriva menșevicilor și a celorlalte elemente revizioniste, oportuniste. Ziarul a desfășurat o vastă activitate pentru propagarea hotărîrilor Congresului al III-lea al partidului și a avut un rol important în făurirea unității organizatorice și ideologice a bolșevicilor. „Proletarii" apăra în mod consecvent marxismul revoluționar și dezbătea toate problemele fundamentale ale revoluției ce se desfășura în Rusia. Oglindind și analizînd sub toate aspectele evenimentele din 1905, „Proletarii" ridica masele largi de oameni ai muncii la luptă pentru victoria revoluției.

„Proletarii" exercita o mare influență asupra organizațiilor social-democrate locale. Unele articole ale lui Lenin apărute în ziarul „Proletarii" erau reproduse de ziarele bolșevice locale și difuzate în foi volante. La începutul lunii noiembrie 1905, curînd după plecarea lui Lenin în Rusia, ziarul „Proletarii" și-a încetat apariția. Ultimele două numere (25 și 26) au apărut sub îngrijirea lui V. V. Vorovski, dar și pentru aceste numere Lenin a scris cîteva articole care au fost publicate după plecarea sa din Geneva. — *29*.

17 *„Proletarii" (din Rusia)* — ziar bolșevic ilegal. A apărut de la 21 august (3 septembrie) 1906 pînă la 28 noiembrie (11 decembrie) 1909, sub redacția lui V. I. Lenin ; au apărut 50 de numere. La munca redacțională au participat activ M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski, I. F. Dubrovinski ; de partea tehnică a editării ziarului s-au ocupat A. G. Șlihter, E. S. Șlihter ș.a. Primele 20 de numere au fost pregătite pentru tipar și culese la Vîborg (ziarul se tipărea la Petersburg de pe matrițele primite de la Vîborg ; din motive conspirative, ca loc de apariție se menționa Moscova). Dat fiind faptul că editarea unui organ ilegal în Rusia devenise cît se poate de dificilă, în urma unei hotărîri a Comitetului din Petersburg și a Comitetului din Moscova ale P.M.S.D.R., redacția a trecut la editarea ziarului în străinătate (nr. 21—40 au apărut la Geneva, iar nr. 41—50 la Paris).

www.dacoromanica.ro

Ziarul „Proletarii" a fost, de fapt, Organul Central al bolşevicilor. Întreaga activitate de bază din cadrul redacţiei ziarului „Proletarii" a fost dusă de Lenin. De cele mai multe ori, el publica cîteva articole într-un număr. În ziarul „Proletarii" au fost publicate peste 100 de articole şi note scrise de Lenin în legătură cu principalele probleme ale luptei revoluţionare a clasei muncitoare. În ziar erau tratate pe larg probleme generale de politică şi de tactică, se publicau dări de seamă cu privire la activitatea C.C. al P.M.S.D.R., hotărîri ale conferinţelor şi plenarelor C.C., scrisori ale C.C. referitoare la diferite probleme ale activităţii partidului, precum şi o serie de alte documente. Ziarul a întreţinut strînse legături cu organizaţiile de partid locale.

În anii reacţiunii stolîpiniste, „Proletarii" a jucat un rol important în menţinerea şi în consolidarea organizaţiilor bolşevice, în lupta împotriva lichidatorilor, otzoviştilor, ultimatiştilor şi ziditorilor de dumnezeu. La plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910, menşevicii au reuşit să impună, cu ajutorul împăciuitoriştilor, adoptarea unei hotărîri prin care, sub pretextul luptei împotriva fracţionismului, ziarul „Proletarii" a fost obligat să-şi înceteze apariţia. — *29*.

18 Articolul *„În amintirea contelui Heiden"* a fost publicat în culegerea bolşevică „Golos jizni" (Petersburg, 1907), însoţit de următoarea notă din partea redacţiei : „Scris încă în iunie, imediat după apariţia panegiricului din ziarul «Tovarişci», articolul acesta nu a fost publicat din motive «independente» de autor. Publicîndu-l în culegerea de faţă, redacţia consideră că, deşi motivele care au determinat scrierea acestui articol şi-au pierdut astăzi importanţa, totuşi conţinutul lui îşi păstrează şi acum întreaga valoare".

Motivele „independente" de autor însemnau, de obicei, opreliştile puse de poliţie şi cenzură. În cazul de faţă s-a avut în vedere şi faptul că în acest timp culegerile bolşevicilor erau singurele publicaţii în care putea apărea articolul lui Lenin. Articolul e nesemnat, dar în tabla de materii a culegerii se indică autorul : N. L. — *38*.

19 *„Russkie Vedomosti"* — ziar ; a apărut la Moscova din 1863 ; exprima concepţiile intelectualităţii liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut, la acest ziar au colaborat o seamă de scriitori din tabăra democrată (V. G. Korolenko, M. E. Saltîkov-Şcedrin, G. I. Uspenski şi alţii) ; totodată, ziarul a publicat şi lucrări ale narodnicilor liberali. Începînd din 1905, ziarul a devenit organul aripii de dreapta a partidului cadet. Lenin a arătat că ziarul „Russkie Vedomosti" îmbina în felul său „cadetismul *de dreapta* cu o oarecare doză de narodnicism" (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119).

În 1918 ziarul „Russkie Vedomosti" a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluţionare. — *38*

www.dacoromanica.ro

20 *„Înnoirea pașnică", „adepții înnoirii pașnice"* — partidul „înnoirii pașnice", organizație monarhistă-constituționalistă a marii burghezii și a moșierilor, constituită definitiv în 1906, după dizolvarea Dumei I de stat. Acest partid grupa în rîndurile sale pe octombriștii „de stînga" și pe „cadeții de dreapta". Liderii partidului „înnoirii pașnice" au fost : P. A. Heiden, N. N. Lvov, P. P. Reabușinski, M. A. Stahovici, D. N. Șipov, E. N. și G. N. Trubețkoi și alții. Prin programul său, acest partid se apropia foarte mult de octombriști. El apăra interesele burgheziei industriale și comerciale și ale moșierilor cu moșii exploatate pe baze capitaliste. În Duma a III-a de stat, partidul „înnoirii pașnice" s-a aliat cu așa-numitul partid al „reformelor democratice", formînd împreună fracțiunea „progresistă". — *43.*

21 Este vorba de moșierul Penocikin din povestirea lui I. S. Turgheniev „Burmistrul". — *44.*

22 Lenin citează din Goethe „Zahme Xenien" („Xeniile blînde"). — *46.*

23 *Conferința organizației orășenești Petersburg a P.M.S.D.R.* s-a ținut la Terioki (Finlanda) între 8 și 14 (21 și 27) iulie 1907. Dările de seamă ale conferinței nu au fost găsite. La prima ședință a conferinței au participat 61 delegați cu vot deliberativ și 21 delegați cu vot consultativ.

Principala problemă de care s-a ocupat conferința a fost problema participării la alegerile pentru Duma a III-a de stat și lupta împotriva stărilor de spirit boicotiste din cadrul organizației Petersburg a P.M.S.D.R.

Lenin a prezentat raportul în problema atitudinii față de alegerile pentru Duma a III-a. Conferința a aprobat linia trasată de Lenin împotriva boicotării Dumei a III-a, linie pe care el a susținut-o în tezele și în raportul său. — *47.*

24 *Conferința a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală")* a avut loc la Kotka (Finlanda) între 21 și 23 iulie (3 și 5 august) 1907. La conferință au participat 26 de delegați, dintre care 9 bolșevici, 5 menșevici, 5 social-democrați polonezi, 5 bundiști și 2 social-democrați letoni. Printre delegați au fost : V. I. Lenin, F. E. Dzerjinski, Rosa Luxemburg, A. V. Lunacearski și alții. În afară de delegați, la conferință au participat membrii și membrii supleanți ai C.C. ales la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. Necesitatea convocării de urgență a unei conferințe (la două luni după Congresul al V-lea al partidului) a fost determinată de schimbările intervenite în situația politică în urma loviturii de stat contrarevoluționare de la 3 iunie și de alegerile pentru Duma a III-a. Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme : participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat, problema acordurilor electorale cu alte partide, platforma electorală și Congresul general al sindicatelor din Rusia. La prima problemă, conferința a ascultat trei rapoarte :

www.dacoromanica.ro

din partea bolşevicilor, raportul lui Lenin (împotriva boicotului) şi raportul lui A. Bogdanov (pentru boicot), iar din partea menşevicilor şi a Bundului raportul lui F. Dan. Conferinţa a adoptat cu o majoritate de voturi ca bază de discuţii proiectul de rezoluţie al lui Lenin, care chema partidul să participe la campania electorală şi să ducă lupta atît împotriva partidelor de dreapta, cît şi împotriva cadeţilor (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 177—178). Rezoluţia bolşevicilor-boicotişti fiind respinsă, aceştia au votat pentru rezoluţia lui Lenin.

În problema acordurilor electorale cu alte partide, Conferinţa a III-a a hotărît ca în primul stadiu al alegerilor social-democraţii să nu încheie nici un fel de acorduri cu alte partide. În caz de balotaj se admiteau acorduri cu toate partidele situate mai la stînga decît cadeţii. În stadiul al doilea şi în stadiile următoare ale alegerilor se admiteau acorduri cu toate partidele revoluţionare şi opoziţioniste în vederea luptei împotriva partidelor de dreapta. În curia muncitorească însă, social-democraţii nu trebuiau să încheie nici un fel de acorduri cu alte partide, cu excepţia partidelor social-democrate naţionale, care nu făceau parte din P.M.S.D.R., şi a P.P.S.

În legătură cu platforma electorală, conferinţa recomanda C.C. ca ea să fie întocmită pe baza rezoluţiei adoptate în problema participării la alegerile pentru Duma a III-a de stat.

Discutarea problemei convocării unui Congres general al sindicatelor din Rusia a luat de fapt aspectul unei discuţii în ceea ce priveşte relaţiile dintre partidul clasei muncitoare şi sindicate, deoarece menşevicii încercaseră să revizuiască hotărîrea Congresului al V-lea (de la Londra) cu privire la partinitatea sindicatelor. Conferinţa a ascultat două rapoarte : un raport care susţinea principiul partinităţii sindicatelor şi unul care susţinea neutralitatea sindicatelor. Au fost propuse 4 proiecte de rezoluţie pe marginea acestor rapoarte (un proiect de rezoluţie bolşevic, unul menşevic şi două de compromis). Conferinţa a hotărît ca toate proiectele de rezoluţie depuse în această problemă să fie transmise C.C. al P.M.S.D.R. ca material de studiu. La baza proiectului de rezoluţie bolşevic (al treilea dintre proiecte) a stat proiectul propus de V. I. Lenin (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C.U.S. şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 184).

Procesele-verbale ale conferinţei şi raportul lui V. I. Lenin nu au fost găsite. Documentele lui V. I. Lenin care s-au păstrat : conspectul cuvîntării împotriva boicotului, schiţa iniţială a proiectului de rezoluţie împotriva boicotării alegerilor pentru Duma a III-a de stat etc. (publicate în 1933 în „Culegeri din Lenin", vol. XXV) se publică la secţiunea „Materiale pregătitoare" din volumul de faţă. Hotărîrile Conferinţei a III-a a P.M.S.D.R. au fost publicate într-o foaie volantă sub semnă-

www.dacoromanica.ro

tura C.C. al P.M.S.D.R., intitulată : „Înştiinţare cu privire la conferinţa de partid din 21, 22 şi 23 iulie 1907".

Importanţa Conferinţei a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferinţă generală") constă în faptul că ea a trasat principiile tactice ale partidului în noua situaţie istorică, în condiţiile reacţiunii stolîpiniste. — *51.*

25 *Legea electorală cadetă din 11 (24) decembrie 1905* — lege cu privire la alegerile pentru Duma I de stat, promulgată de guvernul ţarist în toiul insurecţiei armate din Moscova. Această lege dădea doar impresia că lărgeşte drepturile electorale.

Spre deosebire de regulamentul cu privire la Duma „consultativă" a lui Bulîghin, noua lege prevedea crearea unei Dume „legislative". Curiilor stabilite prin legile anterioare — curia proprietarilor funciari (moşierii), orăşenească (burghezia) şi ţărănească — li se adăuga şi o curie muncitorească şi se prevedea o oarecare lărgire a corpului electoral la oraşe, menţinîndu-se însă neschimbat numărul total de delegaţi din partea curiei orăşeneşti. Alegerile nu se efectuau pe baza votului universal. Nu aveau drept de vot femeile şi peste 2 000 000 de bărbaţi care lucrau ca muncitori în micile întreprinderi, popoarele nomade, militarii şi tinerii care nu împliniseră vîrsta de 25 de ani. Votul nu era egal. În curia proprietarilor funciari revenea un delegat la 2 000 de alegători, în curia orăşenească unul la 7 000 de alegători, în curia ţărănească unul la 30 000 de alegători şi în curia muncitorească unul la 90 000 de alegători, adică 1 vot al moşierilor cîntărea cît 3 voturi ale burgheziei orăşeneşti, 15 voturi ale ţăranilor sau 45 de voturi ale muncitorilor. Delegaţii din partea curiei muncitoreşti alcătuiau doar 4% din numărul total de delegaţi în alegerile pentru Duma de stat. Numai muncitorii din întreprinderile industriale mari şi din industria minieră se bucurau de drepturi electorale. În curia muncitorească erau admişi la vot numai muncitorii din întreprinderile cu cel puţin 50 de muncitori. Întreprinderile în care lucrau 50—1 000 de muncitori trimiteau cîte un împuternicit. Marile întreprinderi trimiteau cîte un împuternicit la fiecare 100 de oameni. Alegerile nu erau directe, ci indirecte. Pentru muncitori a fost stabilit un sistem de alegeri în trei trepte, iar pentru ţărani în patru trepte. În fapt, alegerile nu erau secrete.

Lenin considera legea electorală din 11 (24) decembrie 1905 „cea mai grosolană falsificare" a ideii de „reprezentanţă naţională" (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 198), deoarece ea asigura moşierilor şi capitaliştilor o majoritate copleşitoare în Dumă. — *53.*

26 *Progresiştii fără partid* — grupare politică a burgheziei liberale monarhiste ruse, care, în alegerile pentru Dumele de stat şi în Dume, încercau să unească sub steagul „nepartinităţii" elemente din diferite partide şi grupuri burghezo-moşiereşti.

www.dacoromanica.ro

În Duma a III-a de stat, progresiștii au format o fracțiune în care au intrat reprezentanții partidului „înnoirii pașnice" și ai partidului „reformelor democratice". Teama de o nouă explozie revoluționară îi făcea pe progresiști să critice „extremismele" guvernului țarist, care, după părerea lor, prin intransigența sa, a creat terenul pentru activitatea forțelor revoluționare de stînga. În 1912, în cursul alegerilor pentru Duma a IV-a de stat, progresiștii au încheiat un bloc cu cadeții, pe care i-au ajutat, prin aparenta lor neapartenență la nici un partid, să cîștige voturile „alegătorului burghez de la 3 iunie".

În noiembrie 1912 progresiștii s-au constituit într-un partid politic de sine stătător, avînd următorul program : o constituție moderată strict cenzitară, reforme mărunte, un guvern responsabil, adică un guvern care să răspundă în fața Dumei, înăbușirea mișcării revoluționare. V. I. Lenin a arătat că prin componența și prin ideologia lor progresiștii erau *„un amestec de octombriști și cadeți"* ; el a caracterizat programul partidului progresiștilor ca fiind un program național-liberal : „Ei vor fi partidul «adevăratei» burghezii capitaliste, așa cum îl vedem și în Germania" (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 494, 434).

În perioada primului război mondial, partidul progresist a devenit deosebit de activ ; el cerea înlocuirea conducerii militare, mobilizarea industriei pentru nevoile frontului și un „guvern responsabil" în care să intre reprezentanții burgheziei ruse. După revoluția burghezo-democratică din februarie, unii lideri ai acestui partid au intrat în Guvernul provizoriu burghez. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partidul progresiștilor a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice.

Printre liderii progresiștilor se numărau P. P. Reabușinski și A. I. Konovalov, vestiți fabricanți din Moscova, moșierul I. N. Efremov și alții. Progresiștii au publicat în diferite perioade organe politice de presă proprii : revista „Moskovskii Ejenedelnik", ziarele „Slovo", „Russkaia Molva" și „Utro Rossii". — *55.*

27 „*Obrazovanie*" — revistă lunară literară legală, social-politică și de popularizare a științei ; a apărut la Petersburg din 1892 pînă în 1909. În 1902—1908, revista „Obrazovanie" a publicat articole ale social-democraților. În nr. 2 din 1906 al revistei „Obrazovanie" s-au publicat capitolele V—IX ale lucrării lui Lenin „Problema agrară și «criticii lui Marx»" (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 154—221). — *56.*

28 *Ziarul lui Burenin* — astfel denumește V. I. Lenin ziarul ultrareacționar monarhist „Novoe Vremea". Burenin era colaborator al ziarului ; el a dus o campanie deșănțată împotriva reprezentanților tuturor curentelor progresiste ale gîndirii sociale, evidențiindu-se prin metode necinstite de polemică.

„*Novoe Vremea*" — cotidian ; a apărut din 1868 pînă în 1917 la Petersburg ; a aparținut, pe rînd, mai multor editori și și-a

www.dacoromanica.ro

schimbat în repetate rînduri orientarea politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, din 1876, cînd a început să fie editat de A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacţionare ale nobilimii şi ale funcţionărimii birocratice. Din 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacţionarilor. După revoluţia burghezo-democratică din februarie, acest ziar a sprijinit politica contrarevoluţionară a Guvernului provizoriu burghez şi a dus o campanie furibundă împotriva bolşevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. V. I. Lenin spunea despre „Novoe Vremea" că este un model de ziar venal. — *60.*

29 *Trudovicii („Grupul trudovic")* — grup de democraţi mic-burghezi ; s-a constituit în aprilie 1906, fiind format din deputaţii ţăranilor în Duma I de stat.

Trudovicii cereau desfiinţarea tuturor îngrădirilor feudale şi naţionale, democratizarea administraţiei zemstvelor şi administraţiei oraşelor, introducerea votului universal în alegerile pentru Duma de stat. Programul agrar al trudovicilor avea ca punct de plecare principiile narodniciste de folosire „egalitară" a pămîntului : crearea unui fond funciar al întregului popor, fond care să fie alcătuit din pămînturile statului, pămînturile domeniale, pămînturile coroanei, pămînturile mănăstireşti, precum şi cele ale proprietarilor funciari dacă întinderea proprietăţii depăşea norma de muncă stabilită ; pentru pămînturile aparţinînd proprietarilor funciari care urmau să intre în fondul funciar se prevedea acordarea de despăgubiri. În 1906, V. I. Lenin arăta că trudovicul tipic este ţăranul căruia „nu-i este străină tendinţa de a cădea la învoială cu monarhia, de a se potoli pe peticul *său* de pămînt în cadrul orînduirii burgheze, dar în momentul de faţă principalele sale forţe sînt angajate în lupta împotriva moşierilor, pentru pămînt, în lupta împotriva statului feudal, pentru democraţie" (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediţia a doua, pag. 25).

În cadrul Dumei de stat, trudovicii au oscilat între cadeţi şi social-democraţi. Aceste oscilări erau determinate de însăşi natura de clasă a micilor producători-ţărani. Dat fiind însă că trudovicii reprezentau totuşi masele ţărăneşti, în Dumă bolşevicii au promovat o tactică de înţelegere cu ei în unele probleme în vederea luptei comune împotriva absolutismului ţarist şi a cadeţilor. În 1917, Grupul trudovic a fuzionat cu partidul „socialiştilor-populişti" şi a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, trudovicii s-au situat de partea contrarevoluţiei burgheze. — *62.*

30 *„Reci"* — cotidian, organul central al partidului cadet ; a apărut la Petersburg începînd de la 23 februarie (8 martie) 1906, sub îngrijirea efectivă a lui P. N. Miliukov şi I. V. Ghessen şi cu colaborarea activă a lui P. D. Dolgorukov, P. B. Struve, M. M. Vinaver ş.a. Ziarul a fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie)

www.dacoromanica.ro

1917 de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. Pînă în august 1918 a continuat să apară sub diferite denumiri: „Naşa Reci", „Svobodnaia Reci", „Vek", „Novaia Reci", „Naş Vek". — *62.*

31 *Consiliul nobilimii unite* — organizaţie contrarevoluţionară a moşierilor iobăgişti, s-a constituit în mai 1906 la primul congres al împuterniciţilor asociaţiilor guberniale ale nobilimii şi a fiinţat pînă în octombrie 1917. Scopul principal al acestei organizaţii era apărarea regimului absolutist, a marii proprietăţi moşiereşti şi a privilegiilor nobilimii. În fruntea Consiliului nobilimii unite se aflau contele A. A. Bobrinski, prinţul N. F. Kasatkin-Rostovski, contele D. A. Olsufiev, V. M. Purişkevici şi alţii. Lenin a denumit Consiliul nobilimii unite „consiliul iobăgiştilor uniţi". Consiliul nobilimii unite s-a transformat de fapt într-un organ semiguvernamental, care dicta guvernului măsuri legislative menite să apere interesele iobăgiştilor. În perioada Dumei a III-a de stat, un mare număr de membri ai acestui consiliu au intrat în Consiliul de stat şi în instituţiile centrale ale organizaţiilor ultrareacţionare. — *63.*

32 *„Socialiştii-populişti"* (enesii) — membri ai Partidului socialist-populist al muncii, care s-a desprins în 1906 din aripa dreaptă a partidului socialiştilor-revoluţionari (eserii). Ei susţineau naţionalizarea parţială a pămîntului prin răscumpărare de la moşieri şi repartizarea lui între ţărani după aşa-numita normă de muncă. Enesii militau pentru un bloc cu cadeţii. Lenin îi numea „social-cadeţi", „oportunişti mic-burghezi", „menşevici ai eserilor", care oscilează între cadeţi şi socialiştii-revoluţionari, subliniind că acest partid „se deosebeşte prea puţin de cadeţi, deoarece elimină din program atît republica cît şi revendicarea întregului pămînt". Printre liderii acestui partid erau A. V. Peşehonov, N. F. Annenski, V. A. Meakotin ş.a. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917, partidul „socialiştilor-populişti" a fuzionat cu trudovicii. El a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez, trimiţîndu-şi reprezentanţi în acest guvern. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, enesii au luat parte la comploturi contrarevoluţionare şi la acţiuni armate îndreptate împotriva Puterii sovietice. În perioada intervenţiei militare străine şi a războiului civil, partidul socialist-populist s-a dizolvat. — *67.*

33 *Congresul socialist internaţional de la Stuttgart* — Congresul al VII-lea al Internaţionalei a II-a — a avut loc între 18 şi 24 august 1907.

La congres au participat 886 de delegaţi — reprezentanţi ai partidelor socialiste şi ai sindicatelor. Diversele ţări au participat cu următorul număr de delegaţi: Anglia — 123, Austria — 75, Boemia — 41, Franţa — 78, Italia — 13, Polonia — 23, S.U.A. — 20, Ungaria — 25 etc. Foarte numeroasă a fost delegaţia germană (289 de persoane). Ea era formată în majori-

www.dacoromanica.ro

tate din funcţionari sindicali, ceea ce a influenţat în mare măsură poziţia Partidului social-democrat din Germania în cursul discutării şi adoptării rezoluţiilor congresului.

Delegaţia rusă era formată din 37 de social-democraţi, 21 de eseri şi 7 reprezentanţi ai sindicatelor din Rusia. Din cele 20 de voturi deliberative acordate delegaţiei ruse, social-democraţii au primit 10 voturi (bolşevicii — $4^1/_2$, menşevicii — $2^1/_2$, iar bundiştii, social-democraţii letoni şi social-democraţii armeni cîte 1 vot), eserii 7 voturi şi reprezentanţii sindicatelor 3 voturi. Din delegaţia bolşevicilor făceau parte V. I. Lenin, A. A. Bogdanov, I. P. Goldenberg (Meşkovski), B. A. Knuneanţ, M. M. Litvinov, A. V. Lunacearski, N. A. Semaşko, M. Ţhakaia şi alţii.

Congresul a examinat următoarele probleme : 1) Militarismul şi conflictele internaţionale ; 2) Relaţiile dintre partidele politice şi sindicate ; 3) Problema colonială ; 4) Imigrarea şi emigrarea muncitorilor şi 5) Drepturile electorale ale femeilor.

V. I. Lenin a organizat cîteva consfătuiri ale bolşevicilor delegaţi la congres, la care a fost stabilită linia de conduită a bolşevicilor în secţia social-democrată, în cadrul delegaţiei ruse şi la congres ; el a participat la şedinţele secţiei social-democrate, unde a avut de luptat împotriva liniei oportuniste a menşevicilor şi la şedinţele delegaţiei ruse, la care a susţinut poziţia P.M.S.D.R., combătînd pe eseri.

În timpul congresului, V. I. Lenin a depus o activitate intensă pentru strînsa unitate a forţelor de stînga din cadrul social-democraţiei internaţionale, luptînd cu hotărîre împotriva oportuniştilor şi revizioniştilor. Consfătuirile organizate de V. I. Lenin cu reprezentanţii elementelor de stînga (C. Zetkin, R. Luxemburg, L. Tyszka, G. Ledebour şi alţii) au constituit primul pas spre unirea strînsă a marxiştilor revoluţionari din mişcarea socialistă internaţională în epoca imperialismului.

Activitatea de bază a congresului a fost concentrată în comisii, care au întocmit proiectele de rezoluţii pentru şedinţele plenare. V. I. Lenin a participat la lucrările comisiei care s-a ocupat de problema „Militarismul şi conflictele internaţionale". În cadrul discuţiilor la proiectul de rezoluţie prezentat de A. Bebel, V. I. Lenin a reuşit prin amendamentele sale, sprijinite de reprezentanţii social-democraţiei poloneze, să transforme radical acest proiect în spiritul marxismului revoluţionar. Principalul amendament, care aducea o transformare principială a proiectului de rezoluţie, era următorul : „În cazul cînd războiul va izbucni totuşi, ei (clasa muncitoare din diferite ţări şi reprezentanţii săi din parlamente. — *Nota red.)* trebuie ... să se straduiască pe toate căile să folosească criza economică şi politică creată de război pentru a trezi masele populare şi a grăbi prăbuşirea dominaţiei capitaliste de clasă" („Proletarii" nr. 17 din 20 octombrie 1907, pag. 6). Această teză a fost confirmată de Congresul de la Copenhaga din 1910 şi inclusă în rezoluţia Congresului de la Basel din 1912.

www.dacoromanica.ro

„Îmi amintesc foarte bine — scria ulterior V. I. Lenin — că redactarea definitivă a acestui amendament a fost precedată de lungi discuţii pe care noi le-am dus direct cu Bebel. În prima redactare se vorbea mult mai deschis de agitaţia revoluţionară şi de acţiunile revoluţionare. Am arătat-o lui Bebel ; el a răspuns : nu pot accepta, deoarece în acest caz parchetul va dizolva organizaţiile noastre de partid ; or, noi nu putem pune în joc soarta lor atîta timp cît nu există încă nimic serios. După o consfătuire cu specialiştii jurişti şi după mai multe modificări ale textului cu scopul de a exprima aceeaşi idee într-o formă legală, a fost găsită formula definitivă cu a cărei adoptare Bebel s-a declarat de acord" (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 490).

Adoptarea rezoluţiei „Militarismul şi conflictele internaţionale" a constituit o mare victorie a aripii revoluţionare din mişcarea muncitorească internaţională asupra aripii oportuniste.

Şi în problema colonială a avut loc la congres o luptă înverşunată. Majoritatea oportunistă a comisiei, în frunte cu „socialistul" olandez Van Kol, a prezentat, în pofida protestelor minorităţii, un proiect de rezoluţie în care se declara că congresul nu trebuie să condamne în principiu orice politică colonială, deoarece, în condiţiile socialismului, aceasta poate avea un rol civilizator. Van Kol, care a caracterizat politica colonială a Olandei drept un model de politică colonială, a declarat la congres că socialiştii trebuie să meargă şi pe viitor la „popoarele sălbatice" nu numai cu maşini şi cu alte cuceriri ale civilizaţiei, ci chiar cu arma în mînă. Proiectul de rezoluţie oportunist a fost sprijinit de majoritatea delegaţiei germane. Datorită eforturilor depuse de socialiştii ruşi, polonezi, de o mică parte a socialiştilor germani, francezi şi englezi, precum şi de toţi socialiştii din ţările mici, care nu aveau colonii, s-a reuşit ca rezoluţia să nu fie adoptată în forma în care a fost prezentată de comisie, ci să se introducă în ea o serie de amendamente care de fapt îi schimbau conţinutul. Rezoluţia adoptată de congres în problema colonială condamna direct şi fără nici un fel de rezerve orice politică colonială.

În cadrul comisiei pentru elaborarea rezoluţiei în problema imigrării şi emigrării muncitorilor, partea ei oportunistă, care reflecta interesele înguste, de breaslă, ale aristocraţiei muncitoreşti din S.U.A. şi Australia, a cerut să se interzică imigrarea în aceste ţări a proletarilor chinezi şi japonezi, care, chipurile, ar fi incapabili să se organizeze. La şedinţa plenară, susţinătorii acestui punct de vedere nu au cutezat să-l exprime deschis. Şi în această problemă congresul a adoptat o rezoluţie care corespundea cerinţelor social-democraţiei revoluţionare, cerinţelor educării muncitorilor din toate ţările în spiritul internaţionalismului.

Lenin a acordat o deosebită importanţă adoptării de către congres a unei rezoluţii în problema relaţiilor dintre sindicate şi partidul politic al clasei muncitoare. În cadrul comisiei însărcinate de congres cu dezbaterea acestei probleme, A. V. Lunacearski a susţinut linia lui Lenin cu privire la partinitatea sindicatelor. În

www.dacoromanica.ro

pofida aripii de dreapta, congresul a adoptat o rezoluție care confirma principiul partinității sindicatelor.

Făcînd o apreciere generală asupra hotărîrilor congresului, Lenin scria : „În genere, într-o serie întreagă de probleme extrem de importante, Congresul de la Stuttgart a scos în relief opoziția dintre aripa oportunistă și cea revoluționară a social-democrației internaționale, rezolvînd aceste probleme în spiritul marxismului revoluționar" (volumul de față, pag. 75—76). Arătînd importanța hotărîrilor adoptate la Stuttgart, Lenin a trasat bolșevicilor sarcina de a le propaga pe scară largă, explicînd totodată lupta dusă la congres între curentul revoluționar și cel oportunist.

Presa bolșevică, atît cea periodică („Proletarii", „Vpered", ziarele comitetelor bolșevice locale), cît și cea neperiodică (culegerile bolșevice „Zarnițî", „Golos jizni" și altele), a acordat o mare atenție explicării rezoluțiilor Congresului de la Stuttgart, în special a rezoluțiilor adoptate în problema militarismului și în problema relațiilor dintre partidele proletare și sindicate, care prezentau o deosebită importanță pentru mișcarea muncitorească din Rusia. — *69.*

34 În nr. 17 al ziarului „Proletarii", în care a apărut articolul de față, au fost publicate și rezoluțiile Congresului socialist internațional de la Stuttgart. — *69.*

35 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. I, Editura politică, 1960, ediția a IV-a, pag. 598. — *71.*

36 *Societatea fabiană* — organizație reformistă engleză întemeiată în 1884 și denumită astfel după numele conducătorului de oști roman din secolul al III-lea î.e.n., Fabius Maximus, supranumit „Cunctator" („Încetinitorul"), cunoscut prin tactica lui de expectativă, prin eschivarea de la lupte decisive în războiul cu Hanibal. Societatea fabiană era formată în special din reprezentanți ai intelectualității burgheze — oameni de știință, scriitori, oameni politici (ca, de pildă, S. și B. Webb, Bernard Shaw, Herbert Wells și alții) ; ei se pronunțau împotriva învățăturii lui Marx cu privire la lupta de clasă a proletariatului și la revoluția socialistă și afirmau că trecerea de la capitalism la socialism ar fi posibilă pe calea unor reforme mărunte, pe calea transformării treptate a societății cu ajutorul așa-numitului „socialism municipal". Lenin a făcut o caracterizare a fabienilor și a „socialismului municipal" în cartea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907" și în articolul „Pacifismul englez și antipatia engleză față de teorie" (vezi volumul de față, pag. 199—419 și Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 250—256). Societatea fabiană a jucat și continuă să joace rolul de exponent al influenței burgheze în rîndurile clasei muncitoare, de pepinieră a ideilor oportuniste și social-șoviniste în mișcarea muncitorească engleză. Lenin a caracterizat fabianismul drept „cea mai desăvîrșită expresie a oportunismului și a politicii

www.dacoromanica.ro

muncitorești liberale" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 251). În 1900, Societatea fabiană a intrat în partidul laburist. „Socialismul fabian" este unul dintre izvoarele ideologice ale reformismului contemporan. — *71.*

37 *„Die Gleichheit"* — revistă social-democrată bilunară ; organ al mișcării muncitorești a femeilor din Germania, iar mai tîrziu al mișcării internaționale a femeilor ; a apărut la Stuttgart din 1890 pînă în 1925 ; din 1892 pînă în 1917 a fost redactată de Clara Zetkin. — *73.*

38 Articolul *„Congresul socialist internațional de la Stuttgart"* a fost scris de Lenin la propunerea editurii „Zerno", care a inițiat editarea „Almanahului pentru toți pe 1908", încercînd să folosească astfel posibilitățile legale de publicare a materialelor ilegale. Lui Lenin i s-au trimis prospectul lucrării și lista colaboratorilor, printre care se numărau M. S. Olminski, N. A. Rojkov, N. N. Baturin, care a publicat în „Almanah" o serie de articole referitoare la istoria mișcării muncitorești din Rusia, printre altele, referitoare la „Uniunea de nord a muncitorilor ruși", precum și la grupul „Eliberarea muncii". În „Almanahul pentru toți" au apărut materiale referitoare la situația economică și politică a Rusiei, la activitatea Dumei a II-a de stat, materiale de politică externă, din activitatea sindicatelor, despre mișcarea grevistă, despre situația țărănimii ; a fost publicată o cronică a luptei revoluționare din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în Rusia. „Almanahul" a apărut într-un tiraj de 60 000 de exemplare, care a fost difuzat în întregime în fabrici și uzine, în armată și flotă (cu excepția cîtorva zeci de exemplare confiscate de poliție). — *81.*

39 *„Vorwärts"* — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania ; a început să apară la Berlin din 1891 sub denumirea de „Vorwärts. Berliner Volksblatt", potrivit unei hotărîri a Congresului de la Halle al partidului ; era o continuare a ziarului „Berliner Volksblatt", care apărea din 1884. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput în mîinile aripii drepte a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta dusă în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „Vorwärts" a sprijinit pe „economiști", iar mai tîrziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts" a publicat articole calomnioase scrise de Trotki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a le dezminți și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri din partid.

www.dacoromanica.ro

În perioada primului război mondial, „Vorwärts" s-a situat pe poziţiile social-şovinismului ; după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre centrele de propagandă antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — *85*.

40 *Social-democraţii polonezi* — membrii Social-democraţiei din Regatul Poloniei şi din Lituania — partid revoluţionar al clasei muncitoare poloneze, a luat fiinţă în 1893 şi a activat mai întîi sub denumirea de Social-democraţia din Regatul Poloniei, iar din august 1900, după congresul organizaţiilor social-democrate din Polonia şi Lituania, la care social-democraţii polonezi au fuzionat cu o parte din social-democraţii lituanieni, a adoptat denumirea de Social-democraţia din Regatul Poloniei şi din Lituania. Meritul acestui partid constă în faptul că a orientat mişcarea muncitorească poloneză spre o alianţă cu mişcarea muncitorească rusă şi a combătut naţionalismul.

În perioada revoluţiei din 1905—1907, S.D.R.P. şi L. a luptat sub lozinci apropiate de cele ale partidului bolşevic şi a avut o atitudine intransigentă faţă de burghezia liberală. Totodată însă, S.D.R.P. şi L. a comis o serie de greşeli : ea n-a înţeles teoria leninistă a revoluţiei socialiste, n-a înţeles rolul conducător al partidului în revoluţia democratică, a subapreciat rolul ţărănimii ca aliat al clasei muncitoare şi însemnătatea mişcării de eliberare naţională. Criticînd concepţiile greşite ale S.D.R.P. şi L., V. I. Lenin a relevat totodată meritele ei faţă de mişcarea revoluţionară din Polonia. El a subliniat că social-democraţii polonezi „au creat pentru prima oară un partid pur proletar în Polonia şi au proclamat extrem de importantul principiu al celei mai strînse alianţe între muncitorul polonez şi cel rus în lupta lor de clasă" (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 436). La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., S.D.R.P. şi L. a fost primită în P.M.S.D.R. ca organizaţie teritorială.

S.D.R.P. şi L. a salutat Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie şi a luptat pentru victoria revoluţiei proletare în Polonia. În decembrie 1918, la Congresul de unificare al S.D.R.P. şi L. şi al „leviţei" P.P.S., ambele partide au fuzionat, formînd Partidul muncitoresc comunist din Polonia. — *86*.

41 *P.P.S.* — Partidul socialist polonez (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naţionalist reformist, înfiinţat în 1892. Acţionînd sub lozinca luptei pentru o Polonie independentă, P.P.S. a desfăşurat, sub conducerea lui Pilsudski şi a adepţilor lui, o propagandă naţionalistă separatistă în rîndurile muncitorilor polonezi, căutînd să-i abată de pe calea luptei comune alături de muncitorii ruşi împotriva absolutismului şi capitalismului.

Sub înrîurirea muncitorilor de rînd, în tot cursul existenţei P.P.S. s-au format în cadrul său diferite grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluţionară a mişcării muncitoreşti poloneze.

www.dacoromanica.ro

În 1906 P.P.S. s-a scindat în „leviţa" P.P.S. şi în aşa-numita „fracţiune revoluţionară" a P.P.S., fracţiune de dreapta, şovină.

Sub influenţa partidului bolşevic, precum şi a S.D.R.P. şi L. (Social-democraţia din Regatul Poloniei şi din Lituania), „leviţa P.P.S." a evoluat treptat spre poziţii consecvent revoluţionare.

În anii primului război mondial, o mare parte din „leviţa" P.P.S. s-a situat pe poziţii internaţionaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.R.P. şi L. Cele două partide fuzionate au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. şi-a continuat, în timpul primului război mondial, politica naţional-şovină ; ea a organizat pe teritoriul Galiţei legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german.

După crearea statului burghez polonez, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat în 1919 cu organizaţiile P.P.S. de pe teritoriul polonez aflat pînă atunci sub stăpînirea Germaniei şi Austriei, adoptînd din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfăşurat o propagandă anticomunistă sistematică şi a sprijinit politica de agresiune împotriva Ţării sovietice, politica de cotropire şi asuprire a Ucrainei apusene şi a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S. care nu au fost de acord cu această politică au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitura de stat fascistă a lui Pilsudski (mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziţiei parlamentare ; în realitate însă, el nu a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-şi desfăşoare propaganda antisovietică şi anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat în aceşti ani cu comuniştii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica frontului unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacţionară, şovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość" („Libertate, Egalitate, Independenţă"), a participat la formarea „guvernului" reacţionar polonez din emigraţie de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partidul muncitoresc al socialiştilor polonezi" (R.P.P.S.), sub influenţa „Partidului Muncitoresc Polonez" (P.P.R.), înfiinţat în 1942, a aderat la frontul popular de luptă împotriva ocupanţilor hitlerişti, a participat la lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă şi a militat pentru stabilirea de relaţii de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea părţii răsăritene a Poloniei de sub ocupaţia germană şi după formarea Comitetului polonez de eliberare naţională, R.P.P.S. şi-a reluat denumirea de P.P.S. şi, împreună cu P.P.R., a participat la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.P.R. şi P.P.S. s-au unit şi au format Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — *86*.

www.dacoromanica.ro

42 *Social-democraţii letoni* — membrii Partidului muncitoresc social-democrat din Letonia, creat în iunie 1904, la primul său congres. La congresul al II-lea al acestui partid, din iunie 1905, a fost adoptat programul partidului. În 1905—1907, P.M.S.D.L. a condus acţiunile revoluţionare ale muncitorilor. După cum arăta V. I. Lenin, „în timpul revoluţiei proletariatul leton şi social-democraţia letonă au ocupat unul din primele şi cele mai importante locuri în lupta împotriva absolutismului şi a tuturor forţelor vechiului regim" (Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 256).

La Congresul al IV-lea (de unificare) (1906) P.M.S.D.L. a fost primit în P.M.S.D.R. ca organizaţie teritorială. După congres a adoptat denumirea de Social-democraţia din Letonia. — *86.*

43 *Social-democraţii armeni* — membrii „Organizaţiei muncitoreşti social-democrate armene" („specificii") creată de elementele naţional-federaliste armene curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Asemenea bundiştilor, „specificii" cereau adoptarea principiului federativ de organizare a partidului, adică divizarea proletariatului după criteriul naţional, şi se pretindeau a fi singurii reprezentanţi ai proletariatului armean. Pentru a-şi justifica naţionalismul, ei invocau „condiţiile specifice fiecărei naţiuni". Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R. în legătură cu conferinţa organizaţiilor social-democrate din Rusia, convocată pentru luna septembrie 1905, V. I. Lenin scria : „Vă pun stăruitor în gardă în ceea ce priveşte «Federaţia social-democrată armeană» Dacă aţi consimţit ca ea să participe la conferinţă, să ştiţi că aţi comis o greşeală *fatală,* pe care trebuie s-o îndreptaţi *cu orice preţ.* Ei nu sînt decît un grupuleţ de dezorganizatori care s-au instalat la Geneva, unde publică tot felul de fleacuri, şi care nu au nici un fel de legături *serioase* în Caucaz. Ei nu sînt altceva decît o *creatură a Bundului,* anume născocită pentru a întreţine bundismul în Caucaz... Tovarăşii caucazieni sînt cu toţii împotriva acestei bande de publicişti dezorganizatori..." (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 337).

Daşnakţutiunii — membrii partidului naţionalist burghez daşnakţutiun. Creat la începutul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea în Armenia turcească în scopul eliberării armenilor din Turcia de sub jugul sultanului, acest partid reprezenta un conglomerat burghezo-democratic de reprezentanţi ai diferitelor clase. În afară de burghezie, la acest partid adera o mare parte din intelectualitatea naţională, precum şi ţărani şi muncitori care nu fuseseră cuprinşi în sfera de influenţă a propagandei social-democrate, şi o parte din lumpenproletariat, care forma aşa-numitele cete de „zinvori".

În ajunul revoluţiei din 1905—1907, partidul daşnakţutiun îşi extinde sfera de activitate în Caucaz şi se apropie de eseri. Aripa stîngă, care a format grupul „tinerilor daşnakţutiuni", a intrat în 1907 în partidul eserilor.

Activitatea acestui partid avea un caracter antipopular. Prin propaganda sa naţionalistă, el a adus serioase prejudicii educării

www.dacoromanica.ro

proletariatului şi maselor muncitoare din Armenia şi din întreaga Transcaucazie în spirit internaţionalist.

După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917, daşnacii au sprijinit politica Guvernului provizoriu burghez ; după Revoluţia Socialistă din Octombrie, daşnacii au luptat împotriva bolşevicilor, formînd în acest scop un bloc contrarevoluţionar cu menşevicii, socialiştii-revoluţionari şi musavatiştii. În anii 1918—1920 daşnacii s-au aflat în fruntea guvernului contrarevoluţionar burghezo-naţionalist al Armeniei ; toate acţiunile lor erau menite să transforme Armenia într-o colonie a imperialiştilor străini şi într-un punct de sprijin al intervenţioniştilor anglo-francezi şi al albgardiştilor ruşi în lupta împotriva Puterii sovietice. Sub conducerea partidului bolşevic şi cu sprijinul Armatei Roşii, oamenii muncii din Armenia au răsturnat în 1920 guvernul daşnacilor. O dată cu victoria Puterii sovietice, organizaţiile daşnace din Transcaucazia au fost zdrobite şi lichidate. — *86.*

44 *S.D.F.* (Social-Democratic Federation — Federaţia social-democrată) a fost fondată în 1884. Alături de reformişti (Hyndman şi alţii) şi anarhişti, din Federaţia social-democrată făcea parte şi grupul de social-democraţi revoluţionari, adepţi ai marxismului (H. Quelch, T. Mann, E. Aveling, Eleanor Marx-Aveling şi alţii), care formau aripa stîngă a mişcării socialiste din Anglia. F. Engels a criticat Federaţia social-democrată pentru dogmatism şi sectarism, pentru că s-a rupt de mişcarea muncitorească de masă din Anglia şi ignorează particularităţile ei. În 1907, Federaţia social-democrată a primit denumirea de Partid social-democrat ; în 1911, acest partid împreună cu elementele de stînga ale Partidului muncitoresc independent au întemeiat Partidul socialist britanic ; în 1920, acest partid împreună cu Grupul socialist al unităţii au jucat rolul principal în crearea Partidului Comunist al Marii Britanii. — *86.*

45 *I.L.P.* (Independent Labour Party — Partidul muncitoresc independent) — organizaţie reformistă, întemeiată de liderii „noilor trade-unionuri" în 1893, în condiţiile înviorării luptei greviste şi intensificării mişcării pentru independenţa clasei muncitoare din Anglia de partidele burgheze. Din I.L.P. făceau parte membrii „noilor trade-unionuri" şi ai unei serii de sindicate vechi, reprezentanţi ai intelectualilor şi ai micii burghezii, aflaţi sub influenţa fabienilor. Liderul acestui partid era J. Keir-Hardie. Programul partidului preconiza lupta pentru proprietatea colectivă asupra tuturor mijloacelor de producţie, de repartiţie şi de schimb, introducerea zilei de muncă de 8 ore, interzicerea muncii pentru copii, instituirea asigurărilor sociale şi acordarea de ajutoare pentru şomeri.

F. Engels a salutat crearea I.L.P., sperînd că el va reuşi să evite greşelile comise de Federaţia social-democrată şi să devină un adevărat partid muncitoresc de masă. Dar chiar de la înfiinţarea sa, I.L.P. s-a situat pe poziţii burgheze-reformiste, acordînd atenţie în primul rînd formei de luptă parlamentare şi tranzac-

www.dacoromanica.ro

țiilor parlamentare cu partidul liberal. Caracterizînd Partidul muncitoresc independent, Lenin scria că „acesta este în realitate un partid oportunist, dependent totdeauna de burghezie", că el „este «independent» de socialism, dar este foarte dependent de liberalism" (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 479, și vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 349). — *86.*

46 La Congresul de la Stuttgart, V. I. Lenin a întîlnit-o pentru prima oară pe C. Zetkin și a făcut cunoștință cu ea. Împreună cu alte elemente de stînga din rîndurile social-democrației germane, Clara Zetkin susținea tactica marxismului revoluționar, ridicîndu-se împotriva oportuniștilor și revizioniștilor.

Lenin a redactat traducerea articolului Clarei Zetkin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart", dînd și o serie de note explicative pe marginea problemelor în jurul cărora s-a dus lupta la congres împotriva delegaților oportuniști.

Articolul Clarei Zetkin a fost publicat în culegerea bolșevică „Zarnițî". „Zarnițî" și celelalte culegeri care apăreau la sfîrșitul anului 1907 și începutul anului 1908 erau singurele publicații în care puteau apărea lucrările lui Lenin, întrucît Organul Central, ziarul „Social-Demokrat", nu putea fi editat, deoarece menșevicii, sprijiniți de reprezentanții social-democrației poloneze și ai bundiștilor, care făceau parte din C.C. al P.M.S.D.R., împiedicau crearea unei redacții a ziarului, iar organul bolșevic, ziarul „Proletarii", care și-a încetat apariția potrivit hotărîrii Congresului de la Londra, a început să reapară abia în octombrie 1907, după o serie de încercări nereușite de a organiza editarea O.C., ziarul „Social-Demokrat".

În legătură cu munca ce se desfășura la culegeri, Lenin scria lui A. M. Gorki la 25 ianuarie (7 februarie) 1908 : „Culegeri legale trebuie să avem bineînțeles ; tovarășii noștri din Petersburg lucrează din greu la ele, am lucrat și eu, după Congresul de la Londra, în timpul cît am stat la Kvakala (Kuokkala. — *Nota red.).* Dacă se poate, trebuie să depunem *toate* eforturile pentru a-i sprijini și pentru a continua editarea acestor culegeri" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 383). — *92.*

47 În 1907, editura „Zerno", care era condusă de M. S. Kedrov, a inițiat editarea Operelor lui V. I. Lenin în trei volume sub titlul comun „*În 12 ani*". La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. se păstrează originalul contractului încheiat pentru publicarea acestei culegeri. Din cele trei volume proiectate să apară s-a reușit să se scoată numai volumul întîi și prima parte din volumul al doilea. În volumul întîi au fost incluse următoarele lucrări ale lui V. I. Lenin : „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve", „Sarcinile social-democraților ruși", „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului", „Ce-i de făcut ?", „Un pas înainte, doi pași înapoi", „Campania zemstvelor și planul

www.dacoromanica.ro

«Iskrei»" şi „Două tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratică". Volumul întîi a ieşit de sub tipar în noiembrie 1907 (pe copertă se indică anul 1908) şi a fost confiscat curînd după apariţie ; o mare parte din tiraj a fost însă salvată şi cartea a continuat să fie difuzată în mod ilegal.

În volumul al doilea urmau să fie incluse lucrările lui Lenin în problema agrară. Din cauza restricţiilor impuse de cenzura ţaristă s-a hotărît să se renunţe la titlul „În 12 ani", iar volumul al doilea să fie format din două părţi : în prima parte să fie incluse lucrările publicate legal în 1899, în culegerea „Studii şi articole economice", iar în partea a doua — lucrările ilegale. V. I. Lenin a inclus în volumul al doilea lucrarea „Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907", pe care o scrisese recent. Dar acest volum n-a mai putut fi tipărit în forma proiectată. La începutul anului 1908 a apărut doar prima parte a volumului al doilea, sub titlul „Problema agrară", cuprinzînd următoarele lucrări : „Cu privire la caracterizarea romantismului economic", „Recensămîntul meşteşugarilor din 1894/1895 în gubernia Perm şi problemele generale ale industriei «meşteşugăreşti»" şi „Problema agrară şi «criticii lui Marx»" (capitolele I—XI). Partea a doua a volumului al doilea, pentru care fusese culeasă lucrarea „Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907" a fost confiscată de poliţie la tipografie şi distrusă.

În volumul al treilea urmau să fie incluse articolele programatice şi polemice publicate în organele de presă bolşevice („Iskra", „Vpered", „Proletarii", „Novaia Jizn" şi altele). Intensificarea represiunilor şi a restricţiilor cenzurii împotriva literaturii revoluţionare a împiedicat editarea lui. — *97.*

48 „*Novoe Slovo*" — revistă lunară ştiinţifică, literară şi politică ; a apărut la Petersburg începînd din 1894 ca revistă a narodnicilor liberali ; din primăvara anului 1897 a fost editată de „marxiştii legali" (P. B. Struve, M. I. Tugan-Baranovski etc.), cu participarea lui A. M. Kalmîkova. În „Novoe Slovo" a fost publicată completarea lui F. Engels la volumul al III-lea al „Capitalului" sub titlul : „Legea valorii şi rata profitului" (1897, nr. 12) ş.a., precum şi lucrările lui Lenin „Cu privire la caracterizarea romantismului economic. Sismondi şi sismondiştii noştri autohtoni" şi „În legătură cu o notă de ziar" (vezi Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 119—252 şi 419—426). La această revistă au colaborat G. V. Plehanov, V. I. Zasulici, A. M. Gorki şi alţii. În decembrie 1897 revista a fost interzisă de guvern. — *100.*

49 „*Zarea*" — revistă politică-ştiinţifică marxistă ; a apărut legal în anii 1901—1902 la Stuttgart, fiind editată de redacţia „Iskrei". În total au apărut patru numere (dintre care unul dublu) : nr. 1 în aprilie 1901 (de fapt la 10 (23) martie) ; nr. 2—3 în decembrie 1901 ; nr. 4 în august 1902. Sarcinile revistei au fost

www.dacoromanica.ro

stabilite în „Proiectul de declarație al redacției ziarului «Iskra» și revistei «Zarea»", scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). Revista „Zarea" a adoptat o atitudine critică față de revizionismul internațional și față de cel rus și a apărat bazele teoretice ale marxismului. În coloanele revistei „Zarea" au apărut lucrările lui Lenin : „Note ocazionale", „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului", „D-nii «critici» în problema agrară" (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și «criticii lui Marx»"), „Cronică internă", „Programul agrar al social-democrației ruse". — *100.*

50 *Vechea „Iskră"* — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie ; a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului marxist revoluționar al clasei muncitoare din Rusia.

Întrucît, din cauza prigoanei polițienești, în Rusia nu era posibilă scoaterea unui ziar revoluționar, Lenin, încă de pe cînd se afla deportat în Siberia, a elaborat în toate amănuntele planul editării unui asemenea ziar în străinătate. La expirarea termenului de deportare (ianuarie 1900), Lenin a trecut fără întîrziere la înfăptuirea acestui plan. În februarie 1900, la Petersburg, el a dus cu V. I. Zasulici, care venise clandestin din străinătate, tratative cu privire la participarea grupului „Eliberarea muncii" la editarea unui ziar marxist pe întreaga Rusie. La sfîrșitul lunii martie-începutul lunii aprilie 1900 a avut loc așa-zisa „consfătuire de la Pskov" a lui V. I. Lenin, L. Martov, A. N. Potresov, S. I. Radcenko cu „marxiștii legali" — P. B. Struve și M. I. Tugan-Baranovski —, la care a fost discutat proiectul de declarație al redacției, întocmit de Lenin, cu privire la programul și la sarcinile unui ziar pe întreaga Rusie („Iskra") și ale unei reviste politice-științifice („Zarea"). În cursul primei jumătăți a anului 1900, Lenin a vizitat o serie de orașe din Rusia (Moscova, Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni Novgorod, Ufa, Samara, Sîzran), unde a stabilit legături cu grupuri social-democrate și cu diferiți social-democrați, care s-au angajat să sprijine viitoarea „Iskră". În august 1900, după sosirea lui Lenin în Elveția, a avut loc o consfătuire în cadrul căreia Lenin și Potresov au discutat cu membrii grupului „Eliberarea muncii" programul și sarcinile ziarului și ale revistei, lista eventualilor colaboratori, precum și componența și sediul redacției. Aceste tratative erau cît pe-aci să se termine printr-o ruptură (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 326—344), dar în cele din urmă s-a ajuns la un acord în toate problemele litigioase.

Primul număr al „Iskrei" leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig ; numerele următoare au apărut la München, începînd din iulie 1902 la Londra, iar din primăvara anului 1903 la Geneva. La organizarea editării ziarului au dat un ajutor prețios (organizînd o tipografie ilegală, procurînd litere ruseşti) social-democrații germani C. Zetkin, A. Braun și alții,

www.dacoromanica.ro

revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția „Iskrei" făceau parte : V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai tîrziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaia, care purta și întreaga corespondență a „Iskrei" cu organizațiile social-democrate din Rusia. Lenin a fost în fapt redactorul-șef și conducătorul „Iskrei". În coloanele „Iskrei", el a publicat articole în legătură cu toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

În centrul atenției „Iskrei" se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist ; o mare atenție se acorda evenimentelor importante din viața internațională, mai ales mișcării muncitorești internaționale.

„Iskra" a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara și altele) au fost create grupuri și comitete ale P.M.S.D.R. de orientare leninist-iskristă. În ianuarie 1902, la Consfătuirea de la Samara a iskriștilor, a fost creată organizația din Rusia a „Iskrei". Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directa a discipolilor și a tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin : N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei" a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în „Iskra" nr. 21 din 1 iulie 1902) și a făcut pregătiri necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. În momentul convocarii congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia se alăturaseră „Iskrei", aprobînd tactica, programul și planul ei organizatoric și recunoscînd-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărîre speciala, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei" în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, în octombrie 1903, după apariția numărului 51 al „Iskrei", menșevicii cu sprijinul lui Plehanov, au pus stăpînire pe ziar. Din acest moment a început să se facă o distincție între vechea „Iskră" leninistă și noua „Iskră" menșevică (care a apărut pînă în octombrie 1905), transformată de menșevici într-un organ de luptă împotriva marxismului revoluționar, împotriva partidului. — *100.*

51 *Bernsteiniada, bernsteinism* — curent oportunist, ostil marxismului, din cadrul social-democrației germane și internaționale, apărut

www.dacoromanica.ro

pe la sfîrşitul secolului al XIX-lea. I s-a spus astfel după numele lui Ed. Bernstein, reprezentantul cel mai făţiş al tendinţelor oportuniste de dreapta din partidul social-democrat din Germania.

În anii 1896—1898, Bernstein a publicat în revista „Die Neue Zeit", organ teoretic al social-democraţiei germane, o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului", în care, sub steagul „libertăţii de critică", a încercat să revizuiască (de aici „revizionismul") bazele filozofice, economice şi politice ale marxismului revoluţionar şi să le înlocuiască prin teoria burgheză a concilierii contradicţiilor de clasă şi a colaborării între clase ; el a combătut învăţătura lui Marx cu privire la pauperizarea clasei muncitoare, la ascuţirea contradicţiilor de clasă, la crize, la prăbuşirea inevitabilă a capitalismului, la revoluţia socialistă şi dictatura proletariatului şi a propus un program al socialreformismului, exprimat în formula „mişcarea este totul, scopul final nu este nimic". În 1899, articolele lui Bernstein au apărut în volum sub titlul „Premisele socialismului şi sarcinile social-democraţiei". Cartea a fost primită favorabil de aripa dreaptă a social-democraţiei germane şi de elementele oportuniste din celelalte partide ale Internaţionalei a II-a, printre care şi de „economiştii" din Rusia.

La Congresele de la Stuttgart (octombrie 1898), Hanovra (octombrie 1899) şi Lübeck (septembrie 1901) ale Partidului social-democrat din Germania, bernsteinismul a fost condamnat, dar partidul nu s-a desolidarizat de Bernstein, ci s-a situat pe o poziţie împăciuitoristă. Bernsteinienii au continuat să propage ideile revizioniste în revista „Sozialistische Monatshefte" şi în organizaţiile de partid.

Numai partidul bolşevic, în frunte cu V. I. Lenin, a dus o luptă consecventă şi hotărîtă împotriva bernsteinismului şi a adepţilor lui din Rusia — „marxiştii legali", „economiştii", menşevicii. Încă din 1899 Lenin a luat poziţie împotriva bernsteinienilor în „Protestul social-democraţilor din Rusia" şi în articolul „Programul nostru" ; de asemenea el a demascat bernsteinismul în lucrările „Marxism şi revizionism", „Divergenţele din sînul mişcării muncitoreşti europene" (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 157—170, 176—180 ; Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 17—27 ; vol. 16, pag. 345—350) şi altele. — *101.*

52 „*Bezzaglavţî*" — grup semicadet şi semimenşevic al intelectualilor burghezi din Rusia (S. N. Prokopovici, E. D. Kuskova, V. I. Bogucearski, V. V. Portugalov, V. V. Hijneakov şi alţii), înfiripat în perioada începutului de declin al revoluţiei din 1905—1907. Grupul a primit denumirea de la săptămînalul politic „Bez Zaglaviia", care a apărut la Petersburg din ianuarie pînă în mai 1906 sub îngrijirea lui Prokopovici ; mai tîrziu, „bezzaglavţii" s-au grupat în jurul ziarului cadet de stînga „Tovarişci". Camuflîndu-se sub neapartenenţa lor formală la nici

www.dacoromanica.ro

un partid, bezzaglavţii erau în fapt promotorii ideilor liberalismului burghez şi oportunismului şi susţineau pe revizioniştii din rîndurile social-democraţiei ruse şi internaţionale. — *102.*

53 *„În volumul 3 al ediţiei de faţă"*, adică în volumul al treilea al Operelor „În 12 ani" ; acest volum nu a putut fi editat din cauza represiunilor poliţieneşti. — *103.*

54 *„Novaia Jizn"* — primul ziar bolşevic legal ; a apărut zilnic începînd de la 27 octombrie (9 noiembrie) şi pînă la 3 (16) decembrie 1905, la Petersburg. Oficial, ca redactor-editor al ziarului „Novaia Jizn" figura poetul N. M. Minski, editor — M. F. Andreeva. O dată cu reîntoarcerea lui V. I. Lenin din emigraţie, la începutul lunii noiembrie, şi stabilirea lui la Petersburg, ziarul a început să apară sub îndrumarea lui nemijlocită. Componenţa redacţiei şi a corpului de colaboratori a fost schimbată. „Novaia Jizn" a devenit, de fapt, Organul Central al P.M.S.D.R. M. S. Olminski, V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski, V. D. Bonci-Bruevici ş.a. au fost colaboratorii cei mai apropiaţi ai ziarului. De asemenea A. M. Gorki a colaborat activ la acest ziar, acordîndu-i totodată un important sprijin financiar. Printre colaboratorii din străinătate ai ziarului figurau : Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Marcel Cachin, Paul Lafargue etc.

În nr. 9 din 10 noiembrie al ziarului „Novaia Jizn" a apărut primul articol al lui V. I. Lenin, „Despre reorganizarea partidului". Apoi au fost publicate articolele : „Proletariatul şi ţărănimea", „Organizaţia de partid şi literatura de partid", „Armata şi revoluţia", „Balanţa oscilează", „Absolutismul muribund şi noile organe ale puterii populare", „Socialismul şi religia" şi altele. În ziar au fost publicate 14 articole ale lui V. I. Lenin. În aceste articole ale lui Lenin sînt definite sarcinile şi tactica partidului în perioada primei revoluţii ruse.

„Novaia Jizn" a fost promotorul activ al tuturor hotărîrilor şi măsurilor preconizate de C.C. al P.M.S.D.R. Ziarul a avut un rol important în instruirea politică şi în organizarea maselor, mobilizînd masele pentru insurecţia armată.

El a avut strînse legături cu organizaţiile de partid şi cu muncitorii revoluţionari şi se bucura în rîndurile lor de mare popularitate. La redacţie soseau scrisori din toate colţurile ţării : scriau muncitori, ţărani, funcţionari, militari, studenţi. Sediul redacţiei servea drept casă conspirativă, pentru adunări şi consfătuiri de partid. Tirajul zilnic al ziarului ajungea la 80 000 de exemplare.

Cu privire la „Novaia Jizn", în octombrie 1905 Lenin a scris următoarele : *„Acum,* cea mai largă tribună de pe care am putea exercita o influenţă asupra proletariatului ar fi un *cotidian* la Petersburg" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 367).

www.dacoromanica.ro

Ziarul „Novaia Jizn" a fost supus la numeroase represiuni. După apariţia nr. 27 din 2 decembrie, ziarul a fost interzis de guvernul ţarist. Ultimul număr, nr. 28, a apărut ilegal. — *106.*

55 Este vorba de nota lui V. I. Lenin la articolul lui V. V. Vorovski „Roadele demagogiei", publicată în nr. 11 al ziarului „Vpered" din 10 (23) martie 1905 (vezi Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 364).

„*Vpered*" — săptămînal bolşevic ilegal ; a fost editat la Geneva de la 22 decembrie 1904 (4 ianuarie 1905) pînă la 5 (18) mai 1905. Au apărut 18 numere ; tirajul lui era de 7 000—10 000 de exemplare. Organizatorul, inspiratorul ideologic şi conducătorul nemijlocit al acestui ziar a fost V. I. Lenin. Tot el a propus şi denumirea ziarului. Din redacţie făceau parte : V. V. Vorovski, M. S. Olminski, A. V. Lunacearski. Întreaga corespondenţă a ziarului cu comitetele locale din Rusia şi cu corespondenţii era dusă de N. K. Krupskaia.

Ziarul „Vpered" a apărut în condiţiile unei înverşunate lupte interne de partid, cînd, după Congresul al II-lea, liderii menşevici acaparaseră prin înşelăciune centrele conducătoare ale partidului (Organul Central, Consiliul partidului şi Comitetul Central) şi începuseră să scindeze organizaţiile de partid locale. Activitatea dezorganizatoare a menşevicilor a subminat unitatea de acţiune a clasei muncitoare. În faţa revoluţiei ce se apropia în Rusia, cînd unirea tuturor forţelor pentru asigurarea unităţii proletariatului în lupta care-l aştepta era deosebit de necesară, nu se putea admite o asemenea situaţie în partid. V. I. Lenin şi bolşevicii au dus o luptă intransigentă împotriva oportunismului menşevicilor şi împotriva activităţii lor dezorganizatoare, au început să cheme organizaţiile de partid locale la luptă pentru convocarea Congresului al III-lea, ca fiind singura ieşire din criza prin care trecea partidul ; el avea menirea să pună frîu menşevicilor şi să creeze o nouă conducere, corespunzătoare voinţei partidului. Definind orientarea ziarului „Vpered", V. I. Lenin scria : „Orientarea ziarului «Vpered» este *aceea a vechii «Iskre»*. În numele acesteia «Vpered» duce o luptă hotărîtă împotriva noii «Iskre»" (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 262). În ziarul „Vpered", Lenin a scris nu numai articole de îndrumare, ci şi un mare număr de note diverse şi a prelucrat numeroase corespondenţe primite de ziar. Unele articole, Lenin le-a scris în colaborare cu alţi membri ai redacţiei (Vorovski, Olminski ş.a.). În manuscrisele diverşilor autori care s-au păstrat pînă în ziua de astăzi se pot vedea intervenţii masive şi completări considerabile făcute de Lenin. Fiecare număr de ziar era în mod obligatoriu citit în pagini de Lenin. Chiar şi în zilele cînd era cu totul absorbit de lucrările Congresului al III-lea la Londra, Lenin a găsit totuşi timp să citească în şpalt nr. 17 al ziarului „Vpered". Şi numai nr. 18 a fost tipărit, după cît se pare, fără să

www.dacoromanica.ro

fi fost citit în pagini de Lenin, care în acel moment se afla în drum de la Londra la Geneva. În ziarul „Vpered" au fost publicate peste 60 de articole şi note ale lui V. I. Lenin. În acestea el a elaborat linia tactică a bolşevicilor în problemele privind insurecţia armată, guvernul revoluţionar provizoriu şi dictatura revoluţionar-democratică a proletariatului şi a ţărănimii, atitudinea social-democraţiei faţă de mişcarea ţărănească, faţă de burghezia liberală, faţă de războiul ruso-japonez. Unele numere ale ziarului, ca, de pildă, nr. 4 şi 5, consacrate evenimentelor de la 9 ianuarie 1905 şi începutului revoluţiei în Rusia, au fost aproape în întregime redactate de V. I. Lenin. În foarte scurt timp după apariţia sa, ziarul „Vpered" şi-a cîştigat simpatia comitetelor locale de partid, care l-au recunoscut drept organul lor.

Unind comitetele locale de partid pe baza principiilor leniniste, ziarul „Vpered" a avut un rol important în convocarea Congresului al III-lea al partidului, ale cărui hotărîri au avut la bază tezele enunţate şi fundamentate de Lenin în coloanele ziarului. Linia tactică promovată de „Vpered" a devenit linia tactică a Congresului al III-lea. Ziarul a întreţinut o legătură permanentă cu organizaţiile de partid din Rusia. Deosebit de strînsă a fost legătura cu comitetele din Petersburg, Moscova, Odesa, Baku, Ekaterinoslav şi din alte localităţi, precum şi cu Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. Articolele lui V. I. Lenin apărute în ziarul „Vpered" erau deseori reproduse în organele locale ale presei bolşevice, apăreau în foi volante sau în broşuri. Articolul lui Lenin „Începutul revoluţiei în Rusia", apărut în nr. 4 al ziarului „Vpered", a fost publicat în foaie volantă de către comitetele din Odesa, Saratov şi Nikolaev ale P.M.S.D.R., iar articolul „Proletariatul şi ţărănimea" („Vpered" nr. 11) de către Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. a editat articolul lui V. I. Lenin „Dictatura revoluţionar-democratică a proletariatului şi a ţărănimii" („Vpered" nr. 14) într-o broşură apărută în limbile gruzină, rusă şi armeană. Congresul al III-lea al partidului a relevat, într-o rezoluţie specială, rolul important pe care l-a avut ziarul „Vpered" în lupta împotriva menşevismului, pentru restabilirea partinităţii, în punerea şi tratarea problemelor referitoare la tactica mişcării revoluţionare, în lupta pentru convocarea congresului, şi a adus mulţumiri redacţiei ziarului. Printr-o hotărîre a Congresului al III-lea, în locul acestui ziar a început să apară, ca Organ Central al partidului, ziarul „Proletarii", care a fost continuarea directă şi nemijlocită a ziarului „Vpered".

Ziarul „Vpered" a avut un rol uriaş în lupta dintre orientarea politică proletar-revoluţionară şi cea mic-burgheză şi burgheză-liberală din perioada primei revoluţii ruse. — *108.*

56 V. I. Lenin se referă la tactica semiboicotului, promovată de menşevici în cursul alegerilor pentru Duma I de stat (Duma lui

www.dacoromanica.ro

Witte). Nefiind de acord cu tactica bolşevică de boicotare activă a alegerilor, menşevicii au lansat lozinca dezorganizatoare a participării social-democraţiei la alegeri în toate stadiile, cu excepţia ultimului stadiu (adică prezentarea de liste de candidaţi pentru Dumă). — *113.*

57 Lozinca constituirii unui „*Comitet executiv din grupurile de stînga din Dumă*" a fost lansată de bolşevici în scopul asigurării unei linii de clasă independente a deputaţilor muncitori din Dumă, în scopul asigurării conducerii activităţii deputaţilor ţărănimii şi al izolării lor de influenţa cadeţilor. Menşevicii au opus acestei lozinci lozinca creării unei „opoziţii a întregii naţiuni", adică lozinca sprijinirii cadeţilor de către deputaţii muncitori şi ţărani ; ei includeau pe cadeţi în categoria partidelor de stînga, alături de social-democraţi, eseri şi trudovici.

După dizolvarea Dumei I, în iulie 1906, „Comitetul executiv al stîngii" s-a organizat efectiv în jurul fracţiunii social-democrate din Dumă ; el a lansat : „Manifestul către armată şi flotă", semnat de comitetul fracţiunii social-democrate din Dumă şi de comitetul Grupului trudovic ; „Manifestul către întreaga ţărănime din Rusia", semnat şi de Uniunea ţărănească din Rusia, de C. C. al P.M.S.D.R., de C.C. al P.S.R., de Uniunea feroviarilor şi de Asociaţia corpului didactic din Rusia ; manifestul „Către întregul popor", semnat de aceleaşi partide (în afară de cele trei uniuni), precum şi de P.P.S. şi Bund. Manifestele chemau poporul la lupta revoluţionară împotriva guvernului şi lansau lozinca convocării unei adunări constituante. — *113.*

58 *Interpretările Senatului* — interpretările la legea din 11 (24) decembrie 1905 cu privire la alegerile pentru Duma de stat, publicate de Senatul ocîrmuitor înainte de alegerile pentru Duma a II-a. Prin aceste interpretări, Senatul, sub pretextul de a completa legea, priva de drepturi electorale noi grupuri de locuitori din rîndurile muncitorilor, ţăranilor şi reprezentanţilor naţionalităţilor neruse. V. I. Lenin le numea „excelentele interpretări stolîpiniste cu privire la «esenţa constituţiei»". — *122.*

59 În timpul campaniei electorale pentru Duma I de stat, oficiosul guvernamental „Russkoe Gosudarstvo" (ediţia de seară a „Buletinului oficial") a publicat în nr. 39 din 18 (31) martie 1906 articolul unui oarecare Segno, intitulat „«Ţăranul» în Dumă". Autorul acestui articol căuta să-i liniştească pe reprezentanţii cercurilor guvernante, care se speriaseră că în Dumă vor fi aleşi numeroşi deputaţi ţărani şi că aceştia vor cere împărţirea pămînturilor moşiereşti. „Nu vă temeţi pentru ei — pentru aceşti oameni care aduc cu ei iz de cojoc şi de pămînt, nu vă temeţi de lipsa lor de cunoştinţe şi de cultură : îi vor salva bunul-simţ şi isteţimea, care în mediul parlamentar valorează cît o diplomă de magister, pentru al cărei posesor, precum se ştie, bunul-simţ nu este cîtuşi de puţin obligatoriu". — *124.*

www.dacoromanica.ro

60 Vezi K. Marx. „Contrarevoluția din Prusia și casta magistraților din Prusia" (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 152). — *125.*

61 *„Znamea Truda"* — ziar, organul central al partidului socialiștilor-revoluționari ; a apărut la Paris din iulie 1907 pînă în aprilie 1914. — *130.*

62 *Radicalii și radical-socialiștii francezi* — partid burghez din Franța ; constituit din punct de vedere organizatoric în 1901, el există efectiv din deceniul al 9-lea al secolului al XIX-lea. Pînă la primul război mondial (1914—1918), el a reprezentat în linii mari interesele burgheziei mici și mijlocii ; în perioada dintre cele două războaie mondiale, în partid a devenit predominantă influența marii burghezii. Liderii acestui partid au fost în repetate rînduri șefi ai guvernului francez. — *132.*

63 *Conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R.* a avut loc la 27 octombrie (9 noiembrie) 1907 la Terioki. La această conferință au participat 57 de delegați cu vot deliberativ și 11 delegați cu vot consultativ. Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme : 1) Darea de seamă a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. cu privire la campania electorală pentru Duma a III-a ; 2) Raportul de activitate al C.C. al P.M.S.D.R. ; 3) Conferința generală din Rusia ; 4) Procesul intentat fracțiunii social-democrate din Duma a II-a ; 5) Șomajul ; 6) Noile alegeri pentru conferința orășenească și alte probleme organizatorice.

În raportul Comitetului din Petersburg se sublinia că în timpul alegerilor pentru Duma a III-a poliția s-a dedat la represiuni brutale împotriva alegătorilor muncitori și a împiedicat prin toate mijloacele pe social-democrați să-și desfășoare agitația electorală etc. Se arăta de asemenea că la Petersburg ființează, fără știrea partidului, o organizație cu totul de sine stătătoare a menșevicilor.

În raportul de activitate al C.C. se releva insuficienta capacitate de muncă a acestuia, deoarece în cadrul lui nu exista o majoritate fermă. În multe probleme importante (editarea O.C., confirmarea rezoluției cu privire la sindicate, discutarea primelor acțiuni ale fracțiunii din Dumă etc.), C.C. nu a putut adopta nici o hotărîre din cauza acțiunilor dezorganizatoare ale menșevicilor. În legătură cu această problemă de pe ordinea de zi, conferința și-a exprimat speranța că la apropiata conferință generală reprezentanții organizației Petersburg vor face tot ce le va sta în putință pentru „a scoate C.C. din actualul impas și a ridica activitatea sa la înălțimea cuvenită" („Proletarii" nr. 20 din 19 noiembrie 1907).

Lenin a prezentat la conferință rapoarte în legătură cu pregătirea conferinței generale : cu privire la tactica fracțiunii social-democrate în Duma a III-a de stat și cu privire la colaborarea social-democraților la presa burgheză. În problema tacticii frac-

www.dacoromanica.ro

țiunii social-democrate în Dumă, conferința s-a pronunțat cu o majoritate de 37 de voturi contra 12 pentru rezoluția propusă de Lenin. Împotriva rezoluției au votat menșevicii, care au propus ca în Duma a III-a să fie sprijiniți octombriștii „de stînga" și ca la alegerea prezidiului Dumei să se voteze pentru un octombrist „de stînga". Conferința a adoptat propunerea bolșevicilor cu privire la inadmisibilitatea colaborării social-democraților la presa burgheză. Cînd s-a discutat problema procesului intentat fracțiunii social-democrate din Duma a II-a, V. I. Lenin a informat conferința că a înștiințat Biroul Socialist Internațional asupra faptului că procesul intentat fracțiunii urmează să se judece în curînd și că Biroul Socialist Internațional, prin intermediul Uniunii parlamentare internaționale, va face interpelări în parlamentele din Anglia, Germania și Belgia spre a atrage atenția clasei muncitoare internaționale asupra acestei probleme. Conferința a adoptat hotărîrea de a organiza o grevă de o zi a muncitorilor și muncitoarelor din Petersburg și din gubernie în ziua în care urma să înceapă judecarea procesului intentat fracțiunii social-democrate din Duma a II-a.

Conferința a ales doi delegați bolșevici la conferința generală a P.M.S.D.R. — *133.*

64 *Parteitag-ul din Dresden* — Congresul social-democrației germane care a avut loc la Dresden între 13 și 20 septembrie 1903. În centrul atenției lui a stat problema tacticii partidului și a luptei împotriva revizionismului. La congres au fost criticate concepțiile revizioniste ale lui E. Bernstein, P. Göhre, E. David, W. Heine și ale altor social-democrați germani. Într-o rezoluție adoptată de congres cu o majoritate covîrșitoare de voturi (288 contra 11) se spunea : „Congresul partidului condamnă în modul cel mai categoric tendințele revizioniste de a schimba vechea și încercata noastră tactică, bazată pe lupta de clasă și încununată de victorii, în sensul de a se renunța la cucerirea puterii politice prin răsturnarea dușmanilor noștri și de a se adopta o politică de concesii față de orînduirea existentă" („Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903". Berlin, 1903, S. 418). Adoptarea acestei rezoluții a avut o anumită importanță pozitivă. Totuși, congresul n-a dat dovadă de suficientă consecvență în lupta împotriva revizionismului ; revizioniștii din rîndurile social-democrației germane n-au fost excluși din partid, iar după congres au continuat să-și propage concepțiile lor oportuniste. Congresul a adoptat o hotărîre oportunistă cu privire la admisibilitatea colaborării social-democraților la presa burgheză. — *141.*

65 *Duma a III-a de stat* (denumirea oficială — Duma de stat a celei de-a treia legislaturi) a ființat de la 1 (14) noiembrie 1907 pînă la 9 (22) iunie 1912 (în total au avut loc cinci sesiuni). Duma a III-a a fost aleasă în baza legii electorale din 3 iunie ; natura ei

www.dacoromanica.ro

de clasă şi partidele politice reprezentate au făcut din ea o Dumă octombristă-ultrareacţionară ; ea era un instrument docil în mîinile guvernului ţarist, ajutîndu-l pe acesta să promoveze politica sa contrarevoluţionară de violenţă şi represiuni împotriva forţelor revoluţionare din Rusia.

În Duma a III-a au fost aleşi în total 442 de deputaţi, adică cu 78 de deputaţi mai puţin decît în primele două Dume. Caracterul reacţionar al Dumei era determinat de compoziţia sa de castă. Peste jumătate (229) din numărul total al deputaţilor proveneau din rîndurile nobilimii ereditare şi ale celor învestiţi cu titluri nobiliare, 46 — din rîndurile clerului, 42 — din rîndurile comercianţilor, 15 — din rîndurile cazacilor, 94 — din rîndurile ţăranilor şi 12 — din rîndurile micii burghezii. După profesiune, deputaţii din Dumă se împărţeau astfel : moşieri — 242, fruntaşi ai zemstvelor — 133, agricultori — 79, reprezentanţi ai clerului — 49, avocaţi — 37, comercianţi şi industriaşi — 36, funcţionari — 47, medici şi cadre didactice — 42, meşteşugari şi muncitori — 16 etc.

La începutul primei sesiuni erau reprezentate 11 partide şi grupuri politice, dintre care : partidele şi grupurile de dreapta (extrema dreaptă, naţionaliştii şi moderaţii de dreapta) aveau 147 de deputaţi, octombriştii — 154, grupul polono-lituanian-bielorus — 7, kolo-ul polonez — 11, grupul progresist — 28, grupul musulman — 8, cadeţii — 54, Grupul trudovic — 14, social-democraţii — 19.

Nici unul dintre partide nu deţinea în Dumă majoritatea absolută, ceea ce corespundea scopurilor guvernului ţarist, care promova politica bonapartistă de manevrare între moşieri şi burghezie. În Duma a III-a s-au format două majorităţi contrarevoluţionare : o majoritate octombristă-ultrareacţionară şi o majoritate octombristă-cadetă. Prima majoritate îl ajuta pe Stolîpin să-şi înfăptuiască politica agrară, să ducă o politică de crunte represiuni în problema muncitorească, să promoveze făţiş politica de naţiune mare faţă de minorităţile naţionale. Cea de-a doua majoritate era necesară pentru a crea aparenţa că în Rusia ar exista un regim parlamentar, pentru a obţine împrumuturi din străinătate, pentru a abate masele de la revoluţie prin concesii şi reforme mărunte.

Făcînd o caracterizare generală a Dumei a III-a, V. I. Lenin scria : „Au vrut să mascheze, să împopoţoneze, să sulemenească absolutismul cu ajutorul Dumei ; în realitate însă, pe zi ce trece, Duma octombristă-ultrareacţionară dezvăluie, demască, dă în vileag tot mai mult adevăratul caracter al puterii de stat, adevăratul ei sprijin de clasă şi bonapartismul ei“ (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 264).

Duma a III-a de stat a sprijinit integral regimul reacţionar de la 3 iunie în toate problemele de politică externă şi internă, alocînd cu generozitate fonduri pentru poliţie, jandarmerie, pentru zemski nacealnici, pentru tribunale, închisori şi sfîntul sinod. Duma a adoptat un proiect de lege cu privire la serviciul militar

www.dacoromanica.ro

care desființa diferitele înlesniri în ceea ce privește satisfacerea serviciului militar și mărea considerabil efectivele armatei.

Rolul reacționar al Dumei a III-a a ieșit îndeosebi la iveală în legătură cu legislația muncitorească. Timp de trei ani, majoritatea reacționară din Dumă a ținut sub obroc cîteva proiecte de lege cu privire la asigurările sociale pentru muncitori. Abia în 1911, sub influența noului avînt al mișcării revoluționare, Duma a aprobat aceste proiecte de lege. Dar ele au fost atît de ciuntite, încît, în comparație cu legea din 1903, nu îmbunătățeau, ci înrăutățeau condițiile de asigurare, prevăzînd cuprinderea în rețeaua asigurărilor sociale a unui număr de numai 2 500 000 de muncitori din totalul de 13 000 000 de muncitori salariați. În 1910 Duma a aprobat un proiect de lege cu privire la asigurarea odihnei normale pentru funcționarii din comerț, care pur și simplu înrăutățea condițiile de muncă în comparație cu regulamentele provizorii din 1906, cînd guvernul, căutînd să atraga de partea partidelor de dreapta pe alegătorii din comerț, a căutat să-i îmbuneze prin unele mici pomeni. La 5 (18) martie 1912, comisia pentru problemele muncii din Dumă a respins proiectul de lege cu privire la libertatea grevelor, neadmițînd nici măcar discutarea lui în ședințele Dumei.

Majoritatea reacționară din Duma a III-a sprijinea politica de rusificare a guvernului țarist și aținea vrajba națională.

În domeniul politicii externe, Duma a III-a se pronunța pentru intervenția activă în treburile statelor balcanice, sprijinea orientarea panslavistă, reacționară și căuta să obțină sporirea creditelor militare.

Duma a sprijinit întru totul legislația agrară stolîpinistă, aprobînd în 1910 o lege agrară care avea la bază ucazul din 9 (22) noiembrie 1906. Ea a respins toate proiectele deputaților țărani cu privire la înzestrarea cu pămînt a țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin, neadmițînd discutarea lor în ședințele ei.

Deși își ducea activitatea în condiții deosebit de grele, avînd un număr mic de deputați, iar la început a comis o serie de greșeli, fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat a desfășurat, datorită faptului că în rîndurile ei se aflau deputați bolșevici, o muncă importantă pentru demascarea politicii antinaționale a Dumei a III-a, pentru educarea politică a proletariatului și a țărănimii din Rusia, adresîndu-se acestora atît de la tribuna Dumei cît și prin acțiuni în afara Dumei.

V. I. Lenin a caracterizat Duma a III-a, componența și activitatea ei în lucrările: „Duma a III-a", „Duma a III-a de stat și social-democrația", „Despre aprecierea momentului actual", „Dezbateri în jurul problemei agrare în Duma a III-a" și altele (vezi volumul de față, pag. 143—153, 181—188; Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 259—271, 294—308). — *143.*

66 P.M.S.D.R. a participat la alegerile pentru Duma a III-a de stat în baza hotărîrii Conferinței a III-a („A doua conferință generală"), care a avut loc între 21 și 23 iulie (3 și 5 august) 1907.

www.dacoromanica.ro

Legea electorală din 3 (16) iunie 1907 ciuntea drepturile electorale, şi pînă atunci restrînse, ale muncitorilor, reducînd numărul delegaţilor de la 237 la 112 şi acordînd drepturi electorale pentru muncitori numai în 44 de gubernii din 53. Toate aceste împrejurări, precum şi represiunile dezlănţuite de poliţie împotriva împuterniciţilor şi delegaţilor muncitorilor au făcut ca în Duma a III-a să fie aleşi numai 19 deputaţi social-democraţi (faţă de 65 cîţi au fost aleşi în Duma a II-a).

Alegerile pentru Duma a III-a au arătat cît de mult a crescut influenţa bolşevicilor în rîndurile mişcării muncitoreşti din Rusia : din cei 6 deputaţi aleşi în curia muncitorească din 6 gubernii, 4 erau bolşevici (N. G. Poletaev — din partea guberniei Petersburg, M. V. Zaharov — din partea guberniei Moscova, S. A. Voronin — din partea guberniei Vladimir şi P. I. Surkov — din partea guberniei Kostroma) şi 2 menşevici (G. S. Kuznecţov — din partea guberniei Ekaterinoslav şi V. S. Şurkanov — din partea guberniei Harkov (care ulterior s-a dovedit a fi provocator). Bolşevicul V. E. Kosorotov a fost ales în curia muncitorească din gubernia Ufa datorită sprijinului acordat de delegaţii ţăranilor. În Duma a III-a erau 5 deputaţi bolşevici şi doi deputaţi care aderau la bolşevici (I. P. Pokrovski şi socialdemocratul leton A. I. Predkaln), primul ales în curia a doua orăşenească din Temriuk, iar cel de-al doilea la Riga. Deputaţii menşevici au fost aleşi, de regulă, nu în curii muncitoreşti, ci în alte curii : orăşenească, ţărănească şi chiar în curia moşierilor (E. P. Gheghecikori — din partea guberniei Kutais şi I. I. Gaidarov — din partea regiunii Daghestan). Iată cum se explică faptul că menşevicii aveau un număr mult mai mare de deputaţi decît bolşevicii. Dar, cu timpul, forţele bolşevicilor şi ale menşevicilor au ajuns să devină aproape egale. Elementele recrutate întîmplător în partea menşevică a fracţiunii au părăsit-o : un deputat a intrat în grupul musulman, iar patru deputaţi în fracţiunea celor fără de partid. Partea bolşevică a fracţiunii a pierdut pe deputatul Kosorotov, care a fost implicat într-un proces politic şi condamnat. În timpul celei de-a cincea sesiuni a Dumei, fracţiunea social-democrată avea 13 deputaţi : 4 deputaţi bolşevici şi 2 deputaţi care aderau la ei şi 7 deputaţi menşevici, dintre care o parte menşevici-partiiţi, colaboratori la organele de presă antilichidatoriste ; aceştia se alăturau deci bolşevicilor în problema menţinerii partidului muncitoresc ilegal, problemă de cea mai mare importanţă în acel timp.

Fracţiunea social-democrată s-a constituit în baza unei hotărîri a Conferinţei a patra a P.M.S.D.R. Programul de acţiune al fracţiunii social-democrate şi tactica ei de luptă au fost elaborate de V. I. Lenin. La începutul activităţii sale, fracţiunea socialdemocrată, mai precis majoritatea ei oportunistă a comis greşeli serioase, care şi-au găsit expresia, în primul rînd, în tendinţa de a acţiona independent de C.C. al P.M.S.D.R. Ea s-a situat pe o poziţie greşită atunci cînd Duma a adoptat „adresa" către ţar ;

www.dacoromanica.ro

în pofida hotărîrilor Congresului de la Londra al P.M.S.D.R., membrii menşevici ai fracţiunii au participat în numele fracţiunii social-democrate la consfătuirile opoziţiei alături de cadeţi şi kolo-ul polonez. C.C. al partidului a condamnat aceste acţiuni ale menşevicilor, dar aceştia din urmă au continuat să-şi susţină tactica reformistă. În cursul discutării declaraţiei guvernului din 16 (29) noiembrie 1907, fracţiunea social-democrată a respins proiectul de declaraţie al C.C. al partidului şi a prezentat o declaraţie proprie, în care revendicările programatice ale P.M.S.D.R. erau ciuntite. Făcînd bilanţul activităţii desfăşurate de fracţiunea social-democrată în timpul primei sesiuni a Dumei, C.C., în „Scrisoarea către organizaţiile locale", a criticat pe larg greşelile fracţiunii, în special declaraţia ei. Ciuntirea în declaraţie a lozincilor şi revendicărilor revoluţionare ale partidului, se arăta în scrisoarea C.C., „constituie o abatere vădită de la linia tactică trasată de partid. După toate indiciile, şi această abatere a fost făcută în mod conştient şi premeditat" („Proletarii" nr. 29 din 16 (29) aprilie 1908, pag. 3).

Un rol deosebit de important în îmbunătăţirea activităţii fracţiunii social-democrate a avut hotărîrea Conferinţei a cincea a P.M.S.D.R. (decembrie 1908). Din partea deputaţilor bolşevici la conferinţă a participat N. G. Poletaev, care deţinea un rol conducător în rîndurile părţii bolşevice a fracţiunii din Dumă. Dînd o ripostă otzoviştilor şi lichidatorilor, conferinţa a adoptat o serie de hotărîri cu caracter organizatoric, care măreau răspunderea deputaţilor muncitori faţă de partid. V. I. Lenin a făcut o apreciere a hotărîrilor adoptate de conferinţă în această problemă în articolul „La drum". După ce arată greşelile comise de unele partide socialiste din Europa care au devenit anexe ale fracţiunilor lor parlamentare, V. I. Lenin scrie : „Noi trebuie să punem de la bun început pe alte baze crearea unui parlamentarism social-democrat în Rusia, să pornim dintr-o dată, umăr la umăr, la o muncă energică în acest domeniu, — astfel ca fiecare deputat social-democrat să simtă efectiv că partidul îl sprijină, că îl dor greşelile lui, că este preocupat de îndreptarea drumului lui, — şi ca fiecare activist de partid să participe la activitatea generală a partidului în Dumă, să tragă învăţăminte din critica marxistă concretă a acţiunilor acestuia, să simtă că are datoria de a-l ajuta, să lupte pentru subordonarea activităţii speciale a fracţiunii muncii de propagandă şi agitaţie a partidului în ansamblu" (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 342—343).

Critica principială făcută greşelilor fracţiunii social-democrate din Duma a III-a de către bolşevici, faptul că muncitorii nu erau mulţumiţi de activitatea ei, intensificarea muncii de conducere de către partid — toate acestea au dus la creşterea influenţei deputaţilor bolşevici asupra activităţii fracţiunii, au făcut ca o parte din menşevici să iasă din această fracţiune şi au determinat îmbunătăţirea treptată a activităţii ei în cursul ultimelor trei

www.dacoromanica.ro

sesiuni ale Dumei, ceea ce şi-a găsit expresia în mărirea numărului de interpelări, în elaborarea de proiecte de lege proprii şi punerea lor în discuţia Dumei, în intensificarea activităţii deputaţilor în afara Dumei etc. Făcînd bilanţul activităţii desfăşurate de fracţiunea social-democrată din Duma a III-a, în perioada 1908—1912, V. I. Lenin scria că ea „s-a transformat dintr-o fracţiune opoziţionistă *faţă de* partid, dintr-o fracţiune criticată de partid şi apărată (ba uneori chiar stimulată în direcţia oportunismului) de menşevici, într-o fracţiune *antilichidatoristă*... Experienţa activităţii desfăşurate în Duma ultrareacţionară şi experienţa luptei împotriva aripii drepte a menşevismului, care a alunecat în mlaştina lichidatorismului, au împins fracţiunea social-democrată din Duma a III-a spre stînga, spre partid, au îndepărtat-o de oportunism" (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 202). Sub conducerea bolşevicilor, deputaţii muncitori din Duma a III-a, îmbinînd acţiunile din Dumă cu o bogată activitate ilegală desfăşurată în afara Dumei, au dus, în pofida tuturor greutăţilor ce le aveau de întîmpinat, o vastă muncă agitatorică şi organizatorică în rîndurile maselor muncitoreşti şi ţărăneşti din Rusia, contribuind astfel la educarea lor politică. — *143.*

67 *„Russkoe Znamea"* — cotidian ultrareacţionar, organul de presă al „Uniunii poporului rus", a apărut la Petersburg din noiembrie 1905 pînă în 1917. — *146.*

68 *„Golos Moskvî"* — cotidian, organul de presă al partidului octombriştilor ; a apărut din decembrie 1906 pînă în iunie 1915. — *146.*

69 Vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 170. — *151.*

70 Lenin se referă la rezoluţia „Despre atitudinea faţă de partidele neproletare" (vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 168). — *153.*

71 Nota lui Lenin *„În legătură cu un articol al lui Plehanov"* a fost publicată ca postfaţă „Din partea redacţiei" ziarului „Proletarii" la articolul lui I. P. Goldenberg (Meşkovski) „Ce mai «polemică» !". După Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului, Plehanov a scos o broşură intitulată „Noi şi ei", incluzînd în ea cuvîntările pe care le rostise la congres şi însoţindu-le de o amplă prefaţă. Articolul lui I. P. Goldenberg constituia un răspuns dat lui Plehanov, care criticase tactica bolşevică în prima revoluţie rusă şi în special atitudinea intransigentă a bolşevicilor faţă de burghezia liberală.

www.dacoromanica.ro

Plehanov a pledat intens în favoarea tacticii menşevice de alianţe şi blocuri cu burghezia liberală în perioada campaniei alegerilor pentru Duma a III-a ; el a încălcat totodată în mod grosolan disciplina de partid, publicînd în „Tovarişci", ziarul cadeţilor de stînga, o serie de articole în care nu numai că critica cu asprime hotărîrea bolşevică a Conferinţei a III-a a P.M.S.D.R. („A doua conferinţă generală") cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a, ci îndemna partidul să nu respecte această hotărîre. Acţiunea antipartinică a lui Plehanov a provocat indignarea membrilor de partid ; ea a fost condamnată de C.C. Comitetul din Petersburg a adoptat o rezoluţie în care aproba hotărîrea C.C.

Nota lui Lenin a fost scrisă în legătură cu articolul lui Plehanov „Ce-i bine, e bine" („Tovarişci" nr. 402 din 20 octombrie (2 noiembrie) 1907), care constituia răspunsul lui Plehanov la rezoluţia Comitetului din Petersburg al partidului. — *154.*

72 Articolul lui Fr. Mehring „Liberalismul german şi Duma rusă" (Fr. Mehring, „Deutscher Liberalismus und russische Duma". „Die Neue Zeit", 1906—1907, Band I, nr. 23) a fost tradus şi folosit de V. I. Lenin în articolul „Fr. Mehring despre Duma a II-a", publicat în culegerea „Probleme de tactică", vol. II, Petersburg, 1907 (vezi Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediţia a doua, pag. 266—273). — *156.*

73 Vezi K. Marx şi F. Engels. „Manifestul Partidului Comunist", Editura politică, 1962, ediţia a VIII-a, pag. 69—70. — *161.*

74 *Conferinţa a patra a P.M.S.D.R. („A treia conferinţă generală")* a avut loc la Helsingfors (Helsinki) între 5 şi 12 (18 şi 25) noiembrie 1907, curînd după terminarea alegerilor pentru Duma a III-a de stat. La conferinţă au participat 27 de delegaţi : 10 bolşevici, 4 menşevici, 5 social-democraţi polonezi, 5 bundişti şi 3 social-democraţi letoni.

Pe ordinea de zi a conferinţei au figurat următoarele probleme : tactica fracţiunii social-democrate în Duma de stat, despre centrele fracţioniste şi întărirea legăturilor C.C. cu organizaţiile locale şi despre colaborarea social-democraţilor la presa burgheză. În afară de aceasta, conferinţa a examinat problema denumirii pe care urma s-o adopte reprezentanţa social-democrată în Duma de stat. Raportul cu privire la tactica fracţiunii social-democrate în Duma a III-a de stat a fost prezentat de Lenin. Menşevicii şi bundiştii au combătut aprecierea făcută de Lenin asupra regimului din 3 iunie şi asupra sarcinilor partidului, susţinînd necesitatea sprijinirii cadeţilor şi octombriştilor „de stînga" în Dumă. Conferinţa a adoptat cu majoritate de voturi rezoluţia bolşevică, propusă în numele Conferinţei orăşeneşti a organizaţiei Petersburg. Conferinţa a adoptat de asemenea rezoluţia bolşevică cu privire la inadmisibilitatea colaborării social-democraţilor la

www.dacoromanica.ro

presa burgheză, rezoluție îndreptată împotriva publiciștilor menșevici și în special împotriva lui Plehanov, care criticase hotărîrile Conferinței a III-a a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală") în „Tovarișci", ziarul cadeților de stînga. Conferința a stabilit ca reprezentanța social-democrată din Dumă să poarte denumirea de „fracțiune social-democrată".

Întrucît centrul menșevic stabilea legături cu comitetele locale fără știrea C.C. al P.M.S.D.R., conferința a luat măsurile necesare în vederea întăririi legăturilor C.C. al P.M.S.D.R. cu organizațiile de partid locale.

Adoptînd hotărîri leniniste în principalele probleme, Conferința a IV-a a P.M.S.D.R. a înarmat partidul cu o tactică justă, marxistă în lupta pentru cîștigarea maselor în perioada reacțiunii.

Procesele-verbale ale conferinței nu au fost găsite. Lucrările și hotărîrile conferinței au fost comentate pe larg în ziarul bolșevic „Proletarii" nr. 20 din 19 noiembrie 1907. — *173*.

75 Lenin se referă la legile agrare pregătite de Stolîpin și promulgate de guvernul țarist în noiembrie 1906. La 9 (22) noiembrie 1906 a fost emis decretul „Cu privire la completarea unor dispoziții ale legii în vigoare referitoare la posesiunea și folosirea pămîntului de către țărani", care, după ce a trecut prin Duma de stat și Consiliul de stat, a căpătat denumirea de legea din 14 iunie 1910, și decretul din 15 (28) noiembrie 1906 „Cu privire la acordarea de către Banca agricolă țărănească a unor împrumuturi garantate cu pămînturile lotuale". Prin aceste legi, țăranilor li se acorda dreptul de proprietate individuală asupra loturilor lor și dreptul de a ieși din obște și de a se stabili în otruburi și hutore. Pentru a-și cumpăra pămînt, hutorenii sau otrubnicii puteau să primească subvenții prin mijlocirea Băncii țărănești. Prin legile agrare stolîpiniste se urmărea crearea chiaburimii ca sprijin al absolutismului țarist la sate în condițiile menținerii proprietății moșierești asupra pămîntului și ale distrugerii forțate a obștei. Politica agrară a lui Stolîpin a grăbit evoluția capitalistă a agriculturii pe calea cea mai chinuitoare, calea „prusiană", în condițiile menținerii puterii, a proprietății și a privilegiilor moșierilor-iobăgiști, a intensificat exproprierea forțată a principalelor mase ale țărănimii, a grăbit dezvoltarea burgheziei țărănești, care a căpătat posibilitatea de a cumpăra loturile țăranilor săraci la un preț derizoriu.

Lenin spunea că legislația agrară stolîpinistă din 1906 (și legea din 14 (27) iunie 1910) a constituit al doilea pas, după reforma din 1861, pe drumul transformării absolutismului iobăgist într-o monarhie burgheză. „«Amînarea» dată de Stolîpin vechilor rînduieli și vechii agriculturi iobăgiste — scria Lenin — constă în faptul că a fost deschisă încă o supapă, *ultima* care putea fi deschisă fără a se expropria întregul pămînt moșieresc" (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 236). Cu toată propaganda intensă făcută de guvern pentru ieșirea țăranilor din obște, în partea

www.dacoromanica.ro

europeană a Rusiei, în decurs de 9 ani (1907—1915), au ieşit din obşte numai circa 2 500 000 de gospodării ţărăneşti. De dreptul de a ieşi din obşte a făcut uz în primul rînd burghezia sătească, care a căpătat astfel posibilitatea de a-şi consolida gospodăria sa. De asemenea, o parte din ţăranii săraci, care voiau să-şi vîndă lotul lor de pămînt şi să rupă definitiv legăturile cu satul, ieşeau din obşte. Împovărată de nevoi, mica gospodărie ţărănească continua să rămînă într-o stare de mizerie şi de înapoiere.

Politica agrară stolîpinistă, care n-a înlăturat principala contradicţie — contradicţia dintre întreaga ţărănime şi moşieri —, a dus la ruinarea în continuare a maselor ţărănimii, la ascuţirea contradicţiilor de clasă dintre chiaburime şi sărăcimea satelor. — *176.*

76 Fracţiunea social-democrată din Duma a II-a de stat a fost arestată în noaptea de 3 iunie 1907 sub acuzaţia de complot militar, acuzaţie fabricată de ohrană. Bolşevicii au luat toate măsurile pentru a ridica clasa muncitoare din Rusia în apărarea deputaţilor ei. Conferinţa organizaţiei Petersburg a P.M.S.D.R. din 27 octombrie (9 noiembrie) 1907, după ce a ascultat rapoartele delegaţilor din fabrici şi uzine şi a discutat problema măsurilor de luptă în legătură cu procesul intentat deputaţilor social-democraţi, a adoptat un apel „Către toţi muncitorii şi muncitoarele, către toate sindicatele, comitetele fără partid din uzine, către toate organizaţiile şi grupurile muncitoreşti, către toţi lucrătorii din comerţ şi toţi meşteşugarii din Petersburg şi din gubernia Petersburg", în care chema la organizarea unei greve demonstrative de 24 de ore în ziua deschiderii procesului.

Procesul intentat fracţiunii social-democrate din Duma a II-a de stat a început la 22 noiembrie (5 decembrie) 1907. În această zi, în semn de protest împotriva abuzurilor guvernului ţarist, au declarat grevă muncitorii din Moscova, Baku, Saratov, Kineşma şi din alte regiuni. La Petersburg au declarat grevă 100 000 de muncitori, precum şi studenţi de la Institutul de silvicultură, Institutul politehnic, Institutul tehnologic şi de la alte institute de învăţămînt superior. Fracţiunea social-democrată din Duma a III-a a dat citire la începutul şedinţei unui protest, în care demasca politica antipopulară a absolutismului, după care a părăsit sala de şedinţe.

Procesul deputaţilor social-democraţi din Duma a II-a a luat sfîrşit la 1 (14) decembrie 1907. Din cei 37 de deputaţi arestaţi şi implicaţi în proces, 17 deputaţi au fost condamnaţi la 4—5 ani muncă silnică, degradare civică şi deportare pe viaţă în Siberia, 10 deputaţi au fost condamnaţi la degradare civică şi deportare pe viaţă în guberniile îndepărtate din Siberia, iar 10 deputaţi au fost achitaţi. În legătură cu această crimă monstruoasă a ţarismului, vezi articolul lui Lenin „Despre fracţiunea social-democrată din Duma a II-a. O expunere completă a problemei", care constituie un raport prezentat Biroului Socialist Internaţional (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 310—315). — *180.*

www.dacoromanica.ro

77 *„Prefața la broșura lui Voinov (A. V. Lunacearșki) despre atitudinea partidului față de sindicate"* a fost scrisă de Lenin în noiembrie 1907. În scrisoarea către A. V. Lunacearski, scrisă între 2 și 11 (15 și 24) noiembrie 1907 în legătură cu primirea ultimei părți a manuscrisului acestei broșuri, V. I. Lenin arăta că ea „conține numeroase imprudențe..., de care *se vor agăța* tot soiul de socialiști-revoluționari, menșevici, sindicaliști etc. Noi ne-am sfătuit în colectiv dacă e cazul să le retușăm sau să dăm explicații în prefață. Ne-am oprit la cea de-a doua alternativă...". În continuare, V. I. Lenin sfătuia ce corectări trebuie să se aducă textului, pentru ca broșura să fie îndreptată atît împotriva oportunismului cît și împotriva sindicalismului, care „poartă cu sine un noian de confuzii (deosebit de periculoase pentru Rusia)" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 372, 373). Broșura lui Lunacearski nu a fost editată. — *189.*

78 Este vorba de Congresul de la Mannheim al Partidului social-democrat german, care a avut loc între 23 și 29 septembrie 1906. Principala problemă de pe ordinea de zi a fost problema grevei politice de masă, pe care social-democrația germană, sub influența directă a mișcării revoluționare din Rusia, a recunoscut-o la Congresul de la Jena din 1905 drept principalul mijloc de luptă politică. Congresul de la Mannheim a adoptat o rezoluție prin care declararea grevei politice de masă de către partid era condiționată de consimțămîntul Comisiei generale a sindicatelor, ai cărei lideri oportuniști se pronunțau în mod categoric împotriva grevei politice de masă, considerînd-o drept o acțiune anarhistă, și care, la Congresul sindicatelor din Köln din 1905, au făcut să fie adoptată o rezoluție în acest sens. Congresul de la Mannheim nu a condamnat în mod fățiș poziția oportunistă a liderilor sindicatelor ; el recomanda însă tuturor membrilor de partid să intre în organizațiile sindicale și membrilor sindicatelor să intre în partidul social-democrat „pentru ca mișcarea sindicală să fie pătrunsă de spiritul social-democrației". — *190.*

79 *„Die Neue Zeit"* — revistă teoretică a Partidului social-democrat german ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit" au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels : „Critica programului de la Gotha" a lui K. Marx, „Critica proiectului de program social-democrat din 1891" a lui F. Engels și altele. Engels ajuta în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și o critica adesea pentru devierile de la marxism care aveau loc în coloanele revistei. La revista „Die Neue Zeit" au colaborat reprezentanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea : A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue

www.dacoromanica.ro

și alții. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, după moartea lui F. Engels, revista a publicat sistematic articole scrise de revizioniști, printre care seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului", care a deschis campania revizioniștilor împotriva marxismului. În anii primului război mondial, revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind în fapt pe social-șovinişti. — *190*.

80 „*Osvobojdenie*" — revistă bilunară ; a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. A fost organul burgheziei liberale ruse și a promovat cu consecvență ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării", care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționaliști, „osvobojdeniștii" au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (cadeții), înființat în octombrie 1905, care a fost principalul partid al burgheziei liberale monarhiste din Rusia. — *194*.

81 Lucrarea „*Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907*" a fost scrisă de Lenin în noiembrie-decembrie 1907. La sfîrșitul lunii noiembrie 1907, cu prilejul apariției părții a doua a volumului al doilea al culegerii de articole „În 12 ani", V. I. Lenin îi scria lui M. S. Kedrov : „...am un plan : să scriu, ca încheiere la volumul al II-lea, o lucrare amplă despre repartiția pămîntului în Rusia (după noile date statistice din 1905) și despre municipalizare (folosind volumul al IV-lea din «Capitalul» sau «Teorii asupra plusvalorii», care a apărut tot în 1905). Cred că această lucrare ar prezenta un mare interes pentru public și ar fi foarte binevenită. Am adunat aproape tot materialul necesar pentru această lucrare și în parte l-am și prelucrat. Am nevoie de cîteva săptămîni pentru a o termina ; sper că în cîteva săptămîni voi reuși să termin această lucrare" (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 140). În scrisoarea sa către G. A. Aleksinski, scrisă între 7 ianuarie și 2 februarie 1908 (st.n.), Lenin arată mai concret care este conținutul acestei lucrări : „Am scris o lucrare mare în problema programului agrar, în care, printre altele, am analizat în amănunțime dezbaterile din Duma a II-a" (op. cit., pag. 144). În februarie 1908, cartea a fost trimisă editurii. Aceasta rezultă din scrisoarea datată 4 (17) februarie trimisă Mariei Ilinicina Ulianova la Petersburg, în care V. I. Lenin scria : „Ați primit manuscrisul părții a doua din volumul 2 al lucrărilor mele (pe care l-am expediat de aici la 5.II.1908, stil nou, pe o cale ocolită) ?" (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 331).

Manuscrisul a fost primit și inclus în partea a doua a volumului al doilea al culegerii de articole „În 12 ani". Dar încă în tipografie lucrarea a fost confiscată de poliție și distrusă. S-a păstrat numai un singur exemplar, căruia îi lipseau cîteva pagini

www.dacoromanica.ro

de la sfîrşit. Lucrarea a fost publicată parţial în ziarul „Proletarii" nr. 33 din 23 iulie (5 august) 1908, unde au apărut paragrafele 2 şi 3 din capitolul al III-lea sub titlul : „Cum corectează Piotr Maslov ciornele lui Karl Marx".

V. I. Lenin a acordat o mare importanţă apariţiei lucrării „Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907" în condiţiile luptei partidului bolşevic pentru victoria revoluţiei socialiste în Rusia în 1917. În scrisoarea trimisă la 12 (25) aprilie 1917 de la Petersburg la Geneva lui V. A. Karpinski, Lenin scria : „Întrerupe, te rog, transcrierea manuscrisului în problema agrară, deoarece *am găsit* aici un exemplar deja cules... Lipseşte din el sfîrşitul «Încheierii», şi anume de la cuvintele : «Întreaga ţărănime şi întregul proletariat sînt împotriva proprietăţii private asupra pămîntului. Calea reformistă a creării unei Rusii iunchero-burgheze presupune în mod necesar menţinerea bazelor vechii proprietăţi funciare şi o lentă...» (volumul de faţă, pag. 413. — *Nota red.).* Sfîrşitul încheierii lipseşte de la aceste cuvinte. Îţi voi fi foarte îndatorat dacă de la *aceste cuvinte* şi pînă la sfîrşitul încheierii vei face 4—5 copii şi le vei trimite : 1) mie personal, 2) ziarului «Pravda», Moika, 32, 3) la Stockholm, pe adresa pe care ţi-am dat-o. Poate că voi primi măcar unul din aceste exemplare" („Analele Institutului Lenin", vol. II, 1927, pag. 19).

Cu prilejul editării cărţii în 1917, V. I. Lenin a adăugat următoarea încheiere : „extrem de chinuitoare şi sistematică violenţă exercitată împotriva masei ţărăneşti. Calea revoluţionară a creării unei Rusii ţărăneşti-burgheze presupune în mod necesar desfiinţarea completă a vechii proprietăţi funciare, desfiinţarea proprietăţii private asupra pămîntului".

În manuscris, lucrarea este intitulată : „Problema agrară în prima revoluţie rusă (Cu privire la revizuirea programului agrar al social-democraţiei din Rusia)". În 1917, cartea a apărut sub titlul : V. Ilin (N. Lenin). „Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907" (Petrograd, editura „Jizn i znanie"). — *199.*

82 *Pămînt lotual* — pămînt dat ţăranilor în folosinţă pe bază de răscumpărare după desfiinţarea iobăgiei în Rusia în 1861 ; acest pămînt se afla în posesiunea obştii şi era dat în folosinţă ţăranilor prin reîmpărţiri periodice. — *202.*

83 *Latifundii feudale, senioriale* — mari proprietăţi funciare care constituiau trăsătura caracteristică a proprietăţii funciare în Rusia ţaristă. În categoria latifundiilor feudale, V. I. Lenin includea marile gospodării moşiereşti, bazate pe munca înrobitoare a ţăranilor dependenţi faţă de moşier, apăsaţi de rămăşiţe ale feudalismului ca munca în dijmă, munca în parte etc. Lenin a arătat că latifundiile feudale constituie principala cauză a înapoierii economice a Rusiei, a stagnării întregii economii naţionale

www.dacoromanica.ro

a acesteia. „Nici un fel de credite, nici un fel de ameliorări, nici un fel de «ajutor» acordat ţăranului, nici una din măsurile «de sprijinire» îndrăgite de birocraţi şi de liberali nu vor da rezultate importante atîta timp cît va dăinui jugul latifundiilor feudale, al tradiţiilor şi al sistemelor de gospodărie iobăgistă", arăta Lenin (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 76—77) — *204.*

84 *Pămînturi domeniale* — pămînturile care în 1797, prin ucazul ţarului Pavel I („Dispoziţii cu privire la familia imperială"), au fost trecute, împreună cu ţăranii care le lucrau, din proprietatea statului în proprietatea membrilor familiei imperiale. Veniturile obţinute din exploatarea pămînturilor domeniale reveneau membrilor familiei imperiale (mari prinţi, soţiile şi fiicele lor etc.). Aceste sume nu erau incluse în buget şi nu erau controlate de stat. — *204.*

85 „*Cernîi peredel*" („împărţirea pămînturilor") — lozincă care exprima tendinţa ţăranilor spre o împărţire generală a pămînturilor, spre lichidarea proprietăţii moşiereşti.

În articolul „Programul agrar al social-democraţiei ruse", V. I. Lenin arăta că revendicarea „împărţirii pămînturilor" în afară de utopia reacţionară a eternizării micii producţii ţărăneşti are şi o latură revoluţionară, şi anume „dorinţa de a mătura prin răscoală ţărănească toate rămăşiţele iobăgiei" (Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediţia a doua, pag. 329). Mai tîrziu, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., V. I. Lenin a spus : „Ni se spune că programul nostru nu poate satisface ţărănimea, că ea va merge mai departe ; dar noi nu ne temem de acest lucru, acest lucru este prevăzut în programul nostru socialist, şi de aceea nu ne temem nici de împărţirea pămîntului..." (Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 276). — *212.*

86 Este vorba de *„reforma ţărănească"* din 1861, cu prilejul căreia moşierii i-au jefuit pe ţărani, silindu-i să cedeze o mare parte din pămînturile aflate în folosinţa lor. Ca urmare a reformei, moşierii au răşluit mai mult de $^1/_5$ şi chiar $^2/_5$ din pămînturile ţărăneşti. În mîinile moşierilor au rămas cele mai bune loturi ţărăneşti („pămînturile răşluite", pădurile, păşunile, locurile de adăpat vitele, izlazurile şi altele), fără de care ţăranii nu puteau duce o gospodărie de sine stătătoare. Răscumpărarea de către ţărani a acestor loturi a însemnat pur şi simplu o jecmănire a lor de către moşieri şi guvernul ţarist. Sumele datorate de ţărani guvernului ţarist urmau să fie plătite în rate în decurs de 49 de ani cu o dobîndă de 6%. Restanţele la ratele de răscumpărare creşteau din an în an. Numai ţăranii care aparţinuseră moşierilor au vărsat guvernului ţarist, în cadrul răscumpărării, 1,9 miliarde de ruble, în timp ce preţul de piaţă la pămînturile trecute în posesiunea ţăranilor nu depăşea 544 000 000 de ruble. De fapt,

www.dacoromanica.ro

țăranii au fost nevoiți să plătească pentru pămînturile lor sute de milioane de ruble, ceea ce a dus la ruinarea gospodăriilor țărănești.

„Reforma țărănească" din 1861 a fost calificată de V. I. Lenin drept primul act de violență în proporții de masă împotriva țărănimii, în interesul capitalismului care lua naștere în agricultură : ea a fost o „curățire a pămînturilor" pentru capitalism, efectuată de către moșieri. În legătură cu reforma din 1861, vezi lucrările lui Lenin : „Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei", „În legătură cu o aniversare", „«Reforma țărănească» și revoluția țărănească-proletară". (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 69—72, 91—99, 100—109). — *217.*

87 *Obștea* (țărănească) în Rusia — formă de folosință în comun a pămîntului de către țărani, care se caracteriza prin obligativitatea asolamentului și prin indivizibilitatea pădurilor și a pășunilor. Principalele caracteristici ale obștii țărănești din Rusia erau : răspunderea solidară (răspunderea colectivă obligatorie a țăranilor pentru achitarea la timp și în întregime a plaților și îndeplinirea a tot felul de prestații în folosul statului și al moșierilor), reîmpărțirea sistematică a pămînturilor și lipsa dreptului de a renunța la pămînt, interzicerea de a vinde sau a cumpăra pămîntul aparținînd obștii.

Moșierii și guvernul țarist au folosit obștea pentru a intensifica asuprirea iobăgistă și pentru a stoarce de la popor plățile de răscumpărare și dările. V. I. Lenin a arătat că obștea, „în realitate nu ferește pe țărani de procesul de proletarizare, ci are rolul unei îngrădiri feudale, care separă pe țărani, ținuiți parcă de mici uniuni și de categorii care și-au pierdut «orice rațiune de a fi»" (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 65). — *224.*

88 *Metodele gurko-lidvalliene în administrație* — delapidarea, specula și jaful, larg răspîndite în rîndurile funcționarilor superiori ai țarismului și ale oamenilor de afaceri. În 1906 ministrul-adjunct al afacerilor interne Gurko a încheiat cu escrocul Lidvall, supus suedez, o tranzacție pentru furnizarea a 10 000 000 de puduri de secară, necesară guberniilor înfometate din sudul Rusiei, avansîndu-i 800 000 de ruble. Circa 600 000 de ruble din acești bani, în parte și le-a însușit Lidvall, iar în parte au fost date ca mită diferitelor persoane oficiale, printre care și lui Gurko. În loc de 10 000 000 de puduri, cît se promisese, la termenul stabilit (decembrie 1906), la stațiile de cale ferată au ajuns mai puțin de 1 000 000 de puduri. Escrocheria gurko-lidvalliană a înrăutățit foarte mult situația aprovizionării în guberniile înfometate și a adus prejudicii statului. Sub presiunea opiniei publice, guvernul țarist a fost nevoit, în octombrie 1907, să înscenеze o parodie de proces lui Gurko ; cu toate intervențiile lui Stolîpin, el a fost totuși destituit. — *233.*

www.dacoromanica.ro

89 *Vendée* — departament din vestul Franței, unde, în timpul revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, a izbucnit o răscoală contrarevoluționară a populației țărănești înapoiate, îndreptată împotriva republicii. Răscoala a fost condusă de clerul catolic, de nobilime, de emigranți regaliști și a fost sprijinită de Anglia.

Vandéea a devenit sinonim cu rebeliune reacționară și focar de contrarevoluție. — *243.*

90 *Uniunea țărănească* (Uniunea țărăncască din Rusia) — organizație democrat-revoluționară care a luat ființă în 1905. Inițiatorii creării Uniunii țărănești au fost țăranii din gubernia Moscova. La 31 iulie și 1 august (13 și 14 august) 1905 a fost convocat, la Moscova, congresul de constituire, care a pus bazele Uniunii țărănești din Rusia. Între 6 și 10 (19 și 23) noiembrie 1905 a avut loc al doilea congres al Uniunii țărănești. La aceste congrese au fost elaborate programul și tactica Uniunii. Uniunea țărănească cerea libertate politică și convocarea imediată a unei adunări constituante ; ea a susținut tactica de boicotare a Dumei I de stat. Programul agrar al Uniunii cuprindea revendicarea desființării proprietății private asupra pămîntului, trecerea fără răscumpărare a pămînturilor mănăstirești, bisericești, domeniale, ale coroanei și ale statului în mîinile țăranilor. În politica sa, Uniunea, aflată sub influența socialiștilor-revoluționari și a liberalilor, a dat dovadă de inconsecvență, de nehotărîre și șovăieli micburgheze. Cerînd lichidarea proprietății private asupra pămîntului, Uniunea admitea despăgubirea parțială a moșierilor. După cum spunea Lenin, ea era „o organizație... care, desigur, împărtășea o serie de prejudecăți ale țăranilor, care se lăsa influențată de iluziile mic-burgheze ale acestora (așa cum și socialiștii-revoluționari de la noi se lasă influențați), dar era o organizație a maselor incontestabil reală, avînd o «bază», o organizație incontestabil revoluționară în esență, capabilă să aplice metode de luptă cu adevărat revoluționare" (Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 323). Chiar de la primii pași ai activității sale, Uniunea țărănească a avut de suferit represiuni din partea poliției. La începutul anului 1907, Uniunea țărănească a încetat de a mai ființa. — *243.*

91 *„Rossiia"* — cotidian reacționar, pogromist ; a apărut la Petersburg din noiembrie 1905 pînă în aprilie 1914. Din 1906, organ al ministerului de interne. Ziarul era subvenționat dintr-un fond secret pus de guvern la dispoziția ministerului de interne. V. I. Lenin a denumit ziarul „Rossiia" „fițuică polițistă-venală". — *244.*

92 *Proiectul agrar al celor 104* — proiectul de lege agrară semnat de 104 membri ai Dumei de stat și prezentat de trudovici la ședința a 13-a a Dumei din 23 mai (5 iunie) 1906. În proiect se

www.dacoromanica.ro

arăta că scopul legislației agrare este „de a contribui la instaurarea unor rînduieli în care solul, subsolul și apele să fie proprietatea întregului popor, iar pămînturile agricole să fie date în folosința exclusivă a celor care le cultivă" („Documentele și materialele Dumei de stat din Rusia", Moscova, 1957, pag. 172). În acest scop se cerea crearea unui „fond funciar al întregului popor", în care trebuiau să intre toate pămînturile statului, domeniale, ale coroanei, mănăstirești și bisericești ; pentru același fond urmau să fie expropriate pămînturile moșierești și celelalte pămînturi proprietate privată a căror suprafață depășea norma stabilită după criteriul muncii pentru localitatea respectivă. Pentru pămînturile proprietate privată supuse expropierii se prevedea o anumită despăgubire. Pămînturile lotuale și micile proprietăți urmau să rămînă un timp în stăpînirea proprietarilor lor, proiectul de lege prevăzînd însă trecerea treptată și a acestor pămînturi în proprietatea întregului popor. Reforma agrară urma să fie aplicată de comitete locale, alese pe baza votului universal, egal, direct și secret. — *246.*

93 *„Izvestiia Krestianskih Deputatov"* — cotidian, organ al Grupului trudovic din Duma I de stat ; a apărut la Petersburg de la 17 pînă la 31 mai (de la 30 mai pînă la 13 iunie) 1906 sub îngrijirea lui S. I. Bondarev, membru al Dumei de stat. La ziar au colaborat deputații trudovici I. E. Solomko, P. F. Țelousov, I. V. Jilkin și alții. După nr. 11 ziarul și-a încetat apariția. — *251.*

94 *„Trudovaia Rossiia"* — ziar, organ al Grupului trudovic din Duma I de stat ; a apărut în iunie 1906 la Petersburg. — *251.*

95 *„Proiectul celor 33"* — „Proiectul de lege agrară", elaborat de consfătuirea neoficială a deputaților Grupului trudovic. Proiectul, semnat de 33 de deputați (în cea mai mare parte trudovici), a fost depus în Dumă la 6 (19) iunie 1906. Întocmit cu participarea directă a eserilor, „proiectul celor 33" exprima concepțiile acestora în problema agrară. Semnatarii „proiectului celor 33", care aderaseră înainte la „proiectul celor 104", au introdus în noul lor proiect o serie de modificări. „Proiectul celor 33" preconiza desființarea completă și imediată a proprietății private asupra pămîntului, proclama dreptul egal al tuturor țăranilor la folosirea pămîntului și principiul folosirii pămîntului în obște prin împărțirea egalitară a pămînturilor după criteriul consumului și criteriul muncii. Spre deosebire de „proiectul celor 104", care preconiza trecerea treptată a tuturor pămînturilor în proprietatea poporului și care admitea despăgubiri pentru unele categorii de pămînturi, „proiectul celor 33" cerea desființarea proprietății private asupra pămîntului și confiscarea fără răscumpărare a pămînturilor moșierești.

„Proiectul celor 33" a întîmpinat rezistența înverșunată a cadeților, care s-au ridicat chiar împotriva depunerii acestui proiect la comisia agrară a Dumei ca material de studiu. — *253.*

www.dacoromanica.ro

96 *Proiectul agrar al celor 105* a fost depus în numele fracțiunii socialiștilor-revoluționari la ședința a 32-a a Dumei a II-a de stat din 3 (16) mai 1907 de către socialistul-revoluționar I. N. Mușenko. Proiectul celor 105 repetă în general tezele proiectului celor 33 depus în Duma I ; în § 1 al proiectului se spunea : „De azi înainte, orice proprietate asupra pămîntului din cuprinsul statului rus este definitiv desființată". Proiectul a fost retipărit într-o publicație specială : „Materiale publicate în timpul sesiunii Dumei de stat a celei de-a doua legislaturi". Petersburg, 1907, pag. 486. — *254.*

97 Vezi analiza concepțiilor lui Rodbertus în lucrarea lui K. Marx „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 70—72. Vezi analiza teoriei lui Ricardo în aceeași lucrare, pag. 195—198. — *256.*

98 K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 195—197. — *258.*

99 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 590. — *258.*

100 K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 86. — *258.*

101 *Legislația din S.U.A. cu privire la homestead-uri* datează de pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Conform legii din 1862, fiecare cetățean al S.U.A. avea dreptul să primească din partea statului, gratuit sau în schimbul unei sume derizorii, o parcelă (homestead) cu o suprafață pînă la 160 de acri (64 ha). În cel mult cinci ani lotul trecea în proprietatea posesorului. În lucrarea „Date noi despre legile dezvoltării capitalismului în agricultură", V. I. Lenin, subliniind caracterul burghez al legislației cu privire la homestead-uri, scria : „... republica americană a realizat într-o manieră capitalistă ideea «narodnicistă» a împărțirii pămînturilor neocupate oricărui doritor" (Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 9). — *259.*

102 K. Marx și F. Engels. „Circulară împotriva lui Kriege" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 7). — *259.*

103 Ca clasă a societății feudale, țăranii din Rusia se împărțeau în trei mari categorii : 1) țărani care aparțineau moșierilor, 2) țărani ai statului și 3) țărani de pe domeniile imperiale (care aparțineau familiei țarului). Fiecare dintre aceste categorii era divizată în cîteva grupuri mari și grupuri speciale, care se deosebeau între ele prin originea lor, prin formele de posesiune și de folosire a pămîntului, prin situația juridică etc. Înfăptuită de sus de către guvernul țarist în interesul moșierilor iobăgiști, reforma țără-

www.dacoromanica.ro

nească din 1861 a menținut eterogenitatea și diversitatea categoriilor de țărani, care s-au menținut, pînă în 1917.

Țărani cu lot fără răscumpărare — o parte dintre țăranii care aparțineau moșierilor, mai ales din guberniile cu cernoziom din sud și sud-est, și care, în timpul eliberării din starea de iobăgie, au primit de la moșieri loturi gratuite, adică fără răscumpărare. Potrivit „Regulamentului" cu privire la aplicarea reformei țărănești din 1861, moșierii aveau dreptul ca, „prin bună învoială" cu țăranii, „să dăruiască" acestora a patra parte din lotul „maxim" sau „prevăzut prin ucaz" (socotind și pămîntul de lîngă casă) pentru ca celelalte pămînturi ale țăranilor să devină proprietatea moșierului. Lotului gratuit, care demonstrează în mod concret caracterul de jaf, moșieresc al reformei din 1861, i se spunea în popor „sfert de lot", „lot de orfan", „lot de pisică" sau „lotul lui Gagarin" (după numele prințului P. P. Gagarin, care a prezentat proiectul articolelor respective ale regulamentului cu privire la înzestrarea cu pămînt a țăranilor din guberniile Velicorusiei și Ucrainei).

Un mare număr de țărani cu lot fără răscumpărare se aflau în guberniile cu cernoziom și cu puțin pămînt, ca : guberniile Voronej, Harkov, Poltava și Tambov, unde prețul de piață la pămîntul acaparat de moșieri era destul de ridicat. Loturi gratuite au primit mulți țărani din guberniile cu cernoziom din sud-est și sud : Orenburg, Ufa, Saratov, Ekaterinoslav și Samara, unde plata arenzii pentru pămînt era mult mai mică decît dijma în folosul moșierului stabilită prin „Regulamentul din 19 februarie". La începutul secolului al XX-lea, ca urmare a creșterii populației și reîmpărțirilor legate de aceasta, țăranii cu lot gratuit și-au pierdut aproape cu totul loturile ; ei reprezentau principala masă a țăranilor cu cel mai puțin pămînt.

Țărani temporar obligați — țărani care aparțineau moșierilor și care după desființarea iobăgiei în 1861 erau obligați ca, în schimbul folosinței lotului, să efectueze anumite servituți (dijmă sau clacă) în folosul moșierilor. „Starea de țărani temporar obligați" dura pînă în momentul cînd, cu consimțămîntul moșierilor, țăranii dobîndeau, prin răscumpărare, dreptul de proprietate asupra lotului. Răscumpărarea a devenit obligatorie pentru moșieri abia după publicarea decretului din 1881 prin care se stabilea că, începînd de la 1 ianuarie 1883, se desființează „relațiile cu caracter obligatoriu" ale țăranilor față de moșieri.

Țărani proprietari — țărani care aparțineau moșierilor și care, în baza „Regulamentului cu privire la țărani", își răscumpăraseră loturile de pămînt, ieșind astfel din situația de țărani temporar obligați.

Țărani proprietari plini — țărani care aparțineau moșierilor și care își răscumpăraseră înainte de termen loturile de pămînt, căpătînd astfel dreptul de proprietate asupra pămîntului. Numărul țăranilor proprietari plini era relativ mic. Ei reprezentau vîrfurile cele mai înstărite ale populației de la sate.

www.dacoromanica.ro

Țărani ai statului — categorie de țărani care cultivau pămînturile statului și care, în afară de capitație, plăteau statului sau arendașilor de pe moșiile statului dijmă feudală. Ei mai îndeplineau, în afară de aceasta, o mulțime de prestații (reparau drumurile, cartiruiau soldații, dădeau cai de poștă etc.). Componența țăranilor care aparțineau statului era eterogenă. În timpul lui Petru I, din rîndurile lor făceau parte : odnodvorții, țăranii care plăteau impozit pentru plug, țăranii dijmași, locuitorii din nordul Siberiei care se îndeletniceau cu agricultura, populațiile din regiunea Volgăi și Ural (tătari, ciuvași, mordvini, udmurți, comi). Mai tîrziu, din categoria țăranilor care aparțineau statului făceau parte țăranii iobagi de pe moșiile bisericești secularizate, țăranii statului de pe teritoriile din partea de apus a țării și din Transcaucazia, cazacii din Ucraina și alții. La țăranii statului formele de folosință și de posesiune a pămîntului prezentau o mare diversitate, care s-a menținut și după reforma țărănească.

Țăranii statului care posedau pămînt în cadrul obștii nu aveau drept de proprietate privată asupra pămîntului ; ei se foloseau de pămîntul arabil și de alte terenuri în baza dreptului de proprietate al obștii asupra pămîntului.

Țăranii cetvertini care au aparținut statului — urmașii unor foști oșteni (fii de dregători, cazaci, streliți, dragoni, soldați etc.) care apăraseră granițele de sud și sud-est ale statului moscovit. Pentru serviciile prestate, ei primeau de la țarul Moscovei parcele de pămînt măsurate în cetvertine (jumătăți de deseatină), pe care își întemeiau o gospodărie (odin dvor). De aici și cea de-a doua denumire — odnodvorți. În afară de pămîntul cetvertin, odnodvorții posedau pămînt și în cadrul obștii.

Bucurîndu-se de libertate personală, odnodvorții au avut vreme îndelungată o situație intermediară între nobili și țărani ; ei aveau dreptul să aibă în stăpînire țărani. În timpul lui Petru I, odnodvorții au fost trecuți în situația de țărani ai statului, iar pămînturile lor au trecut în proprietatea statului. De fapt însă, țăranii cetvertini dispuneau de pămînturile lor ca de o proprietate privată. Prin aceasta ei se deosebeau de țăranii statului care posedau pămînt în cadrul obștii și care nu aveau dreptul să cumpere, să vîndă sau să transmită urmașilor pămînturile lor.

Țărani ai statului foști iobagi la moșieri — categorie de țărani ai statului dobîndiți de la moșieri sau dăruiți statului etc. Făcînd parte din rîndurile țăranilor care aparțineau statului, ei se bucurau de mai puține drepturi decît aceștia. Deși au căpătat aceleași drepturi în 1859, în ajunul reformei din 1861, unele deosebiri au continuat să rămînă între ei.

Țărani de pe domeniile imperiale — categorie de țărani care lucrau pe domeniile imperiale. În afară de capitație, ei plăteau și dijmă feudală, prestau diferite servituți, plăteau biruri în natură pentru membrii familiei imperiale. În 1797, cînd s-au format domeniile imperiale, țăranii de pe aceste pămînturi se aflau într-o situație intermediară între țăranii care aparțineau statului și țăranii

www.dacoromanica.ro

care aparţineau moşierilor. Desfiinţarea iobăgiei pentru ţăranii de pe domeniile imperiale a început în 1858 şi s-a terminat abia în 1863. Ţăranii de pe domeniile imperiale au primit loturi în proprietate în schimbul unei sume de răscumpărare care trebuia achitată în 49 de ani. Ei au primit ceva mai mult pămînt decît ţăranii care aparţinuseră moşierilor, dar mai puţin decît ţăranii care aparţinuseră statului.

Plugari liberi — categorie de ţărani eliberaţi din iobăgie prin legea din 20 februarie 1803, lege care permitea moşierilor să elibereze pe ţărani cu pămînt cu tot în condiţii stabilite de moşieri.

Ţărani pripăşiţi — categorie de ţărani care erau afectaţi manufacturilor de stat şi particulare pentru a efectua o serie de munci auxiliare (tăiatul lemnelor, aprovizionarea cu cărbuni, spargerea minereului, cărăuşie etc.). O largă răspîndire a căpătat acest sistem la începutul secolului al XVIII-lea în Ural, în gubernia Oloneţ etc. Ţăranii pripăşiţi au început să fie scutiţi treptat de munca în fabrici la începutul secolului al XIX-lea ; ei au fost scutiţi complet de această muncă în urma reformei ţărăneşti din 1861.

Diversitatea formelor de posesiune şi de folosire a pămîntului de către ţărani a continuat să se menţină ca o rămăşiţă a feudalismului în agricultura Rusiei ţariste şi după reforma din 1861. — *262.*

104 *„Russkoe Bogatstvo"* — revistă lunară ; a apărut la Petersburg din 1876 pînă în 1918. La începutul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea a trecut în mîinile narodnicilor liberali, în frunte cu N. K. Mihailovski. În jurul revistei „Russkoe Bogatstvo" s-au grupat publicişti care ulterior au devenit membri marcanţi ai partidelor socialist-revoluţionar şi „socialist-populist", precum şi ai grupurilor trudovice din Dumele de stat. Începînd din 1906 revista a devenit organul Partidului socialist-populist al muncii (enesii), partid semicadet. — *274.*

105 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 759. — *276.*

106 V. I. Lenin se referă la discutarea problemei agrare în cadrul primei Conferinţe a P.M.S.D.R., care a avut loc între 12 şi 17 (25 şi 30) decembrie 1905 la Tammerfors. Lenin a prezentat la conferinţă raportul asupra problemei agrare. Dezvoltînd hotărîrea Congresului al III-lea al partidului, conferinţa a recunoscut necesitatea de a include în programul agrar un punct referitor la sprijinirea măsurilor cu caracter revoluţionar adoptate de ţărănime, inclusiv confiscarea tuturor pămînturilor statului, pămînturilor bisericeşti, mănăstireşti, ale coroanei, domeniale, precum şi a pămînturilor proprietate privată. Conferinţa a acordat o deosebită atenţie necesităţii de a se crea organizaţii de sine stătătoare ale proletariatului de la sate şi de a i se explica acestuia contradicţia de neîmpăcat dintre interesele sale şi interesele burgheziei săteşti. — *277.*

www.dacoromanica.ro

107 Vezi K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 290. — *281.*

108 Vezi K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 72, 82, 201. — *282.*

109 Subcapitolul *„Piotr Maslov corectează ciornele lui Karl Marx"* a fost publicat împreună cu subcapitolul „Pentru a infirma narodnicismul este oare necesar să-l infirmi pe Marx ?" în nr. 33 al ziarului „Proletarii" din 23 iulie (5 august) 1908 cu o postfață, „Din partea redacției" (vezi Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 179—180). — *283.*

110 Vezi K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 30. — *285.*

111 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 618—697. — *288.*

112 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 736. — *289.*

113 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 736. — *290.*

114 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 760. — *299.*

115 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 762—763. — *299.*

116 Vezi K. Marx „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 764. — *301.*

117 Vezi K. Marx. „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 758, 762. — *302.*

118 Vezi K. Marx. „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a doua, Editura politică, 1960, pag. 30. — *305.*

119 Cuvintele puse între ghilimele („Ci-ci-kov..." etc.) sînt o parafrazare a unui pasaj din lucrarea lui N. G. Cernîșevski „Studii asupra perioadei gogoliene din literatura rusă", în care autorul ridiculizează metodele nedemne de polemică ale ziaristului Senkovski („baronul Brambeus") : „...O analiză spirituală a «Sufletelor moarte» ar putea fi întocmită cam astfel : copiezi titlul cărții «Aventurile lui Cicikov sau Suflete moarte», iar după

www.dacoromanica.ro

aceea începi : «Hap-ci-cikov ! Cicikov e răcit — să nu-ţi închipui, cititorule, că am strănutat eu... etc. etc. Acum vreo douăzeci de ani se mai găseau cititori cărora un asemenea procedeu li se părea spiritual»" (N. G. Cernîşevski. Opere complete, vol. III, Moscova, 1947, pag. 54—55). — *331.*

120 Vezi Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 546. — *344.*

121 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a II-a, pag. 614. — *345.*

122 *„Pravda"* — revistă menşevică lunară în care erau tratate probleme de artă, literatură şi din viaţa publică ; a apărut la Moscova între 1904 şi 1906. — *352.*

123 *„Dnevnik" al lui Plehanov* — „Dnevnik Soţial-Demokrata" — organ neperiodic, editat de G. V. Plehanov la Geneva din martie 1905 pînă în aprilie 1912 (cu mari întreruperi). Au apărut 16 numere. Editarea acestei publicaţii a fost reluată în 1916 la Petrograd, dar n-a apărut decît un singur număr. În primele opt numere (1905—1906), Plehanov propaga concepţii menşevice, oportuniste de extremă dreaptă, susţinea ideea unui bloc al social-democraţiei cu burghezia liberală, nega necesitatea alianţei dintre proletariat şi ţărănime, condamna insurecţia armată din decembrie. În nr. 9—16 ale publicaţiei, apărute în 1909—1912, Plehanov s-a ridicat împotriva menşevicilor lichidatori, care păşiseră pe calea lichidării organizaţiilor de partid ilegale. Dar în problemele fundamentale de tactică, el continua să se situeze pe poziţii menşevice. În nr. 1 din 1916 al publicaţiei „Dnevnik Soţial-Demokrata" erau exprimate clar concepţiile social-şovine ale lui G. V. Plehanov. — *358.*

124 *„Republica Alapaevsk"* — aşa denumeau funcţionarii ţarişti plasa Alapaevsk din judeţul Verhoturie, gubernia Perm. Ţăranul socialist-revoluţionar G. I. Kabakov, deputat în Duma a II-a de stat, de care aminteşte aici V. I. Lenin, reuşise să organizeze în 1905, în această plasă, Uniunea ţărănească, care avea aproape 30 000 de membri. — *389.*

125 *Narodovist* — membru al partidului narodovist (democraţia narodovistă, naţional-democraţia, endekii), principalul partid reacţionar, naţionalist al moşierimii şi burgheziei poloneze, strîns legat de biserica catolică. Acest partid s-a constituit în 1897. Liderii lui au fost : R. Dmowski, Z. Balicki, W. Grabski şi alţii. Lansînd lozinca „armoniei de clasă" şi a „intereselor naţionale", endekii îşi puneau ca scop să supună influenţei lor masele populare şi să le atragă pe făgaşul politicii lor reacţionare. Propagînd un înverşunat naţionalism şi şovinism militant ca mijloc de luptă împotriva mişcării socialiste şi democratice generale a poporului polonez, endekii au încercat să-l izoleze de mişcarea revoluţionară rusă.

www.dacoromanica.ro

În perioada revoluției din 1905—1907, căutînd să încheie o tranzacție cu țarismul pe baza autonomiei Regatului Poloniei, național-democrații au pășit fățiș pe calea sprijinirii țarismului și a luptei împotriva revoluției, „utilizînd toate mijloacele, inclusiv denunțurile, lock-outurile și asasinatele" (V. I. Lenin, Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 39). Într-o rezoluție specială „Cu privire la democrația narodovistă", Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a subliniat necesitatea „demascării neobosite și necruțătoare a fizionomiei și activității contrarevoluționare, ultrareacționare a național-democraților, ca aliați ai țarismului în lupta împotriva revoluției" („Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 172). În timpul primului război mondial (1914—1918), național-democrații au sprijinit fără rezerve Antanta, sperînd că Rusia țaristă va obține victoria, că teritoriile poloneze aflate sub jugul Austriei și Germaniei se vor uni și Poloniei i se va acorda autonomia în cadrul Imperiului rus. Prăbușirea regimului țarist i-a împins pe endeki spre o orientare profranceză. Deși dușmani înverșunați ai Revoluției Socialiste din Octombrie și ai Statului sovietic, ei, totuși, potrivit poziției lor antigermane tradiționale, nu au sprijinit întotdeauna pe deplin politica externă antisovietică aventuristă a clicii lui Pilsudski, care a venit la conducerea Poloniei în 1926. În momentul de față, unele grupuri ale partidului endekilor activează în rîndurile elementelor reacționare ale emigrației poloneze. — *392.*

126 *Pămînturi vacuf* — pămînturi din regiunile cu populație musulmană, care nu puteau fi vîndute sau înstrăinate. Cea mai mare parte din veniturile de pe aceste pămînturi erau încasate de clerul musulman. Puterea sovietică a trecut pămînturile vacuf în fondul funciar al statului. — *395.*

127 V. I. Lenin se referă la scrisoarea lui F. Engels către F. A. Sorge din 29 noiembrie 1886, în care Engels critică pe social-democrații germani care n-au înțeles teoria marxistă revoluționară „și au față de ea o atitudine doctrinară și dogmatică, considerînd că ea trebuie învățată pe de rost și că acest lucru este suficient în toate împrejurările. Pentru ei această teorie este o dogmă, și nu o călăuză în acțiune" (Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 469). — *415.*

128 Este vorba de poezia satirică „Imnul socialistului rus modern", publicată în revista „Zarea" nr. 1 (aprilie 1901) sub semnătura „Narcis Tuporîlov". În această poezie erau ridiculizați „economiștii" și prosternarea lor în fața mișcării spontane. Autorul „Imnului socialistului rus modern" era L. Martov. — *416.*

www.dacoromanica.ro

129 *Postfața* a fost scrisă de Lenin în 1917, cînd a fost editată cartea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907". — *418.*

130 *Camera înstelată* — așa era denumită în Rusia clica de la curte — o mînă de demnitari reacționari care în perioada revoluției din 1905—1907 și în anii reacțiunii a exercitat o puternică influență de culise asupra lui Nicolaie al II-lea. „Camera înstelată" reprezenta interesele cercurilor înalte ale moșierilor iobăgiști și ale birocrației, care luptau cu înverșunare împotriva revoluției, pentru a-și păstra neștirbite toate privilegiile ; denumirea a fost adoptată prin analogie cu „Camera înstelată" engleză — instanță judiciară-administrativă supremă din Anglia secolelor al XV-lea — al XVIII-lea, învestită de rege cu largi împuterniciri și care judeca procesele politice și religioase. — *420.*

131 *„Stolicinaia Poșta"* — cotidian ; a apărut la Petersburg din octombrie 1906 pînă în februarie 1908. La început a fost organ de presă al cadeților de stînga, iar din februarie 1907 a devenit tribuna Grupului trudovic. A fost interzis de guvernul țarist. — *424.*

132 V. I. Lenin se referă, pe cît se pare, la articolul „Schițe politice", apărut în culegerea neperiodică „Nașa tribuna", partea I, Vilno, 1907. Autorul articolului, V. M-d-m (Medem), unul dintre liderii bundiștilor, emitea aici ideea că, după înfrîngerea revoluției din 1905—1907, social-democrația rusă trebuie să renunțe la lozinci revoluționare ca lozinca adunării constituante. — *425.*

133 Lenin se referă la articolul său „Note politice", publicat în „Proletarii" nr. 21 din 13 (26) februarie 1908 (vezi volumul de față, pag. 420—426). Problema programului partidului a fost tratată mai amănunțit în articolul „Piotr Maslov corectează ciornele lui Karl Marx" („Proletarii" nr. 33 din 23 iulie (5 august) 1908), în care au fost incluse punctele 2 și 3 din capitolul al III-lea al lucrării „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907" (vezi volumul de față, pag. 283—295). — *430.*

134 În afară de ziarul „Proletarii", articolul lui Lenin *„Neutralitatea sindicatelor"* a fost publicat, cu mici prescurtări, în culegerea „Spiritul vremii" (Petersburg, 1908, editura „Tvorcestvo") sub semnătura Vl. Ilin. — *433.*

135 Rezoluția C.C. al P.M.R. cu privire la sindicate a fost publicată în ziarul „Proletarii" nr. 21 din 13 (26) februarie 1908.

Această rezoluție recomanda membrilor de partid să creeze grupe de partid în cadrul organizațiilor sindicale și să activeze în aceste grupe sub controlul centrelor locale de partid. În cazurile în care persecuțiile polițienești nu permiteau înființarea de noi

www.dacoromanica.ro

sindicate sau refacerea organizațiilor sindicale distruse, C.C. propunea să se organizeze celule sindicale și sindicate ilegale. Cît privește organizațiile legale, cum erau Asociația de ajutor reciproc, Societatea de luptă împotriva alcoolismului etc., rezoluția C.C. recomanda organizațiilor de partid locale să formeze în cadrul lor „grupuri strîns unite de social-democrați pentru a desfășura munca de partid în rîndurile unor mase cît mai largi ale proletariatului". Spre a reteza orice încercare a menșevicilor de a interpreta această parte a rezoluției în chip oportunist, în rezoluție se arăta că „activitatea organizatorică a proletariatului nu trebuie limitată la cadrul acestor asociații" și că existența legală a sindicatelor „nu trebuie să ducă la minimalizarea sarcinilor de luptă ale organizației sindicale a proletariatului" („Proletarii" nr. 21 din 13 (26) februarie 1908, pag. 4). — *433.*

136 „*Naș Vek*" — ziar, ediție populară a ziarului „Tovarișci", organul de presă al cadeților de stînga ; a apărut la Petersburg din 1905 pînă în 1908. — *433.*

137 În proiectul de rezoluție bolșevic cu privire la sindicate, publicat în ziarul „Proletarii" nr. 17 din 20 octombrie 1907, se arată : „Activitatea intensă a social-democraților în cadrul mișcării sindicale pe care actuala situație o impune trebuie dusă în spiritul rezoluțiilor de la Londra și Stuttgart, adică în nici un caz nu în spiritul recunoașterii principiale a neutralității sau nepartinității sindicatelor, ci, dimpotrivă, în spiritul năzuinței neabătute spre o cît mai strînsă apropiere a sindicatelor de partidul social-democrat. Recunoașterea partinității sindicatelor trebuie obținută prin munca de propagandă și de organizare desfășurată de social-democrați în cadrul sindicatelor ; proclamarea acestei partinități își atinge scopul numai atunci cînd marea majoritate a membrilor sindicatului aderă la social-democrație".

În rezoluția C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la sindicate, în locul acestei din urmă fraze („Recunoașterea partinității...") figurează următoarele cuvinte : „Recunoașterea caracterului social-democrat al sindicatelor trebuie să fie rezultatul exclusiv al propagandei și organizării social-democraților în cadrul sindicatelor și nu trebuie să încalce unitatea în lupta economică a proletariatului" („Proletarii" nr. 21 din 13 (26) februarie 1908). În scrisoarea sa cu privire la munca social-democrată în sindicate, scrisoare adresată organizațiilor locale și publicată în „Proletarii" nr. 23 din 27 februarie (11 martie) 1908, C.C. a explicat rezoluția cu privire la sindicate și a confirmat principiul partinității sindicatelor, trasînd sarcina ca „întreaga agitație social-democrată să fie dusă în spiritul rezoluțiilor de la Londra și Stuttgart". C.C. propunea și recomanda, totodată, o serie de măsuri în vederea întăririi legăturilor organizațiilor de partid cu organizațiile sindicale : 1) ținerea unor adunări ale social-democraților cu munci de conducere în sindicate în vederea discutării prealabile a prin-

www.dacoromanica.ro

cipalelor probleme atît sindicale cît şi de partid ; 2) discutarea în adunările de partid a principalelor probleme privind activitatea în sindicate, etc. — *433*.

138 *„Vpered"* — ziar muncitoresc bolşevic, cu caracter de masă, condus de Lenin ; a fost editat ilegal, la Vîborg, de către redacţia ziarului „Proletarii" ; a apărut de la 10 (23) septembrie 1906 pînă la 19 ianuarie (1 februarie) 1908. Au fost scoase în total 20 de numere. Începînd cu nr. 2, „Vpered" a apărut ca organ al comitetelor locale ale P.M.S.D.R. : nr. 2, ca organ al comitetelor din Moscova şi Petersburg şi al comitetului districtual Moscova ; nr. 3—7, ca organ al comitetelor din Moscova şi Petersburg, al comitetului districtual Moscova şi al comitetelor din Perm şi Kursk ; nr. 8—19 şi ca organ al comitetului din Kazan ; în ultimul număr — 20 — în locul comitetelor din Perm şi Kazan figura comitetul regional Ural.

Materialele publicate în „Vpered" erau scrise într-o limbă populară, pe înţelesul cititorilor muncitori şi ţărani de rînd. Ziarul propaga programul P.M.S.D.R., explica tactica social-democraţilor revoluţionari bolşevici, arătînd totodată cît de mari prejudicii aducea tactica oportunistă a menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari ; el demasca caracterul antidemocratic al partidului cadet şi al celorlalte partide burgheze, şi dezvăluia caracterul antipopular, de clasă al absolutismului. Ziarul se ocupa pe larg de problemele muncitoreşti (greve, lupta împotriva lock-outurilor, sindicate etc.), în el găseau un viu răsunet cele mai importante evenimente din mişcarea muncitorească şi socialistă rusă şi internaţională. Un loc important ocupau în coloanele acestui ziar problema agrară, lupta ţăranilor pentru pămînt ; explicarea tacticii bolşevicilor în problema ţărănească. O deosebită atenţie acorda acest ziar dizolvării primelor două Dume, problemei alegerilor pentru Duma a II-a şi, mai ales, pentru Duma a III-a ; el demasca componenţa de clasă a Dumei, arăta neputinţa ei de a rezolva problemele fundamentale ale revoluţiei şi explica tactica bolşevicilor faţă de această instituţie.

Un loc important ocupau în acest ziar problemele vieţii de partid ; în paginile lui erau explicate hotărîrile adoptate de Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. şi de conferinţele generale, orăşeneşti şi raionale ale P.M.S.D.R. „Vpered" avea legături strînse cu cititorii muncitori.

În acest ziar au fost publicate o serie de articole ale lui V. I. Lenin. — *434*.

139 Cartea lui D. Firsov (D. Rozenblum) şi M. Iakobi (M. Ghendelman), „În legătură cu revizuirea programului agrar şi fundamentarea lui", a apărut în editura „Era" (Moscova, 1908). Ea a fost confiscată. Analiza acestei cărţi, promisă de Lenin, n-a apărut în ziarul „Proletarii". — *438*.

www.dacoromanica.ro

140 „*Sovremennîi Mir*" — revistă lunară literară, ştiinţifică şi politică ; a apărut la Petersburg din octombrie 1906 pînă în 1908. Menşevicii, inclusiv G. V. Plehanov, au colaborat în mod sistematic la această revistă. Bolşevicii au colaborat şi ei în perioada blocului cu plehanoviştii şi la începutul anului 1914.

În martie 1914 a apărut în „Sovremennîi Mir" articolul lui V. I. Lenin „Încă o nimicire a socialismului" (vezi Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 181—203). În perioada primului război mondial (1914—1918), revista a devenit unul din organele de presă ale social-şoviniştilor. — *439.*

141 „*Justice*" — săptămînal, a apărut la Londra din ianuarie 1884 pînă la începutul anului 1925, organul de presă al Federaţiei social-democrate, iar din 1911 — organul de presă al Partidului socialist britanic. Din februarie 1925 pînă în decembrie 1933, ziarul a apărut sub denumirea de „Social-Democrat". — *442.*

142 „*Labour Leader*" — săptămînal, organul de presă al Partidului muncitoresc independent ; apare din 1891. Din 1946 şi-a luat denumirea de „Socialist Leader". — *442.*

143 „*Reynolds' Newspaper*" — „Reynolds' Weekly Newspaper" — ziar englez de orientare radicală ; a apărut la Londra din 1850 pînă în 1924. Din 1924 apare sub denumirea de „Reynold's illustrates". — *442.*

144 „*The Times*" — cotidian, fondat în 1785 la Londra ; este unul dintre cele mai mari ziare conservatoare ale burgheziei engleze. — *442.*

145 „*The New Age*" — revistă democratică în care erau tratate probleme politice, religioase şi literare. A apărut la Londra din 1894 pînă în 1938. — *443.*

146 „*Frankfurter Zeitung*" — cotidian, organ de presă al marilor speculanţi de bursă germani ; a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. În 1949 şi-a reluat apariţia sub denumirea de „Frankfurter Allgemeine Zeitung" ; el este purtătorul de cuvînt al monopoliştilor vest-germani. — *444.*

147 Este vorba de articolul lui F. Engels „Cu privire la critica proiectului de program social-democrat din 1891". Articolul a apărut în revista „Die Neue Zeit", Jg. XX, 1901, B. I, N. 1. — *447.*

148 Articolul lui Lenin „*În legătură cu dezbaterile privitoare la lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget*" a fost publicat pentru prima oară în Organul Central al P.M.S.D.R., ziarul „Soţial-Demokrat" nr. 1 din februarie 1908. El a fost reprodus în ziarul „Proletarii" nr. 27 din 26 martie (8 aprilie) 1908, în-

www.dacoromanica.ro

soţit de un post-scriptum al lui Lenin (vezi volumul de faţă, pag. 456).

„Soţial-Demokrat" — ziar ilegal, Organ Central al P.M.S.D.R. ; a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. Primul număr, pregătit de bolşevici şi tipărit parţial într-o tipografie particulară din Vilno, a fost confiscat de ohrana ţaristă. Curînd după aceasta, la Petersburg, s-a făcut o nouă încercare de a scoate ziarul, dar şi de data aceasta cea mai mare parte din tiraj a încăput pe mîinile jandarmeriei. Numerele următoare au apărut în străinătate : nr. 2—32 (februarie 1909 — decembrie 1913) — la Paris, iar nr. 33—58 (noiembrie 1914 — ianuarie 1917) — la Geneva. În total au apărut 58 de numere, dintre care 5 cu suplimente.

Potrivit unei hotărîri a C.C. al P.M.S.D.R. ales la Congresul al V-lea (de la Londra), redacţia ziarului „Soţial-Demokrat" era alcătuită din reprezentanţi ai bolşevicilor, ai menşevicilor şi ai social-democraţilor polonezi. Conducătorul de fapt al ziarului era V. I. Lenin. Articolele sale ocupau un loc central în ziar. În ziarul „Soţial-Demokrat" au fost publicate peste 80 de articole şi note ale lui Lenin.

În cadrul redacţiei ziarului Lenin a promovat linia bolşevică consecventă, ducînd lupta împotriva menşevicilor lichidatori. O parte din redacţie (Kamenev şi Zinoviev) a avut o atitudine împăciuitoristă faţă de lichidatori, încercînd să zădărnicească promovarea liniei leniniste. Menşevicii Martov şi Dan, membri ai redacţiei, sabotînd munca în cadrul redacţiei Organului Central, susţineau în acelaşi timp făţiş lichidatorismul în ziarul „Golos Soţial-Demokrata" ; ei se pronunţau împotriva colaborării menşevicilor-partiiţi la O.C. Lupta intransigentă a lui Lenin împotriva lichidatorilor a dus la ieşirea din redacţie a lui Martov şi Dan în iunie 1911. Începînd din decembrie 1911, ziarul „Soţial-Demokrat" a fost redactat de V. I. Lenin.

În anii grei ai reacţiunii şi în perioada noului avînt al mişcării revoluţionare, ziarul „Soţial-Demokrat" a jucat un rol important în lupta bolşevicilor împotriva lichidatorilor, troţkiştilor, otzoviştilor, pentru menţinerea partidului marxist-ilegal, pentru întărirea unităţii şi a legăturii sale cu masele.

În anii primului război mondial, ziarul „Soţial-Demokrat", fiind Organul Central al partidului bolşevic, a avut un rol excepţional în propagarea lozincilor bolşevice cu privire la problema războiului, păcii şi revoluţiei, indicînd proletariatului internaţional calea de luptă împotriva războiului imperialist — transformarea lui în război civil. În coloanele ziarului a fost publicat articolul lui Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei", în care el a formulat pentru prima oară concluzia cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început în cîteva ţări sau chiar într-o singură ţară capitalistă. Difuzarea ziarului „Soţial-Demokrat" în Rusia şi reproducerea principalelor articole apărute în el de către ziarele bolşevice locale au contribuit la

www.dacoromanica.ro

luminarea politică şi la educarea proletariatului din Rusia în spiritul internaţionalismului, la pregătirea maselor pentru revoluţie.

Apreciind în mod pozitiv serviciile aduse de ziarul „Soţial-Demokrat" în perioada primului război mondial, V. I. Lenin scria ulterior că „orice muncitor conştient care doreşte *să înţeleagă* dezvoltarea ideilor revoluţiei socialiste internaţionale şi a primei sale victorii de la 25 octombrie 1917 trebuie să cunoască articolele apărute în el" (Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 205). — *449.*

149 Reproducînd articolul din O.C. al partidului, ziarul „Soţial-Demokrat", redacţia ziarului „Proletarii" a dat la acest pasaj următoarea notă: „Redacţia O.C., unde acest articol a văzut lumina tiparului, consideră necesar să releve că metodele de acţiune ale fracţiunii în legătură cu lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget, metode criticate de autor, au fost aprobate integral de comisia Comitetului Central pentru problemele Dumei".

Divergenţele dintre concepţiile lui V. I. Lenin, care reprezenta majoritatea partidului, şi concepţiile comisiei C.C. pentru problemele Dumei, care conducea fracţiunea social-democrată, se explică prin faptul că în comisie precumpăneau menşevicii. Făcînd bilanţul activităţii fracţiunii în Duma a III-a, Lenin scria în 1912 că „Primii paşi ai activităţii fracţiunii social-democrate din Duma a III-a au provocat o nemulţumire profundă şi o dezaprobare categorică în rîndurile majorităţii partidului. În această fracţiune precumpăneau într-o măsură considerabilă menşevicii, care au avut o atitudine de opoziţie faţă de hotărîrile luate de partid în 1907 (adică faţă de hotărîrile Congresului al V-lea al partidului şi ale Conferinţei a IV-a a P.M.S.D.R. — *Nota red.),* şi această atitudine de «opoziţie» a fost continuată sau preluată de fracţiunea social-democrată din Duma a III-a. Între partid şi fracţiune a început un fel de luptă" (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 201). Ulterior, în urma criticării de către bolşevici a greşelilor comise de fracţiunea social-democrată, precum şi sub influenţa muncitorilor, care îşi exprimau nemulţumirea faţă de activitatea deputaţilor atunci cînd aceştia vizitau organizaţiile locale, activitatea fracţiunii s-a îmbunătăţit, influenţa deputaţilor bolşevici asupra fracţiunii a devenit mai puternică. — *455.*

150 „*Naşa Gazeta*" — ziar de orientare semicadetă; a apărut la Petersburg din 1904 pînă în 1908. — *456.*

151 În „Proletarii" nr. 29 din 16 (28) aprilie 1908 a fost publicată o scrisoare adresată de C.C. al P.M.S.D.R. organizaţiilor locale în legătură cu activitatea deputaţilor social-democraţi din Dumă.

Analizînd în mod temeinic activitatea fracţiunii social-democrate din Duma a III-a, Comitetul Central a declarat că ea

www.dacoromanica.ro

își organizează activitatea pe baza hotărîrilor adoptate în problemele respective de Congresul al V-lea al partidului și de Conferința a IV-a a P.M.S.D.R. („A treia conferință generală"). După ce arăta că fracțiunea a obținut unele succese în activitatea sa și analiza în amănunțime toate greșelile ei, C.C. scria : „De aceea C.C. consideră cu totul deplasate, inoportune și dăunătoare pentru partid și pentru interesele proletariatului tendințele de a rechema fracțiunea din Duma a III-a, tendințe care, de altfel, și-au făcut loc într-un număr foarte restrîns de organizații. Partidul social-democrat nu cunoaște și nu recunoaște nici un panaceu universal, nici o metodă *unică și exclusivă* de luptă politică ; el este obligat să folosească în interesul proletariatului *toate* căile și *toate mijloacele*. Duma a III-a reprezintă unul dintre aceste mijloace" („Proletarii" nr. 29 din 16 (29) aprilie 1908, pag. 4). — *456*.

152 Articolul *„Învățămintele Comunei"*, publicat în ziarul „Zagranicinaia Gazeta" nr. 2 din 23 martie 1908, reprezintă stenograma unui referat ținut de Lenin. Articolul era precedat de următoarea notă explicativă dată de redacția ziarului : „La 18 martie a avut loc la Geneva un miting internațional cu prilejul a trei comemorări proletare : 25 de ani de la moartea lui Marx, 60 de ani de la revoluția din martie 1848 și aniversarea Comunei din Paris. Din partea P.M.S.D.R. a luat cuvîntul la miting tovarășul Lenin, care o vorbit despre însemnătatea Comunei".

„Zagranicinaia Gazeta" — ziarul unui grup de emigranți ruși din Geneva ; a apărut în martie-aprilie 1908. — *457*.

153 Vezi K. Marx. „A doua adresă a Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-prusian" (K. Marx. „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 33). — *457*.

154 Vezi aprecierea lui K. Marx asupra rolului istoric al Comunei din Paris, de prevestitor al noii societăți în lucrarea „Războiul civil din Franța" (K. Marx. „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 5—87) și în scrisorile către Kugelmann din 12 și 17 aprilie 1871 (K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 506—508). — *459*.

155 *„Russkaia Mîsl"* — revistă lunară politică și literară ; a apărut la Moscova din 1880 pînă în 1918 ; pînă în 1905 a avut o orientare narodnicistă-liberală (pînă în 1885 a apărut sub îngrijirea lui L. M. Lavrov). În ultimul deceniu al secolului trecut, revista publica unele articole scrise de marxiști. În această perioadă au colaborat la „Russkaia Mîsl" o serie de scriitori progresiști : D. N. Mamim-Sibireak, G. I. Uspenski, V. G. Korolenko, A. M. Gorki, A. P. Cehov și alții. După revoluția din 1905 a fost organul de presă al aripii drepte a partidului cadet ; a

www.dacoromanica.ro

apărut sub îngrijirea lui P. B. Struve. A propovăduit naționalismul, „vehismul", obscurantismul clerical ; a apărat proprietatea moșierească. — *465.*

156 V. I. Lenin dă în forma parafrazată de Palkin, personaj din romanul lui I. S. Turgheniev „Generația nouă", următoarele două versuri din poezia lui Goethe „West-östlicher Divan" : „Wer den Dichter will versteh'n, Muss in Dichter's Lande geh'n" („De vrei să-l cunoști pe poet, mergi în țara lui"). — *472.*

157 *„Journal des Débats"* — denumirea prescurtată a cotidianului burghez francez „Journal des Débats politiques et littéraires" ; a apărut la Paris din 1789 până în 1944. — *476.*

158 Este vorba de punctele din raportul lui A. Bogdanov (Maksimov) în care acesta se pronunța pentru boicotarea Dumei a III-a de stat. Ele au fost conspectate de V. I. Lenin astfel :

„Primele teze ale lui Maksimov :

1. Principalele «sarcini ale revoluției nu au fost rezolvate» (există o serie de cauze). Manifestările mișcării revoluționare nu au fost înlăturate.
2. Dezvoltarea organizării economice și politice, — acțiunile proletariatului și creșterea conștiinței — are loc o acumulare de forțe etc.
3. Starea de spirit boicotistă constituie manifestarea stării de spirit revoluționare și o apreciere justă a Dumei" („Culegeri din Lenin", vol. XXV, pag. 7). — *479.*

159 Cuvintele puse în chenar reprezintă primul argument pe care proiectul de rezoluție al lui Bogdanov (Maksimov) îl aducea în favoarea boicotării alegerilor pentru Duma a III-a. În acest proiect de rezoluție se arăta că „îndemnul din partea social-democrației de a participa la alegeri ar putea fi înțeles de mase, în pofida celor mai revoluționare motivări ale acestui îndemn, numai ca o recunoaștere a faptului că revoluția actuală este încheiată și că rămîne să se treacă la o perioadă îndelungată de activitate cotidiană" („Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 180—181). — *479.*

160 Este vorba de comparația între cele două rezoluții cu privire la Duma de stat și la sarcinile social-democrației în cadrul ei, și anume : rezoluția menșevică, adoptată la Congresul al IV-lea (de la Stockholm) al partidului, și rezoluția bolșevică a Congresului al V-lea (de la Londra) (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 128—130 și 164—165). V. I. Lenin a făcut o carac-

www.dacoromanica.ro

terizare comparativă a acestor două rezoluţii în articolul „Împotriva boicotului" (vezi volumul de faţă, pag. 28—29). — *479.*

161 Este vorba de rezoluţia Congresului al IV-lea (de la Stockholm) şi de rezoluţia Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului „Cu privire la sindicate". La Congresul de la Stockholm al P.M.S.D.R., menşevicii au reuşit să strecoare o rezoluţie prin care se recunoştea neutralitatea, nepartinitatea sindicatelor. Congresul consideră, se declara în această din urmă rezoluţie, că „partidul trebuie să sprijine tendinţa muncitorilor spre organizare în sindicate şi să contribuie prin toate mijloacele la formarea de sindicate fără partid" („Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 133). În rezoluţia Congresului de la Londra, rezoluţie care a respins ideea nepartinităţii sindicatelor, se arată : „Confirmînd rezoluţia Congresului de unificare cu privire la munca în sindicate, congresul reaminteşte organizaţiilor de partid şi social-democraţilor care activează în sindicate una din sarcinile fundamentale ale muncii social-democrate în sindicate, şi anume : sarcina de a ajuta la recunoaşterea de către sindicate a conducerii ideologice a partidului social-democrat şi la stabilirea unei legături organizatorice cu acesta, precum şi necesitatea de a traduce în viaţă această sarcină, acolo unde condiţiile locale o permit" („Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi ale plenarelor C.C.", partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 173). — *484.*

162 Nu s-a putut stabili despre ce proiect de rezoluţie este vorba aici. — *484.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE LUCRĂRI ŞI IZVOARE CITATE SAU MENŢIONATE DE V. I. LENIN

Akselrod, P. B. Cauzele şi semnificaţia divergenţelor noastre organizatorice. (Din corespondenţa cu Kautsky). — „Iskra" [Geneva], 1904, nr. 68, 25 iunie, pag. 2—3. — *111.*

— *Cauzele şi semnificaţia divergenţelor noastre organizatorice.* (Din corespondenţa cu Kautsky). (25 iunie 1904, nr. 68). — În: „Iskra" pe doi ani. Culegere de articole apărute în „Iskra". Petersburg, ed. Saltîkov, 1906, pag. 147—154. — *111.*

— *Dumă populară şi congres muncitoresc.* Editat de „Iskra". Geneva, tip. partidului, 1905. 15 pag. (P.M.S.D.R.). — *6.*

— *Prefaţă [la cartea lui V. I. Lenin „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În: [Lenin, V. I.] Sarcinile social-democraţilor ruşi. Cu o prefaţă de P. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. „Uniunii social-democraţilor ruşi", 1898, pag. 1—5. — *100—101.*

*— *Prefaţa lui P. B. Akselrod la prima ediţie [a cărţii lui V. I. Lenin „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În: [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov [1907], pag. 132—134. Înaintea titlului autor: Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul ediţiei: 1908. — *100—101.*

[Aleksinski, G. A.] Alekseev [Amendament la proiectul de program agrar al P.M.S.D.R. depus în şedinţa a 12-a a Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În: Procesele-verbale

* Cu asterisc sînt notate cărţile, ziarele, articolele şi documentele pe care există însemnări ale lui V. I. Lenin şi care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.

www.dacoromanica.ro

ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906, Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 152. — *249.*

**Almanahul pentru toţi pe 1908.* F. l. [1907], 206 col. — *191, 192,*

Anexă la procesele-verbale ale primului congres al partidului socialiştilor-revoluţionari. Editat de C.C. al partidului socialiştilor-revoluţionari. F. l., tip. C.C. al partidului socialiştilor-revoluţionari, 1906. 40 pag. (Partidul socialiştilor-revoluţionari). — *165, 166.*

Anexe la dările de seamă stenografice ale Dumei de stat. A treia legislatură. Sesiunea I. 1907—1908. Vol. I (nr. 1—350). Petersburg, imprimeriile statului, 1908. 35 pag., 2 024 col. — *449, 454.*

Articolul 87 al legilor organice ale statului — vezi Colecţia de legi ale Imperiului rus. Vol. I. Partea I. Colecţia de legi organice ale statului. Ed. 1906.

[Bogdanov, A. A. Proiect de rezoluţie cu privire la participarea la alegerile pentru Duma de stat, depus la Conferinţa a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferinţă generală"). 21—23 iulie (3—5 august) 1907]. — În : Înştiinţare cu privire la conferinţa de partid din 21, 22 şi 23 iulie 1907. [Foaie volantă]. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. F. l. [1907], pag. 2—3 (P.M.S.D.R.). — *479.*

Boicotarea Dumei a III-a. [Petersburg], 1907. 32 pag. Pe copertă ca loc de editare figurează Moscova, tip. Gorizontov. — *114.*

[Brouckère, L. Relaţiile dintre partidele politice şi sindicate. Fragmente din raportul prezentat la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Raduga", 1917, nr. 3, noiembrie, pag. 60—65, în art. lui [A. V. Lunacearski] Voinov „Căi noi". — *73.*

„*Buletinul oficial*", Petersburg, 1905, nr. 121, 8 (21) iunie, pag. 1. — *123.*

— 1905, nr. 169, 6 (19) august, pag. 1—4. — *5, 12, 124.*

— 1905, nr. 222, 18 (31) octombrie, pag. 1. — *16, 459—460.*

— 1905, nr. 268, 13 (26) decembrie, pag. 1. — *47, 53, 124, 131, 136, 181, 316.*

— 1906, nr. 252, 12 (25) noiembrie, pag. 1. — *167, 176, 225, 260, 272, 303, 356, 375, 405, 429.*

— 1906, nr. 256, 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 1. — *176, 225, 260, 303, 356, 375 405, 428.*

www.dacoromanica.ro

Bulgakov, S. N. Capitalismul şi agricultura. Vol. 1—2. Petersburg, ed. Tihanov, 1900, 2 vol. — *293.*

Cehov, A. P. Omul în carapace. — *8, 161, 318, 423—424.*

— *Profesorul de literatură.* — *8, 14.*

Cerevanin, L. Congresul de la Londra al P.M.S.D.R. 1907. În anexă : Rezoluţiile adoptate şi proiectele de rezoluţii prezentate [Petersburg], „Borba", [1907]. 102 pag. — *111—112, 163.*

Cernîşevski, N. G. Studii asupra perioadei gogoliene din literatura rusă. — *331.*

Cernov, V. Mişcarea sindicală şi ortodoxia marxistă. — În : Culegere de articole. Nr. 1. Petersburg, „Naşa Mîsl", 1907, pag. 47—74. — *190.*

Cervantes, y Saavedra, Miguel. Don Quijotte. — *150.*

Ciuprov, A. I. Cu privire la problema agrară. — În : Problema agrară. Vol. II. Culegere de articole de Breier, Brun, Ciuprov, Den, Gherţenştein, Hauke Iakuşkin, Kaufman, Kutler, Levitki, Manuilov, Petrunkevici, Vorobiev. Moscova, „Beseda", 1907, pag. 1—43 (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *227, 271, 364, 368.*

„Colecţia de hotărîri şi dispoziţii ale guvernului publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor", Petersburg, 1906, nr. 51, 10 martie, pag. 735—737. — *449, 450, 452, 453.*

— 1907, secţia I, nr. 94 din 3 iunie, pag. 1 303—1 380. — *3, 53, 135, 136, 143—144, 157, 181, 316, 483.*

Colecţia de legi ale Imperiului rus. Vol. 1. Partea I. Legile organice ale statului. Ed. 1906. Petersburg, imprimeriile statului, f.a. 78 pag. — *157, 176, 225, 260, 303, 356, 375, 428, 450, 451.*

**Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului [1904]. 397. II pag. (P.M.S.D.R.). — *104, 109, 111, 238, 239—240, 274, 275, 323, 342, 399.*

Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905. XXIX, 401 pag. (P.M.S.D.R.). — *30, 104, 113, 155.*

www.dacoromanica.ro

Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al procese-lor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909. 486 pag. (P.M.S.D.R.). — *29, 55, 72, 84, 93, 138, 149, 178, 191, 192, 434, 437, 467, 479, 484.*

Congresul sindicatelor şi biroul central. — „Znamea Truda" [Paris], 1907, nr. 8, decembrie, pag. 6—9. — *434—436, 438.*

Congresul socialist internaţional de la Stuttgart. — „Znamea Truda", [Paris], 1907, nr. 5, 12 septembrie, pag. 2—4. — *130—131, 189—190.*

[Credo]. — În : [Lenin, V. I.] Protestul social-democraţilor din Rusia. Cu o postfaţă a redacţiei revistei „Rabocee Delo". Editat de Uniunea social-democraţilor ruşi. Geneva, tip. „Uniunii", 1899, pag. 1—6. (P.M.S.D.R. Extras din nr. 4—5 al revistei „Rabocee Delo"). — *114.*

Criza liberalismului german. — „Reci", Petersburg, 1908, nr. 52, 1 (14) martie, pag. 2—3. Semnat : K.D. — *471.*

Cu privire la atitudinea faţă de Duma de stat. [Rezoluţie adoptată la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 414—416. — *29, 479.*

[Cu privire la atitudinea faţă de partidele burgheze. Proiect de rezoluţie prezentat de bolşevici la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 466—467. (P.M.S.D.R.). — *467.*

Cu privire la sindicate. [Rezoluţie adoptată la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 418—419. — *72, 84, 191, 484.*

[Cu privire la tactica cadeţilor în Duma a III-a de stat. Proiect de rezolutie prezentat de cadeţii de stînga la Congresul al V-lea al partidului cadet]. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 410, 30 octombrie (12 noiembrie), pag. 4, la rubrica : Din viaţa partidelor politice. — *158.*

Culegere de articole. Nr. 1, Petersburg, „Naşa Mîsl", 1907, pag. 47—74, 75—93. — *167, 190, 253, 268—269.*

www.dacoromanica.ro

*Culegere de date statistice cu privire la gubernia Saratov. Vol. XI. Judeţul Kamîşin. Saratov, editat de zemstva gubernială Saratov, 1891. 979 pag. — *262.*

Culegerea întîi. Petersburg, Karceaghin, 1906. 322 pag. (Biblioteca „Eliberarea"). — *448.*

[Dare de seamă asupra şedinţei Dumei de stat din 18 (31) martie 1908]. — „Naşa Gazeta", Petersburg, 1908, nr. 3, 19 martie (1 aprilie), pag. 3. Sub titlul comun : Duma de stat. Semnat : G. — *456.*

Dare de seamă stenografică. (Şedinţa a douăzeci şi una [a Dumei de stat]. 17 ianuarie [1908]). — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 214 din 18 (31) ianuarie, pag. 4—5. — *449—450, 453.*

Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. I. Şedinţele 1—18 (27 aprilie — 30 mai). Petersburg, imprimeriile statului, 1906. XXII, 866 pag. (Duma de stat). — *167—168, 218, 247, 248, 249, 250—251, 270, 271, 300, 336, 353, 358, 375, 379, 380, 385, 394, 408, 413, 426.*

**Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1906. Sesiunea întîi. Vol. II. Şedinţele 19—38 (1 iunie — 4 iulie). Petersburg, imprimeriile statului, 1906. Pag. 867—2 013. (Duma de stat). — *16—17, 167, 252, 353, 364, 393, 396, 426.*

**Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie—30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907. VIII pag., 2 344 col. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *219, 227, 228, 264, 266, 321, 353, 354—356, 358—359, 360—364, 365, 366, 367, 368—369, 370—374, 375—376, 378, 381—382, 383, 384, 385, 387—388, 389, 390, 392, 393, 395, 396—397, 402—405, 411—412, 426.*

Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. II. Şedinţele 31—53 (1 mai — 2 iunie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907. VIII pag., 1 610 col. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *210, 215, 228, 230, 253—254, 264, 265, 266, 269, 312, 353, 357, 358—359, 364, 367, 376, 377, 378, 380, 385—386, 390—391, 392, 393, 394, 395—396, 401—402, 405—408, 413, 426.*

Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907—1908. Sesiunea întîi. Partea I. Şedinţele 1—30 (1 noiembrie 1907 — 19 februarie 1908). Petersburg, imprimeriile statului, 1908. XIV pag., 2 141 col. (Duma de stat. A 3-a legislatură). — *449, 450, 452—453, 454—455,*

www.dacoromanica.ro

Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1908. Sesiunea întîi. Partea II. Şedinţele 31—60 (21 februarie — 6 mai 1908). Petersburg, imprimeriile statului, 1908. (Duma de stat. A 3-a legislatură). XV pag., 2 962 col. — *449—450, 452—453.*

[Declaraţia guvernului, citită de P. A. Stolîpin în şedinţa Dumei de stat din 6 (19) martie 1907]. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie — 30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 106—120. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *321.*

Declaraţia lui Stolîpin — *vezi* Declaraţia guvernului, citită de P. A. Stolîpin în şedinţa Dumei de stat din 6 (19) martie 1907.

Din sala de şedinţe — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 249 din 28 februarie (12 martie), pag. 4. Semnat : Vas. G. — *461.*

Discursul [rostit de Nicolaie al II-lea] în faţa membrilor Dumei de stat. [13 (26) februarie 1908]. — „Rossiia", Petersburg, 1908, nr. 682 din 14 (27) februarie, pag. 1. — *428, 429, 432.*

„Dnevnik Soţial-Demokrata", [Geneva], 1905, nr. 3 din noiembrie, pag. 1—23. — *6.*

— 1905, nr. 4 din decembrie, pag. 1—12. — *6.*

— 1906, nr. 5 din martie, pag. 1—20. — *358.*

Dolgorukov, P. În amintirea contelui P. A. Heiden. — „Russkie Vedomosti", Moscova, 1907, nr. 136 din 16 iunie, pag. 2. — *38, 42.*

Dreptul de vot pentru femei. [Rezoluţie adoptată la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17 din 20 octombrie, pag. 5. Sub titlul comun : Rezoluţiile Congresului de la Stuttgart. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *72, 87.*

E. P. — *vezi* Pimenova, E. K.

**Engels, F. Articole din anii 1871—1875,* Vogt. — Bakuniştii la lucru. — Polonezii. — Blanquiştii. — Despre Rusia. Traducere din limba germană de B. Smirnov sub îngrijirea lui A. Şanin. Petersburg, [„Znanie"], 1906. 77 pag. (Biblioteca ieftină a Asociaţiei „Znanie", nr. 271). — *9.*

— *Contribuţii la istoria Ligii comuniştilor. 8 octombrie 1885.* — *314.*

— *Contribuţii la problema locuinţelor.* Mai 1872 — ianuarie 1873. — *345.*

www.dacoromanica.ro

*— *Programul comuniştilor-blanquişti.* („Volksstaat", 1874, nr. 73). — În : Engels, F. Articole din anii 1871—1875. Vogt. — Bakuniştii la lucru. — Polonezii. — Blanquiştii. — Despre Rusia. Traducere din limba germană de B. Smirnov sub îngrijirea lui A. Şanin. Petersburg, [„Znanie"], 1906, pag. 41—48 (Biblioteca ieftină a Asociaţiei „Znanie", nr. 271). — *9.*

— *[Scrisoare către F. A. Sorge.* 29 aprilie 1886]. — În : Scrisori adresate lui F. A. Sorge şi altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx şi alţii. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori şi o biografie a lui F. A. Sorge. Cu o prefaţă scrisă de N. Lenin şi un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907, pag. 245—250. — *82.*

— *[Scrisoare către F. A. Sorge.* 29 noiembrie 1886]. — Ibid., pag. 266—270. — *415.*

— *[Scrisoare către F. A. Sorge.* 7 decembrie 1889]. — Ibid., pag. 356—359. — *415.*

— *[Scrisoare către F. A. Sorge.* 10 iunie 1891]. — Ibid., pag. 406—407. — *415.*

— *[Scrisoare către F. A. Sorge.* 18 ianuarie 1893]. — Ibid., pag. 439—440. — *344.*

— *[Scrisoare către F. Kelley-Wischnewetzky.* 27 ianuarie 1887]. — Ibid., pag. 276—277. — *415.*

Fedorov, M. P. [Cuvîntare rostită la audienţa acordată de ţar delegaţiei zemstvelor. 6 (19) iunie 1905]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 121 din 8 (21) iunie, pag. 1. — *123.*

Finn-Enotaevski, A. I. Problema agrară şi social-democraţia. [Petersburg, 1906]. 83 pag. — *254, 268—269, 298, 301—302.*

Firsov, D. şi Iacobi, M. În legătură cu revizuirea programului agrar şi a bazelor lui — vezi În legătură cu revizuirea programului agrar şi a bazelor lui.

Fonvizin, D. I. Neisprăvitul. — *66.*

[Gherşuni, G. A.]. Cuvîntarea rostită de G. A. Gherşuni la Congresul extraordinar al partidului socialist-revoluţionar. F. l., 1907. 15 pag. — *168—169.*

Glebov, A. V. Despăgubire, şi nu răscumpărare !... — În : Sbornik „Izvestii Krestianskih Deputatov" i „Trudovoi Rossii". Moscova, 1906, pag. 44—49. — *228.*

www.dacoromanica.ro

Goethe, Johann Wolfgang. Divanul apusului şi al răsăritului. — *472.*

— *Xeniile blînde.* — *46.*

Gogol, N. V. Revizorul. — *130, 132.*

— *Suflete moarte.* — *192, 331.*

„Golos Moskvî", 1907, nr. 239, 16 octombrie, pag. 2—3. — *146.*

Gorn, V. Ziua de mîine. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 348 din 18 (31) august, pag. 1. — *56, 57—61, 63.*

Griboedov, A. S. Prea multă minte strică. — *26, 159.*

[Groman, V.] Uniunea ţărănească din Rusia. — In: Materiale cu privire la problema ţărănească. Dare de seamă asupra şedinţelor congresului delegaţilor Uniunii ţărăneşti din Rusia. 6—10 noiembrie 1905. Cu un articol introductiv de V. Groman. [Petersburg], „Novîi Mir", 1905, pag. 1—32. — *254, 267, 269—270.*

Hotărîrile congreselor Uniunii ţărăneşti (Congresul de constituire din 31 iulie — 1 august şi congresul din 6—10 noiembrie 1905). Editat de Biroul de sprijin din Regiunea de Nord a Uniunii ţărăneşti (la Petersburg). Petersburg, tip. Klobukov, 1905. 16 pag. (Uniunea ţărănească din Rusia). — *243, 413.*

Hotărîrile şi rezoluţiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). — *201, 236, 240—241, 246, 247—249, 250, 265, 295, 296, 324, 325, 333, 336, 341—344, 345, 351, 379, 391, 394, 399, 400, 407, 408, 416, 430.*

[Hrustalev-Nosar, G.] De pe malurile Tamisei. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 260 din 8 (21) mai, pag. 1—2; nr. 266 din 15 (28) mai, pag. 3; nr. 287 din 8 (21) iunie, pag. 1. Semnat: Pereiaslavski, I. — *163.*

Imigraţia şi emigraţia. [Rezoluţie adoptată la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Proletarii", [Viborg], 1907, nr. 17 din 20 octombrie, pag. 5. Sub titlul comun: Rezoluţiile Congresului de la Stuttgart. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *73—74, 87.*

Indice la dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. A doua legislatură. 1907. Şedinţele 1 — 53 (20 februarie — 2 iunie 1907). Petersburg, imprimeriile statului, 1907. 322 pag. (Duma de stat). — *370.*

www.dacoromanica.ro

Instituirea Dumei de stat. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, pag. 1—2. — *5, 12.*

Internaţionala. — *188.*

„Iskra" (veche, leninistă), [Leipzig-München-Londra-Geneva]. — *100, 103—104, 105, 108—109, 111.*

— [München], 1902, nr. 21 din 1 iunie, pag. 1—2. — *108—109.*

— 1903, nr. 51 din 22 octombrie. — *106.*

„Iskra" (nouă, menşevică), [Geneva]. — *106.*

— 1904, nr. 68 din 25 iunie, pag. 2—3. — *111.*

— 1904, nr. 70 din 25 iulie, pag. 2—5 ; nr. 71 din 1 august, pag. 2—4. — *108, 109.*

— 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 10. — *106.*

— 1905, nr. 110 din 10 septembrie, pag. 1—2. — *17—18.*

— 1905, nr. 111 din 24 septembrie, pag. 2—4. — *103, 107.*

— 1905, nr. 112 din 8 octombrie. Supliment la nr. 112 al „Iskrei", pag. 1. — *103, 107.*

„Iskra" în timp de doi ani. Culegere de articole apărute în ziarul „Iskra". Petersburg, ed. Saltîkov, 1906. VIII, 688, 244 pag. — *109, 111.*

Izgoev, A. S. Karl Marx şi Rusia. — „Reci", Petersburg, 1908, nr. 53 din 2 (15) martie, pag. 2. — *473—474.*

„Izvestiia Krestianskih Deputatov", Petersburg. — *251.*

În amintirea contelui Heiden. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 299 din 22 iunie (5 iulie), pag. 3, la rubrica : Din provincie. — *44—45.*

În legătură cu problema programului agrar. 1) P. Maslov. Folosirea pămîntului sau drept de proprietate asupra lui ? 2) K. Kautsky. Scrisoare în legătură cu programul agrar. [Petersburg], „Novîi Mir", [1905]. 16 pag. — *352.*

În legătură cu revizuirea programului agrar şi a bazelor lui. Firsov, D. Socializarea pămîntului şi dreptul asupra pămîntului. Iakobi, M. Forţele motrice ale agriculturii. (Contribuţii la o fundamentare marxistă a socializării pămîntului). Moscova, [tip. Poplavski], 1908. 324 pag. — *438.*

www.dacoromanica.ro

[Înştiinţare cu privire la apariţia broşurii „Sarcinile noastre politice" de N. Troţki]. — „Iskra" [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 10, la rubr. : Viaţa de partid. — *106.*

Înştiinţare cu privire la conferinţa de partid din 21, 22 şi 23 iulie 1907. [Foie volantă]. Editat de C.C. al P.M.S.D.R., [1907]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). — *479.*

Înştiinţare cu privire la congresul al doilea (extraordinar) al partidului socialiştilor-revoluţionari. — „Partiinîe Izvestiia", [Petersburg], 1907, nr. 6, 8 martie, pag. 1—3. — *168.*

[Înştiinţare în legătură cu rezoluţia adoptată de C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la sindicate]. — „Naş Vek", Petersburg, 1908, nr. 967 din 9 (22) ianuarie, pag. 5, la rubrica : Din viaţa partidelor politice. — *433.*

Jilkin, I. V. Pagini de viaţă. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 351 din 22 august (4 septembrie), pag. 1—2. — *65.*

— *Pagini de viaţă.* — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 407 din 26 octombrie (8 noiembrie), pag. 4. — *158—159.*

„Jizn", Petersburg, 1901, nr. 3, pag. 162—186 ; nr. 4, pag. 63—100. — *283.*

Karl Marx. — „Russkie Vedomosti", Moscova, 1908, nr. 51 din 1 martie, pag. 4—5. Semnat : L. N. — *472—473.*

Kaufman, A. A. Colonizarea şi rolul ei în programul agrar. — În : Problema agrară [vol. I]. Culegere de articole de Ciuprov, Den, Dolgorukov, Fortunatov, Gherţenştein, Iveronov, Kaufman, Manuilov, Petrunkevici. Ediţia a 2-a. Moscova, „Beseda", 1906, pag. 126—159. (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *331.*

— *Despre normele de completare a loturilor.* — Ibid., pag. 261—304. — *203, 213, 324, 342.*

— *Gîndiţi-vă ce faceţi...* — „Russkie Vedomosti", Moscova, 1908, nr. 32 din 8 februarie, pag. 2. — *430.*

— *Importanţa economică şi culturală a proprietăţii private asupra pămîntului.* — În : Problema agrară. Vol. II. Culegere de articole de Breier, Brun, Ciuprov, Den, Gherţenştein, Hauke, Iakuşkin, Kaufman, Kutler, Levitski, Manuilov, Petrunkevici, Vorobiev. Moscova, „Beseda", 1907, pag. 442—628. (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *230—232, 235—236.*

— *Strămutare şi colonizare.* Petersburg, 1905. IX, 349, 81 pag. Bibl. „Obşcestvennaia polza". — *230—232, 412.*

www.dacoromanica.ro

Kautsky, K. Forţele motrice şi perspectivele revoluţiei ruse. Traducere din limba germană. („Neue Zeit", nr. 9 şi 10, 25. Jg., Bd. I). Redactată şi prefaţată de N. Lenin. Moscova, „Novaia Epoha", 1907. 32 pag. — *339—340.*

— *[Scrisoare către M. Şanin.* Aprilie 1906]. — În: Şanin, M. Municipalizare sau împroprietărire? Caracterul crizei agrare de la noi. Vilno, „Tribuna", 1907, pag. 4. — *351—352.*

— *[Scrisoarea lui Kautsky în legătură cu programul agrar].* — „Pravda", Moscova, 1906, nr. 4, februarie, pag. 157—160. — *352.*

— *Scrisoarea lui Kautsky în legătură cu programul agrar.* — În: În legătură cu problema programului agrar. 1) P. Maslov. Folosirea pămîntului sau drept de proprietate asupra lui? 2) K. Kautsky. Scrisoare în legătură cu programul agrar. [Petersburg], „Novîi Mir", [1905], pag. 14—16. — *352.*

Krîlov, I. A. Vulturul şi găinile. — *194.*

Kutler, N. N. Proiect de lege cu privire la măsurile de extindere şi de ameliorare a proprietăţii ţărăneşti. — În: Problema agrară. Vol. II. Culegere de articole de Breier, Brun, Ciuprov, Den, Gherţenştein, Hauke, Iakuşkin, Kaufman, Kutler, Levitki, Manuilov, Petrunkevici, Vorobiev. Moscova, „Beseda", 1907, pag. 629—648. (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *227, 364, 366.*

La ce-i trebuie proletariatului republică? — „Proletarii", [Vîborg], 1906, nr. 7, 10 noiembrie, pag. 3—5. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *448.*

Labriola, A. Reformism şi sindicalism. Cu o prefaţă a autorului la ediţia rusă. Traducere din limba italiană de G. Kirdeţov, sub îngrijirea şi cu o postfaţă a lui A. Lunacearski. Petersburg [„Şipovnik"], 1907. 267 pag. — *439.*

Larin, I. Problema ţărănească şi social-democraţia. [Petersburg], „Novîi Mir", 1906. 111 pag. — *344—345, 349—351.*

Legea electorală din 11 decembrie 1905 — *vezi* Ucaz către Senatul ocîrmuitor cu privire la modificarea şi completarea regulamentului alegerilor pentru Duma de stat. 11 (24) decembrie 1905.

Legea electorală din 3 iunie 1907 — *vezi* Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat. 3 (16) iunie 1907.

Legile organice ale statului — *vezi* Colecţia de legi ale Imperiului rus. Vol. I. Partea I. Legile organice ale statului. Ed. 1906.

www.dacoromanica.ro

Lenin, V. I. Boicotarea Dumei lui Bulîghin şi insurecţia. — „Proletarii", Geneva, 1905, nr. 12 din 16 (3) august, pag. 1. — *29.*

*— *Campania zemstvelor şi planul „Iskrei"*. Editura de literatură de partid social-democrată V. Bonci-Bruevici şi N. Lenin. Geneva, tip. cooperatistă, 1904, 26 pag. (Numai pentru membrii de partid. P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor : N. Lenin. — *112.*

— *Ce-i de făcut?* Problemele acute ale mişcării noastre. Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. După titlu autor : N. Lenin. — *101, 102—103, 105, 106, 108, 109, 110, 112.*

*— *Ce-i de făcut? Problemele acute ale mişcării noastre.* — În : [Lenin, V. I.]. În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 185—300. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *101, 102.*

*— *Congresul socialist internaţional de la Stuttgart.* — În : Almanahul pentru toţi pe 1908. F.l. [1907], col. 169—178. Semnat : N. L — ъ. — *191, 192.*

— *Conţinutul economic al narodnicismului şi critica lui în cartea d-lui Struve.* (Pe marginea cărţii lui P. Struve : Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei. Petersburg. 1894). — În : Materiale pentru caracterizarea dezvoltării noastre economice. Culegere de articole. Petersburg, tip. Soikin, 1895, pag. 1—144. Semnat : K. Tulin. — *98, 99—100, 101.*

— *Conţinutul economic al narodnicismului şi critica lui în cartea d-lui Struve.* (Oglindirea marxismului în literatura burgheză). Pe marginea cărţii d-lui P. Struve : Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei. Petersburg. 1894. — În : [Lenin, V. I.]. În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 1—125. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *98, 100.*

— *Cum corectează Piotr Maslov ciornele lui Karl Marx.* — „Proletarii", Geneva, 1908, nr. 33, (5 august) 23 iulie, pag. 3—6. — *430.*

— *Cuvînt de încheiere în problema agrară rostit [la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.].* — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 103—110. — *315, 340.*

— *[Cuvîntare cu privire la programul partidului rostită la 22 iulie (4 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În : Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat

www.dacoromanica.ro

de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 130—132. (P.M.S.D.R.). — *109.*

— *„De-auzi părerea unui prost..."* (Însemnările unui publicist social-democrat). Petersburg, „Novaia Duma", 1907. 24 pag. — *167.*

— *Despre boicot.* — „Proletarii", [Vîborg], 1906, nr. 1 din 21 august, pag. 2—3. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *29.*

— *Despre bunele demonstraţii ale proletarilor şi proastele raţionamente ale unor intelectuali.* — „Vpered", Geneva, 1905, nr. 1 din 4 ianuarie (22 decembrie 1904), pag. 2—3. — *112.*

— *Despre reorganizarea partidului.* — „Novaia Jizn", Petersburg, 1905, nr. 9 din 10 noiembrie, pag. 2—3 ; nr. 13 din 15 noiembrie, pag. 2 ; nr. 14 din 16 noiembrie, pag. 2. Semnat : N. Lenin. — *106.*

— *Dezvoltarea capitalismului în Rusia.* Procesul formării pieţei interne pentru marea industrie. Petersburg, ed. Vodovozov, 1899. IX, IV, 480 pag. ; 2 coli diagrame ; VIII pag. tabele. Înaintea titlului autor : Vladimir Ilin. — *100, 223, 233, 234, 263, 303.*

*— *Dezvoltarea capitalismului în Rusia.* Procesul formării pieţei interne pentru marea industrie. Ediţia a 2-a, adăugită. Petersburg, „Pallada", 1908. VIII, VIII, 489 pag. Înaintea titlului autor : Vladimir Ilin. — *223.*

— *Două tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratică.* Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. VIII, 108 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor : N. Lenin. — *112.*

— *Două tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratică.* [Petersburg], editat de C.C. al P.M.S.D.R. [1905]. IV, 129 pag. (P.M.S.D.R.). — *194.*

*— *Două tactici ale social-democraţiei în revoluţia democratică.* — În : [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 387—469. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *112.*

— *Fr. Mehring despre Duma a II-a.* — În : Probleme de tactică. Vol. II, Petersburg, „Novaia Duma", 1907, pag. 65—72. Semnat : K.T. — *156.*

— *Împotriva boicotului. (Însemnările unui publicist social-democrat).* — În : Boicotarea Dumei a III-a. [Petersburg], 1907, pag. 1—24. Semnat : N. Lenin. Pe copertă ca loc de editare figurează Moscova, tip. Gorizontov. — *194.*

*— *În 12 ani.* Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov,

www.dacoromanica.ro

[1907]. XII, 471 pag. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *97, 98, 100—101, 102, 106, 110, 112.*

— *În legătură cu cel de-al doilea proiect de program al lui Plehanov.* [Înainte de 14 (27) martie 1902.] În manuscris [1]. — *108—109.*

— *În legătură cu istoricul programului partidului* — *vezi* Lenin, V. I. Notă la articolul lui V. V. Vorovski „Roadele demagogiei".

— *Marx despre „ciornîi peredel" de tip american.* — „Vpered", Geneva, 1905, nr. 15 din 20 (7) aprilie, pag. 1—2. — *259.*

— *[Notă la articolul lui V. V. Vorovski „Roadele demagogiei"].* — „Vpered", Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 2. — *108.*

— *Note politice.* — „Proletarii", [Geneva], 1908, nr. 21 din 26 (13) februarie, pag. 2. — *4, 24.*

— *O critică necritică.* (În legătură cu articolul d-lui P. Skvorţov „Fetişismul mărfii" apărut în nr. 12 al revistei „Naucinoe Obozrenie" din 1899). — „Naucinoe Obozrenie", Petersburg 1900, nr. 5, pag. 945—954 ; nr. 6, pag. 1061—1067. Semnat : V. Ilin. — *223.*

— *Observaţii la [al doilea] proiect de program [al lui Plehanov].* [Înainte de 14 (27) martie 1902]. În manuscris [1]. — *108.*

— *Observaţii la proiectul de program al comisiei.* [28 martie (10 aprilie) 1902]. În manuscris [1]. — *108.*

— *Observaţii suplimentare la proiectul de program al comisiei.* [Începutul lunii aprilie 1902]. În manuscris [1]. — *102—109.*

— *Oglindirea marxismului în literatura burgheză.* [Referat. Toamna anului 1894] [2]. — *99.*

— *Prefaţă la ediţia a doua [a cărţii „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În : [Lenin, V. I.] Sarcinile social-democraţilor ruşi. Ed. a 2-a. Cu o prefaţă a autorului şi una a lui P. B. Akselrod. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1902, pag. VI—XI. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor : N. Lenin. — *100—101.*

— *Prefaţă la ediţia a doua [a cărţii „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În : [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 128—131. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *100—101.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. II, 1924, pag. 89—90, 65—87, 118—130, 131—133.

[2] Referatul nu s-a păstrat

www.dacoromanica.ro

— *Prefaţă la ediţia a III-a [a cărţii „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În : [Lenin, V. I.] Sarcinile social-democraţilor ruşi. Ed. a 3-a. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. [1]. (P.M.S.D.R.). — *100—101.*

— *Prefaţă la ediţia a III-a [a cărţii „Sarcinile social-democraţilor ruşi"].* — În : [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 128. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *100—101.*

— *Prefaţă la traducerea în limba rusă [a cărţii lui K. Kautsky „Forţele motrice şi perspectivele revoluţiei ruse"].* — În : Kautsky, K. Forţele motrice şi perspectivele revoluţiei ruse. Traducere din limba germană („Neue Zeit", nr. 9 şi 10, 25. Jg., Bd. I). Sub îngrijirea şi cu o prefaţă a lui N. Lenin. Moscova, „Novaia Epoha", 1907, pag. 1—7. — *338.*

— *Prigonitorii zemstvelor şi hanibalii liberalismului.* — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 60—100 semnat : T.P. — *101.*

— *Prigonitorii zemstvelor şi hanibalii liberalismului.* — În : [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 151—184. Înaintea titlului autor : VI. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *101.*

— *Problema agrară.* Partea I. Petersburg, 1908. 264 pag. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. — *283, 380.*

— *Problema agrară şi „criticii lui Marx".* — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 258—302. Sub titlul : Domnii critici în problema agrară. Autor : N. Lenin. — *283, 288, 289, 293, 294.*

— *Problema agrară şi „criticii lui Marx".* — În : [Lenin, V. I.] Problema agrară. Partea I. Petersburg, 1908, pag. 164—263. Înaintea titlului autor : Vl. Ilin. — *283, 380.*

— *Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907.* — Petersburg, „Jizn i Znanie", 1917. VIII, 271 pag. (Biblioteca ştiinţelor sociale. Nr. 39). Înaintea titlului autor : V. Ilin (N. Lenin). — *418.*

— *Proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Între 25 ianuarie (7 februarie) şi 18 februarie (3 martie) 1902]. În manuscris [1]. — *108—109.*

— *Raport asupra Congresului de unificare al P.M.S.D.R.* (Scrisoare către muncitorii din Petersburg). Moscova-Petersburg, [tip. „Delo"], 1906. 111 pag. — *277, 310, 314—317, 319, 333—334.*

[1] Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin", vol. II, 1924, pag. 43—50.

www.dacoromanica.ro

— *Revizuirea programului agrar al partidului muncitoresc.* Nr. 1. Petersburg, „Naşa Mîsl", 1906, 31 pag. — *237—238, 243, 248, 277, 322, 329, 330—331, 338—334, 398, 400.*

— *Rezoluţie [cu privire la Duma a III-a de stat adoptată la Conferinţa organizaţiei Petersburg a P.M.S.D.R.* 27 octombrie (9 noiembrie) 1907]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 19 din 5 noiembrie, pag. 7. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. Sub titlul: Rezoluţia Conferinţei organizaţiei Petersburg a P.M.S.D.R. — *137.*

*— *Sarcinile proletariatului în revoluţia noastră.* (Proiect de platformă a partidului proletar). Petersburg, „Priboi", septembrie 1917. 38 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *419.*

— *Sarcinile social-democraţilor ruşi.* Cu o prefaţă de P. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. „Uniunii social-democraţilor ruşi", 1898. 32 pag. — *101.*

— *Sarcinile social-democraţilor ruşi.* Ed. a 2-a. Cu o prefaţă a autorului şi una a lui P. B. Akselrod. Editat de Liga din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1902. XI, 24 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *100—101.*

— *Sarcinile social-democraţilor ruşi.* Ed. a 3-a. Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1905. [1], 37 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *100—101.*

*— *Sarcinile social-democraţilor ruşi.* — În: [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 127—149. Înaintea titlului autor: Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *100.*

*— *Scrisori cu privire la tactică.* Scrisoarea 1. Petersburg, „Priboi", 1917. 20 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *419.*

— *Un pas înainte, doi paşi înapoi.* (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului, 1904. VIII, 172 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *106, 108, 109, 110, 114.*

*— *Un pas înainte, doi paşi înapoi.* (Criza din partidul nostru). — În: [Lenin, V. I.] În 12 ani. Culegere de articole. Vol. 1. Două curente în marxismul rus şi în social-democraţia rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907], pag. 301—369. Înaintea titlului autor: Vl. Ilin. Pe foaia de titlu este indicat anul 1908. — *106, 110.*

— *Victoria cadeţilor şi sarcinile partidului muncitoresc.* Petersburg, [„Naşa Mîsl", 1906]. 79 pag. Înaintea titlului autor: N. Lenin. — *113.*

www.dacoromanica.ro

Lista membrilor Dumei a II-a de stat — *vezi* Membrii Dumei a II-a de stat.

Lista membrilor Dumei [a II-a] de stat pe partide. — În : Indice la dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. A doua legislatură. 1907. Şedinţele 1—53 (20 februarie — 2 iunie 1907). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, pag. 27—33. (Duma de stat). — *370.*

Lunacearski, A. V. Postfaţă [la cartea lui A. Labriola „Reformism şi sindicalism"]. — În : Labriola, A. Reformism şi sindicalism. Cu o prefaţă a autorului la ediţia în limba rusă. Traducere din limba italiană de d-l Kirdeţov, sub îngrijirea şi cu o postfaţă a lui A. Lunacearski. Petersburg, [„Şipovnik"], 1907, pag. 246—267. — *439.*

Malişevski, N. G. Rolul social-democraţiei în mişcarea de eliberare din Rusia. — În : Culegerea întîi. Petersburg, Karceaghin, 1906, pag. 272—298. (Biblioteca „Eliberarea"). — *448.*

Mandatul Dumei de stat. — În : Materiale pentru întocmirea mandatului Dumei de stat. Petersburg, imprimeriile statului, 1907, pag. 7—45, 48—57. (Duma de stat). — *466.*

[Mandatul încredinţat de tătarii din Crimeea unui deputat din Duma a II-a de stat. Fragment citit în şedinţa a douăzeci şi patra a Dumei a II-a de stat]. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie — 30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 1 792—1 793. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *395.*

Manifest. 17 (30) octombrie 1905. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 222 din 18 (31) octombrie, pag. 1. — *16, 459—460.*

Manifest [cu privire la instituirea Dumei de stat. 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 1. — *5, 12.*

[Martov, L] Imnul socialistului rus modern. — „Zarea", Stuttgart, 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. Semnat : Narcis Tuporîlov. — *416.*

— *Ne putem da oare în lături ?* (Scrisoare către redacţie) — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 301 din 24 iunie (7 iulie) pag. 1—2. — *17, 33.*

Marx, K. A doua adresă a Consiliului General al Asociaţiei Internaţionale a Muncitorilor cu privire la războiul franco-prusian, 9 septembrie 1870. — *27, 457.*

www.dacoromanica.ro

— *Capitalul.* Critica economiei politice. Vol. I. 1867. — *71.*

— *Contrarevoluţia din Prusia şi casta magistraţilor din Prusia.* Aproximativ 23 decembrie 1848. — *125.*

— *Prefaţă la ediţia a doua [a lucrării „Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte"].* 23 iunie 1869. — *71.*

— *Scrisoare către L. Kugelmann.* 3 martie 1869. — *24.*

— *Scrisoare către L. Kugelmann.* 17 aprilie 1871. — *459.*

Marx, K. şi Engels, F. Manifestul Partidului Comunist. Decembrie 1847—ianuarie 1848. — *161.*

Maslov, P. P. Bazele principiale şi teoretice ale programului agrar. — „Obrazovanie", Petersburg, 1907, nr. 2a, pag. 117—126 ; nr. 3, pag. 89—104. — *225, 244—247, 248, 249, 250, 283—285, 291, 292—295, 296, 297.*

— *Critica programelor agrare şi un proiect de program.* Moscova, „Kolokol", 1905. 43 pag. (Prima bibliotecă. Nr. 31). — *244, 245, 249, 252, 323, 325—326, 327.*

— *Cu privire la problema agrară.* (Critica criticilor). — „Jizn", Petersburg, 1901, nr. 3, pag. 162—186 ; nr. 4, pag. 63—100. — *283.*

— *Despre programul agrar.* — În : [Maslov, P. P.] X. Despre programul agrar. [Lenin, V. I.] Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1903, pag. 1—25. (P.M.S.D.R.). Semnat : X. — *242—243.*

— *Despre programul agrar.* [Lenin, V. I.] Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democraţiei revoluţionare ruse. Geneva, tip. Ligii, 1903. 42 pag. (P.M.S.D.R.). — *242—243.*

— *Problema agrară în Rusia.* (Condiţiile de dezvoltare a gospodăriei ţărăneşti în Rusia). Ed. a 3-a. Petersburg, tip. „Obşcestvennaia polza", 1906. XIII, 462 pag. — *284—291, 295.*

— *[Proiect de program agrar].* — „Partiinîe Izvestiia", [Petersburg], 1906, nr. 2 din 20 martie, pag. 12. Sub titlul comun : Proiecte de program agrar pentru congresul ce se apropie. — *242—243, 249—250, 264—265, 319, 333—334, 399.*

**Materiale cu privire la problema ţărănească.* Dare de seamă asupra şedinţelor congresului Uniunii ţărăneşti din Rusia. 6—10 noiembrie 1905. Cu un articol introductiv de V. Groman. [Petersburg], „Novîi Mir", 1905. 114 pag. — *254, 267, 269—270.*

Materiale pentru caracterizarea dezvoltării noastre economice. Culegere de articole. Petersburg, tip. Soikin, 1895. 232, 259, III pag. — *98, 99—100, 101.*

www.dacoromanica.ro

Materiale pentru întocmirea mandatului Dumei de stat. Petersburg, imprimeriile statului, 1907. 78 pag. (Duma de stat). — *466.*

[Materiale prezentate Dumei de stat a celei de-a 2-a legislaturi]. F.l., [1907]. 7, 23 pag.; 1 040 f. — *184—185, 226, 227, 246—247, 248, 249, 250—251, 252—256, 270, 299, 336, 396—397, 405—406.*

[Medem, V.] Schiţe politice. — În: Tribuna noastră. Publicaţie neperiodică. Vol. 1. Vilno, „Tribuna", 1907, pag. 82—89. Semnat: V. M-d-m. — *425.*

Membrii Dumei a II-a de stat. Petersburg, „Puşkinskaia Skoropeciatnia", 1907. XII, 124 pag. — *689.*

**Mertvago, A. P. Cît pămînt există în Rusia şi cum îl folosim noi?* — În: Prokopovici, S. N. şi Mertvago, A. P. Cît pămînt există în Rusia şi cum îl folosim noi. Moscova, tip. Sîtin, 1907, pag. 19—28. (Biblioteca gospodarului. Sub redacţia lui A. P. Mertvago). — *230, 234.*

[Miklaşevski, M. P.] Ultima Dumă. (Impresii şi cugetări). — „Obrazovanie", Petersburg, 1907, nr. 7, pag. 48—72. Semnat: M. Nevedomski. — *56—57, 63.*

Militarismul şi conflictele internaţionale. [Rezoluţie adoptată la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17, 20 octombrie, pag. 5—6. Sub titlul comun: Rezoluţiile congresului de la Stuttgart. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *73, 75—76, 77, 91, 116.*

Miliukov, P. N. „Duşmanii noştri nu sînt la stînga". — „Reci", Petersburg, 1907, nr. 224 din 22 septembrie (5 octombrie), pag. 2. — *227.*

— *Petersburg, 21 mai.* [Editorial]. — „Reci", Petersburg, 1906, nr. 79, 21 mai (3 iunie), pag. 1—2. — *57.*

— *Petersburg, 25 mai.* [Editorial]. — „Reci", Petersburg, 1906, nr. 82, 25 mai (7 iunie), pag. 1. — *227, 363, 364.*

— *Raport prezentat la congres cu privire la tactica partidului libertăţii poporului în Duma a III-a de stat.* — „Reci", Petersburg, 1907, nr. 255 din 28 octombrie (10 noiembrie), pag. 3. — *157, 159—160.*

— *Sarcinile comitetelor agrare locale, aşa cum le înţeleg social-democraţii şi cadeţii.* [„Reci", 1906, nr. 82 din 25 mai (7 iunie)]. — În: Miliukov, P. N. Un an de luptă. Cronică publicistică. 1905—1906. Petersburg, 1907, pag. 457—460. (Biblioteca „Obşcestvennaia polza"). — *227.*

www.dacoromanica.ro

— *Un an de luptă*. Cronică publicistică. 1905—1906. Petersburg, 1907. XVII, 550 pag. (Biblioteca „Obşcestvennaia polza"). — *233.*

Moscova, 1 februarie. [Editorial]. — „Russkie Vedomosti", Moscova, 1908, nr. 27, 1 februarie, pag. 1—2. — *422.*

Moscova, 16 octombrie. Noua Dumă. — „Golos Moskvî", 1907, nr. 239, 16 octombrie, pag. 2—3. — *146.*

N.S. — *vezi* Svaviţki, N. A.

Narcis Tuporîlov — *vezi* Martov, L.

„*Narodnîi Vestnik*", Petersburg, 1906, nr. 20 din 31 mai (13 iunie), pag. 1. — *218.*

„*Narodno-Soţialisticeskoe Obozrenie*". Fasc. 1. Petersburg, 1906, pag. 1—14. — *228.*

„*Naş Vek*", Petersburg. — *433.*

— 1908, nr. 967 din 9 (22) ianuarie, pag. 5. — *433.*

„*Naşa Gazeta*", Petersburg, 1908, nr. 3 din 19 martie (1 aprilie), pag. 3. — *456.*

„*Naşa tribuna*". Publicaţie neperiodică. Vol. 1. Vilno, „Tribuna", 1907. 89 pag. — *425.*

„*Naucinoe Obozrenie*", Petersburg, 1900, nr. 5, pag. 945—954 ; nr. 6, pag. 1 061—1 067. — *223—224.*

Nevedomski, M. — *vezi* Miklaşevski, M. P.

„*Novaia Jizn*", Petersburg, 1905, nr. 9, 10 noiembrie, pag. 2—3 ; nr. 13, 15 noiembrie, pag. 2 ; nr. 14, 16 noiembrie, pag. 2. — *106.*

„*Novoe Slovo*", Petersburg, 1897, nr. 6, martie, pag. 1—20 ; nr. 7, aprilie, pag. 83—96, 34—62 ; nr. 8, mai, pag. 154—167. — *100.*

„*Novoe Vremea*", Petersburg. — *60—61, 244, 461.*

„*Obrazovanie*", Petersburg, 1907, nr. 1, pag. 193—230. — *283.*

— 1907, nr. 2a, pag. 117—126 ; nr. 3, pag. 89—104. — *225, 245, 247, 248, 283, 291, 292—295, 296, 323, 325, 326.*

— 1907, nr. 7, pag. 48—72. — *56, 63.*

Olenov, M. Bazele teoretice ale municipalizării pămîntului. — „Obrazovanie", Petersburg, 1907, nr. 1, pag. 193—230. — *283.*

„*Osvobojdenie*", Paris, 1905, nr. 71 din 31 (18) mai, pag. 337—343. — *194.*

„*Partiinîe Izvestiia*", [Petersburg], 1906, nr. 2, 20 martie, pag. 12. — *242—243, 249, 264—265, 319, 334, 399.*

www.dacoromanica.ro

„*Partiinîe Izvestiia*", [Petersburg], 1907, nr. 6, 8 martie, pag. 1—3. — *168.*

Parvus. Care sînt divergenţele noastre? Răspuns la articolul lui Lenin din „Proletarii". Editat de „Iskra". Geneva, tip. partidului, 1905. 28 pag. (P.M.S.D.R.). — *16—17.*

— *După război.* — „Iskra", [Geneva], 1905, nr. 111 din 24 septembrie, pag. 2—4 ; nr. 112, 8 octombrie. Supliment la nr. 112 al „Iskrei", pag. 1. — *102, 107.*

— *Piaţa mondială şi criza agrară.* (Der Weltmarkt und die Agrarkrisis). Studii economice. Traducere din limba germană de L. I. Petersburg, ed. Popov, 1898. 143, II pag. (Biblioteca instructivă. Seria a 2-a (1898). Nr. 2). — *290—291.*

— *Social-democraţia şi Duma de stat.* — „Iskra", [Geneva], 1905, nr. 110, 10 septembrie, pag. 1—2. — *17.*

Pereiaslavski, I. — *vezi* Hrustalev-Nosar, G. S.

Peşehonov, A. V. Pe teme actuale. Platforma noastră (contururile şi limitele ei). — „Russkoe Bogatstvo", Petersburg, 1906, nr. 8, pag. 178—206. — *254.*

— *Pe teme actuale.* Revoluţie de-a-ndoaselea. — „Russkoe Bogatstvo", Petersburg, 1908, nr. 1, pag. 131—169 ; nr. 2, pag. 126—175. — *430.*

— *Problema agrară în legătură cu mişcarea ţărănească.* Editat de redacţia revistei „Russkoe Bogatstvo". Petersburg, tip. Klobukov, 1906. 136 pag. — *268, 335.*

Petersburg, 18 octombrie. Alegerile au luat sfîrşit. — „Russkoe Znamea", Petersburg, 1907, nr. 226. — *146.*

Petersburg, 31 ianuarie. [Editorial]. — „Rossiia", Petersburg, 1908, nr. 670 din 31 ianuarie (13 februarie), pag. 1. — *424.*

Petersburg, 2 februarie. [Editorial]. — „Reci", Petersburg, 1908, nr. 28, 2 (15) februarie, pag. 2. — *424.*

[Pimenova, E. K.] Cronica vieţii şi politicii externe. — „Sovremennîi Mir", Petersburg, 1907, nr. 12, pag. 73—85. Semnat : E. P. — *441, 443.*

Plehanov, G. V. Ce e bine e bine. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 402, 20 octombrie (2 noiembrie), pag. 1—2. — *154—155.*

— *Clasa muncitoare şi intelectualitatea social-democrată.* „Iskra", [Geneva], 1904, nr. 70 din 25 iulie, pag. 2—5 ; nr. 71, 1 august, pag. 2—4. — *108—109.*

— *Critica teoriei şi practicii sindicalismului.* — „Sovremennîi Mir", Petersburg, 1907, nr. 12, pag. 29—58. — *439, 440, 441.*

www.dacoromanica.ro

— *[Declaraţie scrisă prezentată în şedinţa a 10-a a Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.].* — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 127. — *320—321.*

— *În legătură cu problema agrară în Rusia.* — „Dnevnik Soţial-Demokrata", [Geneva], 1905, nr. 5, martie, pag. 1—20. — *359.*

— *Încă o dată despre situaţia noastră.* (Scrisoare către tovarăşul X) — „Dnevnik Soţial-Demokrata", [Geneva], 1905, nr. 4, decembrie, pag. 1—12. — *6.*

— *Însemnările unui publicist.* Noi scrisori despre tactică şi despre lipsa de tact. Petersburg, Ed. Glagolev, [1907]. 152 pag. — *338, 339—340.*

— *[Întrebări adresate unor social-democraţi din străinătate cu privire la caracterul revoluţiei ruse şi la tactica pe care trebuie s-o urmeze social-democraţii ruşi].* — În : Kautsky, K. Forţele motrice şi perspectivele revoluţiei ruse. Traducere din limba germană. („Neue Zeit", nr. 9 şi 10, 25. Jg., Bd. I). Sub îngrijirea şi cu o prefaţă de N. Lenin. Moscova, „Novaia Epoha", 1907, pag. 29. — *339.*

— *Noi şi ei.* Petersburg, 1907. 64 pag. — *191—192.*

— *Prefaţă [la cartea „Noi şi ei"].* — În : Plehanov, G. V. Noi şi ei. Petersburg, 1907, pag. 3—22. — *191, 192.*

— *Proiect de program al social-democraţilor ruşi.* 1885—1887. — *238—239.*

— *Situaţia noastră.* — „Dnevnik Soţial-Demokrata", [Geneva], 1905, nr. 3, noiembrie, pag. 1—23. — *6.*

— *Vademecum pentru redacţia revistei „Rabocee Delo".* Culegere de materiale editată de grupul „Eliberarea muncii". Cu o prefaţă de G. Plehanov. Geneva, tip. grupului vechilor narodovolişti, 1900. LII, 67 pag. — *195.*

„Polearnaia Zvezda", Petersburg, 1905, nr. 3 din 30 decembrie, pag. 223—228. — *24—25.*

— 1906, nr. 10 din 18 februarie, pag. 733—737. — *125.*

Politica colonială. [Rezoluţie adoptată la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17 din 20 octombrie, pag. 4—5. Sub titlul comun : Rezoluţiile Congresului de la Stuttgart. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *84.*

**Poziţia noastră în mişcarea sindicală.* — „Znamea Truda", [Paris], 1907, nr. 2 din 12 iulie, pag. 1—4. — *190.*

„Pravda", *Moscova*, 1906, Vol. IV, februarie, pag. 157—160. — *352.*

Presa din Rusia. — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 296 din 19 iunie (2 iulie), pag. 2. — *38—45.*

www.dacoromanica.ro

Prima conferinţă generală a activiştilor de partid din Rusia. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra". Geneva, tip. partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — *29, 112—113.*

**Primul recensământ general al populaţiei din Imperiul rus din 1897.* Partea I—II. Întocmit de Comitetul central de statistică pe baza datelor din departamentele locale. Editat de Comitetul central de statistică al ministerului de interne. Petersburg, 1897, 2 vol. În limbile rusă şi franceză.

*— Partea I. Populaţia imperiului după recensământul din 28 ianuarie 1897 pe judeţe. 29 pag. — *202.*

*— Partea a II-a. Populaţia oraşelor după recensământul din 28 ianuarie 1897. 42 pag. — *202.*

Principalele rezoluţii [adoptate la Congresul al III-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia]. — În : Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. XVI—XXVII. (P.M.S.D.R.). — *29, 112—113.*

Problema agrară. [Vol. I]. Culegere de articole de Ciuprov, Den, Dolgorukov, Fortunatov, Gherţenştein, Iveronov, Kaufman, Manuilov, Petrunkevici. Ed. a 2-a. Moscova, „Beseda", 1906. XXXIV, 278 pag. (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *230—232, 233, 235.*

Problema agrară. Vol. II. Culegere de articole de Breier, Brun, Ciuprov, Den, Gherţenştein, Hauke, Iakuşkin, Kaufman, Kutler, Leviţki, Manuilov, Petrunkevici, Vorobiev. Moscova, „Beseda", 1907. XIII, 648 pag. (Editat de Dolgorukov şi Petrunkevici). — *203, 213, 227, 271, 323, 331, 342, 364, 368.*

Probleme de tactică. Vol. II. Petersburg, „Novaia Duma", 1907. 79 pag. — *156.*

Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R., care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907. VI, 420 pag. — *14, 29, 72, 84, 104, 191, 240—241, 249, 273, 277, 283, 303—304, 310—312, 313, 314—316, 317, 318—321, 322, 333, 340, 341, 344, 349, 351, 373, 396, 398—399, 479, 484.*

Procesele-verbale ale primului congres al partidului socialiştilor revoluţionari. Editat de C.C. al partidului socialiştilor-revoluţionari. F.l., tip. partidului socialiştilor-revoluţionari, 1906. 368 pag. (Partidul socialiştilor-revoluţionari). — *165.*

Programul agrar, [adoptat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Hotărîrile şi rezoluţiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906], pag. 1. (P.M.S.D.R.). — *102, 201, 236, 240—242, 246—248, 249, 265,*

www.dacoromanica.ro

295, 296, 323, 324, 336, 340, 341—344, 349—350, 351, 379, 391, 395, 400, 401, 402, 408, 409, 416.

Programul parlamentar al Uniunii 17 octombrie. — „Reci", Petersburg, 1907, nr. 255, din 28 octombrie (10 noiembrie), pag. 4. — *157—158, 159.*

Programul partidului constituţional-democrat, elaborat de congresul de constituire al partidului din 12—18 octombrie 1905. [Foaie volantă]. F.l., [1905]. 1 pag. — *184, 470.*

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În : Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C. C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — *104, 238, 239—240, 274, 275, 322, 323, 342, 398.*

Programul partidului (socialist-populist) al muncii. (Supus spre aprobare congresului de constituire a partidului). — „Narodno-Soţialisticeskoe Obozrenie". Fasc. 1. Petersburg, 1906, pag. 1—14. — *228.*

Proiect de lege agrară generală, depus în Duma de stat de 33 de deputaţi. În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. II. Şedinţele 19—38 (1 iunie—4 iulie). Petersburg, imprimeriile statului, 1906, pag. 1 153—1 156. (Duma de stat). — *166, 253, 364, 365.*

Proiect de lege agrară (principii fundamentale), depus în Duma de stat de 104 deputaţi. În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. I. Şedinţele 1—18 (27 aprilie—30 mai). Petersburg, imprimeriile statului, 1906, pag. 560—562. (Duma de stat). — *166, 246—247, 248, 249, 251, 252—255, 270, 300, 336, 397.*

Proiect de lege agrară (principii fundamentale), [Depus în Duma a II-a de stat în numele grupului socialiştilor-revoluţionari]. — [Materiale prezentate Dumei de stat a celei de-a doua legislaturi], filele 486—491. — *254, 404—405.*

Proiect de lege cu privire la ridicarea misiunii imperiale ruse din Tokio la rangul de ambasadă. — În : Proiecte de lege adoptate de Duma de stat. A treia legislatură. Sesiunea I. 1907—1908. Petersburg, imprimeriile statului, 1908, pag. 42—43. — *466.*

Proiect de lege cu privire la ziua de muncă de 10 ore, depus în Duma a II-a de stat de către cadeţi — *vezi* Proiect de lege (principii fundamentale) cu privire la odihna normală a funcţionarilor comerciali.

www.dacoromanica.ro

Proiect de lege organică în problema agrară, [depus de 42 de membri ai Dumei de stat]. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. I. Şedinţele 1—18 (27 aprilie—30 mai). Petersburg, imprimeriile statului, 1906, pag. 248—251. — *226, 227, 251, 271, 358, 374—375.*

Proiect de lege (principii fundamentale) [cu privire la asigurarea cu pămînt a populaţiei agricole, depus de către cadeţi în Duma a II-a de stat]. — În : [Materiale prezentate Dumei de stat a celei de-a doua legislaturi]. F.l., [1907], filele 293—295. — *226, 227.*

Proiect de lege (principii fundamentale) [cu privire la odihna normală a funcţionarilor comerciali, depus în Duma a II-a de stat de către cadeţi]. — Ibid., filele 347—348. — *184.*

Proiect de modificare a regulamentului cu privire la procedura examinării bugetului de stat, [depus de 40 de membri ai Dumei a III-a de stat]. — În : Anexe la dările de seamă stenografice ale Dumei de stat. A treia legislatură. Sesiunea I. 1907—1908. Vol. I (Nr. 1—350). Petersburg, imprimeriile statului, 1908, col. 31—36. — *449, 458.*

[Proiect de reformă agrară în Lituania, depus în Duma a II-a de stat în numele grupului din Dumă al social-democraţilor din Lituania]. — În : Dările de seamă stenografice ale Dumei de stat. 1907. Sesiunea a doua. Vol. II. Şedinţele 31—53 (1 mai—2 iunie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 681—682. Anexă la darea de seamă stenografică a şedinţei a 39-a. (Duma de stat a celei de-a doua legislaturi). — *394.*

Proiect de reformă agrară (principii fundamentale), [depus în Duma a II-a de stat în numele fracţiunii social-democrate]. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie—30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 728—730. (Duma de stat a celei de-a doua legislaturi). — *402—403.*

Proiect de reformă agrară (principii fundamentale), [depus în Duma a II-a de stat în numele Grupului trudovic şi al Uniunii ţărăneşti]. — În : [Materiale prezentate Dumei de stat a celei de-a doua legislaturi]. F-l., [1907], filele 17—19, 37. — *246—247, 248, 249, 251, 252—255, 270, 300, 336, 397.*

Proiect de program al grupului „Eliberarea muncii". 1885 — *vezi* Plehanov, G. V. Proiect de program al social-democraţilor ruşi. 1885—1887.

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacţia ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea"). — „Iskra", [München], 1902, nr. 21, 1 iunie, pag. 1—2. — *108.*

www.dacoromanica.ro

Proiecte de legi adoptate de Duma de stat. A treia legislatură. Sesiunea întîi. 1907—1908. Petersburg, imprimeriile statului, 1908. VIII, 546 pag. — *466.*

Proiectul agrar al cadeţilor depus în Duma I de stat — vezi Proiect de lege organică în problema agrară depus de 42 de membri ai Dumei de stat.

Proiectul agrar al cadeţilor depus în Duma a II-a de stat — vezi Proiect de lege (principii fundamentale) cu privire la asigurarea cu pămînt a populaţiei agricole depus de către cadeţi în Duma a II-a de stat.

Proiectul agrar al celor 105 depus în Duma a II-a de stat — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) depus în Duma a II-a de stat în numele grupului socialiştilor-revoluţionari.

Proiectul agrar al celor 104 depus în Duma I de stat — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) depus în Duma de stat de 104 deputaţi.

Proiectul agrar al celor 104 depus în Duma a II-a de stat — vezi Proiect de reformă agrară (principii fundamentale) depus în Duma a II-a de stat în numele Grupului trudovic şi al Uniunii ţărăneşti.

Proiectul agrar al celor 33 depus în Duma I de stat — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) depus în Duma de stat de 33 de deputaţi.

Proiectul agrar al deputaţilor ţărani moderaţi de dreapta. — „S.-Peterburgskie Vedomosti", 1908, nr. 24 din 29 ianuarie (11 februarie), pag. 2. — *431.*

Proiectul agrar al deputaţilor ţărani moderaţi de dreapta. — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 224 din 30 ianuarie (12 februarie), pag. 5. — *431.*

Proiectul agrar al socialiştilor-revoluţionari depus în Duma a II-a de stat — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) depus în Duma a II-a de stat în numele grupului socialiştilor-revoluţionari.

Proiectul agrar al trudovicilor, depus în Duma I de stat — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) depus în Duma de stat de 104 deputaţi.

Prokopovici, S. N. De cît pămînt este nevoie. „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 214 din 13 (26) martie, pag. 3. — *216.*

— *Statistica proprietăţii funciare pe anul 1905.* — „Tovarişci", Petersburg, 1907, nr. 238 din 10 (23) aprilie pag. 3. — *216.*

www.dacoromanica.ro

*Prokopovici, S. N. şi Mertvago, A. P. Cît pămînt există în Rusia şi cum îl folosim noi. Moscova, tip. Sîtin, 1907. 28 pag. (Biblioteca gospodarului. Sub îngrijirea lui A. P. Mertvago). — *230—231, 234—235.*

„*Proletarii*", Geneva, 1905, nr. 12, 16 (3) august, pag. 1. — *29.*

„*Proletarii*", [Vîborg-Geneva-Paris]. — *427.*

— [Vîborg], 1906, nr. 1, 21 august, pag. 2—3. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *29.*

— 1906, nr. 7, 10 noiembrie, pag. 3—5. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *448.*

— 1907, nr. 17, 20 octombrie, pag. 3—6. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *69—76, 77, 84—85, 86, 89—90, 116, 191, 433, 434—435, 436, 438.*

— 1907, nr. 19, 5 noiembrie, pag. 7. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *154.*

— [Geneva], 1908, nr. 21, 26 (13) februarie, pag. 2, 4. — *430, 433.*

— 1908, nr. 29, (29) 16 aprilie, pag. 3—4. — *456.*

— 1908, nr. 33, (5 august) 23 iulie, pag. 3—6. — *430.*

[Răspunsul cancelariei guvernatorului general al Turkestanului la cererea tătarului Bektimirov de a i se acorda un lot din pămînturile statului. 15 decembrie 1906]. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie—30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 1 794. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *395.*

„*Reci*", Petersburg. — *63, 163, 164, 405, 424, 473.*

— 1906, nr. 79, 21 mai (3 iunie), pag. 1—2. — *57.*

— 1906, nr. 82, 25 mai (7 iunie), pag. 1. — *227, 363, 364.*

— 1907, nr. 224, 22 septembrie (5 octombrie), pag. 2. — *121.*

— 1907, nr. 255, 28 octombrie (10 noiembrie), pag. 3—4. — *157—158, 159—160.*

— 1908, nr. 28, 2 (15) februarie, pag. 2. — *424.*

— 1908, nr. 52, 1 (14) martie, pag. 2—3. — *471.*

— 1908, nr. 53, 2 (15) martie, pag. 2. — *473—474.*

Regulament cu privire la procedura examinării bugetului de stat, precum şi la formalităţile necesare pentru cheltuieli neprevăzute în buget. — „Colecţia de hotărîri şi dispoziţii ale guvernului publi-

www.dacoromanica.ro

cată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor", Petersburg, 1906, nr. 51, 10 martie, art. 335, pag. 735—737. — *449, 450, 452, 453—454.*

Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat. [6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 169 din 6 (19) august, pag. 2—4. — *5, 12, 124.*

Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat. [3 (16) iunie 1907]. — „Colecţia de hotărîri şi dispoziţii ale guvernului, publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor", Petersburg, 1907, secţ. I, nr. 94 din 3 iunie, art. 845, pag. 1303—1380. — *3, 47, 53, 135, 143—144, 157, 181, 317, 483.*

Relaţiile dintre partidul socialist şi sindicate. [Rezoluţie adoptată la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17 din 20 octombrie, pag. 5. Sub titlul comun : Rezoluţiile congresului de la Stuttgart. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *72, 73, 84—85, 86, 191, 434—435, 436, 438.*

Relaţiile dintre sindicate şi partidul politic. — „Vpered", [Vîborg], 1907, nr. 14, 10 septembrie, pag. 2—4. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *434.*

„Revoliuţionnaia Rossiia", [Kuokkala — Tomsk — Geneva]. — *164.*

Rezoluţia [C.C. al P.M.S.D.R.] cu privire la sindicate. — „Proletarii", [Geneva], 1908, nr. 21, 26 (13) februarie, pag. 4. — *433.*

[Rezoluţia depusă de cadeţi cu prilejul dezbaterii proiectului a 40 de membri ai Dumei a III-a de stat cu privire la lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget]. — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 214 din 18 (31) ianuarie, pag. 5. Sub titlul comun : Duma de stat. — *449—450, 453.*

Rezoluţie cu privire la atitudinea faţă de partidele neproletare, [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al procesele-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 454—455 (P.M.S.D.R.). — *138, 153, 178, 467.*

Rezoluţie cu privire la Duma de stat, [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — Ibid., pag. 455—456. — *29, 138, 150, 151, 178, 479.*

Rezoluţie cu privre la sindicate, [adoptată de un grup de bolşevici]. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17, 20 octombrie, pag. 6, la rubr. : Cronică. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *433.*

www.dacoromanica.ro

Rezoluţie cu privire la sindicate, [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 458. (P.M.S.D.R.). — *55, 72—73, 84—85, 93, 191, 192, 434—435, 484.*

[Rezoluţie cu privire la tactica în problema agrară, adoptată la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Hotărîrile şi rezoluţiile Congresului de unificare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. [Foaie volantă]. [Petersburg], tip. Comitetului Central, [1906], pag. 1. (P.M.S.D.R.). Sub titlul : Programul agrar. — *240, 249, 296, 332—333, 342, 351.*

[Rezoluţie depusă de octombrişti cu prilejul dezbaterii proiectului a 40 de membri ai Dumei a III-a de stat cu privire la lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget]. — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 214 din 18 (31) ianuarie, pag. 5. Sub titlul comun : Duma de stat. — *449—450, 454.*

Rezoluţie împotriva ministerialismului adoptată la Congresul socialist internaţional de la Amsterdam — vezi Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.

[Rezoluţiile adoptate la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 453—458. (P.M.S.D.R.). — *437.*

Rezoluţiile adoptate de [prima conferinţă generală a activiştilor de partid]. — În : Prima conferinţă generală a activiştilor de partid. Supliment special la nr. 100 al ziarului „Iskra". Geneva, tip. partidului, 1905, pag. 15—30. (P.M.S.D.R.). — *29—30, 113.*

Rezoluţiile Congresului de la Stuttgart. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17, 20 octombrie, pag. 4—6. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *69, 76.*

„Rossiia", Petersburg. — *244.*

— 1908, nr. 670, 31 ianuarie (13 februarie), pag. 1. — *424.*

— 1908, nr. 682, 14 (27) februarie, pag. 1. — *428, 429, 432.*

Rubakin, N. A. Birocraţia guvernantă de la noi în cifre. (Din „Studii despre înalta societate"). — „Sîn Otecestva", Petersburg, 1905, nr. 54 din 20 aprilie (3 mai), pag. 2—3. — *218.*

— *Partidul lui Trepov în cifre.* — „Narodnîi Vestnik", Petersburg, 1906, nr. 20, 31 mai (13 iunie), pag. 1. — *218.*

www.dacoromanica.ro

„*Russkaia Mîsl*", Moscova, 1908, vol. I, pag. 143—157. — *465.*

„*Russkie Vedomosti*", Moscova. — *422, 430.*

— 1907, nr. 136, 16 iunie, pag. 2. — *38, 42.*

— 1908, nr. 27, 1 februarie, pag. 1—2. — *422.*

— 1908, nr. 32, 8 februarie, pag. 2. — *430.*

— 1908, nr. 51, 1 martie, pag. 4—5. — *472—473.*

„*Russkoe Bogatstvo*", Petersburg. — *274, 430.*

— 1906, nr. 8, pag. 178—206. — *253.*

— 1908, nr. 1, pag. 131—169 ; nr. 2, pag. 126—175. — *430.*

„*Russkoe Gosudarstvo*", Petersburg, 1906, nr. 39 din 18 (31) martie, pag. 4. — *124, 316.*

„*Russkoe Znamea*", Petersburg, 1907, nr. 226. — *146.*

„*S.-Peterburgskie Vedomosti*", 1908, nr. 24 din 29 ianuarie (11 februarie), pag. 2. — *431.*

Saltîkov-Şcedrin, M. E. Cuvinte uitate. — *299.*

— *Domnii Golovliov.* — *463.*

— *Idilă modernă.* — *26.*

— *Înmormîntare.* — *98.*

— *Jurnalul unui provincial la Petersburg.* — *42.*

— *Refugiul Mon Repos.* — *207, 410, 411.*

— *Semnele timpului.* — *145, 146.*

— *Sub semnul cumpătării şi acurateţei.* — *26, 226.*

— *Un an încheiat.* — *98.*

Saturin, D. Din sala de şedinţe. — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 214 din 18 (31) ianuarie, pag. 4. — *449, 450, 454.*

Sbornik „Izvestii Krestianskih Deputatov" i „Trudovoi Rossii". Moscova, 1906. 269, III pag. — *228.*

Scrisoare către organizaţiile locale. — „Proletarii", [Geneva], 1908, nr. 29 din (29) 16 aprilie, pag. 3—4, la rubrica : Viaţa de partid. — *456.*

Scrisoare către organizaţiile de partid. [Scrisoarea 1]. [Foaie volantă]. F.l., [noiembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — *112.*

www.dacoromanica.ro

Scrisoarea nr. 1 către organizaţiile de partid. [Foaie volantă]. F.l., [1907]. 1 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat: Comitetul Central al P.M.S.D.R. — *21—22.*

Scrisori adresate lui F. A. Sorge şi altora de către J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx şi alţii. Traducere din limba germană de Politikus. În anexă scrisori şi o biografie a lui F. A. Sorge scrisă de Eugen Dietzgen. Cu o prefaţă de N. Lenin şi un portret al lui F. A. Sorge. Petersburg, Dauge, 1907. XXVI, 485, II pag. — *82, 344, 415.*

Sindicatele şi partidul social-democrat. — „Proletarii", [Vîborg], 1907, nr. 17, 20 octombrie, pag. 3—4. Pe ziar figurează ca loc de editare Moscova. — *433.*

„*Sîn Otecestva*", Petersburg, 1905, nr. 54 din 20 aprilie (3 mai), pag. 2—3. — *219.*

Social-democraţia şi congresul muncitoresc. — „Znamea Truda", [Paris], 1907, nr. 6, 30 septembrie, pag. 1—3. — *163.*

Social-democraţia din Rusia şi sindicatele. — „Znamea Truda", [Paris], 1907, nr. 8, decembrie, pag. 9—10. — *434, 435—438.*

Sombart, W. Socialismul şi mişcarea socială. Traducere din limba germană. Petersburg, ed. Suvorin, 1906. IV, 404 pag. — *24.*

„*Sovremennîi Mir*", Petersburg, 1907, nr. 12, pag. 29—58, 73—85. — *439, 440, 441, 442, 443.*

Statistica Imperiului rus. XX. Recensămîntul cailor buni pentru armată din anul 1888. Sub îngrijirea lui A. Sîrnev. Petersburg, editat de Comitetul central de statistică al ministerului de interne, 1891. VI, XXIII, 207 pag. În limbile rusă şi franceză. — *206.*

Statistica Imperiului rus. XXXI. Recensămîntul cailor buni pentru armată din anul 1891. Sub îngrijirea lui A. Sîrnev. Petersburg, editat de Comitetul central de statistică al ministerului de interne, 1894. IV, XXIX, 149 pag. În limbile rusă şi franceză. — *206.*

Statistica proprietăţii funciare pe anul 1905. Datele centralizate pentru cele 50 de gubernii ale Rusiei europene. Petersburg, tip. Minkov, 1907. 199 pag.; L pag. tabele (Comitetul central de statistică al ministerului de interne). — *202—206, 209, 216.*

Statutul partidului, [adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R.]. — În: Congresul al III-lea ordinar al Partidului muncitoresc so-

www.dacoromanica.ro

cial-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, 1905, pag. XXVIII—XXIX. (P.M.S.D.R.). — *155.*

„*Stolicinaia Poşta*", Petersburg. — *461.*

— 1908, nr. 214, 18 (31) ianuarie, pag. 4—5. — *449, 450, 453, 454.*

— 1908, nr. 224, 30 ianuarie (12 februarie), pag. 5. — *431.*

— 1908, nr. 228, 3 (16) februarie, pag. 1. — *424.*

— 1908, nr. 249, 28 februarie (12 martie), pag. 4. — *461.*

[Strumilin, S. G. Amendament la rezoluţia cu privire la tactica în problema agrară, prezentat în şedinţa a 13-a a Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R.]. — În : Procesele-verbale ale Congresului de unificare al P.M.S.D.R. care a avut loc la Stockholm în 1906. Moscova, tip. Ivanov, 1907, pag. 157. — *351.*

Struve, P. Criticilor mei. — În : Materiale pentru caracterizarea dezvoltării noastre economice. Culegere de articole. Petersburg, tip. Soikin, 1895, pag. 145—196. — *100.*

— *Cum să ne regăsim ?* Răspuns autorului scrisorii „Cum să nu ne pierdem ?" — „Osvobojdenie", Paris, 1905, nr. 71 din 31 (18) mai, pag. 337—343. — *194.*

— *Două comitete de grevă.* — „Polearnaia Zvezda", Petersburg, 1905, nr. 3 din 30 decembrie, pag. 223—228. — *24.*

— *Însemnările unui publicist.* Congresul Uniunii 17 octombrie şi convocarea Dumei de stat. — „Polearnaia Zvezda", Petersburg, 1906, nr. 10, 18 februarie, pag. 733—737. — *124—125.*

— *Marea Rusie.* Meditaţii în legătură cu problema puterii Rusiei. — „Russkaia Mîsl", Moscova, 1908, cartea I, pag. 143—157. — *465.*

— *Note critice în problema dezvoltării economice a Rusiei.* Fasc. I. Petersburg, tip. Skorohodov, 1894. X, 293 pag. — *98.*

— *Pe diferite teme.* — „Novoe Slovo", Petersburg, 1897, nr. 6, martie, pag. 1—20 ; nr. 7, aprilie, pag. 34—62. Semnat : Novus. — *100.*

— *Studii de istorie a ideilor şi relaţiilor sociale din Germania din secolul al XIX-lea.* — „Novoe Slovo", Petersburg, 1897, nr. 7, aprilie, pag. 83—96 ; nr. 8, mai, pag. 154—167. Semnat : S.T.R. — *100.*

**[Svaviţki, N. A.] Programele agrare.* Culegere cuprinzînd programele agrare ale partidelor socialiste din Europa occidentală şi din Rusia. Întocmită de N. S. Cu o prefaţă de P. Maslov, [Moscova], „Novîi Mir", [1906], 62 pag. — *380.*

www.dacoromanica.ro

Şanin, M. Municipalizare sau împroprietărire? Caracterul crizei agrare de la noi. Vilno, „Tribuna", 1907. 112 pag. — *270—272, 351—352.*

Şedinţa a patra [a Dumei de stat]. 4 mai 1906. — În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. I. Şedinţele 1—18 (27 aprilie — 30 mai). Petersburg, imprimeriile statului, 1906, pag. 162—237. (Duma de stat). — *393—394.*

Şedinţa a zecea [a Dumei de stat]. 16 mai 1906. — Ibid., pag. 389—419. — *358, 393.*

Şedinţa a unsprezecea [a Dumei de stat]. 18 mai 1906. — Ibid., pag. 421—472. — *380.*

Şedinţa a douăsprezecea [a Dumei de stat]. 19 mai 1906. — Ibid., pag. 473—530. — *358, 379, 385, 393, 394, 408.*

Şedinţa a treisprezecea [a Dumei de stat]. 23 mai 1906. — Ibid., pag. 531—585. — *394.*

Şedinţa a paisprezecea [a Dumei de stat]. 24 mai 1906. — Ibid., pag. 587—638. — *218—219, 227, 271, 393, 397, 407.*

Şedinţa a optsprezecea [a Dumei de stat]. 30 mai 1906. — Ibid., pag. 809—866. — *374—375.*

Şedinţa a nouăsprezecea [a Dumei de stat]. 1 iunie 1906. — În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întîi. Vol. II. Şedinţele 19—38 (1 iunie — 4 iulie). Petersburg, imprimeriile statului, 1906, pag. 867—919. (Duma de stat). — *393.*

Şedinţa a douăzecea [a Dumei de stat]. 2 iunie 1906. — Ibid., pag. 921—976. — *396.*

Şedinţa a douăzeci şi treia [a Dumei de stat]. 8 iunie 1906. — Ibid., pag. 1 097—1 156. — *365.*

Şedinţa a douăzeci şi şasea [a Dumei de stat]. 13 iunie 1906. — Ibid., pag. 1 275—1 339. — *17.*

**Şedinţa a douăsprezecea [a Dumei de stat. A doua legislatură].* 19 martie 1907. — În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie — 30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 689—792. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *266, 356—358, 360—362, 366, 369—376, 381, 385, 388, 390, 392, 395, 402, 403.*

www.dacoromanica.ro

*Şedinţa a paisprezecea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 22 martie 1907. — Ibid., col. 893—984. — *218*.

*Şedinţa a şaisprezecea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 26 martie 1907. — Ibid., col. 1 053—1 154. — *227*, *264*, *258—366*, *376*, *378*, *385*, *387—388*, *403*.

*Şedinţa a optsprezecea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 29 martie 1907. — Ibid., col. 1 273—1 374. — *321*, *354—356*, *359*, *362*, *363*, *365*, *366*, *368*, *396*, *397*, *403*.

*Şedinţa a douăzecea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 2 aprilie 1907. — Ibid., col. 1 473—1 538. — *356*, *370*, *395*, *404*.

*Şedinţa a douăzeci şi doua [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 5 aprilie 1907. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. I. Şedinţele 1—30 (20 februarie — 30 aprilie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 1 597—1 662. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *228*, *367—368*, *402*, *405*.

*Şedinţa a douăzeci şi patra [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 9 aprilie 1907. — Ibid., col. 1 753—1 840. — *227*, *356*, *363—366*, *382*, *383*, *394*, *395*, *405*.

*Şedinţa a douăzeci şi şasea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 12 aprilie 1907. — Ibid., col. 1 921—2 008. — *228*, *370—374*, *381—382*, *383*, *384*, *389*, *392*.

*Şedinţa a treizeci şi doua [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 3 mai 1907. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907. Sesiunea a doua. Vol. II. Şedinţele 31—53 (1 mai — 2 iunie). Petersburg, imprimeriile statului, 1907, col. 61—130. (Duma de stat. A 2-a legislatură). — *253*, *392*, *396*.

*Şedinţa a treizeci şi noua [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 16 mai 1907. — Ibid., col. 617—682. — *230*, *257*, *357*, *358*, *359*, *366*, *367*, *385—386*, *393*, *394*, *395—396*, *401*, *405—406*.

*Şedinţa a patruzeci şi şaptea [a Dumei de stat. A doua legislatură]. 26 mai 1907. — Ibid., col. 1 165—1 246. — *210*, *215*, *264*, *265*, *266*, *269*, *312*, *365—366*, *376*, *377*, *378*, *380*, *390—391*, *393*, *401*, *406—408*.

*Şedinţa a nouăsprezecea [a Dumei de stat. A treia legislatură]. 12 ianuarie 1908. — În : Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1907—1908. Sesiunea întîi. Partea I. Şedinţele

www.dacoromanica.ro

1—30 (1 noiembrie 1907 — 19 februarie 1908). Petersburg, imprimeriile statului, 1908, col. 1 141—1 198 (Duma de stat. A 3-a legislatură). — *449, 450, 455.*

Şedinţa a douăzecea [a Dumei de stat. A treia legislatură]. 15 ianuarie 1908. Ibid., col. 1 199—1 278. — *449, 450, 452.*

Şedinţa a treizeci şi doua [a Dumei de stat. A treia legislatură]. 27 februarie 1908. — În: Dările de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1908. Sesiunea întîi. Partea a II-a. Şedinţele 31—60 (21 februarie — 6 mai 1908). Petersburg, imprimeriile statului, 1908, col. 93—144. (Duma de stat. A 3-a legislatură). — *461—465, 466.*

[Telegrama adresată de C.C. al partidului socialiştilor-revoluţionari delegaţilor la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart]. — „Znamea Truda", [Paris], 1907, nr. 5, 12 septembrie, pag. 2, în art.: Congresul socialist internaţional de la Stuttgart. — *130.*

Tezele cu privire la tactică adoptate la 26 octombrie. — „Reci", Petersburg, 1907, nr. 255 din 28 octombrie (10 noiembric), pag. 3—4. — *159.*

„Tovarişci", Petersburg. — *34, 38—39, 41, 43, 44, 56, 63, 66, 92, 102, 121, 141, 154, 161, 163, 216.*

— 1907, nr. 214, 13 (26) martie, pag. 3. — *216—217.*

— 1907, nr. 238, 10 (23) aprilie, pag. 3. — *216—217.*

— 1907, nr. 260, 8 (21) mai, pag. 1—2; nr. 266 din 15 (28) mai, pag. 3; nr. 287, 8 (21) iunie, pag. 1. — *163.*

— 1907, nr. 296, 19 iunie (2 iulie), pag. 2. — *38—45.*

— 1907, nr. 299, 22 iunie (5 iulie), pag. 3. — *45.*

— 1907, nr. 301, 24 iunie (7 iulie), pag. 1—2. — *17—33.*

— 1907, nr. 348, 18 (31) august, pag. 1. — *56, 57—61, 63.*

— 1907, nr. 351, 22 august (4 septembrie), pag. 1—2. — *65.*

— 1907, nr. 374, 18 septembrie (1 octombrie), pag. 3. — *163.*

— 1907, nr. 402, 20 octombrie (2 noiembrie), pag. 1—2. — *154—155.*

— 1907, nr. 407, 26 octombrie (8 noiembrie), pag. 4. — *158—159.*

— 1907, nr. 410, 30 octombrie (12 noiembrie), pag. 4. — *158.*

[Troţki, L. D.] Sarcinile noastre politice. (Probleme tactice şi organizatorice). Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904.

www.dacoromanica.ro

XI, 107 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autor : N. Troţki. — *106.*

Trubeţkoi, S. N. [Cuvîntare rostită la audienţa acordată de ţar delegaţiei zemstvelor. 6 (19) iunie 1905]. „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 121 din 8 (21) iunie, pag. 1. — *123.*

„Trudovaia Rossiia", Petersburg. — *251.*

Turgheniev, I. S. Deşelenire. — 472.

— *Părinţi şi copii. — 288.*

— *Povestirile unui vînător. Burmistrul. — 44—45.*

„Ţăranul" în Dumă. — „Russkoe Gosudarstvo", Petersburg, 1906, nr. 39 din 18 (31) martie, pag. 4. Semnat : Segno. — *124, 316.*

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la acordarea de credite ţăranilor prin Banca agricolă în schimbul unei ipoteci pe loturile cu care au fost împroprietăriţi. 15 (28) noiembrie 1906]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1906, nr. 256, 18 noiembrie (1 decembrie), pag. 1. — *176, 225, 253, 260, 302—303, 356, 375, 404—405, 428.*

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la ieşirea ţăranilor din obşti şi la împroprietărirea lor cu loturi. 9 (22) noiembrie 1906]. „Buletinul oficial", Petersburg, 1906, nr. 252, 12 (25) noiembrie, pag. 1. — *167, 176, 225, 253, 260, 272, 302—303, 356, 375, 405—406, 428—429.*

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la modificarea şi completarea regulamentului alegerilor pentru Duma de stat. 11 (24) decembrie 1905]. — „Buletinul oficial", Petersburg, 1905, nr. 268 din 13 (26) decembrie, pag. 1, la rubrica : Acte guvernamentale. — *47, 53, 124, 131, 136, 181, 316.*

„Unirea" opoziţiei. — „Stolicinaia Poşta", Petersburg, 1908, nr. 228, 3 (16) februarie, pag. 1. — *424—425.*

Vihleaev, P. Partidul socialist-populist şi problema agrară. — În : Culegerea I. Petersburg, „Naşa Mîsl", 1907, pag. 75—93. — *167, 253, 268.*

„Vpered", Geneva, 1905, nr. 1, 4 ianuarie (22 decembrie 1904), pag. 2—3. — *112.*

— 1905, nr. 11, 23 (10) martie, pag. 2. — *108.*

— 1905, nr. 15, 20 (7) aprilie, pag. 1—2. — *259.*

www.dacoromanica.ro

„*Vpered*", [Vîborg], 1907, nr. 14, 10 septembrie, pag. 2—4. Pe ziar ca loc de editare figurează Moscova. — *434.*

Webb, S. şi B. Istoria mişcării muncitoreşti din Anglia. Traducere din limba engleză de G. A. Pepern. Petersburg, Ed. Pavlenkov, 1899. 363 pag. Înaintea titlului autori : S. şi B. Webb. — *24.*

„*Zarea*", Stuttgart. — *100.*

— 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. — *416.*

— 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 60—100, 258—302. — *101, 283, 288, 289, 293, 294.*

„*Zarniţî*". Vol. I. Petersburg, tip. Bezobrazov, 1907. 128 pag. — *192.*

Zetkin, C. Congresul socialist internaţional de la Stuttgart. — În : „Zarniţî", Vol. I. Petersburg, tip. Bezobrazov, 1907, pag. 105—112. — *192.*

„*Znamea Truda*", [Paris]. — *171.*

— 1907, nr. 2, 12 iulie, pag. 1—4. — *190.*

— 1907, nr. 5, 12 septembrie, pag. 2—4. — *130—131, 189—190.*

— 1907, nr. 6, 30 septembrie, pag. 1—3. — *163.*

— 1907, nr. 8, decembrie, pag. 6—10. — *434—438.*

[Adler, W. Die Abänderung zur Resolution zur Frage des Frauenwahlrechts, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Frauenwahlrecht. — *88, 94.*

[Afterword of editorial stuff to Burnett's article «Sold again !»]. — «Justice», London, 1907, N. 1,245, November 23, p. 4. — *442.*

Almanach de Gotha. Annuaire généalogique, diplomatique et statistique, 1908. Gotha, Perthes [1907]. XXIV, 1194 p. — *328.*

«Aus der Weltpolitik», München, 1903, N 48, 30. November, S. 1—10. — *107.*

Baer, K. u. Helmersen, G. Beiträge zur Kenntnis des Russischen Reiches und der angrenzenden Länder Asiens. Auf Kosten der Akademie der Wissenschaften hrsg. von Baer, K. u. Helmersen, G. 11. Bd. Gemischten Inhalts. S.-Pb., Die Akademie der Wissenschaften, 1845. 183 S. — *235.*

www.dacoromanica.ro

[Bebel, A. Resolutionsentwurf zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin. 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *75, 89.*

[Beer, H. Resolutionsentwurf zur Frage der Beziehungen zwischen der politischen Partei und den Gewerkschaften, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Die Beziehungen zwischen den politischen Parteien und den Gewerkschaften. — *190, 437.*

[Die Beziehungen zwischen der politischen Partei und den Gewerkschaften. Debatten in der Kommission des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Partei und Gewerkschaft. — *73, 85, 86, 93, 191, 192, 437, 438, 439.*

[Die Beziehungen zwischen der politischen Partei und den Gewerkschaften. Resolutionsentwurf der Kommissionsmehrheit des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 197, 24. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *190.*

Bogdanow, A. Ernst Mach und die Revolution. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1907—1908, 26. Jg., Bd. 1, N 20, S. 695—700. — *427.*

Brouckère, L., de. Rapport sur les rapports entre les partis politiques socialistes et les associations professionnelles, présenté au nom du Parti Ouvrier Belge. — In : Propositions et Projèts de Résolutions avec rapports explicatifs présentés au congrès Socialiste International de Stuttgart (18—24 août 1907). Edition en 3 langues du Bureau Socialiste International. [Bruxelles, 1907], p. 30—88. — *73.*

**Brownlie, J. T. A. dishonourable peace.* — «The Labour Leader», London, 1907, N 21, November 15, p. 322. — *443.*

**Burnett, J. Sold again!* — «Justice», London, 1907, N 1,245, November 23, p. 4. — *442.*

«La Caserne», Haine st. Paul. — *118.*

«La Caserne», Paris. — *118.*

www.dacoromanica.ro

[La commune révolutionnaire]. Aux Communaux. Londres, 1874. 12 p. — *9.*

«Conscrit», Paris. — *118.*

«Corriere della Sera», Milano, 1908, N 41, 10 Febbraio, p. 1—2. — *446.*

— 1908, N 42, 11 Febbraio, p. 5. — *446.*

Croci, P. L'ira nemica anche oltre tomba. L'inevitabilità d'una nuova instaurazione. — «Corriere della Sera», Milano, 1908, N 42, 11 Febbraio, p. 5. — *446.*

— *Lo stato d'animo nazionale.* — «Corriere della Sera», Milano, 1908, N 41, 10 Febbraio, p. 1—2. — *446.*

— *La visita del popolo alle salme reali.* — «Corriere della Sera», Milano, 1908, N 41, 10 Febbraio, p. 2. — *446.*

[Die Ein- und Auswanderung der Arbeiter. Debatten in der Kommission des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2—3 ; N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2—3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Die Ein- und Auswanderung der Arbeiter. — *74, 87.*

Eine Verleugnung des Klassenkampfes. — «Vorwärts», Berlin, 1908, N 48, 26. Februar, S. 1. — *469—471.*

«En Avant». — *118.*

Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871—75). Berlin, Expedition des «Vorwärts» Berliner Volksblatt, 1894. 72 S. — *9—10.*

— *Programm der blanquistischen Kommune-Flüchtlinge.* («Volksstaat», 1874, N 73). — In : Engels, F. Internationales aus dem Volksstaat (1871—75). Berlin, Expedition des «Vorwärts» Berliner Volksblatt, 1894, S. 40—46. — *9—10.*

Engels, F. Zur Kritik des sozialdemokratischen Programmentwurfes 1891. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1901—1902, Jg. XX, Bd. I, N 1, S. 5—13. — *447—448.*

Der Entwurf des neuen Parteiprogramms. III. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. II, N 51, S. 780—791. — *447—448.*

www.dacoromanica.ro

Erste internationale Konferenz sozialistischer Frauen. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 192, 18. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 1—3 ; N 193, 20. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 3 ; N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. — *72, 88, 94.*

[Die erste Sitzung des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 193, 20. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *192—194.*

«Frankfurter Zeitung», Frankfurt am Main. — *428.*

— 1908, Februar. — *444—446.*

— 1908, N 76, 16. März. — *474—476.*

Frauenwahlrecht. [Debatten auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2—3. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *71—72, 87, 88, 94.*

[Frauenwahlrecht. Debatten in der Kommission des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Frauenwahlrecht. — *72, 87—88, 94.*

«Die Gleichheit», Stuttgart, 1907, N 18, 2. September. — *73, 82, 83, 85, 90, 92, 191.*

**The great surrender.* — «The Labour Leader», London, 1907, N 21, November 15, p. 328. — *442.*

[Guesde, J. Resolutionsentwurf zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *75, 89.*

[Hervé, G. Resolutionsentwurf zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *74—75, 88—89.*

Internationale Regeln der sozialistischen Taktik. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In : Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. Au-

www.dacoromanica.ro

gust 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904, S. 31—32. — *82.*

Internationaler sozialistischer Kongreß. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 193, 20. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2 ; N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1 ; N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2 ; N 196, 23. August. 1 Beilage des «Vorwärts», S. 1—3 ; N 197, 24. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—3 ; N 198, 25. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. — *69—76, 82—90.*

Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904. 78 S. — *82.*

[Jaurès, J.] [Resolutionsentwurf zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3—4. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *75.*

«Journal des Débats politiques et littéraires», Paris, 1908, 15 Mars. — *476.*

**«Justice»*, London, 1907, N 1 244, November 16, p. 6. — *442.*

*— 1907, N 1,245, November 23, p. 4. — *442.*

Kaufmann, R. Die Kommunalfinanzen (Großbritannien, Frankreich, Preußen). Leipzig, Hirschfeld, 1906. 2 Bände. (Hand- und Lehrbuch der Staatswissenschaften in selbständigen Bänden, begründet von K. Frankenstein, fortgesetzt von Heckel. 2. Abt. : Finanzwissenschaft. V. Bd.). — *327—328.*

**Kautsky, K. Die Agrarfrage.* Eine Übersicht über die Tendenzen der modernen Landwirtschaft und die Agrarpolitik der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. VIII, 451 S. — *259, 282, 283, 289—291.*

— *Die Agrarfrage in Rußland.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905—1906, 24. Jg., Bd. 1, N 13, S. 412—423. — *300, 377.*

— *[Der Bericht über die Rede von K. Kautsky in einer Versammlung der Leipziger Genossen].* — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 209, 7. September. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. Unter dem Gesamttitel : Debatten über den Stuttgarter Kongreß. Leipzig. — *73, 85, 86, 191, 434.*

— *Partei und Gewerkschaft.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1905—1906, 24. Jg., Bd. 2, N 48, S. 716—725 ; N 49, S. 749—754. — *190.*

www.dacoromanica.ro

— *Der Parteitag von Mannheim.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart. 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 1, S. 4—10. — *190.*

*— *Die soziale Revolution.* I. Sozialreform und soziale Revolution. 2. durchges. und verm. Aufl. Berlin, Buchhandlung «Vorwärts», 1907. 64 S. — *340, 416.*

— *Der Stuttgarter Kongreß.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, 25. Jg., Bd. 2, N 48, S. 724—730. — *83.*

— *Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 9, S. 284—290 ; N 10, S. 324—333. — *338—339.*

*— *Vorwort zur zweiten Auflage [des Buches «Die soziale Revolution»].* — In : Kautsky, K. Die soziale Revolution. I. Sozialreform und soziale Revolution. 2. durchges. und verm. Aufl. Berlin, Buchhandlung «Vorwärts», 1907, S. 5—6. — *339.*

Die Kolonialfrage. [Debatten auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2 ; N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *69—71, 83—84.*

[Die Kolonialfrage. Debatten in der Kommission des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 193, 20. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Die Kommission für die Vorbereitung der Kolonialfrage. — *69—70, 83—84.*

Die Kolonialfrage. Resolutionsentwurf der Kommissionsmehrheit auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *69—70, 84.*

Kommission für Frauenstimmrecht. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 194, 21. August, S. 4. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *72, 87—88.*

*«*The Labour Leader*», London, 1907, N 21, November 15, p. 322, 328. — *442—443.*

[Lenin, W. I. u. Luxemburg, R. Änderungen zum Resolutionsentwurf Bebels zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *75, 77, 78, 89.*

www.dacoromanica.ro

Marx, K. u. Engels, F. Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels, 1841 bis 1850. Bd. 2. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902. VIII, 482 S. (In : Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. 2). — *259, 265, 304—305.*

— *Der Volkstribun, redigiert von Hermann Kriege in New-York.* — In : Marx, K. u. Engels, F. Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels. 1841 bis 1850. Bd. 2. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 414—428. (In : Aus dem literarischen Nachlaß von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. 2). — *259, 265, 304—305.*

**Marx, K. Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. III. T. 1. Buch III : Der Gesamtprozeß der kapitalistischen Produktion. Kapitel I bis XXVIII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg, Meißner, 1894. XXVIII. 448 S. — *276, 283, 287, 291, 294.*

*— *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie. Bd. III. T. 2. Buch III : Der Gesamtprozeß der kapitalistischen Produktion. Kapitel XXIX bis LII. Hrsg. von F. Engels. Hamburg. Meißner, 1894, IV, 422 S. — *258, 276, 283, 287, 291, 292, 294, 298—300, 301—303.*

Marx, K. Theorien über den Mehrwert. Aus dem nachgelassenen Manuskript «Zur Kritik der politischen Ökonomie». Hrsg. von K. Kautsky. Bd. I. Die Anfänge der Theorie vom Mehrwert bis Adam Smith. Stuttgart, Dietz, 1905. XX, 430 S. — *284.*

— *Theorien über den Mehrwert.* Aus dem nachgelassenen Manuskript «Zur Kritik der politischen Ökonomie». Hrsg. von K. Kautsky. Bd. II. David Ricardo. T. 1. Stuttgart, Dietz, 1905 XII, 344 S. — *255, 258, 282, 284, 285, 304—305.*

— *Theorien über den Mehrwert.* Aus dem nachgelassenen Manuskript «Zur Kritik der politischen Ökonomie». Hrsg. von K. Kautsky. Bd. II. David Ricardo. T. 2. Stuttgart, Dietz, 1905. IV, 384 S. — *255, 258, 281, 282, 284.*

Maßlow, P. Die Agrarfrage in Rußland. Die bäuerliche Wirtschaftsform und die ländlichen Arbeiter. Autorisierte Übersetzung von M. Nachimson. Stuttgart, Dietz, 1907. XIII, 265 S. — *295.*

Mehring, F. Deutscher Liberalismus und russische Duma. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 23, S. 761—764. — *156.*

Der Militarismus und die internationalen Konflikte. [Debatten auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart]. —

www.dacoromanica.ro

«Vorwärts», Berlin, 1907, N 198, 25. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. Unter dem Gesamttitel : Internationaler sozialistischer Kongreß. — *88, 89.*

Der Militarismus und die internationalen Konflikte. [Debatten in der Kommission des Internationalen sozialistischen Kongresses zu Stuttgart]. — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 193, 20. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 2 ; N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3—4 ; N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3—4 ; N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3 ; N 197, 24. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3—4. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — *74—76, 77—78, 89, 93.*

«Die Neue Zeit», Stuttgart, 1890—1891, Jg. IX, Bd. II, N. 51, S. 780—791. — *447—448.*

— 1901—1902, Jg. XX, Bd. 1, N 1, S. 5—13. — *447—448.*

— 1905—1906, 24. Jg., Bd. 1, N 13, S. 412—423. — *300, 377.*

— 1905—1906, 24. Jg., Bd. 2, N 48, S. 716—725 ; N 49, S. 749—754. — *190.*

— 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 1, S. 4—10. — *190.*

— 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 9, S. 284—290 ; N 10, S. 324—333. — *339—340.*

— 1906—1907, 25. Jg., Bd. 1, N 23, S. 761—764. — *156.*

— 1906—1907, 25. Jg., Bd. 2, N 48, S. 724—730. — *83.*

— 1907—1908, 26. Jg., Bd. 1, N 20, S. 695—700. — *427*

**«The New Age»*, [London], 1907, N 691, Dec. 7, S. 101—102. — *443.*

**Notes of the week.* — «The New Age», [London], 1907, N 691. Dec. 7, S. 101—102. — *443.*

Outline of scheme for conciliation and arbitration. General principles. — «The Times», London, 1907, N 38,484, November 7. S. 4. — *443.*

Parvus. Der Anfang vom Ende ? — «Aus der Weltpolitik», München, 1903, N 48, 30. November, S. 1—10. — *107.*

«La Patrie en Danger», Paris. — *457.*

«Pays». — *446.*

Plechanow, G. [Änderung zur Resolution Beers zur Frage der Beziehungen zwischen der politischen Partei und den Gewerkschaften

www.dacoromanica.ro

auf dem Internationalen sozialistischen Kongreß zu Stuttgart] — «Vorwärts», Berlin, 1907, N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 3. Unter dem Gesamttitel : Die Kommissionen. — *191, 192, 437—438.*

Propositions et Projèts de Résolutions avec rapports explicatifs présentés au congrès Socialiste International de Stuttgart (18—24 août 1907). Edition en 3 langues du Bureau Socialiste International. [Bruxelles, 1907]. XCVI, 608 p. — *73.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, Expedition des «Vorwärts», 1895. 223 S. —*440—441.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1903, 448 S. — *141.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Essen vom 15. bis 21. September 1907. Berlin, Buchhandlung «Vorwärts», 1907 413 S. — *73, 193, 440—441.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Mannheim vom 23. bis 29. September 1906, sowie Bericht über die 4. Frauenkonferenz am 22. u. 23. September 1906 in Mannheim. Berlin, Buchhandlung «Vorwärts», 1906. 488 S. — *190.*

**The Railway settlement.* — «The Labour Leader», London, 1907, N. 21, November 15, p. 322. Signature : W. R. — *442—443.*

«Reynolds Newspaper», London. — *442—443.*

Rodbertus-Jagetzow, I. K. Soziale Briefe an von Kirchmann. — *286.*

«Sächsische Arbeiterzeitung», 1908, Februar. — *468—469, 471.*

Sismondi, J. C. L. Simonde de. Études sur l'économie politique. T. I. Bruxelles, société typographique Belge, 1837. IX, 327 p. — *71.*

Südekum, A. Die Taktik der Reaktionäre. — «Sächsische Arbeiterzeitung», 1908, Februar. — *468—469, 471.*

Terms of settlement. Adhesion of masters and men. — «The Times», London, 1907, N 38,484, November 7, p. 4. — *443.*

«The Times», London. — *442—443.*

— 1907, N 38,484, November 7, p. 4. — *443.*

www.dacoromanica.ro

Vorbemerkung des Übersetzers [zum Art. von A. Bogdanow «Ernst Mach und die Revolution»]. — «Die Neue Zeit», Stuttgart. 1907—1908, 26. Jg., Bd. 1, N 20, S. 695—696. — *427.*

«Vorwärts», Berlin, 1907, N 192, 18. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 1—3. — *72, 88, 94.*

— 1907, N 193, 20. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. — *69—76, 82—90, 192—193.*

— 1907, N 193, 20. August. 2. Beilage des «Vorwärts», S. 2, 3. — *69—70, 72, 74—76, 77—78, 83—84, 88, 89, 93, 94.*

— 1907, N 194, 21. August, S. 4. — *72, 87—88.*

— 1907, N 194, 21. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—4. — *69—76, 77—78, 82—90, 93, 190, 437.*

— 1907, N 195, 22. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—4. — *69—76, 77—78, 82—90, 93.*

— 1907, N 196, 23. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—3. — *69—76, 77—78, 82—90, 94, 191, 192, 437, 439.*

— 1907, N 197, 24. August. 1 Beilage des «Vorwärts», S. 1—4. — *69—76, 77—78, 82—90, 93, 190.*

— 1907, N 198, 25. August. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1—2. — *69—76, 82—90.*

— 1907, N 209, 7. September. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 1. — *73, 85, 86, 191, 434.*

— 1908, N 44, 21. Februar, S. 1. — *468, 471.*

— 1908, N 48, 26. Februar, S. 1. — *469—471.*

Wahlrechtskampf — Klassenkampf! — «Vorwärts», 1908, N 44, 21. Februar, p. 1. — *468, 471.*

**Welshed!* — «Justice», London, 1907, N 1, 244, November 16, p. 6. — *442.*

«Westminster Review». — *289.*

**[The Worker's letter to the editorial stuff].* — «Justice», London, 1907, N 1, 245, November 23, p. 4. — *442.*

[Zetkin, K.] Der Internationale sozialistiche Kongreß zu Stuttgart. — «Die Gleichheit», Stuttgart, 1907, N 18, 2. September. — *73, 82, 83, 85, 90, 92—94, 191—192.*

www.dacoromanica.ro

INDICE DE NUME

A

Adjemov, M. S. (n. 1878) — membru al partidului cadet, deputat în Duma a II-a, a III-a şi a IV-a de stat, de profesiune medic. A făcut parte din diverse comisii ale Dumei: comisia pentru reforme judiciare, comisia bugetară etc. A colaborat la „Vestnik Prava", „Russkie Vedomosti", „Vestnik Partii Narodnoi Svobodî" şi la alte publicaţii. În 1917 a fost membru al C.C. al partidului cadet şi a candidat în alegerile pentru Adunarea constituantă. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — militant activ al emigraţiei albgardiste la Paris. — *453.*

Adler, Viktor (1852—1918) — unul dintre organizatorii şi liderii social-democraţiei austriece; la începutul activităţii sale politice a fost radical burghez, iar de la mijlocul deceniului al 9-lea al secolului trecut a luat parte la mişcarea muncitorească. În 1886, Adler a fondat ziarul „Die Gleichheit"; cu începere din 1889 a fost redactor al organului central al social-democraţiei austriece „Arbeiter-Zeitung". În ultimele două decenii ale secolului trecut a întreţinut legături cu F. Engels, dar curînd după moartea acestuia a alunecat spre reformism şi a fost unul dintre conducătorii oportunismului. În timpul războiului mondial din 1914—1918, Adler a adoptat o poziţie centristă, a propovăduit „pacea între clase" şi a combătut acţiunile revoluţionare ale clasei muncitoare. În 1918, după instaurarea republicii burgheze în Austria, a fost cîtva timp ministru al afacerilor externe. — *87, 88, 94, 131.*

Afanasiev, A. G. (n. 1859) — ţăran fără partid, deputat în Duma a II-a de stat din partea Regiunii Oastei Donului. A făcut parte din comisia agrară a Dumei; a participat la dezbaterile în problema agrară. — *370, 372.*

Afanasiev, K. I. (n. 1875) — cadet, deputat în Duma I de stat din partea Regiunii Oastei Donului, preot. În anii 1907—1916 a fost agent secret al secţiei ohranei din regiunea Donului, dînd rapoarte informative cu privire la activitatea cadeţilor, a socialiştilor-revoluţionari şi deputaţilor din Duma de stat. În 1920 a fost jude-

www.dacoromanica.ro

cat şi condamnat de Tribunalul revoluţionar al regiunii Don pentru că a fost în slujba ohranei ţariste. — *241.*

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menşevismului. În deceniul al 8-lea al secolului trecut a fost narodnic, iar după scindarea organizaţiei „Zemlea i volea" a aderat la grupul „Cernîi peredel". În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii". Începînd din 1900 — membru al redacţiei ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea" ; a participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacţiei ziarului „Iskra", iskrist din minoritate. După congres — menşevic activ. În 1905 a formulat ideea oportunistă a convocării unui larg „congres muncitoresc", pe care îl opunea partidului proletariatului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor, a făcut parte din redacţia ziarului „Golos Soţial-Demokrata", organul menşevicilor-lichidatori ; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste ; a participat la conferinţele de la Zimmerwald şi Kienthal, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; în emigraţie a făcut propagandă pentru intervenţia armată împotriva Rusiei Sovietice. — *6, 14, 100, 111.*

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — la începutul activităţii sale politice — social-democrat. În perioada revoluţiei din 1905—1907 a aderat la bolşevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea muncitorilor din Petersburg ; a făcut parte din comisia pentru ajutorarea şomerilor, din comisia pentru problemele aprovizionării şi din comisia agrară a Dumei ; a participat la dezbaterile în legătură cu declaraţia guvernamentală prezentată în Dumă de P. A. Stolîpin în problema bugetului, în problema agrară etc. În calitate de reprezentant al fracţiunii social-democrate din Dumă a participat ca delegat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacţiunii a fost otzovist, lector la şcoala fracţionistă de pe insula Capri (Italia), unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered". În timpul primului război mondial s-a manifestat ca un social-şovinist inveterat, a colaborat la o serie de ziare burgheze. Înapoindu-se în 1917 în Rusia s-a alăturat grupului plehanovist „Edinstvo" şi s-a situat pe o poziţie contrarevoluţionară. În iulie 1917, ticluind în colaborare cu serviciul de contraspionaj militar nişte documente false, i-a calomniat pe V. I. Lenin şi pe bolşevici. În aprilie 1918 a fugit peste graniţă. În 1920, Tribunalul revoluţionar suprem al C.E.C. din Rusia l-a judecat în contumacie în procesul organizaţiei contrarevoluţionare „Centrul tactic", fiind condamnat la pierderea dreptului de a reveni în Rusia Sovietică. În emigraţie s-a alăturat taberei ultrareacţionare. — *60, 218, 405.*

www.dacoromanica.ro

Anderson, James (1739—1808) — economsit burghez englez de seamă, mare fermier, autorul mai multor lucrări ştiinţifice consacrate în special problemelor agriculturii. În 1777, în lucrarea „Studierea naturii legilor cerealelor" a elaborat, în linii generale, teoria rentei diferenţiale. Apărînd interesele proprietarilor funciari s-a pronunţat pentru menţinerea legilor cerealelor, a tarifelor vamale şi a primelor de export, care, după părerea sa, stimulau dezvoltarea agriculturii. K. Marx a criticat concepţiile lui Anderson în „Teorii asupra plusvalorii (volumul al IV-lea al «Capitalului»)", partea a II-a, Editura politică, 1960. — *256.*

Anikin, P. A. (n. 1873) — social-democrat, menşevic, de profesiune învăţător, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Saratov. A făcut parte din aripa menşevică a fracţiunii social-democrate din Dumă, a fost membru al comisiei de interpelări şi al comisiei pentru problemele învăţămîntului public. După dizolvarea Dumei a fost judecat în procesul fracţiunii social-democrate şi condamnat la cinci ani muncă silnică. În anii 1917—1918 a lucrat ca instructor pentru problemele învăţămîntului public în judeţul Serdobsk (gubernia Saratov). Membru al Asociaţiei unionale a foştilor deţinuţi politici. — *405.*

Antonov, I. I. (n. 1880) — social-democrat, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Perm, de profesiune muncitor lăcătuş. — *251.*

B

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanţi ai social-democraţiei germane şi ai Internaţionalei a II-a. De profesiune strungar. Şi-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaţionalei I. În 1869 a întemeiat împreună cu W. Liebknecht Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii"); a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag; a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, a demascat caracterul reacţionar al politicii interne şi externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-prusian s-a situat pe poziţii internaţionaliste; a sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut şi la începutul primului deceniu al acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului şi revizionismului din rîndurile social-democraţiei germane. Cuvîntările rostite de el împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepţiilor marxiste şi de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc" (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat şi excelent orator, Bebel a exercitat o puternică influenţă asupra dezvoltării mişcării muncitoreşti

www.dacoromanica.ro

germane şi europene. În ultima perioadă a activităţii sale a comis o serie de greşeli cu caracter centrist (lupta insuficientă împotriva oportuniştilor, supraaprecierea formelor parlamentare de luptă etc.). — *75, 81, 85, 89, 131, 192, 193, 194, 440—441.*

Beer, Heinrich — social-democrat austriac, oportunist. A participat la Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a ca delegat al unui grup de muncitori metalurgişti. În raportul privitor la problema relaţiilor dintre partidele politice şi sindicate a susţinut linia oportunistă a neutralităţii sindicatelor. — *190.*

Bell, Richard (1859—1930) — unul dintre conducătorii sindicatului funcţionarilor de la căile ferate din Anglia. A început să lucreze la calea ferată din vest ca conductor de tren, a intrat în Asociaţia unită a funcţionarilor feroviari; în 1891, a devenit secretar organizatoric al Asociaţiei, iar din 1897 pînă în 1910 a fost secretarul ei general. Între anii 1900 şi 1910 — membru în parlament din partea partidului laburist; a dus o politică împăciuitoristă, de trădare a clasei muncitoare. După ce a ieşit din postul de secretar general al Asociaţiei a fost funcţionar în ministerul comerţului şi judecător de pace la Middlesex. — *441, 442—443.*

Ber, K. M. (1792—1876) — savant rus, academician, unul dintre cei mai mari cercetători ai naturii din secolul al XIX-lea, întemeietorul embriologiei. După absolvirea Universităţii din Derpt a plecat în străinătate, unde a stat pînă în 1834. Din 1817 a fost prorector al Universităţii din Königsberg, din 1819 — profesor de zoologie, iar din 1826 — profesor de anatomie. În 1826 a fost ales membru corespondent, iar în 1828 — membru titular al Academiei de ştiinţe din Petersburg. În 1834 s-a întors la Petersburg. Este cunoscut în special prin lucrările de embriologie animală. Admitea procesul evoluţiei, pe care îl interpreta însă în mod idealist. Ber s-a pronunţat împotriva teoriei evoluţiei a lui Darwin şi, în special, împotriva teoriei selecţiei naturale. S-a ocupat şi de probleme de antropologie. Este unul dintre întemeietorii Societăţii geografice. A participat la o serie de expediţii geografice. Autor a numeroase lucrări ştiinţifice în domeniul embriologiei, antropologiei, anatomiei, geografiei etc. — *235.*

Berdeaev, N. A. (1874—1948) — filozof idealist reacţionar şi reprezentant al misticismului. În primele sale lucrări publicistice s-a situat pe poziţiile „marxismului legal", a procedat la revizuirea de pe poziţii neokantiene a doctrinei lui Marx şi a devenit apoi un duşman făţiş al marxismului. În 1905 a intrat în partidul cadet. În anii reacţiunii a fost unul dintre reprezentanţii curentului filozofic-religios al zidirii de dumnezeu, curent ostil marxismului; a colaborat la culegerea „Vehi", care avea un caracter contrarevoluţionar. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca apologet al feudalismului şi al scolasticii medievale, în care vedea singurul mijloc de a scăpa de comunismul în creştere. În 1922 a fost

www.dacoromanica.ro

expulzat pentru activitate contrarevoluționară ; în străinătate a continuat să propovăduiască misticismul filozofic și a fost unul dintre ideologii contrarevoluției. — *98.*

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și al Internaționalei a II-a ; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd de la jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut ; s-a aflat sub influența lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor-responsabil al ziarului „Der Sozialdemokrat", organul central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit", sub titlul „Problemele socialismului", o serie de articole care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației" (1899), în care a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la una ca asta", scria V. I. Lenin referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite „să îmbunătățească" situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă : „Mișcarea este totul, scopul final nu este nimic". Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi, precum și activitatea lor oportunistă practică au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a în primul război mondial. În anii care au urmat, Bernstein a continuat să lupte împotriva marxismului, sprijinind politica burgheziei imperialiste și ridicîndu-se împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — *60, 294.*

Binasik, M. S. — *vezi* Novosedski.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei, primul cancelar al Imperiului german, supranumit „cancelarul de fier". În 1862 a fost numit prim-ministru și ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit a fost unirea micilor state germane izolate „prin foc și sabie" și crearea unui Imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Din 1871 pînă în 1890 a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor-moșieri, străduindu-se totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie. — *177.*

Blanqui, Louis-Auguste (1805—1881) — eminent revoluționar francez, reprezentant de seamă al comunismului utopic, participant la insurecțiile și revoluțiile din Paris din decursul anilor 1830—1870,

www.dacoromanica.ro

a condus o serie de societăţi revoluţionare secrete. Mai mult de 36 de ani din viaţa sa şi-a petrecut-o în închisori. Căutînd să cucerească puterea prin lupta unui grup restrîns de revoluţionari complotişti, Blanqui nu a înţeles rolul hotărîtor pe care-l are organizarea maselor în lupta revoluţionară. Marx şi Lenin au dat o înaltă apreciere meritelor revoluţionare ale lui Blanqui, dar în acelaşi timp au supus unei critici acerbe erorile lui şi tactica lui complotistă defectuoasă. „Blanquismul este o teorie care neagă lupta de clasă — scria Lenin. — Blanquismul aşteaptă salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci printr-un complot urzit de o infimă minoritate de intelectuali" (Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 75). — *457*.

Bobrinski, Al. A. (n. 1852) — conte, om de stat reacţionar, mare moşier şi fabricant de zahăr. Începînd din 1884 a fost vreme îndelungată mareşalul nobilimii din gubernia Petersburg. În 1906 a fost ales preşedinte al Consiliului nobilimii unite — organizaţie contrarevoluţionară a moşierilor iobăgişti. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kiev. Din 1912 — membru al Consiliului de stat, iar în 1916 — ministru al agriculturii. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a făcut parte din organizaţia contrarevoluţionară „Consiliul unirii Rusiei", apoi emigrant alb. — *161*, *362*, *364*.

Bobrinski, V. A. (n. 1868) — conte, om politic reacţionar, mare moşier şi fabricant de zahăr. Din 1895 pînă în 1898 a fost preşedinte al Consiliului zemstvei judeţene din Bogorodiţk. Deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Tula. În Dume a făcut parte din aripa dreaptă. Naţionalist extremist, Bobrinski a fost adept al rusificării prin forţă a regiunilor periferice naţionale ale Rusiei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat în sudul Rusiei împotriva Puterii sovietice. În 1919 a emigrat. — *355*, *359*, *362*, *364*, *365*, *377*, *428*.

Bogatov, N. I. (n. 1866) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Novgorod, a aderat la octombrişti. — *403*.

*Bogdanov, A. (Malinovski, A. A.**, Maksimov, N.) (1873—1928) — social-democrat, filozof, sociolog, economist; de profesiune medic. În ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea unor cercuri social-democrate (la Tula). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici. În calitate de membru al Biroului Comitetelor Majorităţii a participat în Rusia la pregătirea Congresului al III-lea al partidului, la care a fost ales membru în C.C. A făcut parte din redacţiile organelor de presă bolşevice „Vpered" şi „Proletarii" şi a fost unul dintre redactorii ziarului bolşevic „Novaia Jizn". A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacţiunii a devenit lider al otzoviştilor, precum şi al grupului „Vpered", care combătea linia promovată de

* În paranteză sînt scrise cu caractere cursive adevăratele nume de familie.

www.dacoromanica.ro

Lenin şi de partid. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul" (variantă a filozofiei subiectiv-idealiste machiste, camuflată printr-o terminologie pseudomarxistă), pe care Lenin l-a criticat cu asprime în lucrarea sa „Materialism şi empiriocriticism". La consfătuirea din iunie 1909 a redacţiei lărgite a ziarului „Proletarii", Bogdanov a fost exclus din partidul bolşevic. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii şi conducătorii „Proletcultului", a lucrat în cadrul Universităţii proletare. Începînd din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, întemeiat de el. — *427, 479.*

Borisov — vezi Suvorov, S. A.

Brouckère, Louis, de (n. 1870) — unul dintre liderii şi teoreticienii Partidului muncitoresc din Belgia; pînă la primul război mondial a condus aripa de stînga a acestui partid. La Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a a luat cuvîntul în problema relaţiilor dintre partidele socialiste şi sindicate. În timpul primului război mondial — social-şovinist inveterat. După terminarea războiului a făcut parte din biroul Consiliului general al partidului şi a fost membru al Comitetului Executiv al Internaţionalei a II-a. Ulterior a intrat în guvern, a fost senator, reprezentantul Belgiei la Liga Naţiunilor. Din 1919 — profesor la Universitatea din Bruxelles, iar din 1926 — membru al Academiei Belgiene. S-a ridicat împotriva Statului sovietic şi a partidului bolşevic. — *73.*

Bulat (Bulota), A. A. (1872—1941) — militant pe tărîm social din Lituania, deputat în Dumele a II-a şi a III-a de stat din partea guberniei Suvalki, de profesiune avocat. În timpul insurecţiei din octombrie 1905, unul dintre organizatorii grevei funcţionarilor de la poştă şi telegraf; a fost întemniţat. În Dume a făcut parte din fracţiunea trudovicilor; în Duma a III-a de stat a fost liderul acestei fracţiuni. În anii 1912—1915 a profesat avocatura la Vilnius, iar din 1915 pînă în 1917 a locuit în S.U.A. După reîntoarcerea la Petrograd a fost cooptat în Comitetul Executiv Central împăciuitorist al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, ca reprezentant al partidului socialiştilor-revoluţionari.

În 1940, după răsturnarea regimului fascist în Lituania, a făcut parte din comisia electorală republicană pentru alegerile în Seimul popular. În anii 1940—1941 a fost şeful secţiei juridice a Prezidiului Sovietului Suprem al R. S. S. Lituaniene. În 1941 a fost împuşcat de ocupanţii germani. — *394.*

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal". A încercat să revizuiască teoria lui Marx în problema agrară; el explica pauperizarea maselor populare prin aşa-zisa „lege a fertilităţii descrescînde a solului". După revoluţia din 1905—1907 a aderat la cadeţi, a propovăduit misticismul filozofic şi a colaborat la culegerea „Vehi", care avea un caracter contrarevoluţionar. În 1918 s-a preoţit.

www.dacoromanica.ro

În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară ; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S. — *98, 285, 288.*

Bulîghin, A. G. (1851—1919) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier. Pînă în 1900 a fost judecător de instrucție, apoi guvernator într-o serie de gubernii. În anii 1900—1904 a deținut funcția de viceguvernator general al Moscovei ; a sprijinit în mod asiduu activitatea ohranei zubatoviste. La 20 ianuarie 1905 a fost numit ministru de interne. Începînd din luna februarie a aceluiași an, din porunca țarului, a condus lucrările de elaborare a proiectului de lege cu privire la convocarea unei Dume de stat consultative, cu scopul de a stăvili creșterea avîntului revoluționar în țară. Dar această Dumă n-a mai fost convocată, fiind măturată de revoluție. După apariția manifestului țarului din 17 octombrie 1905, Bulîghin a fost demis, menținîndu-și numai calitatea de membru în Consiliul de stat ; de fapt, el a dispărut de pe arena politică. — *452.*

Burenin, V. P. (1841—1926) — publicist și literat reacționar. Începînd din 1876 a făcut parte din redacția ziarului „Novoe Vremea", fiind în fruntea venalei clici de publiciști de la acest ziar. V. I. Lenin a folosit adesea numele lui Burenin ca nume comun pentru desemnarea procedeelor polemice necinstite. — *60.*

Burnett, James — secretarul Consiliului districtual din Scoția al Federației social-democrate din Anglia. — *442.*

C

Ceakste, I. H. (1859—1927) — om de stat leton și militant burghez pe tărîm social, mare moșier, de profesiune avocat. Începînd din 1888 a fost redactor-editor al unui ziar leton ultrareacționar din Mitava. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kurlanda, a aderat la cadeți. În 1918 a fost ales președinte al Consiliului popular burghez al Letoniei. Din 1920 pînă în 1927 — președintele Republicii letone burgheze. A promovat o politică ostilă Uniunii Sovietice. — *394.*

Celișev, M. D. (n. 1866) — octombrist, ultrareacționar, deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Samara, mare proprietar de imobile și industriaș. A fost primar al Samarei și consilier al zemstvei județene Samara. — *428.*

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — lider menșevic, lichidator dintre cei mai inveterați. A participat la Congresele al IV-lea și al V-lea ale P.M.S.D.R. Colaborator la publicațiile lichidatoriste și unul dintre autorii „Scrisorii deschise" a celor 16 menșevici, care urmăreau lichidarea partidului (1910). După conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului de conducere

www.dacoromanica.ro

menşevic (C.O.). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. În 1917 a fost redactor la „Raboceaia Gazeta", organul central al menşevicilor, şi membru în C.C. al menşevicilor. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — *111—112, 121, 163.*

Cernov, V. M. (Tucikin) (1876—1952) — unul dintre liderii şi teoreticienii partidului eserilor. În anii 1902—1905 a fost redactorul ziarului „Revoliuţionnaia Rossiia", organul central al eserilor. A publicat o serie de articole îndreptate împotriva marxismului, în care încerca să demonstreze că teoria lui Marx nu poate fi aplicată la agricultură. După revoluţia din februarie 1917 a fost ministru al agriculturii în Guvernul provizoriu burghez şi organizatorul unor crunte represiuni împotriva ţăranilor care trecuseră la ocuparea pămînturilor moşiereşti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii rebeliunilor antisovietice. În 1920 a emigrat în străinătate, unde a continuat să desfăşoare o activitate antisovietică. — *190, 274.*

Ciheidze, N. S. (1864—1926) — unul dintre liderii menşevismului. A intrat în mişcarea social-democrată la sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. Deputat în Dumele a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Tiflis ; liderul fracţiunii menşevice din Duma a IV-a. Lenin îl numea pe Ciheidze un „social-democrat de pe lîngă partid", care şi-a dovedit în Dumă „priceperea de a acoperi pe oportunişti şi de a-i sluji". În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste. În perioada revoluţiei burghezo-democratice din februarie 1917 a fost membru în Comitetul provizoriu al Dumei de stat, defensist. Ciheidze a fost preşedintele Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, preşedinte al C.E.C. în prima legislatură, sprijinind activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost preşedinte al Adunării constituante din Gruzia — guvern menşevic contrarevoluţionar. În 1921, după instaurarea Puterii sovietice în Gruzia, a emigrat la Paris. — *466.*

Cijevski, P. I. (n. 1861) — membru al partidului cadet, naţionalist burghez ucrainean ; deputat în Duma I de stat din partea guberniei Poltava. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat. A colaborat la săptămînalul „Volea" — organ al Radei contrarevoluţionare ucrainene. — *218, 397—398, 407.*

Ciuprov, A. I. (1842—1908) — profesor-economist, publicist narodnic. A fost preşedinte al secţiei de statistică a Societăţii juridice din Moscova. Autor a numeroase lucrări cu privire la transportul feroviar şi la problema agrară. Redactor al culegerii narodnice-liberale „Influenţa recoltelor şi a preţurilor cerealelor asupra unor laturi

www.dacoromanica.ro

ale economiei naţionale a Rusiei" (1897) şi autor al unuia dintre articolele din această culegere. Lucrările agrare ale lui Ciuprov au fost aspru criticate de V. I. Lenin. — *227, 271, 364.*

Ciuriukov, V. N. (n. 1878) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Moscova, social-democrat, lăcătuş la uzinele mecanice din Klinsk. În Dumă a semnat „proiectul" agrar „al celor 104". Pentru semnarea Apelului de la Vîborg al deputaţilor din Duma I de stat a fost condamnat şi privat de drepturile electorale. — *251.*

Clemenceau, George-Benjamin (1841—1929) — bărbat de stat, fruntaş al vieţii politice din Franţa ; în decurs de mulţi ani a fost lider al partidului radical. La începutul activităţii sale politice a fost republican de stînga, ostil imperiului lui Napoleon al III-lea. În 1871, în timpul Comunei din Paris, fiind primar al unuia dintre arondismentele Parisului, a militat pentru împăcarea proletariatului cu burghezia. În anii care au urmat a deţinut funcţii municipale, a fost ales preşedinte al Consiliului municipal al Parisului, iar în 1876 — membru al Camerei deputaţilor din Franţa. Începînd din deceniul al 9-lea al secolului trecut a fost unul dintre conducătorii radicalilor. În 1902 a fost ales în senat, iar între anii 1906 şi 1909 a fost şeful guvernului francez. Apărînd interesele marelui capital, a aplicat o politică de crunte represiuni faţă de clasa muncitoare. V. I. Lenin scria că „radicalul Clemenceau, care conduce Franţa în numele capitaliştilor, se străduieşte de zor să spulbere ultimele rămăşiţe ale iluziilor burghezo-republicane din rîndurile proletariatului. În timpul lui Clemenceau, masacrarea muncitorilor de către armată, care acţionează din ordinul guvernului «radical», a devenit un fenomen aproape mai frecvent decît înainte" (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 174). În ajunul primului război mondial a rupt cu partidul radical. În timpul războiului s-a manifestat ca un şovinist inveterat. Din noiembrie 1917, Clemenceau a devenit din nou şef al guvernului francez, instaurînd în ţară un regim de dictatură militară. El a fost unul dintre organizatorii şi inspiratorii intervenţiei armate împotriva Rusiei Sovietice ; a sprijinit contrarevoluţia rusă, s-a străduit să înfăptuiască „încercuirea economică" şi să sugrume Republica sovietică. În 1919, la Conferinţa de pace de la Paris a apărat interesele imperialiştilor francezi, fără să-şi ajungă întru totul ţinta. Fiind înfrînt la alegerile prezidenţiale din 1920 s-a retras din activitatea politică. — *132.*

D

Dan (Gurvici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menşevicilor, de profesiune medic. A început să ia parte la mişcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut ; a fost membru al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. A fost arestat în nenumărate rînduri şi deportat. În septembrie 1903 a fugit în străinătate, unde a aderat la menşevici. A participat la

www.dacoromanica.ro

Congresele al IV-lea (de unificare) şi al V-lea (de la Londra) şi la o serie de conferinţe ale P.M.S.D.R. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a condus în străinătate grupul lichidatorilor şi a fost redactor al ziarului „Golos Soţial-Demokrata". În timpul primului război mondial a fost defensist. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd şi a făcut parte din Prezidiul C.E.C. al primei legislaturi ; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luat poziţie împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat din ţară ca duşman neîmpăcat al Statului sovietic. — *38, 399.*

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democraţiei germane ; de profesiune economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului, situîndu-se pe poziţia de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară şi încercînd să dovedească trăinicia micii gospodării ţărăneşti în regimul capitalist. A fost unul dintre fondatorii revistei oportuniştilor germani „Sozialistische Monatshefte". În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul şi agricultura", pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară". Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-şovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliţie al Republicii germane ; în 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927 — reprezentant al guvernului la Hessen. A sprijinit tendinţele revanşarde ale imperialismului german şi a fost un duşman al U.R.S.S. V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist „a cărui întreagă viaţă este consacrată coruperii burgheze a mişcării muncitoreşti" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — *70.*

De Brouckère, L. — *vezi* Brouckère, L.

Delarov, D. I. (n. 1864) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Veatka, membru al partidului „socialiştilor-populişti", de profesiune agronom. Organizatorul asociaţiilor de credit din gubernia Veatka. În Dumă a făcut parte din comisia financiară şi din comisia agrară. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat la Şcoala de tehnicieni pentru produse lactate din Vologda. — *215, 376.*

Dmowski, R. V. (1864—1939) — om de stat polonez, unul dintre întemeietorii şi conducătorii partidului naţional-democrat — principalul partid naţionalist al moşierimii şi burgheziei poloneze. Începînd din 1895 a redactat revista „Przegląd Wszechpolski", care a devenit organul teoretic al partidului naţional-democrat. În perioada primei revoluţii ruse (1905—1907) a organizat bande de pogromişti pentru reprimarea mişcării revoluţionare în Polonia. Deputat în Dumele a II-a şi a III-a de stat din partea oraşului Varşovia, liderul fracţiunii poloneze din Dumă (kolo-ul polonez). În

www.dacoromanica.ro

timpul primului război mondial a sprijinit activ țarismul și Antanta. În 1917 a condus Comitetul național polonez de la Paris, recunoscut de Antantă ca guvern provizoriu al Poloniei ; în 1919 a fost delegatul Poloniei la Conferința de pace de la Paris. În 1923 a fost scurt timp ministru de externe în cabinetul Witos. A sprijinit instaurarea dictaturii fasciste în Polonia și intensificarea terorii împotriva maselor de oameni ai muncii. Deși s-a situat pe o poziție ostilă Uniunii Sovietice, s-a pronunțat împotriva politicii externe aventuriste a lui Pilsudski, considerînd că principalul pericol pentru Polonia îl constituia Germania imperialistă. — *392, 402.*

Dolgorukov, Pavel Dm. (1866—1930) — prinț, mare moșier, cadet. În anii 1893—1906 a fost mareșal al nobilimii dintr-un județ al guberniei Moscova. A fost unul dintre întemeietorii partidului cadet ; președinte al C.C. al partidului cadet în anii 1905—1911 ; președinte al fracțiunii cadete în Duma a II-a de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat activ la comploturile albgardiste împotriva Puterii sovietice. A fost judecat și condamnat pentru activitate contrarevoluționară. — *38.*

Dolgorukov, Piotr Dm. (1866—1945) — prinț, mare moșier, cadet. A fost președinte al Consiliului zemstvei județene Sudjansk. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. Unul dintre organizatorii partidului cadet și membru al C.C. al acestui partid. A fost deputat și vicepreședinte al Dumei I de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *364.*

Druțki-Liubețki, I. E. (n. 1861) — prinț, moșier, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Minsk ; autonomist. Membru al Societății agricole din Minsk, președintele consiliului de administrație al Băncii comerciale din Minsk. Începînd din 1903 — membru al comitetului agrar de pe lîngă ministerul agriculturii. — *271.*

Dubasov, F. V. (1845—1912) — general-adjutant, amiral, una dintre căpeteniile reacțiunii țariste, călău sîngeros al revoluției ruse din anii 1905—1907. În 1905 a condus acțiunea de înăbușire a mișcării agrare din guberniile Cernigov, Poltava și Kursk. Începînd din noiembrie 1905 a fost guvernator general al Moscovei ; a condus acțiunea de reprimare a insurecției armate din decembrie de la Moscova. Începînd din 1906 a fost membru al Consiliului de stat, iar din 1907 — membru al Consiliului de stat al apărării. — *15—16, 42, 44, 45, 122.*

Dubrovin, A. I. (1855—1918) — organizatorul și conducătorul organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus", de profesiune medic. În anii 1905—1907 a fost inspiratorul și organizatorul pogromurilor împotriva evreilor și al actelor teroriste. A redactat ziarul ultrareacționar antisemit „Russkoe Znamea". După scindarea „Uniunii poporului rus", în 1910, a rămas în fruntea părții din „Uniune" care se afla sub influența sa. — *39.*

www.dacoromanica.ro

Durnovo, P. N. (1844—1915) — unul dintre cei mai reacţionari oameni de stat din Rusia ţaristă. În anii 1884—1893 a fost director al departamentului poliţiei ; în anii 1900—1905 a fost ministru-adjunct la interne. Fiind numit, în octombrie 1905, ministru de interne a luat măsuri drastice pentru înfrîngerea primei revoluţii ruse şi a îndemnat organizaţiile sutelor negre la pogromuri. Începînd din 1906 a fost membru al Consiliului de stat. — *360.*

E

E. K. — *vezi* Kuskova, E. D.

E. P. — *vezi* Pimenova, E. K.

Eldarhanov, T. E. (n. 1870) — deputat în Dumele I şi a II-a de stat din partea regiunii Terek, a făcut parte din fracţiunea musulmană, de profesiune învăţător. În 1920 a fost preşedinte al Comitetului executiv al districtului Groznîi (Cecen), iar în 1921 membru al delegaţiei Republicii Gorskaia pe lîngă Comisariatul poporului pentru minorităţi al R.S.F.S.R. pentru elaborarea constituţiei Republicii Sovietice Gorskaia. În 1922 — adjunct al comisarului poporului pentru învăţămînt al Republicii Gorskaia. În 1923 — preşedinte al Comitetului revoluţionar al regiunii Cecene. — *396.*

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului ştiinţific, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional, prieten şi tovarăş de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels", în Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediţia a doua, pag. 1—14). — *9, 23, 82, 259, 344, 345, 415, 447.*

Erşov, P. A. (n. 1878) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kazan. Desenator tehnic la pulberaria din Kazan. În Dumă a aderat la social-democraţi ; a făcut parte din comisia executivă, precum şi dintr-o serie de alte comisii. În 1908 era unul dintre conducătorii organizaţiei partidului cadet din Kazan. — *251.*

Evloghi (Gheorghievski, V.) (n. 1868) — monarhist, ultrareacţionar, unul dintre conducătorii organizaţiei ultrareacţionare „Uniunea poporului rus" Din 1902 a fost episcopul Liublinului. Deputat în Dumele a II-a şi a III-a de stat din partea populaţiei ortodoxe din guberniile Liublin şi Sedleţk. În 1914 a devenit arhiepiscopul Volîniei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — unul din conducătorii emigraţiei monarhiste. — *392.*

Evreinov, V. V. (n. 1867) — socialist-revoluţionar, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Astrahan. Secretarul secţiei din Astrahan a societăţii petroliere „Fraţii Nobel". În Dumă a făcut parte din comisia agrară. — *362—363, 364.*

www.dacoromanica.ro

F

Falloux, Frédéric-Alfred-Pierre (1811—1886) — om politic şi scriitor francez, legitimist şi clerical. În 1848 a fost iniţiatorul devastării atelierelor naţionale şi inspiratorul înăbuşirii insurecţiei din iunie de la Paris. În perioada celei de-a doua Republici a fost deputat în Adunarea constituantă şi legislativă şi ministru al instrucţiunii publice şi al cultelor (1848—1849). — *424.*

Filonov, F. V. (m. 1906) — consilier gubernial. În 1905—1906 a fost unul dintre conducătorii expediţiilor de pedepsire organizate de regimul ţarist în gubernia Poltava. În decembrie 1905 a reprimat cu cruzime pe ţăranii din tîrgul Bolşie Sorocinţî şi din satul Ustiviţî. A fost ucis de un socialist-revoluţionar. — *45.*

Finn-Enotaevski, A. I. (1872—1943) — social-democrat, economist şi publicist. În anii 1903—1914 a aderat la bolşevici ; în 1906 a făcut parte din comisia de elaborare a programului agrar pentru Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ; s-a pronunţat împotriva naţionalizării, cerînd confiscarea pămînturilor moşiereşti, care să fie împărţite şi trecute în proprietatea privată a ţăranilor.

În anii primului război mondial, Finn-Enotaevski s-a situat pe poziţii defensiste şi şoviniste. A scris mai multe lucrări de economie, în care a denaturat esenţa marxismului. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a colaborat la ziarul menşevic „Novaia Jizn". În 1931, fiind implicat în procesul unei organizaţii contrarevoluţionare a menşevicilor, a fost condamnat. — *254, 269, 274, 299, 301.*

Firsov, D. (Rozenblum, D. S.) (n. 1875) — socialist-revoluţionar, unul dintre autorii cărţii „În legătură cu revizuirea programului agrar şi a bazelor lui" apărută în 1908 în editura „Era". — *438.*

Fomicev, M. M. (n. 1882) — social-democrat, menşevic, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Taurida. În Dumă a făcut parte din comisia agrară şi din comisia pentru problemele cultelor. — *403.*

Frenkel, Z. G. (n. 1869) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kostroma, membru al partidului cadet, de profesiune medic. Din 1896 pînă în 1901 a lucrat la zemstva gubernială Petersburg, a condus secţiile sanitare ale zemstvelor guberniale Vologda şi Kostroma. A colaborat la revistele „Nacealo", „Novoe Slovo", „Jizn" etc. În 1917 — membru al C.C. al partidului cadet. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — profesor la o serie de instituţii de învăţămînt superior din Leningrad. — *364.*

www.dacoromanica.ro

G

Gavrilcik, A. A. (n. 1880) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Minsk ; a aderat la cei de dreapta. În Dumă a făcut parte din comisia de examinare a proiectelor de lege în domeniul învăţămîntului public. — *392.*

George, Henry (1839—1897) — economist şi publicist mic-burghez american. George susţinea că principala cauză a sărăciei în care se zbate poporul este renta funciară, faptul că el este lipsit de pămînt. El contesta existenţa unui antagonism între muncă şi capital şi considera profitul la capital ca o lege naturală. A militat pentru naţionalizarea întregului pămînt de către statul burghez, care apoi să-l dea în arendă diferitelor persoane. V. I. Lenin îl numea pe George un adept burghez al „naţionalizării pămîntului". Vezi caracterizarea lui George făcută de Marx într-o scrisoare către Sorge din 1881, precum şi de F. Engels în prefaţa la ediţia americană a lucrării „Situaţia clasei muncitoare din Anglia" (K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 2, Editura politică, 1962, ediţia a II-a, pag. 659—661). — *388.*

Ghendelman, M. I. — *vezi* Iakobi, M.

Gheorghievski, V. — *vezi* Evloghi.

Gherasimov, M. N. (n. 1873) — ţăran, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kazan, membru al partidului cadet. — *251.*

Ghelmersen, G. P. (1803—1885) — cunoscut geolog rus, academician. Din 1865 pînă în 1872 — directorul Institutului de mine din Petersburg. Din 1882 — directorul Comitetului geologic, la a cărui organizare a participat activ. Este cunoscut prin cercetările întreprinse în Ural, Altai şi în Asia Centrală. În 1841 a întocmit harta geologică a Rusiei europene. — *235.*

Gherşuni, G. A. (1870—1908) — unul dintre fondatorii şi liderii partidului socialiştilor-revoluţionari, membru al C.C. al acestui partid, organizatorul şi conducătorul grupului lui de luptă. În 1902—1903 a organizat o serie de acte teroriste, pentru care a fost arestat şi condamnat la pedeapsa cu moartea, ce i-a fost comutată în închisoare pe viaţă. În 1905 a fost deportat în Siberia, de unde a fugit în 1906 în străinătate. În 1907 a participat la Congresul de la Tammerfors al partidului socialiştilor-revoluţionari, pronunţîndu-se în favoarea blocului cu cadeţii. — *168, 169, 437.*

Gherţenstein, M. I. (1859—1906) — economist burghez, profesor la Institutul agronomic din Moscova ; unul dintre liderii partidului cadet şi teoreticianul acestui partid în problema agrară. Deputat în Duma I de stat din partea oraşului Moscova. A fost ucis de ultrareacţionari în Finlanda după dizolvarea Dumei. — *380.*

www.dacoromanica.ro

Ghirnius, I. M. (n. 1876) — ţăran, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Suvalki, a făcut parte din grupul autonomiştilor (kolo-ul polonez). — *393.*

Golovin, F. A. (n. 1867) — militant al zemstvelor, cadet. Din 1898 pînă în 1907 — membru al Consiliului zemstvei guberniale Moscova, iar apoi preşedintele lui. A participat la congresele zemstvelor din 1904 şi 1905. Unul dintre organizatorii partidului cadet. A fost preşedintele Dumei a II-a de stat şi deputat în Duma a III-a. A participat la o mare concesiune de căi ferate. În martie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez comisar pe lîngă ministerul curţii imperiale. — *385.*

Goremîkin, I. L. (1839—1917) — om de stat al Rusiei ţariste, unul dintre reprezentanţii tipici ai birocraţiei reacţionare. Monarhist inveterat. În anii 1895—1899, ca ministru al afacerilor interne, a dus o politică reacţionară îndreptată spre atenuarea şi lichidarea reformelor din deceniul al 7-lea (aşa-numita politică a contrareformelor) ; a reprimat cu cruzime mişcarea muncitorească. Din aprilie pînă în august 1906 şi din ianuarie 1914 pînă în ianuarie 1916 a fost preşedinte al Consiliului de Miniştri. — *42.*

Gorn, V. — *vezi* Groman, V. G.

Gralski, V. F. (1874—1939) — om de stat polonez, mare proprietar funciar, unul dintre liderii partidului naţional-democrat — principalul partid naţionalist al moşierimii şi burgheziei poloneze. A fost deputat în Dumele I, a II-a şi a III-a de stat din partea guberniei Varşovia. În 1918 a fost ministru al agriculturii al Poloniei. În anii următori a fost ministru de finanţe şi în cîteva rînduri preşedintele guvernului polonez. După lovitura de stat fascistă a lui Pilsudski din 1926 s-a retras din activitatea politică. — *392.*

Grinberg, V. D. — *vezi* Medem, V. D.

Groman, V. G. (Gorn, V.) (n. 1874) — social-democrat, menşevic. Autorul unuia dintre proiectele de program agrar prezentate la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ; a participat la redactarea revistei menşevice „Naşe Delo". În anii reacţiunii s-a situat pe poziţii lichidatoriste, a colaborat la ziarul „Tovarişci", organ al cadeţilor de stînga, în care a preconizat încheierea unui bloc cu cadeţii, renunţarea la lozincile revoluţionare etc. De la începutul revoluţiei din februarie 1917 a condus aprovizionarea Petrogradului. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a activat cîţiva ani în domeniul economic şi administrativ. În 1931 a fost condamnat pentru activitate contrarevoluţionară. — *57, 58, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 121, 141, 254, 267, 270.*

www.dacoromanica.ro

Grudinski, P. F. (n. 1878) — țăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Minsk, a aderat la cei de dreapta. În Dumă a făcut parte din comisia pentru interpelări și din comisia pentru examinarea proiectului de lege cu privire la reorganizarea justiției locale. — *392.*

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist, organizator și lider al partidului octombriștilor. În perioada revoluției din 1905—1907 a luptat cu înverșunare împotriva mișcării revoluționare, solidarizîndu-se cu politica de crunte represiuni a guvernului împotriva clasei muncitoare și a țărănimii. În anii reacțiunii a fost președinte al Comisiei apărării statului și președinte al Dumei a III-a de stat. În timpul primului război mondial (1914—1918) a fost președinte al Comitetului central industrial-militar și membru al Consiliului extraordinar al apărării. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de război și de marină în primul guvern provizoriu burghez. Partizan al continuării războiului „pînă la victoria finală". În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov ; a fost arestat pe front, dar a fost eliberat de Guvernul provizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice ; emigrant alb. — *461, 462, 464.*

Guesde, Jules (Basile, Mathieu-Jules) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste din Franța și ai Internaționalei a II-a. Și-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut ; a sprijinit Comuna din Paris, din 1871, și a fost nevoit să emigreze. În 1876 s-a înapoiat în Franța unde, sub influența lucrărilor lui K. Marx și F. Engels, a trecut pe poziții marxiste. În 1877 a fost unul dintre fondatorii ziarului „L'Égalité", care a avut un rol hotărîtor în organizarea (în 1879) a Partidului muncitoresc din Franța — primul partid politic independent al proletariatului francez. Cu sprijinul lui Marx și Engels, Guesde împreună cu Lafargue au elaborat programul partidului, care a fost adoptat la Congresul de la Hâvre (1880). Guesde a contribuit în mare măsură la răspîndirea ideilor marxismului și la dezvoltarea mișcării socialiste în Franța ; a fost ales de mai multe ori deputat în parlament. Lenin îl caracteriza în 1904 ca pe unul dintre cei mai consecvenți și mai hotărîți reprezentanți ai social-democrației internaționale.

Dar, luînd atitudine împotriva politicii socialiștilor de dreapta, Guesde a comis unele greșeli sectariste atît în problemele teoretice cît și în cele tactice : el a subestimat rolul partidului în lupta clasei muncitoare, s-a situat pe o poziție greșită în problema atitudinii proletariatului față de război. Cînd a început primul război mondial, el a trădat interesele muncitorilor, s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a intrat în guvernul burghez al Franței. Lenin scria : „Învățați din exemplul întregii vieți a lui Guesde, vom spune noi muncitorilor, *în afară* de vădita trădare a socialismului săvîrșită de

www.dacoromanica.ro

el în 1914" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 109). Guesde n-a înţeles importanţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, n-a urmat majoritatea Congresului de la Tours al Partidului socialist francez (1920), care a hotărît afilierea la Internaţionala Comunistă. — *75, 89.*

Gurevici, E. L. (Smirnov, E.) (n. 1865) — publicist, pînă în 1890 narodovolist, apoi a aderat la social-democraţi ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. În anii reacţiunii — lichidator ; a colaborat la ziarul „Tovarişci", organul cadeţilor de stînga. — *38, 121.*

Gurko, V. I. (1863—1927) — om de stat din Rusia ţaristă. reacţionar. În 1902 a fost numit şef al secţiei zemstvelor din ministerul de interne, iar în 1906 ministru-adjunct la interne. În Duma I de stat a luptat împotriva proiectelor de lege agrară, apărînd interesele moşierilor iobăgişti. A jucat un rol important în guvernul Goremîkin, pe care V. I. Lenin l-a numit guvernul Gurko-Goremîkin cu „un program nobiliar-burghez". Acuzat de complicitate la fraude şi delapidări, în urma hotărîrii senatului a fost demis din funcţie. În 1912 a fost ales membru în Consiliul de stat. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice ; emigrant alb. — *244, 250, 359.*

Gurvici, F. I. — *vezi* Dan, F. I.

H

Han-Hoiski Fatali-han (1876—1920) — moşier, deputat în Duma a II-a de stat din partea populaţiei musulmane din gubernia Elizavetpol, membru al partidului cadet. A lucrat ca substitut de procuror la tribunalul districtual din Ekaterinodar. Din noiembrie 1917 pînă în mai 1918 a făcut parte din Comisariatul transcaucazian şi din Seimul transcaucazian — organe ale contrarevoluţiei din Transcaucazia ; în 1918—1920 a fost preşedinte al Consiliului de Miniştri, iar apoi ministru de externe în guvernul musavatist contrarevoluţionar al Azerbaidjanului. În aprilie 1920, după victoria Puterii sovietice în Azerbaidjan, Han-Hoiski s-a refugiat în Gruzia menşevică. — *395.*

Harden, Maximilian (Witkowski) (1861—1927) — publicist şi scriitor german. A devenit cunoscut prin articolele sale politice vehemente împotriva cercurilor reacţionare prusiene. În 1892 a înfiinţat săptămînalul „Die Zukunft", pe care l-a condus pînă în 1922. În 1907 a luat cuvîntul în cadrul unui proces scandalos demascînd depravarea şi descompunerea morală a clicii de la curtea lui Wilhelm al II-lea. La începutul primului război mondial a susţinut concepţii anexioniste, dar apoi a trecut în tabăra pacifiştilor. A avut o atitudine de simpatie faţă de Rusia Sovietică. — *144.*

www.dacoromanica.ro

Hasanov, K. G. (n. 1879) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Ufa, de profesiune învăţător, a făcut parte din grupul popular-musulman. În Dumă a fost membru al comisiei pentru problemele aprovizionării ; a aderat la trudovici. — *396.*

Heiden, P. A. (1840—1907) — conte, mare moşier, militant al zemstvelor, octombrist. Din 1895 — mareşal al nobilimii dintr-un judeţ al guberniei Pskov. În 1904—1905 a participat activ la mişcarea zemstvelor. Sub paravanul liberalismului a căutat să unească burghezia şi moşierimea în lupta împotriva mişcării revoluţionare în creştere. După apariţia manifestului ţarului din 17 octombrie 1905 a trecut făţiş în lagărul contrarevoluţiei. În Duma I de stat a condus grupul deputaţilor de dreapta. După dizolvarea Dumei a fost unul dintre organizatorii partidului burghez al „înnoirii paşnice". — *38—45, 227, 364.*

Henric al VII-lea, Tudor (1457—1509) — rege al Angliei din 1485. A încurajat dezvoltarea industriei şi comerţului. Sub domnia sa procesul de împrejmuire a pămînturilor ţărăneşti de către marii proprietari funciari şi de alungare în masă a ţăranilor de pe pămînturile lor a luat o deosebită amploare. — *256.*

Hervé, Gustave (1871—1944) — membru al Partidului socialist francez, publicist şi avocat. În 1906 a fondat ziarul „La Guerre Sociale", în coloanele căruia a propagat un program semianarhist de luptă împotriva militarismului. La Congresul de la Stuttgart (1907) al Internaţionalei a II-a a susţinut acest punct de vedere cerînd ca la fiecare război să se răspundă prin grevă şi insurecţie. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a dezvăluit caracterul mic-burghez al hervéismului. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca un socialist-şovinist înveterat. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a acţionat împotriva Rusiei Sovietice şi a bolşevicilor. În 1918 a fost exclus din Partidul socialist francez. În deceniul al 4-lea a fost adept al unei apropieri între Franţa şi Germania fascistă. — *74, 88, 89, 90, 93.*

Homeakov, N. A. (1850—1925) — mare moşier, octombrist. În 1886—1896 — mareşal al nobilimii din gubernia Smolensk. Din 1896 şi pînă în 1902 a fost director al departamentului agriculturii din ministerul agriculturii şi domeniilor statului. În 1906 a fost ales în Consiliul de stat. A fost deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat ; pînă în martie 1910 a fost preşedintele Dumei a III-a de stat. — *161.*

Hrustalev-Nosar, G. S. (Pereiaslavski, I.) (1877—1918) — avocat stagiar, iniţial fără partid, mai tîrziu a aderat la menşevici. În 1905 a fost preşedintele Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg, care se afla în mîinile menşevicilor. În 1906 a fost judecat în procesul Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Petersburg şi deportat în Siberia, de unde a fugit în străinătate ; a luat parte la

www.dacoromanica.ro

Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În anii reacţiunii a fost lichidator. A sprijinit ideea oportunistă a convocării aşa-numitului „congres muncitoresc fără partid" şi a formării unui „partid muncitoresc fără partid" ; a colaborat la ziarul menşevic „Golos Soţial-Demokrata". A atacat făţiş pe bolşevici în articolele sale, care, după cum arăta V. I. Lenin, nu conţineau nimic altceva în afară de „obişnuita furie răutăcioasă a intelectualilor burghezi fără partid" (Opere complete, vol. 15, Editura politică, 1963, ediţia a doua, pag. 400). În 1909 a ieşit din partid şi s-a ocupat de operaţii financiare dubioase. În timpul primului război mondial s-a întors în Rusia. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a desfăşurat o activitate contrarevoluţionară intensă în Ucraina, sprijinind pe atamanul Skoropadski şi pe Petliura. A fost executat în 1918. — *38, 163.*

Hvorostuhin, I. P. (n. 1879) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Saratov, socialist-revoluţionar. În 1905—1906 a fost staroste sătesc. A fost prigonit în repetate rînduri de autorităţile ţariste. — *390.*

I

Iakobi, M. (Ghendelman, M. I.) — socialist-revoluţionar, unul dintre autorii cărţii „În legătură cu revizuirea programului agrar şi a bazelor lui", apărută în 1908 în editura „Era". — *438.*

Iordanski, N. I. (1876—1928) — social-democrat ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menşevic. În 1904 a fost colaborator permanent al „Iskrei" menşevice. În 1905 a făcut parte din Comitetul executiv al Sovietului din Petersburg. În 1906 a fost delegat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R., ca reprezentant al C.C. unificat al P.M.S.D.R. (din partea menşevicilor). În anii reacţiunii s-a apropiat de menşevicii-partiiţi plehanovişti. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al Guvernului provizoriu burghez în armatele de pe frontul de sud-vest. În 1921 a intrat în P.C. (b) din Rusia ; în 1922 a lucrat în cadrul Comisariatului poporului pentru afacerile externe şi la Editura de stat, apoi a fost reprezentantul diplomatic al U.R.S.S. în Italia. Din 1924 s-a îndeletnicit cu publicistica. — *121, 442.*

Iuraşevski, P. P. (1872—1945) — om de stat burghez leton şi militant pe tărîm social, de profesiune avocat. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kurlanda ; membru al partidului cadet. Începînd din 1907 a editat şi a redactat ziarul „Sadzîve" din Elgava. De la sfîrşitul anului 1918 a intrat în repetate rînduri în guvernul Letoniei burgheze. În 1928 — preşedintele Consiliului de Miniştri al Letoniei. — *393.*

Iurine, T. I. (n. 1873) — om de stat estonian şi militant pe tărîm social, de profesiune avocat. A fost deputat în Duma a II-a

www.dacoromanica.ro

de stat din partea guberniei Estlanda, a aderat la progresişti — grupare politică a burgheziei monarhiste-liberale. În anii 1918—1919 a fost adjunct al ministrului de război în guvernul burghez estonian. — *394.*

Izgoev (Lande), A. S. (n. 1872) — publicist burghez, unul dintre ideologii partidului cadet. La început a fost „marxist legal", apoi a aderat la social-democraţi ; în 1905 a intrat în partidul cadet. A scris la ziarul „Reci", la publicaţiile cadete „Iujnîe Zapiski" şi „Russkaia Mîsl", precum şi în culegerea contrarevoluţionară „Vehi" o serie de articole îndreptate împotriva bolşevicilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a colaborat la revista „Vestnik Literaturî", publicaţie a unui grup de intelectuali decadenţi. În 1922 a fost expulzat din ţară pentru activitatea sa publicistică contrarevoluţionară. — *473—474, 476.*

Izmailov, P. G. (n. 1880) — social-democrat, menşevic, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Novgorod. A lucrat la un atelier de ceasornicărie din Petersburg, iar apoi a fost învăţător de ţară ; după ce a fost îndepărtat din învăţămînt ca suspect, s-a îndeletnicit cu agricultura. În Dumă a făcut parte din comisia pentru problemele aprovizionării. A compărut în procesul intentat fracţiunii social-democrate. — *403.*

Izvolski, A. P. (1856—1919) — diplomat rus. Pînă în 1906 a deţinut importante funcţii diplomatice la Vatican, Belgrad, München, Tokio şi Copenhaga. Din 1906 — ministru de externe al Rusiei. Adept înflăcărat al apropierii anglo-ruse ; a participat direct la încheierea acordului anglo-rus din 1907, prin care s-a definitivat constituirea Antantei. A participat la o serie de întîlniri şi conferinţe internaţionale. În 1910, în urma unor eşecuri diplomatice a fost demis din funcţia de ministru de externe şi numit ambasador la Paris, unde a continuat politica de consolidare a Antantei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a rămas ca emigrant în Franţa, de unde a sprijinit intervenţia militară străină împotriva Rusiei Sovietice. — *463, 465.*

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mişcării socialiste franceze şi internaţionale, istoric. În penultimul deceniu al secolului trecut era radical burghez, apoi a aderat la grupul „socialiştilor independenţi". În 1902, Jaurès şi partizanii lui au înfiinţat Partidul socialist francez, care în 1905, după fuziunea cu Partidul socialist din Franţa, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Membru al parlamentului în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914 ; unul dintre liderii fracţiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité", pe care l-a condus pînă la sfîrşitul vieţii şi care în 1920 a devenit organul central al Partidului Comunist Francez. În timpul revoluţiei din 1905—1907 din Rusia, Jaurès şi-a

www.dacoromanica.ro

manifestat simpatia pentru lupta poporului rus. A militat neobosit pentru apărarea democrației, a libertăților democratice, pentru pace, împotriva asupririi imperialiste și a războaielor de cotropire. Era profund convins că numai socialismul poate pune capăt definitiv războaielor și jugului colonial.

Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat al înfloririi ideii democratice. El era strain de ideea dictaturii proletariatului, propovăduia pacea între clasele asupritoare și cele asuprite și împărtășea iluziile proudhoniste cu privire la cooperație, a carei dezvoltare, în condițiile capitalismului, ar contribui, pasamite, la trecerea treptată la socialism. V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului.

Prin lupta lui pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial, el a fost ucis de un agent al reacțiunii.

Jaurès este autorul lucrărilor : „Istoria marii revoluții franceze", „Ideile politice și sociale ale Europei și marea revoluție" etc. — *75.*

Jilkin, I. V. (1874—1958) — ziarist, unul dintre liderii partidului mic-burghez al trudovicilor. A fost redactor al ziarului „Uralec", a lucrat ca secretar de redacție la revista „Nedelea", a colaborat la „S.-Peterburgskie Vedomosti", apoi la ziarele cadeților de stînga „Naşa Jizn" și „Tovarişci". În 1906 a fost ales în Duma I de stat ca deputat al țăranilor din partea guberniei Saratov. După dizolvarea Dumei I de stat a semnat Apelul de la Vîborg, fapt pentru care a fost condamnat la trei luni închisoare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diferite instituții sovietice ; din 1925 s-a ocupat cu ziaristica. — *65, 159, 364.*

John — vezi Maslov, P. P.

Jones, Richard (1790—1855) — economist burghez englez, profesor universitar, teolog. În studiile sale economice s-a dovedit a fi ideologul proprietarilor funciari englezi ; a căutat să demonstreze comunitatea de interese a tuturor claselor societății burgheze, ridicîndu-se împotriva formelor revoluționare de luptă ale țărănimii pentru îmbunătățirea situației sale.

Alături de teze vulgare și apologetice, Jones a formulat o serie de idei pozitive. K. Marx scria că chiar prima sa lucrare „An Essay on the Distribution of Wealth, and on the Sources of Taxation" se distinge „printr-un element care lipsește la toți economiștii englezi după sir James Stuart, și anume : înțelegerea deosebirii istorice dintre modurile de producție" (K. Marx. „Theorien über den Mehrwert (Vierter Band des «Kapitals»)", 3. Teil, Dietz Verlag, 1962, pag. 394). — *289.*

Jordania, N. N. (Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, menşevic. Și-a început activitatea politică în ultimul deceniu al secolului trecut ; a făcut parte din grupul „Mesame dasi", primul grup marxist

www.dacoromanica.ro

din Gruzia ; a condus aripa oportunistă din cadrul acestui grup. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, alăturîndu-se iskriştilor din minoritate. După congres — liderul menşevicilor caucazieni. În 1905 a redactat ziarul menşevic „Soţial-Demokrat" (în limba gruzină) şi a combătut tactica bolşevică în revoluţia burghezo-democratică. În 1906 a fost deputat în Duma I de stat. A participat la lucrările Congresului al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ; la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului a fost ales membru în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menşevicilor. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a aderat formal la grupul menşevicilor-partiiţi, dar de fapt i-a susţinut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troţki „Borba" ; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost preşedinte al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost şeful guvernului menşevic contrarevoluţionar din Gruzia ; din 1921 — emigrant alb. — *243, 244, 250, 344.*

K

K. D. — corespondentul din Berlin al ziarului „Reci" în 1908. — *471.*

Kabakov, G. I. („Pugaciov") (n. 1857) — socialist-revoluţionar, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Perm, ţăran de origine. La început a lucrat ca muncitor la minele de fier din Ural. A fost trimis în judecată pentru participare la revoltele din 1902. În 1905 a organizat în plasa Alapaevsk (Ural) Uniunea ţărănească, care număra aproximativ 30 000 de membri. Funcţionarii ţarişti denumeau în ironie această plasă „republica Alapaevsk", iar pe Kabakov, care era cunoscut şi sub numele de Pugaciov, preşedintele ei. În Duma de stat a făcut parte din fracţiunea trudovicilor. — *389, 390.*

Kamîşanski, P. K. — procuror la Curtea de Apel din Petersburg ; a susţinut acuzarea în procesul fracţiunii social-democrate din Duma a II-a de stat. În 1910 — guvernator al guberniei Veatka. — *25.*

Kanitz, Hans-Wilhelm (1841—1913) — conte, om politic din Germania, exponent al intereselor iuncherimii, unul dintre conducătorii partidului conservator german ; din 1869 membru în Reichstag. În 1894—1895 a făcut propunerea (cunoscută sub numele de „Antrag Kanitz"), potrivit căreia guvernul ar fi trebuit să ia asupra sa achiziţionarea din străinătate a cerealelor necesare ţării, iar apoi să le vîndă la preţuri mijlocii. — *359.*

Kapustin, M. I. (1847—1920) — octombrist, de profesiune medic. La începutul deceniului al 8-lea al secolului trecut a lucrat ca

www.dacoromanica.ro

medic al zemstvei din gubernia Kostroma, apoi într-o serie de spitale militare, la Academia medico-militară, la Universitatea din Varşovia. În 1887 a fost numit profesor la Universitatea din Kazan. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea oraşului Kazan, iar în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kazan şi a fost ales vicepreşedinte al Dumei. V. I. Lenin spunea despre Kapustin că este „un reprezentant al burgheziei contrarevoluţionare". — *356, 366, 462—463.*

Karataev, Bihitjan Bisalievici (1860—1934) — deputat în Duma a II-a de stat din partea regiunii Ural, cadet, de profesiune judecător de instrucţie. În Dumă a făcut parte din fracţiunea musulmană. În 1914 a ieşit din partidul cadet. În 1917 a intrat în P.C. (b) din Rusia. În 1918 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputaţi din Ural. În 1919 a fost numit membru al Comitetului militar revoluţionar pentru administrarea ţinutului Kirghiziei. — *396.*

Karaulov, M. A. (1878—1917) — esaul de cazaci, deputat în Dumele a II-a şi a IV-a de stat din partea regiunii Terek, monarhist. A redactat revista „Kazaceaia Nedelea". În Dume a făcut parte din diferite comisii, a susţinut municipalizarea pămîntului. În 1917 a fost membru al Comitetului provizoriu al Dumei de stat. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost una dintre căpeteniile contrarevoluţiei din regiunea Terek. Prim-ataman al oastei căzăceşti de la Terek, a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — *321, 359, 399.*

Karavaev, A. L. (1855—1908) — medic de zemstvă, unul dintre militanţii de vază ai Uniunii ţărăneşti. A fost ales din partea oraşului Ekaterinoslav în Duma a II-a de stat, unde a condus fracţiunea trudovicilor ; a făcut parte din comisia agrară. A scris o serie de broşuri cu privire la problema ţărănească („Partidul şi ţărănimea în Duma de stat", „Promisiunile guvernului în privinţa pămîntului şi revendicările deputaţilor ţărani", „Noile legi agrare"). A fost ucis de către ultrareacţionari la Ekaterinoslav. — *210, 375, 376, 377, 378, 380, 402.*

Kaufman, A. A. (1864—1919) — economist şi statistician burghez rus, profesor şi publicist ; unul dintre organizatorii şi liderii partidului cadet. Din 1887 pînă în 1906 a lucrat în cadrul ministerului agriculturii şi domeniilor statului. În cartea „Strămutare şi colonizare" (1905) a făcut un istoric al politicii de colonizare duse de ţarism. A participat la întocmirea proiectului cadet de reformă agrară şi a colaborat activ la ziarul „Russkie Vedomosti" ; a propagat pacea socială între ţărani şi moşieri. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în instituţiile centrale de statistică. — *203, 213, 232, 233, 235, 324, 331, 342, 412.*

Kaufman, Richard (1850—1908) — economist burghez german, profesor universitar. A predat economia politică la Aachen, Berlin,

www.dacoromanica.ro

Charlottenburg ; a lucrat cîtva timp în cadrul ministerului de finanţe. Este autorul a numeroase lucrări de economie şi finanţe. — *328*.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democraţiei germane şi ai Internaţionalei a II-a ; la început a fost marxist, dar mai tîrziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — una dintre cele mai periculoase şi dăunătoare variante ale oportunismului. A fost redactor al revistei „Die Neue Zeit", publicaţie teoretică a social-democraţiei germane.

A intrat în mişcarea socialistă din 1874. Concepţiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism şi anarhism. În 1881 a făcut cunoştinţă cu K. Marx şi F. Engels şi, sub influenţa lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a manifestat şovăieli şi oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx şi F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste : „Doctrina economică a lui Karl Marx", „Problema agrară" etc., care, cu toate greşelile ce le conţin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, cînd mişcarea revoluţionară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe poziţiile oportunismului. A propagat ideologia centrismului (oportunism camuflat) şi a luptat pentru menţinerea în partid a oportuniştilor făţişi. În timpul primului război mondial, Kautsky s-a situat pe poziţiile socialşovinismului, pe care îl camufla sub paravanul unei frazeologii internaţionaliste. El a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esenţă reacţionară a fost demascată de Lenin în „Falimentul Internaţionalei a II-a", „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului" şi în alte lucrări ale sale. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod făţiş atitudine împotriva revoluţiei proletare şi a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul şi revoluţia", „Revoluţia proletară şi renegatul Kautsky" şi într-o serie de alte scrieri ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, V. I. Lenin scria în 1915, în articolul „Socialismul şi războiul" : „Clasa muncitoare nu-şi poate îndeplini rolul său revoluţionar mondial dacă nu duce un război necruţător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii faţă de oportunism şi împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — *70, 73, 83, 85, 86, 111, 130, 190, 191, 192, 193, 194, 259, 282, 300, 331, 333, 339, 351, 352, 377, 416, 434*.

Kirnosov, N. S. (n. 1847) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Saratov, ţăran. În Dumă a aderat la socialiştii-revoluţionari. — *385*.

Kiselev, A. E. (n. 1868) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Tambov, ţăran de origine, a făcut parte din grupul trudovic. A fost aproape zece ani învăţător de ţară, iar apoi a lucrat ca funcţionar la Saratov şi Kozlov, pe linia ferată Reazan-Ural. În

www.dacoromanica.ro

timpul grevelor din octombrie şi decembrie 1905 a fost delegat la aproape toate congresele feroviarilor. În Dumă a făcut parte din comisia agrară şi din comisia pentru învăţămîntul public. A colaborat la „Jurnal Dlea Vseh", la „Saratovskii Dnevnik" şi la o serie de alte publicaţii. — *381, 383, 384.*

Kizevetter, A. A. (1866—1933) — istoric burghezo-liberal şi publicist rus. În anii 1900—1911 a fost docent la Universitatea din Moscova. Membru al „Uniunii eliberării" din momentul înfiinţării acesteia ; unul dintre liderii partidului cadet. Deputat în Duma a II-a de stat din partea oraşului Moscova. A colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti", a fost membru în colegiul redacţional al acestui ziar şi unul dintre redactorii revistei „Russkaia Mîsl". În lucrările sale publicistice pe teme de istorie a denaturat însemnătatea revoluţiei ruse din 1905—1907. V. I. Lenin, caracterizînd într-o serie de lucrări ale sale concepţiile lui Kizevetter, l-a clasat printre profesorii cadeţi care fac comerţ cu ştiinţa de dragul reacţiunii. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Kizevetter a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice, fapt pentru care, în 1922, a fost expulzat din Rusia Sovietică. În străinătate a colaborat activ la presa emigranţilor albi. — *25.*

Klasson, R. E. (K.) (1868—1926) — cunoscut inginer electrotehnic. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal", a făcut parte dintr-un cerc marxist din Petersburg, apoi s-a retras din activitatea politică şi s-a consacrat electrotehnicii. După proiectele lui Klasson şi sub conducerea lui s-au construit numeroase centrale electrice în Rusia, inclusiv prima centrală electrică din lume alimentată cu turbă. El a elaborat metoda hidraulică de extragere a turbei, care a fost aplicată în practică după Revoluţia Socialistă din Octombrie datorită sprijinului energic al lui V. I. Lenin. A participat activ la pregătirea planului Goelro, a fost directorul Centralei electrice nr. 1 din Moscova. — *99.*

Kogan — vezi Kogan-Grinevici, M. G.

Kogan-Grinevici, M. G. (n. 1874) — social-democrat, menşevic, militant al mişcării sindicale. A participat la activitatea „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", organizaţie oportunistă, iar în anii 1900—1902 a colaborat la „Raboceaia Mîsl". După sciziunea din P.M.S.D.R. a aderat la menşevici. În 1906—1908 a colaborat la ziarul burghez „Tovarişci", organ al cadeţilor de stînga. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a activat în mişcarea sindicală. — *141.*

Kokoşkin, F. F. (1871—1918) — om politic şi publicist burghez ; docent la Universitatea din Moscova la catedra de drept de stat. A fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, membru în C.C. al acestui partid. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Moscova. Începînd din 1907 a colaborat activ la o serie de organe

www.dacoromanica.ro

de presă liberale : ziarul „Russkie Vedomosti", revistele „Pravo", „Russkaia Mîsl" etc. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Kokoșkin a fost ministru în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — *227, 364.*

Kokovțov, V. N. (1853—1943) — unul dintre oamenii politici de seamă ai Rusiei țariste. Din 1904 pînă în 1914 (cu o întrerupere de scurtă durată în 1905—1906) a fost ministru de finanțe, iar în 1911, după asasinarea lui Stolîpin, a deținut în același timp și postul de președinte al Consiliului de Miniștri. În timpul primului război mondial s-a îndeletnicit cu afaceri bancare de mari proporții ; după Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *453.*

Kostrov — vezi Jordania, N. N.

Kotlearevski, S. A. (1873—1940) — profesor universitar, publicist. Unul dintre întemeietorii partidului cadet și membru în C.C. al acestui partid. A fost deputat în Duma I de stat din partea gubeniei Saratov. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al Guvernului provizoriu burghez pentru cultele neortodoxe și necreștine, iar din iulie 1917 — locțiitorul procurorului general al sinodului și adjunct al ministrului cultelor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din diferite organizații contrarevoluționare. În 1920 a fost judecat în procesul așanumitului „Centru tactic" și condamnat la cinci ani detențiune cu suspendarea pedepsei. Ulterior a lucrat la Universitatea din Moscova. — *227.*

Kovalenko, I. M. (1847—1914) — deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kovno, directorul Camerei de control din Kovno, ultrareacționar. În Dumă a făcut parte din comisia bugetară și din comisia pentru inviolabilitatea persoanei. — *455.*

Kreițberg, I. K. (1864—1948) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kurlanda, cadet. Din 1890 a practicat avocatura. Începînd din 1901 a fost redactor la ziarele burgheze letone „Vārds" („Cuvîntul") și „Dzimtene" („Patria") ; fondatorul și conducătorul unei serii de asociații letone. În Dumă a făcut parte din comisia agrară. În 1917 a fost ales membru al Consiliului agrar din Kurlanda. În 1918—1920 a lucrat la Kiev în problemele refugiaților letoni. Din 1921 a fost notar la Riga. La eliberarea Letoniei de sub jugul ocupanților germani, în 1944, a emigrat în străinătate. — *394.*

Kriege, Herman (1820—1850) — ziarist german, reprezentantul curentului mic-burghez al așa-zisului „adevărat socialism". În a doua jumătate a deceniului al 5-lea al secolului trecut a condus grupul „adevăraților socialiști" germani din New York. A editat revista „Volks-Tribun", în ale cărei pagini propovăduia comunismul creștin „etic-religios" al lui Weitling. În problema agrară, Kriege se ridica

www.dacoromanica.ro

împotriva proprietății funciare și propovăduia folosirea egalitară a pămîntului. Concepțiile lui Kriege sînt caracterizate și apreciate în lucrarea lui K. Marx și F. Engels „Circulară împotriva lui Kriege" (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 1—16) și în articolul lui V. I. Lenin „Marx despre «cernîi peredel» de tip american" (vezi Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 53—60). — *259, 265.*

Krupenski, P. N. (n. 1863) — deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia, mare proprietar funciar, mareșalul nobilimii din Hotin. În Duma a III-a de stat a fost unul dintre fondatorii partidului naționaliștilor, iar în Duma a IV-a a fost liderul partidului centrului, membru în comisia agrară, în comisia bugetară și într-o serie de alte comisii ; a rostit cuvîntări pătrunse de spirit ultrareacționar împotriva partidelor de stînga. Din 1910 pînă în 1917 șambelan al curții. După Revoluția Socialistă din Octombrie a sprijinit intervenția militară străină în sudul Rusiei. — *360, 366.*

Kruşevan, P. A. (1860—1909) — publicist reacționar, editor al ziarului ultrareacționar „Bessarabeț" și redactor al ziarului antisemit „Drug" ; organizator al pogromului de la Chișinău (din 1903) și una dintre căpeteniile organizației pogromiste „Uniunea poporului rus" ; deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Chișinău. — *39.*

Kugelmann, Ludwig (1830—1902) — social-democrat german, prieten al lui Marx, participant la revoluția din 1848—1849 din Germania, membru al Internaționalei I. Kugelmann a fost delegat la congresele de la Lausanne (1867) și Haga (1872) ale Internaționalei și a contribuit la editarea și răspîndirea „Capitalului" lui Marx. Din 1862 pînă în 1874 a purtat corespondență cu K. Marx, informîndu-l asupra situației din Germania. Scrisorile lui Marx către Kugelmann au fost publicate pentru prima oară în 1902 în revista „Die Neue Zeit" ; în 1907, ele au apărut în traducere rusă cu o prefață a lui V. I. Lenin. — *24.*

Kuskova, E. D. (E. K.) (1869—1958) — publicistă rusă, militantă burgheză pe tărîm social. La jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, pe cînd se afla în străinătate, s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii" ; curînd însă, sub influența bernsteinismului, a pornit pe calea revizuirii marxismului. Documentul scris de Kuskova în spiritul bernsteinismului, care a primit denumirea de „Credo", exprima cît se poate de pregnant esența oportunistă a „economismului" și a provocat un protest energic din partea unui grup de marxiști ruși, în frunte cu V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170). În ajunul revoluției din 1905—1907, Kuskova a intrat în organizația liberală „Uniunea eliberării". În 1906 a scos, împreună cu S. N. Prokopovici, revista semicadetă „Bez Zaglaviia" și a colaborat în mod activ la „Tovarișci", ziarul cadeților de stînga. Kuskova îndemna pe muncitori

www.dacoromanica.ro

să renunțe la lupta revoluționară și căuta să subordoneze mișcarea muncitorească conducerii politice a burgheziei liberale. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva bolșevicilor. În 1922 a fost expulzată în străinătate, unde a devenit o militantă activă a emigrației albe. — *38, 121, 154, 163, 195.*

Kutler, N. N. (1859—1924) — fruntaș de seamă al partidului cadet ; a lucrat în ministerul de finanțe, a fost director la departamentul impunerilor directe, iar mai tîrziu ministru al agriculturii. Deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea orașului Petersburg, unul dintre autorii proiectului de program agrar al cadeților. În lucrările sale „Proiect de cuvîntare în Duma a II-a de stat în legătură cu problema agrară" și „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907" (vezi Opere, vol. 15, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 143—153 și volumul de față), V. I. Lenin a criticat amănunțit acest proiect de program și poziția lui Kutler. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kutler a lucrat la Comisariatul poporului pentru finanțe. Din 1922 a făcut parte din conducerea Băncii de Stat a U.R.S.S. — *227, 228, 266, 360, 361, 364, 365, 366, 377, 388, 395, 402, 404.*

L

Lande, A. S. — *vezi* Izgoev, A. S.

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic, delegat cu drept de vot deliberativ la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. A susținut programul menșevic de municipalizare a pămîntului, precum și ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc". A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului din partea organizației din Poltava. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907 a fost unul dintre propovăduitorii activi ai lichidatorismului. Larin a luat parte activă la Blocul antipartinic din august ; a fost membru al comitetului de organizare al acestui bloc. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor-internaționaliști, care editau revista „Internațional". În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în aparatul de stat și în diferite organizații economice. — *344, 345, 346, 350, 351.*

Lassalle, Ferdinand (1825—1864) — socialist mic-burghez german, întemeietorul lassalleanismului — o variantă a oportunismului în mișcarea muncitorească germană.

Lassalle a fost unul dintre întemeietorii Uniunii generale a muncitorilor germani (1863). Crearea acestei Uniuni a avut o însemnătate reală pentru mișcarea muncitorească, dar Lassalle, în calitatea sa de președinte, a îndreptat-o pe o cale oportunistă. Lassalleienii socoteau că prin agitația legală pentru dreptul de vot universal, prin crearea de cooperative de producție subvenționate de statul iuncherilor se va

www.dacoromanica.ro

ajunge la crearea unui „stat popular liber". Lassalle a sprijinit politica de unificare „de sus" a Germaniei sub hegemonia Prusiei reacționare. Politica oportunistă a lassalleienilor a constituit o piedică pentru activitatea Internaționalei I și pentru crearea unui adevărat partid muncitoresc în Germania, a întîrziat formarea conștiinței de clasă a muncitorilor.

Concepțiile teoretice și politice ale lassalleienilor au fost aspru criticate de către clasicii marxism-leninismului (vezi K. Marx. „Critica programului de la Gotha" ; V. I. Lenin. „Statul și revoluția" și alte lucrări). — *357.*

Ledebour, Georg (1850—1947) — social-democrat german ; din 1900 pînă în 1918 a fost deputat în Reichstag din partea social-democrației germane. A luat parte la Congresul socialist internațional de la Stuttgart, unde s-a ridicat împotriva colonialismului. A participat la Conferința de la Zimmerwald ; a fost unul dintre conducătorii politici ai dreptei zimmerwaldiene. În 1916, după sciziunea din rîndurile social-democrației germane, a aderat la „grupul social-democrat al muncii" din Reichstag, care a alcătuit în 1917 nucleul principal al Partidului social-democrat independent din Germania, partid centrist. Acest partid justifica pe șovioniștii înveterați. În anii 1920—1924 a condus o mică grupare independentă în Reichstag. În 1931 a aderat la partidul muncitoresc socialist. După venirea lui Hitler la putere a emigrat în Elveția. — *70.*

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Tulin, K.) — date biografice. — *89, 98—102, 106, 108, 109—112, 114, 137, 141, 167, 175, 194, 223, 233, 238, 243, 248, 277, 283, 288, 303, 311, 314, 317, 319, 322, 332, 334, 339, 340, 419.*

Leonas, P. S. (1864—1938) — militant pe tărîm social și om de stat lituanian, de profesiune jurist. Din 1889 a lucrat la tribunalul districtual din Suvalki, apoi a fost judecător de instrucție la Taşkent și într-o serie de alte localități. În 1907 a fost ales deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Suvalki ; a făcut parte din fracțiunea partidului cadet. În anii 1918—1919 a făcut parte în mai multe rînduri din guvernul Lituaniei burgheze. Din 1922 — profesor la Universitatea din Kaunas, președintele Consiliului avocatilor din Lituania. Din 1933 pînă în 1938 a fost redactor-responsabil al revistei „Kultura", de orientare liberal-democratică. — *394.*

Liebknecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. A luat parte activă la revoluția din 1848—1849 din Germania ; după înfrîngerea ei a emigrat mai întîi în Elveția, iar apoi în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx și F. Engels. Sub influența lor a devenit socialist. În 1862 s-a înapoiat în Germania. După înființarea Internaționalei I a fost unul dintre cei mai fervenți propagandiști ai ideilor ei revoluționare și organizator al secțiilor ei din Germania. Din 1875

www.dacoromanica.ro

pînă la sfîrşitul vieţii sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania şi redactor-responsabil al ziarului „Vorwärts", organul central al acestui partid. Din 1867 pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederaţiei Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă şi externă reacţionară a iuncherilor prusaci. Pentru activitatea sa revoluţionară a fost condamnat în repetate rînduri la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaţionalei a II-a. Marx şi Engels îl preţuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, dar în acelaşi timp îl criticau pentru poziţia lui împăciuitoristă faţă de elementele oportuniste. — *192, 479.*

Lipkin, F. A. — *vezi* Cerevanin, N.

Lloyd-George, David (1863—1945) — om de stat şi diplomat englez, liderul partidului liberal. Din 1890 — membru al parlamentului. În 1905—1908 — ministru al comerţului, iar în 1908—1915 — ministru de finanţe. A jucat un rol important în stabilirea liniei politice a guvernului Angliei de pregătire a primului război mondial. A luptat împotriva mişcării revoluţionare a proletariatului ; prin linguşeli, minciuni şi făgăduieli făcute muncitorilor a încercat să împiedice sau măcar să întîrzie crearea unui partid revoluţionar al clasei muncitoare. V. I. Lenin scria că „Lloyd George slujeşte burghezia în mod admirabil şi o slujeşte tocmai *printre* muncitori, promovează influenţa ei *tocmai* în rîndurile proletariatului, acolo unde este cel mai necesar şi cel mai greu să-ţi subordonezi moraliceşte masele" (Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 111—112). În anii 1916—1922, în calitate de prim-ministru, s-a străduit să consolideze poziţiile imperialismului englez în Orientul apropiat şi mijlociu, precum şi în Balcani. A reprimat cu cruzime mişcarea de eliberare naţională din colonii şi din ţările dependente. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii şi organizatorii intervenţiei armate şi ai blocadei împotriva Statului sovietic. A participat activ la Conferinţa de pace de la Paris din 1919, fiind unul din autorii Tratatului de pace de la Versailles. În 1922, după o serie de eşecuri politice, şi-a dat demisia, continuînd să aibă însă o anumită influenţă politică pînă la sfîrşitul vieţii. — *443.*

Lojkin, S. V.(n. 1868) — medic de zemstvă, cadet, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Veatka ; a semnat „proiectul" agrar „al celor 33", depus de trudovici în Duma I. — *251.*

Ludovic al XVIII-lea (1755—1824) — rege al Franţei (1814—1824) din dinastia de Bourbon. A dus o politică de apărare a intereselor nobilimii reacţionare şi ale bisericii catolice. — *144.*

Lujenovski, G. N. (1870—1906) — consilier gubernial ; militant de seamă al aşa-numitei „Uniuni a ruşilor", organizaţie monarhistă-

www.dacoromanica.ro

ultrareacţionară din Tambov. În 1905—1906 a fost una dintre căpeteniile pogromurilor săvîrşite de sutele negre şi a participat la represaliile sîngeroase ale ţarismului împotriva mişcării revoluţionare a ţăranilor din gubernia Tambov. A fost ucis de socialista-revoluţionară M. A. Spiridonova. — *45.*

Lunacearski, A. V. (Voinov) (1875—1933) — social-democrat, revoluţionar de profesie, eminent om de stat sovietic. A intrat în mişcarea revoluţionară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolşevic. A făcut parte din redacţiile ziarelor bolşevice „Vpered", „Proletarii" şi „Novaia Jizn". Din însărcinarea lui Lenin a prezentat la Congresul al III-lea al partidului raportul asupra insurecţiei armate. A participat la Congresele al IV-lea (de unificare) şi al V-lea (de la Londra) ale partidului. În 1907 a reprezentat pe bolşevici la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart. În anii reacţiunii s-a îndepărtat de marxism, a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered" şi a propagat ideea îmbinării marxismului cu religia. În lucrarea „Materialism şi empiriocriticism" (1909), V. I. Lenin a dezvăluit caracterul eronat al concepţiilor lui Lunacearski şi le-a criticat cu asprime. În timpul primului război mondial, Lunacearski s-a situat pe poziţii internaţionaliste. La începutul anului 1917 a aderat la grupul „interraioniştilor", împreună cu care a fost primit în partid la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost pînă în 1929 comisar al poporului pentru învăţămîntul public, iar apoi preşedinte al Comitetului ştiinţific de pe lîngă C.E.C. al U.R.S.S. În august 1933 a fost numit reprezentant plenipotenţiar al U.R.S.S. în Spania. A scris o serie de lucrări în domeniul artei şi literaturii. — *73, 93, 189—196, 437, 439.*

Lurie, M. A. — *vezi* Larin, I.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mişcării muncitoreşti internaţionale, unul dintre liderii aripii stîngi a Internaţionalei a II-a. În mişcarea revoluţionară a început să activeze în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii şi conducătorii Partidului social-democrat polonez ; a luptat împotriva naţionalismului din rîndurile mişcării muncitoreşti poloneze. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mişcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul şi millerandismul. A luat parte la prima revoluţie rusă (la Varşovia) ; în 1907 a participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde i-a sprijinit pe bolşevici. Încă de la începutul războiului imperialist s-a situat pe o poziţie internaţionalistă. A fost unul dintre iniţiatorii creării grupului „Internaţional", care ulterior şi-a schimbat denumirea în „Spartacus", iar mai tîrziu în „Uniunea Spartacus" ; a scris (în închisoare), sub pseudonimul Junius, broşura „Criza social-democraţiei" (vezi articolul lui V. I. Lenin „Despre broşura lui Junius", în Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 299—314). După revoluţia din noiembrie 1918 din Germania

www.dacoromanica.ro

a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată şi asasinată din ordinul guvernului Scheidemann. Lenin, care o aprecia foarte mult pe R. Luxemburg, a criticat în repetate rînduri greşelile ei (în problema rolului partidului, a imperialismului, în problema naţional-colonială, în problema ţărănească, în problema revoluţiei permanente etc.), ajutînd-o astfel să adopte o poziţie justă. — *75, 89.*

Lvov, N. N. (1867—1944) — moşier; V. I. Lenin l-a calificat ca „mic nobil contrarevoluţionar", „model de trădător cadet". În anii 1893—1900 a fost mareşal al nobilimii din judeţul Balaşov; din 1899 preşedinte al zemstvei guberniale Saratov. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost unul dintre fondatorii „Uniunii eliberării" şi ai partidului cadet; membru al C.C. al acestui partid. Ales în Duma I de stat cu voturile ţăranilor înşelaţi de cadeţi, a luat o atitudine categorică împotriva satisfacerii revendicărilor ţărăneşti. Deputat în Duma a II-a de stat. Unul dintre fondatorii partidului „înnoirii paşnice". În Dumele a III-a şi a IV-a a fost liderul „progresiştilor". În 1917 a fost unul dintre conducătorii uniunii moşierilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — ziarist albgardist, iar mai tîrziu emigrant alb. — *358.*

M

M—d—m. — *vezi* Medem, V. D.

Mach, Ernst (1838—1916) — fizician şi filozof austriac, idealist subiectiv, unul dintre întemeietorii empiriocriticismului. A predat matematica şi fizica la universităţile din Graz şi Praga, iar din 1895 pînă în 1901 a fost profesor de filozofie la Universitatea din Viena. A încercat să reînvie concepţiile lui Berkeley şi Hume; considera că senzaţiile sînt „adevărate elemente ale lumii". Interpretînd în mod speculativ descoperirile din domeniul ştiinţelor naturii s-a ridicat împotriva teoriei materialiste a cunoaşterii. În fond, machismul a fost o formă pseudoştiinţifică de apărare a religiei. În cartea „Materialism şi empiriocriticism", V. I. Lenin a făcut o critică multilaterală a filozofiei reacţionare a lui Mach.

Principalele lucrări ale lui Mach sînt: „Die Mechanik...", „Beiträge zur Analyse der Empfindungen", „Erkenntnis und Irrtum". — *427.*

Maklakov, V. A. (n. 1870) — om politic, cadet, moşier. Din 1895 a profesat avocatura, susţinînd apărarea în numeroase procese politice. Deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea Moscovei. Membru în C.C. al partidului cadet. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ambasadorul Guvernului provizoriu la Paris, apoi emigrant alb. — *58.*

www.dacoromanica.ro

Maksimov, N. — *vezi* Bogdanov, A.

Malinovski, A. A. — *vezi* Bogdanov, A.

Mališevski, N. G. (n. 1874) — social-democrat, menşevic. În 1894—1895 a facut parte dintr-un grup social-democrat din Petersburg. În 1895 a fost arestat, întemniţat şi apoi deportat. În 1906 a colaborat la revista menşevică „Otkliki Sovremennosti". În 1907 s-a retras din activitatea politică. — *448.*

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului", militant de seamă al menşevismului; mai tîrziu a devenit membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovoliste; în 1886 a fost arestat şi deportat în Siberia răsăriteană. În deportare a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat; a făcut parte din redacţia revistei „Rabocee Delo", organ al „economiştilor", a combătut „Iskra" leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate", antiiskrist; după congres a aderat la menşevici. A participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului ca delegat din partea organizaţiei din Ekaterinoslav. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste, iar după revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a devenit menşevic-internaţionalist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a rupt cu menşevismul. În anii 1918—1920 a fost învăţător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx şi F. Engels; începînd din 1924 a făcut parte din redacţia revistei „Internaţionala Comunistă". — *109, 111, 315.*

Martov, L. (Ţederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menşevismului. A intrat în mişcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizaţii şi deportat pe termen de trei ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirile pentru editarea „Iskrei"; a făcut parte din redacţia acestui ziar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participăt ca delegat din partea organizaţiei „Iskrei", s-a situat în fruntea minorităţii oportuniste şi de atunci a fost unul dintre conducătorii instituţiilor centrale ale menşevismului şi redactor la mai multe publicaţii menşevice. A luat parte la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar a fost lichidator, redactor la ziarul „Golos Soţial-Demokrata"; a luat parte la conferinţa antipartinică din august (1912). În anii primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste; a participat la conferinţele de la Zimmerwald şi Kienthal. După revoluţia burghezo-

www.dacoromanica.ro

democratică din februarie 1917 s-a situat în fruntea grupului menşevicilor internaţionalişti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra duşmanilor făţişi ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat, la Berlin, revista menşevică contrarevoluţionară „Soţialisticeskii Vestnik". — *17, 33, 38, 89, 141.*

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului ştiinţific, gînditor genial, conducător şi învăţător al proletariatului internaţional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului"), în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — *9, 23, 24, 27, 71, 81, 125, 161, 193, 255, 256, 258, 259, 265, 274, 276, 280, 283, 294, 298, 300—306, 359, 405, 415, 440, 457, 459, 472—475, 476.*

Maslov, P. P. (John, X) (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul; a colaborat la revistele „Jizn", „Nacealo" şi „Naucinoe Obozrenie". După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici, a susţinut programul lor de municipalizare a pămîntului. La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. a prezentat, din partea menşevicilor, un raport în problema agrară; congresul l-a ales membru în redacţia O.C. În anii reacţiunii s-a situat pe poziţii lichidatoriste, iar în perioada primului război mondial s-a manifestat ca social-şovinist. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a retras din viaţa politică şi a desfăşurat activitate pedagogică şi ştiinţifică. În 1929 a fost ales membru titular al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. — *225, 242—245, 247, 248—250, 264, 265, 270, 283, 295, 296, 297, 298, 317, 318—326, 334, 341, 342, 351, 358, 396, 398, 399, 406, 415.*

Medem, V. D. (Grinberg, V. D., M-d-m.) (1879—1923) — unul dintre liderii Bundului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din străinătate al Bundului, antiiskrist. În 1906 a fost ales membru în C.C. al Bundului, a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R. sprijinindu-i pe menşevici. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a condus organizaţiile bundiste din Polonia. În 1921 a plecat în S.U.A., unde a publicat, în coloanele ziarului socialist evreiesc de dreapta „Vorwärds", articole calomnioase împotriva Rusiei Sovietice. — *425.*

Mediev, Reşid (1880—1912) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Taurida, de origine ţăran. Redactor-responsabil şi editor al ziarului „Vatak Hadisi", care apărea în limba tătară; membru al consiliului municipal. În Dumă a făcut parte din fracţiunea musulmană. — *395.*

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti din Germania, unul dintre liderii şi teoreticienii aripii stîngi a social-democraţiei germane; istoric, publicist şi critic literar. De la sfîrşitul deceniului al 7-lea publicist democrat burghez cu ve-

www.dacoromanica.ro

deri radicale ; în anii 1876—1882 s-a situat pe poziţiile liberalismului burghez, apoi a evoluat spre stînga. A fost redactor al ziarului democrat „Volks-Zeitung" şi a luat atitudine împotriva lui Bismarck în apărarea social-democraţiei. În 1891 a intrat în Partidul social-democrat din Germania. A fost colaborator activ şi unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit", organul teoretic al partidului, iar mai tîrziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung". În 1893 a apărut în volum lucrarea sa „Legenda lui Lessing", iar în 1897 „Istoria social-democraţiei germane", în patru volume. Mehring s-a ocupat îndeaproape de publicarea operelor postume ale lui Marx, Engels şi Lassalle ; în 1918 a apărut cartea lui despre viaţa şi activitatea lui K. Marx. Lucrările lui Mehring conţin o serie de abateri de la marxism, aprecieri greşite în legătură cu unii militanţi, ca Lassalle, Schweitzer şi Bakunin, şi vădesc o neînţelegere a revoluţiei săvîrşite de Marx şi Engels în filozofie. Mehring a dus o luptă energică împotriva oportunismului şi revizionismului din rîndurile Internaţionalei a II-a şi a condamnat kautskismul, dar s-a făcut şi el vinovat de greşelile celor de stînga din Germania, care s-au temut s-o rupă, din punct de vedere organizatoric, cu oportuniştii. Mehring a apărat cu consecvenţă internaţionalismul şi a salutat Revoluţia Socialistă din Octombrie. Începînd din 1916 a fost unul dintre conducătorii organizaţiei revoluţionare „Uniunea Spartacus" şi a jucat un rol de seamă în crearea Partidului Comunist din Germania. — *156.*

Meller-Zakomelski, A. N. (n. 1844) — baron, general în armata ţaristă, ultrareacţionar. În 1863 a participat la înăbuşirea răscoalei de eliberare din Polonia. În 1905 a reprimat cu cruzime insurecţia marinarilor de la Sevastopol. În 1906, împreună cu generalul P. K. Rennenkampf, a condus expediţia de pedepsire de la calea ferată transsiberiană. În octombrie 1906 a fost numit guvernator general al Ţinutului baltic, a reprimat mişcarea revoluţionară a muncitorilor şi ţăranilor letoni şi estonieni. În 1909—1917 a fost membru în Consiliul de stat. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *45.*

Melnik, V. M. (n. 1867) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Minsk, octombrist. În Dumă a făcut parte din comisia de interpelări şi din comisia pentru învăţămîntul public. — *368.*

Merkulov, M. A. (n. 1875) — ţăran, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kursk, la început fără partid, apoi socialist-revoluţionar. Membru activ al Uniunii ţărăneşti din Şcigrî a partidului socialiştilor-revoluţionari ; a fost judecat în cadrul procesului intentat acestei organizaţii în 1908, fiind condamnat în 1909 la 10 ani muncă silnică. — *374.*

Mertvago, A. P. (n. 1856) — agronom, a studiat legumicultura în Franţa, a audiat cursul de ştiinţe naturale de la Sorbona. Din 1887 pînă în 1893 a colaborat la „Zemledelceskaia Gazeta"

www.dacoromanica.ro

şi la revista „Selskoe Hozeaistvo i Lesovodstvo". În 1894—1905 a fost redactorul revistei agricole şi economice „Hozeain", iar din 1905 a editat această revistă. Autorul lucrărilor : „Problemele agricole ale zonei fără cernoziom din Rusia", „Cît pămînt există în Rusia şi cum îl folosim noi" etc. — *230, 234.*

Mihailovski, N. K. (1842—1904) — teoretician de vază al narodnicismului liberal, publicist, critic literar, filozof pozitivist, unul dintre reprezentanţii şcolii subiective în sociologie. Şi-a început activitatea publicistică în 1860 ; în 1868 devine colaborator, iar mai tîrziu unul dintre redactorii revistei „Otecestvennîe Zapiski". La sfîrşitul deceniului a 8-lea a participat la întocmirea şi redactarea diferitelor publicaţii ale organizaţiei „Narodnaia volea". În 1892 a condus revista „Russkoe Bogatstvo", în paginile căreia a dus o luptă îndîrjită împotriva marxiştilor. Concepţiile lui Mihailovski au fost criticate de V. I. Lenin în lucrarea „Ce sînt «prietenii poporului» şi cum luptă ei împotriva social-democraţilor ?" (1894) şi în alte lucrări. — *97.*

Miklaşevski, M. P. — *vezi* Nevedomski, M.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric şi publicist. În 1886 a fost numit docent la Universitatea din Moscova. Şi-a început activitatea politică în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut ; din 1902 a colaborat activ la „Osvobojdenie", revistă a burghezilor liberali care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi preşedinte al Comitetului Central al acestui partid şi redactor al ziarului „Reci", organul central al cadeţilor. Deputat în Duma a III-a şi Duma a IV-a de stat. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917, ca ministru de externe în primul Guvern provizoriu burghez, a promovat politica imperialistă de continuare a războiului „pînă la victoria finală" ; în august 1917 a participat activ la pregătirea rebeliunii contrarevoluţionare a lui Kornilov. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenţiei militare străine împotriva Rusiei Sovietice şi un militant activ al emigraţiei albe. Începînd din 1921 a editat la Paris ziarul „Poslednie Novosti". — *25, 121, 124, 152, 159, 164, 176, 227, 462, 464.*

Mirabeau, Honoré-Gabriel (1749—1791) — unul dintre militanţii de vază ai revoluţiei burgheze franceze de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, conte. A fost exponentul intereselor cercurilor liberale moderate ale nobilimii franceze ; şi-a cîştigat o mare popularitate, fiind un orator de talent. În cursul revoluţiei a stabilit legături secrete cu curtea regală, trădînd interesele poporului revoluţionar. — *156.*

Moltke, Helmuth (1848—1916) — conte, general german. Începînd din 1906 — şeful Marelui stat-major al Germaniei. A figurat

www.dacoromanica.ro

ca acuzat în scandalosul proces din 1907, care a dezvăluit depravarea şi descompunerea morală a clicii de la curtea lui Wilhelm al II-lea. A participat activ la pregătirea şi dezlănţuirea primului război mondial. În 1914, după înfrîngerea suferită de trupele germane pe rîul Marna, a fost demis din funcţie. — *144.*

Moroz, P. S. (n. 1861) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Podolsk, la început fără partid, apoi a aderat la trudovici. — *317.*

Muhanov, A. A. (1860—1907) — moşier, din 1899 mareşalul nobilimii din gubernia Cernigov ; membru în C.C. al partidului cadet. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Cernigov, preşedintele comisiei agrare. — *364.*

Muraviov, M. N. (1796—1866) — om de stat reacţionar al Rusiei ţariste. În anii 1830—1831 a reprimat cu cruzime răscoala de eliberare din Polonia. Din 1850 — membru în Consiliul de stat. În 1857—1861 a fost ministru al domeniilor. Adversar înverşunat al desfiinţării iobăgiei. Fiind numit guvernator general la Vilno, Muraviov a înăbuşit cu sălbatică cruzime răscoala din 1863 din Polonia, Lituania şi Bielorusia, fapt pentru care în popor i se zicea „spînzurătorul". — *462.*

Muşenko I. N. (n. 1871) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kursk, unul dintre liderii fracţiunii socialiştilor-revoluţionari din Dumă, de profesiune inginer. În Dumă a făcut parte din comisia agrară şi a fost raportorul oficial al partidului socialiştilor-revoluţionari în problema agrară. — *254, 264, 269, 390.*

N

N. S. — *vezi* Svaviţki, N. A.

Nabokov, V. D. (1869—1922) — unul dintre întemeietorii şi liderii partidului cadet, membru al C.C. al acestui partid. Redactor-responsabil şi editor al organului săptămînal „Vestnik Partii Narodnoi Svobodî", precum şi al ziarului „Reci", organul central al cadeţilor ; deputat în Duma I de stat din partea oraşului Petersburg. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost director al treburilor Guvernului provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice, a fost ministru de justiţie în aşa-zisul guvern regional al Crimeii, constituit de albgardişti, apoi a emigrat la Berlin ; a luat parte la editarea ziarului „Rul", publicaţie a cadeţilor de dreapta din emigraţie. — *58.*

Nakonecinîi, I. M. (n. 1879) — ţăran, deputat în Duma I, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Liublin ; a făcut parte din

www.dacoromanica.ro

aripa stîngă a partidului naţional-democrat. A participat activ la mişcarea poloneză de eliberare naţională, fapt pentru care a fost arestat şi deportat la Vologda pe termen de trei ani, dar în 1905 a fost amnistiat. Unul dintre organizatorii congresului ţărănesc de la Varşovia din 1905. În Dumă a făcut parte din comisia agrară. — *393.*

Napoleon I (Bonaparte) (1769—1821) — împărat al Franţei (1804—1814 şi 1815). — *246.*

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franţei din 1852 pînă în 1870 ; nepot al lui Napoleon I. După înfrîngerea revoluţiei din 1848 a fost ales preşedinte al Republicii Franceze ; în noaptea de 1 spre 2 decembrie 1851 a săvîrşit o lovitură de stat. Napoleon al III-lea este caracterizat de K. Marx în lucrarea „Optsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte“ (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 115—217). — *177.*

Nazarenko, D. I. (n. 1861) — ţăran, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Harkov, trudovic. În 1905 a luat parte activă la mişcarea ţărănească, fiind arestat. În Dumă a făcut parte din comisia executivă şi dintr-o serie de alte comisii. A semnat Apelul de la Vîborg, fapt pentru care a fost condamnat şi privat de drepturi electorale. — *385.*

Necitailo, S. V. (n. 1862) — ţăran, membru în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kiev, trudovic. După prestarea serviciului militar a fost o vreme felcer în diferite localităţi, iar apoi s-a îndeletnicit cu agricultura. — *385.*

Nekrasov, N. A. (1821—1878) — mare poet rus, democrat revoluţionar. Începînd din 1847 a editat revista „Sovremennik“, care a fost timp de aproape două decenii centrul literaturii şi gîndirii sociale progresiste ruse. La această revistă au colaborat N. G. Cernîşevski şi N. A. Dobroliubov. După suspendarea revistei „Sovremennik“ de către guvernul ţarist în 1866, Nekrasov a preluat conducerea revistei „Otecestvennîe Zapiski“ şi, împreună cu M. E. Saltîkov-Şcedrin, a contribuit la transformarea ei într-o tribună a gîndirii democratice înaintate. Poezia lui Nekrasov este o întruchipare vie a ideilor democraţiei revoluţionare ţărăneşti. Principalele opere ale lui Nekrasov sînt : „Cui i-e bine-n Rusia“, „Gerul — Moşu cu nas roşu“, „Drumul de fier“, „Femeile ruse“ etc.

V. I. Lenin preţuia mult creaţia lui Nekrasov, citîndu-l adeseori. — *44.*

Nevedomski, M. (Miklaşevski, M. P.) (1866—1943) — social-democrat, menşevic, critic literar şi publicist. În anii reacţiunii — lichidator, s-a solidarizat cu autorii culegerii cadete „Vehi“ ; s-a pronunţat împotriva partinităţii literaturii. După Revoluţia Socialistă

www.dacoromanica.ro

din Octombrie s-a ocupat de publicistică. V. I. Lenin a criticat cu asprime în lucrările sale concepţiile menşevice ale lui Nevedomski. — *56, 61, 63, 65, 66.*

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat rus, a domnit din 1894 pînă la revoluţia din februarie 1917. La 17 iunie 1918 a fost executat la Ekaterinburg (Sverdlovsk) în baza unei hotărîri a Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din regiunea Ural. — *428, 463, 464.*

Noske, Gustav (1868—1946) — unul dintre liderii oportunişti ai Partidului social-democrat din Germania. Cu mult înainte de primul război mondial s-a ridicat în apărarea militarismului. În timpul războiului a devenit social-şovinist şi a votat în Reichstag pentru aprobarea creditelor de război. În noiembrie 1918, în timpul revoluţiei din Germania, a fost unul dintre conducătorii reprimării mişcării revoluţionare a marinarilor din Kiel. În 1919—1920 a fost ministru de război ; a pus la cale reprimarea muncitorilor din Berlin şi asasinarea lui K. Liebknecht şi R. Luxemburg, fapte care i-au adus porecla de „cîinele sîngeros". Ulterior a fost preşedinte al provinciei prusiene Hanovra. În perioada dictaturii fasciste a primit pensie de stat de la guvernul hitlerist.

V. I. Lenin îl numea pe Noske „social-trădător", unul dintre „cei mai dezgustători călăi din rîndurile muncitorilor, trecuţi în slujba monarhiei şi a burgheziei contrarevoluţionare" (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 293). — *193.*

Novosedski (Binasik, M. S.) (1883—1938) — social-democrat, menşevic, de profesiune avocat. În 1906 a fost delegat cu drept de vot deliberativ la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. din partea organizaţiei din Smorgon. În anii reacţiunii s-a retras din mişcarea social-democrată. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost preşedintele secţiei militare a Sovietului din Petrograd şi membru al Comitetului executiv din Petrograd ; a făcut parte din C.E.C., prima legislatură. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost preşedintele guvernului de coaliţie din Vladivostok ; ulterior a lucrat în sectorul economic la Moscova. — *319, 322, 325, 334, 339.*

O

Odnokozov, A. E. (n. 1859) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Voronej, ţăran şi mic negustor, a aderat la cadeţi. A semnat „proiectul agrar al celor 104". — *251.*

Olenov, M. I. (n. 1876) — economist şi publicist de orientare marxistă, a făcut studii de medicină, a colaborat la „Obrazovanie", revistă literară, de popularizare a ştiinţei şi social-politică. — *283, 284.*

www.dacoromanica.ro

Ovcinnikov, I. N. (n. 1863) — cadet, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Veatka, de profesiune agronom. — *364.*

Ozol, I. P. (n. 1878) — social-democrat, menşevic, deputat în Duma a II-a de stat din partea oraşului Riga, de profesiune economist. La sfîrşitul ultimului deceniu al secolului trecut a participat la organizarea primelor cercuri muncitoreşti social-democrate din Riga. A luat parte, de asemenea, în 1902, la înfiinţarea organizaţiei muncitoreşti social-democrate letone din Ţinutul baltic. Din 1904 pînă în 1907 a fost membru în C.C. al P.M.S.D. din Letonia şi al Social-democraţiei din Ţinutul leton, membru în redacţia ziarului „Ţinea". A participat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. În 1907 a emigrat în S.U.A. — *401, 405, 406.*

Ozolin, K. I. (1866—1933) — avocat, cadet, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Liflanda. În Dumă a aderat la grupul leton al „Uniunii autonomiştilor". A fost senator în Letonia burgheză. — *394.*

P

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menşevic. La sfîrşitul secolului trecut şi începutul acestui secol a activat în rîndurile Partidului social-democrat din Germania făcînd parte din aripa lui stîngă ; a fost redactor la „Sächsische Arbeiter-Zeitung". A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menşevici. În perioada primei revoluţii ruse s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menşevic „Nacealo" ; a pledat în favoarea participării la alegerile pentru Duma lui Bulîghin şi a sprijinit tactica micilor tranzacţii cu cadeţii etc. Parvus a emis teoria antimarxistă a „revoluţiei permanente" din care, ulterior, Troţki a făcut o armă de luptă împotriva leninismului. În anii reacţiunii s-a îndepărtat de social-democraţie ; în timpul primului război mondial a fost social-şovinist, agent al imperialismului german, s-a îndeletnicit cu specula în stil mare şi s-a îmbogăţit din furniturile de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke", pe care Lenin a caracterizat-o drept „un organ al renegării şi al lacheismului murdar în Germania" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — *17, 102, 107, 290.*

Pereiaslavski, I. — *vezi* Hrustalev-Nosar, G. S.

Peşehonov, A. V. (1867—1933) — om politic şi publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost narodnic liberal, iar începînd din 1904 a făcut parte din redacţia revistei „Russkoe Bogatstvo" ; a colaborat la „Osvobojdenie", revistă a burgheziei liberale, şi la „Revoliuţionnaia Rossiia", ziar al eserilor. În anii 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării", iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al

www.dacoromanica.ro

„socialiştilor-populişti" (enesi). După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice ; din 1922 — emigrant alb. — *254, 268, 269, 303, 335, 374, 426, 430.*

Peterson, B. L. (n. 1874) — mare moşier, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kostroma, preşedintele Consiliului zemstvei judeţene Vetluga. La început a făcut parte din partidul cadet, pentru ca apoi să adere la „socialiştii-populişti". În Dumă a făcut parte dintr-o serie de comisii. — *251.*

Petrocenko, F. I. (n. 1875) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Vitebsk. În Dumă a aderat la cei de dreapta ; a făcut parte din comisia pentru ajutorarea şomerilor. În anii 1911—1913, 1917 şi 1918 a fost membru al Consiliului zemstvei judeţene Poloţk. — *228, 367, 402.*

Petrunkevici, I. I. (1844—1928) — moşier, militant al zemstvelor, cadet. În 1904 a fost preşedintele „Uniunii eliberării", organizaţie monarhistă-liberală. A participat la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost unul dintre fondatorii şi liderii de vază ai partidului cadet, preşedinte al Comitetului Central al acestui partid, editor al ziarului „Reci", organul central al cadeţilor. Deputat în Duma I de stat. În activitatea sa publică, Petrunkevici întruchipa slugărnicia politică a burgheziei liberale faţă de absolutism. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *364.*

Pianîh, I. E. (1863—1929) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kursk, socialist-revoluţionar. În 1903—1907 a activat în cadrul Uniunii ţărăneşti din Şcigrî a socialiştilor-revoluţionari ; în 1907 a fost arestat, iar în 1909 a fost condamnat la moarte în procesul intentat acestei uniuni ; pedeapsa cu moartea i-a fost comutată în muncă silnică pe viaţă. În anii 1909—1914 şi-a ispăşit pedeapsa la Tobolsk, iar în anii 1914—1917 la Schlüsselburg. Ulterior s-a retras din activitatea politică. — *378.*

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A.

Pimenova, E. K. (E. P.) (1885—1935) — ziaristă şi scriitoare. A colaborat la revistele „Mir Bojii", „Russkoe Bogatstvo" şi „Sovremennîi Mir" ; s-a situat pe poziţii menşevice. — *441, 443.*

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ruse şi internaţionale, primul care a propagat marxismul în Rusia. În 1875, pe cînd era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg şi s-a încadrat în activitatea revoluţionară. În 1877 a intrat în organizaţia narodnică „Zemlea i volea", iar în 1879, după scindarea ei, s-a situat în fruntea noii organizaţii narodnice „Cernîi peredel". În 1880 a emi-

www.dacoromanica.ro

grat în Elveţia, a rupt cu narodnicismul şi în 1883 a creat, la Geneva, prima organizaţie marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii". În ultimul deceniu al secolului trecut, Plehanov a luptat împotriva narodnicismului şi a luat atitudine împotriva revizionismului din mişcarea muncitorească internaţională. În primii ani ai secolului nostru a redactat, împreună cu Lenin, ziarul „Iskra" şi revista „Zarea", a luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii", iskrist din majoritate.

Din 1883 pînă în 1903 Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol important în apărarea concepţiei materialiste despre lume şi care constituie un preţios aport la tezaurul socialismului ştiinţific : „Socialismul şi lupta politică" (1883), „Divergenţele noastre" (1885), „Contribuţii la dezvoltarea concepţiei moniste asupra istoriei" (1895), „Studii de istorie a materialismului" (1896), „Rolul personalităţii în istorie" (1898) şi altele.

Dar încă de pe atunci la Plehanov au început să se manifeste greşeli serioase, care au constituit germenele concepţiei sale menşevice de mai tîrziu. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziţie împăciuitoristă faţă de oportunism, iar mai tîrziu s-a alăturat menşevicilor. În perioada revoluţiei din 1905—1907 s-a situat în toate problemele fundamentale pe poziţii menşevice. El subaprecia rolul revoluţionar al ţărănimii şi se pronunţa pentru o alianţă cu burghezia liberală ; admiţînd numai în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenţei acestei idei. A condamnat insurecţia armată din decembrie 1905. În anii reacţiunii şi în anii noului avînt revoluţionar a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machişti şi împotriva lichidatorismului, situîndu-se în fruntea grupului „menşevicilor-partiiţi". În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste, a apărat tactica defensistă a menşevismului, a rupt definitiv cu marxismul. Întors în Rusia după revoluţia din februarie 1917, Plehanov a condus grupul de extremă dreaptă al menşevicilor defensişti „Edinstvo", s-a ridicat împotriva bolşevicilor, împotriva revoluţiei socialiste, considerînd că în Rusia nu s-au copt condiţiile pentru trecerea la socialism. Faţă de Revoluţia din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

Dînd o înaltă preţuire lucrărilor filozofice ale lui Plehanov şi rolului său în răspîndirea marxismului în Rusia, V. I. Lenin îl critica în acelaşi timp cu asprime pentru abaterile de la marxism şi pentru greşelile mari comise în activitatea politică. — *5, 6, 14, 38, 57, 73, 85, 86, 92, 93, 102, 108, 109, 112, 121, 141, 152, 154, 155, 161, 163, 168, 191, 192, 195, 215, 226, 241, 297, 311, 312, 314, 315, 317, 318—324, 325, 330, 331, 333, 334, 336, 338, 339, 357, 358, 373, 396, 434, 437—443.*

www.dacoromanica.ro

Plevako, F. N. (1843—1908) — cunoscut avocat, octombrist. Deputat în Duma a III-a de stat din partea oraşului Moscova; a făcut parte din comisia apărării naţionale, comisia pentru propuneri legislative etc. — *157.*

Poiarkov, A. V. (n. 1868) — preot, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Voronej. — *378, 379, 407.*

Pokrovski, I. P. (n. 1872) — social-democrat, de profesiune medic. Deputat în Duma a III-a de stat din partea regiunilor Kuban şi Terek şi din partea guberniei Cernomorie, a aderat la partea bolşevică a fracţiunii social-democrate. În 1910 a intrat în redacţia ziarului bolşevic legal „Zvezda" în calitate de reprezentant al fracţiunii social-democrate din Duma a III-a. — *450, 453.*

Poneatovski, Ş. A. (n. 1863) — mare moşier, de profesiune avocat, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Volînea. A fost secretar-adjunct al Dumei; a făcut parte din comisia agrară. A aderat la autonomişti (grupul regiunilor periferice din vest). — *393.*

Popp, Adelheid (n. 1869) — întemeietoarea şi conducătoarea mişcării social-democrate feminine din Austria. Începînd din 1892, redactor al ziarului social-democrat „Arbeiterinnen-Zeitung". A luat parte la Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a. În 1918 a fost aleasă în consiliul municipal al Vienei, iar în 1919 în Adunarea naţională a Austriei. — *87.*

Portugalov, V. V. (n. 1874) — publicist cadet; a colaborat la ziarele „Saratovskii Listok", „Tovarişci" şi „Smolenskii Vestnik". După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate; a făcut parte din organizaţia emigranţilor contrarevoluţionari condusă de B. V. Savinkov; a colaborat la presa emigranţilor albi. — *38.*

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menşevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxişti. Pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la înfiinţarea ziarului „Iskra" şi a revistei „Zarea". A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, reprezentînd redacţia „Iskrei"; iskrist din minoritate. În anii reacţiunii şi ai noului avînt revoluţionar s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistelor menşevice „Vozrojdenie", „Naşa Zarea" ş.a. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni", săptamînalul lui Kerenski, în coloanele căruia s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — *99.*

Povilius, A. M. (n. 1871) — deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kovno, ţăran. În Dumă a făcut parte din

www.dacoromanica.ro

comisia agrară ; a aderat la fracțiunea social-democrată. În 1906, 1908, 1910 și 1911 a fost întemnițat. Ulterior s-a retras din mișcarea revoluționară. În Lituania burgheză a lucrat în diferite organizații cooperatiste, s-a îndeletnicit cu agricultura. După instaurarea Puterii sovietice în Lituania a lucrat într-un colhoz. — *395.*

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist burghez ; la sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „economismului" și unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. Mai tîrziu, membru activ al organizației monarhist-liberale „Uniunea eliberării". În 1906 a fost membru al C.C. al partidului cadet. Redactor-editor al revistei semicadete și semimenșevice „Bez Zaglaviia" și colaborator activ al ziarului „Tovarișci", al cadeților de stînga. Autor al unor cărți despre problema muncitorească, scrise de pe poziții bernsteiniene-liberale. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — *38, 154, 195, 215, 216, 230.*

Ptițîn — *vezi* Soloveicik, B. I.

„Pugaciov" — *vezi* Kabakov, G. I.

Purișkevici, V. M. (1870—1920) — mare moșier, ultrareacționar, monarhist. Începînd din 1900 a funcționat la ministerul afacerilor interne, iar în 1904 a fost numit funcționar pentru însărcinări speciale pe lîngă ministerul de interne, condus de Pleve. A fost unul dintre inițiatorii organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus" ; în 1907 a ieșit din această uniune și a creat o nouă organizație contrarevoluționară monarhistă — „Curtea arhanghelului Mihail" ; deputat în Duma a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia ; a devenit faimos prin discursurile sale antisemite și pogromiste rostite în Dumă. După cum spunea V. I. Lenin, „prin gura lui Purișkevici" vorbea „moșierul barbar și vechiul zbir" (Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 410). După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — *39, 161, 356.*

R

R. — *vezi* Radcenko, S. I.

Radcenko, S. I. (R.) (1868—1911) — social-democrat, a luat parte la mișcarea revoluționară începînd din 1890. În 1893 a fost unul dintre organizatorii cercului marxist al studenților tehnologi la care au participat V. I. Lenin, G. M. Krjijanovski, A. A. Vaneev și alții. În 1895 a făcut parte din centrul de conducere al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg. A participat la Congresul I al P.M.S.D.R., a fost ales membru al C.C.

www.dacoromanica.ro

În 1902 a fost arestat pentru activitate revoluționară și deportat în gubernia Vologda. Dupa ce s-a întors din deportare, în 1905, s-a retras din activitatea politică. — *99.*

Remencik, D. I. (n. 1863) — țăran, starșina de plasă, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Minsk. În Dumă a aderat la cei de dreapta. — *367.*

Rennenkampf, P. K. (1854—1918) — general țarist, călău și sugrumător al mișcarii revoluționare. În 1900—1901 a înăbușit cu sălbatică cruzime rascoala „boxerilor" din China. În 1906, împreună cu generalul Meller-Zakomelski, a condus expediția de pedepsire de pe calea ferată transsiberiană. În timpul primului război mondial, fiind comandant al armatei 1, neglijența criminală vecina cu trădarea de care a dat dovadă a fost una din principalele cauze ale înfrîngerii trupelor rusești în Prusia orientală; în 1915 a fost destituit din funcție și trecut în retragere. În 1918 a fost împușcat pentru activitate contrarevoluționară. — *45.*

Ricardo, David (1772—1823) — eminent economist englez, autor al lucrărilor „Despre principiile economiei politice și ale impunerii fiscale" (1817), „Despre protecția agriculturii" (1822) și al altor lucrări, în care și-a găsit încununarea economia politică burgheză clasică. Apărînd interesele burgheziei în lupta ei împotriva rămășițelor feudalismului, Ricardo susținea principiul liberei concurențe, cerînd înlăturarea tuturor îngrădirilor care frînau dezvoltarea producției capitaliste. Însemnătatea istorică a lui Ricardo pentru știința economică rezidă, în primul rînd, în teoria sa a valorii bazate pe muncă, pe care a căutat s-o pună la baza întregii economii politice. Dezvoltînd teoria valorii a lui A. Smith, Ricardo a demonstrat că valoarea este determinată de munca cheltuită pentru producerea mărfii, că din această muncă izvorăsc atît salariul muncitorului cît și veniturile neprovenite din muncă — profitul și renta. El a descoperit opoziția dintre salariul muncitorului și profitul capitalistului, adică a scos la iveală conflictul dintre interesele proletariatului și ale burgheziei.

Dar mărginirea de clasă l-a împiedicat pe Ricardo să facă o analiză cu adevărat științifică a capitalismului, să dezvăluie secretul exploatării capitaliste. El considera producția de mărfuri și capitalismul drept o formă eternă și firească a producției sociale. El n-a dezvăluit natura socială a valorii, n-a văzut deosebirea dintre valoare și prețul de producție și n-a putut să explice originea și esența banilor.

Concepțiile teoretice ale lui Ricardo au fost criticate de K. Marx în „Capitalul", în „Teorii asupra plusvalorii" și în alte lucrări. — *256, 257.*

Riutli, O. I. (n. 1871) — avocat, a fost președinte al societăților „Tara" și „Vanemuine", director al societății de credit reciproc;

www.dacoromanica.ro

cadet, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Liflanda. În Dumă a făcut parte din grupul estonian al „uniunii autonomiştilor". — *394.*

Rodbertus-Jagetzow, Iohann-Karl (1805—1875) — economist vulgar german, mare moşier prusian, unul dintre teoreticienii „socialismului de stat". Rodbertus considera că contradicţiile dintre muncă şi capital pot fi rezolvate printr-o serie de reforme, pe care trebuie să le înfăptuiască statul iuncheresc prusac ; el voia să menţină, după cum scria Engels, „clasa privilegiată încă cel puţin 500 de ani" (F. Engels, „Prefaţă la prima ediţie germană a lucrării «Mizeria filozofiei»"). Neînţelegînd originea plusvalorii şi esenţa contradicţiei fundamentale a capitalismului, Rodbertus considera că crizele economice se datoresc subconsumului maselor muncitoare. Principalele lucrări ale lui Rodbertus sînt : „Contribuţii la cunoaşterea orînduirii noastre de stat şi economice" (1842), „Scrisori sociale către von Kirchmann" (1850—1851, 1884). — *256, 286.*

Rodicev, F. I. (n. 1856) — moşier din Tver, militant al zemstvelor, unul dintre liderii partidului cadet şi membru al C.C. al acestui partid. A luat parte la congresele zemstvelor din anii 1904—1905. A fost deputat al Dumei de stat în toate legislaturile. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluţia Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — *17, 366.*

Rojdestvenski — socialist-populist, participant la primul congres al partidului eserilor din 1905. — *165.*

Roosevelt, Theodor (1858—1919) — om de stat american. A făcut parte din partidul republican. În 1897—1898 a fost ministru adjunct la marină. În 1899—1900 a fost guvernatorul statului New York. În 1901—1909 — preşedintele S.U.A. Roosevelt a fost unul dintre reprezentanţii influenţi ai monopolurilor din S.U.A. şi ideolog al imperialismului american. Guvernul lui Theodor Roosevelt a desfăşurat cursa înarmărilor şi a promovat o politică externă agresivă împotriva ţărilor din America Latină (acapararea zonei canalului Panama în 1903, ocuparea Cubei în 1906—1909). În alegerile prezidenţiale din 1912 a prezentat un program al reformismului burghez, care, după cum arăta Lenin, constituia o încercare „*de a salva capitalismul* cu ajutorul... *unor reforme burgheze*" (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 394). În timpul primului război mondial a cerut intrarea cît mai grabnică a S.U.A. în război. — *84.*

Rozenblum, D. — *vezi* Firsov, D.

Rubakin, N. A. (1862—1946) — bibliograf şi scriitor rus, autor a numeroase lucrări de bibliologie, de istorie a tipăriturilor în Rusia, de ştiinţă popularizată în domeniul geografiei, ştiinţelor naturii etc.

www.dacoromanica.ro

În 1907 a emigrat în Elveţia, unde a rămas pînă la sfîrşitul vieţii. Principala sa lucrare bibliografică este „Printre cărţi" (1906). În recenzia făcută volumului al II-lea al acestei lucrări, V. I. Lenin arăta : „Nici o bibliotecă serioasă nu se va putea lipsi de lucrarea d-lui Rubakin" (Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 254). V. I. Lenin s-a întîlnit cu Rubakin în străinătate şi a consultat cărţi din biblioteca acestuia. Ulterior, Rubakin a întreţinut legături strînse cu Uniunea Sovietică şi a lăsat prin testament U.R.S.S. biblioteca sa de 80 000 de volume, care a fost trecută în fondul de cărţi al Bibliotecii de stat „V. I. Lenin". — *218.*

Rubanovici, I. A. (1860—1920) — unul dintre liderii partidului socialiştilor-revoluţionari. Şi-a început activitatea politică participînd la mişcarea narodovoliştilor ; în deceniul al 9-lea a emigrat la Paris, unde a intrat, în 1893, în „grupul vechilor narodovolişti". A fost membru activ al partidului eserilor de la constituirea lui. A colaborat regulat la revista „Vestnik Russkoi Revoliuţii", care a devenit în 1912 organul oficial al eserilor. A reprezentat partidul socialiştilor-revoluţionari la congresele socialiste internaţionale de la Amsterdam (1904) şi Stuttgart (1907). Membru al Biroului socialist internaţional. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziţii social-şoviniste. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost adversar al Puterii sovietice. — *132.*

Rumeanţev, P. P. (Şmidt) (1870—1925) — a participat la mişcarea social-democrată începînd din 1891 ; a dus muncă de partid la Petersburg şi în alte oraşe din Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolşevici, a fost membru al Biroului Comitetelor Majorităţii. A participat la Congresul al III-lea al partidului ca delegat al Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R. În iunie 1905 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. În 1905 a fost redactor şi colaborator al primului ziar bolşevic legal „Novaia Jizn", iar în 1906—1907 redactor şi colaborator al revistei „Vestnik Jizni". În 1906 a fost delegat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. A participat la dezbaterile asupra problemei agrare, susţinînd programul leninist de naţionalizare a pămîntului. În anii reacţiunii s-a îndepărtat de partid şi a lucrat ca statistician. A murit în străinătate. — *314, 320—321.*

S

Safonov, P. A. (n. 1868) — membru al partidului cadet, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kostroma, de profesiune agronom. În Dumă a făcut parte din comisia agrară, din comisia executivă şi dintr-o serie de alte comisii. — *159.*

Sagatelian (Sagatelov) I. I. (1871—1936) — membru al partidului naţionalist burghez armean „Daşnakţutiun", de profesiune jurist. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Erevan şi în

www.dacoromanica.ro

Duma a III-a de stat din partea gubernriilor Erevan, Elizavetpol şi Baku. După instaurarea Puterii sovietice în Armenia a ieşit din partidul „Daşnakţutiun" ; din 1921 a lucrat la Comisariatul poporului pentru agricultură al Armeniei. — *387—388, 396.*

Sahno, V. G. (n. 1864) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kiev, la început fără partid, apoi social-democrat (menşevic). A fost judecat în procesul intentat fracţiunii social-democrate din Dumă. La proces a negat apartenenţa la partidul social-democrat şi a fost achitat. — *370.*

Saiko, E. A. (n. 1879) — trudovic, membru în Duma a II-a de stat din partea guberniei Poltava, ţăran de origine. A funcţionat ca secretar de plasă, a urmat cursurile comerciale superioare la Moscova. În Dumă a făcut parte din comisia financiară şi din comisia executivă. — *396—397.*

Saltîkov-Şcedrin, M. E. (1826—1889) — mare scriitor satiric rus, democrat-revoluţionar. În scrierile sale a supus unei critici nimicitoare regimul absolutist-iobăgist din Rusia ; el a creat o întreagă galerie de figuri de moşieri cu apucături despotice, de reprezentanţi ai birocraţiei ţariste şi de liberali timoraţi şi a zugrăvit, pentru prima oară în literatura rusă, tipuri de exploatatori burghezi. Pentru primele sale povestiri, „Contradicţii" (1847) şi „O poveste încurcată" (1848), în aprilie 1848 a fost exilat la Veatka, unde a stat mai bine de 7 ani. După ce s-a întors, la începutul anului 1856, la Petersburg, Saltîkov publică „Schiţe din provincie". În anii 1863—1864, Saltîkov-Şcedrin devine principalul publicist al revistei democrat-revoluţionare „Sovremennik", iar din 1868 face parte din redacţia revistei „Otecestvennîe Zapiski". După moartea lui Nekrasov, în 1878, devine redactor-responsabil al acestei reviste şi adevăratul conducător spiritual al intelectualităţii democrate, continuînd măreţele tradiţii ale democraţilor-revoluţionari din deceniul al 7-lea al secolului trecut. În perioada 1860—1890, Saltîkov-Şcedrin a creat o serie de opere importante : „Povestea unui oraş" (1869—1870), „Vorbe leale" (1872—1876), „Domnii Golovliov" (1875—1880) şi altele. Despre Iuduşka Golovliov, personajul principal din romanul „Domnii Golovliov", Lenin spunea că este un personaj nemuritor, şi nu o dată a folosit acest personaj, ca şi alte figuri din operele lui Saltîkov-Şcedrin, în lucrările sale în care demasca grupurile sociale şi partidele politice vrăjmaşe poporului. K. Marx preţuia deosebit de mult operele lui Saltîkov-Şcedrin. — *44.*

Saturin, D. — autorul unei serii de articole apărute în anii 1907—1908 în ziarele „Stolicinaia Poşta" şi „Tovarişci". — *454.*

Saveliev, A. A. (1848—1916) — moşier, cadet. Deputat în Duma I (din partea oraşului Nijni Novgorod), în Dumele a II-a şi a III-a (din partea guberniei Nijni Novgorod). Începînd din 1890

www.dacoromanica.ro

a fost președintele Consiliului zemstvei județene din Nijni Novgorod, iar în 1900—1908 a fost președintele Consiliului zemstvei guberniale din Nijni Novgorod. — *227, 366.*

St. — *vezi* Starkov, V. V.

Semenov, A. I. (n. 1857) — țăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Podolsk, la început fără partid, apoi trudovic. În Dumă a făcut parte din comisia agrară ; după dizolvarea Dumei a fost supus persecuțiilor polițienești. — *228, 370—371.*

Serov, V. M. (1879—1918) — social-democrat, bolșevic, de profesiune învățător. Delegat cu drept de vot consultativ la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Saratov, a făcut parte din comisia agrară și din comisia financiară ; după dizolvarea Dumei a fost judecat în procesul intentat fracțiunii social-democrate și condamnat la 5 ani muncă silnică. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost președintele Sovietului de deputați ai muncitorilor, țăranilor și soldaților din Verhneudinsk. În 1918 a fost împușcat de albgardiști. — *404.*

Singer, Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democrației germane, tovarăș de luptă al lui A. Bebel și W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaționalei a II-a. Din 1887 — membru al conducerii Partidului social-democrat din Germania, iar din 1890 (după Congresul de la Halle) — președinte al conducerii partidului. Din 1884 pînă în 1911 — deputat în Reichstag și președinte al fracțiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internațional, făcînd parte din aripa lui stîngă, marxistă. Singer a fost dușman al oportunismului în rîndurile partidului muncitoresc german și a rămas pînă la sfîrșitul vieții un promotor consecvent al politicii social-democrate revoluționare. V. I. Lenin îl prețuia mult pe Singer pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — *194.*

Sismondi, Jean-Charles-Léonard Simonde de (1773—1842) — economist și istoric elvețian. La începutul activității sale, Sismondi a fost adept al școlii economice burgheze clasice, apoi a devenit un exponent al socialismului mic-burghez și întemeietorul romantismului economic, în care își găseau expresia concepțiile micilor producători. Sismondi a relevat contradicțiile capitalismului, dar n-a știut să dezvăluie rădăcinile lor. El nu înțelegea tendințele progresiste ale marii producții capitaliste și declara drept ideal industria bazată pe sistemul breslelor și agricultura patriarhală, care nu corespundeau de loc noilor condiții economice.

Lenin a supus unei critici amănunțite doctrina lui Sismondi în lucrarea sa „Cu privire la caracterizarea romantismului economic". Principalele lucrări economice ale lui Sismondi sînt : „Noi principii

www.dacoromanica.ro

de economie politică, sau despre avuţie sub aspectul raportului dintre ea şi populaţie" (1819) şi „Studii de economie politică" (1837—1838). — *71.*

Sîrtlanov, Ş. Ş. (n. 1847) — moşier, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Ufa ; a făcut parte din partidul popular musulman, partid apropiat de cadeţi. A fost membru al Consiliului gubernial, iar din 1887 pînă în 1891 a fost preşedintele Consiliului zemstvei din Belebeevsk. — *396.*

Skirmunt, R. A. (n. 1868) — moşier, deputat în Duma I de stat din partea guberniei Minsk ; a făcut parte din fracţiunea „Uniunii autonomiştilor". În octombrie 1910 a fost ales membru în Consiliul de stat. — *358.*

Smirnov, E. — *vezi* Gurevici, E. L.

Smith, Adam (1723—1790) — economist englez, unul dintre reprezentanţii cei mai de seamă ai economiei politice burgheze clasice. În lucrarea sa „Studiu asupra naturii şi cauzelor avuţiei naţiunilor" (1776), el a afirmat pentru prima oară că izvorul valorii îl constituie orice muncă, indiferent de ramura de producţie în care ea este cheltuită. Pornind de la această teză, el a tras o concluzie extrem de importantă, şi anume că salariul muncitorului reprezintă o parte din produsul muncii lui şi este determinat de valoarea mijloacelor lui de existenţă, că izvorul veniturilor capitaliştilor şi ale proprietarilor funciari îl constituie tot munca muncitorilor. Smith a fost primul care a arătat că societatea capitalistă se compune din trei clase : muncitori, capitalişti şi proprietari funciari ; dar, din cauza caracterului limitat al concepţiilor sale burgheze, el a negat existenţa luptei de clasă în această societate. Relevînd marile merite ale lui Smith în dezvoltarea economiei politice, Marx a arătat totodată mărginirea burgheză a concepţiilor lui, caracterul lor contradictoriu şi eronat. Smith confunda determinarea justă a valorii mărfurilor prin timpul de muncă pe care îl conţin cu determinarea valorii mărfurilor prin valoarea muncii însăşi. Susţinînd că în capitalism valoarea se compune numai din venituri — salariu, profit şi rentă —, el omitea în mod greşit valoarea capitalului constant consumat în procesul de producţie a mărfii. Tezele greşite ale lui Smith au fost folosite de economiştii burghezi vulgari în scopul apărării ideologice a capitalismului. — *281.*

Soloveicik, B. I. (Ptiţîn) (n. 1884) — a aderat la mişcarea social-democrată în 1903, menşevic ; a activat într-o serie de oraşe din sudul Rusiei, apoi la Moscova. A participat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ca delegat din partea organizaţiei districtuale Moscova. În 1909 s-a retras din viaţa politică. În deceniul al 4-lea a lucrat la Comisariatul poporului pentru industria uşoară. — *334.*

www.dacoromanica.ro

Sombart, Werner (1863—1941) — economist burghez vulgar german, unul dintre principalii ideologi ai imperialismului german. Profesor la Universitatea din Breslau, apoi la cea din Berlin. La începutul activităţii sale, Sombart a fost unul dintre ideologii tipici ai „social-liberalismului... care are o uşoară spoială de marxism" (V. I. Lenin, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 54). Ulterior a devenit duşman făţiş al marxismului, prezentînd capitalismul ca un sistem economic armonios. În ultimii ani ai vieţii sale a trecut pe poziţiile fascismului, proslăvind regimul hitlerist. Principalele sale lucrări sînt : „Socialismul şi mişcarea socială în secolul al XIX-lea" (1896), „Capitalismul contemporan" (1902) etc. — *24.*

Sorge, Friedrich Adolf (1828—1906) — socialist german, militant de seamă al mişcării muncitoreşti şi socialiste internaţionale, prieten şi tovarăş de luptă al lui K. Marx şi F. Engels. A participat la revoluţia din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluţiei a emigrat în Elveţia, iar apoi (în 1852) în America. A fost organizatorul secţiilor Internaţionalei I în America. Secretar al Consiliului General al Internaţionalei I (1872—1874). A participat activ la fondarea Partidului muncitoresc socialist din S.U.A. şi a Uniunii muncitoreşti internaţionale. Sorge este autorul cărţii „Mişcarea muncitorească în Statele Unite" ; el a scris de asemenea o serie de articole, publicate în cea mai mare parte în revista social-democraţiei germane „Die Neue Zeit". A pregătit pentru tipar corespondenţa sa cu K. Marx, F. Engels şi alţii. Activitatea lui Sorge a fost foarte apreciată de Lenin, care îl numea veteran al Internaţionalei I. — *82, 344.*

Starkov, V.V. (St.) (1869—1925) — a intrat în mişcarea revoluţionară în ultimul deceniu al secolului trecut. A făcut parte din cercul marxist al studenţilor tehnologi, din care făceau parte V. I. Lenin, G. M. Krjijanovski, A. A. Vaneev, M. A. Silvin şi alţii. În 1895 a făcut parte din centrul de conducere al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg, organizată de V. I. Lenin. În decembrie 1895 a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat pe trei ani în Siberia răsăriteană. După expirarea termenului de deportare a lucrat ca mecanic într-o uzină, iar apoi ca director al centralei electrice din Baku ; a menţinut legătura cu organizaţiile social-democrate locale. În anii reacţiunii s-a retras din munca de partid. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat la Comisariatul poporului pentru comerţul exterior, a fost adjunct al reprezentantului comercial al U.R.S.S. în Germania. — *99.*

Steţki, I. S. (n. 1871) — proprietar funciar, agronom, deputat în Duma I şi a II-a de stat din partea guberniei Liublin, membru al partidului naţional-democrat. În Dume a făcut parte din fracţiunea kolo-ului polonez. — *393.*

Stişinski A. S. (n. 1857) — funcţionar superior ţarist, reacţionar, apărător fervent al intereselor moşierimii. Din 1873 şi pînă în 1882 a

www.dacoromanica.ro

funcţionat în Cancelaria statului, apoi la Ministerul Afacerilor Interne. În 1896 a fost numit ministru subsecretar de stat, iar în 1899—1904 a deţinut funcţia de adjunct al ministrului afacerilor interne. În guvernul Goremîkin a fost director general la departamentul agriculturii şi domeniilor. A fost unul dintre inspiratorii organizaţiei ultrareacţionare „Uniunea poporului rus". Din 1904 a fost membru în Consiliul de stat. — *244, 250.*

Stolîpin, P. A. (1862—1911) — om de stat al Rusiei ţariste, mare moşier ; din 1906 pînă în 1911 — preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al afacerilor interne. De numele lui este legată perioada de cruntă reacţiune politică în care s-a aplicat pe scară largă pedeapsa cu moartea în scopul reprimării mişcării revoluţionare („reacţiunea stolîpinistă" 1907—1910). Stolîpin a efectuat o reformă agrară în scopul de a crea gospodării chiaburești, care să devină un sprijin al absolutismului ţarist la sate. Dar încercarea de a consolida autocraţia putredă cu ajutorul cîtorva reforme de sus, efectuate în interesul burgheziei şi moşierilor, a suferit un eşec total. A fost asasinat în 1911 la Kiev de socialistul-revoluţionar Bogrov. — *15, 16, 26, 42, 43, 44, 122, 124, 129, 136, 148, 158, 164, 176, 185, 225, 270, 271, 316, 321, 329, 356, 358, 359, 364, 371, 376, 410, 422, 424, 428, 430.*

Strumilin (Strumillo-Petraşkevici), S. G. (n. 1877). — social-democrat, ulterior economist şi statistician sovietic de vază, academician. A intrat în mişcarea revoluţionară în 1897. În 1899 a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg ; a fost arestat şi deportat în repetate rînduri. În 1905 şi în anii următori a activat în cadrul organizaţiilor menşevice din Petersburg, situîndu-se pe o poziţie împăciuitoristă. A fost delegat la Congresele al IV-lea şi al V-lea ale P.M.S.D.R. (1906 şi 1907), a prezentat o opinie separată în problema agrară, în care nega necesitatea programului agrar în general ; într-o serie de probleme principiale a votat pentru bolşevici. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a îndepărtat de menşevici ; în 1923 a devenit membru al P.C.U.S. A lucrat în cadrul Comisiei de Stat a Planificării (1921—1937 ; 1943—1951) şi al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. ; a fost profesor la Universitatea din Moscova şi la o serie de alte institute de învăţămînt superior. A scris un mare număr de lucrări ştiinţifice şi articole în domeniul planificării socialiste, al istoriei economiei naţionale a U.R.S.S., al statisticii etc. — *351.*

Struve, P. B. (1870—1944) — economist şi publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanţii cei mai de seamă ai „marxismului legal" ; colaborator şi redactor al revistelor „Novoe Slovo" (1897), „Nacealo" (1899) şi „Jizn" (1900). Încă în prima sa lucrare, „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei" (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o „completare" şi la o „critică" a teoriei economice şi filozofice a lui K. Marx ; s-a solidarizat cu reprezentanţii economiei politice burgheze vulgare şi a

www.dacoromanica.ro

propagat malthusianismul. A căutat să adapteze marxismul şi mişcarea muncitorească la interesele burgheziei. Struve a fost unul dintre teoreticienii şi organizatorii „Uniunii eliberarii", organizaţie monarhistă-liberală (1903—1905), şi redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie" (1902—1905). O dată cu înfiinţarea, în 1905, a partidului cadet, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un duşman inveterat al Puterii sovietice, a fost membru al guvernului contrarevoluţionar al lui Vranghel şi, în cele din urmă, emigrant alb. — *25, 56, 58, 59, 62, 97, 98—99, 100, 101, 113, 114, 120—121, 123, 124, 161, 164, 194, 294, 385, 465—466, 471, 473.*

Suvorov, S. A. (Borisov) (1869—1918) — social-democrat, publicist şi statistician. Şi-a început activitatea revoluţionară în ultimul deceniu al secolului trecut, în rîndurile narodovoliştilor. Din 1900 — social-democrat; în anii 1905—1907 a activat în organizaţiile bolşevice dintr-o serie de oraşe ale Rusiei. A participat la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot deliberativ, reprezentînd organizaţia din Turkestan. La congres a fost unul dintre raportorii în problema agrară, susţinînd revendicarea împărţirii pămînturilor moşiereşti şi trecerea lor în proprietatea privată a ţaranilor. După înfrîngerea revoluţiei din 1905—1907 a aderat la grupul intelectualilor machişti din rîndurile partidului, care porniseră o campanie împotriva filozofiei marxiste; a participat la elaborarea culegerii acestora intitulată „Eseuri asupra filozofiei marxiste" (1908). În lucrarea sa „Materialism şi empiriocriticism" (1909), V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare concepţiile filozofice antimarxiste ale lui Suvorov.

După 1910 Suvorov s-a îndepărtat de partid; a lucrat ca statistician. În 1917 a aderat la menşevicii-internaţionalişti. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat la Moscova şi la Iaroslavl. A fost ucis în timpul rebeliunii contrarevoluţionare de la Iaroslavl din iulie 1918. — *273, 274, 304.*

Südekum, Albert (n. 1871) — unul dintre liderii oportunişti ai social-democraţiei germane, revizionist. Din 1900 pînă în 1918 deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial, social-şovinist inveterat. A propagat concepţii imperialiste în problema colonială, luptînd împotriva mişcării revoluţionare a clasei muncitoare. În anii 1918—1920 a fost ministru de finanţe al Prusiei. Într-o serie de lucrări, V. I. Lenin l-a atacat cu vehemenţă pe Südekum, calificîndu-l pe el şi pe adepţii săi drept o bandă de „lachei vrednici de dispreţ ai kaiserului şi burgheziei". „Cuvîntul «Südekum» — scria Lenin — a devenit un nume comun: un tip de oportunist şi social-şovinist, mulţumit de sine şi lipsit de scrupule" (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 104). — *468—469, 471.*

Svaviţki, N. A. (N. S.) (1879—1936) — cunoscut economist statistician. A participat la anchetele statistice ale zemstvelor din

www.dacoromanica.ro

guberniile Vladimir şi Harkov. În anii 1908—1910 a lucrat la Consiliul municipal al Moscovei. Din 1914 — docent la catedra de statistică a Universităţii din Moscova, iar din 1919 — profesor la Universitatea de stat din Moscova. Începînd din 1920 a lucrat la Direcţia centrală de statistică; a participat la congresele statisticienilor din anii 1917, 1918, 1919 şi 1925. — *380.*

Sveatopolk-Mirski, D. N. (n. 1874) — prinţ, mare moşier, deputat în Dumele a II-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat. — *250, 356, 381, 402, 403.*

Ş

Şahovskoi, D. I. (n. 1861) — prinţ, fruntaş al zemstvelor, unul dintre organizatorii „Uniunii eliberării" (1904), organizaţie monarhistă-liberală; din 1905 membru în C.C. al partidului cadeţilor. Deputat în Duma I de stat şi secretar al ei. Din mai pînă în iunie 1917 a fost ministru al asistenţei publice în primul Guvern provizoriu burghez de coaliţie. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperaţiei sovietice. — *364.*

Şanin, M. (Şapiro, L. G.) (1887—1957) — şi-a început activitatea revoluţionară în 1902; în 1903 a intrat în organizaţia din Riga a Bundului. Delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. din partea organizaţiei din Dvina a Bundului. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a intrat în P.M.S.D.R., menşevic. Din 1918 — membru al P.C. (b) din Rusia. A lucrat la Comisariatul poporului pentru învăţămînt, a fost activist politic în Armata Roşie. Din 1920 pînă în 1921 — membru al prezidiului Comitetului general pentru educaţie politică. În anii 1925—1929 a lucrat la Comisariatul poporului pentru finanţe al R.S.F.S.R. Este autorul unei serii de lucrări ştiinţifice. — *270—277, 351, 352.*

Şcerbina, F. A. (1849—1936) — statistician al zemstvelor, narodnic. Între anii 1884 şi 1903 a condus secţia de statistică a zemstvei Voronej. În 1907 a fost deputat în Duma a II-a de stat din partea partidului „socialiştilor-populişti". După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a emigrat. A întocmit şi a publicat sub redacţia lui o serie de lucrări statistice, printre care: „Gospodăria ţărănească din judeţul Ostrogojsk" (1887), „Culegere de date rezumative privind 12 judeţe din gubernia Voronej" (1897), „Bugetele ţărăneşti în funcţie de recolte şi de preţurile cerealelor" (1897). V. I. Lenin a criticat cu asprime metodele greşite de prelucrare a datelor statistice de către autor, care denaturau realitatea. — *232.*

Şevici — socialist-revoluţionar, participant la congresul din 1905 al partidului eserilor. — *165.*

www.dacoromanica.ro

Şidlovski, S. A. (n. 1864) — octombrist, moşier, mareşal al nobilimii într-un judeţ. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Moghilev. — *358.*

Şimanski, I. A. (n. 1872) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Minsk. În Dumă a aderat la aripa de dreapta, a făcut parte din comisia pentru învăţămîntul public. — *368, 392.*

Şingarev, A. I. (1869—1918) — cadet, fruntaş al zemstvelor, publicist, de profesiune medic. Preşedinte al Comitetului partidului cadet din gubernia Voronej, iar din 1907 — membru în C.C. al acestui partid. Deputat în Dumele a II-a şi a III-a de stat din partea guberniei Voronej şi în Duma a IV-a din partea oraşului Petersburg ; liderul fracţiunii cadeţilor din Dumă. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 — ministru al agriculturii în primul Guvern provizoriu burghez şi ministru de finanţe în cel de-al doilea Guvern provizoriu burghez. — *359, 362, 363, 366, 452, 453.*

Şmidt — vezi Rumeanţev, P. P.

Şulghin, V. V. (n. 1878) — moşier, deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Volînia. Monarhist şi naţionalist inveterat, redactor al ziarului „Kievleanin", organ al naţionaliştilor ruşi. În 1917 a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii armatei albgardiste de voluntari, a sprijinit pe generalii contrarevoluţionari Alekseev, Denikin şi Vranghel ; a emigrat în străinătate, unde a continuat lupta împotriva Puterii sovietice. În timpul celui de-al doilea război mondial, Şulghin s-a aflat în Iugoslavia. În 1944, după intrarea trupelor sovietice în Iugoslavia, a fost extrădat Uniunii Sovietice şi condamnat ; a fost eliberat în 1956. Într-o „Scrisoare deschisă către emigranţii ruşi" (1960), el a adresat emigranţilor apelul de a renunţa la lupta împotriva Uniunii Sovietice. — *358.*

T

Tanţov, A. Z. (n. 1860) — moşier, octombrist, deputat în Dumele a II-a şi a III-a de stat din partea guberniei Smolensk. Consilier al zemstvei judeţene şi guberniale Smolensk ; redactor al publicaţiei „Smolenskaia Gazeta". — *358.*

Tatarinov, F. V. (n. 1860) — moşier, cadet, deputat în Dumele I şi a II-a de stat din partea oraşului Orel. A fost preşedinte al Consiliului zemstvei judeţene şi membru al Consiliului zemstvei guberniale Orel. În cadrul Dumei a II-a a făcut parte din comisia

www.dacoromanica.ro

agrară, comisia pentru problemele administrației locale, a fost secretar al comisiei bugetare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus o activitate contrarevoluționară în sudul Rusiei. — *227, 363, 382, 383, 405.*

Tenison, I. I. (Tînison) (n. 1868) — om de stat burghez estonian și militant pe tărîm social. Conducînd curentul burghez-clerical din Estonia a fondat la sfîrșitul anului 1905 partidul „progresist", care era promotorul intereselor burgheziei estoniene. Deputat în Duma I de stat din partea guberniei Liflanda ; a făcut parte din fracțiunea cadeților. În Dumă a luat cuvîntul în problema agrară și într-o serie de alte probleme. În 1919—1920 și în 1928 a fost prim-ministru al Estoniei, iar în 1930—1932 — ministru al afacerilor externe. Ulterior profesor la Universitatea din Tartu. — *394.*

Ter-Avetikeanț, S. H. (1867—1938) — membru al partidului naționalist burghez armean „Daşnakțutiun", publicist, de profesiune învățător. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Elizavetpol. După instaurarea Puterii sovietice în Transcaucazia a ieșit din partidul „Daşnakțutiun" și a funcționat ca învățător în raionul Gheandj (Kirovabad) din Azerbaidjan. — *396.*

Teterevenkov, V. N. (n. 1877) — moșier, octombrist, președintele Consiliului zemstvei județene Meșciovsk, deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea guberniei Kaluga. În Dume s-a situat pe o poziție de extremă dreaptă. — *232.*

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacționar burghez și istoric francez ; de profesiune avocat. Și-a început activitatea politică la sfîrșitul deceniului al 3-lea al secolului trecut, ca reprezentant al opoziției burghezo-liberale ; după revoluția burgheză din iunie 1830 a ocupat o serie de posturi ministeriale și a fost șef al guvernului. În 1834 a fost organizator al cruntei înăbușiri a răscoalelor republicane de la Lyon și Paris. În perioada celei de-a doua Republici (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii", care avea un caracter contrarevoluționar. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. Din ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma garda națională din Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea sa „Războiul civil din Franța" (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța", Editura politică, 1960, pag. 38—45). — *424.*

Tihvinski, F. V. (n. 1862) — preot, membru al Uniunii țărănești din Rusia, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei

www.dacoromanica.ro

Veatka. A participat la editarea ziarului „Trudovoi Narod" (1907). În Dumă a rostit cuvîntări cu privire la problema agrară și pentru desființarea pedepsei cu moartea în numele Uniunii țărănești și al Grupului trudovic. După dizolvarea Dumei a fost caterisit. — *354, 369.*

Tîrkova, A. V. (Verghejski, A.) (n. 1869) — publicistă de seamă a partidului cadet. Și-a început activitatea publicistică în 1899. În 1906 a făcut parte din C.C. al partidului cadet ; a condus „Biroul de presă din Petersburg", subvenționat de cadeți. A colaborat la „Reci" și la alte ziare. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate, unde a desfășurat o propagandă ostilă Puterii sovietice. — *163.*

Tișkevici, V. I. (n. 1865) — conte, militant polonez pe tărîm social, mare moșier, membru al partidului național-democrat — principalul partid naționalist al moșierimii și burgheziei poloneze. Începînd din 1904 a luptat activ pentru autonomia Poloniei. A fost deputat în Duma I de stat din partea orașului Varșovia. — *393.*

Trasun, F. S. (n. 1864) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Vitebsk, preot romano-catolic, cadet. A deținut diverse funcții bisericești la Riga, Petersburg, Poloțk și Iuriev, a fost profesor la Academia teologică din Petersburg. A editat un calendar popular leton, precum și ziarul „Auseklis" ; a organizat o serie de instituții culturale letone. În Dumă a aderat la grupul leton al autonomiștilor. — *393.*

Treitschke, Heinrich (1834—1896) — istoric german, publicist, ideolog și propagandist al prusacismului, șovinismului și rasismului reacționar. În 1866—1889 a fost redactor al revistei reacționare „Preussische Jahrbücher". În 1871—1884 a fost deputat în Reichstag, a sprijinit activ politica internă și externă a lui Bismarck, a aprobat aplicarea în 1878 a legii excepționale împotriva socialiștilor. În 1886 devine istoriograf oficial al statului prusac. În 1895 a fost ales membru al Academiei de Științe din Berlin. Lucrarea lui principală este „Istoria Germaniei în secolul al XIX-lea" în 5 volume. Treitschke a jucat un rol însemnat în formarea ideologiei imperialismului german. — *9.*

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. A fost, după cum l-a definit Lenin, „unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a cîștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori" (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general

www.dacoromanica.ro

al Petersburgului, iar apoi ministru adjunct la interne. Autorul faimosului ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartuşe oarbe şi de a nu economisi gloanţele". Inspirator al pogromurilor săvîrşite de sutele negre. — *124.*

Troţki (Bronştein), L. D. (1879—1940) — duşman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia, iskrist din minoritate. După congres a dus o luptă aprigă împotriva bolşevicilor în toate problemele teoriei şi practicii revoluţiei socialiste. În anii reacţiunii a fost lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziţie centristă, a dus luptă împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii şi revoluţiei. Întorcîndu-se din emigraţie, după revoluţia din februarie 1917 a aderat la grupul „interraioniştilor" şi, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în rîndurile partidului bolşevic. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare şi maritime, preşedinte al Consiliului militar-revoluţionar al Republicii ; a făcut parte din Biroul Politic al C.C. În 1918 a luat poziţie împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziţiei în discuţia asupra sindicatelor. Începînd din 1923 a dus o înverşunată luptă fracţionistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului ; a propagat ideea imposibilităţii victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd troţkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic şi organizatoric. În 1927 Troţki a fost exclus din partid ; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetăţenia sovietică. Aflîndu-se în străinătate a continuat lupta împotriva Statului sovietic şi a partidului comunist, împotriva mişcării comuniste internaţionale. — *106.*

Tucikin — *vezi* Cernov, V. M.

Tugan-Baranovski, M. I. (1865—1919) — economist burghez rus ; în ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanţii de seamă ai „marxismului legal". A colaborat la revistele „Novoe Slovo" (1897), „Nacealo" (1899) etc. ; a procedat la o critică a teoriei lui Marx. În perioada primei revoluţii burghezo-democratice din Rusia a făcut parte din partidul cadet. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost un militant activ al contrarevoluţiei din Ucraina şi a fost ministru de finanţe al Radei centrale burgheze ucrainene. Principalele lucrări scrise de el în ultimul deceniu al secolului trecut sînt : „Crizele industriale în Anglia contemporană, cauzele şi influenţa lor asupra vieţii poporului" (1894), „Fabrica rusă în trecut şi în prezent" (1898) etc. — *98.*

Tulin, K. — *vezi* Lenin, V. I.

www.dacoromanica.ro

Turgheniev, I. S. (1818—1883) — mare scriitor rus ; a avut o contribuţie importantă la dezvoltarea limbii literare ruse. În creaţia lui s-au reflectat căutările ideologice ale societăţii ruse din anii 1830—1880. În lucrările sale („Povestirile unui vînător", „Un cuib de nobili", „Rudin", „În ajun", „Părinţi şi copii" etc.) Turgheniev a înfăţişat contradicţiile caracteristice ale vieţii sociale ruse. El a creat o galerie de tipuri ale „oamenilor de prisos", care-şi dădeau seama că pieirea societăţii aristocratice este inevitabilă, dar care în mod practic nu erau capabili să întreprindă ceva pentru schimbarea ei ; pentru prima oară în literatură el a înfăţişat pe reprezentantul generaţiei noi — democratul-raznocinеţ („nihilistul"). Protestul vehement împotriva iobăgiei se împletea la Turgheniev cu revendicările liberale moderate. — *44.*

Ţ

Ţederbaum, I. O. — *vezi* Martov, L.

Ţereteli, I. G. (1882—1959) — unul dintre liderii menşevismului. A fost deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Kutais. În cadrul Dumei a condus fracţiunea social-democrată, a făcut parte din comisia agrară. În calitate de reprezentant al fracţiunii social-democrate din Dumă a luat parte cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziţii centriste. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, defensist, partizan al unei coaliţii cu burghezia. În mai 1917 a intrat în Guvernul provizoriu burghez ca ministru al poştelor şi telegrafului, iar după evenimentele din iulie a fost ministru de interne, unul dintre inspiratorii prigoanei pogromiste dezlănţuite împotriva bolşevicilor. După Revoluţia Socialistă din Octombrie, Ţereteli s-a situat în fruntea blocului antisovietic în Adunarea constituantă. A fost unul dintre conducătorii guvernului menşevic contrarevoluţionar din Gruzia. După victoria Puterii sovietice în Gruzia, emigrant alb. În 1923 a fost unul dintre organizatorii Internaţionalei (a II-a) muncitoreşti socialiste unite, organizaţie oportunistă. Ultimii ani ai vieţii, Ţereteli şi i-a petrecut în S.U.A. — *210, 266, 312, 401, 402, 406, 407.*

U

Uspenski, V. P. (n. 1869) — socialist-revoluţionar, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Reazan, medic de zemstvă. A condus biroul medico-sanitar de pe lîngă Consiliul zemstvei guberniale Reazan. A fost secretar adjunct al Dumei şi membru în comisia de interpelări. — *387—388.*

www.dacoromanica.ro

V

V. V. — *vezi* Voronţov, V. P.

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc belgian, preşedintele Biroului socialist internaţional al Internaţionalei a II-a, revizionist şi oportunist inveterat. În timpul primului război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziţiile social-şovinismului ; a făcut parte din guvernul burghez, ocupînd diferite posturi ministeriale. După revoluţia burghezo-democratică din februarie 1917 a venit în Rusia ca să facă agitaţie pentru continuarea războiului imperialist. Vandervelde a avut o atitudine total ostilă faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie, a contribuit activ la organizarea intervenţiei militare împotriva Rusiei Sovietice, a depus eforturi susţinute pentru refacerea Internaţionalei a II-a. În 1925—1927 a fost ministru de externe al Belgiei ; a participat la încheierea acordurilor de la Locarno (1925), îndreptate împotriva U.R.S.S. A luptat activ împotriva creării frontului unic antifascist al comuniştilor şi socialiştilor. Vandervelde a scris o serie de cărţi şi broşuri. În lucrările lui Vandervelde, după cum arată V. I. Lenin, „eclectismul mic-burghez" se ridică „împotriva marxismului, sofistica împotriva dialecticii, reformismul filistin împotriva revoluţiei proletare" (Opere, vol. 28, Editura politică, 1959, pag. 318). — *93, 447.*

Van Kol, Heinrich (1851—1925) — unul dintre întemeietorii şi liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda (1894). Chiar în primii ani după constituirea partidului a alunecat spre reformism şi oportunism. La congresele de la Amsterdam (1904) şi Stuttgart (1907) ale Internaţionalei a II-a a sprijinit rezoluţia oportunistă în problema colonială, care, invocînd aşa-zisa „misiune civilizatoare" a imperialismului, justifica înrobirea popoarelor din colonii. A avut o atitudine ostilă faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie şi faţă de Statul sovietic. V. I. Lenin a criticat cu asprime în lucrările sale esenţa imperialistă a poziţiei lui Van-Kol. — *69, 70, 73, 193—194.*

Vasiutin, F. K. (n. 1877) — ţăran, deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Harkov, trudovic. În Dumă a făcut parte din comisia agrară şi din comisia pentru ajutorarea şomerilor. S-a pronunţat pentru înstrăinarea forţată a pămînturilor moşiereşti fără răscumpărare. — *385—386.*

Verghejski, A. — *vezi* Tîrkova, A. V.

Vetcinin, V. G. (n. 1861) — moşier, din 1904 — mareşalul nobilimii din Eleţk, deputat în Dumele a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Orel. În Duma a II-a de stat a făcut parte din fracţiunea octombriştilor, în Duma a III-a din fracţiunea „naţională rusă", iar în Duma a IV-a din fracţiunea „naţionaliştilor ruşi şi a dreptei moderate". — *357—358, 359.*

www.dacoromanica.ro

Vihleaev, P. A. (1869—1928) — statistician și agronom, narodnic liberal. A condus serviciul economic al Consiliului zemstvei din Tver, iar din 1907 pînă în 1917 a condus serviciul de statistică al Consiliului zemstvei din Moscova. Autorul unei serii de lucrări de statistică privind gospodăria țărănească din Rusia țaristă, lucrări care negau diferențierea de clasă a țărănimii și făceau elogiul obștii sătești. A fost adjunct al ministrului agriculturii în Guvernul provizoriu burghez (1917). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Vihleaev a lucrat la Direcția centrală de statistică și a fost profesor la o serie de institute de învățămînt superior din Moscova. — *167, 253.*

Voinov — vezi Lunacearski, A. V.

Volk-Karacevski, V. V. (1873—1920) — membru al partidului mic-burghez al „socialiștilor-populiști", deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Cernigov. În Dumă a fost membru al comisiei agrare și al altor comisii; a condus fracțiunea „socialiștilor-populiști". În 1914—1917 a fost secretar al „Uniunii orașelor din Rusia". — *264, 376.*

Volkov, T. O. (n. 1879) — deputat în Duma I de stat din partea guberniei Smolensk, cadet, țăran de origine. A fost învățător la țară. A făcut parte din comisia agrară a Dumei. — *251.*

Vollmar, Georg Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. La jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație; în anii 1879—1880 a redactat organul partidului, „Der Sozialdemokrat", care apărea ilegal la Zürich; a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag și în landtagul din Bavaria. După abolirea legii excepționale împotriva socialiștilor, Vollmar a rostit, în 1891, două cuvîntări la München, în care propunea ca activitatea partidului să se limiteze la lupta pentru reforme și îndemna la o înțelegere cu guvernul. Împreună cu Bernstein, Vollmar a devenit ideolog al reformismului și revizionismului. El s-a ridicat împotriva întețirii luptei de clasă, a căutat să demonstreze superioritatea „socialismului de stat" și a îndemnat pe social-democrați să încheie alianță cu liberalii; la elaborarea programului agrar al partidului, el a susținut interesele micilor proprietari funciari. În timpul primului război mondial, Vollmar s-a situat pe poziții social-șoviniste. În ultimii ani ai vieții sale s-a retras din viața politică activă. — *75, 89, 93, 440.*

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900; autorul lucrărilor: „Destinele capitalismului în Rusia" (1882), „Curentele de la noi" (1893), „Studii de economie teoretică" (1895) și

www.dacoromanica.ro

altele, în care susţinea că în Rusia nu există condiţii pentru dezvoltarea capitalismului şi în acelaşi timp proslăvea mica producţie de mărfuri şi idealiza obştea ţărănească. Voronţov pleda pentru împăcarea cu cîrmuirea ţaristă şi combătea cu hotărîre marxismul. Concepţiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în multe din lucrările sale. — *335, 375.*

W

Webb, Beatrice (1858—1943) şi *Sidney* (1859—1947) — cunoscuţi militanţi englezi pe tărîm social, reformişti. Au scris împreună o serie de lucrări de istorie şi teorie a mişcării muncitoreşti engleze. Traducerea în limba rusă a cărţii lor „Industrial Democracy" (1897) a apărut în anii 1900—1901 sub titlul „Teoria şi practica trade-unionismului englez". Ideologi ai micii burghezii şi ai aristocraţiei muncitoreşti, soţii Webb au căutat să demonstreze în lucrările lor că problema muncitorească poate fi rezolvată în mod paşnic în cadrul societăţii capitaliste. În anii primului război mondial, ei s-au situat pe o poziţie social-şovinistă. Sidney Webb a fost unul dintre întemeietorii organizaţiei reformiste Societatea fabiană ; a făcut parte din primul (1924) şi din cel de-al doilea guvern laburist (1929—1931). Soţii Webb au avut o atitudine de simpatie faţă de Uniunea Sovietică. — *24.*

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern) (1859—1941) — împărat al Germaniei şi rege al Prusiei (1888—1918). — *144.*

Witkowski — vezi Harden, M.

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal" din Rusia ţaristă ; partizan convins al absolutismului ; a căutat să menţină monarhia făcînd promisiuni şi concesii neînsemnate burgheziei liberale şi recurgînd la crîncene represiuni împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbuşirii revoluţiei din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicaţii (februarie — august 1892), ministru de finanţe (1892 — 1903), preşedinte al Consiliului de Miniştri (octombrie 1905 — aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanţelor, al politicii vamale, al construcţiilor de căi ferate, al legislaţiei pentru reglementarea muncii în fabrici, prin stimularea intensă a investiţiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia şi la accentuarea dependenţei ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit", „agent de bursă", aşa l-a calificat V. I. Lenin. — *42, 123—124, 316, 360, 452.*

www.dacoromanica.ro

X

X — vezi Maslov, P. P.

Z

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania ; scriitoare de talent, orator şi tribun înflăcărat. A intrat în mişcarea revoluţionară la sfîrşitul deceniului al 8-lea al secolului trecut ; în 1881 a aderat la Partidul social-democrat din Germania, care pe atunci se afla în ilegalitate. În 1882 a emigrat în Elveţia şi s-a stabilit la Zürich, unde a colaborat activ la ziarul „Der Sozialdemokrat", organul ilegal al Partidului social-democrat din Germania şi a contribuit la difuzarea lui în Germania. Făcînd parte din aripa stîngă a social-democraţiei germane, Clara Zetkin, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring şi K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein şi a celorlalţi oportunişti. În 1907 a participat la lucrările Congresului al VII-lea (de la Stuttgart), şi cuvîntările rostite de ea la congres au fost mult apreciate de V. I. Lenin. În timpul primului război mondial a fost o internaţionalistă revoluţionară şi a luptat împotriva social-şovinismului. A participat activ la pregătirea Conferinţei socialiste internaţionale a femeilor care s-a ţinut la Berna în martie 1915. În 1916 a intrat în grupul „International", iar apoi în „Uniunea Spartacus". Din 1919 — membră a Partidului Comunist din Germania ; a fost aleasă în C.C. al partidului. La Congresul al III-lea al Internaţionalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaţionalei, în cadrul căruia a condus secretariatul internaţional pentru problemele femeilor. Din 1924 pînă la sfîrşitul vieţii a fost preşedintă a Comitetului Executiv al Organizaţiei internaţionale pentru ajutorarea luptătorilor revoluţiei (Ajutorul Roşu). — *72, 73, 82, 83, 85, 88, 90, 92, 93, 94, 192.*

Zimin, D. L. (n. 1867) — socialist-revoluţionar, ţăran de origine. A funcţionat ca învăţător în gubernia Kazan, iar apoi ca director de şcoală elementară la Simbirsk. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Simbirsk, a făcut parte din comisia bugetară. În 1917 a fost ales membru în C.C. al partidului eserilor. În 1919 — membru al Consiliului şi şef al administraţiei „armatei voluntare" albgardiste. — *366.*

Zitz, Louise (1865—1922) — activistă a Partidului social-democrat din Germania, de profesiune învăţătoare. Membră de partid din 1892 ; în 1898 a fost aleasă membră a C.C. La Congresul de la Stuttgart al Internaţionalei a II-a (1907) a sprijinit revendicarea dreptului de vot universal pentru femei. În 1908 a fost aleasă în

www.dacoromanica.ro

conducerea Partidului social-democrat din Germania. Pînă la primul război mondial s-a situat pe poziții de stînga, alături de C. Zetkin. În timpul primului război mondial a ieșit din partid și a aderat la Partidul social-democrat independent din Germania, care era condus de centriști. — *88.*

Zolotarev, A. M. (1853—1912) — profesor de statistică la academia „Nicolaie I" a Statului-major general, directorul Comitetului central de statistică, general. A întocmit statistica proprietății funciare pe anul 1905 pentru cele cincizeci de gubernii ale Rusiei europene. Adversar al înstrăinării forțate a pămînturilor moșierești. — *216.*

Zubcenko, G. L. (n. 1859) — țăran, starșina de plasă, a aderat la partidul cadet; deputat în Duma I de stat din partea guberniei Kiev. Unul dintre semnatarii „proiectului" agrar „al celor 33", depus în Duma I de catre trudovici. — *251.*

www.dacoromanica.ro

DATE DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Iunie 1907 — martie 1908)

1 9 0 7

Iunie 1907 — martie 1908 — În iunie — decembrie 1907, Lenin locuieşte în Finlanda (la Kuokkala, Stirsudden, Oglbiu); în ianuarie — martie 1908 se stabileşte în Elveţia (la Geneva).

Iunie — octombrie — Lenin ţine săptămînal consfătuiri cu membrii bolşevici ai C.C. al P.M.S.D.R. înainte de şedinţele C.C. de la Terioki.

Iunie, 2 (15) — Lenin ţine o consfătuire cu deputaţii bolşevici în Duma a II-a de stat care au venit la el, la Kuokkala, în ajunul dizolvării Dumei; consfătuirea a luat sfîrşit la orele 3 noaptea.

Iunie, 18 (iulie, 1) — Secţia specială a direcţiei guberniale de jandarmerie din Petersburg cere şefului ohranei din Petersburg să comunice toate datele pe care le deţine în legătură cu V. I. Ulianov (Lenin) şi „să ceară extrădarea lui din Finlanda".

Iunie, după 18 (1 iulie) — În scopuri conspirative şi pentru a-şi reface sănătatea zdruncinată, Lenin pleacă din Kuokkala la vila lui N. M. Knipovici (situată în apropiere de farul Stirsudden).

Iunie, după 22 (5 iulie) — Lenin scrie articolul „În amintirea contelui Heiden (Ce învaţă poporul «democraţii» noştri fără partid?)". Articolul apare la începutul lunii septembrie în culegerea bolşevică „Golos jizni".

Iunie, 25 (iulie, 8) — Lenin este ales de Comitetul Central al P.M.S.D.R. ca reprezentant al partidului în Biroul socialist internaţional.

www.dacoromanica.ro

Iunie, 26 (iulie, 9) — Lenin termină articolul „Împotriva boicotului (Însemnările unui publicist social-democrat)". Articolul apare la sfîrșitul lunii iulie 1907 în broșura „Boicotarea Dumei a III-a".

Iulie, înainte de 8 (21) — Lenin scrie „Tezele raportului cu privire la atitudinea partidului muncitoresc social-democrat față de Duma a III-a, prezentat la Conferința organizației orășenești Petersburg la 8 iulie".

Iulie, între 8 și 14 (21 și 27) — Lenin participă la lucrările Conferinței organizației orășenești Petersburg a P.M.S.D.R. care are loc la Terioki (Finlanda); el prezintă un raport în problema atitudinii social-democrației față de Duma a III-a de stat. Conferința adoptă rezoluția lui Lenin împotriva boicotării Dumei a III-a. (Tezele raportului lui Lenin au apărut într-o foaie volantă.)

Iulie, 16 (29) — Conform hotărîrii C.C. al P.M.S.D.R., Lenin este ales în delegația P.M.S.D.R. la cel de-al VII-lea Congres socialist internațional de la Stuttgart.

Iulie, 21—23 (august, 3—5) — Lenin participă la lucrările Conferinței a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală") de la Kotka (Finlanda); el prezintă un raport în problema participării la alegerile pentru Duma a III-a de stat și ține o cuvîntare în legătură cu Congresul general al sindicatelor. Conferința adoptă rezoluția împotriva boicotării alegerilor pentru Duma a III-a de stat, rezoluție propusă de Lenin. Proiectul de rezoluție al lui Lenin cu privire la Congresul general al sindicatelor este transmis C.C. al P.M.S.D.R. ca material de studiu.

Iulie — Lenin pregătește a doua ediție a cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia": face completări pe baza noilor date cu privire la situația economică a Rusiei, analizează rezultatele recensămîntului general din 1897 și scrie prefața la ediția a doua.

August, 1 (14) — Într-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, Lenin îi comunică că C.C. al P.M.S.D.R. l-a ales delegat cu drept de vot consultativ la cel de-al VII-lea Congres socialist internațional și-l invită insistent la Stuttgart.

www.dacoromanica.ro

August, 3 (16) — Lenin participă la şedinţa Biroului socialist internaţional în care este examinată problema constituirii comisiilor pentru elaborarea rezoluţiilor în problemele care figurau pe ordinea de zi a congresului, precum şi problema admiterii la congres a unei serii de organizaţii, printre care şi a sioniştilor-socialişti.

August, 4 (17), înainte de orele 11 dimineaţa — Lenin participă la şedinţa secţiei social-democrate a delegaţiei ruse în care se discută problemele care figurau pe ordinea de zi a congresului.

August, 4 (17) — Lenin participă la şedinţa delegaţiei ruse. În cadrul discutării problemei repartizării voturilor între secţia social-democrată şi secţia socialiştilor-revoluţionari, el se pronunţă împotriva acordării unui număr egal de voturi socialiştilor-revoluţionari şi social-democraţilor; el propune să se acorde social-democraţilor 11 voturi, socialiştilor-revoluţionari — 6 voturi, iar reprezentanţilor sindicatelor — 3 voturi.

August, 5—11 (18—24) — Lenin participă la lucrările Congresului de la Stuttgart. El face parte din prezidiul congresului, precum şi din comisia de pregătire a rezoluţiei cu privire la militarism şi la conflictele internaţionale.

August, 5 (18), orele 9—10 dimineaţa — Lenin participă la şedinţa Biroului socialist internaţional; se pronunţă împotriva acordării a jumătate din voturile delegaţiei ruse socialiştilor-revoluţionari. Biroul socialist internaţional hotărăşte să se acorde social-democraţilor 10 voturi, socialiştilor-revoluţionari — 7 voturi şi reprezentanţilor sindicatelor — 3 voturi.

August, 5 (18), orele 11 dimineaţa — Lenin participă la deschiderea festivă a congresului la „Liederhalle", făcînd parte din biroul (prezidiul) congresului.

August, 5 (18), orele 4 după-amiază — Lenin asistă la serbarea populară şi la mitingul internaţional de la Kannstadt, organizate în cinstea participanţilor la congres de către Comitetul de organizare.

August, 5 (18) orele 6—7 seara — Lenin ia parte la şedinţa subsecţiei bolşevicilor participanţi la congres.

August, 5 (18), orele 8 seara — Lenin asistă la un spectacol dat în cinstea delegaţilor la congres.

www.dacoromanica.ro

Între 5 și 7 (18 și 20) august — Lenin participă la o consfătuire a delegației ruse convocată pentru a se hotărî dacă în problema militarismului și a conflictelor internaționale urmează să se ia drept bază rezoluția lui A. Bebel cu amendamentele lui Lenin și R. Luxemburg; delegația rusă adoptă aceste amendamente.

August, 5—11 (18—24) — Lenin face cunoștință cu Clara Zetkin; el apreciază în mod deosebit raportul „Cu privire la drepturile electorale ale femeilor", prezentat de Clara Zetkin la congres.

Între 5 și 11 (18 și 24) august — Lenin face unele modificări în proiectul rezoluției de protest împotriva prigonirii revoluționarilor din Romînia pregătit de delegația romînă. Rezoluția este adoptată de Congresul de la Stuttgart.

Împreună cu A Bebel, P. Singer, R. Luxemburg, J. Jaurès și alții, Lenin semnează mesajul de salut adresat în numele congresului lui William Haywood, militant de frunte al mișcării muncitorești americane, care fusese arestat de guvernul american pe baza unor acuzații calomnioase ticluite de poliție.

August, 6 (19) — Lenin participă la ședința delegației ruse în care sînt validate mandatele participanților la congres.

August, 6 (19), orele 9 seara — În calitate de redactor al ziarului bolșevic „Proletarii", Lenin participă la consfătuirea redactorilor și editorilor (administrateurs) ai ziarelor socialiste; el întocmește o listă a ziarelor socialiste din Anglia și Franța reprezentate la consfătuire (sau cu care intenționa să procedeze la un schimb de informații).

August, 6 și 7 (19 și 20) — Lenin organizează și ține o consfătuire a bolșevicilor cu reprezentanții social-democraților germani de stînga și cu social-democrații polonezi.

August, 6—10 (19—23) — Lenin participă la ședințele comisiei de elaborare a rezoluției cu privire la militarism și la conflictele internaționale.

August, 6—11 (19—24), orele 9—10 dimineața — Lenin participă zilnic la ședințele Biroului socialist internațional.

www.dacoromanica.ro

August, 7—11 (20—24) — În calitate de membru al biroului (prezidiului) congresului, Lenin participă la ședințele plenare ale congresului.

August, 8 (21) — Lenin participă la reuniunea tovărășească a participanților la congres de la „Schützenhaus" din „Karlsvorstadt".

August, 9 și 10 (22 și 23) — Lenin și R. Luxemburg poartă discuții îndelungate cu A. Bebel în legătură cu forma definitivă a amendamentelor la proiectul de rezoluție al acestuia cu privire la militarism și la conflictele internaționale.

August, 11 (24) — Lenin participă la ședința de închidere a congresului, la care, în urma propunerii delegaților Angliei, Austriei, Franței, Belgiei, Olandei, Italiei și Statelor Unite, se adoptă un mesaj de salut adresat luptătorilor pentru libertate din Rusia. Delegații la congres fac cerc în jurul mesei delegației ruse și o ovaționează.

August, după 11 (24) — Lenin se întoarce de la Stuttgart la Kuokkala (Finlanda).

Mijlocul lunii august — Editura „Zerno" face lui Lenin propunerea de a edita o culegere de opere în trei volume intitulată „În 12 ani". Lenin examinează proiectul de prospect și face o serie de observații la el.

Lenin redactează culegerea bolșevică „Golos jizni"; scrie notele la rezoluția „Militarismul și conflictele internaționale".

August, 22 (septembrie, 4) — Lenin scrie pentru culegerea „Golos jizni" articolul „Însemnările unui publicist", consacrat problemelor tacticii bolșevice față de Duma a III-a de stat.

August, după 27 (9 septembrie) — Lenin primește de la M. S. Kedrov prospectul publicației bolșevice „Almanahul pentru toți pe 1908", lista colaboratorilor, precum și propunerea de a scrie pentru ea un articol despre Congresul socialist internațional de la Stuttgart.

Între 31 august și 7 septembrie (13 și 20 septembrie) — La Petersburg apare culegerea „Golos jizni" sub redacția lui Lenin; în culegere apar articolele lui Lenin „În amintirea contelui Heiden (Ce învață poporul «democrații» noștri fără partid?)" și „Însemnările unui publicist".

www.dacoromanica.ro

August	Lenin este ales de Comitetul Central al P.M.S.D.R. ca redactor-şef al Organului Central al partidului, ziarul „Soţial-Demokrat".
August-septembrie	Lenin scrie două articole pe tema „Congresul socialist internaţional de la Stuttgart" ; unul dintre ele era destinat publicaţiei bolşevice „Almanahul pentru toţi pe 1908" ; cel de-al doilea a fost scris pentru ziarul „Proletarii", care şi-a reluat apariţia în octombrie 1907, după o întrerupere de aproape şase luni.
August-octombrie	Lenin redactează traducerea în limba rusă a rapoartelor prezentate de Partidul social-democrat austriac şi de Partidul socialist italian la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart.
August-decembrie	Lenin pregăteşte pentru tipar ediţia în trei volume a operelor sale „În 12 ani".
Începutul lunii septembrie	Lenin prezintă la Conferinţa organizaţiei orăşeneşti Petersburg a P.M.S.D.R. ţinută la Terioki un raport cu privire la Congresul socialist internaţional de la Stuttgart.
Septembrie, 7 (20)	Lenin este ales de Comitetul Central al P.M.S.D.R. în colegiul de redacţie al ziarului „Soţial-Demokrat" şi în comisia de conducere a redacţiei. La această şedinţă, C.C. hotărăşte desfiinţarea postului de redactor-şef al Organului Central.
A doua jumătate a lunii septembrie — prima jumătate a lunii octombrie	Lenin scrie articolul „Cum scriu istoria «socialiştii-revoluţionari»".
22 septembrie (5 octombrie)	Lenin adresează lui C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internaţional, o scrisoare în legătură cu procesul intentat fracţiunii social-democrate din Duma a II-a de stat.
Septembrie	Lenin scrie prefaţa la volumul I al culegerii „În 12 ani". La Petersburg apare culegerea bolşevică „Bilanţul Congresului de la Londra al P.M.S.D.R.", în care este inclus articolul lui Lenin „Atitudinea faţă de partidele burgheze".

www.dacoromanica.ro

Octombrie, nu mai târziu de 6 (19) — Într-o scrisoare adresată în străinătate lui G. A. Aleksinski, Lenin îl roagă să-i trimită o colecție a „Iskrei" și unele numere din ziarele „Vpered" (1905) și „Proletarii" (1905), care-i erau necesare pentru pregătirea volumului al III-lea al culegerii „În 12 ani".

Octombrie, 8 (21) — Articolul lui Lenin „Propaganda antimilitaristă și uniunile tineretului muncitoresc socialist" apare în ziarul bolșevic de masă „Vpered".

Între 19 și 26 octombrie (1 și 8 noiembrie) — La Petersburg apare culegerea „Zarnițî" sub redacția lui Lenin. În culegere era inclus articolul Clarei Zetkin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart", însoțit de note ale lui Lenin.

La Petersburg apare „Almanahul pentru toți pe 1908" cu articolul lui Lenin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart".

Octombrie, 20 (noiembrie, 2) — Articolele lui Lenin „Revoluția și contrarevoluția" și „Congresul socialist internațional de la Stuttgart" apar în ziarul „Proletarii" nr. 17.

Între 20 și 29 octombrie (2 și 11 noiembrie) — Lenin trimite lui A. V. Lunacearski o scrisoare în care îi face cunoscută părerea sa despre broșura acestuia cu privire la atitudinea partidului față de sindicate.

Octombrie, 27 (noiembrie, 9) — Lenin participă la lucrările Conferinței organizației Petersburg a P.M.S.D.R. care s-a ținut la Terioki ; el prezintă rapoarte cu privire la Duma a III-a de stat și cu privire la colaborarea social-democrației la presa burgheză. Conferința adoptă rezoluția lui Lenin cu privire la Duma a III-a de stat.

Octombrie, 29 (noiembrie, 11) — Articolul lui Lenin „Duma a III-a" și nota din partea redacției „În legătură cu un articol al lui Plehanov" apar în ziarul „Proletarii" nr. 18.

Noiembrie, înainte de 5 (18) — Lenin participă la consfătuirea preliminară a bolșevicilor participanți la Conferința a patra a P.M.S.D.R. („A treia conferință generală").

Noiembrie, 5 (18) — Articolele lui Lenin : „Pregătirea unei «orgii respingătoare»", „Cine ne judecă pe noi ?" și „Rezoluția cu privire la Duma a III-a de stat", adoptată de Conferința organizației Petersburg a P.M.S.D.R., apar în ziarul „Proletarii" nr. 19.

www.dacoromanica.ro

Noiembrie, 5—12 (18—25) Lenin participă la lucrările Conferinţei a patra a P.M.S.D.R. („A treia conferinţă generală"), care s-a ţinut la Helsingfors ; el prezintă raportul cu privire la tactica fracţiunii social-democrate în Duma a III-a de stat. Conferinţa adoptă rezoluţia lui Lenin în această problemă.

Între 16 şi 23 noiembrie (29 noiembrie şi 6 decembrie) La Petersburg apare volumul I al culegerii de Opere ale lui V. I. Lenin (Vl. Ilin) „În 12 ani". În volum au fost incluse principalele articole şi broşuri ale lui Lenin scrise în perioada 1895—1905.

Sfîrşitul lunii noiembrie Lenin participă la şedinţa Centrului bolşevic care hotărăşte ca ziarul „Proletarii" să fie editat în străinătate.

Noiembrie Articolul lui Lenin „Duma a III-a de stat şi social-democraţia" apare în nr. 18 al ziarului bolşevic de masă „Vpered".

Lenin scrie prefaţa la broşura lui A. V. Lunacearski (Voinov) despre atitudinea partidului faţă de sindicate.

Volumul I al culegerii de opere ale lui V. I. Lenin „În 12 ani" este confiscat de poliţie. Lenin este dat în judecată.

Ascunzîndu-se de poliţie, Lenin pleacă de la Kuokkala la Oglbiu (în apropiere de Helsingfors).

Toamna Lenin scrie capitolele X—XII din lucrarea „Problema agrară şi «criticii lui Marx»".

Noiembrie-decembrie Lenin lucrează la cartea „Programul agrar al social-democraţiei în prima revoluţie rusă din 1905—1907".

Decembrie, nu mai tîrziu de 13 (26) Lenin pleacă din Oglbiu în străinătate, trecînd prin Helsingfors şi Abo.

Lenin ţine la Helsingfors o consfătuire cu bolşevicii veniţi acolo din Petersburg.

Lenin străbate pe jos o parte din drumul de la Helsingfors la Abo, după ce sare din tren pentru a nu fi arestat de agenţii ohranei care îl urmăreau ; de la Abo pînă la insula Dragsfjord, unde urma să se îmbarce pe vapor, Lenin merge o bucată de drum cu un poştalion, iar apoi trece Golful Finic, punîndu-şi viaţa în pericol, deoarece gheaţa era subţire.

www.dacoromanica.ro

Decembrie, nu mai tîrziu de 14 (27) Lenin sosește la Stockholm, unde se oprește cîteva zile, așteptînd pe N. K. Krupskaia, care urma să sosească din Finlanda.

Decembrie, 15 (28) Lenin trimite unuia dintre conducătorii Partidului social-democrat suedez o scrisoare prin care confirmă că social-democratul suedez Börjesson și-a dat consimțămîntul să mijlocească expedierea unei părți din corespondența lui Lenin în Rusia și din corespondența pentru Centrul bolșevic din Rusia la Geneva ; roagă să i se indice încă un social-democrat care ar accepta să-și dea adresa în acest scop. Lenin comunică că urmează să plece la Berlin „marțea viitoare" (la 21 decembrie st.v.).

Decembrie, 22 (4 ianuarie 1908) Curtea de apel din Petersburg emite o sentință prin care dispune distrugerea cărții lui Lenin „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică".

Decembrie, 22—25 (4—7 ianuarie 1908) În drum spre Geneva, Lenin și Krupskaia se opresc la Berlin, unde se întîlnesc cu social-democrații I. P. Ladîjnikov, P. V. Avramov (Abramov) și alții. Seara de 22 decembrie o petrec la R. Luxemburg.

Decembrie, 25 (7 ianuarie 1908) Lenin și Krupskaia sosesc la Geneva. Începe cea de-a doua emigrare a lui Lenin.

Decembrie, 27 (9 ianuarie 1908) Lenin scrie lui A. M. Gorki o scrisoare prin care îl anunță că a sosit la Geneva și că ziarul „Proletarii" urmează să fie editat în străinătate ; se interesează dacă Gorki a primit volumul I din culegerea „În 12 ani" și îl anunță că intenționează să meargă la primăvară sau în vară la Capri.

Decembrie, 31 (13 ianuarie 1908) Lenin scrie lui A. V. Lunacearski o scrisoare prin care-l înștiințează că a sosit la Geneva și că ziarul „Proletarii" va fi editat în străinătate ; îl întreabă dacă consimte să colaboreze la acest ziar.

Decembrie 1907—ianuarie 1908 Lenin rostește o cuvîntare la o adunare a social-democraților polonezi (care a avut loc la clubul emigranților polonezi din Geneva) ; el subliniază rolul contrarevoluționar al burgheziei naționaliste, care se adaptează la regimul asupritorilor, și îi opune poziția internaționalistă a proletariatului.

www.dacoromanica.ro

Lenin și-a încheiat cuvîntarea cu cuvintele: „Trăiască Polonia proletară, muncitorească-țărănească!"

Sfîrșitul anului Lenin ține o cuvîntare la o adunare a emigranților ruși din Geneva.

1 9 0 8

Ianuarie—februarie Lenin pregătește terenul pentru editarea ziarului „Proletarii" la Geneva.

Începutul lunii ianuarie Lenin comunică lui G. A. Aleksinski că a scris o lucrare amplă „în problema programului agrar"; îl roagă să găsească și să-i trimită proiectul agrar al celor 105 socialiști-revoluționari, prezentat în Dumă de deputatul Mușenko, de care are nevoie pentru a încheia această lucrare.

Lenin se întîlnește cu V. V. Starkov, cu care activase în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg și fusese împreună în deportare în Siberia.

Lenin se întîlnește cu V. V. Adoratski; cu acest prilej îl însărcinează să scrie amintiri despre revoluția din 1905, despre luptele din octombrie, despre drujinile de luptă și despre organizarea insurecției.

Ianuarie, 1 (14) Într-o scrisoare adresată lui M. I. Ulianova la Petersburg, Lenin o roagă să-i trimită toate revistele sindicale care apăreau în Rusia; de asemenea o roagă să grăbească trimiterea actelor sale și ale Nadejdei Konstantinovna Krupskaia, care le erau necesare pentru a primi aprobarea de a locui la Geneva.

Ianuarie, 2 (15) Lenin trimite o scrisoare lui A. M. Gorki și M. F. Andreeva în care o roagă pe M. F. Andreeva să organizeze expedierea ziarului „Proletarii" în Rusia prin Italia.

Între 11 și 18 (24 și 31) ianuarie La Petersburg apare partea I din volumul al II-lea al culegerii de Opere ale lui V. I. Lenin (Vl. Ilin) „În 12 ani" sub titlul de „Problema agrară", partea I. În volum sînt incluse capitolele al X-lea și al XI-lea ale cărții „Problema agrară și «criticii lui Marx»".

www.dacoromanica.ro

Ianuarie, înainte de 16 (29) — Lenin îi scrie lui Harry Quelch la Londra, rugîndu-l să-i procure o serie de cărți.

Ianuarie, 16 (29) — Lenin adresează lui F. A. Rotstein o scrisoare prin care îi comunică că în momentul acela partidul nu-și putea plăti datoriile și îl roagă să convingă pe englezul D. Fels, care acordase P.M.S.D.R. un împrumut în timpul Congresului al V-lea (de la Londra), să amîne termenul de achitare a sumei datorate.

Lenin îl întreabă pe C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, dacă Biroul socialist internațional a primit raportul C.C. al P.M.S.D.R. care urma să fie inclus în volumul al III-lea al dărilor de seamă ale Congresului al VII-lea (de la Stuttgart) al Internaționalei a II-a.

Lenin adresează lui C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, o scrisoare (în legătură cu o întrebare a Biroului socialist internațional) în care îi comunică că va cere organizațiilor din Rusia relații cu privire la organizația estoniană a P.M.S.D.R. din Revel, precum și cu privire la social-democrații M. Iurisson și J. G. Seppin.

Ianuarie, după 16 (29) — Lenin cere C.C. al P.M.S.D.R. din Rusia și Comitetului din Revel relații cu privire la organizația social-democraților estonieni. Aceste relații interesau pe C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional.

Ianuarie, 20 (februarie, 2) — Lenin adresează lui A. M. Gorki o scrisoare în care îl anunță că se pregătește nr. 21 al ziarului „Proletarii" și îl roagă să trimită pentru ziar articole sau fragmente din noile sale opere literare.

Lenin întreabă pe C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, ce sumă urmează să depună P.M.S.D.R. la Biroul socialist internațional drept cotizație pe anul 1908.

Ianuarie, 23 (februarie, 5) — În ziarul „Berner Tagwacht" apare declarația lui Lenin în care, în calitate de reprezentant al P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional, el atestă că N. A. Semașko, arestat la Geneva, a participat la Congresul de la Stuttgart ca membru al P.M.S.D.R. și reprezentant al presei de

www.dacoromanica.ro

partid ; prin urmare, N. A. Semașko nu a participat și nu putea participa sub nici o formă la exproprierea de la Tiflis.

Lenin trimite lui M. I. Ulianova în Rusia manuscrisul lucrării sale „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907" pentru partea a II-a din volumul al II-lea al culegerii „În 12 ani".

Ianuarie, 25 (februarie, 7) Lenin adresează lui A. M. Gorki o scrisoare în care îi împărtășește planurile publicațiilor bolșevice, pronunțîndu-se pentru „un organ politic care să apară regulat" ; se sfătuiește în legătură cu colaborarea lui Gorki la rubrica de critică literară a ziarului pentru a lega „și critica literară *mai strîns* de munca de partid, de conducerea de către partid".

Ianuarie, 26 (februarie, 8) Lenin completează o fișe de înscriere la societatea de lectură din Geneva.

Ianuarie, 31 (februarie, 13) Într-o scrisoare adresată lui A. V. Lunacearski, Lenin sprijină propunerea acestuia de a se organiza în cadrul ziarului „Proletarii" o rubrică de beletristică care să fie condusă de A. M. Gorki și îl roagă să se ocupe de această problemă.

Într-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, Lenin combate poziția acestuia în problemele de filozofie și apără materialismul lui K. Marx și F. Engels.

Începutul lunii februarie Apare anunțul cu privire la mutarea ziarului „Proletarii" la Geneva, datele de apariție, lista colaboratorilor și condițiile de abonare.

Februarie, 4 (17) Lenin adresează lui M. I. Ulianova o scrisoare prin care o roagă să-i expedieze o serie de cărți ; se interesează dacă ea a primit scrisorile lui și manuscrisul lucrării „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907".

Februarie, 11 (24) Lenin participă la o consfătuire a redacției ziarului „Proletarii" în legătură cu o notă care a apărut în revista „Die Neue Zeit" cu privire la lupta din cadrul P.M.S.D.R. în jurul problemelor de filozofie. La consfătuire este acceptat în unanimitate textul declarației din partea ziarului „Proletarii", scris de Lenin.

www.dacoromanica.ro

Februarie, înainte de 12 (25) — Lenin scrie familiei, rugînd-o să găsească și să-i trimită manuscrisul lucrării sale de filozofie în care critică cartea lui Bogdanov „Empiriomonismul". El intenționa să editeze această lucrare sub titlul „Însemnările unui marxist de rînd în probleme de filozofie".

Februarie, 12 (25) — Într-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, Lenin arată că trebuie dusă o luptă intransigentă împotriva machismului și a machiștilor ruși (Bogdanov și alții); expune istoricul divergențelor dintre bolșevici în problemele de filozofie, divergențe care s-au agravat o dată cu apariția cărții machiștilor „Studii de filozofie marxistă", și explică din ce motive articolul lui Gorki „Destrămarea personalității" nu poate fi publicat în ziarul „Proletarii".

Februarie, 13 (26) — La Geneva apare nr. 21 al ziarului „Proletarii", cuprinzînd articolul lui Lenin „Note politice" și „Declarația redacției ziarului «Proletarii»" cu privire la lupta din cadrul P.M.S.D.R. în jurul problemelor de filozofie.

Intre 15 și 20 februarie (28 februarie și 4 martie) — La Petersburg apare culegerea bolșevică „Teokuşceaia jizn", în care se publică capitolul al XII-lea al cărții lui Lenin „Problema agrară și «criticii lui Marx»" sub titlul „«Țara ideală» din punctul de vedere al adversarilor marxismului în problema agrară".

A doua jumătate a lunii februarie — În Rusia apare ilegal nr. 1 al ziarului „Soțial-Demokrat", Organul Central al P.M.S.D.R., cuprinzînd articolul lui Lenin „În legătură cu dezbaterile privitoare la lărgirea drepturilor Dumei în materie de buget".

Februarie, 17 (martie, 1) — Lenin cere lui C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, să-i comunice data la care urma să aibă loc ședința Biroului socialist internațional, întrucît el intenționa să plece în Italia.

Februarie, 19 (martie, 3) — Articolele lui Lenin: „O nouă politică agrară", „Neutralitatea sindicatelor" și „Pățania regelui Portugaliei" apar în ziarul „Proletarii" nr. 22.

Intre 27 februarie și 6 martie (11 și 19 martie) — La Petersburg apare ediția a 2-a, completată, a lucrării lui Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia".

www.dacoromanica.ro

Februarie — Lenin începe să scrie cartea „Materialism și empiriocriticism".

Martie, 3 sau 4 (16 sau 17) — Lenin scrie articolul „Aprecierea revoluției ruse" pentru „Przegląd Socjaldemokratyczny", revistă a social-democrației poloneze.

Martie, 5 (18) — Lenin îi scrie lui L. Tyszka, reprezentantul social-democrației poloneze în C.C. al P.M.S.D.R., întrebîndu-l dacă este de acord ca articolul „Aprecierea revoluției ruse", trimis de Lenin revistei „Przegląd Socjaldemokratyczny", să apară și în ziarul „Proletarii".

În numele P.M.S.D.R., Lenin rostește o cuvîntare cu privire la însemnătatea Comunei din Paris la mitingul internațional de la Geneva organizat cu prilejul a trei comemorări — 25 de ani de la moartea lui K. Marx, 60 de ani de la revoluția din 1848 și aniversarea Comunei din Paris. (La miting au participat 2 000 de persoane.)

Martie, 10 (23) — Articolul lui Lenin „Învățămintele Comunei" apare în ziarul „Zagranicinaia Gazeta" nr. 2.

Martie, 12 (25) — Articolele lui Lenin: „O demonstrație polițist-patriotică aranjată la comandă", „Despre înșelarea poporului de către liberali" și „Cum este apreciat Marx de către liberalismul internațional" apar în ziarul „Proletarii" nr. 25.

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Prefață VII

1907

ÎMPOTRIVA BOICOTULUI *(Însemnările unui publicist social-democrat)* . . . . . 1—37

I 4
II 10
III 13
IV 20
V 23
VI 31
VII 36

ÎN AMINTIREA CONTELUI HEIDEN *(Ce învață poporul „democrații" noștri fără partid?)* . . . . . 38—46

TEZELE RAPORTULUI CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT FAȚĂ DE DUMA A III-A, PREZENTAT LA CONFERINȚA ORGANIZAȚIEI ORĂȘENEȘTI PETERSBURG 8 IULIE . . . . . 47—49

**PROIECTE DE REZOLUȚII PENTRU CONFERINȚA A TREIA A P.M.S.D.R. („A DOUA CONFERINȚĂ GENERALĂ")* . . . . . 51—55

*1. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA PARTICIPAREA LA ALEGERILE PENTRU DUMA A III-A DE STAT 53

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

www.dacoromanica.ro

*2. SCHIȚĂ DE PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONGRESUL GENERAL AL SINDICATELOR DIN RUSIA 55

ÎNSEMNĂRILE UNUI PUBLICIST . . . . . 56—68

CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART . . . . . 69—76

*NOTE LA REZOLUȚIA CONGRESULUI DE LA STUTTGART CU PRIVIRE LA „MILITARISM ȘI CONFLICTELE INTERNAȚIONALE" . . . . . 77—78

CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART . . . . . 81—91

*NOTE LA ARTICOLUL CLAREI ZETKIN „CONGRESUL SOCIALIST INTERNAȚIONAL DE LA STUTTGART" . . . . . 92—94

*PREFAȚA LA CULEGEREA „ÎN 12 ANI" . . . . 97—115

PROPAGANDA ANTIMILITARISTĂ ȘI UNIUNILE TINERETULUI MUNCITORESC SOCIALIST . . . . 116—119

REVOLUȚIA ȘI CONTRAREVOLUȚIA . . . . . 120—129

CUM SCRIU ISTORIA „SOCIALIȘTII REVOLUȚIONARI" . . . . . 130—132

*CONFERINȚA ORGANIZAȚIEI PETERSBURG A P.M.S.D.R. 27 octombrie (9 noiembrie) 1907 . . . . . 133—142

*1. RAPORT CU PRIVIRE LA DUMA A III-A DE STAT. *Extras din darea de seamă apărută în presă* 135

*2. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA DUMA A III-A DE STAT 138

*3. RAPORT CU PRIVIRE LA COLABORAREA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR LA PRESA BURGHEZĂ. *Extras din darea de seamă apărută în presă* 141

www.dacoromanica.ro

DUMA A III-a . . . . . 143—153

*ÎN LEGĂTURĂ CU UN ARTICOL AL LUI PLEHANOV . . . . . 154—155

PREGĂTIREA UNEI „ORGII RESPINGĂTOARE" . . 156—162

CINE NE JUDECĂ PE NOI! . . . . . 163—171

*CONFERINŢA A PATRA A P.M.S.D.R. („A TREIA CONFERINŢĂ GENERALĂ") 5—12 (18—25) noiembrie 1907 . . . . . 173—180

*1. RAPORT CU PRIVIRE LA TACTICA FRACŢIUNII SOCIAL-DEMOCRATE ÎN DUMA A III-A DE STAT *Extras din darea de seamă apărută în presă* 175

*2. REZOLUŢIE DESPRE TACTICA FRACŢIUNII SOCIAL-DEMOCRATE ÎN DUMA A III-A DE STAT 178

DUMA A III-A DE STAT ŞI SOCIAL-DEMOCRAŢIA 181—188

*PREFAŢĂ LA BROŞURA LUI VOINOV (A. V. LUNACEARSKI) DESPRE ATITUDINEA PARTIDULUI FAŢĂ DE SINDICATE . . . . . 189—197

PROGRAMUL AGRAR AL SOCIAL-DEMOCRAŢIEI ÎN PRIMA REVOLUŢIE RUSĂ DIN 1905—1907 . . . . 199—419

Capitolul I. Bazele economice şi esenţa revoluţiei agrare din Rusia . . . 202

1. Proprietatea funciară în Rusia europeană . . . . —
2. În ce constau cauzele luptei? 207
3. Estomparea esenţei luptei de către publiciştii cadeţi 214
4. Esenţa economică a revoluţiei agrare şi veşmîntul ei ideologic 217
5. Cele două tipuri de evoluţie agrară burgheză . . 221
6. Cele două linii ale programelor agrare în revoluţie 225
7. Suprafaţa teritorială a Rusiei. Problema colonizării 230
8. Rezumat al concluziilor economice din capitolul I 237

www.dacoromanica.ro

Capitolul al II-lea. Programele agrare ale P.M.S.D.R. şi verificarea lor în prima revoluţie rusă 237

1. În ce a constat eroarea programelor agrare anterioare ale social-democraţilor ruşi ? 238
2. Actualul program agrar al P.M.S.D.R. 240
3. Verificarea practică a principalului argument al municipaliştilor 243
4. Programul agrar al ţărănimii 250
5. Proprietatea funciară feudală şi revoluţia burgheză 255
6. De ce a trebuit ca micii proprietari din Rusia să se pronunţe pentru naţionalizare ? 259
7. Ţăranii şi narodnicii despre naţionalizarea pămînturilor lotuale 267
8. Greşeala lui M. Şanin şi a celorlalţi adepţi ai împărţirii pămînturilor 270

Capitolul al III-lea. Bazele teoretice ale naţionalizării şi municipalizării 277

1. Ce este naţionalizarea pămîntului ? 278
2. Piotr Maslov corectează ciornele lui Karl Marx . 283
3. Pentru a infirma narodnicismul este oare necesar să-l infirmi pe Marx ? 291
4. Există oare vreo legătură între negarea rentei absolute şi programul de municipalizare ? 295
5. Critica proprietăţii private asupra pămîntului din punctul de vedere al dezvoltării capitalismului . . 298
6. Naţionalizarea pămîntului şi renta „în bani“ . . . 301
7. În ce condiţii poate fi înfăptuită naţionalizarea ? . . 303
8. Este oare naţionalizarea o treaptă spre împărţire ? 308

Capitolul al IV-lea. Considerente politice şi tactice în problemele programului agrar 310

1. „Garanţii împotriva restaurării“ 310
2. Autoadministrarea locală ca „reazem împotriva reacţiunii“ 317

www.dacoromanica.ro

3. Puterea centrală şi întărirea statului burghez . . 322
4. Amploarea revoluţiei politice şi a celei agrare . . 329
5. Revoluţie ţărănească fără cucerirea puterii de către ţărănime ? 336
6. Este oare naţionalizarea pămîntului un mijloc destul de elastic ? 341
7. Municipalizarea pămîntului şi socialismul municipal 344
8. Cîteva exemple care ilustrează confuzia produsă de municipalizare 349

Capitolul al V-lea. Clasele şi partidele în dezbaterile din Duma a II-a în jurul problemei agrare . . 352

1. Cei de dreapta şi octombriştii 354
2. Cadeţii 360
3. Ţăranii de dreapta 367
4. Ţăranii fără partid 369
5. Intelectualii narodnici 375
6. Ţăranii trudovici (narodnici) 381
7. Socialiştii-revoluţionari 387
8. „Naţionalii“ 392
9. Social-democraţii 401

ÎNCHEIERE 409

POSTFAŢĂ 418

1908

NOTE POLITICE . . . . . 420—426

*O DECLARAŢIE A REDACŢIEI ZIARULUI „PROLETARII“ 427

O NOUĂ POLITICĂ AGRARĂ . . . . . 428—432

NEUTRALITATEA SINDICATELOR . . . . . 433—443

PĂŢANIA REGELUI PORTUGALIEI . . . . . 444—448

ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVITOARE LA LĂRGIREA DREPTURILOR DUMEI ÎN MATERIE DE BUGET . . . . . 449—455

*POST-SCRIPTUM LA ARTICOLUL „ÎN LEGĂTURĂ CU DEZBATERILE PRIVITOARE LA LĂRGIREA DREPTURILOR DUMEI ÎN MATERIE DE BUGET“ 456

www.dacoromanica.ro

ÎNVĂŢĂMINTELE COMUNEI . . . . . 457—460
O DEMONSTRAŢIE POLIŢIST-PATRIOTICĂ ARANJATĂ LA COMANDĂ . . . . . 461—466
DESPRE ÎNŞELAREA POPORULUI DE CĂTRE LIBERALI . . . . . 467—471
CUM ESTE APRECIAT MARX DE CĂTRE LIBERALISMUL INTERNAŢIONAL . . . . . 472—476

MATERIALE PREGĂTITOARE

MATERIALE PENTRU CONFERINŢA A TREIA A P.M.S.D.R. („A DOUA CONFERINŢĂ GENERALĂ") 21—23 iulie (3—5 august) 1907 . . . . . 479—484

*1. Conspectul cuvîntării împotriva boicotului 479
*2. Schiţa iniţială a proiectului de rezoluţie cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat 480
*3. Plan-conspect al rezoluţiei cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat 482
*4. Punctele unu şi doi ale expunerii de motive la partea a doua a rezoluţiei cu privire la participarea la alegerile pentru Duma a III-a de stat 483
*5. Planul-conspect al cuvîntării cu privire la congresul sindicatelor 484

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent. *(Iunie 1907—martie 1908)* . . . . . 487—492
Lista publicaţiilor şi documentelor la a căror redactare a luat parte V. I. Lenin . . . . . 493—496
Listă de lucrări care s-ar putea să fie ale lui V. I. Lenin . . 497—499
Adnotări 500
Indice de lucrări şi izvoare citate sau menţionate de V. I. Lenin 569
Indice de nume 615
Date din viaţa şi activitatea lui V. I. Lenin 680

www.dacoromanica.ro

ILUSTRAȚII

Coperta „Almanahului pentru toți pe 1908", în care a fost publicat articolul lui Lenin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart". Exemplar personal al lui Lenin . . . 79

Coperta culegerii din operele lui V. I. Lenin „In 12 ani" . 95

Ultima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907". — Noiembrie-decembrie 1907 . . . . . 416—417

www.dacoromanica.ro

Dat la culeș 02.03.1963. Bun de tipar 15.04.1963. Apărut 1963. Hîrtie velină de 63 g/m², 540×840 16. Coli editoriale 43,73. Coli de tipar 45,50 A. T. 2423/90/1963. C.Z. pentru biblioteci 3C2=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 5435 30 196 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro